Subsidies
Agractie

Van: 5.1.2.e
Verzonden: woensdag 10 februari 2021 14:04
Aan: 5.1.2.e 5.1.2.e
CC: 5.1.2.e
Onderwerp: RE: Boer in de Klas / Agractie / 1400011292
Bijlagen: 20210210 Voortgangsverslag Boer in de klas.pdf

Hallo 5.1.2.e

Bijgevoegd vind je het voortgangsverslag van Agractie voor de subsidieverlening van Boer in de Klas. 5.1 2.e en ik hebben dit verlag met hen besproken en afgesproken dat in april een tweede voortgangsverslag volgt, inclusief een financiële paragraaf/bijlage met een toelichting op de gemaakte uitgaven voor de ontwikkeling van Boer in de Klas. Wat 5.1 2.e en mij betreft geeft dit tussentijds verslag voor nu voldoende beeld van de voortgang van het programma.

Als er nog vragen zijn nav het doc, hoor ik het graag.

Groeten,
5.1.2.e

5.1.2.e
5.1.2.e
Ministerie van Landbouw, Natuur & Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73| 2594 AC |Den Haag
Postbus 20401 |2500 EK|Den Haag
.....
M: 06 5.1.2.e
E: 5.1.2.e **@minlnv.nl**
www.rijksoverheid.nl/lnv

Van: 5.1.2.e
Verzonden: woensdag 10 februari 2021 10:10
Aan: 5.1.2.e @minlnv.nl>; 5.1.2.e @minlnv.nl>
Onderwerp: RE: Boer in de Klas / Agractie / 1400011292

Goedemorgen 5.1.2.e
Agractie heeft dit afgelopen maandag gestuurd, we hebben het vanmorgen met ze besproken. Ze passen het vandaag nog op een enkel punt aan, dus je kunt het vandaag of morgen verwachten.
Groeten 5.1.2.e

5.1.2.e
5.1.2.e
Ministerie van Landbouw, Natuur & Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73| 2594 AC |Den Haag
Postbus 20401 |2500 EK|Den Haag
.....
M: 06 5.1.2.e

E: 5.1.2.e **@minlnv.nl**
www.rijksoverheid.nl/lnv

Van: 5.1.2.e @minlnv.nl>
Verzonden: woensdag 10 februari 2021 08:30
Aan: 5.1.2.e @minlnv.nl>; 5.1.2.e @minlnv.nl>
Onderwerp: Boer in de Klas / Agractie / 1400011292

Goedemorgen 5.1.2.e en 5.1.2.e

Is al bekend wanneer Agractie het vereiste voortgangsverslag gaat mailen?

Zodat ik dat verslag kan toevoegen aan het dossier voor deze incidentele subsidie.

Dank voor de update.

Groetjes,

5.1.2.e

Directie Strategie, Kennis en Innovatie, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Postbus 20401 | NL-2500 EK Den Haag | T 070-5.1.2.e /06-5.1.2.e .
Bezoekadres: Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC Den Haag.

Aanwezig: maandag t/m donderdag (woensdag bij RVO-Utrecht, Croeselaan 15).

Van: 5.1.2.e @minlnv.nl>
Verzonden: vrijdag 29 januari 2021 13:49
Aan: 5.1.2.e @minlnv.nl>
CC: 5.1.2.e @minlnv.nl>
Onderwerp: RE: Boer in de Klas / Agractie / 1400011292

Dank voor deze toelichting 5.1.2.e helder. En 31 jan zal denk ik idd niet meer lukken, maar ik ga er achteraan.

5.1.2.e
5.1.2.e
Ministerie van Landbouw, Natuur & Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73| 2594 AC |Den Haag
Postbus 20401 |2500 EK|Den Haag
.....
M: 06 5.1.2.e
E: 5.1.2.e **@minlnv.nl**
www.rijksoverheid.nl/lnv

Van: 5.1.2.e @minlnv.nl>
Verzonden: vrijdag 29 januari 2021 13:43
Aan: 5.1.2.e @minlnv.nl>
CC: 5.1.2.e @minlnv.nl>
Onderwerp: Re: Boer in de Klas / Agractie / 1400011292

Hoi 5.1.2.e
Ok.
Voor mij is het belangrijkste dat ze aan onderstaande verplichting voldoen. Per 31/1/21 zal dat wel niet meer lukken, vermoed ik.
Agractie moet inzicht geven in de voortgang van het project aan de hand van de in de subsidieaanvraag opgenomen activiteiten waarvoor subsidie is verleend.
Dank, groetjes en fijn weekend,
5.1.2 e

Verstuurd vanaf mijn iPhone

> Op 29 jan. 2021 om 13:33 heeft 5.1.2.e @minlnv.nl> het volgende geschreven:
>
> Hallo 5.1.2.e
> Ik plan een voortgangsoverleg in met 5.1.2.e mijn MT-lid (5.1.2.e) en Agractie. Ik zal dit punt daarin ook opnemen.
> Als hier nog specifieke punten zijn die vanuit jullie meegenomen moeten worden in deze voortgang, hoor ik het graag.
> Groeten 5.1.2.e
>
> <image002.jpg> 5.1.2.e
> 5.1.2.e
> Ministerie van Landbouw, Natuur & Voedselkwaliteit
> Bezuidenhoutseweg 73| 2594 AC |Den Haag
> Postbus 20401 |2500 EK|Den Haag
> .....
> **M:** 06 5.1.2.e
> **E:** 5.1.2.e **@minlnv.nl**
> **www.rijksoverheid.nl/lnv**

Van: 5.1.2.e @minlnv.nl>
Verzonden: donderdag 28 januari 2021 15:23
Aan: 5.1.2.e @minlnv.nl>
CC: 5.1.2.e @minlnv.nl>
Onderwerp: Boer in de Klas / Agractie / 1400011292

Hallo 5.1.2.e

Graag attendeer ik je op onderstaande passage in bijgaande subsidieverleningsbrief:

<image003.png>

Ik zie e.e.a. graag tegemoet.

Dank en groetjes,

5.1.2.e

Directie Strategie, Kennis en Innovatie, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Postbus 20401 | NL-2500 EK Den Haag | T 070-5.1.2.e /06-5.1.2.e .
Bezoekadres: Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC Den Haag.

Aanwezig: maandag t/m donderdag (woensdag bij RVO-Utrecht, Croeselaan 15).

Tussentijdse evaluatie

Februari 2021
Boer in de klas

Middels dit schrijven, doen we verslag op hoofdlijnen van de voortgang van het educatieproject Boer in de Klas aan het Ministerie van LNV.

Sinds de project aanvraag van 6 juli 2020 en de subsidievaststelling op 20 oktober 2020 zijn er diverse zaken ontwikkeld en in ontwikkeling. Inmiddels is onze website in hoofdlijnen klaar en al enige tijd in de lucht. Op www.boerindeklas.nu staat beknopt de visie, het doel en de inhoud van het project, alsmede contactformulieren voor het aanmelden van gastboeren en het boeken van een gastles. Tevens zijn een logo en flyer ontworpen (zie bijlage).

Om het educatieproject uitgebreider uit te leggen en gastboeren en scholen van alle benodigde praktische informatie te voorzien, zijn 2 verschillende draaiboeken geschreven.

Van daaruit zijn we in augustus gestart met het werven van potentiële gastboeren voor Boer in de Klas, middels berichten in de agrarische media, op social media en door middel van het meezenden van flyers met een agrarisch weekblad. Inmiddels hebben zich ruim 130 potentiële gastdocenten aangemeld en blijven deze nog altijd binnendruppelen.

Kwaliteitscontrole en -bevordering

Het aanbod van gastdocenten uit diverse hoeken, op scholen is overweldigend. Wij zijn ervan overtuigd dat de Nederlandse boer een boeiend, inspirerend en essentieel verhaal te vertellen heeft. Dit wil echter nog niet zeggen dat iedere Nederlandse boer ook een goede gastdocent is. Om kwaliteit in ons aanbod te garanderen, selecteert én traint Boer in de Klas haar gastboeren met zorg.

Enkele maanden geleden zijn we gestart met de kennismakingsgesprekken met onze potentiële gastboeren. Een tijdrovende klus, aangezien we onze boeren individueel spreken om een goede inschatting te kunnen maken van de kennis en kunde van de gastboer. We voeren deze gesprekken middels videobellen, omdat fysieke afspraken helaas niet mogelijk zijn, maar we wel graag kijken naar de non verbale communicatie.
Tijdens dit kennismakingsgesprek doen wij de eerste selectie en vallen gastboeren die niet aan onze (kwaliteits)eisen voldoen al af. Daarnaast maken we, samen met de gastboer, een inschatting van de hoeveelheid en de aard van de training die hij of zij nodig heeft om vol zelfvertrouwen een goede gastles te kunnen geven.

Na deze kennismakingsgesprekken, bestaat ronde 2 uit een training. Aanvankelijk hebben we ons gericht op een training met fysieke bijeenkomst, waarbij gastboeren met en van elkaar konden leren, onder begeleiding van een trainer. Nu het er op lijkt dat de Corona pandemie en bijbehorende maatregelen voorlopig nog wel onder ons zullen zijn, hebben we recent besloten toch uit te wijken naar een digitale bijeenkomst in de vorm van een webinar.

We hebben met Boerderij Educatie Nederland gesproken over mogelijkheden om hun trainers in te schakelen, om de training Belevend Leren aan te passen naar het gastdocentschap, maar hier lijkt binnen BEN te veel terughoudendheid in te zijn, waardoor we dit even laten rusten.
Daarom onderzoeken we momenteel de mogelijkheid om een docent aan de PABO hiervoor in te zetten.

De webinar zal zich met name richten op het pedagogische en didactische aspect van het gastdocentschap. In de eerste kennismaking hebben we ons ervan verzekerd dat een gastboer voldoende kennis heeft van zijn of haar eigen bedrijf om hier een mooi en enthousiast verhaal over te vertellen. Daarom richt de webinar zich met name op de aspecten die voor veel boeren minder vanzelfsprekend zijn. Tijdens de webinar wordt onder andere ingegaan op werkvormen, afwisseling, aandacht vasthouden, niveau afstemmen en praktische tips en tricks.

Wanneer de Corona pandemie achter de rug is of wat meer naar de achtergrond verdwijnt, zullen we alsnog per regio groepen vormen en boeren samenbrengen, zodat men van elkaar kan leren, maar ook samen scholen in hun eigen regio kan benaderen en hier samen in kan optrekken.
Mogelijkheden hierin zijn om als gastdocent eens bij een andere gastdocent mee te kijken, om je eigen les op te nemen en deze na te bespreken met collega's en om met ludieke acties scholen in de buurt te enthousiasmeren om een gastles te boeken.

<u>Hulp- en lesmateriaal</u>

De insteek van Boer in de Klas is om weinig origineel lesmateriaal te ontwikkelen, omdat er al ontzettend veel kwalitatief hoogwaardig lesmateriaal bestaat. We moedigen onze gastboeren aan om zoveel mogelijk materiaal van hun eigen bedrijf mee naar school te nemen (foto's en filmpjes, maar ook fysieke materialen zoals voer, drinkemmers, maiskolven, etc.) om hun verhaal zo authentiek mogelijk te maken. Gastboeren laten hun eigen bedrijf zien en nemen de leerlingen mee op een boerderijervaring in de klas.

Wel faciliteren we onze gastboeren door zoveel mogelijk bestaand lesmateriaal per sector te verzamelen en gecategoriseerd aan te bieden op onze website. Dit is op dit moment nog in ontwikkeling, waarbij we contact opnemen met diverse aanbieders van lesmateriaal om te overleggen op welke wijze we dit mogen gebruiken. Denk hierbij aan The Pig Story, Blij Met Een Ei, Natuurlijk Zuivel! en Bureau het Kleine Loo.
Dit externe lesmateriaal wordt gebruikt als zijnde een aanvulling op het persoonlijke verhaal en het persoonlijke materiaal van de gastboeren zelf. In de praktijk betekent dit dat een gastles op hoofdlijnen draait om het verhaal van de boer en aangevuld wordt met een opdracht of spel van een externe aanbieder, waarbij er natuurlijk altijd oog is voor het verbod op kindermarketing.

Wat we wél zelf ontwikkelen zijn opdrachten die voor en na de gastles door de eigen leerkracht kunnen worden uitgevoerd, zodat we een volledig pakket aanbieden, waarmee een klas een aantal dagen bezig kan zijn met het onderwerp Boeren/ Voedsel en het onderwerp kant en klaar in een weektaak past. Ook dit wordt natuurlijk op verschillende niveaus aangeboden. Uiteraard zijn deze opdrachten geen verplichting, maar optioneel voor scholen om in te zetten, omdat een stuk

ontzorgen ook behoort tot drempelverlaging en dus bijdraagt aan ons doel om zoveel mogelijk kinderen van Nederland agrarische educatie te geven.

Om gastlessen van Boer in de Klas als zodanig herkenbaar te maken, kunnen onze gastboeren gebruikmaken van een PowerPoint format van Boer in de Klas, waarin het logo en agrarische sfeerbeelden zijn verwerkt. Deze kunnen zij naar eigen inzicht verder indelen.

Samenwerking met andere partijen

We hebben inmiddels diverse overlegmomenten met Boerderij Educatie Nederland gehad. Hierbij is tot nu toe voornamelijk ingezet op het aftasten van elkaars intenties, waarbij wij blijven benadrukken dat we niet uit zijn op een concurrerende positie, maar juist op een versterkende. Deze gesprekken zijn met de bovenste laag binnen BEN gevoerd, maar ook met de regiobeheerders tijdens hun jaarlijkse vergadering. Boer in de Klas is een half uurtje aangesloten om meer te vertellen over het project en om vragen te beantwoorden.
Daarnaast onderhouden we regelmatig contact met een aantal van de meer kritische leden en regiocoördinatoren van BEN, omdat zij hebben aangegeven het prettig te vinden op de hoogte gehouden te worden van Boer in de Klas.

In de toekomst zouden we graag intensiever samenwerken, waarbij wij Boer in de Klas zien als de verkenner die de weg op scholen vrijmaakt voor een bezoek aan de boerderij bij BEN als volgende stap. Of als ‘onderhoudsdosis’ voor de klassen die als eens op de boerderij geweest zijn, maar waarbij scholen dat niet ieder jaar willen herhalen. We blijven hierover het gesprek aangaan, maar verwachten dat dit vertrouwen moet groeien met de jaren.

Daarnaast onderhouden we contacten binnen de periferie, waarin we verschillende ontwikkelaars van lesmaterialen treffen, maar ook gebruik maken van hun netwerk om gastboeren te werven. Denk hierbij aan de POV/ The Pig Story, welke hun achterban hebben opgeroepen zich aan te melden als gastboer en een enorme verscheidenheid aan lesmateriaal over varkens leveren.

Communicatie
Om zo kostenefficiënt mogelijk te werken, maken we veel gebruik van social media, waarmee we een groot bereik hebben. Daarnaast maken we zoveel mogelijk gebruik van andere agrarische partners om gastboeren te werven.
Om bekendheid onder scholen op te bouwen, maken we op dit moment voornamelijk gebruik van de contacten die onze gastboeren al onder scholen hebben. We zien een behoorlijke uitdaging voor ons liggen, wanneer het er op aankomt om Boer in de Klas bij scholen in de spotlight te krijgen en daar een boeking uit voort te laten komen. We zetten zoveel mogelijk gastboeren en anderen uit de achterban van Agractie in om hierin als ambassadeur op te treden.

Mond tot mond reclame is hierin heel belangrijk, maar we zullen ook buiten die bubbel moeten komen om het echt op grote schaal te kunnen ontrollen.
Daarom denken we na over ludieke acties die we, wanneer de Corona pandemie wat luwt, in kunnen zetten om de aandacht van de scholen op een positieve manier te vestigen op Boer in de Klas.

Voortgang in tijden van Corona

Boer in de Klas is sinds januari ‘live’. Dit betekent dat scholen met ingang van 1 januari 2021 een gastboer in de klas kunnen verwelkomen. Voordat de tweede Coronagolf zich aandiende, waren er een aantal scholen die interesse toonden in Boer in de Klas en zelfs een gastles boekten. Echter zijn deze allemaal ingetrokken of ‘on hold’ gezet toen zich de tweede golf aandiende.
Een gastles is nog altijd te boeken, maar we zien een grote terughoudendheid bij scholen, als het aankomt op het toelaten van externen binnen de school, wat natuurlijk begrijpelijk is. Onze visie op dit moment is dat, wanneer een school interesse heeft, wij een gastboer faciliteren. We verwachten dat er dit schooljaar weinig boekingen binnen zullen komen, maar zullen dan voor de zomervakantie inzetten op een aantal (evt. onbetaalde) pilots om van daaruit verder te kunnen schaven en ontwikkelen.

Scholen houden zich doorgaans een aantal weken voor de zomervakantie bezig met het plannen van het volgende schooljaar en boeken dan het vaakst gastlessen en excursies. Dat is het moment waarop we ons het meest in de kijker moeten zien te spelen bij scholen, zodat we volgend schooljaar kunnen knallen.

Tevens zien we in onze eigen ontwikkeling een kleine vertraging ten gevolge van Corona. We werken met voornamelijk vrijwilligers en mensen die dit naast een baan en/ of bedrijf doen en daarnaast door Corona kinderen ineens thuis hebben die onderwijs nodig hebben. Dit maakt het moeilijker om voldoende uren vrij te maken. Daarom hebben we de afgelopen tijd ook ingezet in het vergroten van het team, wat mede met de komst van 5.1.2.e steeds beter lukt.

Gelukkig maakt dit niet dat Boer in de Klas later van start kan gaan. Onder onze gastboeren zijn diverse mensen met een zeer ruime ervaring binnen educatie. Ofwel vanuit jaren ervaring als educatieboer, ofwel vanuit een docentenachtergrond. Dat maakt dat we voldoende gastboeren in het bestand hebben die direct inzetbaar zijn, bij een boeking.

Aan: 5.1.2.e
Van: 5.1.2.e (i.o.m. 5.1.2.e
Betreft: 1e voortgangsrapportage "Boer in de Klas", verpl.nr. 1400011292
d.d.: 23 februari 2021

Toelichting/kernpunten
In bijgaande bhm slechts een formele ontvangstbevestiging van de 1e voortgangsrapportage per e-mail d.d. 10 februari 2021.
5.1 2.e en 5.1.2.e (van DC) hebben deze beoordeeld en geconstateerd dat het tussentijds verslag voldoende inzicht geeft in de voortgang van het project.
Ook hebben zij de voortgang op 10 februari 2021 besproken met Agractie.

Tijdens dat overleg heeft Agractie aangeboden in april 2021 een tweede voortgangsverslag in te dienen, inclusief een financiële paragraaf/bijlage met een toelichting op de tot dan toe gemaakte kosten voor de ontwikkeling van "Boer in de Klas". Het tweede voortgangsverslag is geen verplicht onderdeel van deze subsidie.

Voor het programma "Boer in de Klas" is subsidie verleend voor de periode 1 augustus 2020 t/m 1 november 2021 (brief DGA-SKI/20249354 d.d. 20 oktober 2020).
Een van de subsidieverplichtingen is dat per 31 januari 2021 een tussentijds voortgangsverslag moest worden ingestuurd.

Deze ontvangstbevestiging hoeft niet langs staatssteuncoördinator en WJZ, omdat het geen wijziging beschikking betreft.
De bhm gaat wel naar FDA, omdat FDA de voortgangsrapportage moet toevoegen aan de verplichting/het dossier, ter completering van het dossier, en ter bevordering van een 'vlekkeloze' subsidievaststelling z.s.m. na 1 november 2021.

Ik hoop dat deze toelichting volstaat.

Advies
5.1.2 e graag bhm 20003344 accorderen, resp. brief ondertekenen.
5.1.2.e graag brief 21053602 ondertekenen (na akkoord op bhm door FDA).

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Stichting Agractie Nederland
5.1.2.e

Directoraat-generaal Agro
Directie Strategie, Kennis en Innovatie

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Behandeld door
5.1.2.e
T 5.1.2.e
5.1.2.e

Ons kenmerk
DGA-SKI/21053602

Uw kenmerk

Bijlage(n)

Datum - 1 1 MAART 2021 -
Betreft Voortgang "Boer in de Klas". Verplichtingnummer 1400011292.

Geachte 5.1.2.e ,

Hierbij bevestig ik de ontvangst van het voortgangsverslag "Boer in de Klas" van februari 2021.

Voor het programma "Boer in de Klas" is aan uw organisatie subsidie toegekend voor de periode 1 augustus 2020 t/m 1 november 2021 (brief met kenmerk DGA-SKI/20249354 d.d. 20 oktober 2020). Een van de subsidieverplichtingen is dat per 31 januari 2021 een tussentijds voortgangsverslag moest worden ingestuurd.

Met uw mail van 10 februari 2021 heeft u aan deze subsidieverplichting voldaan. Het tussentijds verslag geeft voldoende inzicht in de voortgang van het project.

Tijdens een overleg op 10 februari 2021 met de 5.1.2.e en 5.1.2.e heeft u aangeboden in april 2021 een tweede voortgangsverslag in te dienen, inclusief een financiële paragraaf/bijlage met een toelichting op de tot dan toe gemaakte kosten voor de ontwikkeling van "Boer in de Klas".
Het tweede voortgangsverslag, dat overigens geen verplicht onderdeel van deze subsidie vormt, zie ik met belangstelling tegemoet.

Ik wens u succes met de verdere uitvoering van het project.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
namens deze,

5.1.2.e

5.1.2.e .

Tussentijdse evaluatie

April 2021
Boer in de klas

Middels dit schrijven, doen we verslag op hoofdlijnen van de voortgang van het educatieproject Boer in de Klas aan het Ministerie van LNV. In februari gaven we reeds een uitgebreider overzicht, dit schrijven is een aanvulling, waarbij met name de financiële verantwoording een duidelijke toevoeging is t.o.v. het vorige.

De afgelopen 2 maanden hebben in het teken gestaan van het zoeken naar verbinding en afstemming met (keten)partijen, het voortzetten van de kennismakingsgesprekken met onze potentiële gastboeren en het uitwerken van trainingsdoelen en lesopdrachten t.b.v. interactieve lessen.

Kwaliteitscontrole en -bevordering

In de achterliggende twee maanden is verder uitgewerkt aan welke doelen er tijdens de training voor gastboeren moet worden voldaan, daarnaast is concreet gezocht naar geschikte personen die deze training kunnen opzetten en verzorgen. Deze zoektocht heeft nog geen concrete afspraak opgeleverd, maar wijst ons steeds dichter in de richting van samenwerken met andere projecten. Dit wordt op korte termijn verder uitgewerkt en opgepakt.

Hulp- en lesmateriaal

Sinds de vorige rapportage zijn een aantal voorbeeldopdrachten voor gastboeren en voor docenten verder uitgewerkt. Daarnaast zijn we in gesprek met een Pabo studente, welke na de zomervakantie aan haar afstudeeronderzoek gaat beginnen. Zij gaat mogelijk aan de slag met het brengen van de boerderijbeleving naar het klaslokaal door middel van interactieve opdrachten, waar gastboeren hun les nog interactiever kunnen maken.

Daarnaast is verder gekeken naar bestaande lesmaterialen van diverse aanbieders.

Samenwerking met andere partijen

De afgelopen tijd hebben we gesprekken gevoerd met onder andere 5.1.2.e en 5.1.2.e om meer input te krijgen voor het verdere verloop van het project. Het belang van een goede samenwerking met andere partijen wordt, mede door hun input, steeds duidelijker. Hier zullen we de komende tijd meer op in gaan zetten, waarbij de ondersteuning van onze contacten bij het ministerie zeer gewenst zijn. Hierover nemen we op korte termijn contact met hen op.

Communicatie
Op nu nog geschiedt een leeuwendeel van onze communicatie via social media. Daarnaast hebben we inmiddels contact gehad met 5.1.2.e en met haar gesproken over de juiste routes om via de Jong Leren Eten makelaars op de scholen terecht te komen.

We houden het verloop van de Corona maatregelen in de gaten om te zien wat er eventueel richting de zomer mogelijk is aan ludieke acties om Boer in de Klas onder de aandacht te brengen. Daarnaast maken we gebruik van de gastboeren die zich bij ons hebben aangesloten om Boer in de Klas zoveel mogelijk onder te aandacht te brengen. Onder hen bevinden zich oa leerkrachten en pabostudenten, welke via hun eigen netwerken het project onder de aandacht brengen en verspreiden.

Voortgang in tijden van Corona

In onze vorige rapportage gaven we aan dat Corona en de daaruit voortvloeiende maatregelen zorgen voor een vertraging in de werkzaamheden. Zowel in boekingen door scholen en het gebrek aan pilot mogelijkheden, als in kennismakingsgesprekken met potentiële gastboeren (welke we anders op 1 locatie met meerdere personen fysiek hadden gedaan), als in onze eigen mogelijkheden in werkuren zien we belemmeringen en extra tijd. Ook wij, degenen die het project opzetten, ondervinden hinder door verkouden kinderen die niet naar school en opvang mogen en klassen die in quarantaine moeten. Dit alles maakt dat het project vertraging oploopt.

Daarom verzoeken wij het ministerie van LNV om de subsidie met tenminste een jaar te verlengen, te weten tot 1 december 2022.

Financieel overzicht Boer in de Klas

Boer in de Klas is een project van St. Agractie.

Stand per 23-7-2021

				Begroting	Geraliseerd	Resterend
Inhuur Experts didactiek pedagogisch, juridisch						
Tekstuele opzet website	36	75	€ 2.700,00			
Kennismakingsgesprekken gastboeren	48	60	€ 2.880,00			
Opzet trainingen	10	60	€ 600,00			
				€ 10.000,00	€ 6.180,00	€ 3.820,00
Informatiemateriaal						
Ontwikkeling informatieflyer Boer in de Klas	8	75	€ 600,00			
Drukken en verspreiding informatieflyer Boer in de Klas	1	1800	€ 1.800,00			
				€ 5.000,00	€ 2.400,00	€ 2.600,00
Hulpmateriaal						
Voorbereidingen voor film	8	75	€ 600,00			
Realisatie educatieve film onderbouw/bovenbouw	1	7500	€ 7.500,00			
				€ 10.000,00	€ 8.100,00	€ 1.900,00
Coordinatie						
Opzet Draaiboek Gastboeren	30	60	€ 1.800,00			
Opzet Draaiboek Docent	24	60	€ 1.440,00			
Coordinatie	37,5	60	€ 2.250,00			
Projectleiding	28	60	€ 1.680,00			
Opbouw website	28	60	€ 1.680,00			
				€ 25.000,00	€ 8.850,00	€ 16.150,00
Totaal				€ 50.000,00	€ 25.530,00	€ 24.470,00

6

Ministerie van LNV
t.a.v. 5.1.2.e
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Stichting Agractie Nederland
5.1.2.e
www.agractie.nl
info@agractie.nl
Tel: 06-5.1.2.e

Betreft: Verlenging subsidieperiode ten behoeve van programma Boer in de Klas

5.1.2.e , 31-07-2021

Geachte 5.1.2.e ,

Op 20 oktober 2020 ontvingen wij uw besluit (verplichtingsnummer: 1400011292) op de subsidieaanvraag ten behoeve van het programma Boer in de Klas. U stelde een bedrag van €50.000,- beschikbaar, te gebruiken in de periode van 1 augustus 2020 tot 1 november 2021. Helaas is gebleken dat de coronacrisis het niet mogelijk maakte de trainingen uit te voeren en dat het uittesten in de praktijk op scholen óók nog niet heeft kunnen plaatsvinden. De scholen waren óf dicht óf zeer terughoudend met het toelaten van 'derden' in de school. Middels dit schrijven dien ik, namens Stichting Agractie Nederland, een verzoek in tot verlenging van de subsidieperiode, om het verder uitwerken van Boer in de Klas mogelijk te maken. Door de verlenging van de subsidieperiode is in ieder geval het schooljaar 2021-2022 beschikbaar hiervoor.

Doelstelling en maatschappelijke belangen
Het educatieprogramma Boer in de Klas werd opgestart met als doel het verlagen van de drempel voor scholen door heel Nederland, zodat meer kinderen worden voorgelicht over de Nederlandse agrarische sector en de herkomst en productie van voedsel.
Boer in de klas dient verschillende maatschappelijke belangen. Met dit programma wordt het kennisniveau over de productie van voedsel verhoogd, wat enerzijds de Nederlandse boer ten goede komt en anderzijds de Nederlandse kinderen. Kennis over de agrarische sector brengt namelijk balans in een gepolariseerd maatschappelijk debat, waarbij het uitgangspunt is dat kinderen de toekomst zijn. De kinderen van vandaag zijn de beleidsmakers van morgen. Daarnaast brengt het kinderen een verhoogd bewustzijn over voeding en het belang van gezonde, verse, minimaal bewerkte producten. Een goede relatie met en voldoende kennis over voedsel, voorkomen o.a. obesitas en levensstijl gerelateerde ziekten.

Inhoud Boer in de Klas
Boer in de Klas richt zich op ervarend leren, door middel van gastlessen op scholen, gegeven door boeren en boerinnen uit de praktijk. Deze gastdocenten nemen kinderen mee in de wereld van de boer, zonder daarvoor het schoolterrein te hoeven verlaten. Hiermee worden drempelverhogende logistieke uitdagingen getackeld en betekent een gastles van een boer een minder grote ingreep in

de dagelijkse schooldag, dan een bezoek aan een boerderij. Hiermee wordt educatie over de agrarische sector voor meer kinderen bereikbaar, ook voor de kinderen in de Randstad en andere grote steden, die op dit moment vaak niet bereikt worden.

Voortzetting Boer in de Klas
Agractie Nederland verzoekt om de subsidieperiode te verlengen tot **1 augustus 2022**, zoals ook in het Teams-overleg met het ministerie van LNV met 5.1.2.e en 5.1.2.e op 26 mei 2021 naar voren kwam. De komende periode gaan we ons bezig houden met:

- het educatieprogramma en draaiboek verder uitwerken, hierbij rekening houdend met alle randvoorwaarden op didactisch, pedagogisch en juridisch gebied, waarbij regelmatig deskundig advies in wordt gewonnen;
- het netwerk van boeren en boerinnen uitbreiden om een dekkend aanbod voor heel Nederland, op diverse sectoren, te kunnen doen;
- onze gastdocenten trainen, zodat ze voor de klas kunnen staan;
- scholen werven;
- lesmateriaal (waaronder foto- en videomateriaal) ontwikkelen;
- informatiemateriaal verzorgen, waaronder het uitbouwen van de website, drukken en verspreiden van informatieflyers en het optimaliseren van een centraal coördinatiepunt.

Voor een gedetailleerd overzicht van de gerealiseerde uitgaven van de afgelopen subsidieperiode, verwijs ik u naar het bijgeleverde financieel overzicht.
De gerealiseerde uitgaven zijn in mindering gebracht op het totale subsidiebedrag van €50.000,-. De verdeling van de resterende subsidie voor het komende jaar ziet er dan als volgt uit:

- experts inschakelen op didactisch, pedagogisch en juridisch gebied. **€3820,-**
- informatiemateriaal (laten) ontwikkelen, waaronder het verder uitbouwen van een informatieve website, het drukken van flyers, e.a. **€2600,-**
- fysiek lesmateriaal laten ontwikkelen in de vorm van o.a. video- of fotomateriaal. **€1900,-**
- Trainingen educatieboeren, opstellen draaiboek, coördinatoren, activeren netwerken, overhead. **€16.150,-**

Tot slot
Stichting Agractie Nederland ziet uit naar een verdere vruchtbare samenwerking met het ministerie van LNV. Wij zijn altijd bereid om in een gesprek e.e.a. verder toe te lichten en zullen de komende periode ook geregeld met het ministerie van LNV in overleg blijven.

Hopende u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e
Verzonden: woensdag 4 augustus 2021 13:40
Aan: 5.1.2.e
Onderwerp: RE: wijzigingsdossier i.v.m. nieuwe einddatum Boer in de Klas - Agractie / 1400011292
Bijlagen: Toelichtend memo nieuwe einddatum Boer in de Klas Agractie 1400011292 opm 5.1 2.e.docx

Dag 5.1.2.e
Lijkt me prima, toch ? Ik heb nog een paar suggesties, zie bijlage.
Goed dat WJZ niet opnieuw hoeft te 'keuren', het gaat immers vooral om een budget neutrale verlenging voor iets waar al toestemming voor was gegeven ?
"vroegâhh, toen ik nog de regeling Draagvlak Natuur deed", volstond een mailtje met het aanpassen van de datum, je hebt er nu toch weer veel werk aan ….
Hopen dat het hiermee snel door de 'molen' kan

Groet,
5.1 2.e

Van: 5.1.2.e @minlnv.nl>
Verzonden: woensdag 4 augustus 2021 11:59
Aan: 5.1.2.e @minlnv.nl>
Onderwerp: FW: wijzigingsdossier i.v.m. nieuwe einddatum Boer in de Klas - Agractie / 1400011292

Hallo 5.1.2.e

Inmiddels ook een concept toelichtend memo gemaakt voor deze.

Ik zie je reactie tegemoet.

Dankjewel en groetjes,

5.1.2.e

Directie Strategie, Kennis en Innovatie, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Postbus 20401 | NL-2500 EK Den Haag | T 070 5.1.2.e /06-5.1.2.e
Bezoekadres: Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC Den Haag.

Aanwezig: maandag t/m donderdag (woensdag bij RVO-Utrecht, Croeselaan 15).

Van: 5.1.2.e)
Verzonden: maandag 2 augustus 2021 07:20
Aan: 5.1.2.e @minlnv.nl>
CC: 5.1.2.e @minlnv.nl>
Onderwerp: wijzigingsdossier i.v.m. nieuwe einddatum Boer in de Klas - Agractie / 1400011292

Goedemorgen 5.1.2.e

In de bijlage een nieuw wijzigingsdossier in verband met een verlengingsverzoek/nieuwe einddatum. Binnen SK&I afgestemd met 5.1.2.e .

Dit dossier heb ik najaar 2020 o.v.v. DC 'tot een goed einde gebracht' omdat DC geen subsidie kon/mocht verstrekken van FDA.

In de bijlage tref je aan:

- Concept-wijzigingsbeschikking
- Aanvraagbrief verlenging Agractie
- Financieel overzicht t/m 23 juli jl.
- Oorspronkelijke subsidieverleningsbrief
- Buiten re kwijdte

Ik zie je reactie tegemoet.

Dankjewel en groetjes,

5.1.2.e

Directie Strategie, Kennis en Innovatie, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Postbus 20401 | NL-2500 EK Den Haag | T 070-5.1.2.e /06-5.1.2.e .
Bezoekadres: Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC Den Haag.

Aanwezig: maandag t/m donderdag (woensdag bij RVO-Utrecht, Croeselaan 15).

Aan: 5.1.2.e (SK&I)
5.1.2.e 5.1.2.e (DC-LNV)
Van: 5.1.2.e (i.o.m. 5.1.2.e
Betreft: nieuwe einddatum "Boer in de Klas", verpl.nr. 1400011292
d.d.: 9 augustus 2021

Kernpunten
- In bijgaande bhm een (budgetneutrale) wijzigingsbeschikking i.v.m. nieuwe einddatum "Boer in de Klas", kleine correctie op oorspronkelijke beschikking (i.v.m. % projectmanagement) en extra voortgangsrapportage vanwege langere doorlooptijd.
- Door de Corona-periode is het uittesten op scholen in de praktijk nog niet mogelijk gebleken; door de verlenging is in ieder geval het schooljaar 2021-2022 beschikbaar voor uitvoering in de praktijksituatie.
- Einddatum was 1 november 2021 en wordt 1 augustus 2022.

Toelichting
Het educatieprogramma Boer in de Klas werd opgestart met als doel het geven van gastlessen over voedselproductie, in een nieuwe werkvorm, met het verlagen van de drempel voor scholen door heel Nederland, zodat meer kinderen worden voorgelicht over de Nederlandse agrarische sector en de herkomst en productie van voedsel.
Boer in de klas dient verschillende maatschappelijke belangen. Met dit programma wordt het kennisniveau over de productie van voedsel verhoogd, wat enerzijds de Nederlandse boer ten goede komt en anderzijds de Nederlandse kinderen. Kennis over de agrarische sector brengt mogelijk balans in een gepolariseerd maatschappelijk debat, waarbij het uitgangspunt is dat kinderen de toekomst zijn. De kinderen van vandaag zijn de beleidsmakers van morgen. Daarnaast brengt het kinderen een verhoogd bewustzijn over voeding en het belang van gezonde, verse, minimaal bewerkte producten. Een goede relatie met en voldoende kennis over voedsel, voorkomen o.a. obesitas en levensstijl gerelateerde ziekten.
De verlenging biedt Agractie tot 1 augustus 2022 de mogelijkheid:
- Het educatieprogramma en draaiboek verder uit te werken, hierbij rekening houdend met alle randvoorwaarden op didactisch, pedagogisch en juridisch gebied, waarbij regelmatig deskundig advies in wordt gewonnen.
- Het netwerk van boeren en boerinnen uit te breiden om een dekkend aanbod voor heel Nederland, op diverse sectoren, te kunnen doen.
- Gastdocenten te trainen, ook in de praktijk, zodat ze verantwoord voor de klas kunnen staan.
- Scholen te werven en ervaring op te doen in de praktijk.
- Lesmateriaal (waaronder foto- en videomateriaal) verder te ontwikkelen;
- Informatiemateriaal te verzorgen, waaronder het uitbouwen van de website, drukken en verspreiden van informatieflyers en het optimaliseren van een centraal coördinatiepunt.

Betreft geen nieuwe financiële verplichting, maar wel een wijziging oorspronkelijke beschikking i.v.m. de nieuwe einddatum van 1 augustus 2022. Daarom is dit dossier ter controle langs staatssteuncoördinator en WJZ gegaan. WJZ-jurist(e) 5.1.2.e heeft het wijzigingsdossier beoordeeld en geaccordeerd; coördinerend jurist 5.1.2.e heeft medeparaaf gegeven op de bhm.

Financiën
- Geen gevolgen voor kasritme/laatste betaling. Einddatum was 1 november 2021 en subsidievaststelling was begin 2022 voorzien. Einddatum is nu 1 augustus 2022, waardoor subsidievaststelling en laatste betaling max. € 10.000,- nog in 2022 zal plaatsvinden.

Advies

5.1.2.e 5.1.2.e en 5.1.2.e	graag bhm 21206263 accorderen
5.1.2.e	graag brief 21206213 ondertekenen (na akkoord op bhm door FDA)

9

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Stichting Agractie Nederland
t.a.v. 5.1.2.e
5.1.2.e

Directoraat-generaal Agro
Directie Strategie, Kennis en Innovatie

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Behandeld door
5.1.2.e
T 070 [redacted] 5.1.2.e 5.1.2.e
5.1.2.e

Ons kenmerk
DGA-SKI/21206213

Uw kenmerk
uw brief van 31 juli 2021

Bijlage(n)

Datum - 2 7 AUG. 2021 -
Betreft Wijziging subsidie Boer in de Klas i.v.m. nieuwe einddatum.
Verplichtingnummer 1400011292.

Geachte 5.1.2.e,

1. Aanvraag

Op 31 juli 2021 ontving ik per e-mail uw brief van 31 juli 2021, waarin u verzoekt de einddatum van het project "Boer in de Klas" te zetten op 1 augustus 2022. U heeft de reden van uw aanvraag in uw brief toegelicht.

Ten behoeve van de uitvoering van het project heeft u op 20 oktober 2020 een subsidiebeschikking ontvangen, met kenmerk: DGA-SKI/20249354, met verplichtingennummer 1400011292, en met als einddatum 1 november 2021.

Ik beschouw uw verzoek als een aanvraag om mijn besluit van 20 oktober 2020, met kenmerk: DGA-SKI/20249354, te wijzigen, mede als gevolg van Corona, waardoor lessen op scholen geen doorgang konden vinden.

Ik maak bij dezen ook van de gelegenheid gebruik een in mijn besluit van 20 oktober 2020 geslopen typefout bij het percentage projectmanagement (par. 2.3) te corrigeren.

2. Besluit tot wijziging

Gelet op het voorgaande, wijs ik uw verzoek toe. Mijn besluit van 20 oktober 2020, met kenmerk: DGA-SKI/20249354, wordt gewijzigd en wel als volgt:

I. In paragraaf 2.1 wordt het zinsdeel "tot 1 november 2021." vervangen door "tot 1 augustus 2022.".

II. In paragraaf 2.3 wordt "1 februari 2022" vervangen door "1 november 2022".

III. In paragraaf 2.3 komt de tekst bij het 3e opsommingsteken te luiden: "projectmanagement, met dien verstande dat ten hoogste 10% van de projectkosten in aanmerking is genomen."

20-8-2021

Directoraat-generaal Agro
Directie Strategie, Kennis en Innovatie

Ons kenmerk
DGA-SKI/21206213

IV. Paragraaf 2.6, punt 4., komt te luiden:
"U dient mij uiterlijk 31-1-2021 en 31-1-2022 een tussentijds voortgangsverslag te zenden."

3. Toelichting

De subsidiebeschikking is aangepast om de nieuwe einddatum mogelijk te maken. De toelichting in uw brief van 29 juli 2021 omschrijft de redenen van uw verzoek. Het educatieprogramma Boer in de Klas werd opgestart met als doel het verlagen van de drempel voor scholen door heel Nederland, zodat meer kinderen worden voorgelicht over de Nederlandse agrarische sector en de herkomst en productie van voedsel.
Boer in de klas dient verschillende maatschappelijke belangen. Met dit programma wordt het kennisniveau over de productie van voedsel verhoogd, wat enerzijds de Nederlandse boer ten goede komt en anderzijds de Nederlandse kinderen. Kennis over de agrarische sector brengt namelijk balans in een gepolariseerd maatschappelijk debat, waarbij het uitgangspunt is dat kinderen de toekomst zijn. De kinderen van vandaag zijn de beleidsmakers van morgen. Daarnaast brengt het kinderen een verhoogd bewustzijn over voeding en het belang van gezonde, verse, minimaal bewerkte producten. Een goede relatie met en voldoende kennis over voedsel, voorkomen o.a. obesitas en levensstijl gerelateerde ziekten.
De verlenging biedt Agractie tot 1 augustus 2022 de mogelijkheid:

- Het educatieprogramma en draaiboek verder uit te werken, hierbij rekening houdend met alle randvoorwaarden op didactisch, pedagogisch en juridisch gebied, waarbij regelmatig deskundig advies in wordt gewonnen.
- Het netwerk van boeren en boerinnen uit te breiden om een dekkend aanbod voor heel Nederland, op diverse sectoren, te kunnen doen.
- Gastdocenten te trainen, zodat ze voor de klas kunnen staan.
- Scholen te werven en ervaring op te doen in de praktijk. Door de Corona-periode is het uittesten op scholen in de praktijk nog niet mogelijk gebleken; door de verlenging is in ieder geval het schooljaar 2021-2022 beschikbaar voor uitvoering in de praktijksituatie.
- Lesmateriaal (waaronder foto- en videomateriaal) verder te ontwikkelen;
- Informatiemateriaal te verzorgen, waaronder het uitbouwen van de website, drukken en verspreiden van informatieflyers en het optimaliseren van een centraal coördinatiepunt.

4. Van toepassing blijvende bepalingen

Alle overige niet op grond van dit besluit gewijzigde onderdelen van de subsidiebeschikking blijven integraal en onverkort van kracht.

Directoraat-generaal Agro
Directie Strategie, Kennis en Innovatie

Ons kenmerk
DGA-SKI/21206213

5. Correspondentie

Alle correspondentie met betrekking tot deze subsidie dient u, met vermelding van verplichtingnummer 1400011292, te zenden naar:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
t.a.v. Directie Communicatie, 5.1.2.e
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
namens deze
5.1.2.e

5.1.2.e

Als u het niet eens bent met deze beslissing kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief een bezwaarschrift indienen. Stuur het ondertekende bezwaarschrift met een kopie van deze beslissing naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, Postbus 40219, 8004 DE Zwolle.
Op de internetsite https://mijn.rvo.nl/bezwaar vindt u meer belangrijke informatie over het indienen van een bezwaarschrift. Dit besluit is verzonden op de in de aanhef van deze brief vermelde datum.

Verplichtingen

Tijdstip uitgevoerd: 28-6-2022 14:17:18

Verplichting Nr	Omschrijving Verplichting	Leverancier	Leveranciernr	Verplichting Status	Goedkeuring Status	Eigenaar	Begindatum	Einddatum	Einddatum Contract	Briefnr Eindafrekening	Datum Afrekening	Verplichting Bedrag	Betaald	Openstaand	BPI
1400011292	20245572 m.b.t. Bhm Subsidieverzoek Agractie Nederland Boer in de Klas LNV /5.1.2.e en5.1.2.e vanuit dir. DC Brief bevestiging voortgangsverslag 21053602/BHM 21053850/Voortgang Boer in de Klas BHM 21206263 verlenging einddat	Stichting Agractie Nederland	414293	Aangegaan	Goedgekeurd, gereserveerd	5.1.2.e	8-10-2020	31-12-2022	01-08-2022	22244067		50.000,00	40.000,00	10.000,00	N
Eindtotaal												**50.000,00**	**40.000,00**	**10.000,00**	

Organisatie is gelijk aan / valt in **KD LNV**

en Verplichting Status is gelijk aan **Aangegaan** ; **Voltooid**

en Leverancier is gelijk aan **Stichting Agractie Nederland**

Subsidies
LTO

11

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

LTO Nederland
T.a.v. 5.1.2.e
Bezuidenhoutseweg 105-113
2594 AC DEN HAAG

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Behandeld door
5.1.2.e
T 070 5.1.2.e
5.1.2.e @minlnv.nl

Ons kenmerk
DGA-PAV / 19240823

Uw kenmerk
5.1.2.e /190923

Bijlage(n)
diverse

Datum - 16 DEC. 2019 -
Betreft DAW Kennisverspreiding goede landbouwpraktijk 6e NAP "Optimale nutriëntenbenutting door het gewas"- demoprojecten, studiegroepen, bedrijfsadvisering, verplichtingnummer 1400010680

Geachte 5.1.2.e, Beste 5.1.2.e

1. Aanvraag
Op 23 september 2019 ontving ik uw brief van 23 september 2019, kenmerk 5.1.2.e /190923, waarin u subsidie aanvraagt voor Kennisverspreiding goede landbouwpraktijk 6e NAP "Optimale nutriëntenbenutting door het gewas"-demoprojecten, studiegroepen, bedrijfsadvisering. U heeft daarbij een projectplan en begroting aan mij overgelegd.

1.1. Procesverloop
Na ontvangst van uw aanvraag, heeft u op 2 oktober 2019 een aangepaste versie toegezonden. Op 3 oktober 2019 en 9 oktober 2019 hebben mijn medewerkers per e-mail een aantal verduidelijkende vragen gesteld, die op 10 oktober zijn beantwoord. Deze informatie is meegenomen in de beoordeling van uw aanvraag.

1.2 Beoordeling van uw aanvraag
Het project zoals beschreven in uw aanvraag past binnen het kader van het mestbeleid, het nationaal programma landbouwbodems (inclusief klimaatmitigatie) en het actieprogramma klimaatadaptatie landbouw en de Toekomstvisie Gewasbescherming 2030. De kern van dit beleid is de waterverontreiniging die wordt veroorzaakt door agrarische bronnen te verminderen en verdere verontreiniging te voorkomen, het verbeteren van de bodemvruchtbaarheid voor een betere weerbaarheid, hogere biodiversiteit, betere waterkwaliteit en -buffering en hogere koolstofvastlegging en te komen tot weerbare planten en teeltsystemen, het versterken van de verbinding tussen landbouw en natuur en het terugdringen van emissies naar het milieu en residuen op producten tot nagenoeg nul.

1.3 Europeesrechtelijke aspecten
Op grond van artikel 7 van de Kaderwet EZK- en LNV-subsidies verleen ik geen subsidie als dit naar mijn oordeel leidt tot het verlenen van ongeoorloofde staatssteun in de zin van artikel 107 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (hierna: VWEU).

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

Ons kenmerk
DGA-PAV / 19240823

Op basis van uw aanvraag kom ik tot het oordeel dat de subsidie verstrekt kan worden op grond van verordening (EU) nr. 702/2014 van de Commissie van 25 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun in de landbouw- en bosbouwsector en in plattelandsgebieden op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie met de interne markt verenigbaar worden verklaard (Pb EU 2014, L 193/33-36), met name artikel 21.

Dit artikel verklaart steun voor acties inzake kennisoverdracht en voorlichting verenigbaar met de interne markt en vrijgesteld van de voorgenoemde aanmeldingsverplichting uit artikel 108, derde lid , VWEU, mits wordt voldaan aan de voorwaarden uit het tweede tot en met het achtste lid van het desbetreffende artikel, alsmede aan de voorwaarden uit het hoofdstuk I van Verordening (EU) nr. 702/2014.

Ik heb geconstateerd dat LTO Nederland geen onderneming in moeilijkheden is zoals bedoeld in artikel 2, onder punt 14, van Verordening (EU) nr. 702/2014. Ik heb verder geconstateerd dat er tegen LTO Nederland geen bevel tot terugvordering uitstaat als bedoeld in artikel 1, vijfde lid, onderdeel b, van Verordening (EU) nr. 702/2014. Voorts heb ik vastgesteld dat met de uitvoering van dit projectplan niet is begonnen dan na de aanvraag van 23 september 2019. Er gaat derhalve - onder meer om deze reden - een stimulerend effect uit van deze subsidieverlening aan LTO Nederland.

Beknopte informatie over deze subsidieverlening is op grond van artikel 9, eerste lid, van Verordening (EU) nr. 702/2014 gemeld aan de Europese Commissie. De volledige tekst van de onderhavige beschikking wordt gepubliceerd op de staatssteunwebsite op het internet.

1.4 Bewaartermijn boekhouding
Ik wijs u erop dat de Europese Commissie nog gedurende tien jaar na de verstrekking van deze subsidie, deze achteraf kan controleren. Ik raad u aan de relevante documenten met betrekking tot deze subsidie gedurende deze periode te bewaren.

2. Besluit

In het kader van mijn beleid gericht op het behalen van de milieudoelen op het gebied van nitraat in Nederland, het stimuleren van een goede landbouwpraktijk, het inzetten op duurzaam beheerde landbouwbodems voor 2030, het bevorderen van de bodemvruchtbaarheid, zorgen voor schoner oppervlakte- en grondwater, betere waterbuffering, hogere biodiversiteit en door koolstofvastlegging in de bodems invulling te geven aan de afspraak in Klimaatakkoord, om in 2030 jaarlijks 0,5 megaton CO2-equivalent in landbouwbodems vast te leggen en het verminderen van de risico's en de afhankelijkheid van gewasbeschermingsmiddelen via weerbare planten en teeltsystemen, inzet van niet-chemische maatregelen en laag-risicomiddelen verleen ik u hierbij, op grond van artikel 2a, eerste lid, onderdeel c (landbouw) en onderdeel e (groen onderzoek) van de Kaderwet EZK- en LNV-subsidies, subsidie voor de uitvoering van het Kennisverspreidingsprogramma zoals opgesteld en bijgevoegd is bij uw brief van 23 september 2019, waarvoor u subsidie hebt aangevraagd.

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

Ons kenmerk
DGA-PAV / 19240823

2.1 Periode
Het project dient te worden uitgevoerd in de periode van 23 september 2019 tot 31 oktober 2022.

2.2 Subsidiebedrag
Het subsidiebedrag zal 100% van de volgende subsidiabele kosten bedragen, met dien verstande dat, indien ter zake van de subsidiabele kosten of een deel daarvan reeds uit anderen hoofde vanwege een bestuursorgaan of de Europese Commissie subsidie is verstrekt, slechts een zodanig bedrag aan subsidie wordt verstrekt, dat het totale bedrag aan subsidies niet meer bedraagt dan 100% van de subsidiabele kosten. Het subsidiebedrag kan niet meer bedragen dan toegestaan volgens de toepasselijke Europese steunkaders.

Dit bedrag is inclusief alle eventuele belastingen waaronder de BTW.

De subsidie wordt ten hoogste vastgesteld op €5.007.077,- inclusief gedeeltelijke BTW gelet op de gegevens opgenomen in uw aanvraag en is berekend volgens de bij uw aanvraag gevoegde begroting.

2.3 Subsidiabele kosten
De volgende, rechtstreeks aan het project toe te rekenen kosten, daadwerkelijk gemaakt in de voornoemde periode en die betaald zijn vóór 30 januari 2023 worden door mij subsidiabel geacht:

• aan derden verschuldigde kosten die direct voor de subsidiabele activiteiten worden gemaakt, bijvoorbeeld door uitbesteding van een deel van de subsidiabele activiteit en kosten van voor de subsidiabele activiteit geleverde goederen en diensten;
• projectmanagement, met dien verstande dat ten hoogste 14,15% van de projectkosten in aanmerking is genomen;
• interne kosten op basis van loonkosten tegen een uurtarief, berekend op basis van integrale kosten, welke berekening is gebaseerd op bedrijfseconomische en maatschappelijk aanvaardbare grondslagen.

De vóór indiening van de aanvraag gemaakte kosten komen niet voor subsidie in aanmerking.

Voor de toepassing van de hierboven genoemde punten geldt, dat winstopslagen bij transacties binnen een groep alleen in aanmerking zijn genomen voor zover het gebruikelijk is om die winstopslagen ook bij soortgelijke transacties buiten de groep in rekening te brengen.

2.4 BTW
U heeft mij opgegeven dat u deels BTW-plichtig bent. U heeft aangegeven dat u de door u aan derden te betalen BTW voor 2,919% BTW-plichtig bent. Voor dit deel geldt dat de BTW voor u geen kostenpost vormt. Voor het overige deel 18,081% bent u niet BTW-plichtig en kunt u de door u aan derden te betalen BTW niet met de fiscus verrekenen. Het u verleende bedrag is daarom gebaseerd op de projectkosten inclusief 18,081% van de door u aan derden te betalen BTW.

2.5 Subsidiabele kosten voor dit project
Op grond van uw projectplan en begroting raam ik de subsidiabele kosten voor de onderdelen van dit project:

1.1 Versterken relatie loonwerker-agrariër bemestingsmaatregelen €532.988,-
1.2 E-learning €181.845,-
1.3 Overige erfbetreders €93.727,-
2.1 Uitrol variant van Bodem-up €1.698.005,-
2.2 Groenbemesters, vanggewassen en onderzaaien opnemen in masterclasses en in demo-bijeenkomsten €36.162,-
2.4 Verbinding leggen met Veldleeuwerik €212.546,-
3.1 Landelijke uitrol project Schoon Erf, Schoon water Friesland €1.037.932,-
4 Centrale rol voor Kennismatchers €892.692,-
6 Ondersteuning programmamanagement €321.180,-

op totaal €5.007.077,- inclusief gedeeltelijke BTW.

2.6 Verplichtingen
Aan de subsidie zijn de volgende verplichtingen verbonden:

1. U dient het project volledig uit te voeren overeenkomstig het bij de aanvraag ingediende plan en binnen de daarin voorziene tijdsduur.
2. U dient mij onverwijld een schriftelijke melding te doen zodra aannemelijk is dat de activiteiten waarvoor de subsidie is verleend niet, niet tijdig of niet geheel zullen worden verricht of dat niet, niet geheel of niet tijdig aan de aan de subsidie verbonden verplichtingen zal worden voldaan.
3. U dient voor elke essentiële wijziging in de aard of de uitvoering van het plan mijn voorafgaande schriftelijke toestemming te vragen. Geen toestemming is vereist voor een wijziging van de in de subsidieverlening gespecificeerde kostenposten indien als gevolg van deze wijzing de omvang van een kostenpost niet meer dan 15% wijzigt. Aan mijn toestemming kan ik nadere verplichtingen verbinden.
4. U dient mij schriftelijk verslag uit te brengen over de voortgang van het project. In dit verslag dient duidelijk inzicht te worden gegeven in de voortgang van het project in vergelijking met de voorziene tijdsduur en kosten zoals opgenomen in het door u ingediende projectplan. Het eerste verslag brengt u uit over de periode van zes maanden na de datum van de beschikking; de volgende verslagen steeds over de daarop volgende periode van twaalf maanden. Alle verslagen dienen binnen twee maanden na afloop van de betrokken periode bij mij ingediend te zijn.
5. De inrichting van uw administratie dient zodanig te zijn dat deze aansluit bij de door u ingediende begroting en daaruit te allen tijden op eenvoudige en duidelijke wijze de rechtstreeks aan het project te rekenen kosten kunnen worden afgelezen. Ter zake van de loonkosten dient door middel van een urenadministratie vastgestelde urenverantwoording aanwezig te zijn.
6. Op mijn verzoek dient u inlichtingen te verschaffen omtrent de voortgang of resultaten van het project. U bent verplicht om op mijn verzoek medewerking te verlenen aan een evaluatie van het beleid op grond waarvan deze subsidie is verstrekt. Deze verplichtingen gelden tot vijf jaar na de datum van de beschikking tot subsidievaststelling.
7. U doet mij onverwijld schriftelijke mededeling van de indiening bij de rechtbank van een verzoek tot het op u van toepassing verklaren van de

schuldsaneringsregeling natuurlijke personen, tot verlening van surseance van betaling aan u of tot faillietverklaring van u.

8. Uiterlijk binnen 13 weken na de in deze beschikking genoemde einddatum dient u bij mij schriftelijk een verzoek om subsidievaststelling in. Dit verzoek dient vergezeld te gaan van:
    a. Een eindrapport waarin verloop en eindresultaten van het gesubsidieerde project zijn vastgelegd;
    b. Een gespecificeerde opgave van alle rechtstreeks aan het project toe te rekenen werkelijk gemaakte kosten, opgesteld conform de door u ingediende begroting;
    c. Een controleverklaring conform bijgaand controleprotocol;
    d. een document van de belastingdienst dat aantoont dat LTO Nederland voor 18,081% de BTW niet verrekenen kon.
9. In het geval er activiteiten door een derde of derden worden uitgevoerd, dient opdrachtverlening aan deze derde(n) plaats te vinden op basis van transparante criteria en marktconforme tarieven.
10. U voert het project uit overeenkomstig de voorwaarden van artikel 21 van Verordening (EU) nr. 702/2014 van de Commissie.

2.7 Subsidievaststelling
De beschikking tot subsidievaststelling zal ik geven binnen 13 weken na ontvangst van uw aanvraag daartoe dan wel nadat de voor het indienen ervan geldende termijn genoemd in verplichting 8 is verstreken. Indien de beschikking niet binnen 13 weken kan worden gegeven zal ik u daarvan in kennis stellen en daarbij een redelijke termijn noemen waarbinnen de beschikking tegemoet gezien kan worden.

2.8 Voorschot
Ik verleen u bij deze een voorschot van 40% van het genoemde subsidiebedrag €5.007.077,-. Het voorschot zal worden betaald binnen zes weken na de dag van verzending van deze beschikking op uw bankrekeningnummer:
5.1.2.e ten name van LTO Nederland.

Verdere voorschotten zullen worden overgemaakt per 1 november 2020 en 1 november 2021 en wel ter hoogte van 20% van het genoemde subsidiebedrag.

2.9 Advies
Om eventuele problemen met de accountantscontrole op uw financiële verantwoording te voorkomen adviseer ik u om uw accountant zo vroeg mogelijk te betrekken.

3. Correspondentie
Alle correspondentie met betrekking tot deze subsidie dient u, met vermelding van bovenstaand verplichtingnummer, te zenden naar:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
t.a.v. 5.1.2.e
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

Ons kenmerk
DGA-PAV / 19240823

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
namens deze:

5.1.2.e

5.1.2.e

Als u het niet eens bent met deze beslissing kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief een bezwaarschrift indienen. Stuur het ondertekende bezwaarschrift met een kopie van deze beslissing naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, Postbus 40219, 8004 DE, Zwolle. Op onze internetsite www.mijn.rvo.nl/bezwaar vindt u meer belangrijke informatie over het indienen van een bezwaarschrift. Dit besluit is verzonden op de in de aanhef van deze brief vermelde datum.

PER MAIL VERZONDEN

Adres : Bezuidenhoutseweg 105-113
2594 AC Den Haag
Telefoon : +31(0)70 5.1.2.e
E-mail : secretariaat@lto.nl
KvK : 40413400
Rekening : 5.1.2.e

Ministerie LNV
T.a.v. 5.1.2.e
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Datum : 4 december 2020
Ons kenmerk : 5.1.2.e /201204
Onderwerp : Verzoek om uitstel rapportage DAW Kennisverspreiding
Informatie : 5.1.2.e | 5.1.2.e @lto.nl | 06 5.1.2.e

Geachte 5.1.2.e

Eind vorig jaar, op 16 december 2019, ontving ik van uw ministerie een beschikking voor "DAW Kennisverspreiding goede landbouwpraktijk 6e NAP, verplichtingnummer 1400010680".

In de beschikking is aangegeven onder Verplichting, punt 4, dat LTO over de periode van 6 maanden ná de beschikking binnen 2 maanden verslag moet uitbrengen over de voortgang. Die datum, 16 augustus is inmiddels verstreken. Waarvoor mijn excuses.

De corona-uitbraak begin maart heeft grote invloed gehad op dit project. Fysieke bijeenkomsten werden steeds moeilijker te organiseren en uiteindelijk geheel verboden, terwijl deze de kern van onze kennisverspreiding betekenen. De omschakeling naar meer digitale werkvormen is inmiddels door ons ingezet. De kennisverspreiding heeft echter flinke vertraging opgelopen.

Met deze brief vraag ik u om uitstel van de eerste rapportagedatum naar 1 februari 2021. Ik zal dan rapporteren over het gehele jaar 2020. De vervolgrapportages zullen daarna worden toegestuurd overeenkomstig het in de beschikking genoemde stramien.

Graag verneem ik of u instemt met het gevraagde uitstel.

Met vriendelijke groet 5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

Versterkte Kennisverspreiding Duurzaam Bodembeheer en Klimaatadaptatie
Definitief wijzigingsvoorstel

27 januari 2022

Deze notitie beschrijft een wijzigingsvoorstel ten opzichte van het projectvoorstel Versterkte Kennisverspreiding Duurzaam Bodembeheer en Klimaatadaptatie (hierna VKV DBB en KA), zoals aangevraagd op 14 juli 2020 aangevraagd en beschikt op 18 december 2020. De wijzigingen betreffen diverse onderdelen uit het projectplan.

In het DAW werken wij graag volgens de het principe van de Cirkel van Deming, waarbij via de Plan-Do-Check-Act-cyclus voortdurend aandacht is voor kwaliteitsverbetering en effectiviteit van onze aanpak. Deze werkwijze wordt ook aanbevolen in het Nationaal Bodemprogramma. De voorbereidingen voor dit projectplan (Plan) hebben goeddeels plaatsgevonden in 2019. In de tussentijd hebben wij, en vele praktijkexperts met ons, op diverse onderwerpen nieuwe ervaringen opgedaan (Do) aan de hand waarvan nieuwe inzichten zijn ontstaan. Als basis voor dit wijzigingsvoorstel hebben we de actuele inzichten van diverse praktijkexperts opgehaald (Check). Naar aanleiding hiervan stellen wij in deze notitie op onderdelen van het project verbeteringen en actualisatie voor (Act).

Gezien de aard van de verbeteringen verzoeken wij dit wijzigingsvoorstel te toetsen en te beoordelen. Indien akkoord zouden wij graag een getekende bevestiging hiervan ontvangen.

Samenvatting

In dit wijzigingsvoorstel doen wij op verschillende onderdelen van het oorspronkelijke plan verbeteringsvoorstellen die, naar onze inschatting de effectiviteit en de haalbaarheid ten goede komen. De voorstellen zijn tot stand gekomen in uitvoerige afstemming met diverse praktijkexperts.

Wij vragen met dit wijzigingsvoorstel een akkoord van LNV op de volgende voorstellen;

1. In het projectplan van VKV DBB en KA is de exacte ambitie en projectdoelstelling echter niet eenduidig geformuleerd. Voor het verhelderen van de projectafspraken doen wij bij deze een voorstel voor de ambitie en doelstellingen;
   - Ambitie; Agrarisch ondernemers in Nederland zijn optimaal gefaciliteerd met vindbare, begrijpelijke, praktijkgerichte, objectieve en kwalitatieve advisering en bodemkennis, wat hen helpt bij het actief implementeren en/ of doorontwikkelen van duurzaam bodembeheer op hun eigen bedrijf.
   - Projectdoelstelling uit 3 onderdelen;
     - Eind van het project is de toegankelijkheid van bestaande bodemkennis voor agrarisch ondernemers in Nederland verbeterd.
     - Eind van het project is de kwaliteit van de bodemadvisering en de bodemkennis in Nederland versterkt.
     - Eind van het project hebben minimaal 20000 agrarisch ondernemers bodemkennis en -advies aangereikt gekregen.
2. Wij verzoeken de begrote kosten voor projectmanagement te mogen verhogen met de kosten voor de accountantscontrole. Het benodigd budget hiervoor halen wij dan uit werkpakket 2.2-2.5.
3. Kosten die gemaakt worden voor het organiseren, aansturen, uitvoeren en monitoren van een werkpakket binnen het project VKV DBB en KA zijn niet expliciet begroot in het projectplan. Wij vragen 10% van de verschillende posten (2.1 t/m 2.12, met uitzondering van post 2.10 en 2.11 die onder projectmanagement vallen) te mogen reserveren voor deze organisatie- en uitvoeringskosten. In totaal komt dat neer op een budget van € 469.722,- incl. btw.
4. Wij verzoeken te accorderen dat deze uitvoeringskosten vervolgens niet op een rechtevenredige manier worden terugverdeeld onder de werkpakketten, maar mogen worden herverdeeld onder de werkpakketten conform de nieuwe begroting (zie bijlage 2).
5. Tevens vragen wij uw akkoord op bovenbeschreven definitie/ uitsplitsing van wat onder 'projectmanagement' valt en wat onder 'projectuitvoering'.
   - Onder kosten voor projectmanagement scharen wij indirecte projectkosten voor de projectmanager, de projectmanagement-ondersteuning, de projectcontroller en de accountantscontrole. Dit zijn kosten die gemaakt worden voor aansturen, coördineren en bewaken van het totale project VKV DBB en KA.
   - Naast de kosten voor het projectmanagement zijn er directe kosten voor het uitvoeren van de werkpakketten. Dit zijn kosten die gemaakt worden voor het organiseren, aansturen, uitvoeren en monitoren van een werkpakket binnen het project VKV DBB en KA. Denk daarbij aan kosten voor de decentraal betrokken uitvoerders in bijvoorbeeld Limburg of Groningen, maar ook de landelijke trekker van het werkpakket.
6. Wij vragen u te bevestigen dat de kosten gemaakt door medewerkers van de LTO's als Kosten Derden moeten worden beschouwd.
7. De inrichting van de administratie dient aan te sluiten op de ingediende begroting. Wij stellen voor financieel te rapporteren conform het gehanteerde niveau uit de hoofdtabel uit paragraaf 2.6 van het projectplan (wp 2.1, wp 2.2-2.5, wp 2.6-2.7, wp 2.8, wp 2.9, wp 2.12 en projectleiding)
8. Wij verzoeken vaste uurtarieven te mogen hanteren, in plaats van de aparte IKS tarieven van 3 regionale LTO's
9. Wij verzoeken voor werkpakket 2.2 Versterken bestaande netwerk aan Demobedrijven & Fieldlabs te mogen werken met productprijzen voor groepsontvangsten en innovatieplannen
10. Verzoek is om de onderdelen uit werkpakket 2.8 (café's, cursussen, e-learnings en excursies) uitwisselbaar te mogen invullen, met behoud van bereik.
11. De inzet van boeren is op 2 verschillende manieren gekwantificeerd in het projectplan. Wij stellen voor bij realisatie uit te gaan van het benoemd aantal uren in de tabel incl. btw. Het betreft hier een cumulatief aantal uren van 50.400 uur.
12. Door verschillende oorzaken heeft de uitvoering van het project vertraging opgelopen, waardoor wij verzoeken de einddatum van het project uit te stellen naar 27 september 2024. Wij vragen uw akkoord hierop.
13. Naar aanleiding van een eerste expertgroep bijeenkomst en in afstemming met de betrokken experts stellen wij voor de balans te verschuiven naar het brengen van specifieke experts naar de regio. Dat wil zeggen een gezelschap uit de regio kan de Expertgroep vragen om langs te komen voor een gezamenlijk dialoog tussen onderzoek en praktijk. Daarnaast blijft de mogelijkheid bestaan om voor een aantal specifieke onderwerpen plenaire bijeenkomsten te houden.
14. Voor het instellen van de B-teams en het uitbrengen van bodemadviezen stellen wij de volgende wijzigingen voor opdat met de inzet van het beschikbare budget effectiever kan worden gewerkt aan het bereik van de projectdoelstellingen;

- Reserveer per jaar per B-team een budget voor facilitering van de kennisimpuls in het B-team (inhuur van sprekers, praktijktrainingen, landelijke bijeenkomsten en interregionale uitwisseling tussen B-teams)
- Faciliteer dat de adviseurs andere adviseurs/ experts (van binnen of buiten het eigen B-team) kunnen inhuren om met hem mee te lopen en zo de kennisoverdracht te verbreden en de adviseurs te versterken en te verrijken in hun vakkennis. Laat de adviseurs vervolgens in de B-teams reflecteren op deze inzet zodat inspiratie wordt opgedaan, inzichten worden gedeeld en er transparantie van de inzet is.
- Ga uit van 10 B-teams, in plaats van 5, met een max. van 15 adviseurs per B-team.
- Ga bij de opzet van een B-team uit van gelijke positionering van bodemexperts, zonder supervisor of andere vorm van (vooraf afgesproken) hiërarchie.
- Typeer een adviseur als "gekwalificeerd" wanneer hij/ zij geaccrediteerd is na de brede bodemopleiding van Aeres, maar ook als hij/ zij een erkende adviseur op het aandachtsgebied "gezonde bodem, water en teeltsystemen" in het BAS register is. Vooruitlopend op een aanstaande accreditering zou een adviseur die brede bodemopleiding van Aeres op dat moment volgt eveneens als 'gekwalificeerd' moeten kunnen gelden.
- Neem minimaal 2 van deze gekwalificeerde adviseurs op in een B-team.
- Verwelkom product-gerelateerde adviseurs in een B-teams, maar stel het niet als verplichtend onderdeel voor ieder B-team om dergelijke adviseurs erbij te hebben. Er geldt wel een inspanningsverplichting voor de projectorganisatie om de samenwerking tussen verschillende type adviseurs nader te onderzoeken en dit te evalueren in de zomer van 2022.
- Zet het budget voor Inzet Adviseurs op een alternatieve wijze in.
    - Stel 75% van het beschikbare budget voor 'inzet adviseurs' in voor kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau (gericht op 2-4 boeren per bijeenkomst) en de overige 25% conform het projectplan voor het delen van kennis in (studie)groepsverband (gericht op 5+ boeren per bijeenkomst).
- Stuur op onderstaande punten om het bereik van de kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau uit VKV DBB en KA zo groot mogelijk te maken;
    - Zet het projectbudget in voor kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau, waar passend volgens de PDCA methode, met een inspanningsverplichting om waar mogelijk meekoppelingen te organiseren. Voor de bijeenkomsten moeten alle niet product-gerelateerde leden van het B-team ingezet kunnen worden.
    - Ook kan het B-team de keuze maken (een deel van) het budget voor kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau in te zetten als 'meeloopbudget' voor alle adviseurs uit een B-team. Hiervoor kunnen zij niet product-gerelateerde collega-adviseurs of experts inhuren.
    - Stel als regel dat bij iedere bedrijfsbijeenkomst 1-3 buurmannen of andere collega's worden uitgenodigd.
- Voor de inzet van bodemadviseurs bij bijeenkomsten op bedrijfsniveau wordt gerekend met een uurtarief van gemiddeld € 100,-. Bij de inzet van adviseurs en experts om mee te lopen met de adviseurs uit de B-teams wordt wel gerekend met een uurtarief van gemiddeld € 120,-
- Laat voor de overdracht van bodemkennis in (studie)groepverband de adviseurs de meest passende vorm van kennisdeling kiezen. De bijeenkomsten kunnen alleen door de niet product-gerelateerde adviseurs worden begeleid.
- Organiseer de overdracht van bodemkennis in (studie)groepverband altijd via bestaande (studie)groepen of bijeenkomsten, die reeds vanuit een andere (project)financiering bestaan en waarbij de kennisdeling uit VKV DBB en KA een onderdeel is van het totale (jaar)programma van deze (studie)groepen.
- Plan een evaluatiemoment in in de zomer van 2022 om te beoordelen of de B-teams functioneren zoals beoogd en effectief meewerken aan doelbereik.
- Rekening houdend met twee indirecte kostenposten binnen werkpakket 2.9 gaan we bij het organiseren van kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau én de kennisoverdracht in grotere (studie)groepen uit van een totaalbudget van € 1.411.785,-.
- Geef de onafhankelijk begeleider een controle en toezichtfunctie op onafhankelijke, hoogwaardige en brede bodemkennis als basis van de B-teams en de Inzet adviseurs. Zij worden hierbij geadviseerd door de gekwalificeerde adviseurs.

Bovenstaande wijzigingen betekenen dat ieder B-team gebruik kan maken van;

	Gefinancierd uit werkpakket	Budget/ B-team/ jaar	Budget/ B-team	Budget/ landelijk/ jaar	Budget/ landelijk
1 landelijke bijeenkomst/ jaar	2.9			€ 5.000	€ 15.000
Inhuur sprekers, gezamenlijke praktijkdag, uitwisseling met andere B-teams	2.9	€ 6.000	€ 18.000	€ 60.000	€ 180.000
1 expert/ jaar inhuren	2.1	€ 1.200	€ 3.600	€ 12.000	€ 36.000
Presentatiebijeenkomsten van Aeres cursisten + begeleidende bodemexperts in 2022	2.9				€ 208.215 *)
Inhuur adviseurs/ experts om mee te lopen bij bedrijfsbijeenkomsten (max 20 uur/ adviseur/ jaar) OF Inzet in bedrijfsbijeenkomsten, waar passend via PDCA methode (max. 30 adviezen in herhaling)	2.9	€ 30.420	€ 91.259	€ 304.197	€ 912.590 **)
Kennisdeling met grotere groepen boeren (max 100 uur voor min 100 boeren per jaar)	2.9	€ 10.140	€ 30.420	€ 101.400	€ 304.200

Tabel 1 In te zetten kennisdeling per B-team (bedragen excl. btw);
Blauwe tekst = kennisimpuls per B-team
Groene tekst = uitrol van bodemkennis en -advies
Oranje tekst = combinatie van beide
**) Dit is georganiseerd als onderdeelvan Aeres Pilot Opleiding Bodemadviseur*
***) Boeren nodigen 1-3 collega-boeren uit om het bedrijfsbijeenkomst bij te wonen.*

15. Het bereik van de doelgroep, de agrarisch ondernemers is met deze aanpak voor de B-teams en de inzet adviseurs anders opgebouwd. Het is een optelling van bereik via bijeenkomsten op bedrijfsniveau, via kennisdeling in (studie)groepen en via de versterkte en verbrede kennisdeling en adviezen van de adviseurs uit de B-teams. De gekozen werkvorm richt zich meer op de groep boeren die 'het peloton' worden genoemd, waardoor het project beweging creëert in een groep boeren die eerder nog niet effectief bereikt werden. Het cumulatieve bereik van de voorgestelde aanpak is ca. 75% tot 95% van de aanpak zoals beschreven in het projectplan.
16. Bovenstaande wijzigingen leiden tot onderstaande wijzigingen op de begroting en nieuwe begroting;

Oorspronkelijke begroting + reservering

Bedragen incl btw

	Oorspronkelijke begroting	Reservering	
		10% voor uitvoeringskosten	accountantskosten
2.1 Expertgroep	€ 152.460,00	-€ 15.246,00	
2.2-2.5 Versterken kennisbasis	€ 871.200,00	-€ 87.120,00	-€ 30.250,00
2.6-2.7 Samenwerking met consortium en instellen B-teams		€ 0,00	
2.8 Kenniscarrousel (zie onder voor specificatie)	€ 1.343.100,00	-€ 134.310,00	
2.9 Inzet Adviseurs	€ 2.178.000,00	-€ 217.800,00	
2.12 Communicatie	€ 152.460,00	-€ 15.246,00	
2.10-2.11 Projectmanagement	€ 435.600,00		€ 30.250,00
Uitvoering van de werkpakketten		€ 469.722,00	
Totaal Bodem	**€ 5.132.820,00**	**€ 0,00**	**€ 0,00**

Gewijzigde begroting na doorvoeren wijzigingsvoorstel

Bedragen incl btw

	Nieuwe begroting			
	Project-management	**Uitvoering per werkpakket (herverdeeld)**	**Inzet en out of pocket voor werkpakket-activiteiten**	**Totaal**
2.1 Expertgroep		€ 24.200,00	€ 137.214,00	€ 161.414,00
2.2-2.5 Versterken kennisbasis		€ 55.176,00	€ 753.830,00	€ 809.006,00
2.6-2.7 Samenwerking met consortium en instellen B-teams				€ 0,00
2.8 Kenniscarrousel (zie onder voor specificatie)		€ 157.300,00	€ 1.208.790,00	€ 1.366.090,00
2.9 Inzet Adviseurs		€ 217.800,00	€ 1.960.200,00	€ 2.178.000,00
2.12 Communicatie		€ 15.246,00	€ 137.214,00	€ 152.460,00
2.10-2.11 Projectmanagement	€ 435.600,00		€ 30.250,00	€ 465.850,00
Uitvoering van de werkpakketten				
Totaal Bodem	**€ 435.600,00**	**€ 469.722,00**	**€ 4.227.498,00**	**€ 5.132.820,00**

Inhoud

Samenvatting 2
1. Algemene wijzigingen 7
1.1. Ambitie en doelstelling 7
1.2. Projectmanagement van VKV DBB en KA 7
1.3. Projectuitvoering van de werkpakketten 8
1.4. Niveau van verantwoording 8
1.5. Vaste tarieven 9
1.6. Nieuwe demobedrijven; stuksprijs 9
1.7. Kenniscarroussel 9
1.8. Inzet Boeren in Uren 10
1.9. Uitstel einddatum project 10
2. Expertgroep 11
3. B-teams en inzet adviseurs 12
3.1. Verkenning 12
3.1.1. Ronde langs Regio-coördinatoren DAW en Bodem UP team 12
3.1.2. Inventarisatie onder bodemadviseurs 13
3.2. Voortschrijdend inzicht 14
3.2.1. Werken aan deskundigheid adviseurs 14
3.2.2. Bieden van overzicht en samenhang in het aanbod van bodemadvies 15
3.2.3. B-teams zonder opgelegde hiërarchie 16
3.2.4. Kwaliteitsgarantie B-teams via gekwalificeerde adviseurs 17
3.2.5. Product-gerelateerde adviseurs 17
3.2.6. Inzet op kennisoverdracht op bedrijfsniveau én in (studie)groepen 18
3.2.7. Bereik kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau 19
3.2.8. Overdracht van bodemkennis in (studie)groepverband 20
3.2.9. Werving aantal studiegroepen 21
3.2.10. Indirecte kostenposten 'Inzet Adviseurs' 21
3.2.11. Borging kwaliteit en eigenlijk gebruik middelen 22
3.3. Wijzigingsvoorstel voor aanpak B-teams en inzet Adviseurs 22
3.3.1. Samenvatting voorgestelde wijzigingen 22
3.3.2. Bereik doorgerekend 24
Bijlage 1; Visualisatie wijzigingsvoorstel B-teams en inzet adviseurs 27
Bijlage 2; Begroting VKV DBB en KA 28
Bijlage 3; Artikel Bodem Up 29
Bijlage 4; Mailwisseling augustus 2020 over cofinanciering Pilot Opleiding Bodemadviseurs van Aeres Hogeschool 30
Bijlage 5; Processchema besteding middelen B-teams 32

1. Algemene wijzigingen

1.1. Ambitie en doelstelling

Het streefdoel uit het Nationaal Programma Landbouwbodems is dat alle landbouwbodems in Nederland (1,8 miljoen hectare) in 2030 duurzaam worden beheerd. Kennis delen is een belangrijke basis voor dat programma. DAW wil met het project VKV Duurzaam Bodembeheer en Klimaatadaptatie bijdragen aan dit streefdoel. In het projectplan van VKV DBB en KA is de exacte ambitie en projectdoelstelling echter niet eenduidig geformuleerd. Voor het verhelderen van de projectafspraken doen wij bij deze een voorstel hiervoor;

De ambitie waar het project VKV DBB en KA aan bijdraagt is;

Agrarisch ondernemers in Nederland zijn optimaal gefaciliteerd met vindbare, begrijpelijke, praktijkgerichte, objectieve en kwalitatieve advisering en bodemkennis, wat hen helpt bij het actief implementeren en/ of doorontwikkelen van duurzaam bodembeheer en klimaatadaptatie op hun eigen bedrijf.

De projectdoelstelling bestaat uit 3 onderdelen;

1. Eind van het project is de toegankelijkheid van bestaande bodemkennis en kennis over klimaatadaptatie voor agrarisch ondernemers in Nederland verbeterd, doordat meer overzicht en samenhang is gecreëerd in het kennisveld, een betere vindbaarheid van specifieke bodem- en klimaatadaptatiekennis is gerealiseerd en kritisch is gekeken naar praktijkgerichtheid en leesbaarheid van de aangeboden bodem- en klimaatadaptatiekennis.
2. Eind van het project is de kwaliteit van de bodemadvisering, advisering over klimaatadaptatie en de bodemkennis en kennis over klimaatadaptatie in Nederland versterkt, doordat minimaal 100 bodemadviseurs hun kennis hebben verbreed en verdiept, uitwisseling plaatsvindt tussen praktijk en kennisontwikkeling en mogelijkheden om kennis te valideren zijn gecreëerd.
3. Eind van het project hebben minimaal 20000 agrarisch ondernemers bodemkennis en kennis over klimaatadaptatie aangereikt gekregen, gericht op het verduurzamen van het bodembeheer op hun agrarisch bedrijf en het duurzaam en effectief omgaan met veranderingen in het klimaat.

Bij het uitvoeren van het project is steeds nadrukkelijk aandacht voor de effectiviteit van de gekozen werkwijze in het bevorderen van het actief implementeren van bodemmaatregelen op de agrarische bedrijven. Er ligt een focus om op maatregelen die verdichting tegengaan, het bodemleven bevorderen en/ of het organische stofgehalte van de bodem verhogen.

De genoemde projectdoelstellingen zullen gemonitord worden door kwantitatieve monitoring. Een kwalitatieve verrijking van deze monitoring zal plaatsvinden door een uitsnede van de betrokken agrariërs, experts en adviseurs te bevragen over deze projectdoelstellingen en de achterliggende ambitie.

Wij vragen uw akkoord op bovenbeschreven definitie van de ambitie en doelstellingen.

1.2. Projectmanagement van VKV DBB en KA

Onder kosten voor projectmanagement scharen wij kosten voor de projectmanager, de projectmanagement-ondersteuning, de projectcontroller en de accountantscontrole. Dit zijn indirecte projectkosten die gemaakt worden voor aansturen, coördineren en bewaken van het totale project VKV DBB en KA.
De verplichtingen in paragraaf 2.6 van de beschikking vereisen een controleverklaring bij verzoek tot subsidievaststelling aan te leveren. Wij verwachten dat dit ca. € 25.000,- kosten met zich meebrengt. Kosten voor deze accountantscontrole zijn echter niet expliciet begroot. Dat geldt ook voor de kosten voor de projectcontroller. Wij verwachten hier, met een project van deze omvang en complexiteit ook significante kosten voor te moeten maken en hebben dit begroot op €60.000 voor de totale projectduur.

In de beschikking van het project VKV DBB en KA is opgenomen dat projectmanagement niet meer dan 10% van de projectkosten mag bedragen.

De kosten voor de projectcontroller verwachten wij binnen de begrote kosten voor projectmanagement te kunnen oplossen. Wij verzoeken de begrote kosten voor projectmanagement te mogen verhogen met de kosten voor de accountantscontrole. Het benodigd budget hiervoor halen wij dan uit werkpakket 2.2-2.5. De totale kosten voor projectmanagement overstijgt hiermee het maximum van 10% van de projectkosten niet.

1.3. Projectuitvoering van de werkpakketten

Naast de kosten voor het projectmanagement zijn er de directe uitvoeringskosten van de werkpakketten. Dit zijn kosten die gemaakt worden voor het organiseren, aansturen en uitvoeren van een werkpakket binnen het project VKV DBB en KA. Denk aan kosten voor de decentraal betrokken uitvoerders in bijvoorbeeld Limburg of Groningen, maar ook de landelijke trekker van het werkpakket.

De begroting van Versterkte Kennisverspreiding Duurzaam Bodembeheer en Klimaatadaptatie is op hoofdlijnen opgesteld. De begrotingen van de werkpakketten 2.1 tot en met 2.9 zijn gespecificeerd met kosten derden en/ of out of pocketkosten. Het organiseren en uitvoeren van de werkpakketten is niet expliciet begroot. Een deel van deze activiteiten kan uitgevoerd worden door de kennismatchers, welke reeds begroot zijn in Versterkte Kennisverspreiding Goede Landbouwpraktijk 6e NAP. Ook de DAW regio-coördinatoren, die gefinancierd zullen gaan worden vanuit het brede bestedingenbudget van DAW, kunnen een deel van de organisatie en uitvoering voor hun rekening nemen. Maar ook binnen de begroting van Versterkte Kennisverspreiding Duurzaam Bodembeheer en Klimaatadaptatie zal rekening moeten worden gehouden met organisatie- en uitvoeringskosten. Wij vragen 10% van de verschillende posten (2.1 t/m 2.12, met uitzondering van post 2.10 en 2.11 die onder projectmanagement vallen) te mogen reserveren voor deze organisatie- en uitvoeringskosten. In totaal komt dat neer op een budget van € 469.722,- incl. btw.

Verzoek is ook om te accorderen dat deze kosten vervolgens niet op een rechtevenredige manier worden terugverdeeld onder de werkpakketten, maar mogen worden herverdeeld onder de werkpakketten conform de nieuwe begroting (zie bijlage 2).

Tevens vragen wij uw akkoord op bovenbeschreven definitie/ uitsplitsing van wat onder 'projectmanagement' valt en wat onder 'projectuitvoering'.

Een hieraan gerelateerd punt is het volgende;
In september en oktober 2021 is met LNV besproken hoe aangekeken wordt tegen de kosten die gepaard gaan met werkzaamheden uitgevoerd door de medewerkers van de regionale LTO's. Zijn dat Kosten Derden of wordt dat gezien als Personeelskosten/ Uren medewerkers? Immers; de beschikkinghouder van het project is de stichting LTO Programma's en Projecten. De stichting heeft geen personeel in dienst. De stichting zal de werkpakketten van het project onderbrengen bij één van de regionale LTO's (te weten LTO Noord, ZLTO en LLTB). Dit zal juridisch worden vastgelegd middels een opdrachtbevestiging tussen Stichting LTO en de regionale LTO's. Daaruit komt de vraag naar voren of alleen de Stichting LTO Programma's en Projecten als subsidieontvanger wordt gezien, of ook dat de partijen waarmee wordt samengewerkt en welke worden genoemd in de projectaanvraag (LTO NL, ZLTO, LLTB, LTO Noord)?

In een email van 22 oktober 2021 gaf 5.1.2.e aan dat de kosten gemaakt door medewerkers van de LTO's als Kosten Derden moeten worden beschouwd. Wij vragen u dit nogmaals expliciet te bevestigen middels een akkoord op dit wijzigingsverzoek.

1.4. Niveau van verantwoording

Op pagina 4 van de projectbeschikking, onder punt 5 is het volgende opgenomen

> 5. De inrichting van uw administratie dient zodanig te zijn dat deze aansluit bij de door u ingediende begroting en daaruit te allen tijden op eenvoudige en duidelijke wijze de rechtstreeks aan het project te rekenen kosten kunnen worden afgelezen. Ter zake van de loonkosten dient door middel van een urenadministratie vastgestelde urenverantwoording aanwezig te zijn.

Figuur 1 Uitsnede uit projectbeschikking VKV DBB en KA

Voor wat betreft de aansluiting op de ingediende begroting stellen wij voor financieel te rapporteren volgens de volgende indeling;

- 2.1
- 2.2-2.5
- 2.6-2.7
- 2.8
- 2.9

- 2.12
- Projectleiding

Op inhoud rapporteren we per werkpakket apart.
Wij vragen uw akkoord op dit voorstel.

1.5. Vaste tarieven

In paragraaf 2.3 van de beschikking staat: "interne kosten o.b.v. loonkosten tegen een uurtarief, berekend o.b.v. integrale kosten, welke berekening is gebaseerd op bedrijfseconomische en maatschappelijk aanvaardbare grondslagen".

Voor een eenduidige en heldere projectuitvoering én projectvaststelling achteraf prefereren wij een projectadministratie waarbij partners voor gelijksoortige werkzaamheden in aard, inhoud en niveau zoveel mogelijk gelijke tarieven hanteren. De drie regionale LTO's (ZLTO, LLTB en LTO Noord) kennen ieder andere IKS tarieven. Bovendien worden de IKS tarieven ieder jaar opnieuw vastgesteld, met als resultaat doorgaans aangepaste tarieven. Dit betekent dat we voor dit project te maken zouden krijgen met 3 regionale LTO's x 3 jaar x (bijvoorbeeld) 3 functie = 27 tarieven. Administratief levert dat potentieel veel extra werk op. Wij verzoeken daarom de volgende vaste uurtarieven te mogen hanteren;

- Projectmanager € 110
- Projectuitvoerder € 100
- Overig € 75

Deze uurtarieven zijn gebaseerd op de laagste IKS tarieven van de drie regionale LTO's waarmee gegarandeerd wordt dat geen winst gemaakt wordt op de werkzaamheden. Dat betekent wel voor de andere regionale LTO's een tekort op de uitgevoerde werkzaamheden. De LTO's zijn de voorgestelde tarieven toch overeen gekomen, omdat de gezamenlijke inschatting is dat dit de werkafspraken en projectbeheersing dermate vereenvoudigd dat dit opweegt tegen de tekorten.

Met dit verzoek sluiten wij aan op het wijzigingsverzoek wat bij LNV voorligt voor het project Kennisverspreiding goede landbouwpraktijk 6e NAP "Optimale nutriëntenbenutting door het gewas" (verplichtingnummer 1400010680). Daarin is verzocht om dezelfde tariefstelling te mogen hanteren als hier voorgesteld.

1.6. Nieuwe demobedrijven; stuksprijs

Om lean en mean te kunnen werken binnen dit project, waarbij we zo min mogelijk kosten maken voor administratie en rapportage en zoveel mogelijk budget kunnen gebruiken om aan het behalen van de doelstellingen van het project en de werkpakketten te kunnen werken, verzoeken wij voor werkpakket 2.2 Versterken bestaande netwerk aan Demobedrijven & Fieldlabs te mogen werken met productprijzen.

Voor de demobedrijven stellen we daarbij de volgende productprijzen voor;

- Ontvangst groep collega-boeren 10-15 boeren € 400,-
- Ontvangst groep collega-boeren 16-30 boeren € 515,-
- Ontvangst groep collega-boeren meer dan 30 boeren € 695,-

Aanvullend kan budget worden ingezet voor inrichten van de ontvangstruimte of het opleveren van een eenvoudig innovatieplan, meetplan en rapportage. Dit wordt gekoppeld aan afspraken over minimaal te ontvangen groepen in de looptijd van VKV DBB en KA. Hiervoor werken we niet met productprijzen.

De kwaliteit van de innovatie- en meetplannen en de rapportage en de rechtmatigheid van de kosten voor inrichting van de ontvangstruimte en de daaraan gekoppelde afspraken worden getoetst door de kennismatcher en/ of een relevante expert uit de expertgroep.

1.7. Kenniscarroussel

In het projectplan is onderstaande tabel opgenomen als specificatie op het begrote bedrag voor werkpakket 2.8 Kenniscarrousel.

Actie 2.8 Kenniscarrousel

		Kosten	deelname/jr	inzet boeren/jr
Bodemcafe/Demo/Info dagdeel	40 x per jaar a € 1.500 (40 boeren per bijeenkomst)	€ 60.000/jr	1600 boeren	4800 uur
Cursus dagdeel	€ 180 per dagdeel/ per boer	€ 180.000/jr	1000 boeren	4000 uur
e-learning	inlogcode € 25/boer,	€ 100.000/jr	4000 boeren	6000 uur
bodemexcursies	20 bodemexcursies/jaar a € 1.500	€ 30.000/jr	400 boeren	2000 uur
Totaal Kenniscarrousel		€ 370.000/jr		16.800 uur

Tabel 2 Specificatie werkpakket 2.8 Kenniscarrousel uit projectplan

Verzoek is om beschreven onderdelen uitwisselbaar te mogen invullen, met behoud van bereik. Dat wil zeggen; als er bijvoorbeeld meer animo blijkt voor excursies dan voor e-learnings dan kan het budget zoals begroot voor de e-learnings worden overgeheveld naar budget voor excursies. Hierbij blijft dan wel het totaal aantal bereikte agrariërs gelijk aan het aantal agrariërs zoals in bovenstaand schema is weergegeven. Dit voorstel sluit aan op het voorstel uit paragraaf 1.4.

1.8. Inzet Boeren in Uren

In paragraaf 2.6 van het projectplan zijn twee kostentabellen opgenomen. Eenmaal met de kosten exclusief btw, en eenmaal met de kosten inclusief btw. Bij beide tabellen is in de laatste rij de inzet van boeren in uren gekwantificeerd. Dit zou in beide tabellen gelijk moeten zijn, maar dit is niet het geval. Wij stellen voor bij realisatie uit te gaan van het benoemd aantal uren in de tabel incl. btw. Het betreft hier een cumulatief aantal uren van 50.400 uur. Wij vragen uw akkoord op dit voorstel.

1.9. Uitstel einddatum project

Volgens de beschikking dient het project te worden uitgevoerd in de periode van 28 september 2020 tot 27 september 2023. Door verschillende oorzaken heeft de uitvoering van het project vertraging opgelopen, waardoor wij verzoeken de einddatum van het project uit te stellen naar 27 september 2024. Wij vragen uw akkoord hierop.

De oorzaken van de vertraging zijn als volgt;

- De beschikkingverlening heeft vertraging opgelopen waardoor, vanuit een risico-afweging, op 28 september 2020 niet met volle inzet van start gegaan kon worden met de uitvoering van het project. Dit leverde 3 maanden vertraging op.
- De vertraging op het ontvangen van de beschikking voor het project had ook effect op de personele planning, waardoor na afgifte van de beschikking op 18 december 2020 enkele hoofduitvoerders van het project nog niet direct vrijgemaakt konden worden in hun agenda. Dit leverde circa 3 maanden vertraging op.
- De werkzaamheden en benodigde afstemming om te komen tot dit wijzigingsvoorstel teneinde de effectiviteit en haalbaarheid van het project te verbeteren. En tevens de periode die het duurt voor hier een besluit op genomen is. Dit leverde enkele maanden vertraging op.
- De beperkingen die COVID 19 met zich mee brengt heeft effect op de voortgang van diverse onderdelen van het project. Met name de kenniscarrousel ondervindt beperkingen door de corona-regels. De omvang van de vertraging die dit oplevert is lastig te beredeneren, maar bedraagt meerdere maanden.

Onze inschatting is dat wij met een jaar uitstel van de einddatum, kunnen organiseren dat het project conform afspraken wordt uitgevoerd.

Ons voorstel is dat de restant voorschotten bij akkoord op uitstel van de einddatum volgens onderstaand schema worden uitbetaald. Wij vragen uw akkoord hierop.

18-12-2020	13%	€ 684.204,91
25-1-2021	27%	€ 1.368.409,81
1-12-2021	5%	€ 267.933,20
24-1-2022	21%	€ 1.100.989,89
23-1-2023	0%	€ 0,00
22-1-2024	13%	€ 684.204,91
afronding	20%	€ 1.027.077,28
	100%	€ 5.132.820,00

2. Expertgroep

Ter verkenning van een op te starten Expertgroep is een eerste bijeenkomst geweest op 9 februari 2021. Hiervoor waren ca. 20 bodemexperts uitgenodigd, bestaande uit o.a. onderzoekers van kennisinstellingen, lectoren bodem en leden van de vakgroep Akkerbouw & Vollegrondsgroente. In dit overleg zijn de volgende onderwerpen ter sprake gekomen;

- Hoe de Expertgroep zich verhoudt tot het bestaande Bodemcomité;
- Welke rol, positie en mandaat de Expertgroep zou moeten krijgen;
- Hoe dat al dan niet geformaliseerd zou moeten worden;
- Hoe de uitwisseling tussen de B-teams en de Expertgroep zou moeten werken

Na evaluatie ontstond hieruit een plan van aanpak waarin centraal stond dat kennis (ervaringen met oplossingsrichtingen) via de regio-coördinatoren uit bestaande DAW-projecten wordt opgehaald, en wordt voorgelegd aan de Expertgroep. Dit, ter validatie van die kennis met bronnen en onderzoeken en ter advisering met betrekking tot effectiviteit en uitrol. Het advies van de Expertgroep zou dan agenderend zijn voor de focus vanuit communicatie in de maanden daarna. Hierbij worden boeren op het podium gezet, valideren we praktijkervaring en laten we DAW het (goed gefundeerde) gesprek van de dag bepalen. Dit plan van aanpak is voorgelegd aan de deelnemers van de eerste Expertgroep bijeenkomst.

De experts gaven aan deze werkwijze niet te dragen. Voornamelijk vanwege het risico dat dit zou leiden tot een stroperige werkwijze, met veel overleg en (te) weinig effectiviteit in relatie tot het doel: kennis uit de kennisbasis naar de praktijk brengen en vice versa.

Experts naar de regio

In overleg met experts is daarna een nieuw voorstel gemaakt waarmee de balans is verschoven van regionale issues voorleggen aan een brede Expertgroep, naar het brengen van specifieke experts naar de regio. Dat wil zeggen, als een boer, studiegroep, B-team of een ander gezelschap, tegen een ervaring, vraag of oplossingskans aanlopen waarover zei graag eens verder willen praten, kunnen ze de Expertgroep vragen om langs te komen voor een gezamenlijk gesprek. Zo zouden er bijvoorbeeld 2-3 specialisten langs kunnen komen, en niet de gehele Expertgroep. Dit levert geen geschreven advies op, maar een dialoog tussen onderzoek en praktijk.

In feite wordt de Expertgroep zo een van de gereedschappen voor de VKV Toolbox: een kist vol met mogelijkheden die we de projectleiders van lopende DAW-projecten in de verschillende regio's kunnen bieden.

In de Toolbox zit meer gereedschap: een excursie naar Boerderij van de Toekomst, interviews met boeren over tastbare en niet tastbare resultaten, tools zoals Klimaatstresstest (KANO) en de Serious game Boer van de Toekomst (in ontwikkeling), overzicht van aanbod webinars en nieuwe publicaties via (voorlopig) wekelijkse mail, uitvoeren van erfscans of groepsbijeenkomsten, inzet van Kennismatchers, advisering over en facilitering van nieuwe demobedrijven, en de inzet van experts uit de Expertgroep. Ook kunnen de experts uit de Expertgroep worden ingevlogen in de regionale B-teams.

Overkoepelende zaken in kleine samenstelling

Er blijft echter wel een aantal specifieke onderwerpen waarvoor de Expertgroep plenaire bijeenkomsten kan houden. Bijvoorbeeld om de ontwikkelingen rondom bodemcursussen en -opleidingen te bespreken en de daaraan gerelateerde accreditaties en registers. Of de ontsluiting van kennis uit de Kennisbasis via platforms, de discussie over specifieke kwaliteitsissues in relatie tot de kennisverspreiding of de evaluatie van de aanpak met B-teams.

Deze plenaire bijeenkomsten zullen gepland worden indien nodig, aansluitend op de actualiteiten en voortgang van andere trajecten. De Expertgroep die deze overkoepelende zaken bespreekt wordt klein en werkbaar gehouden met ongeveer 5, maximaal 7 experts.

Wij vragen uw akkoord op bovenbeschreven voorstel voor werkpakket 2.1 Expertgroep.

3. B-teams en inzet adviseurs

3.1. Verkenning

In voorbereiding op de uitvoering van de B-teams en de Inzet Adviseurs (werkpakket 2.7 en 2.9) hebben wij diverse praktijkexperts gevraagd naar hun inzichten over een effectieve en realistische aanpak van het vergroten van bewustzijn van boeren in het bodem- en waterbeheer en het aanzetten tot actief handelen anno 2021. Specifiek hebben wij ook gevraagd om hun reactie op de opzet uit het projectplan met betrekking tot de B-teams en de inzet van adviseurs.

3.1.1. Ronde langs Regio-coördinatoren DAW en Bodem UP team

Allereerst hebben we alle DAW Regio-coördinatoren gevraagd om hun advies hierover. Deze Regio-coördinatoren staan veelal al jarenlang middenin de regio, kennen de opzet, uitvoering en succes- en faalfactoren van de verschillende DAW projecten van heel dichtbij en kunnen goed analyseren van wat was, wat is en waar behoefte aan is in de projectendynamiek. Hetzelfde geldt voor de direct betrokkenen bij het succesproject Bodem UP, wat inmiddels via de Versterkte Kennisverspreiding Goede Landbouwpraktijk wordt uitgerold over heel Nederland.

Werkzaam voor	Functie	Naam
Kadaster	DAW coördinator Groningen en Noord Drenthe	5.1.2.e
Kadaster	DAW coördinator Friesland	5.1.2.e
NFlux i.o.v. LTO Noord	DAW coördinator Zuid Holland Zuid	5.1.2.e
Kadaster	DAW coördinator Zuid Holland Noord en Utrecht	5.1.2.e
LTO Noord	DAW coördinator Noord Holland	5.1.2.e
LTO Noord	DAW coördinator Gelderland	5.1.2.e
LLTB	DAW coördinator Limburg	5.1.2.e
ZLTO	DAW coördinator Noord Brabant en Zeeland	5.1.2.e
Kadaster	DAW coördinator Flevoland	5.1.2.e
LTO Noord i.o.v. Boerennatuur	Secretaris Kollektivenberied Fryslân	5.1.2.e
ZLTO	Projectleider Bodem UP	5.1.2.e
ZLTO	Projectleider Bodem UP	5.1.2.e
LTO Noord	Projectleider Bodem UP	5.1.2.e

Tabel 3 Overzicht geconsulteerde praktijkexperts

De belangrijkste conclusies van deze ronde langs de DAW Regio-coördinatoren en Bodem UP team;

- De kenniscarrousel en studiegroepen-aanpak is een interessante aanpak voor met name de brede groep koplopers. Om het streefdoel uit het Nationaal Programma Landbouwbodems dat alle landbouwbodems in Nederland in 2030 duurzaam worden beheerd effectief te ondersteunen, is het nu noodzakelijk ons echter niet meer alleen op deze groep te richten, maar is het zaak de komende jaren ook het peloton van boeren te bereiken; de grote groep boeren die de brede groep koplopers volgt. Voor deze groep is nu vooral kennis op bedrijfsniveau zinvol.
- We hebben de afgelopen jaren al veel geïnvesteerd in kennis via studiegroepen. Als navolging daarop is er nu vooral behoefte aan kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau. Hoe vertaalt de boer de kennis opgedaan in de studiegroep naar zijn eigen situatie? Wat betekent het voor hem financieel? En is er hulp mogelijk vanuit een subsidie-regeling? Etc.
- We moeten faciliteren dat er concrete plannen op bedrijfsniveau worden gemaakt, bijvoorbeeld via een Bedrijfsbodem- en waterplan. De ervaring leert dat deze werkvorm erg gemotiveerde boeren oplevert om maatregelen te nemen.
- Voor kwalitatief hoogwaardige kennisoverdracht op bedrijfsniveau, werkend volgens de Plan-Do-Check-Act (hierna PDCA) methode is een minimale tijdsbesteding van 10 uur per jaar per bedrijf noodzakelijk en een herhaling van deze cyclus voor minimaal 2, maar liever nog 3 jaar.
- Uit de lopende uitrol van de Bodem UP aanpak blijkt dat het erg regiospecifiek is of inzetten op cofinanciering of meekoppelingen van gerelateerde activiteiten of projecten binnen de looptijd van het project haalbaar is. Veel potentiële (co)financiers dragen grotendeels al hun steentje bij aan andere trajecten rondom hetzelfde thema enaanvullende (co)financiering organiseren erg tijdrovend zijn en vaak maanden, maar regelmatig ook meer dan

een jaar in beslag nemen. De huidige uitrol van de kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau volgens de Bodem UP aanpak in het project Versterkte Kennisverspreiding Goede Landbouwpraktijk loopt om bovengenoemde redenen tegen zijn grenzen aan. Bij verdere uitrol van bedrijfsbijeenkomsten kun je niet overal verder bouwen op een dergelijk systeem van cofinanciering of meekoppelingen.

- Op enkele plekken in Nederland, bijvoorbeeld Flevoland en Brabant, is al sprake van teams van adviseurs die vakkennis uitwisselen met elkaar. In feite al een soort B-teams dus. Er worden sprekers ingehuurd en casussen besproken met elkaar. Deze werkwijze wordt gewaardeerd door de betrokken adviseurs en de ervaring is dat deze groepen succesvol bijdragen aan een hoger kennisniveau van de betrokken adviseurs. Voorwaarde is wel dat de kennisimpuls in deze groepen goed gefaciliteerd is. Het moet mogelijk zijn interessante sprekers in te huren en adviseurs de ruimte te geven met elkaar mee te lopen. Ook moet je de groep niet groter maken dan maximaal 15 adviseurs.
- Boeren nemen graag kennis aan van de voor hen vertrouwde gezichten. Bij het streven naar verbeterde (integralere) bodemkennis en -advies, moet dus ingezet worden op het verbeteren van de bekwaamheid van het totale werkveld aan adviseurs.

3.1.2. Inventarisatie onder bodemadviseurs

Ook hebben we een gespreksronde langs diverse bodemadviseurs gehouden. Als beoogde deelnemers van de B-teams lijkt het cruciaal van hen te horen wanneer een B-team voor hen geslaagd is. Onder welke voorwaarde en omstandigheden gaan zij deelnemen aan een dergelijk B-team en hoe verwachten zij dat het doel van de B-teams het beste bereikt kan worden; bodemkennis van een grotere groep bodemadviseurs verbreden en verdiepen zodat de overlevering van bodemkennis naar boeren een kwaliteitsslag maakt.

De geïnterviewde adviseurs zijn adviseurs die actief zijn in het veld, maar zijn ook mensen uit bekende netwerken die soms niet direct zelf adviseren maar wel een nauwe relatie hebben met de adviseurs in het veld.

Werkzaam voor	Omschrijving bedrijf	Naam	Functie
Aequator groen en ruimte	Adviesbureau op het gebied van bodem en water	5.1.2.e	Bodemkundig adviseur
Van Kavel naar Tafel	Landbouw adviesbureau	5.1.2.e	Adviseur (bodem)
George Pars Granen	Handel in Gewasbescherming, vee veevoeding en meststoffen	5.1.2.e	Teeltbegeleider
Agrifirm	Handel in gewasbescherming veevoeding en meststoffen	5.1.2.e	Onderzoeker plant, gerelateerd aan Exlan
PPP Agro Advies	Landbouw adviesbureau	5.1.2.e	Bodem en weide coach
Cumela Nederland	Branche organisatie loonwerk en grondverzet	5.1.2.e	Beleidsadviseur bodem
CO2L Farming	Samenwerkingsverband ca. 15 adviseurs regeneratieve landbouw	5.1.2.e	Secretaris
Boerenverstand	Landbouw adviesbureau	5.1.2.e	Adviseur
Mulder Agro	Handel in meststoffen en veevoer en bodem verbeterende producten	5.1.2.e	Adviseur, gerelateerd aan Co2l Farming en Care4soil

Tabel 4 Overzicht geconsulteerde Bodemadviseurs

De belangrijkste conclusies van deze ronde langs Bodemadviseurs;

- Er is behoefte aan B-teams, waarbij indien mogelijk wel aangesloten moet worden bij lopende initiatieven in de regio's. Een belangrijk doel is om te streven naar meer eenduidige kennis voor de boer. De vraag van de boer moet daarbij vooropstaan, maar omdat de B-teams bestaan uit adviseurs met een directe klant-relatie met de boer is dit punt geborgd.
- Op meerdere gebieden is er behoefte aan kennis. 1. Doorstroming van kennis vanuit het onderzoek via de bodemadviseurs naar het boerenerf. 2. Vertaling van kennis naar handelingsperspectief en implementatie. 3. Behoefte om praktijkkennis en ervaringen te delen. 4. Behoefte om kennis van experts in te vliegen.

- Voor het succes van de B-teams moet gezorgd worden dat het voor de verschillende adviseurs voldoende interessant is deel te nemen. Naar verwachting is een stevige kennisimpuls en netwerkuitbreiding voldoende aantrekkelijk voor productgerelateerde adviseurs en zal er voor dienstgerelateerde adviseurs óók een economische component aan de B-teams moeten zitten. Invliegen van nieuwe kennis uit de kennisbasis wordt ook belangrijk gevonden door de dienstgerelateerde adviseurs.
- Vanuit de kennis behoefte of aandachtsvelden is er geen eenduidige oplossing hoe de indeling van de B-teams zou moeten zijn. Het lijkt daarom praktisch om vanuit logistiek oogpunt te kiezen voor een regionale indeling met daarnaast periodiek landelijke activiteiten op het gebied van nieuwe kennis en interregionale samenwerking.
- Het is de vraag of de samenwerking tussen de verschillende type adviseurs goed gaat werken; Product-gerelateerd en niet product-gerelateerd. Breed en specialistisch. Een aantal adviseurs zitten al in samenwerkingsvormen en hebben niet direct behoefte aan meer. De balans tussen 'brengen' en 'halen' moet kloppen voor de deelnemers. Iedere adviseur heeft zijn eigen belang.
- Het is de moeite waard deze samenwerking uit te proberen door middel van de B-teams. Spreek duidelijke spelregels af rondom afbakening van onderwerpen (bijv; bodemverdichting, bodemleven en koolstofopslag), eigen inbreng (bijv. in tijd), actieve deelname en conformering aan een gezamenlijke ambitie.
- Bouw in de zomer van 2022 een evaluatiemoment in. Functioneren de B-teams zoals beoogd? Wat zijn de successen? Waar ervaren we drempels? Hoe kan de samenwerking geborgd worden naar de toekomst na de projectperiode?
- Voor langjarig draagvlak onder adviseurs is het van belang dat ook regelmatig 'nieuwe kennis' wordt ingevlogen en besproken in de B-teams.
- Een B-team moet een onafhankelijke trekker hebben die vooral proces-georiënteerd is.
- Adviseurs van akkerbouwbedrijven adviseren gemiddeld 20-60 bedrijven per jaar. Voor veehouderijbedrijven is dat iets meer. Gemiddeld 40-80 bedrijven per jaar.

3.2. Voortschrijdend inzicht

Na bovenbeschreven verkenning hebben wij geconcludeerd dat er in de opzet van werkpakket 2.7 De B-teams en werkpakket 2.9 Inzet Bodemadviseurs verschillende punten zitten waarvoor we, met de kennis van nu, verbeteringsvoorstellen willen doen, zodat de activiteiten;

1. effectiever bijdragen aan het aanreiken van bodemkennis aan agrariërs zodat dit leidt tot een duurzamer bodembeheer binnen hun bedrijfsvoering
2. beter aansluiten op de werkelijkheid van nu en haalbaar zijn.

Hieronder worden de punten, de bijbehorende actuele analyse en de verbeteringsvoorstellen beschreven.

3.2.1. Werken aan deskundigheid adviseurs

> Uit het projectplan;
> Met het overdragen van kennis willen we de interesse van boeren stimuleren om aan de slag te gaan met bodemmaatregelen. Belangrijke factoren zijn daarbij vertrouwen in en deskundigheid van de adviseurs. Het oprichten van 5 bodemadviseurs-pools is een van de methoden om te werken aan deze deskundigheid van adviseurs.

Boeren laten zich graag adviseren door de voor hen vertrouwde gezichten. Een hele brede groep van (bodem)adviseurs hebben dus invloed op de keuzes die boeren maken bij hun bodembeheer. Bij het streven naar verbeterd (integraler) bodemadvies, moet dus ingezet worden op het verbeteren van de bekwaamheid van zoveel mogelijk adviseurs. Het instellen van de B-teams is een van de middelen om hieraan te werken. De uitgevoerde verkenning geeft aan dat het voor het succes van de B-teams van groot belang is om de kennisimpuls in de B-teams goed te faciliteren.

In het projectplan is opgenomen dat er 5 B-teams in het leven geroepen worden en zijn drie sporen voorzien om de kennis in deze B-teams te versterken;

1. Kennisdeling tussen de B-teamleden onderling.
2. Het programma Boer bij Kennis van het consortium WUR, Aequator en Aeres Hogeschool zou de B-teams voorzien van input.
3. Door Aeres Hogeschool in de Pilot Opleiding Bodemadviseurs opgeleide en nog op te leiden geaccrediteerde bodemadviseurs zouden optreden als supervisor van de overige adviseurs in de B-teams.

De verkenning heeft ons geleerd dat de laatste twee sporen tegen beperkingen aanlopen;

- De kennisdeling uit Boer bij Kennis is echter meer gericht op loonwerkers en bemestingsadviseurs, dan op actieve, ervaren bodemadviseurs. Voor veel adviseurs in het B-teams zal deze kennis op een te basaal niveau liggen om zich mee te kunnen verrijken.
- In paragraaf 3.2.2 is onderbouwd waarom het neerzetten van geaccrediteerde bodemadviseurs als supervisor van de B-teams geen effectieve en haalbare aanpak lijkt.

Wel is er mogelijkheid om kennis uit de Pilot Opleiding Bodemadviseurs in te vliegen in de B-teams. De accreditatie die hoort bij deze Pilot bestaat eruit dat iedere cursist een bodemadvies uitwerkt in een gespecificeerde rapportage. Dit rapport wordt beoordeeld door een accreditatie-commissie en indien het rapport als voldoende wordt beoordeeld verdedigt de cursist dit voor de commissie. Bij deze verdediging wordt een diepgaand gesprek gevoerd over hoe je komt tot een goed, breed bodemadvies. Onderdeel van de accreditatie is ook dat de cursisten beoordeeld worden op effectieve kennisoverdracht. Hiervoor moeten de cursisten een praktijkbijeenkomst organiseren, waarbij zij hun rapport toelichten/ kennis overdragen aan de zaal. De cursisten van deze opleiding kunnen deze presentatie-bijeenkomsten houden in de B-teams. Ook kunnen zij in de B-teams terugkoppelen naar de beoordeling van dit rapport en het gesprek met accreditatie-commissie hierover.

Andere vormen van kennisimpuls voor de B-teams is het uitwisselen van ervaringen en kennis door de deelnemende adviseurs onderling, waaronder cursisten van de Pilot Opleiding Bodemadviseurs. Ook het uitnodigen van experts uit het de Expertgroep (zie H2) behoort tot de mogelijkheid. Behalve bodemkennnis zal ook koppeling worden gezocht met kennis op andere, gerelateerde thema's zoals bijvoorbeeld erfafspoeling en gewasbeschermingsmiddelen.

Bovenstaande vormen van kennisimpuls zijn interessant maar op zichzelf staand naar verwachting niet voldoende om 1. Het kennisniveau van de adviseurs significant te vergroten en 2. Het interessant genoeg te maken/ houden voor bodemadviseurs eigen tijd te steken in deelname aan het B-team.

Om de benodigde kennisimpuls in de B-teams op gebied van bodem goed en effectief te faciliteren concluderen wij dat budget voor inhuur van sprekers, praktijktrainingen en excursies noodzakelijk is. Wij stellen voor om hiervoor per jaar per B-team een budget te reserveren. Ook landelijke bijeenkomsten en interregionale uitwisseling tussen B-teams moet hiermee mogelijk worden.

Ook zouden wij willen faciliteren dat de adviseurs andere adviseurs/ experts kunnen inhuren om met hem mee te lopen en een specifiek thema te bespreken. Dit kan zowel iemand van binnen als buiten het eigen B-team zijn. Adviseurs reflecteren vervolgens op deze inzet in de B-teams zodat inspiratie wordt opgedaan, inzichten worden gedeeld en er transparantie van inzet is. Deze werkwijze verbreedt de kennisoverdracht, versterkt de adviseurs en verrijkt hen in hun vakkennis. Zie verder paragraaf 3.2.7 en 3.3.2

Overigens wordt het voor het slagen van een B-team van belang geacht dat het bodemkennis-niveau van de B-teamleden niet te ver uiteen ligt. Alleen dan kan de kennisuitwisseling voor alle leden aantrekkelijk zijn en zal men bereid zijn tijd vrij te maken voor deelname aan de B-teams.

3.2.2. Bieden van overzicht en samenhang in het aanbod van bodemadvies

Ook zijn de B-teams ons inziens een goed instrumenten voor het stroomlijnen van bodemkennis en het aanbod van bodemadviezen. Het aanbod van bodemadvies is momenteel groot. SABE is daar een voorbeeld van, maar er zijn meer regelingen en projecten. Daarnaast zie je ook dat de commerciële partijen zich steeds meer gaan focussen op de bodem en advies. Het is voor de boer lastig overzicht te houden en te bepalen waar hij/ zij moet zijn voor goed bodemadvies. Na raadpleging van de praktijkexperts concluderen wij dat VKV DBB en KA, behalve uitrol van extra bodemkennis naar boeren, vooral ook een belangrijke taak heeft in het stroomlijnen van deze kennis en dit aanbod.

Zowel voor het verbeteren van de kwaliteit van de bodemadvisering in Nederland en het bereiken van zoveel mogelijk agrariërs met deze verbeterde bodemadvisering (paragraaf 3.2.1) als voor het goed stroomlijnen van het aanbod aan bodemadviezen en bodemkennis is het van belang om een zo groot mogelijke deel van het totale veld aan bodemadviseurs

in Nederland te bereiken. Daarom stellen wij voor uit te gaan van 10 B-teams, in plaats van 5. Uit ervaring komt naar voren dat 15 adviseurs een maximum is voor een B-team. Zie verder paragraaf 3.3.2

3.2.3. B-teams zonder opgelegde hiërarchie

> Uit het projectplan;
>
> De geaccrediteerde bodemadviseur kan zelf groepen begeleiden, maar kan ook fungeren als supervisor voor minder ervaren adviseurs. De regionale bodemadviseurs-pools dienen om de bodemkennis van een grotere groep bodemadviseurs te verbreden en verdiepen, door inzet van een geaccrediteerde bodemadviseur als supervisor van de collega-teamleden.
>
> Deze geaccrediteerde supervisor organiseert bijeenkomsten van adviseurs, houdt intervisies met collega teamleden en neemt vaak een collega's mee bij adviesbezoeken. Hij adviseert ook zelfstandig aan boeren.

De opzet uit het projectplan gaat uit van een B-team waarbij de geaccrediteerde adviseur als supervisor centraal staat en de kennisdeling vooral eenrichtingsverkeer is (van geaccrediteerde adviseur naar de andere adviseurs). In het projectplan tevens opgenomen dat alleen de inzet van de geaccrediteerde adviseur gefinancierd wordt uit de Versterkte Kennisverspreiding Duurzaam Bodembeheer en dat de inzet van de niet geaccrediteerde adviseurs extern gefinancierd wordt.

Om het doel van de B-teams te bereiken, namelijk de bodemkennis en -adviezen van een grotere groep bodemadviseurs te verhogen, is geconcludeerd dat een gewijzigde opzet hiervan beter bij zal dragen aan het doel. Hiervoor zien wij de volgende randvoorwaarden;

- Een B-team kan alleen functioneren als er sprake is van respect en een zekere mate van vertrouwen. Zorg voor gelijke positionering van bodemexperts. Er is geen sprake van opgelegde hiërarchie in deskundigheid in de opzet van de B-teams en er is een neutrale groepsbegeleider (die zelf geen bodemkundige is). De dynamiek in de groep is leidend voor de aanpak en de agenda van het B-team. Er is dus geen sprake van een supervisor of andere vorm van (vooraf afgesproken) hiërarchie.
- Gezien bovenstaande randvoorwaarde voor gelijke positionering van bodemexperts in het B-team, is het cruciaal de beschikbare financiële middelen niet alleen aan de geaccrediteerde (of gekwalificeerde) adviseurs toe te schrijven. Dit zou niet alleen leiden tot een beperkte motivatie van de overige adviseurs voor deelname aan het B-team (de economische prikkel ontbreekt[1]), maar naar verwachting zelfs tot een expliciete negatieve prikkel voor deelname vanwege het startpunt van hiërarchie. Hier komt nog bij dat er niet genoeg geaccrediteerde adviseurs zijn om de te financieren uren überhaupt te kunnen maken conform origineel projectplan. Met andere woorden; Het slechts financierbaar stellen van de inzet van de geaccrediteerde adviseur is een duidelijke drempel voor het functioneren van de B-teams.

Wij stellen daarom voor in de opzet van de B-teams uit te gaan van een gelijke positionering van bodemexperts, zonder supervisor of andere vorm van (vooraf afgesproken) hiërarchie en het budget voor Inzet Adviseurs op een alternatieve wijze in te zetten. Dit is verder inzichtelijk gemaakt in paragraaf 3.2.6, 3.2.7, 3.3.2 en bijlage 1.

De brede bodemadviseur in opleiding via de Pilot Opleiding Bodemadviseur van Aeres kan de kennis uit de door hem/ haar afgeronde praktijktraining van deze bodemopleiding natuurlijk wel terugkoppelen naar/ inbrengen in het B-team (zie paragraaf 3.2.1).

[1] Naar verwachting is dit vooral voor de overige dienstgerelateerde adviseurs een potentiële drempel. Zie verder paragraaf 3.2.7.

3.2.4. Kwaliteitsgarantie B-teams via gekwalificeerde adviseurs

Uit het projectplan;
Om goede resultaten te boeken binnen de projectdoelstelling is deskundig advies de sleutel. De output van de 'Kennisbasis' moet daarom via gekwalificeerde adviseurs worden uitgewisseld tussen de boer en de actoren uit de kennisbasis. Voor het thema bodem zijn dit door Aeres opgeleide en nog op te leiden geaccrediteerde bodemadviseurs.

Ons voorstel is dus om geen supervisor-rol toe te dichten aan een van de adviseurs in het B-team (zie paragraaf 3.2.3). Maar het opnemen van gekwalificeerde adviseurs per B-team kan volgens ons wel een goed middel zijn om de kwaliteit van de B-teams te borgen en zo invulling te geven aan de ambitie om te zorgen voor objectieve en kwalitatieve advisering. In de verkenning hebben wij ons daarbij de vraag gesteld wat een 'gekwalificeerde adviseur' anno 2021 is.

De cursus Brede Bodemkennis van Aeres heeft in 2019 10 cursisten opgeleid, waarvan er nu vijf zijn geaccrediteerd. De vervolgcursussen in 2020 en 2021 zijn vertraagd door de Corona pandemie. In april 2021 is een nieuwe groep van 26 adviseurs gestart met de brede bodemopleiding. Een deel hiervan (de product-gerelateerde adviseurs zullen in ieder geval geen accreditatie ontvangen) zal daarna ook geaccrediteerd worden. Met andere woorden; de inzet van adviseurs geaccrediteerde volgens de opleiding van Aeres in 2021 en 2022 blijft dus slechts beperkt mogelijk.

Sinds 2015 bestaat het BAS register, waarin erkende bedrijfsadviseurs zijn opgenomen. Een van de aandachtsgebieden waarop erkenning kan worden verleend is "gezonde bodem, water en teeltsystemen". Bij de openstelling van de Subsidiemodule agrarische bedrijfsadvisering en educatie (SABE) in november 2020 heeft LNV de voorwaarde gesteld dat adviezen in het kader van deze regeling alleen opgesteld kunnen worden door erkende adviseurs volgens dit BAS register.

Op basis hiervan stellen wij voor een adviseur niet slechts als "gekwalificeerd" te typeren wanneer hij/ zij geaccrediteerd is na de brede bodemopleiding van Aeres, maar ook een erkende adviseur op het aandachtsgebied "gezonde bodem, water en teeltsystemen" in het BAS register als zodanig te typeren. En vooruitlopend op een aanstaande accreditering zou ook een adviseur die brede bodemopleiding van Aeres op dat moment volgt als 'gekwalificeerd' moeten kunnen gelden.

En in lijn daarmee stellen wij voor om voor dat in de B-teams minimaal 2 adviseurs op te nemen die gekwalificeerd zijn; al dan niet geaccrediteerd volgens de opleiding van Aeres óf in opleiding zijnde bij de opleiding van Aeres óf een erkenning hebben voor de module "gezonde bodem, water en teeltsystemen" in het BAS register. Deze verbreding van het stempel 'gekwalificeerd' komt ten gunste van de effectiviteit en uitvoerbaarheid van het plan.

Het ontbreken van een officiële kwalificering van een adviseur wil overigens niet per definitie zeggen dat hij/ zij minder kundig is. Het wordt hier louter voorgesteld als houvast voor kwaliteitsgarantie van de B-teams.

Naast bovenbeschreven kwaliteitsborging van de B-teams stellen wij bovendien voor dat de onafhankelijk begeleiders een belangrijke rol vervullen in controle en toezicht op onafhankelijke, hoogwaardige en brede bodemkennis als basis van de B-teams en de Inzet adviseurs, waarbij zij geadviseerd worden door de gekwalificeerde adviseurs. Zie verder 3.2.11.

3.2.5. Product-gerelateerde adviseurs

Binnen de wereld van de bodemadviseurs vormen de zogeheten product-gerelateerde bodemadviseurs (ofwel adviseurs die op commerciële basis werken en bijvoorbeeld voer of meststoffen verkopen) een aparte groep. Allereerst is het een grote groep adviseurs, met veelal een grote invloed op hun eigen klantenkring. Binnen deze groep adviseurs zitten zeer kundige bodemadviseurs, maar ook nog veel adviseurs waarvan de bodemkennis zich beperkt tot de nutriëntengehaltes (NPK) in relatie tot de gewasgroei. Tevens is er vanuit commerciële overwegingen sprake van een mogelijk perverse prikkel om een breed bodemadvies uit te brengen én is er sprake van concurrentie tussen deze adviseurs onderling. Vanuit deze concurrentiepositie verkiezen de werkgevers van deze adviseurs vaak in-company trainingen boven deelname aan openbare trainingen. Of boven deelname aan werkvormen als bijvoorbeeld een B-team. En als de adviseurs wel zitting hebben in het B-team kan de concurrentiepositie een negatieve uitwerking hebben op het functioneren van deze adviseurs binnen een B-team. Intervisie-achtige vormen van werken kunnen bijvoorbeeld belemmerd worden door het niet vrijuit willen en kunnen spreken van deze adviseurs in bijzijn van hun concurrenten. Dit kan frictie veroorzaken met het uitgangspunt dat de balans tussen halen en brengen van kennis tussen de verschillende adviseurs wel moet kloppen. Een andere

complicerende factor bij het betrekken van product-gerelateerde adviseurs is de onwenselijkheid van financiële ondersteuning van het advieswerk van deze groep met maatschappelijke middelen.

Uit onze consultatieronde met bodemadviseurs (waaronder ook enkele product-gerelateerde adviseurs) kwam de verwachting naar voren dat een stevige kennisimpuls en netwerkuitbreiding aantrekkelijke punten zijn voor product-gerelateerde adviseurs om deel te nemen aan de B-teams. Of deze punten sterk genoeg blijken om de eerder genoemde drempels te overwinnen zal de praktijk moeten uitwijzen.

Momenteel worden gesprekken gevoerd door de BO Akkerbouw en onder andere Meststoffen NL, CZAV, VAB en Nevedi over het verbeteren van de samenwerking tussen product gebonden adviseurs en SABE adviseurs op boeren erf. Zij draaien daarvoor momenteel de pilot Bodem en Bemesting, om meer duidelijkheid en inzicht te krijgen in hoe product-gebonden en niet-product-gebonden adviseurs (uit de SABE regeling) in praktijk samen kunnen werken aan meer strategische en integrale advisering van de agrariërs. Men wil hieruit conclusies trekken waarin en in welke mate de adviezen nu verschillen en mogelijk in conflicteren met elkaar en hoe men samen kan werken aan het brede afwegingskader voor advisering zoals opgenomen in het Nationaal Programma Landbouwbodems. Onder ander onafhankelijke scholing van productgerelateerde bodemadviseurs is daarbij onderwerp van gesprek.

Wij stellen voor de activiteiten uit VKV DBB en KA in nauwe afstemming blijven met dit overleg. In bovenstaand spoor zit veel draagvlak en eigenaarschap bij de groep productgerelateerde adviseurs wat het tot een kansrijke weg maakt naar het verhogen van bodemkennis bij deze adviseurs. Hoe de B-teams daarbij aansluiten zal gaandeweg moeten blijken.

Gezien bovenstaande onzekerheden stellen wij voor dat de product-gerelateerde adviseurs zeker welkom zijn in de B-teams, maar niet als verplichtend onderdeel van ieder B-team gelden. Er geldt wel een inspanningsverplichting voor de projectorganisatie om de samenwerking tussen verschillende type adviseurs nader te onderzoeken. Dit kan bijvoorbeeld door vooraf duidelijke spelregels met de deelnemers te maken rondom afbakening van onderwerpen (bijv; bodemverdichting, bodemleven en koolstofopslag), eigen inbreng (bijv. in tijd), actieve deelname en conformering aan een gezamenlijke ambitie. Verder stellen wij voor om deze samenwerking te evalueren in de zomer van 2022.

Om te borgen dat het projectbudget van VKV DBB en KA besteed wordt aan onafhankelijke, hoogwaardige en brede bodemkennis stellen wij ook voor dat de onafhankelijk begeleiders van de B-teams een controlerende rol hebben dat betaalde kennisoverdracht uit dit project alleen door niet product-gerelateerde adviseurs kan worden uitgevoerd. Zie verder 3.2.11.

3.2.6. Inzet op kennisoverdracht op bedrijfsniveau én in (studie)groepen

Uit het projectplan;

In het projectplan wordt uitgegaan van het uitbrengen van bodemadvies aan groepen boeren volgens de PDCA-cyclus. Er is berekend dat met de inzet van 1000 uur per jaar per B-team 900 boeren per jaar kunnen worden geadviseerd;

Actie 2.9 B-teams – Inzet geaccrediteerde bodemadviseur
Inzet per B-team: 1000 uur a € 120 = € 120.000 x 5 b-teams = € 600.000/jaar

Met de inzet van 1000 uur kan de adviseur ruim 900 boeren adviseren.
Toelichting: Deze raming gaat ervan uit dat de geaccrediteerde bodemadviseur voor 50% van zijn/haar tijd (=500 uur) zélf groepen begeleidt en voor de andere 50% (500 uur) als supervisor van een B-team-collega.
Als adviseur doorloopt hij/zij per groep boeren de plan-do-check-act-cyclus. Dit kost per groep per jaar 2,5 uur (plan) + 2 uur (do) + 2 uur (check) + 1,5 uur (act) = 8 uur totaal. Uitgaande van groepen van gemiddeld 5 boeren begeleidt de adviseur zo direct 500/8 x 5 = 310 boeren per jaar.
Als supervisor kost dit ca 4 uur per jaar per groep boeren van gemiddeld 5 boeren en kan daarmee dus ca 620 boeren indirect adviseren. In de praktijk moet blijken hoe de verhouding zélf doen/supervisor optimaal ingevuld kan worden.
NB. In het supervisie-deel is ervan uitgegaan dat de collega-adviseur extern wordt gefinancierd.

Haalbaarheid
Bovenstaande berekening betekent dat (uitgaande van groepen van 5 boeren);

- De geaccrediteerde adviseur per jaar 62 groepen zelf begeleidt;
- En nog betrokken is bij 124 groepen als supervisor;
- In totaal is dat 186 groepen (voor 1 B-team) die begeleid worden in de PDCA cyclus per jaar;

- Dat zijn landelijk 930 groepen per jaar.
- Ervan uitgaande dat deze begeleiding in de PDCA cyclus per groep op 2 momenten in het jaar plaatsvinden betekent dit voor de geaccrediteerde adviseurs iedere week betrokkenheid bij gemiddeld 9 groepen;
- Hierbij wordt uitgegaan van 40 werkweken per jaar. In de praktijk zorgen seizoensinvloeden dat dit gecomprimeerd zal moeten worden in veel minder weken.

Dit lijkt om een aantal redenen niet wenselijk en niet haalbaar;

- Bodemadvies in studiegroepverband kan zinvol zijn, maar loopt ook tegen beperkingen aan. Zie volgende paragraaf 'Effectiviteit'.
- Een dergelijk aantal studiegroepen strookt niet met de praktijk en het oprichten van (zoveel) nieuwe studiegroepen lijkt niet effectief en niet reëel (zie paragraaf 3.2.9.)
- De (nog beperkt aanwezige) geaccrediteerde adviseurs zijn de hoogst opgeleide bodemadviseurs van de Nederland. Door hen zo intensief in te zetten op studiegroep-advisering wordt sub-optimaal gebruik gemaakt van hun kwaliteiten en deze werkwijze sluit bovendien niet aan op de wijze waarop zij zelf hun vak zouden willen uitvoeren.
- Afgezien van voorgaande punt zijn de aantallen groepen die volgens de berekening gemiddeld per week geadviseerd moeten worden door de geaccrediteerde adviseurs sowieso niet inpasbaar in de agenda's.

Effectiviteit

Afgezien van argumenten met betrekking tot haalbaarheid en wenselijkheid, lijkt het bovendien niet effectief om overdracht van bodemkennis uitsluitend in studiegroepverband te faciliteren. Een belangrijke conclusie van onze verkennende ronde langs de praktijkexperts was dat de Versterkte Kennisverspreiding zich in de komende jaren vooral moet gaan richten op de grote groep boeren die volgt. Dat wil zeggen; boeren die geïnteresseerd zijn in het onderwerp, maar tot op heden nog drempels zien om maatregelen te nemen op hun erf of hun percelen. Vaak blijkt (een deel van) die drempel(s) nog voort te komen uit het ontbreken van inzicht om opgedane kennis te vertalen naar hun eigen bedrijfsspecifieke situatie.

De aanpak via studiegroepen is de afgelopen jaren succesvol gebleken. Het heeft een deel van de boeren aangezet tot het nemen van effectieve bodem- en watermaatregelen op hun bedrijf. Deze boeren noemen we ook wel de 'koplopers'. Echter, de aanpak via studiegroepen leidt voor een ander nog aanzienlijk deel van de boeren (het peloton) niet (altijd) tot actief handelen op hun eigen bedrijf. Deze boeren zijn in twee groepen boeren te verdelen;

1. Boeren die de afgelopen jaren al veel geïnvesteerd hebben in kennis en kunde via studiegroepen, maar die, omdat ieder bedrijf (en iedere boer) zijn eigen specifieke kenmerken heeft die nogal uiteen kunnen lopen, het lastig vinden om hetgeen besproken in de studiegroep te vertalen naar zijn/ haar eigen situatie. Er blijven na de studiegroep-bijeenkomst, of na het lezen van artikelen of nieuwsbrieven teveel bedrijfsspecifieke vragen achter om de stap te durven of kunnen nemen. In navolging op de studiegroepen aanpak van de afgelopen jaren hebben deze boeren nu vooral behoefte aan kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau, waarbij voldoende gelegenheid is om de bedrijfsspecifieke situaties te bespreken en bedrijfsspecifieke vragen te stellen.
2. Boeren die zich niet aangetrokken voelen om zich aan te sluiten bij een studiegroep of een excursie. Dit zijn niet zelden dezelfde boeren die niet zo snel een webinar of e-learning zullen volgen. Om juist deze boeren te bereiken is het aanbieden kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau met meer gelegenheid voor persoonlijk contact wenselijk.

Dus hoewel je met de aanpak in studiegroepen weliswaar relatief veel boeren tegelijk bereikt, is de inschatting dat het voor de effectiviteit van het project goed zou zijn meer in te zetten op kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau. Wij stellen daarom voor om 75% van het beschikbare budget voor 'inzet adviseurs' in te zetten voor kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau (gericht op 2-4 boeren per bijeenkomst). En de overige 25% conform het projectplan voor het delen van kennis in (studie)groepsverband (gericht op 5+ boeren per bijeenkomst).

3.2.7. Bereik kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau

Met kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau bereik je weliswaar meer effect per boer (zie paragraaf 3.2.6), maar wel minder boeren dan via het delen van kennis in (studie)groepsverband zoals beschreven in het projectplan. Dat effect wordt versterkt door de keuze voor een voorkeurswerkwijze volgens de Plan-Do-Check-Act cyclus (Cirkel van Deming). Als DAW hebben wij goede ervaringen met advisering volgens deze methode. Wij passen dit toe bij het succesproject Bodem UP in Zuid Nederland en de uitrol daarvan over heel Nederland via het project Versterkte Kennisverspreiding Goede Landbouwpraktijk. Deze methodiek is intensief, maar wordt door de geraadpleegde praktijkexperts effectief bevonden. Wij willen deze methodiek daarom waar passend ook voortzetten in het uitvoeren van kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau via VKV DBB en KA.

Om het bereik van de kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau uit VKV DBB en KA toch zo groot mogelijk te maken, stellen wij voor te sturen op onderstaande punten;

1. Om budget uit VKV DBB en KA in te zetten voor kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau geldt een inspanningsverplichting om waar mogelijk meekoppelingen te organiseren. Dat wil zeggen; ook andere partijen financieren gerelateerde activiteiten of projecten op hetzelfde thema/ doel waardoor de som van het behaalde resultaat groter wordt. De praktijkexperts verwachten dat dit op plekken wel, maar zeker niet overal haalbaar zal blijken. Uit de lopende uitrol van de Bodem UP aanpak blijkt het erg regiospecifiek is of inzetten op meekoppelingen binnen de looptijd van het project haalbaar is. Vooral wanneer het traject om tot andere activiteiten of projecten te komen nog helemaal opgestart moet worden blijkt de factor tijd een belemmerende factor hierin. Financiering organiseren voor deze meekoppelingen kan erg tijdrovend zijn en vaak maanden, maar regelmatig ook meer dan een jaar in beslag nemen. Als gekozen wordt om het budget uit 2.9 Inzet Adviseurs in te zetten om kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau te houden, wordt indien passend gewerkt volgens de werkwijze van de PDCA-cyclus. Op basis van de ervaring van de geraadpleegde praktijkexperts moet voor het houden van kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau volgens de PDCA-cyclus rekening worden gehouden met een gemiddelde inzet van 30 uur per bedrijf. Dit is gebaseerd op een verwachte inzet van 10 uur/ bedrijf/ jaar, met bij voorkeur een herhaalde inzet van deze cyclus bij dezelfde bedrijven voor de projectperiode van 2 à 3 jaar. Maar deze cyclus kan ook in een kortere periode worden geleverd. We gaan hierbij uit van een gemiddeld uurtarief van € 100,-. Hiervoor moeten alle niet product-gerelateerde leden van het B-team ingezet kunnen worden. Een voorwaarde die hier wel bij gesteld zou kunnen worden, is dat zij bijvoorbeeld bij minimaal 75% van de afgelopen B-team bijeenkomsten aanwezig zijn geweest en actief hebben deel genomen.
2. Ook kan het B-team de keuze maken (een deel van) het budget voor kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau in te zetten als 'meeloopbudget' voor alle adviseurs uit een B-team. Dat wil zeggen; Iedere adviseur uit een B-team krijgt de mogelijkheid om (een aantal keer per jaar) een andere niet product-gerelateerde adviseur of expert naar keuze (van binnen als buiten het eigen B-team) mee te laten lopen in zijn bedrijfskennisbijeenkomsten. Hierbij wordt actief gestuurd op ongebruikelijke combinaties van adviseurs en experts. Hiermee wordt de kennis verbreed en de adviseurs versterkt en verrijkt in hun vakkennis. Het faciliteert de ontwikkeling en kwaliteitsverbetering van alle adviseurs van de B-teams en alle kennis die zij navolgend zullen delen en adviezen die zij zullen geven. In de B-teams reflecteren de adviseurs vervolgens op deze inzet zodat inspiratie wordt opgedaan, inzichten worden gedeeld en er transparantie van de inzet is. Het betreft hier meelopen met reguliere bedrijfsbezoeken zonder noodzakelijke herhaalde inzet. We rekenen hiervoor op 4 uur inhuur per bedrijfsbijeenkomst à gemiddeld € 120,-/ uur.
3. Iedere geadviseerde agrariër nodigt 1 - 3 buurmannen of andere collega's uit bij de bedrijfskennisbijeenkomst. In een dergelijk 2 op 2-4 gesprek (2 adviseurs op 2-4 boeren) bestaat er nog voldoende gelegenheid voor de adviseurs om ook specifieke vragen van de bezoekende boeren te beantwoorden, wat de kans dat het advies ook leidt tot duurzamer bodembeheer op de andere bedrijven significant vergroot. Tevens draagt deze aanpak bij aan de beoogde olievlekwerking van het project.
4. Voor de inzet van bodemadviseurs conform punt 1. wordt gerekend met een uurtarief van gemiddeld € 100,- in plaats van de € 120,- waar in het projectplan mee gerekend is. Voor de inzet van bodemadviseurs conform punt 2. wordt wel gerekend met een uurtarief van gemiddeld € 120,- aangezien dit naar verwachting vooral de dienstgerelateerde adviseurs zullen zijn, met een brede en diepgaande bodemkennis, of externe experts. Voor deze adviseurs en deze activiteit is € 120,- een marktconform tarief.

Ad 2 en 6; Uit de verkenning kwam naar voren dat er naar verwachting een verschil zal zitten in wat voor productgerelateerde adviseurs belangrijk is en wat voor dienstgerelateerde adviseurs belangrijk is; voor productgerelateerde adviseurs maakt een stevige kennisimpuls en netwerkuitbreiding de B-teams waarschijnlijk voldoende aantrekkelijk, maar voor verschillende dienstgerelateerde adviseurs zal er óók een economische component aan de B-teams moeten zitten. Behalve de kennisimpuls kan de mogelijkheid dat andere adviseurs hen inhuren voor de dienstgerelateerde adviseurs nog een prikkel zijn om deel te nemen aan het B-team.

3.2.8. Overdracht van bodemkennis in (studie)groepverband

De inzet van de B-teams richting studiegroepen in de afgeslankte vorm zoals voorgesteld in paragraaf 3.2.6. komt neer op het begeleiden van ca. 100 boeren in (studie)groepverband per B-team per jaar. De werkwijze die vaak gekozen wordt bij overdracht van bodemkennis in een (studie)groep is om gezamenlijk met een bodemkundige het veld in te gaan, een gat in de bodem te graven en te bespreken en analyseren wat men waarneemt. En welke bodemadviezen daarbij horen. Een interessante en zinvolle werkwijze.

Veel boeren die actief zijn in studiegroepen hebben een dergelijke sessie echter in de afgelopen jaren al eens (of meermaals) bijgewoond. Volgens onze praktijkexperts is het daarom niet altijd zinvol om dit nu nogmaals te faciliteren. Alternatieve werkwijzen die goed passen bij (studie)groepaanpak zouden ook mogelijk moeten zijn. Zo hebben praktijkexperts bijvoorbeeld recentelijk ervaren dat er een grote belangstelling onder boeren is om bodemanalyse-methoden (bijvoorbeeld de Eurofins-monsters, Bodemconditiescore, Kinsley-Albrechtmethode, etc.) beter te leren lezen. Wat staat daar nu eigenlijk? Hoe moet ik het lezen? Wat kan ik ermee? Welke vragen moet ik mijzelf stellen als ik hiermee bezig ben? Etc.

Wij stellen daarom voor om voor de overdracht van bodemkennis in (studie)groepverband de adviseurs de meest passende vorm van kennisdeling te laten kiezen. De bijeenkomsten kunnen alleen door de niet product-gerelateerde adviseurs worden begeleid.

3.2.9. Werving aantal studiegroepen

> Uit het projectplan;
>
> … gaat het voorstel er vanuit dat er geen nieuwe bodemprojecten starten, maar dat er vanuit bestaande DAW projecten zoals de 34 Grondwaterbeschermingsgebieden (GWBG), Bodem UP, de diverse Vruchtbare Kringloop-projecten en Bodem APK Noord Nederland voldoende geïnteresseerde boeren zullen zijn die met collega-boeren een studie- of themagroep willen starten, als we deze kunnen faciliteren met ondersteuning van een bodemadviseur.
> Samen met de trekkers van deze projecten worden deelnemers geworven voor het opstarten van deze studie- of kennisgroepen.

Het idee om geen nieuwe bodemprojecten te starten voor uitvoer van dit project wordt onderschreven door de praktijkexperts. Er zijn al veel bodemprojecten en de agrarische doelgroep is nu eerder gebaad bij betere samenhang en meer overzicht.

De aanname dat de trekkers van de genoemde projecten de deelnemers werven voor nieuwe studie- of kennisgroepen is volgens de praktijkexperts niet realistisch. Organisatorisch is dit veel extra werk voor de projecttrekkers, waar in de begrotingen waar zij uit gefinancierd worden geen rekening mee gehouden is. Daar komt bij dat de berekening uitgaat van een begeleiding van 8 uur per jaar per studiegroep door de bodemadviseur. Een studiegroep zal meermalen per jaar bijeenkomen en vraagt dan ook meer dan 8 uur begeleiding per jaar. Deze aanvullende begeleiding zou uit externe bronnen gefinancierd moeten worden. Dat is ook een grote praktische drempel om voor dit doeleinde zoveel nieuwe studiegroepen in het leven te roepen.

Ten gunste van de effectiviteit en de haalbaarheid van het project stellen we daarom voor de overdracht van bodemkennis in (studie)groepverband altijd via bestaande (studie)groepen of bijeenkomsten te organiseren, die reeds vanuit een andere (project)financiering bestaan en waarbij de kennisdeling uit VKV DBB en KA een onderdeel is van het totale (jaar)programma van deze (studie)groepen.

3.2.10. Indirecte kostenposten 'Inzet Adviseurs'

Werkpakket 2.9 Inzet Adviseurs is in het projectplan begroot voor € 1.800.000,- excl. btw (zie bijlage 2). In de toelichting is er vanuit gegaan dat dit bedrag volledig inzetbaar is voor de inzet van de geaccrediteerde adviseurs in de B-teams à € 120,-/uur. Er zijn een aantal indirecte kosten waar echter ook rekening mee gehouden dient te worden;

1. Afgesproken bijdrage vanuit het project Versterkte Kennisverspreiding Duurzaam Bodembeheer en Klimaatadaptatie aan de Pilot Opleiding Bodemadviseurs van het consortium Aeres en WUR à € 208.215,- excl. btw. Deze middelen worden ingezet voor de praktijktrainingen en de accreditatie van 26 bodemadviseurs in opleiding uit de Pilot Opleiding Bodemadviseurs. De 26 cursisten gaan 10 dagen in duo's en vergezeld van een praktijktrainer 'het veld in'. Hierbij brengen zij 130 uitgebreide bodemadviezen uit.[2] De kennis uit de Pilot Opleiding Bodemadviseurs kan worden ingevlogen in de B-teams doordat de cursisten van deze opleiding presentatie-bijeenkomsten houden in de B-teams en in de B-teams kunnen terugkoppelen naar hun accreditatie-proces (zie paragraaf 3.2.1). Op deze manier worden deze 2 opdrachten vanuit het Ministerie van LNV inhoudelijk gekoppeld aan elkaar.

[2] Over dit onderdeel is in augustus 2020 uitvoerig contact geweest tussen 5.1.2.e (ministerie LNV), 5.1.2.e (DAW) en 5.1.2.e (Aeres Hogeschool). Hieruit bleek dat deze cofinanciering wenselijk en mogelijk was (zie bijlage 4).

2. Er moet rekening gehouden worden met kosten voor het organiseren, aansturen en uitvoeren van de B-teams en de Inzet Adviseurs. Deze kosten zijn niet expliciet begroot in het projectplan. In paragraaf 1.2 verzoeken wij 10% van de werkpakketten te mogen reserveren voor deze organisatie- en uitvoeringskosten. Voor werkpakket 2.9 betekent dit een reservering van € 180.000,- excl. btw.

Wij verzoeken u nogmaals akkoord op de in augustus 2020 per email afgesproken cofinanciering vanuit werkpakket 2.9 van VKV DBB en KA voor de Pilot Opleiding Bodemadviseurs van Aeres (zie bijlage 4).

Rekening houdend met de bij 1 en 2 genoemde kostenposten gaan we bij het organiseren van kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau én de kennisoverdracht in grotere (studie)groepen uit van een budget van € 1.411.785,-.

2.9 Inzet Adviseurs volgens projectplan		**€ 1.800.000**
Indirecte kosten uit 2.9 Inzet Adviseurs:		
Pilot Opleiding Bodemadviseur (Aeres)	€ 208.215	
Organiseren, aansturen en uitvoeren van de B-teams en de Inzet Adviseurs	€ 180.000	
Totaal indirecte kosten uit 2.9		**€ 388.215**
Restbudget voor inzet adviseurs		**€ 1.411.785**

Tabel 5 Indirecte kosten op werkpakket 2.9 in beeld (bedragen excl btw)

3.2.11. Borging kwaliteit en eigenlijk gebruik middelen

De rol van supervisor in een B-team was bedoeld om te garanderen dat onafhankelijke, hoogwaardige, brede bodemkennis de basis zou vormen voor de B-teams en de Inzet adviseurs. In dit document zijn verschillende argumenten benoemd om geen supervisor aan te stellen in het B-team en wordt een alternatieve aanpak zonder supervisor voorgesteld. Om toch te borgen dat onafhankelijke, hoogwaardige, brede bodemkennis de basis vormt voor de B-teams en de Inzet adviseurs heeft de onafhankelijk begeleider een controlefunctie op de kennisimpuls (zie tabel 5) en de besteding van de budgetten. Hij/ zij laat zich hierbij adviseren door de gekwalificeerde adviseurs uit het B-team.

Specifiek is geborgd dat geen financiële middelen uit dit project naar product-gerelateerd advies gaat;

- De product-gerelateerde adviseurs kunnen (net als de niet-product-gerelateerde adviseurs) gebruik maken van de kennisimpuls van het B-team. Zie tabel 5.
- De kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau kunnen alleen door niet product-gerelateerde adviseurs worden begeleid.
- De product-gerelateerde adviseurs kunnen niet ingehuurd worden voor de meelooptrainingen van andere adviseurs.
- De kennisdeling in (studie)groepverband kan alleen door niet product-gerelateerde adviseurs worden begeleid.

Tot slot is er nog een extra borging ingebouwd om te garanderen dat de budgetten gebruikt worden ter ondersteuning van de projectdoelen door af te spreken dat de adviseurs vooraf goedkeuring krijgen van de onafhankelijk B-team begeleider én achteraf in de B-teams terugkoppelen over de inzet van dit budget. Dit geldt zowel voor het budget voor de meelooptrainingen, de kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau als de kennisdeling in (studie)groepverband. Deze werkwijze is gevisualiseerd in het Processchema Besteding Middelen B-teams (zie bijlage 5).

Wij vragen uw akkoord op beschreven controle en toezicht op onafhankelijke, hoogwaardige en brede bodemkennis als basis van de B-teams en de Inzet adviseurs door de onafhankelijk begeleider, geadviseerd door de gekwalificeerde adviseurs.

3.3. Wijzigingsvoorstel voor aanpak B-teams en inzet Adviseurs

3.3.1. Samenvatting voorgestelde wijzigingen

Op basis van bovenstaande analyse stellen wij voor om het doelbereik van VKV DBB en KA én de haalbaarheid van het plan te vergroten door de volgende wijzigingen op te nemen in de aanpak;

- Reserveer per jaar per B-team een budget voor facilitering van de kennisimpuls in het B-team (inhuur van sprekers, praktijktrainingen, landelijke bijeenkomsten en interregionale uitwisseling tussen B-teams)
- Faciliteer dat de adviseurs andere adviseurs/ experts (van binnen of buiten het eigen B-team) kunnen inhuren om met hem mee te lopen en zo de kennisoverdracht te verbreden en de adviseurs te versterken en te verrijken in hun vakkennis. Laat de adviseurs vervolgens in de B-teams reflecteren op deze inzet zodat inspiratie wordt opgedaan, inzichten worden gedeeld en er transparantie van de inzet is.

- Ga uit van 10 B-teams, in plaats van 5, met een max. van 15 adviseurs per B-team.
- Ga bij de opzet van een B-team uit van gelijke positionering van bodemexperts, zonder supervisor of andere vorm van (vooraf afgesproken) hiërarchie.
- Typeer een adviseur als "gekwalificeerd" wanneer hij/ zij geaccrediteerd is na de brede bodemopleiding van Aeres, maar ook als hij/ zij een erkende adviseur op het aandachtsgebied "gezonde bodem, water en teeltsystemen" in het BAS register is. Vooruitlopend op een aanstaande accreditering zou een adviseur die brede bodemopleiding van Aeres op dat moment volgt eveneens als 'gekwalificeerd' moeten kunnen gelden.
- Neem minimaal 2 van deze gekwalificeerde adviseurs op in een B-team.
- Verwelkom product-gerelateerde adviseurs in een B-teams, maar stel het niet als verplichtend onderdeel voor ieder B-team om dergelijke adviseurs erbij te hebben. Er geldt wel een inspanningsverplichting voor de projectorganisatie om de samenwerking tussen verschillende type adviseurs nader te onderzoeken en dit te evalueren in de zomer van 2022.
- Zet het budget voor Inzet Adviseurs op een alternatieve wijze in.
    - Stel 75% van het beschikbare budget voor 'inzet adviseurs' in voor kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau (gericht op 2-4 boeren per bijeenkomst) en de overige 25% conform het projectplan voor het delen van kennis in (studie)groepsverband (gericht op 5+ boeren per bijeenkomst).
- Stuur op onderstaande punten om het bereik van de kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau uit VKV DBB en KA zo groot mogelijk te maken;
    - Zet het projectbudget in voor kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau, waar passend volgens de PDCA methode, met een inspanningsverplichting om zo mogelijk meekoppelingen te organiseren. Voor de bijeenkomsten moeten alle niet product-gerelateerde leden van het B-team ingezet kunnen worden.
    - Ook kan het B-team de keuze maken (een deel van) het budget voor kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau in te zetten als 'meeloopbudget' voor alle adviseurs uit een B-team. Hiervoor kunnen zij niet product-gerelateerde collega-adviseurs of experts inhuren.
    - Stel als regel dat bij iedere bedrijfsbijeenkomst 1-3 buurmannen of andere collega's worden uitgenodigd.
- Voor de inzet van bodemadviseurs bij bijeenkomsten op bedrijfsniveau wordt gerekend met een uurtarief van gemiddeld € 100,-. Bij de inzet van adviseurs en experts om mee te lopen met de adviseurs uit de B-teams wordt wel gerekend met een uurtarief van gemiddeld € 120,-.
- Laat voor de overdracht van bodemkennis in (studie)groepverband de adviseurs de meest passende vorm van kennisdeling kiezen. De bijeenkomsten kunnen alleen door de niet product-gerelateerde adviseurs worden begeleid.
- Organiseer de overdracht van bodemkennis in (studie)groepverband altijd via bestaande (studie)groepen of bijeenkomsten, die reeds vanuit een andere (project)financiering bestaan en waarbij de kennisdeling uit VKV DBB en KA een onderdeel is van het totale (jaar)programma van deze (studie)groepen.
- Rekening houdend met twee indirecte kostenposten binnen werkpakket 2.9 gaan we bij het organiseren van kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau én de kennisoverdracht in grotere (studie)groepen uit van een totaalbudget van € 1.411.785,-.
- Geef de onafhankelijk begeleider een controle en toezichtfunctie op onafhankelijke, hoogwaardige en brede bodemkennis als basis van de B-teams en de Inzet adviseurs. Zij worden hierbij geadviseerd door de gekwalificeerde adviseurs.

Bovenstaande wijzigingen betekenen dat ieder B-team gebruik kan maken van;

	Gefinancierd uit werkpakket	**Budget/ B-team/ jaar**	**Budget/ B-team**	**Budget/ landelijk/ jaar**	**Budget/ landelijk**
1 landelijke bijeenkomst/ jaar	2.9			€ 5.000	€ 15.000
Inhuur sprekers, gezamenlijke praktijkdag, uitwisseling met andere B-teams	2.9	€ 6.000	€ 18.000	€ 60.000	€ 180.000
1 expert/ jaar inhuren	2.1	€ 1.200	€ 3.600	€ 12.000	€ 36.000

Presentatiebijeenkomsten van Aeres cursisten + begeleidende bodemexperts in 2022	2.9				€ 208.215 *)
Inhuur adviseurs/ experts om mee te lopen bij bedrijfsbijeenkomsten (max 20 uur/ adviseur/ jaar) OF Inzet in bedrijfsbijeenkomsten waar passend via PDCA methode (max. 30 adviezen in herhaling)	2.9	€ 30.420	€ 91.259	€ 304.197	€ 912.590 **)
Kennisdeling met grotere groepen boeren (max 100 uur voor min 100 boeren per jaar)	2.9	€ 10.140	€ 30.420	€ 101.400	€ 304.200

Tabel 6 In te zetten kennisdeling per B-team (bedragen excl. btw);
Blauwe tekst = kennisimpuls per B-team
Groene tekst = uitrol van bodemkennis en -advies
Oranje tekst = combinatie van beide
**) Dit is georganiseerd als onderdeel van Aeres Pilot Opleiding Bodemadviseur*
***) Boeren nodigen 1-3 collega-boeren uit om het bedrijfsbijeenkomst bij te wonen.*

Uit de consultatieronde langs de praktijkexperts kwamen verschillende vraagtekens naar voren rondom de best werkbare en meest effectieve manier van het organiseren van de B-teams en de kennisdeling, welke alleen beantwoord kunnen worden door praktijkervaring op te gaan doen. Om te beoordelen of de B-teams functioneren zoals beoogd en effectief meewerken aan doelbereik stellen wij voor om een evaluatiemoment in te plannen in de zomer van 2022. Wat zijn de successen? Waar ervaren we drempels? Waar moeten we bijsturen? Hoe kan de samenwerking geborgd worden naar de toekomst na de projectperiode.

Bovenstaande wijzigingen zijn gevisualiseerd in bijlage 1.
Wij vragen uw akkoord op bovenbeschreven wijzigingen.

3.3.2. Bereik doorgerekend

Bovenbeschreven aanpak leidt er ons inziens toe dat met de inzet van het beschikbare budget effectiever kan worden gewerkt aan het bereik van de projectdoelstellingen (zie paragraaf 1.1).

Het bereik van de doelgroep, de agrarisch ondernemers is met deze aanpak wel anders opgebouwd. Het is een optelling van bereik van de kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau, via kennisdeling in (studie)groepen en via de versterkte en verbrede adviezen van de adviseurs uit de B-teams. De gekozen werkvorm richt zich meer op de groep boeren die 'het peloton' worden genoemd, waardoor het project beweging creëert in een groep boeren die eerder nog niet effectief bereikt werden. Dit kan naar verwachting ook een sneeuwbaleffect in het peloton tot gevolg hebben. Een deel van de boeren zal wellicht minder getriggerd worden door een collega die al jaren op de troepen vooruit loopt, dan door een collega die zij als hun gelijke beschouwen en die besluit bepaalde veranderingen door te voeren.

In onderstaand overzicht is het bereik van de voorgestelde aanpak doorgerekend. Hierbij is de kennisdeling uit rij 7 en 8 uitwisselbaar, zodat regionaal maatwerk mogelijk is. Conclusie is dat het cumulatieve bereik van de voorgesteld aanpak 75% tot 95% is van de aanpak zoals beschreven in het projectplan. De effectiviteit van dit bereik is naar brede inschatting van geraadpleegde praktijkexperts echter significant hoger.

	Kenmerken	**aantal**	**eenheid**	**opmerkingen**
1	Aantal B-teams landelijk	10	stuks	10 - 15 adviseurs per B-team
Facilitering kennisimpuls B-teams				
2	1 x landelijke bijeenkomst per jaar x 3 jaar	€ 15.000	euro	Berekend op 5k voor 1 landelijke bijeenkomst p.j.

3	Per B-team: Inhuur sprekers, gezamenlijke praktijkdag, uitwisseling met andere B-teams	€ 6.000	euro	Niet bestemd voor vergoedingen voor uren adviseurs.
	Per 10 B-teams x 3 jaar	€ 180.000	euro	
Kennisbijeenkomsten op bedrijfsniveau				
4	Budget bijeenkomsten op bedrijfsniveau (75% restbudget)	€ 912.589	euro	
5a	Tijdsbesteding bijeenkomsten op bedrijfsniveau per bedrijf	30	uur	gebaseerd op PDCA-cyclus en herhaalbijeenkomsten (zie paragraaf 3.2.7, optie 1+3)
5b	Tijdsbesteding meelooptraining	4	uur	gebaseerd op inhuur van tweede adviseur of expert om mee te lopen bij regulier bedrijfsbezoek, zonder herhaalbijeenkomsten. (zie paragraaf 3.2.7, optie 2+3)
6a	Gemiddeld uurtarief adviseurs voor bijeenkomsten op bedrijfsniveau	€ 100	euro	(zie paragraaf 3.2.7, optie 1+3)
6b	Gemiddeld uurtarief adviseurs/ experts voor meelooptraining	€ 120	euro	B-team adviseurs mogen andere adviseurs of experts (van binnen als buiten het eigen B-team) inhuren om met hem mee te lopen en koppelt hierover terug in het B-team (zie paragraaf 3.2.7, optie 2+3)
7	Bereik bijeenkomsten op bedrijfsniveau per B-team	122	boeren	gebaseerd op bedrijfsbijeenkomsten aan boer+buur (2 boeren) volgens PDCA én 50% meekoppelingen (zie paragraaf 3.2.7, optie 1+3)
	Bereik bijeenkomsten op bedrijfsniveau per 10 B-teams	1217	boeren	
OF				
8	Bereik meelooptrainingen per B-team	380	boeren	gebaseerd op meelooptrainingen van duo's van adviseurs en reguliere bedrijfsbezoeken aan boer+buur (2 boeren) (zie paragraaf 3.2.7, optie 2+3)
	Bereik meelooptrainingen per 10 B-teams	3802	boeren	
Kennisdeling in (studie)groepen				
9	Budget kennisdeling in studiegroepen (25% restbudget)	€ 304.196	euro	

10	Gemiddeld uurtarief adviseurs voor kennisdeling in studiegroepen	€ 100	euro	
11	Bereik kennisdeling in studiegroepen per B-team	304	boeren	uitgaande van eenmalige kennisdeling per studiegroep met vrije invulling van aanpak (zie paragraaf 3.2.8)
	Bereik kennisdeling in studiegroepen 10 B-teams	3042	boeren	
Versterkte kennis van adviseurs				
12	Bereik versterkte kennis van adviseurs per B-team	600	boeren	gebaseerd op 12 adviseurs per B-team en gemiddeld 50 klanten per adviseur
	Bereik versterkte kennis van adviseurs 10 B-teams	6000	boeren	

Tabel 7 Bereik B-team en Inzet Bodemadviseurs in beeld (bedragen excl. btw)

Bijlage 1; Visualisatie wijzigingsvoorstel B-teams en inzet adviseurs

Voorstel volgens projectplan VKV DBB en KA

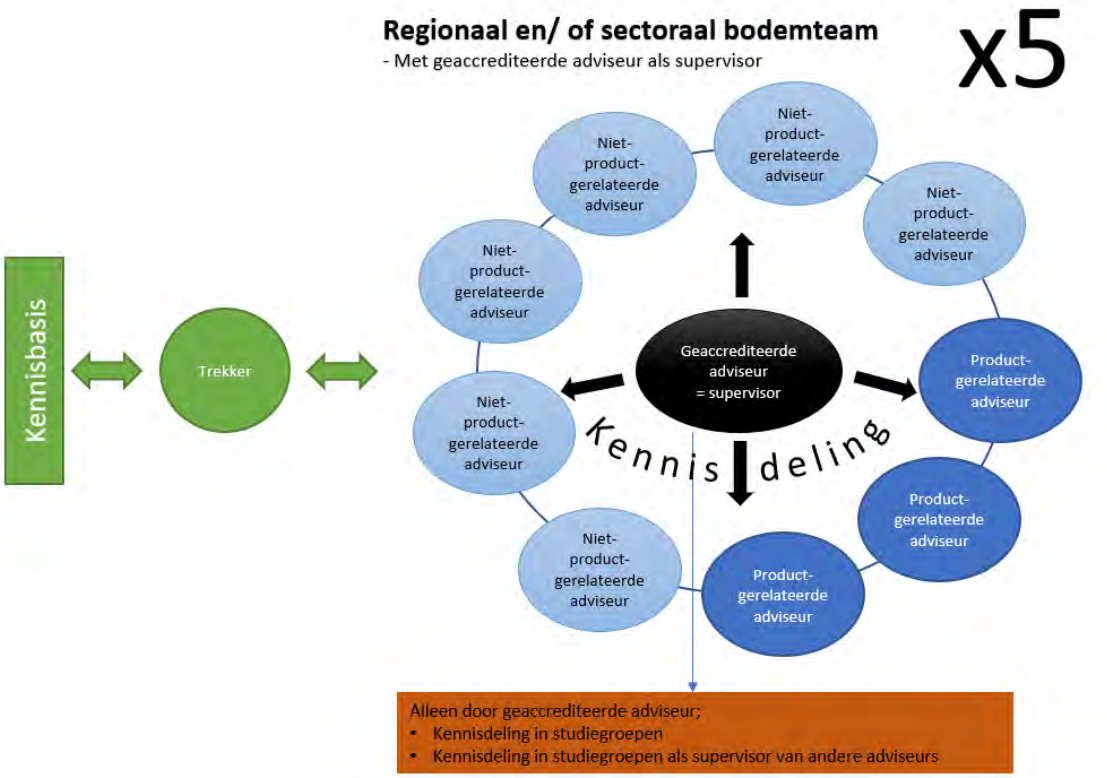

Aangepast voorstel:

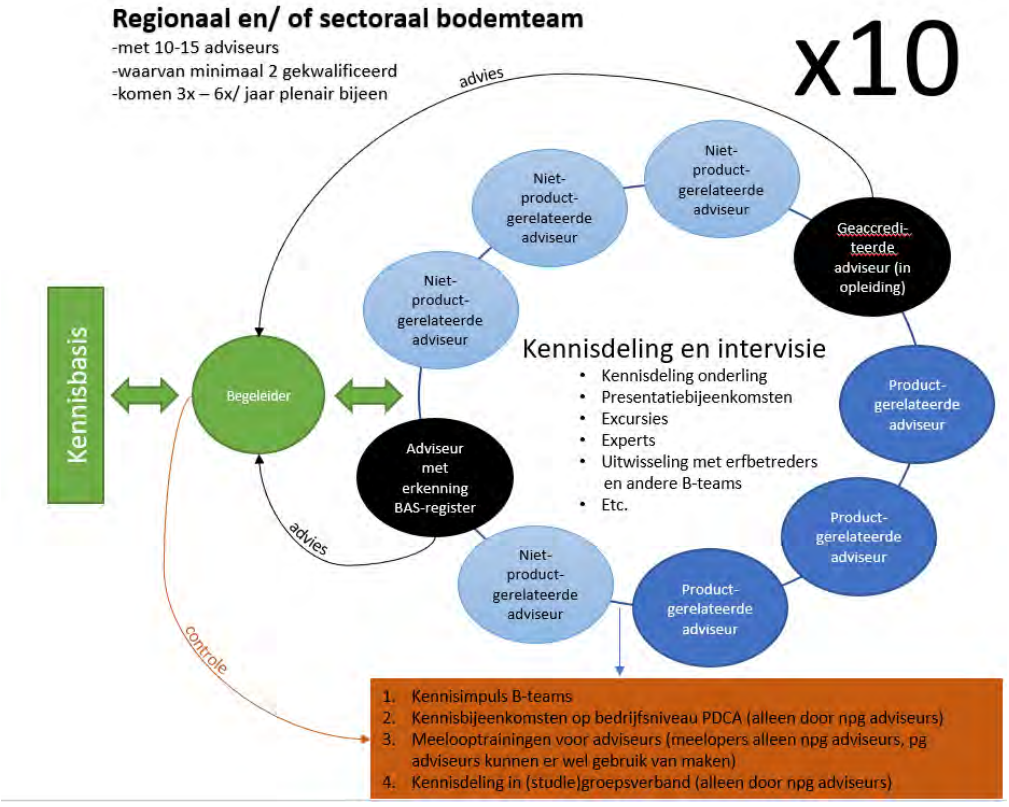

Bijlage 2; Begroting VKV DBB en KA

Oorspronkelijke begroting + reservering

Bedragen incl btw

		Reservering	
	Oorspronkelijke begroting	**10% voor uitvoeringskosten**	**accountantskosten**
2.1 Expertgroep	€ 152.460,00	-€ 15.246,00	
2.2-2.5 Versterken kennisbasis	€ 871.200,00	-€ 87.120,00	-€ 30.250,00
2.6-2.7 Samenwerking met consortium en instellen B-teams		€ 0,00	
2.8 Kenniscarrousel (zie onder voor specificatie)	€ 1.343.100,00	-€ 134.310,00	
2.9 Inzet Adviseurs	€ 2.178.000,00	-€ 217.800,00	
2.12 Communicatie	€ 152.460,00	-€ 15.246,00	
2.10-2.11 Projectmanagement	€ 435.600,00		€ 30.250,00
Uitvoering van de werkpakketten		€ 469.722,00	
Totaal Bodem	**€ 5.132.820,00**	**€ 0,00**	**€ 0,00**

Gewijzigde begroting na doorvoeren wijzigingsvoorstel

Bedragen incl btw

	Nieuwe begroting			
	Project-management	**Uitvoering per werkpakket (herverdeeld)**	**Inzet en out of pocket voor werkpakket-activiteiten**	**Totaal**
2.1 Expertgroep		€ 24.200,00	€ 137.214,00	€ 161.414,00
2.2-2.5 Versterken kennisbasis		€ 55.176,00	€ 753.830,00	€ 809.006,00
2.6-2.7 Samenwerking met consortium en instellen B-teams				€ 0,00
2.8 Kenniscarrousel (zie onder voor specificatie)		€ 157.300,00	€ 1.208.790,00	€ 1.366.090,00
2.9 Inzet Adviseurs		€ 217.800,00	€ 1.960.200,00	€ 2.178.000,00
2.12 Communicatie		€ 15.246,00	€ 137.214,00	€ 152.460,00
2.10-2.11 Projectmanagement	€ 435.600,00		€ 30.250,00	€ 465.850,00
Uitvoering van de werkpakketten				
Totaal Bodem	**€ 435.600,00**	**€ 469.722,00**	**€ 4.227.498,00**	**€ 5.132.820,00**

Bijlage 3; Artikel Bodem Up

BODEMVRUCHTBAARHEID

BodemUP levert maatwerk aan 1.600 melkveehouders, akkerbouwers en vollegrondstuinders

Betere bodem dankzij individueel advies

JOHAN BODNEN

1.600 individuele bodemadviezen: dat is voor komend seizoen de ambitie van project BodemUP. In het werkgebied van ZLTO is BodemUP al een bekend fenomeen. Die aanpak wordt dit jaar in navolging van Brabant, Zeeland en een deel van Gelderland uitgerold over heel Nederland.

De adviezen die BodemUP oplevert, moeten zorgen voor een betere bodemstructuur. Maar ook voor minder af- en uitspoeling van mineralen en gewasbeschermingsmiddelen naar grond- en oppervlaktewater.

Zorgen over de Nederlandse landbouwbodem zijn er al langer. Landbouweconoom Krijn Poppe analyseerde onlangs namens de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) de situatie. Zijn conclusie: het intensieve gebruik van de bodem bracht Nederland welvaart, maar er is een keerzijde. "De inzet van grotere machines, kunstmest en gewasbescherming heeft ertoe geleid dat de vitaliteit van de bodem is afgenomen."

Boeren en tuinders hechten grote waarde aan een goede bodemstructuur. Dat verklaart mede de grote deelname aan regionale bodemprojecten, zoals Bodem APK (in Friesland en de Veenkoloniën), Zicht op de Bodemstructuur (Flevoland) en Vruchtbare Kringloop (in verschillende regio's in Nederland).

'Bij BodemUP krijgen deelnemers individueel advies van een bodemspecialist. Toegesneden op de eigen bedrijfssituatie', vertelt projectleider Rob Schrauwen in het ZLTO-werkgebied. Andere bodemprojecten nemen vaak groepen ondernemers als vertrekpunt met veldbijeenkomsten, studiereizen en webinars. "BodemUP kiest voor maatwerk."

Nederland heeft volgens hem 'een enorme bodemkennis', maar die zit vooral bij onderzoeksinstellingen en specialisten. "Dit project brengt die beschikbare kennis naar individuele ondernemers. BodemUP mikt daarbij nadrukkelijk niet op de koplopers, maar juist op het peloton", verduidelijkt Schrauwen.

BodemUP opereert onder de vlag van Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). Daarbinnen werken boeren, tuinders en waterschappen sinds 2023 in een groot aantal projecten aan schoner grond- en oppervlaktewater. Dat is nodig, omdat in delen van Nederland zowel de oppervlakte- als het grondwater nog niet voldoet aan de Europese kwaliteitsnormen. Die moeten in 2027 zijn bereikt.

Deelnemers kunnen met een specifiek probleem, zoals bijvoorbeeld wateroverlast, aankloppen bij BodemUP. Foto: Twan Wiermans

'Maatregelen BodemUP behapbaar door aanpak op perceelsniveau'

"Uit- en afspoeling zijn belangrijke thema's", aldus Dirk Johan Feenstra. Hij geeft leiding aan het project in Noord- en Midden-Nederland. "Een bodem met een goede structuur verwerkt grote hoeveelheden regenwater, houdt vocht langer vast en benut mineralen beter. Dat zorgt uiteindelijk voor hogere opbrengsten en voorkomt wegspoelen van mineralen."

Deelnemers kloppen zelf met een specifiek probleem aan bij een bodemadviseur, vertalt Feenstra. "Dan kan het bijvoorbeeld gaan om een perceel waar gemakkelijk wateroverlast ontstaat, opbrengsten telkens tegenvallen of het organische stofgehalte laag is."

De adviseur brengt tijdens zijn eerste bezoek de situatie in kaart. "Samen met de deelnemer bekijken we dan bijvoorbeeld het bodemprofiel. Zo'n sessie kan veelverhelderen. Is er sprake van bodemverdichting? Hoe is de doorworteling?"

1.200 CONCRETE MAATREGELEN

Feenstra stelt na het bezoek een advies op. Het is aan de boer of tuinder om vervolgens maatregelen te nemen. Na het groeiseizoen volgt een tweede bezoek. Dan worden de genomen maatregelen geëvalueerd, geeft hij aan. De advieskosten zijn voor rekening van het project. De maatregelen die een boer neemt, zijn voor eigen rekening.

"BodemUP kiest bewust voor een aanpak op perceelsniveau', meldt de adviseur. "Daarmee maak je het behapbaar. Je hoeft niet meteen je hele bedrijfsvoering aan te passen." In principe leidt het project tot tenminste 1.200 concrete maatregelen die de bodem verbeteren. Die kunnen uiteenlopen van een overstap naar kruidenrijk grasland tot de aanleg van peilgestuurde drainage. Wanneer het project geslaagd is? Feenstra: "Wanneer deelnemers enthousiast zijn over de maatregelen die ze zelf namen."

Budget: 1,2 miljoen euro

BodemUP krijgt de komende drie jaar van de overheid een jaarbudget van 400.000 euro. Het afgelopen anderhalf jaar voorzag BodemUP al 560 melkveehouders, akkerbouwers en vollegrondsgroenteteelers in het zuiden van Nederland van individueel advies. Aanmelden kan via Dirk Johan Feenstra (LTO Noord, dfeenstra@ltonoord), Marijke Wijers (ZLTO, marijke.wijers@zlto.nl) of Arend Jan Cuperus (LLTB, acuperus@lltb.nl). Deelnemers kunnen ieder jaar opnieuw meedoen met een ander perceel.

'De ploeg blijft voortaan wat vaker in de schuur'

JOHAN BODNEN

Melkveehouders Pieter en Coen de Ruijter uit het Zeeuwse Scharendijke deden vorig jaar een beroep op een BodemUP-adviseur. Belangrijk advies: kies wat vaker voor een niet-kerende grondbewerking. Pieter de Ruijter vertelt over zijn ervaring.

INTERVIEW

Hoe ziet uw bedrijf eruit?

"We boeren op klei en het bedrijf bestaat voor 80 procent uit grasland. Iedere vijf jaar maakt gras plaats voor een ander gewas: snijmais, suikerbieten, uien en pootaardappelen, deels via verhuur."

Welke vraag(en) heeft u aangekaart?

"De waterhuishouding van onze percelen. Kijk, op Schouwen-Duiveland is zoetwater geen vanzelfsprekendheid. Het slootwater is zout, bij droogte kun je dus niet beregenen. Je moet dus heel zuinig zijn op het water dat valt. Je hebt dan een bodem nodig die veel vocht kan verwerken en vasthouden."

Kos die waterhuishouding inderdaad beter?

"Ja, onder meer op het gebied van doorlaatbaarheid en organische stof. In Zeeland is men gewend om in het najaar te ploegen, zodat de vorst zijn werk kan doen en je in het voorjaar een mooi rul zaadbed hebt. Maar ploegen heeft ook nadelen. Zo is er het risico op bodemverdichting en gaat er organische stof verloren, terwijl dat juist vocht kan vasthouden. Voor sommige teelten is ploegen helemaal niet nodig. Bij mais kun je ook volstaan met het frezen van de grasmat in het voorjaar. Bij bieten en uien blijft ploegen de beste manier, die teelten vragen een fijn zaadbed. Maar de ploeg blijft voortaan zeker wat vaker in de schuur."

5.1.2.e

> "Voor sommige teelten is ploegen helemaal niet nodig. Bij mais kun je ook volstaan met het frezen van de grasmat in het voorjaar."

...uder in Scharendijke Foto: Bertvan Vlijmen

Grasland helemaal niet meer ploegen, is wellicht nog beter voor de bodem?

"Eens, maar grasland ouder dan vijf jaar wordt bestempeld als blijvend grasland. Die status levert allerlei wettelijke beperkingen op en dat willen we niet."

Krijgt het BodemUP-advies nog een vervolg?

"Ja, we willen graag onze bemesting tegen het licht houden. We bemesten al jaren volgens eenzelfde patroon, maar wellicht kunnen we met minder toe. Een adviseur gaat daar met een frisse blik naar kijken."

Bijlage 4; Mailwisseling augustus 2020 over cofinanciering Pilot Opleiding Bodemadviseurs van Aeres Hogeschool

Van: 5.1.2.e @kadaster.nl>
Verzonden: woensdag 14 april 2021 11:09
Aan: 5.1.2.e @ltonoord.nl>
Onderwerp: FW: Pilot opleiding bodemadviseurs

5.1.2.e
Hierbij de mail van 5.1 2.e aan LNV waarin ze toelicht hoe we de kosten van de opleiding hebben gesplitst en waarbij de posten die gerelateerd zijn aan de praktijkgedeeltes (…) zijn ondergebracht in de DAW-beschikking. Het gaat om een eenmalig bedrag van € 208.215,-. LNV is hiermee akkoord.
Het idee daarbij is dat de 5 docenten van Aeres hun praktijkgedeelte uitvoeren binnen de DAW-context, bij voorkeur als onderdeel van de B-teams, en daarbij gefinancierd uit de onderdeel 2.9 Inzet Adviseurs. In de praktijk is dit lastig, vanwege de getrapte start van de B-teams.
Het is nu aan jou om een aanpak uit te werken met 5.1.2.e vanuit beschreven denklijn en passend in de planning van de Aeres-cursus én passend bij de door jou als projectleider gewenste aanpak.

Ik hoor graag hoe jullie dit praktisch gaan invullen.

Doe 5.1.2 e de groeten van mij.
Groet, 5.1.2.e

5.1.2.e
Deltaplan Agrarisch Waterbeheer
LTO Nederland
t 06 5.1.2.e
e 5.1.2.e @kadaster.nl
w www.agrarischwaterbeheer.nl

Deltaplan Agrarisch Waterbeheer

Van: 5.1.2.e @aeres.nl>
Verzonden: woensdag 5 augustus 2020 12:20
Aan: 5.1.2.e @minlnv.nl
CC: 5.1.2.e @kadaster.nl>; 5.1.2.e @minlnv.nl>
Onderwerp: Pilot opleiding bodemadviseurs

Hallo 5.1.2.e
Op jouw aangeven heb ik e.e.a. afgestemd met 5.1.2.e m.b.t. de financiering van (onderdelen van) de 'Pilot opleiding bodemadviseurs' via DAW.
We zien een goede mogelijkheid die zowel voor Aeres als voor DAW (en voor LNV?) het meest eenvoudig lijkt en tegelijkertijd zorgt voor een optimale verbinding en afstemming.
Gegeven het feit dat er binnen de pilot sprake is van ca. €445.500 in-kind cofinanciering (ureninzet + reiskosten deelnemers), zou Aeres een subsidieaanvraag (50% subsidie) kunnen doen met declarabele projectkosten van maximaal eenzelfde bedrag. Tot nu toe waren de projectkosten daarvoor te hoog, maar als we de kosten voor het inhuren van de externe bodemexperts (€208.215 voor de praktijktraining, accreditatie en train-de-trainer) kunnen overhevelen naar DAW (dit past eventueel binnen de begroting van de lopende DAW-subsidieaanvraag), dan blijft een kostenpost over voor de pilot van €415.392. Dit bedrag is, in combinatie met de €445.500 cofinanciering, wèl toereikend voor een 50/50 subsidieaanvraag.
Hieronder het aangepaste financiële plaatje dat erbij hoort. Wellicht komen er nog extra afstemmingskosten bij.

Nr.	Projectactiviteiten	LNV (Aeres)*	DAW*
1	Theorielessen: basiskennis en - vaardigheden	€ 96.062	
2.1	Praktijktraining: 20 nieuwe deelnemers	€ 39.750,00	€ 106.850,00
2.2	Praktijktraining: 6 deelnemers Veldleeuwerik	€ 11.375	€ 27.625
3.1	Accreditatie: 20 nieuwe deelnemers	€ 81.900,00	€ 52.645,00
3.2	Accreditatie: 6 deelnemers Veldleeuwerik	€ 27.630,00	€ 14.375,00
4	Inhoud en aanpassing lesmateriaal	€ 18.490	
5	Werving, selectie en intakegesprekken	€ 24.910	
6	Evaluatie opzet	€ 11.380,00	
7	Nascholing	€ 8.245,00	
8	Audits opzet	€ 10.465,00	
9	Train de trainer: 4 nieuwe experts	€ 19.245,00	€ 6.720
10	Projectmanagement (ca 10%)	€ 65.940	
	Totaal	**€ 415.392**	**€ 208.215**
***BTW**	*Aeres: niet BTW-plichtig, m.u.v. externen (BTW-kostenpost)*		
	DAW: Experts zijn BTW-plichtig, begroting excl. BTW		
Co-financiering deelnemers (in-kind)		***€ 445.500***	
Uren + reiskosten 20 + 6 deelnemers theorie + praktijktraining			

Relevante vraag hierbij:
Is de (evidente) *link tussen de beide subsidieaanvragen* (lopende DAW-aanvraag en nieuwe Aeres-aanvraag), i.e. de inzet van gesubsidieerde DAW-bodemexperts in de gesubsidieerde Aeres-opleiding, *toegestaan?*
5.1.2.e en ik willen graag z.s.m. hierover met jou overleggen, bij voorkeur in aanwezigheid van een subsidiespecialist en/of jurist van LNV.
5.1.2.e is vanaf 21 augustus met vakantie. Voor die tijd hebben we nog een paar opties voor overlegmomenten:

- Maandag 10 augustus, hele dag
- Woensdag 12 augustus, hele dag
- Maandag 17 augustus, hele dag
- Dinsdag 18 augustus, 's middags
- Woensdag 19 augustus, 's morgens

Ik hoor graag wanneer het kan.
Groet, 5.1 2.e

Bijlage 5; Processchema besteding middelen B-teams

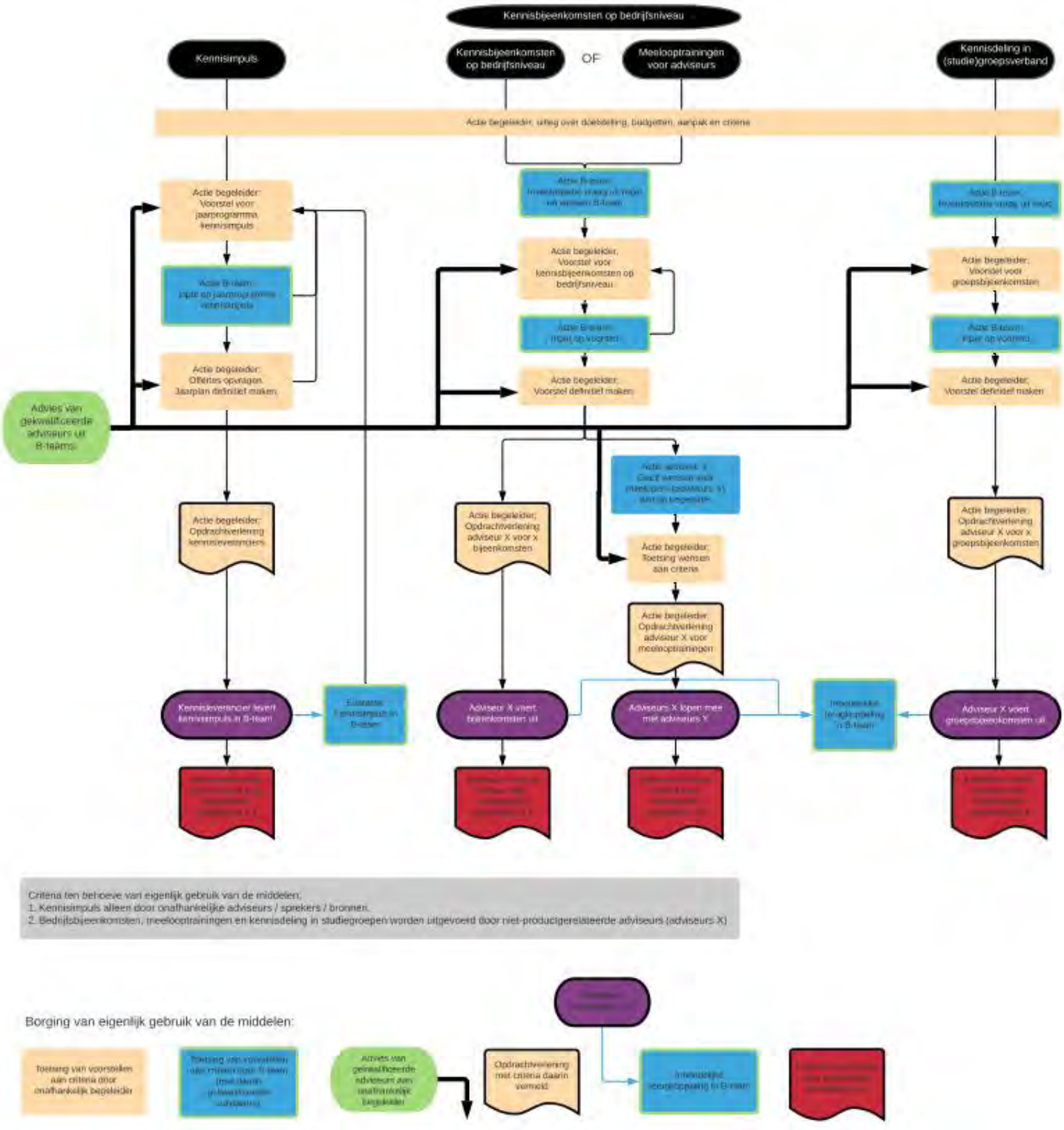

Wijzigingsvoorstel en aangepaste begroting Kennisverspreiding goede landbouwpraktijk 6e NAP

Onderdeel: Optimale nutriënten benutting door het gewas. (afgekort VKV GLP)
(referentie per 1 december 2021)

Opbouw van deze Wijzigingsaanvraag en aanpassing begroting:

Structuur:
Deze notitie is er voor het inbrengen van enkele wijzigingsvoorstellen en aanpassing van de begroting zoals deze in de huidige beschikking van 16 december 2019 met verplichtingnummer 1400010680 is toegekend.

Bespreekpunten

De chronologie is dezelfde als die van het programmavoorstel zodat die relatie een op een overeind blijft en ook de voortgang beter valt te volgen. Steeds is een koptekst uit het programma overgenomen en in een (lichtblauw) gekleurd kader geplaatst.

Deze rapportage is in feite een combinatie van 2 rapportageperioden, van afgelopen voorjaar (overleg moment van 29 april 2021) en van de huidige referentiedatum van 1 december 2021 (overlegmoment 7 december 2021). Oorzaak is dat de voorjaarsrapportage nog een aantal vragen had opgeleverd die pas in de loop van de maanden (bijna) allemaal zijn uitgezocht, dit heeft tot voldoende antwoorden geleid om er mee aan de slag te gaan en de werkzaamheden te continueren. Dit was nodig om grip te krijgen op nog een aantal onduidelijke uitgangspunten en/of voorwaarden. Op basis daarvan had de slag naar een formele rapportage en verantwoording mét wijzigingsvoorstellen kunnen plaatsvinden. Dit was te dicht op het geplande eindejaar rapportage van dit jaar waardoor deze beide stappen in elkaar zijn gevlochten.
De wijzigingsvoorstellen uit de 2 ronden met wijzigingsvoorstellen zijn alle besproken met Marijke Koning, verantwoordelijke programmaleider binnen LNV. De mondeling akkoord bevonden wijzigingsvoorstellen zijn nu verwerkt in deze formele aanvraag voor wijziging van de begroting.
Dit voorstel met wijzingen op verschillende onderdelen leidt tot een nieuwe begroting waarvoor een aanpassing op de huidige beschikking wordt verzocht.

Vaste tarieven

In de beschikking staat: "interne kosten o.b.v. loonkosten tegen een uurtarief, berekend o.b.v. integrale kosten, welke berekening is gebaseerd op bedrijfseconomische en maatschappelijk aanvaardbare grondslagen".
Voor een eenduidige en heldere projectuitvoering én projectvaststelling achteraf prefereren wij een projectadministratie waarbij partners voor gelijksoortige werkzaamheden in aard, inhoud en niveau zoveel mogelijk gelijke tarieven hanteren. De drie regionale LTO's (ZLTO, LLTB en LTO Noord) kennen ieder andere IKS tarieven. Bovendien worden de IKS tarieven ieder jaar opnieuw vastgesteld, met als resultaat doorgaans aangepaste tarieven. Dit betekent dat we voor dit project te maken zouden krijgen met 3 regionale LTO's x 3 jaar x (bijvoorbeeld) 3 functie = 27 tarieven. Administratief levert dat potentieel veel extra werk op. Wij verzoeken daarom de volgende vaste uurtarieven te mogen hanteren;

- Projectmanager € 110
- Projectuitvoerder € 100
- Overig € 75

Deze uurtarieven zijn gebaseerd op de laagste IKS tarieven van de drie regionale LTO's waarmee gegarandeerd wordt dat geen winst gemaakt wordt op de werkzaamheden. Dat betekent wel voor de andere regionale LTO's een tekort op de uitgevoerde werkzaamheden. De LTO's zijn de voorgestelde tarieven toch overeen gekomen, omdat de gezamenlijke inschatting is dat dit de werkafspraken en projectbeheersing dermate vereenvoudigd dat dit opweegt tegen de tekorten.

1. Kennisverspreiding en het leren in én door de praktijk om tot een optimale invulling van de toegestane bemesting en aan bemesting gerelateerde parktijken te komen met daarbij ook aandacht voor bemesting die resulteert in of bijdraagt aan weerbare gewassen.

1.1. Versterken relatie loonwerker – agrariër inzake bemestingsmaatregelen

Een ruwe schatting leert dat ca 70% van de bemestingsmaatregelen door de agrariërs wordt uitbesteed aan agrarisch loonwerkers. Bij gebruik van de sleepslang ligt dit percentage mogelijk nog hoger. Juist vanwege die grote rol die de loonwerker vervult in traject is het erg zinvol om hen te 'trainen' om te werken volgens de goede landbouwpraktijk.
Vanuit het principe 'train-de-trainer' kan de loonwerker een rol spelen in het verspreiden van kennis naar hun klanten en maken we gebruik van de relatie van de loonwerker met de agrariërs door hen in te zetten bij het organiseren en faciliteren van demonstratiebijeenkomsten met als thema's 'Hoe te komen tot optimale bemesting' en 'Optimale toepassing van rijenbemesting en vanggewassen'

§ 1.1 Wijzigingsvoorstel vanuit het overleg van 2021 04 29 :
Het programma is met vertraging gestart na het verkrijgen van de beschikking. De doorlooptijd van het programma is daardoor in feite maar 2 i.p.v. 3 jaar.

1. De promotie, werving en coördinatie van Cumula wordt korter, er valt € 24.000 vrij.
2. Daarnaast worden slecht 5 masterclasses verwacht vanuit de huidige relatief geringe belangstelling waarmee nog eens € 80.000 vrij valt en het aantal te bereiken deelnemers navenant lager wordt.
3. 1000 peilbuizen voor 2 jaarschijven en 1000 nitraatapps voor 1 jaarschijf kunnen waarschijnlijk niet worden gerealiseerd. Dit levert een minderposten op van samen € 150.000 en € 25.000.

Deze vrijval kan worden ingezet bij een herschikking van andere budgetten en verlenging van looptijd tot 1 mei 2023.

§ 1.1 Wijzigingsvoorstel vanuit het overleg van 2021 12 01:
Met Cumela is overeen gekomen dat zij slechts een ondersteunende en faciliterende rol op zich kunnen en willen nemen. De organisatie is niet in staat een project te trekken en te organiseren, kan wel helpen partijen in beeld te brengen, verbinding leggen tussen leden en onze organisatoren, helpen bij werving en communicatie. De aanpak verschuift naar een regie vanuit Cumela naar ondersteuning vanuit Cumela en haar leden. De uitwerking vindt nu vooral plaats gerelateerd aan andere projecten waar inzet van loonwerk aan de orde is en voor het onderdeel kennisverspreiding een plus kan worden opgezet op basis van excursies, demonstraties en kennisuitwisseling. Uitwerking is in procedure, via de op te zetten demo's worden loonwerkers en boeren bereikt en via deze deelnemende loonwerkers weer boeren waar zij hun werk doen met de opgedane kennis.

4. Het gehele project voor de loonwerk aanpak is omgegooid en wordt nu opgepakt vanuit LTO. Dit betekent verschuiven en aanvullen van de budgetten van Cumela als beoogde partij naar de LTO met budget van € 298.000.

Dit kan worden gerealiseerd binnen het begrote budget van de totale beschikking.

1.2. E-learning

Met de versterkte kennisverspreiding naar de agrariërs is het doel om hem/haar tot handelen te verleiden/stimuleren. Van 'weten' via 'willen' naar 'doen'. Voor elke agrariër willen we een 'passende' benadering aanbieden. Groepsgewijze advisering via telersgroepen of kennisgroepen, individuele advisering op bedrijfsniveau c.q. perceelniveau, individuele advisering via een e-learning omgeving en combinaties hiervan. Zo kan bij voorbeeld na afloop van de persoonlijke bedrijfsadvisering deze worden voortgezet via het e-learning platform.

§ 1.2 Wijzigingsvoorstel vanuit het overleg van 2021 04 29:
Het programma is met vertraging gestart na het verkrijgen van de beschikking. De doorlooptijd van het programma is daardoor in feite maar 2 in plaats van 3 jaar.

5. Waarmee ook het aantal te verwachten inloggen lager wordt, een vermindering van € 26.500 welke wordt voorgesteld voor andere budgetherschikking en verlenging van de looptijd.

§ 1.2 Wijzigingsvoorstel vanuit het overleg van 2021 12 01:
Het gehele project voor de loonwerk aanpak is omgegooid en wordt nu opgepakt vanuit LTO.

6. Dit betekent verschuiven budget van coördinatie van Cumela als beoogde partij naar de LTO met budget van € 24.000. Dit is onderdeel van de nieuwe totale aanpak loonwerk.

1.3. Overige erfbetreders

De modules die de loonwerkers onder 1.1 krijgen aangeboden in de masterclasses, kunnen ook worden aangeboden aan overige erfbetreders. Dit betreft dan sessies van twee dagdelen. Het is afhankelijk van het reeds aanwezige kennisniveau of dit voldoende is. Als belangrijke doelgroep zien we in eerste instantie aan de voeradviseurs (b.v. van Agrifirm). Door hun adviezen te baseren op de eigen metingen met de Nitraatapp kunnen ze veel specifiekere adviezen geven over samenstelling en grootte van de rantsoenen. Een andere groep erfbetreders betreffen de adviseurs van de accountantskantoren. Zij kunnen hun adviezen op gebied van bemesting direct verbinden met bedrijfseconomische aspecten.

§ 1.3 Wijzigingsvoorstel vanuit het overleg van 2021 04 29:
In samenspraak met werkgroep (waar een aantal marktpartijen in zit zoals CZAV, Agro Advies, Agrifirm, maar ook vanuit het BAS register, BO Akkerbouw en LNV waarbij Meststoffen NL de kar trekt) die onderzoekt en uitwerkt wordt bekeken hoe de product gebonden adviseurs ook een rol kunnen spelen bij de advisering. De masterclasses kunnen ook worden omgezet in een aantal kortere of langere opleidingen van één tot meerdere dagen. Dit sluit beter aan bij de geïnventariseerde behoefte bij de product gebonden partijen. De aan te bieden onderwerpen worden in afstemming met de deelnemers geprogrammeerd, vraag gestuurd waar behoefte aan is.
Het programma is met vertraging gestart na het verkrijgen van de beschikking. De doorlooptijd van het programma is daardoor in feite maar 2 in plaats van 3 jaar.

7. Hierdoor komen er 5 masterclasses te vervallen, ook de begeleiding vanwege de kortere looptijd wordt daarmee geringer. Daarmee komt er € 40.000 budget te vervallen.

Deze vrijval kan worden ingezet bij een herschikking van andere budgetten en verlenging van looptijd tot 1 mei 2023.

2. Kennisverspreiding van goede landbouwpraktijk en specifiek over het effectieve inzet van groenbemesters en vanggewassen kan bijdragen aan verminderen van verliezen van stikstof en fosfaat uit de landbouw.

2.1 Uitrol variant van Bodem-up

In Brabant loopt sinds vorig jaar het project Bodem-UP. Agrariërs kunnen op hun verzoek worden bezocht door adviseurs, die samen met de agrariër en twee door de agrariër uit te nodigen collega's, een bodemadvies krijgen voor een aangewezen perceel. Dit gebeurt aan de hand van de bodemrapportages van EUROFINS. Vervolgens kan 1 van de uitgenodigde collega's een perceel aanwijzen waarvoor hij advies kan krijgen. In totaal worden in Brabant op deze wijze 350 agrariërs in de grondwaterbeschermingsgebieden benaderd en 600 daarbuiten. Inmiddels heeft Limburg het idee overgenomen en voor subsidie ingediend. Ook in Zeeland zijn hier ideeën voor.
Vanuit DAW willen we stimuleren dat Bodem-up ook in andere provincies onder de aandacht wordt gebracht én een grotere deelname in de reeds lopende projecten door daarbij aan te sluiten.
En willen we vanuit deze opdracht daarbij specifiek aandacht vragen voor de inzet van groenbemesters en vanggewassen en niet-chemische maatregelen zowel voorafgaand, in de teelt als bij beëindigen van de teelt van die gewassen.

a. Communicatie en werving
Werving van deelnemers is allereerst uitgevoerd via de projectleiders van lopende projecten waarbij wordt aangehaakt. De DAW website wordt uitgebreid met een onderwerp (Versterkte) Kennisdeling waarbij actuele en gerichte informatie voor deelname aan o.a. de Bodem Up goed aan te geven.

Ook voor dit project is een communicatieteam opgezet met een centrale regie en ondersteuning in de 3 rLTO organisaties. Hiermee kan op meerdere niveaus via verschillende kanalen informatie, voortgang en resultaten naar meerdere doelgroepen worden bereikt. In reactie op deze werkzaamheden worden weer nieuwe geïnteresseerden verwacht die deelnemer kunnen worden.

b. Bedrijfsbezoeken

Deze uitrol-variant van Bodem-up biedt de mogelijkheid 3 jaar lang 2 keer per jaar een bodem-adviseur te ontvangen die kan adviseren en begeleiden bij het selecteren, uitvoeren en evalueren van maatregelen op een perceel waarvan de boer denkt of hoopt dat er winst te halen is. Het adviestraject mikt op praktisch en toepasbare maatregelen waarmee een betere productie, betere bodem- en waterkwaliteit en/of minder afhankelijkheid van gewasbeschermingsmiddelen en het waterschap wordt bereikt. Met de adviseur zoekt de boer samen uit welke maatregelen het beste passen bij het perceel, het productiesysteem en bij uw doelstellingen. Speciale aandacht geven we hierbij aan de toepassing van groenbemesters en vanggewassen.

§ 2.1 Wijzigingsvoorstel vanuit het overleg van 2021 04 29
Het programma is met vertraging gestart na het verkrijgen van de beschikking. De doorlooptijd van het programma is daardoor in feite maar 2 in plaats van 3 jaar.
Vanwege de verkorte duur wordt nu per deelnemer 2 jaar begeleiding afgesproken, hiermee wordt dan in ieder geval 2 keer de PDCA cyclus gerealiseerd.
Bij aanvang wordt dan een aantal van 1600 deelnemers geraamd, eind april 2021 wordt alsnog een aantal van 2000 deelnemers verwacht te realiseren.

De gevraagde output, een deelnemer die in het vervolg op het bedrijfsbezoek een afspraak maakt voor het nemen van maatregelen die zijn opgenomen in een eenvoudig bedrijfsbodemplan, wordt vanuit dit programma 2 keer per jaar bezocht en wordt 2 jaar (i.p.v. 3 jaar) begeleid. Als werkwijze wordt een stuksprijs afgesproken van € 500 per deelnemer. Dit betreft de dienst van het opstellen van het afsprakenplan en de begeleiding te verzorgen voor 2 PDCA cycli. Deze dienst kan door externe adviseurs worden gerealiseerd, tevens door de eigen adviseurs. Het budget is gebaseerd op de inzet van externe adviseurs en gebaseerd op een gemiddelde van meerdere partijen. De coördinatie van deze werkzaamheden zoals het organiseren, uitzetten, begeleiden, dossiervorming staat hier naast. Deze wordt per deelgebied van ieder van de 3 LTO organisaties ingevuld vanuit de bekendheid met de geografische gebieden, lopende projecten en de betrokkenheid daar binnen.

Verlenging tot 1 mei 2023 is gewenst om voldoende doorlooptijd te krijgen ook de gewenste aantallen te kunnen realiseren. Starttijdstip van deelname is voor deelnemers dus verschillend, de eerste deelnemers zijn reeds in 2020 gestart, de werving is steeds door gegaan en gaandeweg zijn er deelnemers bij gekomen.

§ 2.1 Wijzigingsvoorstel vanuit het overleg van 21 12 01:
De ervaring van de afgelopen jaren is dat er veel deelnemers zijn gestart voorjaar 2020 die derhalve de 3 jaar begeleiding kunnen doorlopen door de verlenging tot 1 mei 2023. De oorspronkelijke 6 contactmomenten worden daarmee gerealiseerd. Daarnaast zien we met veel deelnemers dat er behoefte is aan meer contactmomenten. Ook gaat het om maatregelen die aan de teeltperiode zijn gebonden, daarnaast weer aan de winterperiode met vanggewas/groenbemesters, dan wel extra bijstellen van de mineralengiften tijdens het seizoen. De geplande 6 contactmomenten worden daarmee ook in een korte periode bereikt en dragen ook alle bij aan het verbeteren van de mineralenefficiëntie.

Het accent van de tijdsinzet van zowel adviseur als boer ligt aan het begin, dan wordt een bedrijf doorgesproken en onderzocht welke maatregelen van toepassing kunnen zijn, een plan van aanpak opgesteld waarna de deelnemers maatregelen uitvoert. In een 2e contact wordt de ervaring opgehaald en aanvullende vragen mee genomen. Daarna worden de voorgesteld maatregelen voor een volgende cyclus besproken en in uitvoering gebracht, vervolgens weer geëvalueerd en ervaringen gedeeld. Het werken met vaste prijs per product maakt het praktisch en voor de adviseur ook overzichtelijk.

Met het uitgangspunt dat deelnemers toch 6 contactmomenten aan advies en begeleiding krijgen is in december 2021 de raming dat er tot 1600 deelnemers worden bereikt. De belangstelling blijft toenemen, maar de doorlooptijd wordt te gering om nog nieuwe deelnemers te laten instromen, deze kunnen in een mogelijk vervolg worden opgenomen.

Binnen het project Bodem up is er 1 landelijk projectleider, hij heeft 3 coördinatoren die alle praktische werkzaamheden in de drie werkgebieden van de drie LTO geledingen moeten coördineren. Het gaat dan om het zoeken naar passende groepen boeren, het inschakelen van allerlei adviseurs, van zzp'er tot adviseurs van adviesbureaus en adviseurs van eigen organisatie. Dat betekent veel afstemming en overleg, offertes, opdrachten formuleren, dossiervorming. Die praktische werkzaamheden horen direct gekoppeld aan het in gang brengen van de beoogde werkzaamheden, het aan de praat houden en zorgen voor input van resultaten. De piek aan inzet zit in de eerste maanden/jaren, daarna is het meer bijhouden en uitfaseren. We hebben te maken met heel verschillende gebieden, grondsoorten en sectoren, andere lopende projecten of zelfs gebieden waar een dergelijk traject via een andere lijn al loopt of heeft gelopen. Het vraagt steeds een andere insteek en aanpak.

8. Herschikking van het in te zetten budget, voor de 1600 deelnemers is de adviesdienst à € 750 begroot met als post € 1.200.000
9. Coördinatie wordt begroot op € 96.000
10. De taken van de projectleiding zijn uitgebreid en samen met de verlenging tot 1 mei 2023 levert dat een post op van € 149.600.

De wijzigingen passen binnen de oorspronkelijk begroting van dit project.

Eigen bijdrage van de boeren wordt op basis van hun eigen tijdsinzet berekend en onderbouwd. Hiervoor wordt het uurtarief van € 35 ingezet zoals dat ook voor (Europese) POP projecten wordt gehanteerd en is goedgekeurd. In de vier contactmomenten rekenen we voor een deelnemer gemiddeld 10 uur (resp. 3, 2, 2, 1, 1 en 1 uur over de zes momenten). Eigen inbreng om het advies en de begeleiding functioneel werkend te krijgen. Geen eigen bijdrage in de vorm van een contante bijdrage, dat levert een veel geringere motivatie op om deel te nemen. Met het valoriseren van de eigen inzet als eigen bijdrage wordt impliciet de waardering voor de interesse van de deelnemers.

11. De wijze van de berekening voor de vereiste eigen bijdrage wordt geaccepteerd.

2.2 Groenbemesters, vanggewassen en onderzaai opnemen in Masterclasses voor loonwerkers en opnemen in demobijeenkomsten.

Het toepassen van groenbemesters en vanggewassen is in meerdere opzichten een effectieve maatregel. Het organische stofgehalte neemt toe, waardoor nutriënten langer beschikbaar blijven voor het gewas en de bodemstructuur verbetert. Onder mais in zand en lössgebieden is onderzaaien al verplicht. Maar ook in alle andere situaties willen het gebruik stimuleren. Tegelijkertijd is het van belang om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de gehele teelt terug te dringen, inclusief maatregelen die nodig zijn ter voorbereiding op het hoofdgewas. De nadruk dient, conform de principes van geïntegreerde gewasbescherming, te liggen op niet-chemische maatregelen. De keuze van de groenbemester of vanggewas en maatregelen hangt nauw samen met het hoofdgewas. Tijdstip van inzaai, snelheid en aard van groei, mechanische bewerking bij beëindiging van de teelt en machinekeuze zijn aspecten die niet alleen de bedrijfsvoering van de agrariër beïnvloed, maar ook de door de loonwerkers te verrichten werkzaamheden c.q. in te zetten machines.

§ 2.2 Wijzigingsvoorstel vanuit het overleg van 2021 12 01:
Het programma is met vertraging gestart na het verkrijgen van de beschikking. De doorlooptijd van het programma is daardoor in feite maar 2 in plaats van 3 jaar.

Ten gevolge van de verlate start van het programma en ondanks te verlenging tot 1 mei 2023 wordt verwacht dat 1/3 deel van de geraamde extra dagdelen opleiding of anderszins kennisoverdracht, komt te vervallen en vrijval oplevert.

Het onderwerp groenbemesters en vanggewassen is veel meer geïntegreerd opgepakt via de projecten met de loonwerkers. Het zijn nu thema's die worden gecombineerd met de aanpak zoals voor de loonwerk aanpak onder §1.1 wordt voorgesteld. Met name een aantal demo's wordt gericht op de onderwerpen van groenbemesters en vanggewassen.

12. Deze werkwijze wordt geaccepteerd. De activiteiten en werkzaamheden worden wel afzonderlijk gerapporteerd en verantwoord.
13. Vrijval van € 20.000.

Deze vrijval kan worden ingezet bij een herschikking van andere budgetten, in deze de aangepaste werkwijze loonwerk en verlenging van looptijd tot 1 mei 2023.

2.3 verbinding maken met de opdracht vanuit Bodembrief LNV

LNV wil de regionale kennisspreiding over de bodemthema's Verdichting, Bodemleven en Koolstofvastlegging via het DAW-programma laten organiseren. Het verbinden van beide traject biedt kans op voordelen zoals een groter doelbereik, efficiencywinst, eenduidige boodschap, minder 'drukte op het erf. Ín beide sporen willen we zoveel mogelijk gebruik maken van de groep van erfbetreders.
LNV wil hiertoe opdracht geven aan een consortium van Aequator, Aeres en WUR om 750 erfbetreders te scholen. Wens: resultaat is 750 gecertificeerde bodemadviseurs. In overleg met het consortium die hiermee aan de slag gaat, zal het cursusaanbod worden aangevuld met modules gericht op mestaanwending/nutriëntenbenutting.

Er is synergie gezocht met het VKV-project Duurzaam Bodembeheer. Tussen beide programma's is samenwerking wenselijk. Vanuit dat programma is gestart met het bijeen halen van de expertgroep bodem bestaande uit ca. 16 deelnemers vanuit de WUR, LBI, Aeres, HAS, VHL, Aequator, LTO sectorspecialisten, WEcR, Cumula, akkerbouwer, vollegrondsgroenteteler, LNV en DAW.
Aansluiting ook met het project Circulair Terreinbeheer dat is gericht op alle thema's rond berm- en slootmaaisel opdat meer, gekwalificeerd en verwerkt organistisch materiaal beschikbaar komt voor verbetering van de bodemkwaliteit in de landbouw.

2.4 verbinding leggen met Veldleeuwerik
2021 04 29: Wijzigingsverzoek vanuit het overleg van:
De Stichting Veldleeuwerik is niet meer actief, is per ingang van 2020 gestopt met haar werkzaamheden.
Als alternatief voor de Veldleeuwerik activiteiten is nu een nieuw kennisnetwerk opgebouwd met partijen als Branche Organisatie Akkerbouw, Slim Landgebruik, PPS Beter Bodembeheer, Kennis Op Maat, Groen Kennisnet, Boerderij van de Toekomst, netwerk bodemcomité, Groenpact, CIV Groen en collectieven. In overleg met de betrokken partijen wordt nog onderzocht op welke wijze er behoefte is om kennis en de manier van uitwisseling te organiseren. Webinars, specifieke demo's kunnen in de plaats komen van de geplande masterclasses een deel valt af.

Er is veel belangstelling vanuit de akkerbouwers om activiteiten in het kader van kennisuitwisseling te omarmen. Vanuit die vergrote belangstelling wordt nu geprognosticeerd dat er belangstelling is voor 2 manifestaties per jaar, een uitbreiding van 2 stuks. Kosten hiervan extra € 10.000.

14. Deze alternatieve insteek en werkwijze wordt geaccepteerd. Het budget dat voor de inzet van Veldleeuwerik was geraamd, wordt nu via de andere lijnen voor de akkerbouw ingezet, de verkorte uitvoeringstijd is vrijval van € 50.000 te verwachten.
15. Extra kosten ten behoeve van extra manifestaties voor € 10.000.

3. Kennisverspreiding van goede landbouwpraktijk en specifiek het bewustzijn onder landbouwers over erfafspoeling te vergroten en kennisoverdracht over en demonstraite van de maatregelen die landbouwers kunnen nemen en praktijken die zij kunnen toepassen om erfafspoeling te voorkomen.

3.1 Landelijke uitrol DAW project Schoon Erf, Schoon Water Friesland

In het 6e NAP wordt ook ingezet op versterkte kennisverspreiding ter voorkoming van afspoeling van nutriënten van het erf naar het oppervlaktewater. Binnen DAW zijn al meerdere projecten opgestart ter vermindering van erfafspoeling.
Genoemd project is gestart in 2016 en had een doelgroep van ca. 1800 melkveehouders. Inmiddels heeft het project een deelname bereikt van 1650 agrariërs (ruim 90%)
Het project kent vier fasen:
1. Communicatie gericht op aanmelding potentiële deelnemers. Communicatietraject Maatlat Schoon Erf onderbrengen in dit traject. Concreet betekent dit het organiseren van informatiebijeenkomsten per waterschap, publiceren over goede voorbeelden.
2. Na aanmelding komt een adviseur op bezoek en neemt met de agrariërs het gehele bedrijfsproces door, met als doel de emissies op te sporen en met elkaar te komen tot adequate maatregelen. De adviseur wordt in veel gevallen begeleid door de handhaver van het waterschap. Deze laatste komt nu in de rol van adviseur i.p.v. als handhaver.
De agrariërs krijgt geen rekening van dit bezoek.
3. Over het maatregelpakket worden met de agrariër afspraken gemaakt over te nemen maatregelen en tijdspad waarbinnen de maatregel wordt genomen. Hieraan wordt veelal een stimuleringsbijdrage gekoppeld. Naast voorgenoemde stimuleringsbijdrage kan een deelnemer ook nog gebruik maken van een belastingfaciliteit in het kader van het Maatlat Schoon Erf
4. Uitvoeringsfase waarbij de agrariër aan zet is. Hij/zij moet binnen de afgesproken periode de overeengekomen maatregelen nemen. Tijdens die periode is de agrariër gevrijwaard van handhaving, maar vinden er wel aselecte controles plaats gericht op de voortgang die de agrariër maakt. In het kader van deze versterkte kennisverspreiding zetten we nu in op de eerste 2 fasen. Resultaat is dat de agrariërs inzicht hebben in hun verbetermogelijkheden.

"

a. Communicatie en werving

We starten een reclamecampagne op het thema erfafspoeling. De melkveesector kan hierin een stimulerende partner zijn. De Waterkaravaan gaat hierbij een belangrijke rol vervullen:
Met name de website en de bus worden gericht ingezet op het tonen van goede voorbeeldbedrijven.
Daarnaast moeten deelnemers zich laagdrempelig kunnen aanmelden voor een bedrijfsbezoek dan wel voor het uitnodigen van een erf-adviseur. Het resultaat van de fasen 1 en 2 is per bedrijf een advies met mogelijke maatregelen.
Overleg met de waterschappen is nodig om na te gaan op welke wijze zij dit traject willen en kunnen versterken.

Werving van deelnemers is vooralsnog uitgevoerd via de projectleiders van lopende projecten waarbij wordt ingestoken op de activiteiten uit het eigen communicatieplan.
De focus ligt vooral op (melk)veehouderijbedrijven, daar is de meeste interesse. Akker- en tuinbouw bedrijven zijn meer geïnteresseerd in gewasbeschermingsmiddelen, dit valt buiten dit programma.

b. Excursies naar voorbeeldbedrijven

Deze staan gepland voor het zomerseizoen, er vanuit gaande dat ook dit soort bijeenkomsten weer is toegestaan en mogelijk wordt. De Waterkaravaan wordt daarbij ingezet.

c. Webloket opzetten

De webtool is gereed en wordt inmiddels ook gebruikt om de dossiers in te registreren en te archiveren. De deelnemers worden verwezen naar (subsidie)regelingen bij de relevante partijen.

d. Bedrijfsbezoeken

Na aanmelding komt een adviseur op bezoek en neemt met de agrariërs het gehele bedrijfsproces door, met als doel de emissies op te sporen en met elkaar te komen tot adequate maatregelen. De adviseur wordt in veel gevallen begeleid door de handhaver van het waterschap. Deze laatste komt nu in de rol van adviseur i.p.v. als handhaver.
De agrariërs krijgt geen rekening van dit bezoek.

§ 3.1.d Wijzigingsvoorstel vanuit het overleg van 2021 04 29:
De gevraagde output, een erfscan als product met daarin de geadviseerde maatregelen, is nu als product gedefinieerd en als stuksprijs opgevoerd voor € 375 in plaats van de geplande € 175. Het bedrijfsbezoek, het bespreken van de mogelijke maatregelen en het vastleggen in een document als bevestiging van het bezoek vergt meer tijd dan was geraamd. De belangstelling voor dit onderdeel blijft achter bij de verwachting, de prognoses zijn naar beneden bijgesteld naar 1000.

Wenselijke maatregelen en investeringen die nodig zijn om de benodigde resultaten te halen vragen wel naar een koppeling met beschikbaar maken van financieringsmogelijkheden. Parallel aan de bedrijfsbezoeken wordt afstemming gezocht met de provincies en waterschappen om deze stimuleringsmaatregelen te organiseren, zoals POP, maar ook via Nationale regelingen als MIA/VAMIL. De DAW-coördinatoren kunnen hierin faciliteren.

De coördinatie van deze werkzaamheden zoals het organiseren, uitzetten, begeleiden, dossiervorming staat hier naast. Deze wordt per deelgebied van ieder van de 3 LTO organisaties ingevuld vanuit de bekendheid met de geografische gebieden, lopende projecten en de betrokkenheid daar binnen.
Verlenging tot 1 mei 2023 is gewenst om voldoende doorlooptijd te krijgen ook de gewenste aantallen te kunnen realiseren. Starttijdstip van deelname is voor deelnemers dus verschillend, de eerste deelnemers zijn reeds in 2020 gestart, de werving is steeds door gegaan en gaandeweg zijn er deelnemers bij gekomen.
Een alternatief om boeren te benaderen voor dit onderwerp is via groepsbijeenkomsten, een laagdrempelige wijze van kennis aanreiken. Een adviseur loopt met een boer op zijn bedrijf de hele erfscan door, de groep boeren die hierbij aanwezig is wordt op deze manier geïnformeerd en betrokken, discussie en van elkaar leren. Uiteraard kunnen geïnteresseerde boeren daarna alsnog een individueel bedrijfsbezoek krijgen met erfscan. Voor dit onderdeel wordt nu geraamd 20 bijeenkomsten (met ca. 15 deelnemers) met een kostprijs van € 1.500, totaal € 30.000 die op de post "out of pocket" kunnen worden geboekt.

16. Herschikking van het in te zetten budget, voor de 1000 deelnemers is de adviesdienst à € 375 begroot met als post € 375.000
17. Coördinatie en projectleiding wordt begroot op € 216.000
18. Verlenging van de projectperiode tot 1 mei 2023.

De wijzigingen passen binnen de oorspronkelijk begroting van dit project.

§ 3.1.d Wijzigingsvoorstel vanuit het overleg van 2021 12 01:
Afgelopen maanden zijn een paar groepsbijeenkomsten geweest, er is matig interesse in het onderwerp op zich, wel meer interesse als het onderwerp erfscan in combinatie met ander thema's wordt aangereikt. Daarnaast maken de covid spelregels het werken in groepen lastig, ook de boeren deelnemers zijn (terecht) voorzichtig.
De kansen per provincie en/of waterschap gebied variëren enorm. Het is goed te merken dat in Friesland, Noord-Brabant en Zeeland al een heel traject heeft gelopen met het verstrekken van erfscans. Het valt te verwachten dat de prognoses en met name de verdeling tussen de werkgebieden van de rLTO's gaan verschuiven.
Een praktische knelpunt is de beschikbaarheid van adviseurs die een erfscan kunnen uitvoeren. Om dit versneld te helpen oplossen wordt een aantal adviseurs die BodemUp gesprekken doen, ook aanvullende de noodzakelijke kennis en ervaring bijgebracht voor het doen van erfscans. Deze bijscholing van een deel van de BodemUp adviseurs wordt hier vanuit het programma opgepakt om niet in de beperking van aantallen adviseurs te komen.

19. Deze kosten van € 5.000 komen op de post OOP.

De wijzigingen passen binnen de oorspronkelijk begroting van dit project.

4. Centrale rol voor Kennismatchers

Om op alle drie onderwerpen te blijven focussen de komende drie jaar zetten we voor elke sector een DAW Kennismatcher in die de DAW Regiocoördinatoren ondersteunt bij het versnellen van de kennisverspreiding in hun regio's. De ambitie van LNV is dermate groot dat het supportteam moet worden uitgebreid met een Kennismatcher per sector. Hij/zij is goed ingevoerd in de sector en in de stand van de kennis op zijn/haar onderwerp, kent de relevante voorbeeldprojecten, kent de praktijk van de agrariërs en 'spreekt' de taal van de agrariër. Een belangrijk onderdeel van hun taak is het organiseren van de communicatie over en het delen van kennis van genoemde thema's. De persoon zorgt voor de opstart van de voorgestelde kennisverspreidingsprojecten, dan wel voor verbinding met lopende trajecten. De Kennismatcher houdt focus op de kennisverspreiding en organiseert de activiteiten.
Een belangrijk doel van deze kennisspreidingsimpuls is dat er kennis gaat stromen van ervaringen uit andere DAW-projecten, ervaringen uit reeds afgesloten projecten, uit proeftuinen, pilots, kennisinstituten. Daarom verbinden we bovengenoemde voorstellen aan een flink aantal lopende DAW-projecten, die zich bewezen hebben vanuit effectiviteit, maar ook vanuit draagvlak en deelname. We benutten hierbij volop de mogelijkheden van De Waterkaravaan (website, info-bijeenkomsten, bus).
De Kennismatcher zorgt voor de organisatie van bezoeken aan demo-projecten, infobijeenkomsten en publicaties en ziet er op toe dat de verspreide kennis een voldoende wetenschappelijk kwaliteit heeft.

4.1 Inzet van 3 Kennismatchers
- opgave is 3 * 0,7 fte voor akkerbouw, melkveehouderij en overige teelten
Inmiddels zijn 6 personen in de rol van Kennismatcher gestart, het was lastig om het werk slechts over 3 personen te verdelen i.v.m. de beschikbare capaciteit van benoemde personen. Hiermee is wel de kans ontstaan om ook werkgebieden geografisch te verdelen hetgeen het werken beter laat aansluiten bij netwerken en gebieden. 1 Persoon voor Akkerbouw, 2 personen voor Melkveehouderij en 3 personen voor overige teelten. Deze personen komen vanuit LTO-Noord, ZLTO, LLTB én NAJK.

§ 4.1 Wijzigingsvoorstel vanuit het overleg van 2021 04 29:
Ten gevolge van de vertraagde start was een deel van het geraamde budget niet belegd. De vrijval van budget kan direct worden ingezet voor de velenging tot 1 mei 2023. De doorlooptijd sluit aan bij de verlenging van de doorlooptijd van de voorgestelde andere activiteiten.

De vertraagde beschikbaarheid van geschikte personen voor de rol van Kennismatcher levert enige vrijval op (ca. € 60.000), deze willen we voor € 30.000 besteden voor communicatie ondersteuning ten behoeve van het functioneren van de Kennismatchers. Iedere keer blijkt weer dat communicatie een grote toegevoegde waarde heeft juist ideeën, kansen, ervaringen breder en meer te kunnen verspreiden. Dit is een verschuiving binnen bestaand budget.

Een aanvullende kans is uitbreiding van de huidige inzet van de Kennismatchers. Deze rol wordt reeds zeer gewaardeerd en heeft een toegevoegde waarde. Uitbreiding voorstel voor 60 uur in de maand gedurende 24 maanden (tot 1 mei 2023), kosten bedragen € 144.000.

20. Verlenging van de projectperiode tot 1 mei 2023, past binnen de begroting van deze post.
21. Communicatie ondersteuning voor de Kennismatchers a € 30.000, budget verschuiving binnen project.
22. Uitbreiding van de uren voor de Kennismatchers, aanvulling van € 144.000.

De wijzigingen passen binnen de oorspronkelijk begroting van het programma en komt uit vrijval van andere posten.

§ 4.1 Wijzigingsvoorstel vanuit het overleg van 2021 12 01:
De Kennismatchers worden veel ingezet ter ondersteuning van de projecten binnen het programma. Daarnaast worden activiteiten gedaan die wel binnen de rollen en taken van de Kennismatcher vallen, maar niet direct aan een specifiek project zijn te relateren. De bijbehorende werkzaamheden brengen ook kosten met zich mee die een bescheiden werkbudget (out of pocket) van € 10.000 nodig maken. Dit kan binnen het programma worden gevonden uit posten die zijn vrijgevallen.

23. Beschikbaar stellen van werkbudget van € 10.000 tbv de Kennismatchers.

4.2 Kennismatching en Boeren met Kennis

Deze paragraaf is op verzoek van LNV als no-regret-onderdeel toegevoegd aan dit voorstel. In Boeren met Kennis worden de komende jaren meer dan 750 erfbetreders, adviseurs, loonwerkers geschoold tot bodemadviseur. Het consortium wil de bodemadviseurs onderbrengen in regionale 'b-teams' (bodemteams), teams die gespecialiseerd zijn in de heersende bodemtypes in hun regio. Het geografisch werkterrein van de adviseurs moet nog nader worden bepaald. Ook de grootte van de teams is afhankelijk van de bereidheid van de adviseurs om onderdeel te zijn van zulke teams. Elk bodemteam krijgt een regionale B-team-trekker.

De opleiding voor de bodemadviseurs (vanuit het programma Duurzaam Bodembeheer) is voor een tweede keer gestart, de eerste ronde loopt nog en heeft deelnemers van ZLTO, LTO Noord en LLTB om als onafhankelijk adviseur te gaan fungeren.

Registratie in het BAS register van deze adviseurs is een van de doelen, daarmee kunnen zij als geaccrediteerde bodemcoaches breed worden ingezet, zowel voor de DAW werkzaamheden waaronder die uit het Bodem programma.
Er is een netwerk voor bodemadviseurs opgestart om te komen tot de bodemteams in de verschillende regio's. Hierbij wordt gebruikt gemaakt van de bodemspecialisten die o.a. ook de opleiding voor bodemadviseur verzorgen. De B-teams worden gevormd om het tekort aan geaccrediteerde bodemcoaches (tijdelijk) op te vangen. Een team van coaches die nog in opleiding zijn begeleid door de ervaren krachten.

5. Monitoring

LNV wil geïnformeerd blijven over de voortgang van deze opdracht. Deze informatiebehoefte betreft enerzijds de voortgang van de kennisverspreiding. Welke activiteiten zijn georganiseerd, welk deel van de doelgroep is met deze activiteiten bereikt en welke informatie is hiermee overgedragen. Anderzijds is LNV geïnteresseerd in de maatregelen die agrariërs nemen op basis van de nieuw verkregen kennis. Het uiteindelijke doel is dat in 2030 alle Nederlandse landbouwgronden (1,8 mln hectare) duurzaam worden beheerd. Dit houdt in: een goede nutriëntenbalans, een goede structuur zonder verdichting en gezond bodemleven. Deze parameters moeten dan tot uiting in eenduidige bodemconditiemetingen. In de tussenperiode zal de voortgang via andere methodes worden gevolgd. De uitwerking van de wijze van monitoring is als no-regret maatregel opgenomen in deze aanvraag. Dat betekent dat we in gezamenlijk overleg een op de LNV-wensen gerichte monitoring gaan opzetten.

§ 5.1 Wijzigingsvoorstel vanuit het overleg van 2021 04 29:
We zoeken ondersteuning bij het uitwerken van de social learning-indicator (voortgang en effect/impact). In samenspraak met de Kennismatchers en Melle Nikkels (vorig jaar gepromoveerd op dit onderwerp WUR/Aequator) hebben deze indicator nu de werktitel APK (Agrariërs Perspectief & Kennisoverdracht)-indicator gegeven. Deze indicator geeft duiding aan de voortgang en het effect m.b.t. de 'social learning' van de VKV, de impact op deelnemers hetgeen de transformatie is dat in totaal invulling geeft aan de gewenste transitie. Dit kan ook worden gebruikt als pilot en opstap naar de monitoring voor het DAW programma.

De externe begeleiding vergt een investering van ca. € 15.000.
De volgende werkzaamheden zijn gepland, waarbij we de ondersteuning nodig hebben:

1) Doel APK scherpstellen: wat willen we weten?
2) Welke vragen willen we stellen?
3) Overleg met de VKV Kennismatchers om de vragen te verfijnen;
4) Uitwerken van de werkwijze (enquête, interviews, voorstel pilots, etc.);
5) Workshop met Kennismatchers over doel, vragen en werkwijze;
6) Training Kennismatchers gesprekstechniek voor interviews;
7) De boer op in 6 pilots
8) Analyse van de resultaten en aanbevelingen voor DAW monitoring als geheel.

De inzet van de Kennismatchers voor het uitvoeren van deze interviews wordt mogelijk gemaakt uit een deel van de aanvulling va die onder § 4.1 genoemde uitbreiding aan uren.

24. Impactmeting van maatregelen, kosten van € 15.000.

§ 5.1 Wijzigingsvoorstel vanuit het overleg van 2021 12 01:
Inmiddels is de aanpak uitgewerkt, er worden 40 interviews gehouden verspreid over deelnemers van zes DAW projecten waarvan het project Vermindering Erfemissies deel van is. Het gaat er om waarom boeren deelnemen, wat motiveert, daarnaast ook welke belemmeringen en beperkingen er eventueel waren. Indirect zijn we op zoek naar aangrijpingspunten om meer deelnemers te kunnen laten aanhaken, hobbels weg te nemen en nieuwe knoppen te vinden om belemmeringen op te lossen.
Voorstel om aanvullend van de twee andere hoofdsporen binnen dit programma, de relatie met inzet van loonwerk en BodemUp nader te onderzoeken op effectmeting aan de hand van deze interviewaanpak. Dit voorstel effectueren als de uiteindelijke resultaten positief worden beoordeeld (oplevering februari 2022). Vooruitlopend hiervoor dan alvast budget reserveren van €15.000.

25. Aanvullende Effectmeting van maatregelen, kosten van € 15.000.

6. Ondersteuning Programmamanagement

Voor dit gehele kennisprogramma is ondersteuning van het programmamanagement vereist. Deze persoon voert namens de programmamanager het algemene coördinatie van dit kennisverspreidingstraject. Hij/zij voert tevens, namens de programmamanager, de projectleiding over de diverse onderdelen met uitzondering van Bodem Up en Erfafspoeling. Hier is apart projectleiding begroot in de raming van dat project.
Samen met de DAW-regiocoördinatoren zorgt hij/zij voor het tijdig halen van de afgesproken resultaten en zorgt samen met de programmamanager voor een transparante projectbeheersing inclusief financieel en administratief beheer van de diverse onderdelen van deze opdracht, waaronder de opdrachtverlening aan derden. Periodiek rapporteert hij/zij via de programmamanager aan LNV de voortgang. Hierover maken we nadere afspraken met de opdrachtgever bij LNV.

6.1 Algehele projectleiding /leiding overige deelprojecten
De algehele projectleiding ligt bij Kadaster. Om inhoud te geven op de samenwerking van LTO en Kadaster binnen de DAW werkzaamheden, óók binnen dit programma, heeft de Programma Manager het Kadaster voor de rol van de overall programma management van het VKV GLP in te vullen.

6.2 financieel/administratief beheer/rapporteren
Dit is belegd bij de financieel-administratieve ondersteuning die LTO-Noord verleent aan de uitvoeringsorganisatie Stg LTO Projecten & Programma's. Financiële administratie, kasbeheer en voorbereiding van de financiële rapportage wordt door die ondersteuning gerealiseerd.

Wijzigingsvoorstel vanuit het overleg van 2021 04 29:
Het programma is met vertraging gestart na het verkrijgen van de beschikking.
Verlengen van deze ondersteuning tot 1 mei 2023 analoog aan de verlengde periode van de andere onderdelen van het programma. De verlate start en de verlenging betreft slecht een verschuiving, geen meerkosten.

In de oorspronkelijke aanvraag voor het gehele programma was er sprake van een bescheiden korting op de BTW betreffende een paar onderdelen binnen het programma. Deze korting was niet meer van toepassing op moment van de beschikking, derhalve is daardoor een te geringe kostenpost van de BTW van het totale programma in de begroting ontstaan. De verkeerd geraamde BTW post wordt voorgesteld Voorstel deze ten laste te laten komen van het beschikte budget. Dit moet dus binnen de oorspronkelijke begroting worden gevonden, dit kan worden gedekt uit vrijval binnen het programma. In het wijzigingsvoorstel is gerekend met de juiste BTW posten, daarmee wordt dit onderwerp vereffend.

Tevens is geconstateerd dat er bij de eindoplevering van het programma een accountantscontrole moet plaatsvinden. Deze dienst (geraamd op ca. € 27.480) was niet in de begroting opgenomen. Voorstel deze ten laste te laten komen van het beschikte budget. Dit moet dus binnen de oorspronkelijke begroting worden gevonden, dit kan worden gedekt uit vrijval binnen het programma.

26. Verlenging van de projectperiode tot 1 mei 2023, past binnen de begroting van deze post.
27. Kosten van de accountantsverklaring en mogelijke restpost samen (€ 27.480) binnen de begroting laten dekken uit vrijval.

Met vriendelijke groet,
Namens stichting LTO Programma's & Projecten
5.1.2.e

5.1.2.e

Wijzigingsvoorstel Programma DAW VKV Mineralenefficiëntie

2021 12 01

	Uit het Voorstel	begroot budget beschikt	vrijval	nieuwe bestedingen	nieuwe begroting per 1/12/2021
	versterking loonwerker - boer tbv mineralen	**€ 532.988**	**€ 377.000**	**€ 298.000**	**€ 511.830**
1.1	Voorbereiden syllabi en certificaten	10.000	10.000		0
1.1	geven 5 masterclasses per jaar (3 jaar)	120.000	120.000		0
1.1	peilbuizen (1000 per jaar, 3 jaar)	225.000	150.000		75.000
1.1	nitraatapp (1000 per jaar, 3 jaar)	75.000	25.000		50.000
1.1	promotie/werving/coördinatie Cumula	72.000	72.000		0
	alternatieve aanpak versterking boer - loonwerk			298.000	298.000
	Eigen Bijdrage	-50.625			0
	BTW verrekening (vanwege foutieve berekening)	81.613			88.830
	E-learning	**181.845**	**50.500**	**0**	**125.235**
1.2	e-learn helpdesk	30.000			30.000
1.2	e-learning inlogs	70.000	26.500		43.500
1.2	coördinatie door bv Cumula	24.000	24.000		0
1.2	inzetten aha leermiddelen bouwers	30.000			30.000
	BTW verrekening (vanwege foutieve berekening)	27.845			21.735
	Overige Erfbetreders	**93.727**	**40.000**	**0**	**68.063**
1.3	voorbereiding	10.000			10.000
1.3	5 masterclasses per jaar (3 jaar)	120.000	40.000		80.000
	Eigen Bijdrage	-50.625			-33.750
	BTW verrekening (vanwege foutieve berekening)	14.352			11.813
	Uitrol aanpak Bodem Up	**1.698.005**	**432.000**	**37.600**	**1.785.476**
2.1	communicatie/werving	30.000			30.000
2.1	bezoek BU adviseur (2 x perjaar; 3 jaar) + coördinatie	1.728.000	432.000		1.296.000
2.1	projectleiding	112.000		37.600	149.600
	Eigen Bijdrage	-432.000			0
	BTW verrekening (vanwege foutieve berekening)	260.005			309.876

	Groenbemesters, vanggewassen etc loonwerk	**36.162**	**20.000**	**0**	**28.738**
2.2	voorbereiden extra lesmodule	10.000			10.000
2.2	extra dagdeel (5 x per jaar; 3 jaar)	60.000	20.000		40.000
2.3	verbinding maken opdracht Bodembrief LNV	0	0		0
	alternatieve aanpak versterking boer - loonwerk				0
	Eigen Bijdrage	-39.375			-26.250
	BTW verrekening (vanwege foutieve berekening)	5.537			4.988
	Verbinding leggen met Veldleeuwerik	**212.546**	**50.000**	**10.000**	**169.400**
2.4	2 extra bijeenkomsten per jaar	150.000	50.000		100.000
2.4	wervingscampagne voor akkerbouwers	20.000			20.000
2.4	2 manifestaties	10.000		10.000	20.000
	BTW verrekening (vanwege foutieve berekening)	32.546			29.400
	Uitrol aanpak Schoon erf, Schoon water	**1.037.932**	**205.660**	**33.160**	**854.865**
3.1	communicatie	48.000			48.000
3.1	excursies naar demobedrijven	0	0		0
3.1	webloket	60.000	20.000		40.000
3.1	bedrijfsadviesbezoeken (1000 per jaar, 3 jaar)	525.000	150.000		375.000
3.1	projectleiding + coördinatie	216.000	28.160	28.160	216.000
3.1	out-of-pocket/groepsbijeenkomsten	30.000	7.500	5.000	27.500
	BTW verrekening (vanwege foutieve berekening)	158.932			148.365
	Centrale rol voor Kennismatchers	**892.692**	**60.000**	**184.000**	**1.064.800**
4.1	inzet kennismatchers	756.000	60.000	144.000	840.000
4.2	Kennismatching en Boeren met Kennis	0	0		0
	out-of-pocket			10.000	10.000
	communicatei ondersteuning			30.000	30.000
	BTW verrekening (vanwege foutieve berekening)	136.692			184.800
	Monitoring	**0**	**0**	**30.000**	**36.300**
5.1	opzetten monitor	0	0	15.000	15.000
5.2	uitvoering monitoring	0	0	15.000	15.000
	BTW verrekening (vanwege foutieve berekening)	0			6.300
	Ondersteuning programmamanagement	**321.180**	**0**	**27.480**	**362.371**
6.1	algehele projectleiding/leiding overige deelprojecten	216.000			216.000
6.1	financieel-administratieve ondersteuning	56.000			56.000

	accountantskosten + restpost			27.480	27.480
	nog toe te wijzen				0
	BTW verrekening (vanwege foutieve berekening)	49.180			62.891
		5.007.077	1.235.160	620.240	5.007.077

controle totaal overzicht		
Beschikking exclusief BTW	€ 4.240.375	€ 4.138.080
Beschikking inclusief BTW	€ 5.007.077	€ 5.007.077

Van: 5.1.2.e)
Verzonden: maandag 11 april 2022 20:40
Aan: 5.1.2.e)
Onderwerp: FW: aanbieding wijzigingsvoorstel Kennisverspreiding goede landbouwpraktijk 6e NAP
Bijlagen: 20220411 Wijzigingsvoorstel Kennisverspreiding goede landbouwpraktijk 6e NAP.pdf; 2022 04 03 Wijzigingsverzoek 260-21001 Nutrienten.xlsx

Urgentie: Hoog

Hoi 5.1.2.e
De gewijzigde begroting is nu kloppend gemaakt met het eerder beschikte bedrag.
De rest heb ik nog niet gechecked, maar ik ga ervan uit dat de behandeling met deze documenten nu gestart kan worden.
Zie jij nog bijzonderheden?
Groeten,
5.1.2.e

Van: 5.1.2.e @ltonoord.nl>
Verzonden: maandag 11 april 2022 14:51
Aan: 5.1.2.e @minlnv.nl>
CC: 5.1.2.e @kadaster.nl>; 5.1.2.e @ltonoord.nl>; Programma's en Projecten LTO Noord <projecten@ltonoord.nl>; 5.1.2.e @zlto.nl>; 5.1.2.e @arvalis.nl>
Onderwerp: aanbieding wijzigingsvoorstel Kennisverspreiding goede landbouwpraktijk 6e NAP
Urgentie: Hoog

Geachte 5.1.2.e ,

Bijgaand treft u aan het wijzigingsvoorstel Kennisverspreiding goede landbouwpraktijk 6e NAP. In verschillende gesprekken tussen uw ministerie en onze projectleider 5.1.2.e is de basis gelegd voor het voorstel en de daarvan afgeleide nieuwe begroting. Vanzelfsprekend zijn wij gebaat bij een snelle behandeling van het verzoek, om zo in de praktijk door te kunnen gaan met de beoogde activiteiten. Dank voor uw bijdragen in de aanloop naar dit voorstel! Voor eventuele vragen is onze projectleider 5.1.2.e beschikbaar.

Namens het MT van de Stichting LTO Programma's en Projecten,

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Werkdagen: Ma, di, wo, do, vr

t: 088 5.1.2.e
m: 06 5.1.2.e
w: www.ltonoord.nl

Achter de boer en tuinder.
Voor ons allemaal.

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

TER INFORMATIE

Directoraat-generaal Agro

Auteur
5.1.2.e
T 070 5.1.2.e
5.1.2.e @minlnv.nl

Aan
5.1.2.e

Datum
14 april 2022

Kenmerk
DGA / 22166447

nota

Wijziging subsidiebeschikking DAW, kennisverspreiding goede landbouwpraktijk 6e NAP, verplichting 1400010680

Kopie aan

Bijlage(n)

Parafenroute

5.1.2.e	WJZ	FEZ/FDA

Aanleiding

Aanpassing subsidiebeschikking DAW, Kennisverspreiding goede landbouwpraktijk 6e NAP (programma VKB-GLP).

Advies

U kunt kennisnemen van de nota.

Kernpunten

- Er vinden wijzigingen en verschuivingen plaatst binnen de subsidiabel kosten.
- Het gaat om een aantal onduidelijke uitgangspunten binnen het bestaande besluit.
- Aanpassingen om voorwaarden helder te krijgen.
- In overleg besloten om op diverse onderdelen tot een bijstelling van de aanpak en/of inhoud gekomen om boeren beter te bereiken.
- Er verandert niets aan het totale budget.
- Einddatum wordt vervangen door 1 mei 2023.

Ontvangen BPZ

16b

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

TER ONDERTEKENING

Aan
5.1.2.e

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit

Auteur
5.1.2.e
T 070 5.1.2.e
5.1.2.e @minlnv.nl

Datum
13 juni 2022

Kenmerk
DGA-PAV / 22253002

BHM 22252930

Kopie aan

Bijlage(n)

nota

Wijziging Subsidie DAW

Parafenroute

PAV 5.1.2.e 5.1.2.e	**PAV** 5.1.2.e 5.1.2.e
WJZ 5.1.2.e	

Aanleiding
Subsidiewijziging DAW Kennisverspreiding goede landbouwpraktijk 6e NAP Optimale nutriënten benutting door het gewas-demonprojecten, studiegroepen, bedrijfsadvisering; verplichtingennummer 1400010680 .]

Advies
U kunt kennisnemen van de nota en de beschikking te ondertekenen.

Kernpunten
LTO Nederland heeft een verzoek ingediend in verband met Corona de looptijd van het DAW kennisverspreidingsproject te verlengen en heeft gevraagd in te stemmen met enkele wijzigingen. Het totale budget blijft gelijk. Het wijzigingsverzoek is beoordeeld en u wordt geadviseerd hiermee in te stemmen.

De aangepaste delen in subsidie zijn:

A.
In paragraaf 2.1 (Periode) wordt het zinsdeel "tot 31 oktober 2022" vervangen door "tot 1 mei 2023".

B.
In paragraaf 2.3 (Subsidiabele kosten) wordt het zinsdeel "vóór 30 januari 2023" vervangen door "vóór 31 juli 2023".

C.
Paragraaf 2.5 (Subsidiabele kosten voor dit project) wordt vervangen en komt als volgt te luiden: "Op grond van uw aangepaste projectplan en begroting van 6 februari 2022 raam ik de subsidiabele kosten voor de onderdelen van dit project op:" *(€5.007.077, = dit blijft hetzelfde)*

Ontvangen BPZ

7-7-2022

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

Kenmerk
DGA / 22253002

- Staatssteuncoördinator gaat akkoord met de wijziging, Wijziging staatsteunanalyse en melding Cie Kennisgeving (loopt via WJZ)

Verplichtingen

Tijdstip uitgevoerd: 28-6-2022 13:46:48

Verplichting Nr	Omschrijving Verplichting	Leverancier	Leveranciernr	Verplichting Status	Goedkeuring Status	Eigenaar	Begindatum	Einddatum	Einddatum Contract	Briefnr Eindafrekening	Datum Afrekening	Verplichting Bedrag	Betaald	Openstaand	BPI
1300027167	GE# B73201807171023 / Secretariaat Uitvoering Green Deal / A&N /5.1 2.e .proj.nr. 104676	Land- en Tuinbouworganisatie Nederland	133386	Voltooid	Goedgekeurd	5.1.2 e	24-7-2018	31-12-2021	21-03-2021	zie mail in bijlage	2021/11/16	11.041,25	11.041,25	0,00	N
1300027394	18244725/Bhm 18188543 Subsidie actieplan Brandveilige Veestallen 2018-2022. Proj.nr. 104911 20302785/Bhm 20332407 Aanpassing begroting	Land- en Tuinbouworganisatie Nederland	133386	Aangegaan	Goedgekeurd, gereserveerd	5.1.2 e	10-10-2018	31-12-2023	28-06-2023			180.831,00	121.849,00	58.982,00	N
1300027413	18084897 m.b.t. Bhm LTON voor uitvoering aanpak Nitraatuitspoeling in agrarische bedrijfsvoering in specifieke grondwaterbeschermingsgebieden / 104689 BHM WIJZIGING 19119535	Land- en Tuinbouworganisatie Nederland	133386	Aangegaan	Goedgekeurd, gereserveerd	5.1.2 e	30-10-2018	31-12-2022	31-12-2021			1.140.662,00	1.140.662,00	0,00	N
1300027607	ANK: Toekenning subsidie AgriFoodTechplatform 2018 (18249376/BHM 18022856)	Land- en Tuinbouworganisatie Nederland	133386	Voltooid	Goedgekeurd	5.1.2 e	22-11-2018	31-12-2019	01-09-2019	191177679 EA: 1-12-2	2019/06/27	66.589,61	66.589,61	0,00	N
1400010680	19250294 m.b.t. Bhm BESCHIKKING Subsidieverzoek Kennisverspreiding via DAW / 104696 /5.1 2.e	Land- en Tuinbouworganisatie Nederland	133386	Aangegaan	Goedgekeurd, gereserveerd	5.1.2 e	4-12-2019	31-12-2023	31-10-2022			5.007.077,00	4.005.661,20	1.001.415,80	N
Eindtotaal												**6.406.200,86**	**5.345.803,06**	**1.060.397,80**	

Organisatie is gelijk aan / valt in **KD LNV**

en Verplichting Status is gelijk aan **Aangegaan** ; **Voltooid**

en Leverancierнr is gelijk aan **133386**

Land- en Tuinbouworganisatie Nederland
Postbus 29773, 2502 LT Den Haag

Adres : Bezuidenhoutseweg 105
: 2594 AC, Den Haag
Bankrekening : 5.1.2.e
Telefoon : 070-5.1.2.e
Fax : 070-5.1.2.e
KvK : 40413400

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Directie Agro- en Natuurkennis
5.1.2.e
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

DATUM 6 februari 2018
KENMERK VT/180205
DOORKIESNR. +31 (0) 73- 217 33 77
ONDERWERP Aanvraag financiële bijdrage AgriFoodTech Platform 2018

Geachte 5.1.2.e

De eerste twee jaar van het AgriFoodTech Platform zijn succesvol geweest. Dit succes is mede te danken aan het goede contact en de prettige samenwerking tussen de uitvoerende partners en het toenmalige Ministerie van Economische Zaken. Het platform is mede dankzij de hulp van haar partners gegroeid van een onbekend initiatief naar een verbinder van netwerken en aanjager van de dialoog over de rol van technologie in ons voedselsysteem.

Ook in 2018 willen wij deze lijn doortrekken. Om dit jaar minstens zo succesvol te laten zijn vragen wij u hierbij een financiële bijdrage voor de activiteiten van het derde jaar AgriFoodTech Platform. Het AgriFoodTech Platform heeft als ambitie om de dialoog tussen maatschappij en bedrijfsleven op gang te helpen. Hiermee wil het innovaties in de Agri, Food en Technologiesector versnellen en daardoor bijdragen aan versterking van de Nederlandse economie en een bijdrage leveren aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken.

Het platform is een samenwerkingsverband dat op dit moment bestaat uit de partijen LTO Nederland, FME, de Federatie van 4 Technische Universiteiten, de leden van de Groene Tafel en FNLI. Er is altijd de intentie om dit verder uit te breiden. In deze samenwerking zal ZLTO namens LTO Nederland penvoerder zijn, met als contactpersoon 5.1.2.e. In de bijlage vindt u het projectplan waarin de doelen voor 2018 zijn omschreven.

Via deze weg vragen wij uw financiële bijdrage van € 73.750,- incl. niet verrekenbare BTW voor de activiteiten in 2018.

De projectkosten zijn voor het jaar 2018 als volgt begroot:

Totale projectkosten voor 2018	€ 345.400,-
Totale aanvraag financiële bijdrage FME & LTO Nederland	€ 150.000,-

FME is belastingplichtig en kan de belasting verrekenen. De aanvraag voor FME is derhalve exclusief BTW.

LTO Nederland is niet belastingplichtig en kan de belasting niet verrekenen. De aanvraag voor LTO Nederland is derhalve inclusief BTW.

In onderstaande tabel is de gevraagde bijdrage per project uitgesplitst. Een gedetailleerde omschrijving per project is opgenomen als bijlage.

LTO Nederland vraagt uw financiële bijdrage voor haar rol in de projecten:

Project	Gevraagde bijdrage uren incl. BTW	Gevraagde bijdrage Out of Pocket incl. BTW	Totale bijdrage
1. Open Landkaart	€ 4.000,-	€ 0,-	€ 4.000,-
2. Website & visuele markering	€ 6.000,-	€ 2.300,-	€ 8.300,-

3. Kennisnieuwsbrieven	€ 4.200,-	€ 7.800,-	€ 12.000,-
4. Themabijeenkomsten	€ 6.200,-	€ 0,-	€ 6.200,-
5. AgriFoodTech Snapshot	€ 2.600,-	€ 5.000,-	€ 7.600,-
6. Publieksdagen	€ 10.000,-	€ 19.850,-	€ 29.850,-
7. Congres	€ 5.800,-	€ 0,-	€ 5.800,-
TOTAAL:			**€ 73.750,-**

Voor LTO Nederland gaan we hierbij uit van de volgende uurtarieven per functie:
Senior Expert LTO Nederland: € 135,-.
Projectmanager LTO Nederland: € 115,-.
Secretarieel medewerker LTO Nederland: € 85,-.
In de begroting wordt uitgegaan van een gemiddeld dagtarief van € 800,-.
ZLTO kan voor dit project de BTW niet verrekenen.

ZLTO is penvoerder namens LTO Nederland tijdens dit project. Als penvoerder zal ZLTO de verantwoording dragen voor de rapportages en de financiële afwikkeling t.a.v. het AgriFoodTech Platform.

LTO Nederland werkt in de uitvoering samen met FME, die voor haar deel een eigen aanvraag zal indienen.

In de bijlagen vindt u het volledige projectplan voor het AgriFoodTech Platform, aangevuld met 7 projectactiviteiten om invulling te geven aan het derde jaar van het AgriFoodTech Platform. Tevens sturen wij u een gedetailleerde kostenspecificatie van het totaal waarin de begrote kosten, de bijdrage van de verschillende partners en aanvraag bij het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zijn gespecificeerd.

Contactpersonen voor het AgriFoodTech Platform zijn:
FME: 5.1.2.e – telefoon: 079 5.1.2.e e-mail: 5.1.2.e @fme.nl
LTO Nederland: 5.1.2.e – telefoon: 073 5.1.2.e e-mail: 5.1.2.e @zlto.nl

Mochten er naar aanleiding van deze brief en of bijlagen vragen zijn, vernemen wij dit graag.

5.1.2.e

5.1.2.e
5.1.2.e

8 10 2 - 2 - 2

Projectvoorstel

AgriFoodTech Platform 2018

AGRIFOODTECH PLATFORM

FNLI FEDERATIE NEDERLANDSE LEVENSMIDDELEN INDUSTRIE

FME POWERED BY DUTCH TECHNOLOGY

LTO Nederland

4TU.

Groene Tafel

Aan- en inleiding
Hieronder vatten we nog even de aanleiding van het AgriFoodTech Platform samen:

1. Technologische en sociale innovatie in de gehele agrifoodsector zijn noodzakelijke ingrediënten voor een duurzame toekomst
2. De Roadmap 'High Tech to Feed the World'
3. Van Autonome Robots tot Zilte aardappels

In het eerste jaar van het AgriFoodTech Platform is in het opgebouwde netwerk bevestigd, dat technologische en sociale innovatie in de gehele agrifood sector van belang is voor een duurzame toekomst. Na het eerste jaar AgriFoodTech Platform blijkt dat de bestaande techniek vaak niet de remmende factor is, maar wel de (juiste) toepassing hiervan.

Visie op de Nederlandse AgriFoodTech Sector.
De visie zoals omschreven in het voorstel van mei 2015 is afgelopen jaar bevestigd. Het is gebleken dat intensieve koppeling tussen agri, tuinbouw, food, hightech, ICT en design een hoge toegevoegde waarde levert van economische en maatschappelijke kansen. Door samenwerking tussen de 5 O's en vertegenwoordigers uit de hele keten, lukt het om aandacht te krijgen voor een holistische aanpak om de samenleving meer bewust te maken en deelgenoot te maken van de rol van techniek bij een duurzame voedselvoorziening. Het AgriFoodTech Platform faciliteert het gesprek en is een ontmoetingsplek waar nieuwe samenwerkingsverbanden kunnen ontstaan. Komend jaar zal daarom ook samenwerking worden gezocht met retail en horeca partners en ook de samenwerking tussen en met de 5 O's nog meer aandacht krijgen.

De rol van het platform bij sociale- en technologische innovaties
In het eerste voorstel (mei 2015) was nog sprake van de behoefte aan nieuwe technologische innovaties om bij te dragen aan de oplossing van maatschappelijke uitdagingen, zodat hiermee ook een bijdrage geleverd kon worden aan de innovatieagenda's voor de topsectoren. De ervaring die afgelopen jaren is opgedaan door het platform leert dat dit voor dit jaar geen doelstelling is. Het platform wil blijven stimuleren dat bestaande technieken en technologieën uit andere sectoren worden toegepast in de agrifood. Deze worden naar verwachting sneller geaccepteerd door de maatschappij. Dit draagt op termijn bij aan een begrip en acceptatie van nieuwere baanbrekende technologieën, die later kunnen worden geïmplementeerd in de sector.

Uit de vele gesprekken die zijn gevoerd blijkt dat er veel behoefte is om de dialoog aan te gaan over het (goed) toepassen van nieuwe, innovatieve technologie. Er is veel nieuwe technologie die haar weg niet vindt naar markt of consument. Het platform zal hier komend jaar meer aandacht aan besteden door gesprekken hierover op gang te brengen bij markt en maatschappij. Openheid is hierin van belang. Het betrekken van de maatschappij en de consument in dit geheel zal zorgen voor een hogere waardering voor de inzet van technologie om het hoofd te bieden aan maatschappelijke uitdagingen binnen de agrifood sector. Het is daarnaast belangrijk dat de AgriFoodTech sector nadenkt over hoe zij kunnen inspelen op de beleving van de consument.

Hieruit blijkt dat er (nog meer) aandacht nodig is voor de sociale innovaties, waardoor er meer ruimte ontstaat voor het toepassen van bestaande, innovatieve technieken. Hieraan blijkt meer behoefte te zijn dan het ondersteunen van de ontwikkeling van nieuwe technologische innovaties.

Omdat sociale innovaties het best gerealiseerd kan worden vanuit samenwerking van verschillende (onverwachte) partijen, is het platform een unieke plek om dat te realiseren. Het realiseren van samenwerking tussen veel verschillende partijen met verschillende belangen is niet altijd eenvoudig. Aan dit aspect van sociale innovatie zullen we ons het komende jaar dan ook extra aandacht aan besteden.

Missie
Het AgriFoodTech Platform wil de maatschappelijke betrokkenheid en dialoog over toepassing van techniek in land- en tuinbouw en de hieraan gelieerde verwerkende industrie nog verder op gang brengen en verbreden. Hiermee wil zij bijdragen aan een leefbare, welvarende en duurzame wereld, waarbij Nederland als voorbeeldland centraal staat. Middels het ontwikkelen van sociale en technologische innovaties kan het platform bijdragen aan het verstevigen van de (economische) positie van Nederland. Het AgriFoodTech Platform wil de maatschappij betrekken bij de technologische ontwikkelingen om zo de maatschappelijke inbedding van technologie te realiseren.

Ambitie 2018
Als platform bewegen wij ons als verbinder tussen: consument, onderzoek, onderwijs, ondernemers, overheid en maatschappelijke organisaties. Hierdoor wordt er kennis gedeeld onderling die anders nooit gedeeld zou worden. Mensen krijgen kennis tot zich waar ze zelf nooit naar op zoek zouden gaan, ze gaan nadenken over iets waar ze misschien wel een mening over hadden, maar niets vanaf wisten.

Het AgriFoodTech Platform wil ervoor zorgen dat de nu al hoogtechnologische productiewijze van voedsel zichtbaar en bespreekbaar wordt. Tevens wil zij de vergezichten en mogelijke ontwikkelingsrichtingen van de agrifood sector tegen het licht houden, de consument hierbij betrekken en een stem geven.

Ambitie B2B:
Meer onderlinge dialoog en informatie-uitwisseling draagt bij aan de kennis over hoogwaardige (nieuwe) technologieën en mogelijke toepassingen. Het platform wil de discussie faciliteren over kansen en belemmeringen. Na de uitwerking hiervan kan nieuwe technologie een bijdrage leveren aan maatschappelijke uitdagingen. Daarnaast heeft het platform in 2018 het doel om tevens op B2S (Business to Students) in te zetten.

Ambitie samenwerking 5O's
Het platform wil samenwerking tussen ondernemers, overheid, onderwijs/kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties faciliteren om concreet bij te dragen aan het oplossen van maatschappelijke uitdagingen. Hiermee wil het platform aantonen dat samenwerking loont.

Ambitie B2C:
Door met de juiste partijen samen te werken, wil het AgriFoodTech Platform voorlichting en dialoog met consumenten op gang brengen en hiermee bijdragen aan de juiste beeldvorming. De kracht van het platform ligt bij het vergaren, verbinden en koppelen van kennis, de verspreiding van deze kennis wordt voltrokken via sterke samenwerking.

Hierdoor leggen we als platform de verbinding tussen consumenten en bedrijfsleven, waardoor het bewustzijn bij het bedrijfsleven voor het belang van responsible innovation wordt vergroot.

Doelstelling 2018
Het platform wil DE plek zijn waar sociale, bedrijfsmatige en publieke organisaties elkaar vinden, zich aan elkaar verbinden en cross-overs gerealiseerd worden. Middels deze samenwerking kan zij bijdragen aan de toepassing van nieuwe technologieën aan maatschappelijke uitdagingen in de agrifoodsector en nieuwe sociale en technologische innovaties stimuleren.

Het platform is DE ontmoetingsplek voor de mensen uit de 5 O's:

- Overheid
- Onderzoeksinstellingen
- Onderwijsinstellingen
- Ondernemers
- maatschappelijke Organisaties

Om dit te realiseren worden de relaties in het B2B domein verstevigd en vergroot, waar ook andere stakeholders buiten het bedrijfsleven deel van uitmaken. Hiervoor wordt samenwerking gezocht en verstevigd met partners zoals (groen-)onderwijs, NGO's, ministerie VWS, retail en horeca. Samen met de leden van Groene Tafel zullen bijvoorbeeld de themabijeenkomsten vorm worden gegeven.

Aanpak

De focus van de aanpak voor 2018 zal liggen op 4 hoofdzaken: 1. Communicatie, 2. Themabijeenkomsten en 3. Publieksevenementen en 4. Congres.

1. *Communicatie*

Door de samenstelling van het platform kan unieke kennis worden verzameld en verspreid. Hierdoor bereikt deze kennis ook die personen die anders geen toegang tot deze informatie zouden hebben of die anders nooit naar deze informatie op zoek zouden gaan. Op deze manier komt een techneut meer van ecologie te weten en een ecoloog meer van technologie, opdat zij elkaar mogen versterken.

De communicatieve middelen zoals fotomateriaal, nieuwsbrieven en snapshot worden verder geprofessionaliseerd. Via deze weg moet het bereik en de indrukken die deze beelden achterlaat worden vergroot.

2. *Themabijeenkomsten*

Dit jaar willen we naast het bedrijfsleven ook studenten betrekken bij de dialoog, dit door middel van een samenwerking met de Groene Tafel. Naast de mogelijkheid tot dialoog en netwerken, zal het platform haar netwerk inzetten om deelnemers te informeren over nieuwe ontwikkelingen en knelpunten in de keten. Op de themabijeenkomsten komen vertegenwoordigers uit de 5 O's, en vertegenwoordigers uit de hele voedselketen bij elkaar.

3. *Publieksevenementen*

In 2018 zal het concept *Hoog Technologisch Eten* meermalig worden ingezet. We willen een doorsneden van de Nederlandse maatschappij bereiken. Dit willen we doen door op openbare plekken het concept neer te zetten en met de passerende burger in gesprek te gaan over de rol van technologie in de verduurzaming van het voedselsysteem. We zullen het concept op marktpleinen en festivals neerzetten. Hiermee kan het platform de fysieke dialoog aangaan met consumenten en hen kennis laten maken met het (nieuwe-) voedselproductieproces. Naast deze evenementen is het voor het AgriFoodTech Platform ook zeer interessant om aan te sluiten bij evenementen die niets met de agrifood sector te maken hebben, hier lopen naar verwachting de consumenten rond die normaliter niet worden bereikt.

4. *Congres*

Het congres is de kers op de taart voor het AgriFoodTech Platform. We zullen sprekers aantrekken die de bezoekers kunnen meenemen in het belang van de dialoog over de maatschappelijke inpassing van technologie. Daarnaast willen we in 2018 een groot dialoog gaan organiseren op het congres zelf. We willen met de bezoekers in gesprek gaan en de dialoog tussen deze bezoekers faciliteren.

2018

Nr.	Hoofdactiviteit	Acties	Uren FME	Uren LTO	Uren FNLI	Uren 4TU	Groene Tafel	Out of Pocket	Reiskosten	Totaal
1	Open landkaart									
		Onderhouden van netwerk	€ 7.200	€ 7.200						€ 14.400
		Relatie met contacten uit SO's uitbouwen en uitdiepen d.m.v. bezoeken	€ 3.200	€ 3.200						€ 6.400
		Presentaties verzorgen (incl. aanwezigheid en voorbereiding)	€ 2.400	€ 2.400						€ 4.800
		Representatie op evenementen (stand, etc.)	€ 2.400	€ 2.400				€ 3.600		€ 8.400
		Subtotaal	€ 15.200	€ 15.200	€ -	€ -	€ -	€ 3.600	€ -	€ 34.000
		Aangevraagde subsidie:	€ 4.000	€ 4.000	€ -	€ -	€ -	€ 3.600	€ -	€ 11.600
2	Onderhoud website en visuele markering									
		Hosting en Technisch Support						€ 1.500		€ 1.500
		Vormgeving en drukken digitale en fysieke banners						€ 800		€ 800
		Webredactie en contact communicatieplatforms	€ 4.000	€ 6.000						€ 10.000
		Coördinatie en contact met webbeheerder		€ 2.000						€ 2.000
		Subtotaal	€ 4.000	€ 8.000	€ -	€ -	€ -	€ 2.300	€ -	€ 14.300
		Aangevraagde subsidie:	€ 2.000	€ 4.000	€ -	€ -	€ -	€ 2.300	€ -	€ 8.300
3	Kennisnieuwsbrieven									
		Redactie vd 6 kennisnieuwsbrieven		€ 6.400						€ 6.400
		Aanleveren kennis en voorbeelden			€ 2.400	€ 7.200	€ 2.400			€ 12.000
		Externe redacteur						€ 6.000		€ 6.000
		Kosten MailChimp						€ 700		€ 700
		Redactieraad modereren, 2 keer per jaar	€ 800	€ 800						€ 1.600
		Beeldmateriaal, stockfoto's						€ 500		€ 500
		Zaalhuur, etc.						€ 600		€ 600
		Beheer verzendlijst (doorlopend)	€ 1.200	€ 1.200						€ 2.400
		Subtotaal	€ 2.000	€ 8.400	€ 2.400	€ 7.200	€ 2.400	€ 7.800	€ -	€ 30.200
		Aangevraagde subsidie:	€ 1.000	€ 4.200	€ -	€ -	€ -	€ 7.800	€ -	€ 13.000
4	Themabijeenkomsten									
		Locatie - zaalhuur						€ -		€ -
		Catering						€ 3.000		€ 3.000
		Sprekers						€ 3.000		€ 3.000
		Coördinerende rol	€ 2.000				€ 800			€ 2.800
		Uitwerken opzet dialoog themadag concept	€ 3.600	€ 4.000	€ 1.200	€ 4.000	€ 4.000			€ 16.800
		Inhoudelijke voorbereiding themabijeenkomsten	€ 3.600	€ 2.400	€ 1.200	€ 4.800	€ 2.400			€ 14.400
		Werven deelnemers (bedrijven, studenten) en sprekers	€ 2.400	€ 2.400	€ 2.400	€ 4.800	€ 3.200			€ 15.200
		Coördinatie + aanwezigheid dag zelf	€ 3.200	€ 3.200	€ 3.200	€ 6.400	€ 6.400			€ 22.400
		Subtotaal	€ 14.800	€ 12.000	€ 8.000	€ 20.000	€ 16.800	€ 6.000	€ -	€ 77.600
		Aangevraagde subsidie:	€ 7.400	€ 6.000	€ -	€ -	€ -	€ 6.000	€ -	€ 19.400
5	De AgriFoodTech Snapshot									
		Opzet AgriFoodTech Snapshot		€ 3.600						€ 3.600
		Data: updaten				€ 8.000				€ 8.000
		Vormgeving AgriFoodTech Snapshot						€ 2.000		€ 2.000
		Drukken + verzenden AgriFoodTech Snapshot						€ 3.000		€ 3.000
		Publiceren en verspreiden AgriFoodTech Snapshot		€ 1.600						€ 1.600
		Subtotaal	€ -	€ 5.200	€ -	€ 8.000	€ -	€ 5.000	€ -	€ 18.200
		Aangevraagde subsidie:	€ -	€ 2.600	€ -	€ -	€ -	€ 5.000	€ -	€ 7.600
6	Publieksevenementen									
		Inventariseren bestaande evenementen	€ 1.600	€ 1.600						€ 3.200
		Inzet AgriFoodTech Stand (incl. personeel, vervoer, opslag, etc.)						€ 19.850		€ 19.850
		Opzetten onderzoek + vragenlijst				€ 11.200				€ 11.200
		Organisatie	€ 12.000	€ 12.000						€ 24.000
		Aanwezigheid publieksevenementen	€ 6.400	€ 6.400		€ 8.000	€ 1.600			€ 22.400
		Subtotaal	€ 20.000	€ 20.000	€ -	€ 19.200	€ 1.600	€ 19.850	€ -	€ 80.650
		Aangevraagde subsidie:	€ 10.000	€ 10.000	€ -	€ -	€ -	€ 19.850	€ -	€ 39.850
7	Congres									
		Locatie						€ -		€ -
		Techniek						€ 2.000		€ 2.000
		Inzet dialoog begeleiding						€ 6.000		€ 6.000
		Diner						€ 15.000		€ 15.000
		Dagvoorzitter & sprekers						€ 8.000	€ 200	€ 8.200
		Bedankje sprekers						€ 250		€ 250
		Aankleding congres						€ 1.500		€ 1.500
		Cameraploeg en fotograaf						€ 2.000		€ 2.000
		Te verwerven inkomsten						€ -8.500		€ -8.500
		Coördinerende rol	€ 18.000	€ 3.200						€ 21.200
		Samenstellen programma	€ 3.200	€ 3.200		€ 2.400				€ 8.800
		Zoeken, werven en leveren van sprekers en gasten	€ 3.200	€ 3.200	€ 1.200	€ 4.400	€ 1.200			€ 13.200
		Opstellen van de uitnodiging		€ 2.000						€ 2.000
		Voorbereiden discussie	€ 2.000	€ 2.000	€ 800	€ 800	€ 800			€ 6.400
		Coördinatie en begeleiding op dag zelf & aanwezigheid	€ 1.600	€ 1.600	€ 800	€ 3.200	€ 800			€ 8.000
		Registratie deelnemers	€ 3.600							€ 3.600
		Badges deelnemers		€ 800						€ 800
		Subtotaal	€ 31.600	€ 16.000	€ 2.800	€ 10.800	€ 2.800	€ 26.250	€ 200	€ 90.450
		Aangevraagde subsidie:	€ 15.800	€ 8.000	€ -	€ -	€ -	€ 26.250	€ 200	€ 50.250
	Totaal		€ 87.600	€ 84.800	€ 13.200	€ 65.200	€ 23.600	€ 70.800	€ 200	€ 345.400
	Totaal aangevraagde subsidie		€ 40.200	€ 38.800	€ -	€ -	€ -	€ 70.800	€ 200	€ 150.000
	Eigen bijdrage		€ 47.400	€ 46.000	€ 13.200	€ 65.200	€ 23.600	€ -	€ -	€ 195.400

2018 - 2021

Soort activiteit
1. Open landkaart

Korte omschrijving
Persoonlijk contact in combinatie met zichtbaarheid op zowel zakelijke als publieksevenementen hebben ertoe geleid dat het AgriFoodTech Platform aan bekendheid heeft toegenomen. Ervaring leert dat persoonlijk contact het beste middel is om nieuwe organisaties bewust te maken van het platform en te verbinden door middel van het platform. Het AgriFoodTech Platform blijft daarom bruggen bouwen tussen de 5O's en zal een nog stevigere verbinding leggen met het onderwijs. Dit jaar zal het AgriFoodTech Platform zich nog meer richten op het overbrengen van haar gedachtegang en aanpak. Hiervoor zijn zowel persoonlijke gesprekken nodig, als publieke optredens. Het platform wil andere partijen gaan verleiden om zelf meer de dialoog met de maatschappij op te zoeken.

Opzet
- Onderhouden van bestaande contacten bij de 5O's;
- Relatie met contacten uit 5O's uitbouwen en uitdiepen middels face-to-face ontmoetingen;
- Aantreden bij netwerkevenementen om de aanpak van het AgriFoodTech Platform te presenteren;
- Uitbreiden van het AgriFoodTech netwerk door bezoeken van nieuwe partijen;
- Onderhouden het nieuwe netwerk door middel van digitaal en face-to-face contact;
- Updaten van de open landkaart op de website van het AgriFoodTech Platform;
- Geven van presentaties over het AgriFoodTech Platform;
- Representatie d.m.v. AgriFoodTech Platform stand of Hoog Technologisch Eten.

Beoogd resultaat van de activiteit
- Van het bestaande netwerk is er met minstens 20 partijen contact geweest t.a.v. de te bereiken doelstellingen van het AgriFoodTech Platform;
- Op minimaal 4 evenementen is het AgriFoodTech Platform zichtbaar aanwezig geweest, waarvan op een enkele met de Hoog Technologisch Eten stand;
- In totaal zijn 10 nieuwe partijen bezocht die zo evenredig mogelijk te vangen zijn onder de 5O's;
- Er is op de website een landkaart van Nederland te zien waar onze contacten op te vinden zijn.

Uitvoerende organisaties
Partijen
FME, FNLI en LTO Nederland

Samenwerkende partijen
Het AgriFoodTech netwerk groeit gestaag, het benoemen van alle samenwerkende partijen heeft om die reden niet veel zin. Desalniettemin, is het van belang te onderstrepen dat de samenwerkende partijen zijn opgebouwd uit afgevaardigden vanuit de 5O's. De coördinerende partijen zullen nog wel het land afreizen om de verschillende samenwerkende partijen beter aan elkaar te koppelen en bij elkaar te introduceren. De bezoeken die afgelegd zijn in 2017 hebben laten zien dat dit contact en het leggen van de connectie tussen de samenwerkende partijen nieuwe samenwerkingsverbanden initieert.

Aan de volgende (nieuwe) partijen valt te denken (niet exclusief):
- Diverse ondernemingen
- Burgerinitiatieven
- Hartstichting
- Voedingscentrum
- Diabetesfonds
- Ministerie van VWS
- Dutch Digital Delta of ICT Nederland
- Sociale wetenschappen
- Hogescholen op gebied van agri, technologie en food
- MBO's op gebied van agri, technologie en food
- Retailers
- Horeca

Wie doet wat
FME en LTO:
- Maken een lijst van partijen om de blinde vlekken in het netwerk op te vullen;
- Onderhouden bestaande contacten;
- Bezoeken bestaande contacten;

- Leggen contact met nieuwe partijen;
- Bezoeken de nieuwe partijen om ze aan te sluiten bij de activiteiten van het platform;
- Bereiden netwerkevenementen voor en zorgen tevens voor representatie op deze evenementen.

FNLI en overige partners:
– Stellen netwerk en contacten beschikbaar en zorgen voor introductie bij relevante partijen.

Randvoorwaarden voor succes

- Open-mind instelling van de te benaderen partijen;
- Vooropstellen van rol van technologie bij van maatschappelijke uitdagingen voor Nederland door betrokken partijen;
- Naamsbekendheid platform neemt toe.

Begroting Open landkaart

Er wordt uitgegaan van een gemiddeld dagtarief van € 800,-. De uren van FME zijn exclusief BTW, de uren voor LTO zijn inclusief BTW. Out of pocketkosten zijn exclusief BTW.

2018											
Nr.	Hoofdactiviteit	Acties	Uren FME	Uren LTO	Uren FNLI	Uren 4TU	Groene Tafel	Out of Pocket	Reiskosten	Totaal
1	Open landkaart									
		Onderhouden van netwerk	€ 7.200	€ 7.200						€ 14.400
		Relatie met contacten uit 50's uitbouwen en uitdiepen d.m.v.	€ 3.200	€ 3.200						€ 6.400
		Presentaties verzorgen (incl. aanwezigheid en voorbereiding)	€ 2.400	€ 2.400						€ 4.800
		Representatie op evenementen (stand, etc.)	€ 2.400	€ 2.400				€ 3.600		€ 8.400
		Subtotaal	€ 15.200	€ 15.200	€ -	€ -	€ -	€ 3.600	€ -	€ 34.000
		Aangevraagde subsidie:	€ 4.000	€ 4.000	€ -	€ -	€ -	€ 3.600	€ -	€ 11.600

Planning

Het onderhouden en uitbreiden van het AgriFoodTech netwerk zal een continue activiteit zijn in 2018.

Soort activiteit
2. Onderhoud website en visuele markering

Korte omschrijving
Zowel de website als de Social Media kanalen lopen en er is gewerkt aan uitstraling, beeldvorming, en verzamelen van hoogwaardige content. Deze dienen onderhouden te worden om de professionaliteit van het AgriFoodTech Platform te waarborgen. Er zijn kosten verbonden aan het hosten, onderhouden en vormgeven van de website. Een externe partij zal dit voor haar rekening nemen, zodat dit door de experts wordt gedaan. Zij leveren ook de technische support waar nodig.

Voor de eigen media zal sterkere monitoring plaats vinden via Google Analytics. Met de monitoring van bezoekers en welke artikelen zij bezoeken kunnen we beter bijhouden welke items interessant zijn en wat het beste aanspreekt. Deze input kan gebruikt worden bij keuzes met betrekking digitale content en bijdragen aan de invulling van bijeenkomsten.

Er is voor gekozen om niet verder te investeren in het bereik van de social media kanalen, maar om een nauwere samenwerking aan te gaan met andere communicatieplatforms. Via deze platforms zal de kennis die wordt opgedaan door het platform worden gedeeld om zo digitaal meer consumenten en burgers te betrekken bij de dialoog.

Opzet
- Inhuren externe content manager voor Social Media en website;
- Huidige opzet website en social media wordt m.b.v. digitale marketingstrategie getoetst en herijkt voor verhogen bereik AgriFoodTech Platform;
- In de strategie wordt met expert doelen, doelgroep per medium, middelen en monitoring daarvan bepaald;
- Bouwen van relatie met bestaande communicatieplatforms om bereik richting maatschappij te vergroten.

Beoogd resultaat van de activiteit
- De professionaliteit van de website en de Social Media kanalen blijven overeind;
- Er is een bondige communicatiestrategie;
- Er is een constante aanwas van nieuwe artikelen op de website die mede via de Social Media kanalen worden gedeeld, met een gemiddeld aantal publicaties van 1 artikel per 2 weken;
- De benodigde online en offline banners zijn ontworpen en opgeleverd.

Uitvoerende organisaties
LTO Nederland en externe partijen.

Samenwerkende partijen:
Via de kennispartners zullen er artikelen en andere vormen van informatie worden verzameld. Deze worden verspreid via de website, Social Media kanalen, alsmede de kennisnieuwsbrieven (projectfiche 3). Alle betrokken partijen kunnen kennis aanleveren en deze zal, mits deze bijdraagt aan de metadoelstellingen van het AgriFoodTech Platform, worden verspreid. Dit betekent dat alle betrokken partijen gelieerd aan een van de 5O's, relevante kennis via het platform kunnen verspreiden.

Elke thematiek zal naar waarschijnlijkheid haar eigen beste communicatiepartner kennen. Als resultaat is dat het onderwerp in brede zin besproken wordt op het bestaande medium. Dit resulteert in een Social Media analyses die zal ophalen hoe de bovenmatig betrokken consumenten kijken naar de technologische ontwikkeling die wordt ingezet voor het oplossen van bepaalde maatschappelijke uitdagingen.

Wie doet wat
LTO Nederland
- Huurt online content manager in;
- Coördineert de content stroom van de website;
- Zorgt voor maximaal bereik en verspreiding van aangeleverde en verzamelde kennis.

LTO Nederland en FME
- Beide spreken partners aan op het leveren van kennis;
- Vergaren online content voor de website en Social Media kanalen.

Alle samenwerkingspartners
- leveren onderzoeksresultaten, innovaties, publicaties en andere vormen van kennis aan.

Alle aangesloten of geïnteresseerde partijen
- leveren kennis aan ter beoordeling van relevantie voor het behalen van de metadoelstellingen van het AgriFoodTech Platform.

Randvoorwaarden / risicofactoren

- Kennispartners zien de meerwaarde van het delen van artikelen en bevindingen met het AgriFoodTech Platform;
- Betrokkenheid (netwerk-)partners voor het aanleveren van nieuwe artikelen;
- Welwillendheid van de bestaande communicatieplatforms;
- De mate van interesse van de bovenmatig geïnteresseerde consumenten in de technologische ontwikkelingen binnen de agrifood sector;
- Openheid en medewerking van communicatieplatforms in het bekend maken van hun planning.

Begroting Website en visuele markering

Er wordt uitgegaan van een gemiddeld dagtarief van € 800,-. Het dagtarief voor FME is exclusief BTW. Voor LTO is het dagtarief inclusief BTW. De out-of-pocket kosten gaan via LTO Nederland en zijn inclusief BTW.

2018												
Nr.	Hoofdactiviteit	Acties	Uren FME	Uren LTO	Uren FNLI	Uren 4TU	Groene Tafel	Out of Pocket	Reiskosten	Totaal
2	Onderhoud website en visuele markering									
		Hosting en Technisch Support						€ 1.500		€ 1.500
		Vormgeving en drukken digitale en fysieke banners						€ 800		€ 800
		Webredactie en contact communicatieplatforms	€ 4.000	€ 6.000						€ 10.000
		Coördinatie en contact met webbeheerder		€ 2.000						€ 2.000
		Subtotaal	€ 4.000	€ 8.000	€ -	€ -	€ -	€ 2.300	€ -	€ 14.300
		Aangevraagde subsidie:	€ 2.000	€ 4.000	€ -	€ -	€ -	€ 2.300	€ -	€ 8.300

Planning

Het onderhouden van de website en de Social Media kanalen is een constante activiteit in 2018.

Soort activiteit
3. Kennisnieuwsbrieven (no. 1 t/m 6)

Korte omschrijving
In het eerste projectjaar zijn er 6 kennisnieuwsbrieven uitgestuurd. Er kwam veel positieve respons op de kennisnieuwsbrieven. Daarom is besloten in projectjaar 2018, een zelfde aantal kennisnieuwsbrieven te verzenden naar stakeholders, te beginnen in februari 2018. Het is mogelijk voor alle geïnteresseerden om zich aan te melden voor de nieuwsbrief. De nieuwsbrief is een beproefd communicatiemiddel om betrokkenheid, verbondenheid en dialoog te stimuleren. De kennisnieuwsbrief wordt – om brede verzending te garanderen – gelardeerd met korte berichten van een breed scala aan technologische ontwikkelingen die een maatschappelijke bijdrage hebben. Per jaar wordt ook nog een 'special' uitgegeven. Daarin komen de belangrijkste jaarresultaten aan bod en krijgen de hoofdevents uit dat projectjaar (bv. themabijeenkomsten of congres) een centrale plek.

Redactieraad
De redactieraad zal ook in 2018 input leveren voor de kennisnieuwsbrief. Zo wordt de kennis die is opgehaald bij de verschillende (keten)partijen breed verspreid en via deze weg ontsluiten we kennis van partners aan personen die normaal niet tot deze personen reikt. De redactieraad zal 2 maal bij elkaar worden gebracht om het partnerschap tussen de aangesloten partijen te versterken. De redactieraad bestaat uit vertegenwoordigers van de samenwerkende partners, w.o. FME, FNLI, LTO Nederland, 4TU en (groen) onderwijs. De diverse leden van de redactieraad hebben een groot netwerk en zullen hun netwerk uit de 5 O's aanspreken voor het verzamelen van relevante informatie.

Dit jaar zal de redactieraad wat meer meegenomen worden in de organisatie van het jaarprogramma, waardoor het makkelijker wordt om content aan te leveren die wat toevoegt aan de benoemde thema's.

Voor input zullen bestaande kennispartners worden aangehaald. Deze zullen ook worden gelinkt en gepromoot via de kennisnieuwsbrief van het AgriFoodTech Platform. Het is ook mogelijk voor maatschappelijke organisaties en andere instellingen om hun kennis op het gebied van technologische ontwikkelingen en sociale innovatie te delen met de buitenwereld via de nieuwsbrief van het platform.

Betrokken partijen
De kennisnieuwsbrief wordt (gericht) verzonden aan betrokken bedrijven uit het netwerk: ondernemers NL-agrifood-hightech + overheid, onderwijs, onderzoek en maatschappelijke organisaties. De toon in de brieven zal zijn aangepast op de doelgroep, echter zal deze nog steeds toegankelijk zijn voor de geïnteresseerde burger.

Beoogd resultaat van de activiteit
Op dit moment worden ongeveer 4000 unieke adressen bereikt, zowel stakeholders als perscontacten. De doelstelling is om dit te vergroten naar minimaal 5000. Echter zal het bereik groter zijn, aangezien er kan worden gelinkt naar de nieuwsbrief via de bestaande communicatiekanalen van de aangesloten partijen. Bovendien zal de mailinglijst worden uitgebreid via personen die zich zullen aanmelden voor bijeenkomsten, omdat de naamsbekendheid van het AgriFoodTech Platform verder toeneemt. Hierdoor zal er een zeer breed publiek gebruik kunnen maken van de openbaar gemaakte kennis.

Samenwerkende organisaties
De redactieraad bestaat uit afgevaardigden vanuit de partnerorganisaties: FME, FNLI, LTO Nederland, 4TU en andere instellingen.

Wie doet wat
LTO Nederland
- voert (eind)redactie op kennisnieuwsbrieven;
- verzorgt (eind)opmaak kennisnieuwsbrieven;
- verzendt kennisnieuwsbrieven.

LTO Nederland en FME
- beheren verzendlijst bedrijven;
- verzorgen foto-, video- en beeldmateriaal (rechtsvrij) of schaffen deze aan;
- coördineren redactieraad en beheren artikelenplanning.

LTO Nederland, FME, FNLI en 4TU, HBO, MBO onderwijs
- leveren ieder per kennisnieuwsbrief 1 uniek kort item aan.

Randvoorwaarden / risicofactoren
- Hoge cadans vereist een strakke planning;

- Er is voldoende nieuwe kennis gepubliceerd en opgehaald door de redactieraad;
- Bedrijven met sociaal-technologische innovaties zijn niet altijd happig op brede aandacht;
- Iedere projectpartner verplicht zich per kennisnieuwsbrief 1 uniek (kort) item aan te leveren.

Begroting Kennisnieuwsbrieven

Er wordt uitgegaan van een gemiddeld dagtarief van € 800,-. Het dagtarief voor FME is exclusief BTW. Voor LTO is het dagtarief inclusief BTW. De out-of-pocket kosten gaan via LTO Nederland en zijn inclusief BTW.

2018													
Nr.	**Hoofdactiviteit**	**Acties**	**Uren FME**	**Uren LTO**	**Uren FNLI**	**Uren 4TU**	**Groene Tafel**	**Out of Pocket**	**Reiskosten**	**Totaal**
3	Kennisnieuwsbrieven									
		Redactie vd 6 kennisnieuwsbrieven		€ 6.400						€ 6.400
		Aanleveren kennis en voorbeelden			€ 2.400	€ 7.200	€ 2.400			€ 12.000
		Externe redacteur						€ 6.000		€ 6.000
		Kosten MailChimp						€ 700		€ 700
		Redactieraad modereren, 2 keer per jaar	€ 800	€ 800						€ 1.600
		Beeldmateriaal, stockfoto's						€ 500		€ 500
		Zaalhuur, etc.						€ 600		€ 600
		Beheer verzendlijst (doorlopend)	€ 1.200	€ 1.200						€ 2.400
		Subtotaal	€ 2.000	€ 8.400	€ 2.400	€ 7.200	€ 2.400	€ 7.800	€ -	€ 30.200
		Aangevraagde subsidie:	€ 1.000	€ 4.200	€ -	€ -	€ -	€ 7.800	€ -	€ 13.000

Planning

De kennisnieuwsbrieven zullen om de maand worden gepubliceerd en gedeeld, met uitzondering van de zomervakantie. Startend vanaf februari 2018.

4. Themabijeenkomsten en netwerkbijeenkomst voor studenten, bedrijven en kennisinstellingen

Korte omschrijving
Afgelopen jaar stonden er 3 themabijeenkomsten op de planning. Elke themabijeenkomst richtte zich specifiek op een bepaalde technologische ontwikkeling die reeds is ingezet in de agrifood sector. In 2017 stonden de thema's Robotisering, Vertical Farming en Data (i.c.m. personalised nutrition) centraal. Tijdens deze bijeenkomsten vond er al een mooie uitwisseling plaats tussen professionals en studenten. Dit heeft geleid tot het idee om opnieuw een aantal themabijeenkomsten in 2018 te organiseren. Dezelfde thema's zullen opgepakt worden, waarbij er meer nadruk ligt op dialoog tussen de 5 O's, met nadruk tussen studenten, bedrijfsleven en kennisinstellingen.

Om die dialoog te organiseren zal er samen met de leden van de Groene Tafel een concept worden ontwikkeld en uitgewerkt. Dit concept zal worden toegepast op de geplande themabijeenkomsten. Dit dialoogconcept wordt zo opgezet dat het op meerdere locaties en ook op scholen buiten de Groene Tafel kan worden ingezet. Zo investeert het AgriFoodTech Platform in een concept dat gekopieerd kan worden en gebruikt kan worden zonder de inmenging van de programmacommissie van het platform. Voor de overdracht van de kennis en expertise van deze dialoog bijeenkomsten, zal er een 4e themabijeenkomst georganiseerd worden door de Groene tafel, onder begeleiding van de AgriFoodTech Platform Programmacommissie.

Opzet van de activiteit
In het begin van het jaar zal er een dialoogconcept worden uitgedacht in samenwerking met alle AgriFoodTech Platform partners. In dit concept staat het voeren van een dialoog en debat centraal. Dit concept zal worden ingezet en geoptimaliseerd tijdens de themabijeenkomsten. Als het concept is bijgeschaafd zal het na dit jaar breed worden uitgezet in het netwerk van de Groene Tafel. Zo hebben de onderwijsinstellingen een extra programmaonderdeel ter beschikking en kunnen ze ook de verbinding zoeken met andere opleidingen en bedrijfsleven en daarbij cross-overs en maatschappelijke inbedding in het curriculum betrekken.

Betrokken partijen
De leden van de Groene Tafel zullen actief meedenken en beslissen over de opzet van het concept, aangezien zij ook een belangrijke rol hebben in de uitvoering. Verder zal het bedrijfsleven uit alle betrokken topsectoren, betrokken maatschappelijke organisaties, overheidsinstanties worden uitgenodigd voor de themabijeenkomsten.

Beoogd resultaat van de activiteit
- Per themabijeenkomst worden tussen de 20-30 studenten als deelnemers verwacht, daarnaast 10 -15 personen uit het bedrijfsleven.
- Met de themadagen zoekt het AgriFoodTech Platform naar concrete aanknopingspunten voor kansen of belemmeringen die middels het platform bespreekbaar gemaakt kunnen worden.

Coördinerende organisatie
FME en Groene Tafel

Samenwerkende partijen
Partijen
FME, Groene Tafel, FNLI, LTO Nederland en 4TU.

Wie doet wat

FME
- coördineren de themabijeenkomsten over Robotisering, Data en Vertical Farming en stellen het programma op samen met LTO Nederland, FNLI, 4TU en Groene Tafel;
- registeren de deelnemers voor deze themabijeenkomsten;
- schrijven uitnodiging voor deze themabijeenkomsten

Groente Tafel
- coördineren de vierde themabijeenkomst en stellen het programma op samen met FME, LTO Nederland, FNLI en 4TU;
- registeren de deelnemers voor deze bijeenkomst;
- schrijven uitnodiging voor deze bijeenkomst

LTO Nederland

- verzorgt opmaak uitnodigingen;
- zorgt voor verspreiding van de uitnodigingen

FME, LTO Nederland en FNLI

- zoeken samen naar sprekers uit het bedrijfsleven;
- werven deelnemers vanuit het bedrijfsleven voor de themabijeenkomsten

4TU en Groente Tafel

- leveren inhoudelijke sprekers;
- werven studenten voor de themabijeenkomsten

FME, LTO Nederland, FNLI, 4TU en Groente Tafel

- brainstormen mee over de uitwerking van de opzet van het dialoog themadag concept;
- geven inhoudelijke input voor de themabijeenkomsten

Randvoorwaarden voor succes

- Minimaal 20 deelnemers vanuit de verschillende sectoren;
- Goed gedefinieerde thema's vanuit programmajaar 2017 als basis;
- Goede evaluatie van de discussies met concrete resultaten;
- Locaties worden ter beschikking gesteld door partners van het AgriFoodTech Platform

Begroting Themabijeenkomsten

Er wordt uitgegaan van een gemiddeld dagtarief van € 800,-. Het dagtarief voor FME is exclusief BTW. Voor LTO is het dagtarief inclusief BTW. De out-of-pocket kosten gaan via FME en zijn exclusief BTW.

2018													
Nr.	Hoofdactiviteit	Acties	Uren FME	Uren LTO	Uren FNLI	Uren 4TU	Groene Tafel	Out of Pocket	Reiskosten	Totaal
4	Themabijeenkomsten									
		Locatie - zaalhuur						€ -		€ -
		Catering						€ 3.000		€ 3.000
		Sprekers						€ 3.000		€ 3.000
		Coördinerende rol	€ 2.000				€ 800			€ 2.800
		Uitwerken opzet dialoog themadag concept	€ 3.600	€ 4.000	€ 1.200	€ 4.000	€ 4.000			€ 16.800
		Inhoudelijke voorbereiding themabijeenkomsten	€ 3.600	€ 2.400	€ 1.200	€ 4.800	€ 2.400			€ 14.400
		Werven deelnemers (bedrijven, studenten) en sprekers	€ 2.400	€ 2.400	€ 2.400	€ 4.800	€ 3.200			€ 15.200
		Coördinatie + aanwezigheid dag zelf	€ 3.200	€ 3.200	€ 3.200	€ 6.400	€ 6.400			€ 22.400
		Subtotaal	**€ 14.800**	**€ 12.000**	**€ 8.000**	**€ 20.000**	**€ 16.800**	**€ 6.000**	**€ -**	**€ 77.600**
		Aangevraagde subsidie:	**€ 7.400**	**€ 6.000**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ 6.000**	**€ -**	**€ 19.400**

Planning

In februari wordt er een bijeenkomst over *Robotisering* georganiseerd. In juni pakt het platform het thema *Data* op. In het najaar zal de focus liggen op *Vertical Farming*. Daarnaast zal er samen met de partners van de Groene Tafel en met input van de andere AgriFoodTech Platform partners vanaf januari worden gewerkt aan het dialoog themadagconcept. Deze zal worden ingezet tijdens de bovengenoemde themadagen in de zomer en in het najaar. De vierde themabijeenkomst, gecoördineerd door de Groente Tafel, wordt aan het einde van het jaar georganiseerd.

8 1 8 2 - 2 - 4

Soort activiteit
5. AgriFoodTech Snapshot

Korte omschrijving
Opleveren van een publicatie wat in een oogopslag een overzicht geeft van de AgriFoodTech sector. In de Snapshot wordt duidelijk wat de agrifood en hightech sector aan elkaar hebben en wat ze opleveren voor mens, milieu en portemonnee. De publicatie zal openbaar worden gemaakt en toegankelijk zijn voor de gehele maatschappij.

Opzet van de activiteit
Aan de hand van hoofdthema's en daaraan gelieerde onderwerpen zal data worden verzameld en worden vertaald naar behapbare infographics en conclusies. De Snapshot zal gebruik maken van bestaande bronnen, zoals: agrimatie, CBS, etc. Deze bronnen worden gecombineerd, zodat er een beeld van de AgriFoodTech sector kan worden gevormd.

Beoogde doelgroepen
De publicatie zal maatschappij breed worden gedeeld. Daarnaast kan de publicatie worden gebruikt door het bedrijfsleven om hun marktkansen binnen de AgriFoodTech sector te bepalen. De AgriFoodTech Snapshot dient een objectieve kijk en transparantie te geven over de AgriFoodTech sector.

Beoogd resultaat van de activiteit
Beter geïnformeerde maatschappij over de stand van zaken in de agrifood en de hieraan gerelateerde (high-)tech sector. De publicatie dient als startpunt voor dialoog gebruikt te worden. De publicatie wordt openbaar gedeeld, is objectief en geeft transparantie over feiten en cijfers van de AgriFoodTech sector. Het is daardoor beter mogelijk om een meer constructief gesprek tussen verschillende partijen te realiseren.

Coördinerende organisaties
Partijen
LTO Nederland

Wie doet wat
LTO Nederland

- update de data van 2017
- concludeert naar aanleiding van analyse t.a.v. agrifood sector;
- verzorgt vormgeving en opmaak AgriFoodTech Snapshot;
- zorgt voor een hand-out van de AgriFoodTech Snapshot;
- verzorgt verspreiding van de AgriFoodTech Snapshot.

Randvoorwaarden voor succes
- Beschikbaarheid data;
- Digitale openbare publicatie;
- Papieren publicatie in de vorm van een pocketboekje (high-lights).

Begroting AgriFoodTech Snapshot
Er wordt uitgegaan van een gemiddeld dagtarief van € 800,-. Het dagtarief voor FME is exclusief BTW. Voor LTO is het dagtarief inclusief BTW. De out-of-pocket kosten gaan via LTO Nederland en zijn inclusief BTW.

2018	AGRIFOODTECH											
Nr.	Hoofdactiviteit	Acties	Uren FME	Uren LTO	Uren FNLI	Uren 4TU	Groene Tafel	Out of Pocket	Reiskosten	Totaal
5	De AgriFoodTech Snapshot									
		Opzet AgriFoodTech Snapshot		€ 3.600						€ 3.600
		Data: updaten				€ 8.000				€ 8.000
		Vormgeving AgriFoodTech Snapshot						€ 2.000		€ 2.000
		Drukken + verzenden AgriFoodTech Snapshot						€ 3.000		€ 3.000
		Publiceren en verspreiden AgriFoodTech Snapshot		€ 1.600						€ 1.600
		Subtotaal	€ -	€ 5.200	€ -	€ 8.000	€ -	€ 5.000	€ -	€ 18.200
		Aangevraagde subsidie:	€ -	€ 2.600	€ -	€ -	€ -	€ 5.000	€ -	€ 7.600

Planning
In 2018 zal een juist publicatiemoment voor de AgriFoodTech Snapshot worden bepaald. Dit zal naar verwachting in de herfst of begin winter van 2018 zijn, wanneer de laatste cijfers over 2017 worden vrijgegeven.

7 - 2 - 2018

Soort activiteit
6. AgriFoodTech op publieksevenementen

Korte omschrijving
Het AgriFoodTech Platform gaat naar buiten. We zullen het nieuw ontwikkelde concept *Hoog Technologisch Eten* op diverse marktpleinen verspreid over Nederland gaan inzetten. Het doel is om in totaal 15 dagen het concept te gebruiken om de dialoog met de passerende burger te voeren. Dit jaar gaan we proberen om de stand in te zetten op een groot festival, zoals Best Kept Secret of LowLands.

Opzet van de activiteit:
Na de succesvolle testperiode van Hoog Technologisch Eten, gaan we door met het inzetten van de stand en dit concept. Om een breed publiek te bereiken zullen we daar gaan staan waar we de grootste kans hebben om een doorsnede van de Nederlandse bevolking te bereiken: de markt. We willen meerdere gemeenten bezoeken en daar de mensen op straat kennis laten maken met AgriFoodTech. Buiten de deelname aan een markt, zullen we ook bij bestaande evenementen en festivals aansluiten. Zo proberen we de zichtbaarheid van het platform offline enorm te vergroten.

Betrokken partijen
Gemeenten, organisatoren en bezoekers van evenementen.

Beoogd resultaat van de activiteit
Alle bezoekers informeren over wat er zoal in de AgriFoodTech sector gebeurt, hoe het er tegenwoordig aan toegaat binnen de voedselproductie en wat er in de toekomst zit aan te komen. Het beoogde resultaat is dat de niet goed geïnformeerde burger is bijgepraat over hoe het voedselsysteem er anno 2018 uitziet. Door zowel de 'onbereikbare' als de 'bovenmatig geïnteresseerde' consument te bereiken zal het platform de dialoog breed onder de maatschappij aanwakkeren. Verder willen we feedback blijven verzamelen. We streven naar meer kwalitatief onderzoek over de mening van consumenten over de toepassing van technologie in het voedselsysteem. We zullen dan ook tijd en aandacht besteden aan het opzetten en uitwerken van een goede vragenlijst.

Coördinerende organisaties
Partijen
FME, FNLI, LTO Nederland en 4TU.

Samenwerkende organisaties
De bovengenoemde partijen zullen samenwerken met gemeenten en de organisatie van de bestaande evenementen.

Wie doet wat
LTO Nederland en FME

- leggen contact met initiatiefnemers van bestaande publieksevenementen;
- leggen contact met te bezoeken gemeenten;
- organiseren logistiek rondom in het inzetten van Hoog Technologisch Eten.

LTO Nederland, FNLI en FME

- ontwikkelen het concept Hoog Technologisch Eten verder om zoveel mogelijk uit de dialoog te halen;
- verzorgen promotie en communicatie richting maatschappij via bestaande platforms.

4TU

- denken mee over mogelijkheid opzetten en uitbouwen van het onderzoek en het verwerken van de onderzoeksresultaten die worden opgeleverd uit de afgenomen enquêtes.

Randvoorwaarden voor succes

- Toezegging samenwerking door de organisatie van bestaande evenementen;
- Mogelijkheid samenwerking met andere bestaande initiatieven.

Begroting Publieksevenementen

Er wordt uitgegaan van een gemiddeld dagtarief van € 800,-. Het dagtarief voor FME is exclusief BTW. Voor LTO is het dagtarief inclusief BTW. De out-of-pocket kosten gaan via LTO Nederland en zijn inclusief BTW.

2018											
Nr.	Hoofdactiviteit	Acties	Uren FME	Uren LTO	Uren FNLI	Uren 4TU	Groene Tafel	Out of Pocket	Reiskosten	Totaal
6	Publieksevenementen									
		Inventariseren bestaande evenementen	€ 1.600	€ 1.600						€ 3.200
		Inzet AgriFoodTech Stand (incl. personeel, vervoer, opslag,						€ 19.850		€ 19.850
		Opzetten onderzoek + vragenlijst				€ 11.200				€ 11.200
		Organisatie	€ 12.000	€ 12.000						€ 24.000
		Aanwezigheid publieksevenementen	€ 6.400	€ 6.400		€ 8.000	€ 1.600			€ 22.400
		Subtotaal	**€ 20.000**	**€ 20.000**	**€ -**	**€ 19.200**	**€ 1.600**	**€ 19.850**	**€ -**	**€ 80.650**
		Aangevraagde subsidie:	**€ 10.000**	**€ 10.000**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ 19.850**	**€ -**	**€ 39.850**

Planning

De planning is volledig afhankelijk van de thans geplande evenementen en de welwillendheid van gemeenten. Naar verwachting zal er door het jaar heen worden aangehaakt bij publieksevenementen.

7. AgriFoodTech Platform Congres

Korte omschrijving
Voor zowel het congres van 2016 en 2017 was de doelstelling om organisaties uit de agri, food en technologiesector en vertegenwoordigers van de 5 O's bij elkaar te brengen. Dit kwam tot uiting in zowel het sprekersprogramma als ook de bezoekers die aanwezig waren. De belangrijkste reacties waren dat men mensen heeft ontmoet uit andere gremia. Dit gaf veel toegevoegde waarde aan het congres.

Dit jaar wordt het belang van cross-over samenwerking en (sociale-) innovatie in de praktijk gebracht. Het zal worden gezien als de afsluiting van het AgriFoodTech Platform programmajaar. Tijdens het congres worden de verschillende werelden daadwerkelijk verbonden en hoopt het platform nieuwe samenwerkingen te hebben gefaciliteerd. Ook dit jaar zullen er ook sprekers met internationale allure gezocht worden om de bezoekers te inspireren met kennis en ervaring in het buitenland.

Opzet
Het congres zal plaatsvinden aansluitend op de AgriFoodTech vakbeurs. In samenwerking met de beursorganisatie wordt een afsluitende keynote georganiseerd voor de beursbezoekers en de genodigden van het congres. Hieropvolgend zullen genodigden deelnemen aan een diner. Bij dit levendige rondetafel diner gaan 200 vertegenwoordigers van de 5 O's met elkaar in dialoog. Dit dialoog zal worden voorbereid en begeleid. Bovendien is er na afloop voldoende ruimte om te netwerken.

Betrokken partijen
Personen uit alle 5 O's zullen worden uitgenodigd voor dit congres. De keynote sessie die aan het einde van de AgriFoodTech vakbeurs wordt georganiseerd is toegankelijk voor iedereen. Het daarop aansluitende congres diner is alleen voor genodigden. In het bijzonder zal het congres gericht zijn op ondernemers uit de agri, food en technologie. Het diner zal zich richten op personen met directie en management functies. Daarnaast zullen vertegenwoordigers van onderwijs-kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties ook worden uitgenodigd voor dit diner.

Beoogd resultaat van de activiteit
Samenbrengen van mensen uit het hele ecosysteem rondom technologie, agri en food. Het doel van het congres is om het hele AgriFoodTech Sector ecosysteem bij elkaar te brengen voor inspiratie, kennisuitwisseling en om zo nieuwe samenwerking te faciliteren. In 2017 zijn er plm. 400 bezoekers geweest. Dit keer zetten wij in op een exlusief event met circa 200 gasten om onderling dialoog beter te kunnen faciliteren. Het evenement is geslaagd wanneer:

- Mensen onverwachte contacten opdoen;
- Er een gesprek op gang komt over de rol van technologie bij de maatschappelijke uitdagingen op het gebied van voedselproductie;
- Bezoekers geïnspireerd worden;

Na afloop van het congres wordt er een foto- en videoverslag gemaakt en presentaties op de website beschikbaar gesteld.

Coördinerende organisaties
FME en LTO

Samenwerkende partijen
FME, LTO Nederland, FNLI, 4TU en de Groene Tafel.

Wie doet wat
FME

- coördineert;
- draagt samen met LTO Nederland zorg voor de samenstelling van het programma;
- registreert deelnemers.

LTO Nederland

- stelt uitnodiging op;
- verzorgt relaties met de pers;
- verzorgt persberichten voor- en achteraf;
- verzorgt de huisstijl en communicatie uitingen van het congres.

LTO Nederland, FME, FNLI, 4TU en de Groene Tafel

- verspreiden uitnodiging;

- nodigen deelnemers uit, middels digitale media, belacties en mobiliseren van relevante organisaties en hun achterban;
- bereiden samen het proces van de discussies voor;
- begeleiden de discussies op de dag zelf;
- stellen kennis en netwerk t.a.v. sociale en technologische innovatie ter beschikking;
- adviseren over het proces van de bijeenkomsten en de thema's;
- dragen inhoudelijk bij aan het programma.

Randvoorwaarden voor succes

- voldoende deelnemers uit verschillende sectoren en aanwezigheid van alle 5 O's;
- goede evaluatie van de discussies met concrete resultaten;
- inhoudelijk sterk en inspirerend programma;
- ludieke manieren om mensen in contact te brengen met elkaar;

Begroting Congres

Er wordt uitgegaan van een gemiddeld dagtarief van € 800,-. Het dagtarief voor FME is exclusief BTW. Voor LTO is het dagtarief inclusief BTW. De out-of-pocket kosten gaan via FME en zijn exclusief BTW.

2018																				
Nr.	Hoofdactivite	Acties	Uren FME		Uren LTO		Uren FNLI		Uren 4TU		Groene Tafel		Out of Pocket		Reiskosten		Totaal	
		Aangevraagde subsidie:	€	10.000	€	10.000	€	-	€	-	€	-	€	19.850	€	-	€	39.850
7	Congres																	
		Locatie											€	-			€	-
		Techniek											€	2.000			€	2.000
		Inzet dialoog begeleiding											€	6.000			€	6.000
		Diner											€	15.000			€	15.000
		Dagvoorzitter & sprekers											€	8.000	€	200	€	8.200
		Bedankje sprekers											€	250			€	250
		Aankleding congres											€	1.500			€	1.500
		Cameraploeg en fotograaf											€	2.000			€	2.000
		Te verwerven inkomsten											€	-8.500			€	-8.500
		Coördinerende rol	€	18.000	€	3.200											€	21.200
		Samenstellen programma	€	3.200	€	3.200			€	2.400							€	8.800
		Zoeken, werven en leveren van sprekers en gasten	€	3.200	€	3.200	€	1.200	€	4.400	€	1.200					€	13.200
		Opstellen van de uitnodiging			€	2.000											€	2.000
		Voorbereiden discussie	€	2.000	€	2.000	€	800	€	800	€	800					€	6.400
		Coördinatie en begeleiding op dag zelf & aanwezigheid	€	1.600	€	1.600	€	800	€	3.200	€	800					€	8.000
		Registratie deelnemers	€	3.600													€	3.600
		Badges deelnemers			€	800											€	800
		Subtotaal	€	31.600	€	16.000	€	2.800	€	10.800	€	2.800	€	26.250	€	200	€	90.450
		Aangevraagde subsidie:	€	15.800	€	8.000	€	-	€	-	€	-	€	26.250	€	200	€	50.250

Planning

Naar verwachting zal het AgriFoodTech Plaform Congres op 12 december 2018 plaatsvinden, de planning is onderhevig aan bijpassende en complementaire evenementen.

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

TER ONDERTEKENING

Aan

Directoraat-generaal Agro en Natuur
Directie Agro- en Natuurkennis

Auteur
5.1.2.e
T 070 5.1.2.e
5.1.2.e @minez.nl

Datum
5 november 2018

Kenmerk
DGAN-ANK / 18281851

Kopie aan

Bijlage(n)

nota

Subsidietoekenning LTO in verband met AgriFoodTech

Parafenroute

5.1.2.e

Aanleiding

Bijgaand de subsidieaanvraag van LTO voor activiteiten van het Agrifoodtech Platform voor het jaar 2018 (looptijd: van 6 februari 2018 tot 6 februari 2019) dat na vooroverleg in de huidige vorm en (financiële) omvang door ons in behandeling is genomen. Het gaat om een bedrag van € 73.750. Daarnaast treft u de toekenningsbrief van LNV aan. Deze toekenning is inhoudelijk gekoppeld aan de subsidietoekenning aan FME, eerder dit jaar.

Het verzoek van LTO is reeds geruime tijd in behandeling geweest, omdat in het subsidieverzoek er onduidelijkheden rond de BTW waren. Dat is de reden dat we niet beide verzoeken tegelijkertijd kunnen afhandelen.
De duidelijkheid is recent gekomen op basis van een brief van de belastingdienst.

Advies

U kunt de bijgevoegde toekenningsbrief ondertekenen.

Kernpunten

De voorliggende aanvraag sluit aan bij de financiële omvang zoals die eerder in 2015 door LTO en FME samen in een driejarig programma aan ons is gepresenteerd en waar DG 5.1.2.e indertijd mee instemde. Daarin zat een dalende lijn voor wat betreft de rijksbijdrage. Onze reserveringen zijn hierop afgestemd.

Het gaat hier om een derde en laatste verzoek van LTO voor activiteiten van het Platform AgriFoodTech in haar huidige vorm. Gezien de tevredenheid die wij hebben over de resultaten van de afgelopen twee jaar lijkt het me verantwoord akkoord te gaan met de hoogte van het bedrag binnen dit subsidieverzoek. Het gevraagde bedrag is inderdaad lager dan het bedrag dat vorig jaar is aangevraagd.

Ontvangen BBR

<u>Aanvulling d.d. 27-11</u>

Directoraat-generaal Agro en Natuur
Directie Agro- en Natuurkennis

Kenmerk
DGAN-ANK / 18281851

Door LTO is de voortgangsrapportage ingediend en tegelijkertijd is er een verzoek gedaan om tegelijk het tweede voorschot te betalen van 40%.
Deze voortgangsrapportage is identiek aan de rapportage van FME en is akkoord bevonden.
Op basis hiervan kan bij de toekenning 80% worden bevoorschot en bij vaststelling de resterende 20%.

Van: 5.1.2.e @zlto.nl>
Verzonden: dinsdag 27 november 2018 09:43
Aan: 5.1.2.e 5.1.2.e
CC: 5.1.2.e
Onderwerp: Tussenrapportage AgriFoodTech Platform 2018 - LTO Nederland
Bijlagen: 181126_Subsidieaanvraag tussenrapportage LTO Nederland AgiFoodTech Platform 2018.pdf

Dag 5.1.2.e en 5.1.2.e

In de bijlage de tussenrapportage van LTO Nederland.

Dank en groet,
5.1.2.e

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e
M +31 6 5.1.2.e | www.zlto.nl/e-maildisclaimer

ZLTO Onderwijsboulevard 225, 5223 DE 's-Hertogenbosch | Postbus 100, 5201 AC 's-Hertogenbosch

Komt u naar ons toe? Gebruik als navigatie: Vlijmenseweg 1A, mail ons uw kenteken en de speedgate opent automatisch.

Ministerie van Economische Zaken
t.a.v. 5.1.2.e
Directie Agro- en Natuurkennis
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Land- en Tuinbouworganisatie Nederland

Bezoekadres : Bezuidenhoutseweg 105
: 2594 AC, Den Haag
Bankrekening : 5.1.2.e
Telefoon : 070-5.1.2.e
KvK : 40413400

Overheidsidentificatienummer: 00000001003214369000
Conceptverplichtingnummer: 1300027607
Relatienummer: 133386

Datum: 26 november 2018
Kenmerk: 5.1.2.e/VT/181126
Betreft: verzoek vaststelling van de EZ subsidie verplichtingnummer 1300027607

Geachte 5.1.2.e geachte 5.1.2.e

In november 2018 ontvangen wij de toekenning LNV subsidie LTO Nederland Agrifoodtech Platform met conceptverplichtingsnummer 1300027607. Middels deze toekenning ontvangen wij een subsidie voor de activiteiten van het AgriFoodTech Platform.

Via dit verslag willen wij u informeren over de stand van zaken tot 1 oktober 2018, de tot nu toe behaalde resultaten en de te verwachten resultaten voor de resterende periode. Dit zullen we doen per onderdeel van het totaalprogramma.

LTO Nederland werkt in de uitvoering samen met FME, die voor haar deel een eigen tussenrapportage heeft ingediend.

Mochten er naar aanleiding van deze tussenrapportage nog vragen zijn, vernemen wij dit graag. Wij zijn vanzelfsprekend bereid om u te woord te staan en uw vragen zo goed mogelijk te beantwoorden.

Via deze brief willen wij u verzoeken de tweede 40% van de totaal toegekende subsidie, te weten € 29.500,-, over te maken naar bankrekening nummer NL32RABO0357606760 t.n.v. LTO Nederland.

Contactpersonen voor het AgriFoodTech Platform zijn:
FME: 5.1.2.e – telefoon: +31 (0)5.1.2.e, e-mail: 5.1.2.e @fme.nl
LTO Nederland: 5.1.2.e – telefoon: +31 (0)5.1.2.e e-mail: 5.1.2.e @zlto.nl

In de hoop u voldoende te hebben geïnformeerd, verblijf ik,

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Tussenrapportage AgriFoodTech Platform 2018

Inhoud

Meta-doelstellingen 3
Missie 3
Ambities 3
Doelstelling: 4
Tussenrapportage 2018 4
AgriFoodTech als Platform 5
Rapportage per fiche 5
Open landkaart 5
Website en visuele markering 6
Kennisnieuwsbrieven 6
Themabijeenkomsten 7
AgriFoodTech Snapshot 8
Publieksdagen 8
AgriFoodTech Platform Congres 9
Financiële rapportage 10
1. Open Landkaart 10
2. Website & visuele markering 10
3. Kennisnieuwsbrieven 10
4. Themabijeenkomsten 11
5. AgriFoodTech Snapshot 11
6. Publieksdagen 12
7. AgriFoodTech Platform Congres 12

Meta-doelstellingen

De meta-doelstellingen van het AgriFoodTech Platform zijn over de drie jaar dat het platform acties uitvoerd hetzelfde gebleven. Het platform heeft zich in gezet om de dialoog over de rol van technologie binnen ons voedselsysteem te faciliteren en aan te jagen. In het kort staat in dit gedeelte van de tussenrapportage nog de missie, ambitie en doelstellingen omschreven voor het jaar 2018.

Missie

Het AgriFoodTech Platform wil de maatschappelijke betrokkenheid en dialoog over toepassing van techniek in land- en tuinbouw en de hieraan gelieerde verwerkende industrie op gang brengen en verbreden. Hiermee wil zij bijdragen aan een leefbare, welvarende en duurzame wereld, waarbij Nederland als voorbeeldland centraal staat. Middels het ontwikkelen van sociale en technologische innovaties kan het platform bijdragen aan het verstevigen van de (economische) positie van Nederland.

Ambities

Goedgekeurde projectaanvraag 30 oktober 2015

Het AgriFoodTech Platform wil met behulp van multidisciplinaire samenwerking een vijftal maatschappelijke thema's benoemen in de eerder genoemde sectoren en rondom deze thema's bewustzijn, beïnvloeding en betrokkenheid vergroten op het snijvlak van maatschappelijke, sociale en technologische ontwikkelingen.

Ingediende subsidieaanvraag 7 januari 2016

Het AgriFoodTech Platform heeft als ambitie om de dialoog tussen maatschappij en bedrijfsleven op gang te helpen. Hiermee wil het innovaties in de Agri, Food en Technologie sector versnellen met als resultaat bijdragen aan de versterking van de Nederlandse economie, alsmede aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken.

Ingediende subsidieaanvraag 22 maart 2017

Het AgriFoodTech Platform wil ervoor zorgen dat de nu al hoogtechnologische productiewijze van voedsel zichtbaar en bespreekbaar wordt. Tevens wil zij de vergezichten en mogelijke ontwikkelingsrichtingen van de agrifood sector tegen het licht houden, de consument hierbij betrekken en een stem geven.

Ingediende subsidieaanvraag 6 februari 2018

Als platform bewegen wij ons als verbinder tussen: consument, onderzoek, onderwijs, ondernemers, overheid en maatschappelijke organisaties. Hierdoor wordt er kennis gedeeld onderdeling die anders nooit gedeeld zou worden. Mensen krijgen kennis tot zich waar ze zelf nooit naar op zoek zouden gaan, ze gaan nadenken over iets waar ze misschien wel een mening over handden, maar niets vanaf wisten.

Ambitie B2B:

Meer onderlinge dialoog en informatie-uitwisseling draagt bij aan de kennis over hoogwaardige (nieuwe) technologieën en mogelijke toepassingen. Het platform wil de discussie faciliteren over kansen en belemmeringen. Na de uitwerking hiervan kan nieuwe technologie een bijdrage leveren aan maatschappelijke uitdagingen. Daarnaast heeft het platform in 2018 het doel om tevens op B2S (Business to Students) in te zetten.

Ambitie samenwerking 5O's

Het platform wil samenwerking tussen ondernemers, overheid, onderwijs/kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties faciliteren om concreet bij te dragen aan het oplossen van maatschappelijke uitdagingen. Hiermee wil het platform aantonen dat samenwerking loont.

Ambitie B2C:

Door met de juiste partijen samen te werken, wil het AgriFoodTech Platform voorlichting en dialoog met consumenten op gang brengen en hiermee bijdragen aan de juiste beeldvorming. De kracht van het platform ligt bij het vergaren, verbinden en koppelen van kennis, de verspreiding van deze kennis wordt voltrokken via sterke samenwerking.

Hierdoor leggen we als platform de verbinding tussen consumenten en bedrijfsleven, waardoor het bewustzijn bij het bedrijfsleven voor het belang van responsible innovation wordt vergroot.

Doelstelling:

Het platform wil DE plek zijn waar sociale, bedrijfsmatige en publieke organisaties elkaar vinden, zich aan elkaar verbinden en cross-overs gerealiseerd worden. Middels deze samenwerking kan zij maatschappelijke ontwikkelingen monitoren en nieuwe sociale en technologische innovaties stimuleren.

Tussenrapportage 2018

Zoals vermeld in het programmavoorstel van 30 oktober 2015, is 2018 het jaar om te oogsten wat er in de afgelopen 2 jaar is opgebouwd door het AgriFoodTech Platform. De naamsbekendheid wat het platform heeft opgebouwd brengt dat het platform wordt gevraagd voor deelname en aanwezigheid op verschillende evenementen. Op deze evenementen wordt het concept Hoog Technologisch Eten ingezet en tevens worden er ook dialoog sessies gefaciliteerd.

In het eerste gedeelte van het projectjaar hebben de programmacommissie en de partners zich bezig gehouden met het organiseren van verschillende dialogen op locatie. Deze sessie gingen algemeen over het thema technologie binnen de voedselketen, maar hadden zoals in 2017 een extra focus op de thema's *Vertical Farming*, *Robotisering* en *Dataficatie*. *Kweekvlees* en *3D-geprint* voedsel zijn het vierde en vijfde thema wat veel aandacht heeft gekregen. Dit komt met name door de inzet van Hoog Technologisch Eten.

Over het algemeen valt te constateren dat er op dit moment, zowel binnen de agri, de food als de hightech er een tendens is om over maatschappelijk gedreven innovatie te spreken. Dit is een positief effect waar het AgriFoodTech Platform aan bij heeft gedragen. Naast dat het platform bij heeft gedragen aan bewustwording rondom deze maatschappelijke thema's, zorgt het platform ook voor voorbeelden van over de hele wereld die een positieve bijdrage leveren t.a.v. de oplossingen om deze uitdagingen te overkomen.

De partners van het AgriFoodTech Platform en met name de programmacommissie heeft in het eerste gedeelte van dit projectjaar veel persoonlijke gesprekken met organisatoren van andere evenementen gehad. Er heeft veel tijd gezeten in het spreken met deze personen om hen te verleiden om niet vanuit technologie te redeneren, maar om te kijken naar de maatschappelijke opgave en de vragende klant. Hierbij is de programmacommissie erin geslaagd om de doelstellingen van het platform bij andere organisaties onder de aandacht te brengen.

In 2018 heeft het platform meer geparterd met verschillende onderwijsinstellingen om de dialoog over toekomstige technologieën ook te faciliteren tussen studenten en het bedrijfsleven. De B2S actie is daarin goed geslaagd, waarbij de feedback van zowel de studenten als de bedrijven positief waren.

AgriFoodTech als Platform

Zowel digitaal als fysiek speelt het platform een verbindende rol tussen vraag en aanbod van kennis, netwerk en technologie. Het platform kan zich door de betrokken partijen goed neerzetten als kruispunt tussen de verschillende sectoren. Dit kan op het gebied van samenwerking richting innovatieagenda's, maar ook als verbinder tussen vragers en aanbieders van technologische oplossingen.

Het platform heeft inmiddels redelijk wat ervaring opgebouwd en organisaties zoals RTL Bright Day vragen het AFTP om advies bij het opzetten van bepaalde zaken. Daarnaast vinden de partners elkaar via het platform gemakkelijker en is er op hoog beslissingsniveau verbinding gelegd binnen de organisaties om de innovatieagenda's naast elkaar te leggen en samen op te trekken.

Rapportage per fiche

De behaalde resultaten zijn per fiche opgesplitst. De activiteiten die zijn georganiseerd door het AgriFoodTech Platofrm zijn ook allemaal te vinden op de website www.agrifoodtechplatform.nl. Op de website staan ook alle verslagen en uitkomsten van bijeenkomsten en de evenementen, onder het kopje 'downloads' in het dropdown menu.

Open landkaart

Het doel van het project 'Open Landkaart' voor 2018 is om andere organisaties te verleiden om dialoog over technologische ontwikkelingen mee te nemen binnen hun innovatieproces. Daarnaast is het doel om bestaande contacten te onderhouden en wederom om nieuwe verbindingen te leggen. Dit jaar zal een groot deel van open landkaart in het tweede gedeelte van het projectjaar worden ingevuld, aangezien het platform de doelstelling heeft om nieuwe partijen op het congres en het diner van 12 december te krijgen.

Het AgriFoodTech Platform is op de volgende evenementen gepresenteerd:

- 26 januari – Workshops HighTech meets Nature (ism Bayer en Milieufederatie Noord-Holland) in Abbenes)
- 21 februari: bijeenkomst Brabantse Milieu Federatie
- 21 februari – Workshop HighTech en digitale transformative (TKI T&U + Frugicom) in Zoetermeer
- 7 maart: Het Portaal, Nederland Voedselland
- 7 maart: Universiteit Utrecht, gaming
- 14 maart – PPS Smart Materials for Greenhouses meeting (Saint Gobain) in Parijs
- 15 maart: HKU, Serious Gaming
- 19 maart: Kwekerij Vereijken (Tasty Tom)
- 19 maart: Stichting Courage
- 26-29 maart – Innovatiemissie AgriFood 7 HighTech Silicon Valley (RVO + 15 bedrijven) California
- 29 maart: RTL Bright Day, College Tour
- 4 april: stuurgroepvergadering AFTP
- 10 april: PWC, tijdens Blockchain event
- 10 april: Event van Inholland, Wellantcollege en Has in Alkmaar
- 12 april: Natuurinclusieve Landbouw bijeenkomst, Prov. Noord-Brabant
- 13 april: AgriProFocus netwerkdag (AgriProFucus) in Utrecht
- 18 april: Diner Pensant met min. Carola Schouten in Den Haag
- 22 mei: HTSC Research Meet – AgriFoodTech
- 23 mei: HT2FtW stakeholder overleg (provincie Brabant) Den Bosch
- 23 mei: Beijer Automotive
- 29 mei: Food & Beverage 4.0 evenement (Siemens) Maarssen
- 30 mei: Technopolis, bijeenkomst Prov. Noord-Brabant

- 30-31 mei: F&A Next (Rabobank & WUR) in Wageningen
- 4 juni: Stichting Toekomstbeeld der Techniek
- 4 juni: Greenport West jaarevent in Bleiswijk
- 6 juni: AgriFoodTop 2018 (TKI AF) in Zwolle
- 7 juni: GMV Jaarevent (GMV & FME) in Wageningen
- 14 juni: stuurgroepvergadering AFTP
- 16-18 juli: IFT beurs (FME & RVO) in Chicago
- 19 juli- 30 augustus: Diverse bijeenkomsten tijdens missie naar California t.b.v. HighTech & AgriFood
- 20 & 22 juni: VIV Jaarbeurs Utrecht
- 27 & 28 juni: Agri Food Innovation Event, Venlo
- 3 juli: VIAS (Vereniging voor Informatici in de Agrifood Sector), Wageningen
- 5 juli: New Foresight, Utrecht
- 10 augustus: Provincie Noord-Brabant
- 14 augustus: Hoofd Research & Development Bakker Barendrecht
- 24 augustus: Presentatie Stöppelhaene "Boerenkracht is een kunst"
- 8 september: Presentatie visie Minister Schouten (LNV) in Delfgauw
- 18 september: Cluster Agri & Food Klankbordgroep bijeenkomst (FME) in Rijen bij Fieldlab Campione
- 27 september: AgriFood meets Geo

Website en visuele markering

Gemiddeld verschijnt er elke twee weken minimaal 1 nieuw artikel op de website van het AgriFoodTech Platform. Deze nieuwsberichten worden ook via alle social media kanalen verspreid en onder de aandacht gebracht. Het platform is altijd op zoek naar nieuwswaardige artikelen op het snijvlak van de AgriFoodTech én zoekt artikelen bij elkaar die tevens ook over de dialoog gaan. Hierbij neemt het platform geen positie in, maar deelt zij de informatie beschouwend en objectief. Op de website zijn tevens alles verslagen en andere downloads te vinden, zoals de snapshot.

Kennisnieuwsbrieven

Tot op heden zijn er in totaal 6 kennisnieuwsbrieven verstuurd.

Deze zijn verstuurd naar een totaal van 2.443 unieke e-mailadressen behorende bij 2.443 stakeholders gelieerd aan de 5O's: Onderwijs, Onderzoek, Ondernemers, Overheid en Maatschappelijke Organisaties. In het kader van de AVG wetgeving heeft het platform in 2018 alle geregistreerde ontvangers zich opnieuw laten aanmelden. Hier is een verlies opgetreden. Echter, is het aantal geregistreerde ontvangers van de nieuwsbrief hoger dan in 2017 door extra aanmeldingen.

Naast de kennisnieuwsbrief zijn er een aantal additionele mailingen uitgegaan ter aankondiging van de activiteiten die worden georganiseerd door het AgriFoodTech Platform. Er is bovendien extra aandacht uitgegaan naar de inzet van Hoog Technologisch Eten. De inmiddels bekende blauwe tafel reist door heel Nederland en de verschillende locaties zijn met het netwerk gedeeld.

De redactieraad werkt momenteel digitaal met elkaar. Tot nu toe werkt dit goed genoeg om afstemming te vinden t.a.v. te publiceren artikelen en het delen van georganiseerde evenementen. Daarnaast komt de programmacommissie ongeveer elke 3 weken bij elkaar om in een werkoverleg de verschillende projecten te stroomlijnen en de doelstellingen aan te scherpen. Een aantal partijen gebruiken het AgriFoodTech Platform om kennis te delen en er komen regelmatig verzoeken tot publicatie binnen op info@agrifoodtechplatform.nl.

Themabijeenkomsten

Met de themadagen beogen wij als AgriFoodtech Platform te zoeken naar concrete aanknopingspunten voor kansen of belemmering gericht op technologische ontwikkelingen in de agrifood sector. In 2017 stonden de thema's Robotisering, Vertical Farming en Data centraal. Dit jaar zijn deze thema's ook opgepakt en ligt de focus meer op de dialoog tussen de 5O's, met nadruk tussen studenten, bedrijfsleven en kennisinstellingen. Daarbij is meer aansluiting gezocht bij bestaande events om de beoogde doelgroep te bereiken en vergroten.

De volgende themabijeenkomsten hebben plaatsgevonden voor 1 oktober:

- Robotisering in de Agri & Food sector tijdens de Vision, Robotics & Motion beurs bij het NH Conference Centre in Veldhoven– 6 juni

Tijdens de Vision, Robotics & Motions beurs heeft het AgriFoodTech Platform in samenwerking met Holland Robotics een interactieve sessie georganiseerd over robotisering binnen de Agri & Food sector. Circa 40 mensen zaten in de zaal. Dit was een mix van vertegenwoordigers voornamelijk uit het bedrijfsleven en van de overheid. Tijdens deze sessie hebben eerst twee sprekers een presentatie gehouden over hun robotiseringsinnovatie binnen de sector. De TU-Delft spin-off Pats Indoor Solutions werkt aan een drone toepassing in de glastuinbouw. Sanders Machinebouw maakt unieke robotica systemen om anders te kunnen produceren binnen de zowel de machinebouw, voedselverwerking als op het land en in de kas. Vervolgens is er met de zaal in dialoog gegaan. In samenwerking met de WUR is de *value sensive methode* uitgewerkt. Tijdens deze sessie is dit als methode gebruikt om de maatschappelijke behoeftes en impact rondom robotisering naar boven te krijgen.

5.1.2.e

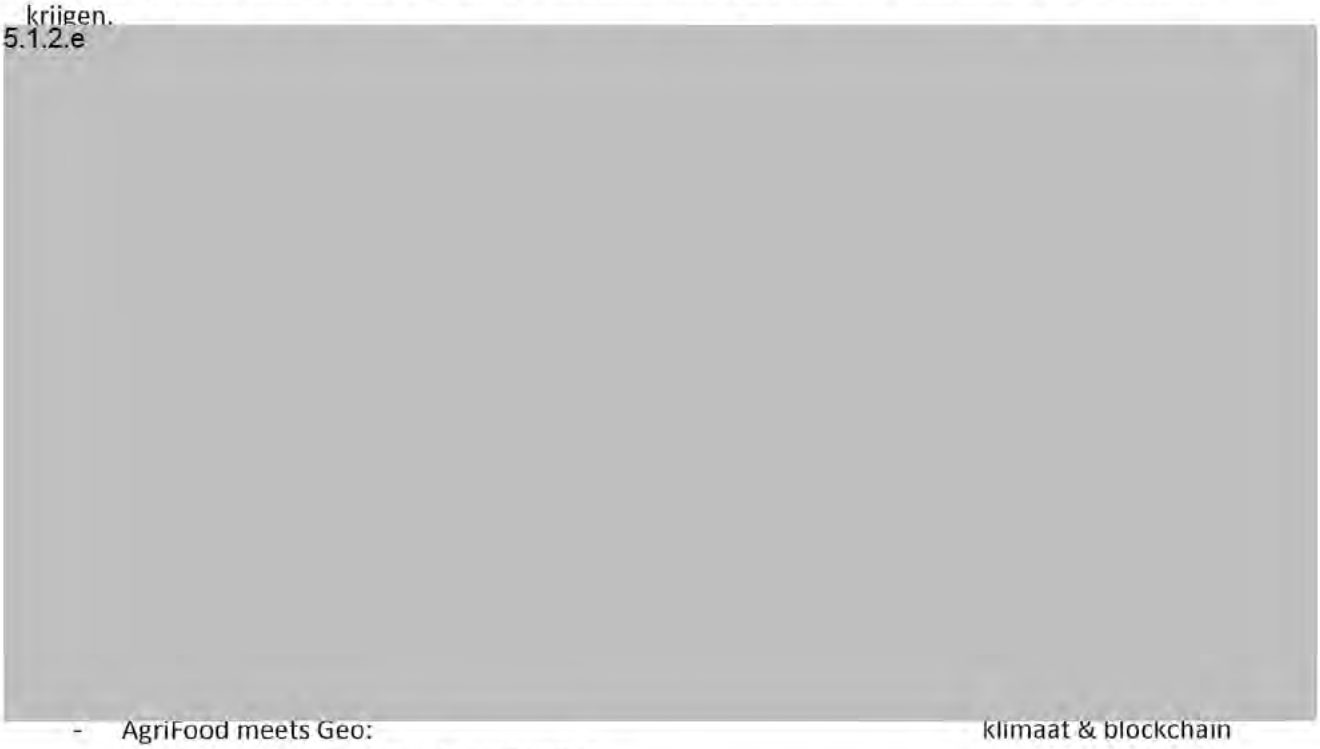

- AgriFood meets Geo: klimaat & blockchain
  bij de HAS in Den Bosch – 27 september

Tijdens de 2e editie van AgriFood meets Geo heeft het AgriFoodTech Platform invulling gegeven aan het plenaire programma in de ochtend en twee eigen workshops georganiseerd in de middag. De andere organiseerde partijen waren ZLTO, Ruimteschepper en de HAS. Gedurende de dag waren er circa 70 mensen aanwezig en tijdens beide workshop circa 15 per workshop. De eerste workshop

"Op naar een transparante voedselketen met blockchain!?' is samen met IBM vormgegeven. De betekenis van blokchain en de (mogelijke) toepassing in de Agri & Food sector werd tijdens een plenaire presentatie in de ochtend toegelicht. In de middag ging een mix van vertegenwoordigers vanuit het bedrijfsleven actief in meerdere schakels in de keten, studenten, en docenten aan de slag met elkaar. Aan de hand van eerdere voedselschandalen (cases) is in groepjes het gesprek gevoerd over waar de kansen liggen voor blockchain (en voor wie) in de Agri & Food en wat de potentiele gevolgen kunnen zijn voor het systeem en de huidige partners in de keten.

De tweede workshop "Klimaatimpact in beeld met data" is georganiseerd met de Cool Farm Tool. De obstakels en uitdagingen van het in beeld brengen van klimaat in de cool farm tool zijn besproken. Hoe gaan boeren en tuinders deze data interpreten? En wat zegt een berekende Co2 uitstoot als er geen gegevens zijn om mee te vergelijken? Door de Geo media design studenten werd benadrukt dat wat betreft uiterlijk de cool farm tool overzichtelijk is, maar er zijn vrij veel invulvelden. Het totale design zouden zij wat aantrekkelijker maken. Daarnaast blijft één vraag centraal: waarom wil een boer of tuinder de uitstoot van zijn product berekenen?

De studenten uit elke workshop hebben aan het einde van de dag de bevindingen gepresenteerd aan alle bezoekers van deze bijeenkomst.

5.1.2.e

Dialoog concept ontwikkeling

Aan het begin van het jaar is vanuit het AgriFoodTech Platform de ontwikkeling van een dialoog concept in gang gezet. (Z)LTO, FME en de WUR (Groene Tafel) zijn daarin samen opgetrokken. Vanuit WUR is een PhD student betrokken die onderzoek doet naar het integreren van maatschappelijke waardes in (food) bedrijven. De *value sensive methode* is als uitgangspunt genomen voor de eerste theoretische uitwerking van het concept. Deze dialoog methode is getest en verder bijgeschaafd tijdens de themadagen.

AgriFoodTech Snapshot

De AgriFoodTech snapshot is in deze periode nog niet geüpdatet. In overleg met Wageningen Economic Research (partner AFTP) is er besloten de AgriFoodTech Snapshot op de beurs van de Grüne Woche te presenteren.

Publieksdagen

Het AgriFoodTech Platform heeft voor 2018 een duidelijk ambitie t.a.v. actie ondernemen richting de consument. Waar beter dan de consument spreken over de rol van technologie in ons

voedselsysteem dan op de markt. Er is contact geweest met verschillende steden en evenementen om de blauwe tafel en het concept Hoog Technologisch Eten (H T E) in te zetten.

De ambitie van het AgriFoodTech Platform was de inzet van het concept op Lowlands of Best Kept Secret. Er is contact geweest met de organisatie van Lowlands. Zij toonde veel interesse maar wilde uiteindelijk een groter concept neerzetten. Dit is het *restaurant van de toekomst* geworden. Daarmee is de doelstelling van het platform bereikt, terwijl een andere partij het heeft ingevuld. Er is veel publiciteit bereikt met dit initiatief, wat de dialoog ten goede is gekomen.

Het AFTP is er wel in geslaagd om H T E in te zetten op Welcome to the Village, de Nijmeegse Vierdaagse en Stöppelhaene. Alle drie grote events met zeer veel bezoekers van diverse pluimage. In totaal is het concept nu 13 dagen in gezet.

Hieronder is het overzicht van de activiteiten van H T E:

- Dinsdag 24 april 2018: winkelcentrum Schalkwijk, Haarlem, Noord-Holland
- Vrijdag 22 juni 2018: Grote Markt, Middelburg, Zeeland
- Zaterdag 23 juni 2018: 100 jaar WUR, Wageningen, Gelderland
- Vrijdag t/m zondag 13 – 15 juli: Festival Hongerige Wolf, Hongerige Wolf, Groningen
- Dinsdag 17 - 19 juli 2018: Molenstraat, Nijmeegse Vierdaagse, Gelderland
- Vrijdag t/m zondag 20 – 23 juli: Welcome to the Village, Friesland
- Donderdag 24-8-2018: Stöppelhaene, Raalte, Overijssel

Hoog Technologische Eten in actie

5.1.2.e

AgriFoodTech Platform Congres

Het AgriFoodTech Platform Congres zal plaatsvinden op 12 december, de voorbereidingen zijn in volle gang. De keynotes zijn al bekend. Tevens wordt het "Disruptie Diner: *Innovate or Die*" georganiseerd.

Financiële rapportage

1. Open Landkaart

LTO Nederland
Totaal gereserveerd bedrag voor uren LTO Nederland: € 15.200,-
Totaal gerealiseerde uren LTO Nederland: 101 uur à € 115,- (€ 11.615,-) en 20 uur à €75,- (€ 1.500,-) = € 13.115,-
Totaal gereserveerde out of pocket: € 0,-
Totaal gerealiseerde out of pocket: € 0,-

FME
Totaal gereserveerd bedrag voor uren FME: € 15.200,-
Totaal gerealiseerde uren FME: € 9.918,-
83 uur à € 96,- = € 7.968,-
12,5 uur a € 156,- = € € 1.950,-
Totaal gereserveerde out of pocket: € 3.600,-
Totaal gerealiseerde out of pocket: € 357,-

2. Website & visuele markering

LTO Nederland
Totaal gereserveerd bedrag voor uren LTO Nederland: € 8.000,-
Totaal gerealiseerde uren LTO Nederland: 47,5 uur à € 115,- (€ 5.462,50) en 0,5 uur à € 75,- (€ 37,50) = € 5.500,-
Totaal gereserveerde out of pocket: € 2.300,-
Totaal gerealiseerde out of pocket: € 550,87

FME
Totaal gereserveerd bedrag voor uren FME: € 4.000,-
Totaal gerealiseerde uren FME: € 2.304,-
24 uur à € 96,- = €2.304,-
Totaal gereserveerde out of pocket: € 0,-
Totaal gerealiseerde out of pocket: € 0,-

3. Kennisnieuwsbrieven

LTO Nederland
Totaal gereserveerd bedrag voor uren LTO Nederland: € 8.400,-
Totaal gerealiseerde uren LTO Nederland: 28 uur à € 115,- (€ 3.220,-) en 40,75 uur à € 75,- (€ 3.056,25,-) = € 6.276,25
Totaal gereserveerde out of pocket: € 7.800,-
Totaal gerealiseerde out of pocket: € 4.617,74

FME
Totaal gereserveerd bedrag voor uren FME: € 2.000,-
Totaal gerealiseerde uren FME: € 1056,-
11 uur à € 96,- = € 1056,-
Totaal gereserveerde out of pocket: € 0,-
Totaal gerealiseerde out of pocket: € 0,-

FNLI
Totaal gereserveerd bedrag voor uren FNLI: € 2.400,-
Totaal gerealiseerde uren FNLI: € 2.000,-

4TU
Totaal gereserveerd bedrag voor uren 4TU: € 2.700,-
Totaal gerealiseerde uren 4TU: € 2.000,-

Groene Tafel
Totaal gereserveerd bedrag voor uren Groene Tafel € 2.400,-
Totaal gerealiseerde uren Groene Tafel: € 2.000,-

4. Themabijeenkomsten

LTO Nederland
Totaal gereserveerd bedrag voor uren LTO Nederland: € 12.000,-
Totaal gerealiseerde uren LTO Nederland: 32 uur à € 115,- (€ 3.680,-) en 69 uur à € 75,- (€ 5.175,-) = € 8.855,-
Totaal gereserveerde out of pocket: € 0,-
Totaal gerealiseerde out of pocket: € 0,-

FME
Totaal gereserveerd bedrag voor uren FME: € 14.800,-
Totaal gerealiseerde uren FME: € 9.497,-
97 uur à € 96,- = € 9.312,-
2,5 uur à € 74,- = € 185,-
Totaal gereserveerde out of pocket: € 6.000,-
Totaal gerealiseerde out of pocket: € 1046,-

FNLI
Totaal gereserveerd bedrag voor uren FNLI: € 8000, -
Totaal gerealiseerde uren FNLI: €0,-

4TU
Totaal gereserveerd bedrag voor uren 4TU: € 20.000,-
Totaal gerealiseerde uren 4TU: € 10.000,-
100 uur à €100,- = € 10.000,-

Groene Tafel
Totaal gereserveerd bedrag voor uren Groene Tafel: € 16.800,-
Totaal gerealiseerde uren Groene Tafel: € 10.300,-
100 uur à €103,- = € 10.300,-

5. AgriFoodTech Snapshot

LTO Nederland
Totaal gereserveerd bedrag voor uren LTO Nederland: € 5.200,-
Totaal gerealiseerde uren LTO Nederland: 1 uur à € 115,- (€ 115,-) en 13 uur à €75,- (€ 975,-) = € 1.090,-
Totaal gereserveerde out of pocket: € 5.000,-
Totaal gerealiseerde out of pocket: € 0,-

4TU
Totaal gereserveerd bedrag voor uren 4TU: € 8.000,-
Totaal gerealiseerde uren: € 600,-
6 uur à € 100,- = € 600,-

6. Publieksdagen

LTO Nederland
Totaal gereserveerd bedrag voor uren LTO Nederland: € 20.000,-
Totaal gerealiseerde uren LTO Nederland: 20,5 uur à € 115,- (€ 2.357,50) en 163,5 uur à € 75,- (€ 12.262,50) = € 14.620,-
Totaal gereserveerde out of pocket: € 19.850,-
Totaal gerealiseerde out of pocket: € 8.201,22

FME
Totaal gereserveerd bedrag voor uren FME: € 20.000,-
Totaal gerealiseerde uren FME: € 7.872,-
82 uur à € 96,- = € 7.872,-

4TU
Totaal gereserveerd bedrag voor uren 4TU: € 19.400,-
Totaal gerealiseerde uren 4TU: € 4.800,-
48uur à € 100,- = € 4.800,-

Groene Tafel
Totaal gereserveerd bedrag voor uren Groene Tafel: € 1.600,-
Totaal gerealiseerde uren: € 800,-
8 uur à €100,- = € 800,-

7. AgriFoodTech Platform Congres

Totaal gereserveerd bedrag voor uren LTO Nederland: € 16.000,-
Totaal gerealiseerde uren LTO Nederland: 73 uur à € 115,- (€ 8.395,-) en 8,5 uur à € 75,- (€ 637,50) = € 9.032,50,-
Totaal gereserveerde out of pocket: € 0,-
Totaal gerealiseerde out of pocket: € 0,-

Totaal gereserveerd bedrag voor uren FME: € 31.600,-
Totaal gerealiseerde uren FME: € 6.960,-
72,5 uur à € 96,00 = € 6.960,-
Totaal gereserveerde out of pocket € 26.250,-
Totaal gerealiseerde out of pocket: € 993,24

FNLI
Totaal gereserveerd bedrag voor uren FNLI: € 2.800,-
Totaal gerealiseerde uren FNLI: €0,-

4TU
Totaal gereserveerd bedrag voor uren 4TU: € 10.800,-
Totaal gerealiseerde uren 4TU: € 1.000,-
10 uur à € 100,- = € 1.000,-

Groene Tafel
Totaal gereserveerd bedrag voor uren Groene Tafel: € 2.800,-
Totaal gerealiseerde uren Groene Tafel: € 800,-
8 uur à € 100,- = € 800,-

Van: 5.1.2.e
Verzonden: dinsdag 27 november 2018 10:24
Aan: 5.1.2.e
Onderwerp: FW: Tussenrapportage AgriFoodTech Platform 2018 - LTO Nederland
Bijlagen: 181126_Subsidieaanvraag tussenrapportage LTO Nederland AgiFoodTech Platform 2018.pdf

Ha 5.1.2.e

Rapportage vluchtig doorgenomen. Lijkt me goed, want t zelfde als van FME waar we al mee akkoord zijn gegaan. In de brief vraagt 5.1.2.e het 2e voorschot. Kan dit zo? Hoop dat de formuleringen niet tot onoverkomelijke bezwaren gaan leiden.

Groet, 5.1.2.e

Van: 5.1.2.e @zlto.nl>
Verzonden: dinsdag 27 november 2018 09:43
Aan: 5.1.2.e @minez.nl>; 5.1.2.e @minez.nl>
CC: 5.1.2.e @lto.nl>
Onderwerp: Tussenrapportage AgriFoodTech Platform 2018 - LTO Nederland

Reeds beoordeeld

23

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

LTO Nederland
Ter attentie van 5.1.2.e
Postbus 29773
2502 LT DEN HAAG

Directoraat-generaal Agro en Natuur
Directie Agro- en Natuurkennis

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Behandeld door
5.1.2.e
T 070 [illegible] 5.1.2.e
5.1.2.e @minez.nl

Ons kenmerk
DGAN-ANK / 18249376

Uw kenmerk
uw subsidie aanvraag 7-2-2018

Bijlage(n)
n.v.t.

Relatienummer
133386

IBAN
5.1.2.e

Datum - 29 NOV. 2018 -
Betreft Toekenning subsidie AgriFoodTechplatform 2018.
Verplichtingennummer 1300027607

Geachte heer, mevrouw,

1. Aanvraag
Op 7 februari 2018 ontving ik uw brief van 6 februari, waarin u subsidie aanvraagt voor de activiteiten van het Platform AgriFoodTech 2018. U heeft daarbij een projectplan en begroting aan mij overgelegd.

U voert de activiteiten waarvoor u subsidie hebt aangevraagd uit in samenwerking met FME, de 4 TU's en FNLI. Dit betreft feitelijk een samenwerkingsverband. Ik beschouw LTO-Nederland en FME als initiatiefnemers van het Platform AgriFoodTech ook als de penvoerders van dit samenwerkingsverband voor deze subsidieaanvraag. FME en LTO-Nederland zijn aan te merken als subsidieontvangers. Deze beschikking heeft betrekking op de subsidie aan LTO-Nederland.

1.1 Procesverloop
Na binnenkomst is de aanvraag, samen met die van FME, nader bestudeerd en met u op hoofdlijnen doorgenomen.
Deze aanvraag is reeds geruime tijd terug (vanaf 7-2-2018) in behandeling genomen. Echter als gevolg van het uitblijven van een BTW-verklaring van de belastingdienst is de behandeling aangehouden. Om de voortgang in het project te behouden is ervoor gekozen om vooralsnog geen rekening te houden met BTW uitgaven, zodat de voorgenomen activiteiten in combinatie met FME goed door kunnen gaan.
Recentelijk is de voortgangsrapportage 2018 ontvangen en goedgekeurd. Deze rapportage is gelijk aan de FME rapportage.

1.2 Beoordeling van uw aanvraag
De activiteiten zoals beschreven in uw aanvraag passen binnen het kader van het LNV-beleid. De kern van dit beleid is gericht op een voor transities naar een gezonde en duurzame voedselconsumptie en duurzame productieketens waarbij de inzet van nieuwe technologie een belangrijk element is.

Directoraat-generaal Agro en Natuur
Directie Agro- en Natuurkennis

Ons kenmerk
DGAN-ANK / 18249376

1.3 Europeesrechtelijke aspecten
Op grond van artikel 7, van de Kaderwet EZ- subsidies verleen ik geen subsidie als dit naar mijn oordeel leidt tot het verlenen van ongeoorloofde staatssteun in de zin van artikel 107 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (hierna: VWEU).

Op basis van uw aanvraag zie ik geen aanleiding om tot het oordeel te komen dat de verstrekking van subsidie staatssteun betreft.

LTO-Nederland verricht in het kader van deze subsidie geen economische activiteit. De activiteiten worden op een neutrale, objectieve en niet-discriminatoire wijze uitgevoerd en concurreren niet met de dienstverlening die op de markt door commerciële partijen wordt aangeboden. Alle activiteiten van LTO-Nederland in het kader van deze subsidieaanvraag, alsmede de resultaten daarvan, zijn voor een ieder zonder onderscheid toegankelijk, en bevoordelen geen individuele bedrijven. De deelname aan de activiteiten uit het projectplan staat voor een ieder open. Naast de niet-economische activiteiten als omschreven in de onderhavige beschikking tot subsidieverlening worden door LTO-Nederland mogelijk ook economische activiteiten verricht. Beide soorten activiteiten en de financiering ervan worden in de boekhouding van LTO-Nederland onderscheiden.

2. Besluit
In het kader van mijn beleid gericht op een transities naar een gezonde en duurzame voedselconsumptie en duurzame productieketens verstrek ik u hierbij, op grond van artikel 2, eerste lid, onderdeel d, e en n , van de Kaderwet EZ-subsidies, subsidie voor de voor de uitvoering van de activiteiten van het Platform AgriFoodTech, waarvoor u subsidie hebt aangevraagd. Daarbij gaat het om:

• Open landkaart	€ 4.000,00
• Website & visuele markering	€ 6.300,00
• Kennis en nieuwbrieven	€ 12.000,00
• Themabijeenkomsten	€ 6.000,00
• AgriFoodTech Snapshot	€ 7.600,00
• Publieksdagen	€ 29.850,00
• Congres	€ 8.000,00

Totaal	**€ 73.750,00**

Deze bedragen omvatten de kosten voor te maken uren en out-of-pocket kosten en zijn inclusief BTW.

2.1 Periode
De activiteiten dienen te worden uitgevoerd in de periode van 7 februari 2018 tot 1 februari 2019. Dit is de laatste tranche van het 3 jarige traject waarvoor u subsidie voor de activiteiten van het Platform AgriFoodTech heeft aangevraagd.

2.2 Subsidiebedrag
Het subsidiebedrag bedraagt 100% van de hierboven genoemde subsidiabele kosten, met dien verstande dat, indien ter zake van de subsidiabele kosten of een deel daarvan reeds uit anderen hoofde vanwege een bestuursorgaan of de Europese Commissie subsidie is verstrekt, slechts een zodanig bedrag aan subsidie wordt verstrekt, dat het totale bedrag aan subsidies niet meer bedraagt dan 100% van de subsidiabele kosten. Het subsidiebedrag kan niet meer bedragen dan toegestaan volgens de toepasselijke Europese steunkaders.

Directoraat-generaal Agro en Natuur
Directie Agro- en Natuurkennis

Ons kenmerk
DGAN-ANK / 18249376

De subsidie wordt ten hoogste vastgesteld op € 73.750,- gelet op de gegevens opgenomen in uw aanvraag en is berekend volgens de bij uw aanvraag gevoegde begroting. Dit bedrag is exclusief alle eventuele belastingen waaronder de BTW. U heeft aangegeven dat u in het subsidieverzoek de kosten voor de te maken uren per abuis incl. BTW heeft opgegeven. In de begroting hadden deze als exclusief BTW opgenomen dienen te worden (zie mail van de heer Leenaars van LTO, d.d. 7 mei 2018). Van de bedragen voor de out-of-pocket kosten is in deze beschikking de BTW afgetrokken.

2.3 Subsidiabele kosten
De volgende, rechtstreeks aan het project toe te rekenen kosten, daadwerkelijk gemaakt in de voornoemde periode en die betaald zijn vóór 1 februari 2019 worden door mij subsidiabel geacht:

• interne kosten op basis van loonkosten tegen een uurtarief, berekend op basis van integrale kosten, welke berekening is gebaseerd op bedrijfseconomische en maatschappelijk aanvaardbare grondslagen;

• aan derden verschuldigde kosten die direct voor de subsidiabele activiteiten worden gemaakt, bijvoorbeeld door uitbesteding van een deel van de subsidiabele activiteit en kosten van voor de subsidiabele activiteit geleverde goederen en diensten;

De vóór indiening van de aanvraag gemaakte kosten komen niet voor subsidie in aanmerking.

Voor de toepassing van de hierboven genoemde punten geldt, dat winstopslagen bij transacties binnen een groep alleen in aanmerking zijn genomen voor zover het gebruikelijk is om die winstopslagen ook bij soortgelijke transacties buiten de groep in rekening te brengen.

2.4 BTW
In het subsidieverzoek stelt u dat LTO-Nederland niet belastingplichtig is en daardoor de belasting niet kan verrekenen. In door ons gevraagde toelichting op dit punt geeft de heer Leenaars van ZLTO in een mail van 7 mei 2018 aan dat LTO-Nederland als organisatie en gezien de prestaties die zij in het economisch verkeer verricht BTW plichtig is. Voor niet-economische activiteiten kan volgens deze mail de BTW niet worden verrekend. Dit geldt dan met name voor de BTW over de out-of-pocket kosten.

Directoraat-generaal Agro en Natuur
Directie Agro- en Natuurkennis

Ons kenmerk
DGAN-ANK / 18249376

2.5 Subsidiabele kosten voor dit project
Op grond van uw projectplan en begroting raam ik de subsidiabele kosten voor dit project op:

	Project	Gevraagde uren	Out-of-pocket kosten (ex BTW)	Totale bijdrage
1.	Open Landkaart	€ 4.000	€ 0	€ 4.000,00
2.	Website & visuele markering	€ 4.000	€ 1.900,80	€ 5.900,80
3.	Kennisnieuwsbrieven	€ 4.200	€ 6.446,30	€ 10.646,30
4.	Themabijeenkomsten	€ 6.000	€ 0	€ 6.000,00
5.	AgriFoodTech Snapshot	€ 2.600	€ 4.132,20	€ 6.732,20
5	Publieksdagen	€ 10.000	€ 16.405,00	€ 26.405,00
6.	Congres	€ 8.000	€ 0	€ 8.000,00
TOTAAL:				**€ 67.684,30 excl. BTW Ofwel € 73.750,00 incl. niet verrekenbare BTW**

2.6 Subsidieverplichtingen
Aan de subsidie zijn de volgende verplichtingen verbonden:

1. U dient het project volledig uit te voeren overeenkomstig het bij de aanvraag ingediende plan en binnen de daarin voorziene tijdsduur.
2. U dient mij onverwijld een schriftelijke melding te doen zodra aannemelijk is dat de activiteiten waarvoor de subsidie is verleend niet, niet tijdig of niet geheel zullen worden verricht of dat niet, niet geheel of niet tijdig aan de aan de subsidie verbonden verplichtingen zal worden voldaan.
3. Alle beschreven producten en activiteiten zijn openbaar toegankelijk en beschikbaar, o.a. via de website van het Platform AgriFoodTech.
4. U heeft een inspanningsverplichting ten aanzien van het betrekken van de ondernemers-, onderwijs-, onderzoeks-, overheids- en andere maatschappelijke organisaties bij uw platform activiteiten. De genoemde resultaten ten aanzien van de participatie aan het Platform zien we als resultaatsverplichting. In de verslaglegging geeft u resultaat en inspanningen weer.
5. De door het LTO te verrichten activiteiten dienen op een neutrale, objectieve en niet-discriminatoire wijze plaats te vinden en mogen niet concurreren met de dienstverlening die op de markt door commerciële partijen wordt aangeboden.
6. De deelname aan de activiteiten, genoemd in het projectplan, staat voor een ieder open.
7. In het geval activiteiten door een derde of derden worden uitgevoerd, dient de opdrachtverlening aan deze derde(n) plaats te vinden (ofte hebben plaatsgevonden) op basis van transparante criteria en marktconforme tarieven.
8. Indien LTO – naast de niet-economische activiteiten zoals opgenomen in uw projectplan – ook economische activiteiten verricht, dienen beide

soorten activiteiten en de financiering ervan in haar boekhouding te worden onderscheiden.

9. U dient voor elke essentiële wijziging in de aard of de uitvoering van het plan mijn voorafgaande schriftelijke toestemming te vragen. Geen toestemming is vereist voor een wijziging van de in de subsidieverlening gespecificeerde kostenposten indien als gevolg van deze wijziging:
    a. de omvang van een kostenpost niet meer dan 15% wijzigt;
    b. Het bedrag van de wijzing lager is dan € 2.500,-.
10. U dient mij uiterlijk 1-11-2018 een tussentijds voortgangsverslag in te zenden. In dit verslag dient duidelijk inzicht te worden gegeven in de voortgang van het project in vergelijking met de voorziene tijdsduur en kosten zoals opgenomen in het door u ingediende projectplan.
    Inmiddels is dit voortgangsverslag door mij ontvangen en akkoord bevonden.
11. Uiterlijk binnen 13 weken na de in deze beschikking genoemde einddatum dient u bij mij schriftelijk een verzoek om subsidievaststelling in. U dient mij desgevraagd aan te tonen dat de activiteiten waarvoor de subsidie is verleend, zijn verricht en dat is voldaan aan de aan de subsidie verbonden verplichtingen, door
    een verklaring van werkelijke kosten en opbrengsten, waarin wordt aangegeven
    a. dat de activiteiten waarvoor de subsidie is verleend zijn verricht, voorzien van een korte toelichting;
    b. dat aan de aan de subsidie verbonden verplichtingen is voldaan;
    c. wat het totale bedrag van de gerealiseerde subsidiabele kosten is;
    d. wat het totale bedrag van de gerealiseerde opbrengsten, inclusief bijdragen van derden is;
    e. Wat het totale bedrag van de gerealiseerde eigenbijdrage is.
12. Op mijn verzoek dient u inlichtingen te verschaffen omtrent de voortgang of resultaten van het project. U bent verplicht om op mijn verzoek medewerking te verlenen aan een evaluatie van het beleid op grond waarvan deze subsidie is verstrekt. Deze verplichtingen gelden tot vijf jaar na de datum van de beschikking tot subsidievaststelling.
    U doet mij onverwijld schriftelijke mededeling van de indiening bij de rechtbank van een verzoek tot het op u van toepassing verklaren van de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen, tot verlening van surseance van betaling aan u of tot faillietverklaring van u.

2.7 Subsidievaststelling

De beschikking tot subsidievaststelling zal ik geven binnen 13 weken na ontvangst van uw aanvraag daartoe dan wel nadat de voor het indienen ervan geldende termijn genoemd in verplichting 3 is verstreken. Indien de beschikking niet binnen 13 weken kan worden gegeven zal ik u daarvan in kennis stellen en daarbij een redelijke termijn noemen waarbinnen de beschikking tegemoet gezien kan worden.

Directoraat-generaal Agro en Natuur
Directie Agro- en Natuurkennis

Ons kenmerk
DGAN-ANK / 18249376

2.8 Voorschot
Ik verleen u bij deze een voorschot van 80% van € 73.750,- zijnde € 59.000,-
Het voorschot zal worden betaald binnen zes weken na de dag van verzending van deze beschikking op uw bankrekeningnummer: 5.1.2.e ten name van LTO-Nederland. Dit bedrag zal door het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat worden betaald.
De hoogte van het resterende subsidiebedrag wordt beoordeeld bij de eindafrekening.

Directoraat-generaal Agro en Natuur
Directie Agro- en Natuurkennis

Ons kenmerk
DGAN-ANK / 18249376

3. Correspondentie
Alle correspondentie met betrekking tot deze subsidie dient u, met vermelding van bovenstaand verplichtingnummer, te zenden naar:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
t.a.v. 5.1.2.e
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Hoogachtend,
5.1.2.e

Als u het niet eens bent met deze beslissing kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief een bezwaarschrift indienen. Stuur het ondertekende bezwaarschrift met een kopie van deze beslissing naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, Postbus 40219, 8004 DE, Zwolle. Op onze internetsite www.mijn.rvo.nl/bezwaar vindt u meer belangrijke informatie over het indienen van een bezwaarschrift. Dit besluit is verzonden op de in de aanhef van deze brief vermelde datum.

Retour: 5210AC100

Ministerie van Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit
t.a.v. 5.1.2.e
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Datum
16 juli 2018
Contact
5.1.2.e @zlto.nl
Kenmerk
185.1.2.e1607kdw

Onderwerp
Subsidieverzoek projectleiding Actieplan Brandveiligere Veestallen

Geachte 5.1.2.e,

Hartelijk dank voor de prettige samenwerking met betrekking tot het tot stand komen van het bijgevoegde Actieplan "Brandveiligere Veestallen 2018 – 2022" (hierna te noemen Actieplan).
Hierbij stuur ik u het subsidieverzoek voor het uitvoeren van de projectleiding en een deel van het communicatieplan. In deze brief zet ik uiteen wat het doel is van het Actieplan en hoe dit past binnen uw beleid, wat de rol is van de projectleiding (zie werkplan) en welke kosten nodig zijn om het naar behoren uit te voeren.

Doelen
De initiatiefnemers van dit nieuwe, tweede Actieplan zijn de Dierenbescherming, Brandweer Nederland, Het Verbond van Verzekeraars en LTO Nederland/POV. Het is in nauwe samenwerking met de Rijksoverheid tot stand gekomen. Het Actieplan is een vervolg op een eerder "Actieplan Stalbranden 2012 – 2016" wat in 2017 is afgerond.
Het doel van het nieuwe Actieplan is om het aantal stalbranden en dierlijke slachtoffers te verminderen. Dat willen we doen door de bewustwording over brandveiligheid te vergroten (zowel bij ondernemers als bij erfbetreders) en bestaande veestallen brandveiliger te maken. In deze Actieplanperiode worden de pijlen nadrukkelijker gericht op het brandveiliger maken van bestaande stallen.

De hier genoemde doelen sluiten aan bij uw beleid. Zo heeft Staatssecretaris van Dam in augustus 2017 aan de Tweede Kamer voorgesteld om te verkennen of "er mogelijkheden zijn om voor bestaande stallen in bestaande regelgeving aanvullende eisen op te nemen op het gebied van brandpreventie (Tweede Kamer, vergaderjaar 2016–2017, 34 550 XIII, nr. 138, augustus 2017) en in het huidige regeerakkoord is opgenomen dat het kabinet het aantal stalbranden wil verminderen en daartoe samen met verzekeringsmaatschappijen en ketenkwaliteitssystemen vóór 2019 afspraken wil maken over de bestrijding van knaagdieren door ondernemers en een periodieke elektrakeuring.

Verantwoording
LTO Nederland is als vertegenwoordiger van veehouders dé aangewezen organisatie voor de projectleiding van het Actieplan. Er is hier geen sprake van een economische activiteit van LTO Nederland: aan het einde van de subsidieperiode maakt LTO Nederland alles openbaar. Van andere organisaties ontvangt LTO Nederland voor de uitvoering van het actieplan geen subsidie. De activiteiten uit het Actieplan waarbij LNV direct betrokken is (3.3, 3.6, 3.7 en 3.8) vallen uiteraard **niet** onder dit subsidieverzoek.

Kosten
De totale kosten voor de uitvoering van de activiteiten door LTO Nederland zijn voor de jaren 2018 tot en met 2022 begroot op €180.831,- excl. btw (218.806,- incl. btw). Het werkplan 2018 tot en met 2022, met bijbehorende begroting vindt u in de bijlage.

Via deze weg verzoek ik uw ministerie namens LTO Nederland om toe te zeggen dat u, als ministerie een subsidie beschikbaar stelt ter hoogte van € 180.831,- voor het bekostigen van de activiteiten van LTO Nederland voor de jaren 2018 tot en met 2022.

Er zal geen (niet verrekenbare) btw in rekening worden gebracht over dit genoemde bedrag, wij willen u wel verzoeken de subsidie direct aan de uitvoerder van dit project, de ZLTO in Den Bosch, te betalen. Onderstaande bedragen zijn per jaar voorzien als subsidie van uw ministerie.

2018	2019	2020	2021	2022	totaal
€35.225	€40.994	€34.725	€35.018	€34.869	€180.831

Graag verneem ik uw spoedige reactie.

5.1.2.e

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Contactpersoon Actieplan: 5.1.2.e 5.1.2.e *@zlto.nl - 06-* 5.1.2.e

Bijlagen
1. Opbouw begroting en rollen projectleiding
2. Werkplan – benodigde liquiditeiten per activiteit / jaar door LTO Nederland

Bijlage 1: Opbouw begroting en rollen projectleiding

Actieplan Brandveilige Veestallen 2018-2022			
	Senior	Junior	
Tarief	**€ 130**	**€ 110**	
Voorbereidingskosten (uren)	100	100	
Faciliteren deelnemers bij het uitvoeren van de acties (uren)	75	90	
Toezien dat acties afgesproken worden (uren)	75	75	
Het opstellen van de voortgangsrapportages en agenda's (uren)	80	150	
Knelpunten in de uitvoering oplossen (uren)	75	50	
Aanspreekpunt/organisatie communicatie (vraagstukken/ bijeenkomsten e.d.) (uren)	75	75	
Aanspreekpunt voor derden (uren)	50	20	
Aanspreekpunt voor nieuwe innovaties/ beheersbaarheid praktijk (uren)	50	25	
Communicatie en vertaling praktijk - Algemeen *(€15.000 totaal)* (uren)	50	77	
Uren totaal	630	662	
Uur kosten (uren*tarief) excl. btw	€81.900,-	€ 72.820,-	
Out of pocket excl. btw (communicatiemateriaal/zaalhuur e.d)			€ 17.500,-
TOTAAL excl.btw projectleiding & communicatie	€ 172.220,-		
5% onvoorzien	€ 8.611,-		
TOTAAL EXCL.btw			**€ 180.831,-**
TOTAAL INCL.btw			**€ 218.806,-**

Bijlage 2: Werkplan – benodigde liquiditeiten per activiteit / jaar door LTO Nederland

Activiteit	Benodigde liquiditeiten LTO NL*	2018	2019	2020	2021	2022
1. Brandveilige stallen						
Overzicht mogelijkheden maatregelen bestaande stallen via private kwaliteitssystemen (bouwkundig)		€ 300	€ 300			
Maatregelen bestaande stallen (overige maatregelen)		€ 500	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500
Praktijknetwerken/ denktank (advies opstellen)		€ 500	€ 500			
Maatregelen bestaande stallen (agro-)elektrakeuring (incl. Beter Leven)						
Bewustwording/communicatie en event. uitvoering activiteiten knaagdierbestrijding in relatie tot brandveiligheid		€ 500	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Ontwerp voorbeeldregeling: maximaal bebouwd oppervlakte versus m2 bouwblok			€ 500	€ 400	€ 500	
2. Brandveilige bedrijfsvoering						
Informatiebijeenkomsten veehouders (75 bijeenkomsten)		€ 1.000	€ 3.000	€ 3.000	€ 3.000	€ 1.000
Overleg Stigas m.b.t. samenwerking		€ 300	€ 300	€ 300	€ 300	€ 300
Informatiebijeenkomsten erfbetreders (5 bijeenkomsten)		€ 500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500
Overleg brancheverenigingen installateurs		€ 100	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500
Veiligheidsprotocollen veehouders		€ 250	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000
Checklist brandveiligheid + borgen kwaliteitssystemen		€ 500	€ 3.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 1.000
Artikelen stimuleren over brandveiligheid (opstellen draaiboek getroffen veehouders)		€ 400	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.000

Samenwerking Universiteit Utrecht samenwerking opleiding module brandveiligheid		€ 200	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	
Sociaal beleid ten aanzien van veehouder		€ 100	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
3. Beheersbaarheid						
Advies n.a.v. onderzoek bovengrens grote bouwcompartimenten						
Advies detectiemogelijkheden en het gebruik ervan in de technische ruimte		€ 100	€ 500	€ 500		
Advies n.a.v. onderzoek automatische blussystemen in de stal			€ 1.500	€ 1.000	€ 1.000	
Informatie bij calamiteit veehouderijen			€ 3.000	€ 3.000	€ 3.500	€ 3.500
Advies/ in beeld brengen bluswatervoorzieningen op het erf van de veehouder			€ 2.500	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000
Innovatie stimuleren door partijen met stalbrandoplossingen een podium te geven		€ 150	€ 2.500	€ 2.300	€ 2.500	€ 2.500
4. Registratie en oorzaken van stalbranden						
Verdere uitbouw details registratie stalbranden						
Aanvullend onderzoek stalbranden (ook bij branden zonder dierlijke slachtoffers)						
5. Communicatie en vertaling naar de praktijk						
Opstellen communicatieplan		€ 500	€ 2.500			
Uitvoeren communicatieplan		€ 100	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000
Voorgangsrapportage + interne communicatie			€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 900
6. Projectleiding						
Voorbereidingskosten		€ 24.000				
Voortgangsrapportage en agenda (algemeen)			€ 3.669	€ 3.000	€ 3.000	€ 3.000
Eindrapportage						€ 5.951
Overig						

Out of pocket		€ 3.500	€ 3.500	€ 3.500	€ 3.500	€ 3.500
Onvoorzien		€ 1.725	€ 1.725	€ 1.725	€ 1.718	€ 1.718
TOTAAL		**€ 35.225**	**€ 40.994**	**€ 34.725**	**€ 35.018**	**€ 34.869**

**bedragen zijn een indicatie van de werkelijke kosten*

PER MAIL VERSTUURD

Retour: 5223DE100

Ministerie van Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit
t.a.v. 5.1.2.e
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Datum
31 augustus 2018
Contact
5.1.2.e @zlto.nl
Kenmerk
18[5.1.2.e]2808kdw

Onderwerp
Subsidieverzoek projectleiding Actieplan Brandveiligere Veestallen

Geachte 5.1.2.e

Hartelijk dank voor de prettige samenwerking met betrekking tot het tot stand komen van het bijgevoegde Actieplan "Brandveiligere Veestallen 2018 – 2022" (hierna te noemen Actieplan).
Hierbij stuur ik u het subsidieverzoek voor het uitvoeren van de projectleiding en een deel van het communicatieplan. In deze brief zet ik uiteen wat het doel is van het Actieplan en hoe dit past binnen uw beleid, wat de rol is van de projectleiding (zie werkplan) en welke kosten nodig zijn om het naar behoren uit te voeren.

Doelen
De initiatiefnemers van dit nieuwe, tweede Actieplan zijn de Dierenbescherming, Brandweer Nederland, Het Verbond van Verzekeraars en LTO Nederland/POV. Het is in nauwe samenwerking met de Rijksoverheid tot stand gekomen. Het Actieplan is een vervolg op een eerder "Actieplan Stalbranden 2012 – 2016" wat in 2017 is afgerond.
Het doel van het nieuwe Actieplan is om het aantal stalbranden en dierlijke slachtoffers te verminderen. Dat willen we doen door de bewustwording over brandveiligheid te vergroten (zowel bij ondernemers als bij erfbetreders) en bestaande veestallen brandveiliger te maken. In deze Actieplanperiode worden de pijlen nadrukkelijker gericht op het brandveiliger maken van bestaande stallen.

De hier genoemde doelen sluiten aan bij uw beleid. Zo heeft Staatssecretaris van Dam in augustus 2017 aan de Tweede Kamer voorgesteld om te verkennen of "er mogelijkheden zijn om voor bestaande stallen in bestaande regelgeving aanvullende eisen op te nemen op het gebied van brandpreventie (Tweede Kamer, vergaderjaar 2016–2017, 34 550 XIII, nr. 138, augustus 2017) en in het huidige regeerakkoord is opgenomen dat het kabinet het aantal stalbranden wil verminderen en daartoe samen met verzekeringsmaatschappijen en ketenkwaliteitssystemen vóór 2019 afspraken wil maken over de bestrijding van knaagdieren door ondernemers en een periodieke elektrakeuring.

Verantwoording
LTO Nederland is als vertegenwoordiger van veehouders dé aangewezen organisatie voor de projectleiding van het Actieplan. Zij zal intern afstemmen hoe de verantwoordelijkheid zowel inhoudelijk als financieel geregeld wordt binnen de organisatie. Er is hier geen sprake van een economische activiteit van LTO Nederland: aan het einde van de subsidieperiode maakt LTO Nederland alles openbaar. Van andere organisaties ontvangt LTO Nederland voor de uitvoering van het actieplan geen subsidie. De activiteiten uit het Actieplan waarbij LNV direct betrokken is (3.3, 3.6, 3.7 en 3.8) vallen uiteraard **niet** onder dit subsidieverzoek.

Kosten
De totale kosten voor de uitvoering van de activiteiten door LTO Nederland zijn voor de jaren 2018 tot en met 2022 begroot op €180.831,- excl. btw (218.806,- incl. btw). Het werkplan 2018 tot en met 2022, met bijbehorende begroting vindt u in de bijlage.

Via deze weg verzoek ik uw ministerie namens LTO Nederland om toe te zeggen dat u, als ministerie een subsidie beschikbaar stelt ter hoogte van € 180.831,- voor het bekostigen van de activiteiten van LTO Nederland voor de jaren 2018 tot en met 2022. Het rekeningnummer waarop de subsidie gestort kan worden is: 5.1.2.e t.n.v. LTO Nederland, onder vermelding van Actieplan Brandveiligere Veestallen.

Er zal geen (niet verrekenbare) btw in rekening worden gebracht over dit genoemde bedrag.
Onderstaande bedragen zijn per jaar voorzien als subsidie van uw ministerie.

2018	2019	2020	2021	2022	totaal
€35.225	€40.994	€34.725	€35.018	€34.869	€180.831

Graag verneem ik spoedig uw reactie.

Met vriendelijke groet, 5.1.2.e

5.1.2.e

Contactpersoon Actieplan: 5.1.2.e 5.1.2.e @zlto.nl - 06-5.1.2.e

Bijlagen
1. Opbouw begroting en rollen projectleiding
2. Werkplan – benodigde liquiditeiten per activiteit / jaar door LTO Nederland

Bijlage 1: Opbouw begroting en rollen projectleiding

Actieplan Brandveilige Veestallen 2018-2022			
	Senior	Junior	
Tarief	**€ 130**	**€ 110**	
Voorbereidingskosten (uren)	100	100	
Faciliteren deelnemers bij het uitvoeren van de acties (uren)	75	90	
Toezien dat acties afgesproken worden (uren)	75	75	
Het opstellen van de voortgangsrapportages en agenda's (uren)	80	150	
Knelpunten in de uitvoering oplossen (uren)	75	50	
Aanspreekpunt/organisatie communicatie (vraagstukken/ bijeenkomsten e.d.) (uren)	75	75	
Aanspreekpunt voor derden (uren)	50	20	
Aanspreekpunt voor nieuwe innovaties/ beheersbaarheid praktijk (uren)	50	25	
Communicatie en vertaling praktijk - Algemeen *(€15.000 totaal)* (uren)	50	77	
Uren totaal	630	662	
Uur kosten (uren*tarief) excl. btw	€81.900,-	€ 72.820,-	
Out of pocket excl. btw (communicatiemateriaal/zaalhuur e.d)			€ 17.500,-
TOTAAL excl.btw projectleiding & communicatie	€ 172.220,-		
5% onvoorzien	€ 8.611,-		
TOTAAL EXCL.btw			**€ 180.831,-**
TOTAAL INCL.btw			**€ 218.806,-**

Bijlage 2: Werkplan – benodigde liquiditeiten per activiteit / jaar door LTO Nederland

Activiteit	Benodigde liquiditeiten LTO NL*	2018	2019	2020	2021	2022
1. Brandveilige stallen						
Overzicht mogelijkheden maatregelen bestaande stallen via private kwaliteitssystemen (bouwkundig)		€ 300	€ 300			
Maatregelen bestaande stallen (overige maatregelen)		€ 500	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500
Praktijknetwerken/ denktank (advies opstellen)		€ 500	€ 500			
Maatregelen bestaande stallen (agro-)elektrakeuring (incl. Beter Leven)						
Bewustwording/communicatie en event. uitvoering activiteiten knaagdierbestrijding in relatie tot brandveiligheid		€ 500	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Ontwerp voorbeeldregeling: maximaal bebouwd oppervlakte versus m2 bouwblok			€ 500	€ 400	€ 500	
2. Brandveilige bedrijfsvoering						
Informatiebijeenkomsten veehouders (75 bijeenkomsten)		€ 1.000	€ 3.000	€ 3.000	€ 3.000	€ 1.000
Overleg Stigas m.b.t. samenwerking		€ 300	€ 300	€ 300	€ 300	€ 300
Informatiebijeenkomsten erfbetreders (5 bijeenkomsten)		€ 500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500
Overleg brancheverenigingen installateurs		€ 100	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500
Veiligheidsprotocollen veehouders		€ 250	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000
Checklist brandveiligheid + borgen kwaliteitssystemen		€ 500	€ 3.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 1.000
Artikelen stimuleren over brandveiligheid (opstellen draaiboek getroffen veehouders)		€ 400	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.000

Samenwerking Universiteit Utrecht samenwerking opleiding module brandveiligheid		€ 200	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	
Sociaal beleid ten aanzien van veehouder		€ 100	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
3. Beheersbaarheid						
Advies n.a.v. onderzoek bovengrens grote bouwcompartimenten						
Advies detectiemogelijkheden en het gebruik ervan in de technische ruimte		€ 100	€ 500	€ 500		
Advies n.a.v. onderzoek automatische blussystemen in de stal			€ 1.500	€ 1.000	€ 1.000	
Informatie bij calamiteit veehouderijen			€ 3.000	€ 3.000	€ 3.500	€ 3.500
Advies/ in beeld brengen bluswatervoorzieningen op het erf van de veehouder			€ 2.500	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000
Innovatie stimuleren door partijen met stalbrandoplossingen een podium te geven		€ 150	€ 2.500	€ 2.300	€ 2.500	€ 2.500
4. Registratie en oorzaken van stalbranden						
Verdere uitbouw details registratie stalbranden						
Aanvullend onderzoek stalbranden (ook bij branden zonder dierlijke slachtoffers)						
5. Communicatie en vertaling naar de praktijk						
Opstellen communicatieplan		€ 500	€ 2.500			
Uitvoeren communicatieplan		€ 100	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000
Voorgangsrapportage + interne communicatie			€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 900
6. Projectleiding						
Voorbereidingskosten		€ 24.000				
Voortgangsrapportage en agenda (algemeen)			€ 3.669	€ 3.000	€ 3.000	€ 3.000
Eindrapportage						€ 5.951
Overig						

Out of pocket		€ 3.500	€ 3.500	€ 3.500	€ 3.500	€ 3.500
Onvoorzien		€ 1.725	€ 1.725	€ 1.725	€ 1.718	€ 1.718
TOTAAL		**€ 35.225**	**€ 40.994**	**€ 34.725**	**€ 35.018**	**€ 34.869**

**bedragen zijn een indicatie van de werkelijke kosten*

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

TER INFORMATIE

Aan
5.1.2.e

Directoraat-generaal Agro en Natuur
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Auteur
5.1.2.e
T 070 5.1.2.e
5.1.2.e @minez.nl

Datum
20 september 2018

Kenmerk
DGAN-DAD / 18244837

Kopie aan

Bijlage(n)

nota

Subsidiebeschikking LTO voor projectleiding Actieplan Brandveilige Veestallen 2018-2022

Parafenroute

Paraaf	Paraaf	Paraaf
5.1.2.e /DAD	5.1.2.e	5.1.2.e
5.1.2.e		5.1.2.e
Medeparaaf	Medeparaaf	Medeparaaf

Aanleiding
LTO-Nederland heeft op 27 juni jl. een subsidieaanvraag ingediend voor het leiden van Actieplan Brandveilige Veestallen 2018-2022.

Advies
Akkoord gaan met de beschikking.

Kernpunten
- ✓ De beschikking is vooraf ambtelijk afgestemd met WJZ en FEZ.
- ✓ Het betreft een meerjarige beschikking tot in 2023
- ✓ Het totale subsidiebedrag voor deze meerjarige subsidie bedraagt €180.831,- excl BTW.
- ✓ Er is sprake van staatssteun en daarom moet de steunmaatregel worden gemeld bij de Europese Commissie.
- ✓ Deze subsidie kan geoorloofd verstrekt worden op basis van artikel 21 (Steun voor acties inzake kennisoverdracht en voorlichting van de groepsvrijstellingsverordening landbouw. De steun mag 100% bedragen.
- ✓ De beschikking wordt geanonimiseerd op internet gezet

Ontvangen BBR

Van: 5.1.2.e
Verzonden: woensdag 10 oktober 2018 15:24
Aan: 5.1.2.e 5.1.2.e
Onderwerp: RE: Startdatum

Hallo heren,

Nee, het start per datum aanvraag + 1 dag en met goedkeuring van Brussel.

Mvg, 5.1.2.e

Van: 5.1.2.e
Verzonden: woensdag 10 oktober 2018 15:12
Aan: 5.1.2.e @minez.nl>
CC: 5.1.2.e @minez.nl>
Onderwerp: RE: Startdatum

Maar het lijkt mij dat een project pas start als zij de toekenningsbrief hebben ontvangen, dus vandaar dat ik die datum niet begrijp.

Gr. 5.1.2.e

Van: 5.1.2.e @minez.nl>
Verzonden: woensdag 10 oktober 2018 14:54
Aan: 5.1.2.e @minez.nl>
CC: 5.1.2.e @minez.nl>
Onderwerp: RE: Startdatum

Op 28 juni jl. kwam de eerste subsidieaanvraag van LTO Nederland binnen.
Er is wel een bevestigingsbrief uit gegaan naar LTO, waarin vermeld staat dat we hun subsidieaanvraag hebben ontvangen.

Gr, 5.1.2.e

Van: 5.1.2.e @minez.nl]
Verzonden: woensdag 10 oktober 2018 14:38
Aan: 5.1.2.e
Onderwerp: Startdatum

En waarom start de subsidie vanaf 29 juni? Dat zou niet kunnen want zij hebben de subsidiebeschikking nog niet ontvangen.
Tevens zie ook nergens in het subsidieverzoek die datum terugkomen

Gr. 5.1.2.e

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

LTO-Nederland
t.a.v. 5.1.2.e
Bezuidenhoutseweg 105-113
2584 AC Den Haag

Directoraat-generaal Agro en Natuur
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Behandeld door
5.1.2.e
T 070 [redacted] 5.1.2.e
5.1.2.e [redacted]@minez.nl

Ons kenmerk
DGAN-DAD / 18244725

Uw kenmerk
185.1.2.e1607kdw

Bijlage(n)

Datum - 17 OKTOBER 2018 -
Betreft Subsidiebeschikking Actieplan Brandveilige Veestallen 2018-2022

Relatienummer: 133386
Verplichtingennummer: 1300027394

Geachte 5.1.2.e ,

1. Aanvraag
Op 17 juli 2018 ontving ik uw brief van 16 juli 2018, kenmerk 185.1.2.e1607kdw, waarin u namens LTO-Nederland subsidie aanvraagt voor het Actieplan Brandveiligere Veestallen. U heeft daarbij een projectplan en begroting aan mij overgelegd.

1.1. Procesverloop
Op 28 juni 2018 ontving ik uw e-mail met een eerste subsidieverzoek. Naar aanleiding van deze e-mail heb ik u per e-mail op 10 juli 2018 verzocht om stukken aan te passen en nieuwe stukken te overleggen, zodat uw subsidieverzoek in behandeling kon worden genomen. U heeft op 17 juli jl. een herzien subsidieverzoek per brief ingediend.

1.2 Beoordeling van uw aanvraag
De activiteiten zoals beschreven in uw aanvraag passen binnen het kader van het streven om het aantal stalbranden te verminderen, zoals in het regeerakkoord verwoord. De kern van dit beleid is om het aantal stalbranden en dierlijke slachtoffers daarvan te verminderen. Uw project draagt daaraan bij door met de betrokken sectoren de bewustwording over brandveiligheid te vergroten (zowel bij ondernemers als bij erfbetreders) en bestaande veestallen brandveiliger te maken.

1.3 Europeesrechtelijke aspecten
Op grond van artikel 7 van de Kaderwet EZ- subsidies verleen ik geen subsidie als dit naar mijn oordeel leidt tot het verlenen van ongeoorloofde staatssteun in de zin van artikel 107 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU).

Op basis van uw aanvraag kom ik tot het oordeel dat de subsidie verstrekt kan worden op grond van verordening (EU) nr. 702/2014 van de Commissie van 25 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun in de landbouw- en bosbouwsector en in plattelandsgebieden op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag

Directoraat-generaal Agro en Natuur
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Ons kenmerk
DGAN-DAD / 18244725

betreffende de werking van de Europese Unie met de interne markt verenigbaar worden verklaard (Pb EU 2014, L 193/33-36), met name artikel 21.

Dit artikel verklaart steun voor acties inzake kennisoverdracht en voorlichting verenigbaar met de interne markt en vrijgesteld van de voorgenoemde aanmeldingsverplichting uit artikel 108, derde lid, VWEU, mits wordt voldaan aan de voorwaarden uit het tweede tot en met het achtste lid van het desbetreffende artikel, alsmede aan de voorwaarden uit hoofdstuk I van Verordening (EU) nr. 702/2014.

Ik heb geconstateerd dat LTO-Nederland geen onderneming in moeilijkheden is zoals bedoeld in artikel 2, onder punt 14, van Verordening (EU) nr. 702/2014.
Ik heb verder geconstateerd dat er tegen LTO-Nederland geen bevel tot terugvordering uitstaat als bedoeld in artikel 1, vijfde lid, onderdeel b, van Verordening (EU) nr. 702/2014.
Voorts heb ik vastgesteld dat met de uitvoering van dit projectplan niet is begonnen dan na de aanvraag van 28 juni 2018. Er gaat derhalve - onder meer om deze reden - een stimulerend effect uit van deze subsidieverlening aan LTO-Nederland.

Beknopte informatie over deze subsidieverlening is op grond van artikel 9, eerste lid, van Verordening (EU) nr. 702/2014 gemeld aan de Europese Commissie. De volledige tekst van de onderhavige beschikking wordt gepubliceerd op de staatssteunwebsite op het internet.

1.4 Bewaartermijn boekhouding
Ik wijs u erop dat de Europese Commissie nog gedurende tien jaar na de verstrekking van deze subsidie,, deze achteraf kan controleren. Ik raad u aan de relevante documenten met betrekking tot deze subsidie gedurende deze periode te bewaren.

2. Besluit
In het kader van mijn beleid inzake landbouw en landbouwonderwijs, en specifiek het verminderen van het aantal stalbranden, zoals verwoord in het regeerakkoord, verleen ik u hierbij, op grond van artikel 2, onderdeel e van de Kaderwet EZ-subsidies, subsidie voor de uitvoering van de projectleiding Actieplan Brandveiligere Veestallen 2018 - 2022 , waarvoor u subsidie hebt aangevraagd.

2.1 Periode
Het project dient te worden uitgevoerd in de periode van 29 juni 2018 tot 28 juni 2023.

2.2 Subsidiebedrag
Het subsidiebedrag zal 100% van de volgende subsidiabele kosten bedragen, met dien verstande dat, indien ter zake van de subsidiabele kosten of een deel daarvan reeds uit anderen hoofde vanwege een bestuursorgaan of de Europese Commissie subsidie is verstrekt, slechts een zodanig bedrag aan subsidie wordt

Directoraat-generaal Agro en Natuur
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Ons kenmerk
DGAN-DAD / 18244725

verstrekt, dat het totale bedrag aan subsidies niet meer bedraagt dan 100% van de subsidiabele kosten. Het subsidiebedrag kan niet meer bedragen dan toegestaan volgens de toepasselijke Europese steunkaders.

Dit bedrag is inclusief alle eventuele belastingen.

De subsidie wordt ten hoogste vastgesteld op € 180.831,- exclusief BTW, gelet op de gegevens opgenomen in uw aanvraag en berekend volgens de bij uw aanvraag gevoegde begroting. Dit bedrag wordt verdeeld over een periode van vijf jaar.

2.3 Subsidiabele kosten
De volgende, rechtstreeks aan het project toe te rekenen kosten, daadwerkelijk gemaakt in de voornoemde periode en die betaald zijn vóór 27 september 2023 worden door mij subsidiabel geacht:

- interne kosten op basis van loonkosten tegen een uurtarief, berekend op basis van integrale kosten, welke berekening is gebaseerd op bedrijfseconomische en maatschappelijk aanvaardbare grondslagen;
- aan derden verschuldigde kosten die direct voor de subsidiabele activiteiten worden gemaakt, bijvoorbeeld door uitbesteding van een deel van de subsidiabele activiteit en kosten van voor de subsidiabele activiteit geleverde goederen en diensten;
- projectmanagement, met dien verstande dat ten hoogste 100% van de projectkosten in aanmerking is genomen.

De vóór indiening van de aanvraag gemaakte kosten komen niet voor subsidie in aanmerking.

Voor de toepassing van de hierboven genoemde punten geldt, dat winstopslagen bij transacties binnen een groep alleen in aanmerking zijn genomen voor zover het gebruikelijk is om die winstopslagen ook bij soortgelijke transacties buiten de groep in rekening te brengen.

2.4 BTW
U heeft opgegeven dat u BTW- plichtig bent. Derhalve kunt u de door u aan derden te betalen BTW met de fiscus verrekenen. Aangezien de BTW voor u dus geen kostenpost vormt, is mijn subsidie gebaseerd op de door u begrote kosten, uitgezonderd de BTW.

2.5 Subsidiabele kosten voor dit project
Op grond van uw projectplan en begroting zijn de subsidiabele kosten voor dit project totaal (exclusief BTW) € 180.831,-

Actieplan Brandveilige Veestallen 2018-2022			
	Senior	Junior	
Tarief	**€ 130**	**€ 110**	

Directoraat-generaal Agro en Natuur
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Ons kenmerk
DGAN-DAD / 18244725

Voorbereidingskosten (uren)	100	100	
Faciliteren deelnemers bij het uitvoeren van de acties (uren)	75	90	
Toezien dat acties afgesproken worden (uren)	75	75	
Het opstellen van de voortgangsrapportages en agenda's (uren)	80	150	
Knelpunten in de uitvoering oplossen (uren)	75	50	
Aanspreekpunt/organisatie communicatie (vraagstukken/ bijeenkomsten e.d.) (uren)	75	75	
Aanspreekpunt voor derden (uren)	50	20	
Aanspreekpunt voor nieuwe innovaties/ beheersbaarheid praktijk (uren)	50	25	
Communicatie en vertaling praktijk - Algemeen *(€15.000 totaal)* (uren)	50	77	
Uren totaal	630	662	
Uur kosten (uren*tarief) excl. btw	€81.900,-	€ 72.820,-	
Out of pocket excl. btw (communicatiemateriaal/zaalhuur e.d)			€ 17.500,-
TOTAAL excl.btw projectleiding & communicatie	€ 172.220,-		
5% onvoorzien	€ 8.611,-		
TOTAAL EXCL. btw			**€ 180.831,-**

28-6 2018 tot 28-6 2019	28-6 2019 tot 28-6 2020	28-6 2020 tot 28-6 2021	28-6 2021 tot 28-6 2022	28-6 2022 tot 28-6 2023	totaal
€35.225	€40.994	€34.725	€35.018	€34.869	€180.831

2.6 Verplichtingen

1. U dient het project volledig uit te voeren overeenkomstig het bij de aanvraag ingediende plan en binnen de daarin voorziene tijdsduur.
2. U dient mij onverwijld een schriftelijke melding te doen zodra aannemelijk is dat de activiteiten waarvoor de subsidie is verleend niet, niet tijdig of niet

Directoraat-generaal Agro en Natuur
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Ons kenmerk
DGAN-DAD / 18244725

geheel zullen worden verricht of dat niet, niet geheel of niet tijdig aan de aan de subsidie verbonden verplichtingen zal worden voldaan.

3. U dient voor elke essentiële wijziging in de aard of de uitvoering van het plan mijn voorafgaande schriftelijke toestemming te vragen. Geen toestemming is vereist voor een wijziging van de in de subsidieverlening gespecificeerde kostenposten indien als gevolg van deze wijzing de omvang van een kostenpost niet meer dan 15% wijzigt. Aan mijn toestemming kan ik nadere verplichtingen verbinden.
4. U dient mij schriftelijk verslag uit te brengen over de voortgang van het project. In dit verslag dient duidelijk inzicht te worden gegeven in de voortgang van het project in vergelijking met de voorziene tijdsduur en kosten zoals opgenomen in het door u ingediende projectplan. Het eerste verslag brengt u uit over de periode van zes maanden na de datum van de beschikking; de volgende verslagen steeds over de daarop volgende periode van twaalf maanden. Alle verslagen dienen binnen twee maanden na afloop van de betrokken periode bij mij ingediend te zijn.
5. De inrichting van uw administratie dient zodanig te zijn dat deze aansluit bij de door u ingediende begroting en daaruit te allen tijden op eenvoudige en duidelijke wijze de rechtstreeks aan het project te rekenen kosten kunnen worden afgelezen. Ter zake van de loonkosten dient door middel van een urenadministratie vastgestelde urenverantwoording aanwezig te zijn.
6. Op mijn verzoek dient u inlichtingen te verschaffen omtrent de voortgang of resultaten van het project. U bent verplicht om op mijn verzoek medewerking te verlenen aan een evaluatie van het beleid op grond waarvan deze subsidie is verstrekt. Deze verplichtingen gelden tot vijf jaar na de datum van de beschikking tot subsidievaststelling.
7. U doet mij onverwijld schriftelijke mededeling van de indiening bij de rechtbank van een verzoek tot het op u van toepassing verklaren van de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen, tot verlening van surseance van betaling aan u of tot faillietverklaring van u.
8. Uiterlijk binnen 13 weken na de in deze beschikking genoemde einddatum dient u bij mij schriftelijk een verzoek om subsidievaststelling in. Dit verzoek dient vergezeld te gaan van:
    a. Een eindrapport waarin verloop en eindresultaten van het gesubsidieerde project zijn vastgelegd;
    b. Een gespecificeerde opgave van alle rechtstreeks aan het project toe te rekenen werkelijk gemaakte kosten, opgesteld conform de door u ingediende begroting;
    c. Een controleverklaring conform bijgaand controleprotocol.
9. U voert het project uit in overeenstemming met de verplichtingen, opgenomen in artikel 21 van Verordening (EU) Nr. 702/2014. Dit houdt onder meer in dat:
    a. de steun dient voor de financiering van acties op het gebied van de verwerving van vaardigheden, waaronder opleidingscursussen, workshops en coaching, demonstratieactiviteiten en voorlichtingsacties, als bedoeld in artikel 21, tweede lid, van Verordening (EU) Nr. 702/2014;

b. de steun niet wordt toegekend in de vorm van rechtstreekse betalingen aan de begunstigden, doch slechts aan u als aanbieder van de acties inzake kennisoverdracht en voorlichting, als bedoeld in artikel 21, vijfde lid, van Verordening (EU) Nr. 702/2014;
c. u als aanbieder van de acties inzake kennisoverdracht en voorlichting beschikt over hiertoe gekwalificeerd en geregeld opgeleid personeel als bedoeld in artikel 21, zesde lid, van Verordening (EU) Nr. 702/2014;
d. lidmaatschap van LTO-Nederland geen voorwaarde is voor toegang tot de activiteiten die in het kader van uitvoering van het projectplan georganiseerd worden;
e. de steunintensiteit ten hoogste 100 % van de in aanmerking komende kosten bedraagt.

10. In het geval er activiteiten door een derde of derden worden uitgevoerd, dient opdrachtverlening aan deze derde(n) plaats te vinden op basis van transparante criteria en marktconforme tarieven.

2.7 Subsidievaststelling
De beschikking tot subsidievaststelling zal ik geven binnen 13 weken na ontvangst van uw aanvraag daartoe dan wel nadat de voor het indienen ervan geldende termijn genoemd in verplichting 8 is verstreken. Indien de beschikking niet binnen 13 weken kan worden gegeven zal ik u daarvan in kennis stellen en daarbij een redelijke termijn noemen waarbinnen de beschikking tegemoet gezien kan worden.

2.8 Voorschot
Ik verleen u bij deze een voorschot van € 35.225,- . Het voorschot zal worden betaald binnen zes weken na de dag van verzending van deze beschikking, door het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, op uw bankrekeningnummer: 5.1.2.e ten name van LTO Nederland.
Verdere voorschotten worden overgemaakt per 1 juli 2019 t/m 2022 en wel ter hoogte onderscheidenlijk;
1 juli 2019 € 40.994,00
1 juli 2020 € 22.815,00
1 juli 2021 € 22.815,00
1 juli 2022 € 22.815,00
Het restant ontvangt u bij subsidievaststelling; zie hiervoor punt 2.6 onder 8 en punt 2.7.

Directoraat-generaal Agro en Natuur
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Ons kenmerk
DGAN-DAD / 18244725

3. Correspondentie
Alle correspondentie met betrekking tot deze subsidie dient u, met vermelding van bovenstaand verplichtingnummer 1300027394, te zenden naar:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn
t.a.v. 5.1.2.e
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

De Minister [redacted]uw, Natuur en Voedselkwaliteit,
namens dez 5.1.2.e

5.1.2.e

Mocht u het niet eens zijn met deze beslissing dan kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief een bezwaarschrift indienen. Stuur het ondertekende bezwaarschrift met een kopie van deze beslissing naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, Postbus 40219, 8004 DE, Zwolle. Op onze internetsite www.mijn.rvo.nl/bezwaar vindt u meer belangrijke informatie over het indienen van een bezwaarschrift. Dit besluit is verzonden op de in de aanhef van deze brief vermelde datum.

30

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

LTO Nederland
De 5.1.2.e
Bezuidenhoutseweg 105
2594 AC Den Haag

Directoraat-generaal Agro en Natuur
Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Behandeld door
5.1.2.e
T 070 5.1.2.e
5.1.2.e @minez.nl

Ons kenmerk
DGAN-PAV / 18181785

Uw kenmerk

Bijlage(n)
- Controleprotocol

- 07 DEC. 2018 -

Datum
Betreft Subsidie Uitvoering bestuursovereenkomst grondwaterbeschermingsgebieden, verplichting 1300027413

Geachte 5.1.2.e

1. Aanvraag

Op 1 mei 2018 ontving ik uw brief van 26 april 2018, kenmerk 180425 5.1.2.e waarin u subsidie aanvraagt voor de uitvoering van de bestuursovereenkomst grondwaterbeschermingsgebieden. U heeft daarbij een concept projectplan en een begroting voor 2018 aan mij overgelegd. Met uw brief van 13 juli 2018, kenmerk 180713/ 5.1.2.e heeft u hierop aanvullende informatie verstrekt.

1.1 Beoordeling van uw aanvraag

De activiteiten zoals beschreven in uw aanvraag passen binnen het kader van het meststoffenbeleid. De kern van dit beleid is de waterverontreiniging die wordt veroorzaakt door agrarische bronnen te verminderen en verdere verontreiniging te voorkomen. Met de bestuursovereenkomst "aanvullende aanpak nitraatuitspoeling uit agrarische bedrijfsvoering in specifieke grondwaterbeschermingsgebieden" stellen het Interprovinciaal Overleg samenwerkende provincies, de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, de Minister van Infrastructuur en Waterstaat, de in de Vereniging van Waterbedrijven in Nederland samenwerkende waterbedrijven en LTO Nederland, zich gezamenlijk ten doel:

- binnen de looptijd van het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn en onverminderd het daarin op te nemen generieke beleid, overal in de in de aangeduide grondwaterbeschermingsgebieden afdoende maatregelen zijn genomen om zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk gedurende de looptijd van het zevende actieprogramma Nitraatrichtlijn op gebiedsniveau blijvend aan het doel van de Nitraatrichtlijn te voldoen, voor zover het de Europese norm betreft van 50 mg nitraat/l in het uitspoelingswater uit de wortelzone;
- daartoe in ieder van deze gebieden (of als relevant in de directe omgeving daarvan) op een in de uitvoeringsovereenkomsten als bedoeld in afspraak 1a van de bestuursovereenkomst, nader te bepalen voldoende groot gedeelte van het areaal door (agrarische) grondgebruikers maatregelen worden genomen die de waterkwaliteit afdoende verbeteren én grondgebruikers kunnen helpen in hun streven naar een positief financieel bedrijfsresultaat.

Directoraat-generaal Agro en Natuur
Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit

Ons kenmerk
DGAN-PAV / 18181785

1.2 Europeesrechtelijke aspecten
Op grond van artikel 7 van de Kaderwet EZ subsidies verleen ik geen subsidie als dit naar mijn oordeel leidt tot het verlenen van ongeoorloofde staatssteun in de zin van artikel 107 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (hierna: VWEU).

Op basis van uw aanvraag kom ik tot het oordeel dat de subsidie verstrekt kan worden op grond van verordening (EU) nr. 702/2014 van de Commissie van 25 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun inde landbouw en bosbouwsector en in plattelandsgebieden op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie met de interne markt verenigbaar worden verklaard (Pb EU 2014, L 193/33 36), met name artikel 21.

Dit artikel verklaart steun voor acties inzake kennisoverdracht en voorlichting verenigbaar met de interne markt en vrijgesteld van de voorgenoemde aanmeldingsverplichting uit artikel 108, derde lid , VWEU, mits wordt voldaan aan de voorwaarden uit artikel 21 lid 3 sub a alsmede aan de voorwaarden uit het hoofdstuk I van Verordening (EU) nr. 702/2014.

In uw geval is specifiek artikel 21 lid 3 sub a van toepassing: de kosten van acties voor de verwerving van vaardigheden, en dan specifiek voorlichtingsacties. Nadat de kennis is verzameld, zal naast inhoudelijk informatie aangaande gebiedsanalyse en mogelijke maatregelen ook proces netwerkinformatie worden verstrekt door het organiseren van bijeenkomsten voor alle agrariërs. In deze bijeenkomsten zal die kennis worden toegelicht waarbij een verbinding wordt gelegd met lopende trajecten, zodat de benodigde kennis en vaardigheden beschikbaar komt voor alle agrariërs. Ook komt de urgentie van de aanvullende aanpak nutriëntenuitspoeling in agrarische bedrijfsvoering in grondwaterbeschermingsgebieden, de kansen en de ervaringen van collega agrariërs aan bod. Er worden maatregelen in de vorm van een toolbox gepresenteerd. Ook worden er individuele gesprekken geregeld.

Ik heb geconstateerd dat LTO Nederland geen onderneming in moeilijkheden is zoals bedoeld in artikel 2, onder punt 14, van Verordening (EU) nr. 702/2014. Ik heb verder geconstateerd dat er tegen LTO Nederland geen bevel tot terugvordering uitstaat als bedoeld in artikel 1, vijfde lid, onderdeel b, van Verordening (EU) nr. 702/2014. Voorts heb ik vastgesteld dat met de uitvoering van dit projectplan niet is begonnen dan na de aanvraag van 26 april 2018. Er gaat derhalve - onder meer om deze reden een stimulerend effect uit van deze subsidieverlening aan LTO Nederland.

Beknopte informatie over deze subsidieverlening is op grond van artikel 9, eerste lid, van Verordening (EU) nr. 702/2014 gemeld aan de Europese Commissie. De volledige tekst van de onderhavige beschikking wordt gepubliceerd op de staatssteunwebsite op het internet.

1.3 Bewaartermijn boekhouding

Directoraat-generaal Agro en Natuur
Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit

Ons kenmerk
DGAN PAV / 18181785

Ik wijs u erop dat de Europese Commissie nog gedurende tien jaar na de verstrekking van deze subsidie,, deze achteraf kan controleren. Ik raad u aan de relevante documenten met betrekking tot deze subsidie gedurende deze periode te bewaren.

2. Besluit

In het kader van mijn beleid gericht op het behalen van de milieudoelen op het gebied van nitraat in Nederland en het stimuleren van een goede landbouwpraktijk verleen ik u hierbij, op grond van artikel 2, eerste lid, onderdeel e (landbouw en landbouwonderwijs), van de Kaderwet EZ-subsidies, subsidie voor de voor de uitvoering van het Plan van Aanpak zoals opgesteld en bijgevoegd is bij uw brief van 26 april 2018 waarvoor u subsidie hebt aangevraagd.

2.1 Periode

De activiteiten dienen te worden uitgevoerd in de periode van 26 april 2018 tot 31 december 2021.

2.2 Subsidiebedrag

Het subsidiebedrag zal 100% van de volgende subsidiabele kosten bedragen, met dien verstande dat, indien ter zake van de subsidiabele kosten of een deel daarvan reeds uit anderen hoofde vanwege een bestuursorgaan of de Europese Commissie subsidie is verstrekt, slechts een zodanig bedrag aan subsidie wordt verstrekt, dat het totale bedrag aan subsidies niet meer bedraagt dan 100% van de subsidiabele kosten.
Dit bedrag is inclusief alle eventuele belastingen waaronder de BTW.

De subsidie wordt ten hoogste vastgesteld op €966.000,- exclusief BTW. gelet op de gegevens opgenomen in uw aanvraag en is berekend volgens de bij uw aanvraag gevoegde begroting. Dit komt overeen met de inzet zoals afgesproken in de bestuursovereenkomst, afspraak 5:
'Om de aanpak te coördineren en afstemming met het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn, de Delta aanpak en het DAW te bevorderen, benoemen partijen per uitvoeringsovereenkomst een projectleider die onderdeel uitmaakt van de organisatie ter uitvoering van het DAW en verantwoording aflegt aan de programmamanager van het DAW. I&W en LNV financieren de noodzakelijke coördinatiecapaciteit (1,5 fte, gedurende 4 jaar). LTO levert huisvesting en ondersteuning binnen het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer.'

2.3 Subsidiabele kosten

De volgende, rechtstreeks aan het project toe te rekenen kosten, daadwerkelijk gemaakt in de voornoemde periode en die betaald zijn vóór 31 maart 2022 worden door mij subsidiabel geacht:

- kosten op basis van een forfaitair vastgesteld uurtarief van €115,- exclusief BTW;
- dit betreft zowel intern kosten als aan derden verschuldigde kosten die direct voor de subsidiabele activiteiten worden gemaakt, bijvoorbeeld door uitbesteding

van een deel van de subsidiabele activiteit en kosten van voor de subsidiabele activiteit geleverde goederen en diensten;

De vóór indiening van de aanvraag gemaakte kosten komen niet voor subsidie in aanmerking.

Voor de toepassing van de hierboven genoemde punten geldt, dat winstopslagen bij transacties binnen een groep alleen in aanmerking zijn genomen voor zover het gebruikelijk is om die winstopslagen ook bij soortgelijke transacties buiten de groep in rekening te brengen.

2.4 BTW
U heeft mij opgegeven dat u BTW plichtig bent. Derhalve kunt u de door u aan derden te betalen BTW met de fiscus verrekenen. Aangezien de BTW voor u dus geen kostenpost vormt is mijn subsidie gebaseerd op de door u begrote kosten, uitgezonderd de BTW.

2.5 Subsidiabele kosten voor dit project
Op grond van uw projectplan en begroting opgenomen in bijlage 4 van uw brief van 26 april 2018, raam ik de subsidiabele kosten voor dit project op:

	2018	2019	2020	2021	Totaal
2100 uur, tegen uurtarief van € 115,-	€ 241.500	€ 241.500	€ 241.500	€ 241.500	€ 966.000

2.6 Verplichtingen
Aan de subsidie zijn de volgende verplichtingen verbonden:

1. U dient het project volledig uit te voeren overeenkomstig het bij de aanvraag ingediende plan en binnen de daarin voorziene tijdsduur.
2. U dient mij onverwijld een schriftelijke melding te doen zodra aannemelijk is dat de activiteiten waarvoor de subsidie is verleend niet, niet tijdig of niet geheel zullen worden verricht of dat niet, niet geheel of niet tijdig aan de aan de subsidie verbonden verplichtingen zal worden voldaan.
3. U dient voor elke essentiële wijziging in de aard of de uitvoering van het plan mijn voorafgaande schriftelijke toestemming te vragen. Geen toestemming is vereist voor een wijziging van de in de subsidieverlening gespecificeerde kostenposten indien als gevolg van deze wijzing de omvang van een kostenpost niet meer dan 15% wijzigt. Aan mijn toestemming kan ik nadere verplichtingen verbinden.
4. U dient mij schriftelijk verslag uit te brengen over de voortgang van het project. In dit verslag dient duidelijk inzicht te worden gegeven in de voortgang van het project in vergelijking met de voorziene tijdsduur en kosten zoals opgenomen in het door u ingediende projectplan. Het eerste verslag brengt u uit over de periode van zes maanden na de datum van de beschikking; de volgende verslagen steeds over de daarop volgende periode van twaalf maanden. Alle verslagen dienen binnen twee maanden na afloop van de betrokken periode bij mij ingediend te zijn.

5. De inrichting van uw administratie dient zodanig te zijn dat deze aansluit bij de door u ingediende begroting en daaruit te allen tijden op eenvoudige en duidelijke wijze de rechtstreeks aan het project te rekenen kosten kunnen worden afgelezen. Ter zake van de loonkosten dient door middel van een urenadministratie vastgestelde urenverantwoording aanwezig te zijn.
6. Op mijn verzoek dient u inlichtingen te verschaffen omtrent de voortgang of resultaten van het project. U bent verplicht om op mijn verzoek medewerking te verlenen aan een evaluatie van het beleid op grond waarvan deze subsidie is verstrekt. Deze verplichtingen gelden tot vijf jaar na de datum van de beschikking tot subsidievaststelling.
7. U doet mij onverwijld schriftelijke mededeling van de indiening bij de rechtbank van een verzoek tot het op u van toepassing verklaren van de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen, tot verlening van surseance van betaling aan u of tot faillietverklaring van u.
8. Uiterlijk binnen 13 weken na de in deze beschikking genoemde einddatum dient u bij mij schriftelijk een verzoek om subsidievaststelling in. Dit verzoek dient vergezeld te gaan van:
    a. een eindrapport waarin verloop en eindresultaten van het gesubsidieerde project zijn vastgelegd;
    b. een gespecificeerde opgave van alle rechtstreeks aan het project toe te rekenen werkelijk gemaakte kosten, opgesteld conform de door u ingediende begroting;
    c. een controleverklaring conform bijgaand controleprotocol.
9. In het geval er activiteiten door een derde of derden worden uitgevoerd, bent u verplicht de opdrachtverlening aan deze derde(n) plaats te laten vinden op basis van transparante criteria en op basis van marktconforme tarieven.

2.7 Subsidievaststelling
De beschikking tot subsidievaststelling zal ik geven binnen 13 weken na ontvangst van uw aanvraag daartoe dan wel nadat de voor het indienen ervan geldende termijn genoemd in verplichting 8 is verstreken. Indien de beschikking niet binnen 13 weken kan worden gegeven zal ik u daarvan in kennis stellen en daarbij een redelijke termijn noemen waarbinnen de beschikking tegemoet gezien kan worden.

2.8 Voorschot
Ik verleen u bij deze een voorschot van 25% voor 2018 van het genoemde subsidiebedrag €966.000,-, zijnde €241.500, . Het voorschot zal door het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat worden betaald binnen zes weken na de dag van verzending van deze beschikking op uw 5.1.2.e 5.1.2.e ten name van LTO Nederland.
Verdere voorschotten worden overgemaakt per 1 november 2019 2020 en wel ter hoogte van €241.500,- per jaar. Het restant ontvangt u bij subsidievaststelling; zie hiervoor punt 2.6 onder 8 en punt 2.7.

3. Correspondentie

Directoraat-generaal Agro en Natuur
Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit

Ons kenmerk
DGAN PAV / 18181785

Alle correspondentie met betrekking tot deze subsidie dient u, met vermelding van bovenstaand verplichtingnummer, te zenden naar:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit (PAV)
t.a.v. 5.1.2.e
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
namens deze:
5.1.2.e

5.1.2.e

Als u het niet eens bent met deze beslissing kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief een bezwaarschrift indienen. Stuur het ondertekende bezwaarschrift met een kopie van deze beslissing naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, Postbus 40219, 8004 DE, Zwolle. Op onze internetsite www.mijn.rvo.nl/bezwaar vindt u meer belangrijke informatie over het indienen van een bezwaarschrift. Dit besluit is verzonden op de in de aanhef van deze brief vermelde datum.

Controleprotocol beschikking tot (incidentele) subsidieverlening van de ministeries van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)

1. Uitgangspunten

1.1. Doelstelling

Dit protocol heeft als doel het geven van aanwijzingen over de reikwijdte en de intensiteit van de controle aan de accountant, belast met de controle van de door de subsidieontvanger bij EZK/LNV in te dienen financieel verslag opgenomen in de aanvraag om subsidievaststelling. Financiële afrekening door EZK/LNV vindt plaats op basis van het in de aanvraag tot subsidievaststelling opgenomen financieel verslag als bedoeld in artikel 50 van het Kaderbesluit nationale EZ-subsidies, voorzien van een controleverklaring van de accountant conform het in dit protocol opgenomen format.

1.2. Definities

- *Accountant:* een registeraccountant of Accountant Administratieconsulent als bedoeld in artikel 393, eerste lid, van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek aan wie de subsidieontvanger de opdracht heeft toegekend de aanvraag tot subsidievaststelling te controleren.
- *Subsidieontvanger:* een natuurlijke of rechtspersoon of diens gemachtigde aan wie namens EZK/LNV een subsidie is verstrekt.
- *Controleverklaring:* een schriftelijke verklaring van de accountant inhoudende een oordeel over de juistheid, volledigheid en financiële rechtmatigheid van een aanvraag tot subsidievaststelling.

1.3. Wet- en regelgeving

Voor de controle van het financieel verslag is de volgende wet- en regelgeving van toepassing:

- de voorwaarden en verplichtingen, zoals opgenomen in de wet- en regelgeving (inclusief eventuele wijzigingen hierin) die in de (bijlagen) bij de beschikking tot subsidieverlening worden genoemd;
- Aanbestedingswetgeving, zowel Europees, als nationaal: Aanbestedingswet 2012, Aanbestedingsbesluit en Gids Proportionaliteit.

Bij de uitvoering van de controle stelt de accountant vast dat:

a. in het financieel verslag omtrent de kosten en opbrengsten:
   1°. geen kosten als subsidiabel zijn opgenomen die niet voor subsidie in aanmerking komen op grond van de beschikking tot subsidieverlening;
   2°. uitsluitend kosten als subsidiabel zijn opgenomen die daadwerkelijk voor rekening komen van de subsidieontvanger;
b. de subsidieontvanger opgave doet van alle opbrengsten, waaronder subsidies, waarmee het programma / de activiteit waarop de subsidie betrekking heeft, mede is gefinancierd;
c. ingeval de subsidie strekt tot uitvoering van een project, het project is uitgevoerd in overeenstemming met het projectplan waarop de beschikking tot subsidieverlening betrekking heeft.

2. Controleaanpak

2.1. Eisen voor de controleaanpak

De controle moet voldoen aan de controlestandaarden die onderdeel zijn van de nadere voorschriften Controle en overige standaarden (NV COS), die door de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) zijn vastgesteld.
Voor aanbestedingen die boven de Europese drempelbedragen vallen gelden de gebruikelijke controle en rapportage toleranties. Voor de definiëring van de fout moet in het eerste jaar worden uitgegaan van de volledige contractwaarde. Indien geen contract aanwezig is wordt de fout bepaald door de in dat jaar opgenomen kosten. Deze fout komt bij overschrijding van de gebruikelijke controle- en rapportage toleranties dan tot uitdrukking in de controleverklaring.

Voor de aanbestedingen onder de Europese drempelbedragen geldt een kwalitatieve tolerantie. Hiermee wordt bedoeld dat de instellingsaccountant de AO/IB rondom deze aanbestedingen beoordeelt en daarover rapporteert in de management letter en/of het accountantsrapport aan de subsidieontvanger.

2.2. Materialiteit: goedkeuringstoleranties en gewenste zekerheid
Bij zijn oordeelsvorming over de naleving van de subsidievoorwaarden streeft de accountant naar een redelijke mate van zekerheid. Indien dit begrip voor het gebruik van statistische technieken gekwantificeerd moet worden, wordt een betrouwbaarheid van 95 % gehanteerd.

Een controleverklaring met een goedkeurende strekking impliceert dat, gegeven eerder genoemde betrouwbaarheid, de maximale afwijking niet groter is dan één procent van het totaalbedrag aan subsidiabele kosten dat in het financieel verslag wordt verantwoord. De hierna vermelde goedkeuringstoleranties zijn van toepassing.

Aard van de aangelegenheid	Controleverklaring			
	Goedkeurend	Met beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Afwijkingen in het financieel verslag (fouten)	<1%	≥ 1% en < 3%	N.v.t.	≥ 3%
Het niet in staat zijn om voldoende en geschikte controle-informatie te verkrijgen (onzekerheden in de controle)	<3%	≥ 3% en <10%	≥ 10%	N.v.t.

Genoemde percentages zijn ontleend aan het Handboek Auditing Rijksoverheid (HARo).

3. Verslaglegging
De accountant legt de uitkomsten van de controle vast in een controleverklaring. Hiervoor wordt de meest actuele NBA voorbeeldtekst HRA 3 sectie II hoofdstuk 10.3: "Controleverklaring bij een subsidiedeclaratie in de publieke sector" gehanteerd. Verwezen wordt naar de voorbeeldtekst bij dit controleprotocol.

4. Reviewbeleid
De Auditdienst Rijk (ADR) kan een review uitvoeren op de uitgevoerde accountantscontrole inzake deze subsidie. De accountant, die de controle uitvoert, verstrekt de ADR desgevraagd alle inlichtingen en bescheiden[1]. De eventuele extra kosten van deze accountant in verband met de review zijn niet voor rekening van EZK/LNV.

[1] Krachtens de Comptabiliteitswet 2016 (artikel 6.3) heeft EZK/LNV bij rechtspersonen, commanditaire vennootschappen, vennootschappen onder firma en natuurlijke personen die een beroep of bedrijf uitoefenen aan wie door de Staat of een derde voor rekening of risico van de Staat rechtstreeks of middellijk een subsidie, een lening of garantie wordt verstrekt het recht kennis te nemen van jaarrekeningen, jaarverslagen en daaraan toegevoegde overige gegevens, verantwoordingen, gegevens en documenten nodig voor vaststelling van subsidies, leningen en garanties en verslagen van onderzoeken van accountants hiernaar en naar aanleiding hiervan nadere inlichtingen in te winnen en is EZK/LNV bevoegd inzage te vorderen in de controledossiers van de accountant die de betreffende bescheiden heeft gecontroleerd om te bepalen of bij de vaststelling kan worden gesteund op de door deze accountant uitgevoerde controle. Met betrekking tot het verlenen van inzage in het controledossier kan de accountant zich niet beroepen op de omstandigheid dat hij op grond van andere bij of krachtens de wet opgelegde verplichtingen tot geheimhouding is verplicht van in dit dossier opgenomen vertrouwelijke gegevens. EZK/LNV is bevoegd van stukken inzake de betreffende controle uit de controledossiers kopieën te maken.

Voorbeeldtekst goedkeurende controleverklaring beschikking tot (incidentele) subsidieverlening LNV

Afgegeven ten behoeve van ... (naam subsidiegever)

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: ... (naam subsidieontvanger)

Ons oordeel
Wij hebben bijgaand, in de aanvraag tot subsidievaststelling opgenomen financieel verslag [2] ingevolge de beschikking tot subsidieverlening (kenmerk en datum) en eventuele wijzigingen ... (omschrijving, kenmerk en datum) van ... (naam subsidieontvanger) over 20XX inzake[3] .. gecontroleerd.

Naar ons oordeel is financieel verslag ingevolge de beschikking tot subsidieverlening (kenmerk en datum) en eventuele wijzigingen .. (omschrijving, kenmerk en datum) van (naam subsidieontvanger) over 20XX inzake .. [4] in alle van materieel belang zijnde aspecten opgesteld in overeenstemming met .. [5,

De basis voor ons oordeel
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Accountantsprotocol beschikking tot subsidieverlening vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van het financieel verslag .

Wij zijn onafhankelijk van .. (naam subsidieontvanger) zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Andere informatie
De aanvraag tot subsidievaststelling omvat naast het financieel verslag ook andere informatie, die bestaat uit een eindverslag over de uitvoering en de resultaten van de activiteiten.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat deze andere informatie met het financieel verslag verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij het financieel verslag.

De .. (naam subsidieontvanger) is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie in overeenstemming met .. [6].

---

[2] Afhankelijk van de beschikking tot subsidieverlening te vervangen door een andere benaming. Deze opmerking geldt voor elke plaats in deze voorbeeldtekst waar de term 'financieel verslag" wordt gebruikt.
[3] Optioneel, bijvoorbeeld naam project zoals vermeld in het financieel verslag, afhankelijk van de beschikking tot subsidieverlening.
[4] Optioneel, bijvoorbeeld naam project zoals vermeld in het financieel verslag, afhankelijk van de beschikking tot subsidieverlening.
[5] Aan te vullen met een verwijzing naar de betreffende beschikking tot subsidieverlening en zo nodig (aanvullende) subsidievoorwaarden.
[6] Aan te vullen met een verwijzing naar de betreffende beschikking tot subsidieverlening en zo nodig (aanvullende) subsidievoorwaarden.

Beperking in gebruik en verspreidingskring
Het financieel verslag is opgesteld voor het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit <doorhalen wat niet van toepassing is> met als doel ... (naam subsidieontvanger) in staat te stellen te voldoen aan .. (omschrijving vereisten, doel, contract, etc.). Hierdoor is het financieel verslag mogelijk niet geschikt voor andere doeleinden. Onze controleverklaring is daarom uitsluitend bestemd voor .. (naam subsidieontvanger) en het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit <doorhalen wat niet van toepassing is> en dient niet te worden verspreid aan of te worden gebruikt door anderen.

Verantwoordelijkheden van de subsidieontvanger voor het financieel verslag
De ... (naam subsidieontvanger) is verantwoordelijk voor het opstellen van het financieel verslag in overeenstemming met ..[7] De .. (naam subsidieontvanger) is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die zij noodzakelijk acht om het opstellen van het financieel verslag mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van het financieel verslag
Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van dit financieel verslag nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol beschikking tot subsidieverlening, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat het financieel verslag afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de organisatie;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor het opstellen van het financieel verslag en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de subsidieontvanger en de toelichtingen die daarover in het financieel verslag staan;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van het financieel verslag en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of het financieel verslag de onderliggende transacties en gebeurtenissen zonder materiële afwijkingen weergeeft.

---

[7] Aan te vullen met een verwijzing naar de betreffende beschikking tot subsidieverlening en zo nodig (aanvullende) subsidievoorwaarden.

Plaats en datum

... (naam accountantspraktijk)

... (naam accountant)

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

TER ONDERTEKENING

Aan
5.1.2.e

Directoraat-generaal Agro en Natuur
Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit

Auteur
5.1.2.e
T 070 5.1.2.e
5.1.2.e @minez.nl

Datum
7 mei 2019

Kenmerk
DGAN-PAV / 19119218

Bhm: 19119535

Kopie aan

Bijlage(n)
- diversen

nota

NIEUWE subsidiebeschikking LTO Nederland in het kader van de bestuursovereenkomst grondwaterbeschermingsgebieden

Parafenroute

PAV, 5.1.2.e	PAV, 5.1.2.e
Medeparaaf WJZ 5.1.2.e	Medeparaaf FDA 5.1.2.e

Aanleiding

LTO heeft eind 2018 een subsidiebeschikking ontvangen in het kader van de bestuursovereenkomst “Aanvullende aanpak nitraatuitspoeling uit agrarische bedrijfsvoering in specifieke grondwaterbeschermingsgebieden”. Er bleek nadien een probleem met de BTW. Daarom is een nieuwe subsidiebeschikking opgesteld.

Advies

U kunt bijgaande nieuwe subsidiebeschikking ondertekenen.

Kernpunten

- Omdat LTO destijds had aangegeven Btw-plichtig te zijn, is de subsidie exclusief BTW verstrekt. LTO heeft daarop aan u laten weten dat LTO het overgrote deel van de BTW (18.018%) níet kan verrekenen met de fiscus.
- Met FDA is naar aanleiding van deze nieuwe informatie afgesproken dat LNV de aanvullend per mail toegezonden informatie kan hanteren om een nieuwe, vervangende subsidiebeschikking op te stellen.
- In totaal over vier jaar beslaat het subsidiebedrag daarmee €1.140.662,-. Deze middelen zijn beschikbaar via de envelop Natuur en Waterkwaliteit, onderdeel zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn.
- Als aanvullende voorwaarde is gesteld dat LTO met een document van de belastingdienst aantoont dat het dat BTW percentage inderdaad niet verrekenen kon.
- NB: Verzenden kan pas nadat er wederom akkoord is ontvangen van EC/Staatssteun uit Brussel op deze vervangende beschikking.

Ontvangen BBR

32

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

LTO Nederland
5.1.2.e
Bezuidenhoutseweg 105
2594 AC DEN HAAG

Directoraat-generaal Agro en Natuur
Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Behandeld door
5.1.2.e
T 070 5.1.2.e
5.1.2.e @minez.nl

Ons kenmerk
DGAN-PAV / 19119483

Uw kenmerk

Bijlage(n)
- Controleprotocol

- 0 8 OKT. 2019 -

Datum
Betreft WIJZIGING Subsidiebeschikking Uitvoering bestuursovereenkomst grondwaterbeschermingsgebieden, verplichting 1300027413

Geachte 5.1.2.e ,

1. Aanvraag
Op 1 mei 2018 ontving ik uw brief van 26 april 2018, kenmerk 180425 5.1.2.e , waarin u subsidie aanvraagt voor de uitvoering van de bestuursovereenkomst grondwaterbeschermingsgebieden. U heeft daarbij een concept-projectplan en een begroting voor 2018 aan mij overgelegd. Met uw brief van 13 juli 2018, kenmerk 180713 5.1.2.e heeft u hierop aanvullende informatie verstrekt.

Na het verzenden van de subsidiebeschikking op 7 december 2018 met kenmerk DGAN-PAV/ 18181785 heeft u laten weten dat uw eerdere opgave dat LTO Nederland BTW-plichtig is, geen correcte weergave is. U heeft daarop met twee mails 11 februari 2019 informatie toegezonden waaruit op te maken valt dat 2,92% van de BTW door LTO Nederland te verrekenen is met de fiscus, en 18,08% niet. U heeft mij verzocht het subsidiebedrag op te hogen voor zover u de BTW niet kunt verrekenen met de fiscus.

2. Besluit
Gelet op het voorgaande wijs ik u verzoek toe. Hieruit volgt dat ik besluit mijn beschikking aan LTO Nederland van 7 december 2018, met kenmerk DGAN-PAV/ 18181785, als volgt te wijzigen:

A. In paragraaf 2.2 wordt "€966.000,- exclusief BTW" vervangen door "€1.140.662,- inclusief gedeeltelijke BTW".

B. Paragrafen 2.4 en 2.5 komen te luiden:

2.4 BTW
U heeft mij opgegeven dat u deels BTW-plichtig bent. U heeft aangegeven dat u de door u aan derden te betalen BTW voor 2,919% BTW-plichtig bent. Voor dit deel geldt dat de BTW voor u geen kostenpost vormt. Voor het overige deel 18,081% bent u niet BTW- plichtig en kunt u de door u aan derden te betalen

Directoraat-generaal Agro en Natuur
Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit

Ons kenmerk
DGAN-PAV / 19119483

BTW niet met de fiscus verrekenen. Het u verleende bedrag is daarom gebaseerd op de projectkosten inclusief 18,081% van de door u aan derden te betalen BTW.

2.5 Subsidiabele kosten voor dit project
Op grond van uw projectplan en begroting opgenomen in bijlage 4 van uw brief van 26 april 2018, raam ik de subsidiabele kosten voor dit project op:

	2018	2019	2020	2021	Totaal
2100 uur, tegen uurtarief van € 115,-	€ 241.500	€ 241.500	€ 241.500	€ 241.500	€ 966.000
BTW	€ 43.666	€ 43.666	€ 43.666	€ 43.666	€ 174.662
	€ 285.166	**€ 285.166**	**€ 285.166**	**€ 285.166**	**€ 1.140.662**

C. Aan paragraaf 2.6, verplichting 8, wordt onder vervanging van de punt aan het einde van onderdeel c in een puntkomma, een onderdeel toegevoegd, luidende:

d. een document van de belastingdienst dat aantoont dat LTO Nederland voor 18,081% de BTW niet verrekenen kon.

D. Paragraaf 2.8 komt te luiden:

2.8 Voorschot
Ik verleen u bij dezen een restvoorschot 2018 van €43.666,-. Het voorschot zal worden betaald binnen zes weken na de dag van verzending van deze beschikking op uw IBAN: 5.1.2.e ten name van LTO Nederland.

Verdere voorschotten worden overgemaakt per 1 november 2019-2020 en wel ter hoogte van €285.166,- per jaar. Het restant ontvangt u bij subsidievaststelling; zie hiervoor punt 2.6 onder 8 en punt 2.7.

Voor het overige blijft de beschikking van 7 december 2018 ongewijzigd.

3. Correspondentie
Alle correspondentie met betrekking tot deze subsidie dient u, met vermelding van bovenstaand verplichtingnummer, te zenden naar:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit (PAV)
t.a.v. 5.1.2.e
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Directoraat-generaal Agro en Natuur
Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit

Ons kenmerk
DGAN-PAV / 19119483

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
namens deze:

5.1.2.e

5.1.2.e

Als u het niet eens bent met deze beslissing kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief een bezwaarschrift indienen. Stuur het ondertekende bezwaarschrift met een kopie van deze beslissing naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, Postbus 40219, 8004 DE, Zwolle. Op onze internetsite www.mijn.rvo.nl/bezwaar vindt u meer belangrijke informatie over het indienen van een bezwaarschrift. Dit besluit is verzonden op de in de aanhef van deze brief vermelde datum.

Verplichtingen

Tijdstip uitgevoerd: 28-6-2022 13:46:48

Verplichting Nr	Omschrijving Verplichting	Leverancier	Leveranciernr	Verplichting Status	Goedkeuring Status	Eigenaar	Begindatum	Einddatum	Einddatum Contract	Briefnr Eindafrekening	Datum Afrekening	Verplichting Bedrag	Betaald	Openstaand	BPI
1300027167	GE# B73201807171023 / Secretariaat Uitvoering Green Deal / A&N /5.1 2.e .proj.nr. 104676	Land- en Tuinbouworganisatie Nederland	133386	Voltooid	Goedgekeurd	5.1.2 e	24-7-2018	31-12-2021	21-03-2021	zie mail in bijlage	2021/11/16	11.041,25	11.041,25	0,00	N
1300027394	18244725/Bhm 18188543 Subsidie actieplan Brandveilige Veestallen 2018-2022. Proj.nr. 104911 20302785/Bhm 20332407 Aanpassing begroting	Land- en Tuinbouworganisatie Nederland	133386	Aangegaan	Goedgekeurd, gereserveerd	5.1.2 e	10-10-2018	31-12-2023	28-06-2023			180.831,00	121.849,00	58.982,00	N
1300027413	18084897 m.b.t. Bhm LTON voor uitvoering aanpak Nitraatuitspoeling in agrarische bedrijfsvoering in specifieke grondwaterbeschermingsgebieden / 104689 BHM WIJZIGING 19119535	Land- en Tuinbouworganisatie Nederland	133386	Aangegaan	Goedgekeurd, gereserveerd	5.1.2 e	30-10-2018	31-12-2022	31-12-2021			1.140.662,00	1.140.662,00	0,00	N
1300027607	ANK: Toekenning subsidie AgriFoodTechplatform 2018 (18249376/BHM 18022856)	Land- en Tuinbouworganisatie Nederland	133386	Voltooid	Goedgekeurd	5.1.2 e	22-11-2018	31-12-2019	01-09-2019	191177679 EA: 1-12-2	2019/06/27	66.589,61	66.589,61	0,00	N
1400010680	19250294 m.b.t. Bhm BESCHIKKING Subsidieverzoek Kennisverspreiding via DAW / 104696 /5.1 2.e	Land- en Tuinbouworganisatie Nederland	133386	Aangegaan	Goedgekeurd, gereserveerd	5.1.2 e	4-12-2019	31-12-2023	31-10-2022			5.007.077,00	4.005.661,20	1.001.415,80	N
Eindtotaal												**6.406.200,86**	**5.345.803,06**	**1.060.397,80**	

Organisatie is gelijk aan / valt in **KD LNV**

en Verplichting Status is gelijk aan **Aangegaan** ; **Voltooid**

en Leverancierнr is gelijk aan **133386**

Subsidies
NAJK

Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt

Wei & Maatschappij - Weidebasis

Vakmanschap en innovatie in weidegang door jonge boeren

Projectplan

Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt
Bemuurde Weerd OZ 12
3514 AN Utrecht

Contactpersoon: 5.1.2.e
0031 5.1.2.e
5.1.2.e @najk.nl
www.najk.nl

Kenmerk: NAJK-[redacted]401 5.1.2.e

Inhoudsopgave

1. INLEIDING....2
2. DOELSTELLING EN DOELGROEP....4
3. PROJECTOMSCHRIJVING....6
4. RESULTATEN....9
5. PLANNING....10
6. ORGANISATIE....11
7. MONITORING, EVALUATIE, RAPPORTAGE....12
8. FINANCIEEL OVERZICHT....13

1. Inleiding

Politiek & Maatschappij

Staatssecretaris Dijksma stuurde eind maart 2015 een brief naar de Eerste en Tweede Kamer over de invulling van de wet Verantwoorde Groei Melkveehouderij. Hierin stelde zij dat een hoger ambitieniveau voor weidegang moet worden nagestreefd. De combinatie van grondgebonden groei via de wet en weidegang zorgen samen voor een toekomstbestendige melkveehouderij, aldus de staatssecretaris.

In het Convenant Weidegang heeft de agrarische sector doelstellingen opgenomen om weidegang in de bedrijfsvoering van melkveebedrijven in te bedden. De doelstelling van 81,2% weidegang is in 2018 ruimschoots gehaald. Er waren 82% weidende bedrijven. Als sector mogen we hier met elkaar trots op zijn. De melkveehouderijsector heeft hiermee laten zien zich aan de afspraken te houden en de capaciteit te hebben om zulke uitdagingen met elkaar aan te gaan.

Het behalen van de doelstelling betekent niet dat er nu achterover geleund kan worden. Het percentage moet nu vastgehouden worden. Aan de ene kant om een verplichting op weidegang te voorkomen en aan de andere kant om maatschappelijke steun te behouden. Het draagvlak bij de Nederlandse burger voor de melkveehouderij is namelijk grotendeels gebaseerd op het beeld van de koe in de wei. Bovendien draagt weidegang bij aan de ammoniakreductie. Bij beweiding infiltreert de urine in de bodem en komt de omzetting van ureum naar ammoniak langzamer op gang dan op een stalvloer. Op ruim 70% van de melkveebedrijven bedraagt de beweiding 720 uur per jaar of meer, waarvoor een besparing op ammoniak wordt ingerekend van 5%. Uitbreiding naar 1220 uur per jaar geeft een vermindering van de uitstoot van naar schatting 2,0 kton ammoniak, althans indien het merendeel van deze bedrijven hiertoe overgaat (en het ruw eiwit gehalte in het rantsoen niet stijgt).[1] Het is daarom van groot belang melkveehouders te motiveren en de handvatten te bieden om meer te gaan beweiden. Dit kan door niet-weiders te enthousiasmeren, door eerder in het seizoen te gaan weiden en/of door meer uren per dag te beweiden.

De activiteiten die gedaan zijn in het kader van het Convenant Weidegang hebben zijn vruchten afgeworpen. Ook het project van NAJK 'Wei & Maatschappij' heeft hier aan bijgedragen. Vanaf eind 2016 tot op heden heeft NAJK vele jongeren kennis en kunde over weidegang bijgebracht.

Weidegang is actueler dan ooit; in 2018 is er zelfs een motie van Frank Futselaar (SP) en Rik Grashoff (GroenLinks) geweest om weidegang verplicht te stellen als de melkveehouderijsector zijn eigen doelstelling niet zou halen. Deze motie is uiteindelijk verworpen, maar de aandacht voor en ambities omtrent weidegang blijven onverminderd groot.

[1] Mosquera J, Phillipsen B, Van Bruggen C, Groenestein CM & Ogink NWH (2016). Passend beweiden. Livestock Research, Wageningen. Rapport 983. Pp. 23.
Oenema J & Verloop K (2018). CDM Advies: Effecten van beweiding en mesttoediening op ammoniakemissies. Plant Research Wageningen. Pp.16.

Wat de jonge boer kan betekenen

NAJK ziet kansen. Jonge (aankomende) melkveehouders staan aan het begin van hun bedrijfsontwikkeling. Jonge ondernemers zijn nieuwsgierig, open-minded en innovatief. De ondernemers staan open voor de mogelijkheden die weidegang op hun bedrijf kan bieden. Op het moment dat de jonge boer een plaats op het bedrijf gaat innemen, worden keuzes van de oudere generaties heroverwogen en tegen het licht gehouden. Een overstap naar weidegang is op dat moment het meest binnen handbereik.

Wat houdt de jonge boer tegen? Kennis en kunde. In de huidige agrarische opleidingen heeft weidegang geen vaste plek binnen het curriculum. 'Weiden' is bovendien een praktijkvaardigheid die de jonge aankomende ondernemers buiten moeten leren, in de wei.

Ervaringen uit Wei & Maatschappij

In de afgelopen drie jaar is tijdens de uitvoering van het project Wei & Maatschappij gebleken dat er behoefte is aan scholing. Van zowel docenten als studenten ontvingen we positieve feedback en worden we jaar na jaar gevraagd voor workshops. De docenten gaven aan tegenwoordig breed geschoold te moeten zijn, en het ontwikkelingstempo niet te kunnen bijbenen. De projectmedewerker van NAJK is op de hoogte van de laatste ontwikkelingen rondom weidegang. Bovendien is de projectmedewerker jong en heeft een agrarische achtergrond. Van boer tot boer praat toch altijd het beste. Daarnaast is NAJK onafhankelijk, en daarom niet gebonden aan belangen anders dan de jonge boer juist te informeren en enthousiasmeren. Dat komt de betrouwbaarheid ten goede.

Ook AJK's namen de workshops graag af. Op AJK-avonden is er vaak een grotere spreiding in leeftijden (16-35 jaar) van jongeren, woonachtig in dezelfde regio. Dit kwam de discussie ten goede. Vaak werd een inhoudelijk verhaal gecombineerd met een bezoek aan een melkveebedrijf van een van de leden.

Wei & Maatschappij Weidebasis

Jonge boeren worden ouder, maar er stromen ook nieuwe in! Deze nieuwe lichting studenten en AJK-leden willen we blijven ondersteunen om kennis en kunde op peil te houden. Zodat zij een brede basis (weidebasis) hebben. Meer melkveebedrijven hebben hun koeien in de wei, en dit willen we behouden. Dat kan alleen door voldoende aandacht te houden voor weidegang en de ontwikkelingen op dit vlak. Daarom blijven we ons richten op de toekomstige melkveehouders en op de jonge melkveehouder van nu.

Ambitie

Weidegang zal een vanzelfsprekendheid zijn, waarbij de jongeren leren om te denken in oplossingen. Weidegang als aansprekende en innovatieve keuze voor de ambitieuze jonge boer. De jonge boer met vakmanschap die oog heeft voor maatschappelijke wensen:
Wei & Maatschappij Weidebasis.

5.1.2.e

Dagelijks bestuur NAJK, portefeuille melkveehouderij

5.1.2.e *past weidegang toe in de bedrijfsvoering*

2. Doelstelling en doelgroep

2.1. Doelstelling

De verandering naar weiden kan het snelst worden gemaakt op het moment dat alle keuzes omtrent de bedrijfsvoering worden heroverwogen. Bij agrarische ondernemers ligt dit moment tijdens het bedrijfsovernameproces en start bij de opleiding.

Weidegang wordt binnen dit project benaderd als een vanzelfsprekendheid: de jongeren gaan aan de slag met het wegnemen van belemmeringen voor weidegang vanuit de intentie om weidegang toe te passen. De jongeren leren te denken in oplossingen. NAJK gebruikt binnen het project 'Wei & Maatschappij Weidebasis' werkvormen waarbij de jongeren gestimuleerd worden om oplossingen te ontwerpen, in plaats van zich tegen te laten houden door ogenschijnlijke obstakels. Weidegang is het uitgangspunt. Door kennismaking met nieuwe technieken en andere netwerken worden de jongeren uitgedaagd.

Met het project 'Wei & Maatschappij Weidebasis' wordt ingezet op een ambitieuze doelstelling:

Toekomstige melkveehouders (mbo- en hbo-studenten) en jonge melkveehouders hebben de kennis en kunde om weidegang in hun bedrijfsvoering te integreren.

In het project wordt de doelstelling bereikt door verschillende sporen, de subdoelstellingen:

Toekomstige melkveehouders (mbo- en hbo-studenten) en jonge melkveehouders:

1. *hebben inzicht in de bedrijfsmatige aspecten van weidegang;*
2. *hebben praktijkervaring opgedaan met weidegang;*
3. *hebben kennis van de belangrijkste obstakels die weidegang belemmeren bij zichzelf en bij de melkveehouderij als geheel;*
4. *hebben een oplossing ontworpen die bijdraagt aan het wegnemen van deze obstakels;*
5. *hebben kennis van technieken en innovaties die een bijdrage kunnen leveren aan het wegnemen van obstakels omtrent weidegang;*
6. *zijn geïnspireerd door voorbeelden van weidegang bij andere melkveehouders;*
7. *zijn zich bewust van de maatschappelijke en politieke wens die bestaat om weidegang te vergroten;*
8. *zijn proactief in het een plaats geven van weidegang in hun bedrijfsvoering.*

Het maken van een vertaalslag van de theorie over weidegang in de melkveehouderij naar de praktijk staat centraal bij alle subdoelstellingen. Samen vormen de subdoelstellingen de handvatten voor de jonge melkveehouder om met weidegang aan de slag te gaan op het eigen bedrijf. Het project zet hierbij nadrukkelijk een stap voorbij bewustwording, maar ontwikkelt actief handelingsperspectieven en zet aan tot actie.

2.2. Doelgroep

De doelgroep bestaat uit mbo- en hbo-studenten melkveehouderij op de agrarische scholen en de jonge melkveehouders (tot 35 jaar). NAJK streeft hierbij naar een diversiteit van agrarische ondernemers qua verdeling door Nederland, bedrijfsintensiteit en verdeling naar grondsoort. De dekkingsgraad van NAJK is zeer hoog. Door het project uit te voeren in samenwerking met mbo en hbo en middels communicatie is het bereik onder jonge (aankomende) melkveehouders nagenoeg volledig. Zij vormen de toekomst van de agrarische sector in Nederland en zorgen voor een ander perspectief op weidegang.

3. Projectomschrijving

NAJK heeft tientallen jaren ervaring in de ontwikkeling en uitvoering van projecten gericht op agrarische jongeren. Dit project bouwt verder op het project Wei en Maatschappij, dat zich in de afgelopen jaren al heeft bewezen. In dit hoofdstuk worden de verschillende activiteiten toegelicht en de doelgroep waarop de activiteit is gericht, benoemd.

3.1. Beweiden in het onderwijs

Om de kennis en kunde omtrent weidegang bij de jonge boeren te verhogen en weidegang te blijven verankeren in het onderwijs, wordt er een mix van activiteiten gehanteerd. Er zal getracht worden om twee gedeeltes, beweiden kan altijd en beweiden in de praktijk altijd in combinatie te geven. In het eerste gedeelte zullen de agrariërs van de toekomst (theoretische) kennis over beweiden vergaren. In het tweede gedeelte zullen ze de opgedane kennis in de praktijk inzetten, waardoor ze praktijkkennis opdoen en ontwikkelen. Door deze mix van activiteiten wordt optimaal gewerkt aan het vakmanschap van de jonge melkveehouder.

3.1.1. Beweiden kan altijd (scholen)

Door middel van het leertraject 'Beweiden kan altijd' brengt NAJK de kennis naar de jonge (toekomstige) melkveehouders. Binnen het onderwijs wordt de workshop aangeboden aan hbo- en mbo-studenten. Het lesmateriaal is beschikbaar als eenmalige (interactieve) workshop. Zo mogelijk zal de workshop op het erf van een ondernemer gehouden worden die ondanks ogenschijnlijke moeilijkheden er toch voor gekozen heeft om weidegang op zijn of haar bedrijf toe te passen. De studenten leren door middel van de opdrachten op het bedrijf wat de eyeopeners zijn waardoor weidegang ondanks de ogenschijnlijke obstakels toch succesvol kan zijn. Wanneer dit niet mogelijk is zal er door middel van filmpjes of casusbeschrijvingen deze opdrachten worden verstrekt. Inmiddels zijn er de volgende workshops beschikbaar:

a. Beweidingssystemen
   In deze module worden de beweidingssystemen besproken en uitgelegd aan de hand van voorbeelden.
b. Robot en weiden
   Beweiden en koeien met een robot melken is zeker mogelijk, maar niet op exact dezelfde manier als bij het conventionele melken. In deze module wordt onder andere gekeken naar koe-routing, passende beweidingssystemen en tips om de koe in beweging te krijgen.
c. Graslandkalender
   Wat is de graslandkalender? Hoe werkt het en wat kun je er mee? Dit zijn vragen die behandeld zullen worden in deze module.
d. Beweidingsplan
   Goed voorbereid zijn is het halve werk. Gebruik je in het voorjaar, de zomer en herfst hetzelfde systeem of juist niet? Hoe ziet een beweidingssysteem er uit? Tijdens deze module gaan de jongeren ook zelf rekenen aan een beweidingssysteem. Er wordt onder andere bekeken hoe je een beweidingssysteem in de praktijk brengt. Welke perceelsgrootte is gewenst? Welk inschaarmoment kies je?

e. Grassen
   Is elke grassoort geschikt om de koeien op te weiden? Deze vraag staat in de module Grassen centraal. Verschillende grassoorten worden behandeld op kwaliteit, smakelijkheid en uiterlijk.
f. Optimaal gebruik maken van je eigen ruwvoer
   Vers gras kun je veel efficiënter rechtstreeks omzetten in melk dan in kuilgras. Om optimaal gebruik te maken van je eigen gras is het daarom aantrekkelijk de koeien zoveel mogelijk vers gras, dat geoogst wordt middels weidegang, op te laten nemen. Dit komt nog niet naar voren in de huidige rantsoenberekeningen. Aan de hand van rekenvoorbeelden gaan we met jonge melkveehouders kijken hoe zij hun gras optimaal kunnen benutten.
g. Beweiden of opstallen?
   Hierbij gaat het om de achterliggende beweegredenen die een boer doet besluiten te weiden of op te stallen. Er worden hierbij 4 beweegredenen besproken door middel van o.a. filmpjes en een interactief moment. Bij het interactieve onderdeel bepalen de jongeren zelf waarop zij hun keuze baseren om te weiden of op te stallen.
h. Maatschappij en politiek
   In deze module wordt de maatschappelijke en politieke invloed op weidegang besproken. Ook komt het Convenant Weidegang aan bod, wat dit is en wat er al mee bereikt is.

De doelgroep die door deze activiteit bereikt wordt:
- Tien groepen van vijftien studenten op een hbo of een mbo hebben de workshop 'Beweiden kan altijd' gevolgd.

3.1.2. Beweiden in de praktijk (scholen en studiegroepen)

Met 'Beweiden in de praktijk' komt het project tegemoet aan de wens van jongeren om hands-on bezig te zijn, terwijl zij tegelijkertijd praktijkkennis opdoen én ontwikkelen. Met 'Beweiden in de praktijk' gaan studenten van een mbo en een hbo en jonge melkveehouders in studiegroepen aan de slag met een concrete leervraag van een (jonge) melkveehouder. De studiegroepen werken voorafgaand aan en in het weideseizoen (januari t/m november) aan de leervraag van de ondernemer. Concreet betekent dit:

Voor MBO:
Studenten brengen in groepjes de situatie van hun eigen of stagebedrijf in kaart. Het beweidingssysteem wordt daarbij beschreven; soort systeem, aantal beweidbare hectares, aantal dieren. Vervolgens wordt er een ander systeem berekend voor dezelfde situatie en er worden verbetermogelijkheden benoemd en uitgewerkt.

Voor HBO en studiegroepen:
Studenten gaan voorafgaand aan het weidenseizoen met een praktijkvraag van een jonge melkveehouder aan de slag. De vraag heeft betrekking op beweiding. Een voorbeeld is dat de boer moeite heeft zijn koeien te beweiden op zijn kleine huiskavel en de studenten vraagt welk systeem het beste zou passen. Studenten gaan in groepjes aan de slag en geven uiteindelijk een advies aan de melkveehouder.

De doelgroep die door deze activiteit bereikt wordt:

- zeven groepen van vijf studenten (hbo of mbo)/ jonge melkveehouders in studiegroepen hebben een oplossing ontworpen voor een leervraag uit de praktijk;
- 7 (jonge) melkveehouders hebben een oplossing aangedragen gekregen voor een belemmering die zij ervaren rondom weidegang op het eigen bedrijf.

3.2. Mastergrass (AJK's en studiegroepen)

Voor een toekomstbestendige landbouw zijn een grondgebonden groei van de melkveehouderij en weidegang basisvoorwaarden. Beide voorwaarden zijn echter nauw verbonden met (mineralen)kringlopen. Om een duurzame ontwikkeling mogelijk te houden én weidegang te behouden, moet een jonge boer niet alleen kennis hebben van weidegang, maar dit in samenhang met de het hele bedrijf en de bedrijfskringlopen kunnen bezien. Kennis van graslandbeheer en (mineralen)management zijn noodzakelijk om belemmeringen omtrent weidegang weg te nemen. Binnen 'Mastergrass' wordt een verdiepingsslag gemaakt richting het graslandbeheer en (mineralen)management op het melkveebedrijf.

Mastergrass wordt als eenmalige cursus aangeboden voor een dagdeel. Afhankelijk van het leerdoel van de AJK zullen er experts bij betrokken worden. NAJK onderhoud o.a. goede contacten met het lectoraat Grasland en beweiding van Aeres Hogeschool Dronten. AJK's zijn verspreid door het gehele land, en overal zijn andere uitdagingen. Voor de masterclass is dus maatwerk vereist. Leden van een AJK zijn tussen de 16 en 35 jaar. Dat maakt een masterclass ook uniek; een jonge student of jonge melkveehouder die al wat jaren volledig meedraait op het bedrijf brengen andere inzichten in!

De doelgroep die met deze activiteit bereikt wordt:

- Tien groepen van vijf jonge melkveehouders via AJK's of studiegroepen hebben deelgenomen aan Mastergrass.

3.3. Communicatietraject

Alle activiteiten in het kader van Wei & Maatschappij Weidebasis worden ondersteund en onder een bredere doelgroep verspreid via een intensieve communicatiecampagne. De communicatie is erop gericht om agrarische jongeren specifiek, en melkveehouders in algemene zin, te omgeven met een 'buzz' van weidegang. Een melkveehouder moet niet alleen doordrongen zijn van het belang van weidegang, maar zal via de communicatiecampagne ook oplossingen herkennen voor de eigen uitdagingen omtrent weidegang.

In combinatie met berichtgeving in externe media, geschreven media, vlogs en nieuwsbrieven wordt een alomvattende communicatiemix aangeboden. De berichtgeving bestaat (maar niet uitputtend) uit interviews, bedrijfsreportages, tips & tricks, onderzoeksresultaten, presentaties, video's, opinie, politieke berichtgeving, ervaringsverhalen, blogs en vlogs. De communicatiemix staat garant voor een zeer groot bereik. Het uitgebreide netwerk van NAJK (8000 leden), de mbo- en hbo-scholen, de oplage van het leden- en relatieblad BNDR (9000 exemplaren), de website en de social mediakanalen, in combinatie met de externe media, staan hiervoor garant.

4. Resultaten

Onder de noemer 'Wei & Maatschappij' worden de toekomstige melkveehouders (mbo- en hbo-studenten) en de jonge melkveehouder van nu onderwezen in alle aspecten rondom weidegang, doen zij vaardigheden op om weidegang te implementeren, zijn ze doordrongen van de noodzaak en zijn zij oplossingsgericht bezig met weidegang in hun bedrijfsvoering. Dankzij 'Beweiden kan altijd', 'Beweiden in de praktijk', en 'Mastergrass' zijn de deelnemers in staat een vertaalslag te maken van de 'afstandelijke' literatuur over weidegang binnen de melkveehouderijsector naar de aansprekende praktijk.

De resultaten vloeien voort uit de doelstelling, subdoelstellingen en het bereik bij de doelgroep van de verschillende activiteiten. Daarnaast zijn er verschillende secundaire resultaten te benoemen:

De deelnemers uit de primaire doelgroep zullen, binnen de projectperiode of na afloop van de projectperiode, met de opgedane kennis en vakmanschap een bewuste keuze maken voor, of advies geven over, weidegang.
De informatie omtrent weidegang is aantrekkelijk en toegankelijk gemaakt voor een jongere doelgroep.
De communicatiemix draagt zorg voor een omwenteling binnen de gehele agrarische sector waarbij weidegang als toegankelijke en vanzelfsprekende wijze van bedrijfsvoering wordt beschouwd en waarbij de agrarische sector is doordrongen van de noodzaak om aan deze wens vanuit de maatschappij te voldoen.

Concreet worden via de activiteiten de volgende resultaten geboekt:
'Beweiden kan altijd' (150 deelnemers per jaar)
- 10 groepen van vijftien studenten op hbo of mbo hebben de workshop 'Beweiden kan altijd' gevolgd;

'Beweiden in de praktijk' (35 deelnemers per jaar)
- 7 groepen van vijf studenten (hbo of mbo)/ jonge melkveehouders in studiegroepen hebben een oplossing ontworpen voor een leervraag uit de praktijk;
- 7 (jonge) melkveehouders hebben een oplossing aangedragen gekregen voor een belemmering die zij ervaren rondom weidegang op het eigen bedrijf.

'Mastergrass' (50 deelnemers per jaar)
- 10 groepen van vijf jonge melkveehouders hebben via AJK's of studiegroepen deelgenomen aan Mastergrass.

Dankzij de communicatiemix zal aanvullend op het bereik van de directe activiteiten, een bijna volledige dekkingsgraad van melkveehouders in Nederland bereikt worden.

5. Planning

Het project 'Wei & Maatschappij Weidebasis' start 1 november 2020 en heeft een looptijd tot 1 november 2024. De planning voor de ontwikkeling en uitvoering van de activiteiten is:

November 2020 – februari 2021:
- doorontwikkeling projectmateriaal
- doorontwikkeling en implementatie communicatie
- werving deelnemers

maart 2021 – mei 2022:
- uitvoering activiteiten
- implementatie communicatie
- werving deelnemers

juni 2022 – augustus 2022:
- evaluatie
- ontwikkeling projectmateriaal
- implementatie communicatie
- werving deelnemers

september 2022 – mei 2023:
- uitvoering activiteiten
- implementatie communicatie
- werving deelnemers

juni 2023 – augustus 2023:
- evaluatie
- ontwikkeling projectmateriaal
- implementatie communicatie
- werving deelnemers

september 2023 – mei 2024:
- uitvoering activiteiten
- implementatie communicatie
- werving deelnemers

juni 2024 – augustus 2024:
- evaluatie
- ontwikkeling projectmateriaal
- implementatie communicatie
- werving deelnemers

september 2024 – oktober 2024:
- uitvoering activiteiten
- implementatie communicatie
- werving deelnemers
- eindevaluatie
- eindrapportage

6. Organisatie

NAJK voorziet een belangrijke rol voor de eigen organisatie in het project 'Wei & Maatschappij Weidebasis'. NAJK zal in het project 'Wei & Maatschappij Weidebasis' de projectorganisatie, het projectmanagement, de financiële administratie, de uitvoering en communicatie op zich te nemen. Hiermee draagt NAJK zorg voor de continuïteit en kan het project op een zo efficiënt mogelijke wijze worden uitgevoerd.

6.1. Projectorganisatie

NAJK hanteert de volgende functieprofielen, relevant voor 'Wei & Maatschappij Weidebasis':

- Projectleider

5.1.2.e heeft een agrarische opleiding genoten, werkervaring opgedaan bij diverse bedrijven in de agrarische sector en is werkzaam op het eigen melkveebedrijf.

- Projectuitvoering

5.1.2.e heeft een agrarische opleiding genoten, 5.1.2.e 5.1.2.e en werkzaam op het eigen melkveebedrijf. Zij volgt momenteel de opleiding tot Weidecoach.

- Communicatie

5.1.2.e ,5.1.2.e

- Algemeen Secretaris
- Administratie
- Financiën

Alle bovengenoemde medewerkers zijn betrokken bij het huidige project Wei & Maatschappij.

7. Monitoring, evaluatie, rapportage

7.1. Monitoring

De activiteiten die worden georganiseerd in het kader van 'Wei & Maatschappij Weidebasis', zullen worden geregistreerd door middel van registratieformulieren. Op deze formulieren zal de volgende informatie worden vastgelegd:

- datum en plaats
- soort bijeenkomst
- deelnemers
- naam begeleider

Aan de hand van deze registratieformulieren wordt ieder kwartaal bekeken in hoeverre het aantal georganiseerde bijeenkomsten voldoet aan de gestelde aantallen in het activiteitenschema van het project. Daarnaast zullen de uren die door de medewerkers worden besteed aan de projectactiviteiten, worden vastgelegd door middel van tijdschrijven. Ook hier wordt per kwartaal bekeken in hoeverre dit overeenkomt met de afgesproken besteding van tijd. Zowel de registratieformulieren als het tijdschrijven van medewerkers zullen worden geadministreerd en zijn op verzoek va het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit te overleggen.

7.2. Evaluatie

Om het lesmateriaal wel continu aan te laten sluiten bij de doelgroep en actueel te houden, zal de les/ bijeenkomst altijd worden nabesproken met de organisator vanuit het onderwijs, AJK of studiegroep.

7.3. Rapportage aan ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

De rapportage aan het ministerie bestaat uit een schriftelijke rapportage. De eerste rapportage wordt twaalf maanden na de start van het project uitgebracht. De volgende verslagen worden uitgebracht over de daaropvolgende periode van twaalf maanden. In de rapportage zal een toelichting gegeven worden op de stand van zaken met betrekking tot de in het projectplan besproken resultaten.

8. Financieel overzicht

8.1. Begroting 'Wei & Maatschappij Weidebasis'

Periode 1 november 2020 t/m 1 november 2024.

Wei & Maatschappij Weidebasis
1 november 2020 t/m 1 november 2024
Uurtarief = 115,00 euro (inclusief overhead)

		Totaal jaar 1		Totaal jaar 2		Totaal jaar 3		Totaal jaar 4		
Activiteit	Werkzaamheden	Uren	Materiele kosten	Uren	Materiele kosten	Uren	Materiele kosten	Uren	Materiele kosten	Totaal (40 trajecten)
Beweiden kan altijd										
Projectmanagement	Planning, afstemming, overleg, financieel management	€ 3.450,00		€ 3.450,00		€ 3.450,00		€ 3.450,00		€ 13.800,00
Ontwikkeling	Invulling programma	€ -								€ -
	Lesmateriaal		€ -							€ -
	Verbeteren en aanpassen	€ 2.300,00		€ 2.300,00	€ -	€ 2.300,00	€ -	€ 2.300,00	€ -	€ 9.200,00
Werving	Werving via communicatie en via onderwijs	€ 4.600,00		€ 4.600,00		€ 4.600,00		€ 4.600,00		€ 18.400,00
Communicatie	Externe communicatie	€ 4.600,00		€ 4.600,00		€ 4.600,00		€ 4.600,00		€ 18.400,00
	Communicatiemateriaal		€ 4.300,00		€ 4.300,00		€ 4.300,00		€ 4.300,00	€ 17.200,00
Begeleiding	Afstemming en planning onderwijs	€ 2.300,00		€ 2.300,00		€ 2.300,00		€ 2.300,00		€ 9.200,00
	Voorbereiding	€ 2.300,00		€ 2.300,00		€ 2.300,00		€ 2.300,00		€ 9.200,00
	Begeleiding en monitoring	€ 6.900,00		€ 6.900,00		€ 6.900,00		€ 6.900,00		€ 27.600,00
Reiskosten			€ 522,50		€ 522,50		€ 522,50		€ 522,50	€ 2.090,00
	SUBTOTAAL	**€ 26.450,00**	**€ 4.822,50**	**€ 26.450,00**	**€ 4.822,50**	**€ 26.450,00**	**€ 4.822,50**	**€ 26.450,00**	**€ 4.822,50**	**€ 125.090,00**
Beweiden in de praktijk										**(28 trajecten)**
Projectmanagement	Planning, afstemming, overleg, financieel management	€ 1.610,00		€ 1.610,00		€ 1.610,00		€ 1.610,00		€ 6.440,00
Ontwikkeling	Invulling programma	€ -								€ -
	Lesmateriaal		€ -							€ -
	Verbeteren en aanpassen	€ 2.300,00		€ 2.300,00	€ -	€ 2.300,00	€ -	€ 2.300,00	€ -	€ 9.200,00
Werving	Werving via communicatie en via onderwijs	€ 402,50		€ 402,50		€ 402,50		€ 402,50		€ 1.610,00
	Werving agrarische ondernemers	€ 402,50		€ 402,50		€ 402,50		€ 402,50		€ 1.610,00
Communicatie	Externe communicatie	€ 1.610,00		€ 1.610,00		€ 1.610,00		€ 1.610,00		€ 6.440,00
	Communicatiemateriaal		€ 4.300,00		€ 4.300,00		€ 4.300,00		€ 4.300,00	€ 17.200,00
Begeleiding	Afstemming en planning onderwijs	€ 3.220,00		€ 3.220,00		€ 3.220,00		€ 3.220,00		€ 12.880,00
	Voorbereiding	€ 1.610,00		€ 1.610,00		€ 1.610,00		€ 1.610,00		€ 6.440,00
	Begeleiding en monitoring	€ 14.490,00		€ 14.490,00		€ 14.490,00		€ 14.490,00		€ 57.960,00
Evaluatie	Opstellen evaluatieprotocol	€ 402,50								€ 402,50
	Ontwikkeling evaluatiemateriaal	€ 402,50								€ 402,50
	Uitvoeren evaluatie (deelnemers, onderwijs, praktijkbedrijven)	€ 805,00		€ 805,00		€ 805,00		€ 805,00		€ 3.220,00
	Opstellen evaluatierapportage	€ 805,00		€ 805,00		€ 805,00		€ 805,00		€ 3.220,00
Reiskosten			€ 1.097,25		€ 1.097,25		€ 1.097,25		€ 1.097,25	€ 4.389,00
	SUBTOTAAL	**€ 28.060,00**	**€ 5.397,25**	**€ 27.255,00**	**€ 5.397,25**	**€ 27.255,00**	**€ 5.397,25**	**€ 27.255,00**	**€ 5.397,25**	**€ 131.414,00**
Mastergrass										**(40 trajecten)**
Projectmanagement	Planning, afstemming, overleg, financieel management	€ 1.150,00		€ 1.150,00		€ 1.150,00		€ 1.150,00		€ 4.600,00
Ontwikkeling	Ontwikkeling lesstof	€ -								€ -
	Lesmateriaal		€ -							€ -
	Verbeteren en aanpassen	€ 2.300,00		€ 2.300,00	€ -	€ 2.300,00	€ -	€ 2.300,00	€ -	€ 9.200,00
Werving	Werving via communicatie en via onderwijs	€ 2.300,00		€ 2.300,00		€ 2.300,00		€ 2.300,00		€ 9.200,00
Communicatie	Externe communicatie	€ 2.300,00		€ 2.300,00		€ 2.300,00		€ 2.300,00		€ 9.200,00
	Communicatiemateriaal		€ 4.300,00		€ 4.300,00		€ 4.300,00		€ 4.300,00	€ 17.200,00
Begeleiding	Afstemming en planning deelnemers	€ 1.150,00		€ 1.150,00		€ 1.150,00		€ 1.150,00		€ 4.600,00
	Voorbereiding	€ 3.450,00		€ 3.450,00		€ 3.450,00		€ 3.450,00		€ 13.800,00
	Begeleiding en monitoring	€ 9.200,00		€ 9.200,00		€ 9.200,00		€ 9.200,00		€ 36.800,00
Reiskosten			€ 522,50		€ 522,50		€ 522,50		€ 522,50	€ 2.090,00
	SUBTOTAAL	**€ 21.850,00**	**€ 4.822,50**	**€ 21.850,00**	**€ 4.822,50**	**€ 21.850,00**	**€ 4.822,50**	**€ 21.850,00**	**€ 4.822,50**	**€ 106.690,00**
Overig										
Evaluatiebijeenkomst	Evaluatie totaalproject	€ 3.450,00	€ 300,00	€ 3.450,00	€ 300,00	€ 3.450,00	€ 300,00	€ 3.450,00	€ 300,00	€ 15.000,00
Verslaglegging								€ 2.300,00	€ 1.500,00	€ 3.800,00
	SUBTOTAAL	**€ 3.450,00**	**€ 300,00**	**€ 3.450,00**	**€ 300,00**	**€ 3.450,00**	**€ 300,00**	**€ 5.750,00**	**€ 1.800,00**	**€ 18.800,00**
Totalen		**€ 79.810,00**	**€ 15.342,25**	**€ 79.005,00**	**€ 15.342,25**	**€ 79.005,00**	**€ 15.342,25**	**€ 81.305,00**	**€ 16.842,25**	**€ 381.994,00**

8.2. Financiering

De financiering van 'Wei en Maatschappij Weidebasis' is middels een verdeelsleutel, waarbij 77% van de totale kosten wordt gefinancierd door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en 23% wordt gefinancierd door NAJK. De totale financiering is daarmee als volgt opgebouwd.

Financiering	
Ministerie van LNV	€ 295.000,00
NAJK	€ 86.994,00
Totaal	**€ 381.994,00**

NAJK verzoekt het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit jaarlijks een bijdrage over te maken op rekening 5.1.2.e t.n.v. N.A.J.K o.v.v. Project Wei en Maatschappij Weidebasis.

8.3. Toelichting begroting en financiering

Alle activiteiten in het kader van het project 'Wei & Maatschappij Weidebasis' worden door NAJK uitgevoerd. Er wordt dus geen extern personeel ingehuurd om de activiteiten uit te voeren. Wel wordt de kennis uit andere weidegangprojecten gebruikt als input voor de ontwikkeling van de lessen.

Enkele wijzigingen t.o.v. de begroting van het huidige project Wei & Maatschappij:

- Het uurtarief is verhoogd van 110 naar 115 euro per uur.
- Er zijn geen bedragen gebudgetteerd voor de invulling van het programma van de workshops in jaar 1 (zie begroting). Aangezien we al een bestaand programma hebben, zijn er alleen bedragen gebudgetteerd voor verbeteren en aanpassen.
- Er zijn geen bedragen gebudgetteerd voor het ontwikkelen van lesmateriaal (zie begroting). Dit materiaal is al beschikbaar, tevens wordt er vaak gebruik gemaakt van digitale materialen.

In de financiering is nadrukkelijk gekozen om geen deelnemersbijdrage te vragen. Weidegang is van groot maatschappelijk belang en draagt bij aan de ammoniakreductie. Daarnaast heeft een groot aantal partijen, waaronder ook NAJK, het Convenant Weidegang ondertekend. In het Convenant staat de ambitie om het aandeel weidegang te bevorderen. Vanwege dit grote maatschappelijk belang, het aandeel in de ammoniakreductie en belang voor de ambitie is gekozen geen drempel voor deelnemers op te werpen.

NAJK is niet BTW-plichtig. Alle kosten zijn daarom inclusief eventuele BTW.

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

TER ONDERTEKENING

Aan
5.1.2.e

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Auteur
5.1.2.e

T 070 5.1.2.e
5.1.2.e @minlnv.nl

Datum
19 november 2020

Kenmerk
DGA-DAD / 20289198

BHM 20288793

Kopie aan
5.1.2.e

Bijlage(n)

nota

NAJK project Wei &Maatschappij - Weidebasis

Parafenroute

DAD 5.1.2.e
5.1.2.e

WJZ
5.1.2.e

FEZ/FDA

Aanleiding

In het kader van het stimuleren van meer uren weidegang om de uitstoot van ammoniak te verminderen is het van belang dat toekomstige (mbo/hbo) en jonge melkveehouders op de hoogte zijn van de actuele ontwikkelingen rondom weidegang, zodat weidegang ook maximaal wordt toegepast. Ook van belang om de relatie tussen weidegang en ammoniakreductie goed in beeld te hebben. NAJK wil in dit project op beide aspecten inzetten.

Advies

U kunt bijgaande brief ondertekenen.

Kernpunten

- Dit project wordt uitgevoerd samen met mbo en hbo instellingen;
- Uitgangspunt voor dit project is dat weidegang een vanzelfsprekendheid is, waarbij jongeren aan de slag gaan met werkvormen waarbij zij leren denken in oplossingen in plaats van zich tegen te laten houden door ogenschijnlijke belemmeringen bij (meer) weidegang;
- Door kennismaking met nieuwe technieken en andere netwerken worden jongeren uitgedaagd om creatief aan de slag te gaan met weidegang

Toelichting

Dit project is een belangrijke randvoorwaarde om het traject van verhoging van het aantal uren weidegang tot een succes te brengen en hiermee een bijdrage te leveren aan de ammoniakreductie (als bronmaatregel).

Ontvangen BPZ

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt
5.1.2.e
Bemuurde Weerd OZ 12
3514 AN UTRECHT

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Behandeld door
5.1.2.e
T 070 [redacted] 5.1.2.e
5.1.2.e @minlnv.nl

Ons kenmerk
DGA / 20311682

BHM 20288793

Uw kenmerk

Bijlage(n)
1

Datum - 2 2 DECEMBER 2020 -
Betreft Project Wei & Maatschappij Weidebasis

verplichtingnummer: 1400011529
Relatienummer: 123178

Geachte 5.1.2.e ,

1. Aanvraag
Op 1 oktober 2020 ontving ik via de mail uw brief van 1 oktober 2020, waarin u subsidie aanvraagt voor het project Wei & Maatschappij - Weidebasis. U heeft daarbij een projectplan en begroting aan mij overgelegd.

1.2 Beoordeling van uw aanvraag
De activiteiten zoals beschreven in uw aanvraag passen binnen het kader van het beleid gericht op het verkleinen van de stikstofemissie. De kern van dit beleid is onder andere om het gemiddelde aantal uren weidegang toe te laten nemen, waardoor de uitstoot van ammoniak vermindert. Een randvoorwaarde voor meer weidegang is een goed graslandmanagement en voldoende praktijkgerichte kennis over weidegang. In het door u geschetste project wordt daar nadrukkelijk op ingezet richting studenten/toekomstige beroepsbeoefenaars.

1.3 Europeesrechtelijke aspecten
Op basis van uw aanvraag kom ik tot het oordeel dat de subsidie verstrekt kan worden op grond van verordening (EU) nr. 702/2014 van de Commissie van 25 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun inde landbouw- en bosbouwsector en in plattelandsgebieden op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie met de interne markt verenigbaar worden verklaard (Pb EU 2014, L 193/33-36), met name artikel 21.

Dit artikel verklaart steun voor kennisverspreiding en voorlichting verenigbaar met de interne markt en vrijgesteld van de voorgenoemde aanmeldingsverplichting uit artikel 108, derde lid , VWEU, mits wordt voldaan aan de voorwaarden uit het 2e tot en met het 8e lid van het desbetreffende artikel, alsmede aan de voorwaarden uit het hoofdstuk I van Verordening (EU) nr. 702/2014.

Ik heb geconstateerd dat NAJK geen onderneming in moeilijkheden is zoals bedoeld in artikel 2, onder punt 14, van Verordening (EU) nr. 702/2014. Ik heb verder geconstateerd dat er tegen NAJK geen bevel tot terugvordering uitstaat als

23-12-2020

bedoeld in artikel 1, vijfde lid, onderdeel b, van Verordening (EU) nr. 702/2014. Voorts heb ik vastgesteld dat met de uitvoering van dit projectplan niet is begonnen dan na de aanvraag van 1 oktober 2020. Er gaat derhalve - onder meer om deze reden - een stimulerend effect uit van deze subsidieverlening aan NAJK.

Beknopte informatie over deze subsidieverlening is op grond van artikel 9, eerste lid, van Verordening (EU) nr. 702/2014 gemeld aan de Europese Commissie. De volledige tekst van de onderhavige beschikking wordt gepubliceerd op de staatssteunwebsite op het internet.

De jonge boeren die deel willen nemen aan de activiteiten van het NAJK in het kader van het project Wei & Maatschappij Weidebasis dienen hiertoe een aanvraag in te dienen bij het NAJK overeenkomstig artikel 6, tweede lid, van Verordening (EU) nr. 702/2014. Hierna kan het NAJK de activiteiten aan de jonge boeren aanbieden.

1.4 Bewaartermijn boekhouding
Ik wijs u erop dat de Europese Commissie nog gedurende tien jaar na de verstrekking van deze subsidie, deze achteraf kan controleren. Ik raad u aan de relevante documenten met betrekking tot deze subsidie gedurende deze periode te bewaren.

2. Besluit
In het kader van mijn beleid gericht op landbouw en in het bijzonder het reduceren van de emissie van stikstof door uitbreiding van het aantal uren weidegang verstrek ik u hierbij, op grond van artikel 2a, eerste lid, onderdeel c, van de Kaderwet EZK- en LNV-subsidies, subsidie voor de uitvoering van het project Wei & Maatschappij - Weidebasis, waarvoor u subsidie hebt aangevraagd.

2.1 Periode
Het project dient te worden uitgevoerd in de periode van 1 december 2020 tot 1 december 2024.

2.2 Subsidiebedrag
Het subsidiebedrag zal 100% van de volgende subsidiabele kosten bedragen, met dien verstande dat, indien ter zake van de subsidiabele kosten of een deel daarvan reeds uit anderen hoofde vanwege een bestuursorgaan of de Europese Commissie subsidie is verstrekt, slechts een zodanig bedrag aan subsidie wordt verstrekt, dat het totale bedrag aan subsidies niet meer bedraagt dan 100% van de subsidiabele kosten. Het subsidiebedrag kan niet meer bedragen dan toegestaan volgens de toepasselijke Europese steunkaders.

Dit bedrag is inclusief alle eventuele belastingen waaronder de BTW.

De subsidie wordt ten hoogste vastgesteld op € 294.135,- inclusief BTW gelet op de gegevens opgenomen in uw aanvraag en is berekend volgens de bij uw aanvraag gevoegde begroting.

23-12-2024

2.3 Subsidiabele kosten
De volgende, rechtstreeks aan het project toe te rekenen kosten, daadwerkelijk gemaakt in de voornoemde periode en die betaald zijn vóór 1 februari 2025 worden door mij subsidiabel geacht:

• interne kosten op basis van loonkosten tegen een uurtarief, berekend op basis van integrale kosten, welke berekening is gebaseerd op bedrijfseconomische en maatschappelijk aanvaardbare grondslagen;

• aan derden verschuldigde kosten die direct voor de subsidiabele activiteiten worden gemaakt, bijvoorbeeld door uitbesteding van een deel van de subsidiabele activiteit en kosten van voor de subsidiabele activiteit geleverde goederen en diensten;

• reis- en verblijfskosten tot een maximum van 3% van de projectkosten;

• projectmanagement, met dien verstande dat ten hoogste 7% van de projectkosten in aanmerking is genomen.

De vóór indiening van de aanvraag gemaakte kosten komen niet voor subsidie in aanmerking.

Voor de toepassing van de hierboven genoemde punten geldt, dat winstopslagen bij transacties binnen een groep alleen in aanmerking zijn genomen voor zover het gebruikelijk is om die winstopslagen ook bij soortgelijke transacties buiten de groep in rekening te brengen.

2.4 BTW
U heeft mij opgegeven dat u niet BTW- plichtig bent. Derhalve kunt u de door u aan derden te betalen BTW niet met de fiscus verrekenen. Het u verleende bedrag is daarom gebaseerd op de projectkosten inclusief de door u aan derden te betalen BTW.

2.5 Subsidiabele kosten voor dit project
Op grond van uw projectplan en begroting raam ik de subsidiabele kosten voor dit project op:

Projectmanagement: €19.127,-
Ontwikkelkosten: €21.252,-
Werving: €23.731,-
Communicatie: €65.943,-
Begeleiding:€137.430,-
Reiskosten: €6.598,-
Evaluatie: €17.128,-,-
Verslaglegging: €2.926,-
Totaal: € 294.135,-

2.6 Verplichtingen
Aan de subsidie zijn de volgende verplichtingen verbonden:

23-12-2020

1. U dient het project volledig uit te voeren overeenkomstig het bij de aanvraag ingediende plan en binnen de daarin voorziene tijdsduur.
2. U dient mij onverwijld een schriftelijke melding te doen zodra aannemelijk is dat de activiteiten waarvoor de subsidie is verleend niet, niet tijdig of niet geheel zullen worden verricht of dat niet, niet geheel of niet tijdig aan de aan de subsidie verbonden verplichtingen zal worden voldaan.
3. U dient voor elke essentiële wijziging in de aard of de uitvoering van het plan mijn voorafgaande schriftelijke toestemming te vragen. Geen toestemming is vereist voor een wijziging van de in de subsidieverlening gespecificeerde kostenposten indien als gevolg van deze wijzing de omvang van een kostenpost niet meer dan 15% wijzigt. Aan mijn toestemming kan ik nadere verplichtingen verbinden.
4. U dient mij schriftelijk verslag uit te brengen over de voortgang van het project. In dit verslag dient duidelijk inzicht te worden gegeven in de voortgang van het project in vergelijking met de voorziene tijdsduur en kosten zoals opgenomen in het door u ingediende projectplan. Het eerste verslag brengt u uit over de periode van zes maanden na de datum van de beschikking; de volgende verslagen steeds over de daarop volgende periode van twaalf maanden. Alle verslagen dienen binnen twee maanden na afloop van de betrokken periode bij mij ingediend te zijn.
5. De inrichting van uw administratie dient zodanig te zijn dat deze aansluit bij de door u ingediende begroting en daaruit te allen tijden op eenvoudige en duidelijke wijze de rechtstreeks aan het project te rekenen kosten kunnen worden afgelezen. Ter zake van de loonkosten dient door middel van een urenadministratie vastgestelde urenverantwoording aanwezig te zijn.
6. Op mijn verzoek dient u inlichtingen te verschaffen omtrent de voortgang of resultaten van het project. U bent verplicht om op mijn verzoek medewerking te verlenen aan een evaluatie van het beleid op grond waarvan deze subsidie is verstrekt. Deze verplichtingen gelden tot vijf jaar na de datum van de beschikking tot subsidievaststelling.
7. U doet mij onverwijld schriftelijke mededeling van de indiening bij de rechtbank van een verzoek tot het op u van toepassing verklaren van de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen, tot verlening van surseance van betaling aan u of tot faillietverklaring van u.
8. Uiterlijk binnen 13 weken na de in deze beschikking genoemde einddatum dient u bij mij schriftelijk een verzoek om subsidievaststelling in. Dit verzoek dient vergezeld te gaan van:
    a. Een eindrapport waarin verloop en eindresultaten van het gesubsidieerde project zijn vastgelegd;
    b. Een gespecificeerde opgave van alle rechtstreeks aan het project toe te rekenen werkelijk gemaakte kosten, opgesteld conform de door u ingediende begroting;
    c. Een controleverklaring conform bijgaand controleprotocol.
9. U voert het project uit in overeenstemming met de verplichtingen, opgenomen in artikel 21 van de Landbouwgroepsvrijstellingsverordening. Dit houdt, onder meer, in dat:
    a) De steun slechts mag worden aangewend voor de kosten van de organisatie van acties voor de verwerving van vaardigheden, waaronder opleidingscursussen, workshops en coaching,

demonstratieactiviteiten en voorlichtingsacties, als bedoeld in artikel 21, derde lid, onderdeel a, van de groepsvrijstellingsverordening landbouw;

b) de steun niet wordt toegekend in de vorm van rechtstreekse betalingen aan de begunstigden, doch slechts aan u als aanbieder van de acties inzake kennisoverdracht en voorlichting, als bedoeld in artikel 21, vijfde lid, van de groepsvrijstellingsverordening landbouw;
c) u als aanbieder van de acties inzake kennisoverdracht en voorlichting beschikt over hiertoe gekwalificeerd en geregeld opgeleid personeel als bedoeld in artikel 21, zesde lid, van de groepsvrijstellingsverordening landbouw, en
d) lidmaatschap van productengroepering dan wel organisatie, geen verplichting is voor deelname aan de activiteiten die in het kader van uitvoering van het projectplan georganiseerd worden. Toegang tot de steun dient, onder objectief vastgestelde voorwaarden, mogelijk te zijn voor alle ondernemingen die daarvoor in het betrokken gebied in aanmerking komen. Eventuele bijdragen van niet-leden in de kosten blijven beperkt tot de kosten van deelname aan de activiteit in kwestie als bedoeld in artikel 21, zevende lid, van de groepsvrijstellingsverordening landbouw;
e) De jonge boeren die deel willen nemen aan de activiteiten van het NAJK in het kader van het project Wei & Maatschappij Weidebasis dienen hiertoe een aanvraag in te dienen bij het NAJK overeenkomstig artikel 6, tweede lid, van Verordening (EU) nr. 702/2014.

10. In het geval er activiteiten door een derde of derden worden uitgevoerd, dient opdrachtverlening aan deze derde(n) plaats te vinden op basis van transparante criteria en marktconforme tarieven.
11. U dient bij de uitvoering van alle (subsidiabele) activiteiten rekening te houden met de mededingingsregels en conform de daarin gestelde kaders te handelen

2.7 Subsidievaststelling
De beschikking tot subsidievaststelling zal ik geven binnen 13 weken na ontvangst van uw aanvraag daartoe dan wel nadat de voor het indienen ervan geldende termijn genoemd in verplichting 8 is verstreken. Indien de beschikking niet binnen 13 weken kan worden gegeven zal ik u daarvan in kennis stellen en daarbij een redelijke termijn noemen waarbinnen de beschikking tegemoet gezien kan worden.

2.8 Voorschot
Ik verleen u bij deze een voorschot van 30% van het genoemde subsidiebedrag ter hoogte van €88.240,-. Het voorschot zal worden betaald binnen zes weken na de dag van verzending van deze beschikking op uw bankrekeningnummer: 5.1.2.e _ten name van NAJK ovv project Wei en Maatschappij-Weidebasis. Verdere voorschotten van elk 25% van het subsidiebedrag zullen worden overgemaakt per oktober 2021 en oktober 2022, elk ter hoogte van €73.534,-. Het restant van 20% van het subsidiebedrag volgt na vaststelling van de subsidie.

23-12-2020

2.9 Advies
Om eventuele problemen met de accountantscontrole op uw financiële verantwoording te voorkomen adviseer ik u om uw accountant zo vroeg mogelijk te betrekken.

3. Correspondentie
Alle correspondentie met betrekking tot deze subsidie dient u, met vermelding van bovenstaand verplichtingnummer, te zenden naar:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
t.a.v. 5.1.2.e
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
namens deze:
5.1.2.e

5.1.2.e

Als u het niet eens bent met deze beslissing kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief een bezwaarschrift indienen. Stuur het ondertekende bezwaarschrift met een kopie van deze beslissing naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, Postbus 40219, 8004 DE, Zwolle. Op onze internetsite www.mijn.rvo.nl/bezwaar vindt u meer belangrijke informatie over het indienen van een bezwaarschrift. Dit besluit is verzonden op de in de aanhef van deze brief vermelde datum.

Controleprotocol beschikking tot (incidentele) subsidieverlening van de ministeries van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)

1. Uitgangspunten

1.1. Doelstelling

Dit protocol heeft als doel het geven van aanwijzingen over de reikwijdte en de diepgang van de controle aan de accountant, belast met de controle van de door de subsidieontvanger bij het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid (LNV) in te dienen financieel verslag opgenomen in de aanvraag om subsidievaststelling. Financiële afrekening door EZK of LNV vindt plaats op basis van het in de aanvraag tot subsidievaststelling opgenomen financieel verslag als bedoeld in artikel 50 van het Kaderbesluit nationale EZ-subsidies, voorzien van een controleverklaring van de accountant.

1.2. Definities

- *Accountant:* een registeraccountant of Accountant-Administratieconsulent als bedoeld in artikel 393, eerste lid, van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek aan wie de subsidieontvanger de opdracht heeft toegekend de aanvraag tot subsidievaststelling te controleren.
- *Subsidieontvanger:* een natuurlijke of rechtspersoon of diens gemachtigde aan wie namens EZK of LNV een subsidie is verstrekt.
- *Controleverklaring:* een schriftelijke verklaring van de accountant inhoudende een oordeel over de juistheid, de volledigheid en de financiële rechtmatigheid van een aanvraag tot subsidievaststelling.

1.3. Wet- en regelgeving

Voor de controle van het financieel verslag is de volgende wet- en regelgeving van toepassing:

- de voorwaarden en verplichtingen die in de (bijlagen bij) de beschikking tot subsidieverlening (of wijzigingen daarin) tot toetsingskader voor de accountant worden benoemd, voor zover dit de door hem te controleren financiële rechtmatigheid van het verslag betreft;
- indien de subsidieontvanger een aanbestedende dienst is volgens artikel 1.1 van de Aanbestedingswet 2012: de Aanbestedingswet 2012, het Aanbestedingsbesluit en de Gids Proportionaliteit.

Bij de uitvoering van de controle stelt de accountant vast dat:

a. in het financieel verslag:
   1°. geen kosten als subsidiabel zijn opgenomen die niet voor subsidie in aanmerking komen op grond van het toetsingskader in de beschikking tot subsidieverlening;
   2°. uitsluitend kosten als subsidiabel zijn opgenomen die zijn gemaakt binnen de subsidiabele periode en voor rekening komen van de subsidieontvanger;
b. de subsidieontvanger opgave doet van alle opbrengsten, waaronder subsidies, waarmee het programma / de activiteit waarop de subsidie betrekking heeft, mede is gefinancierd;
c. ingeval de subsidie strekt tot uitvoering van een project, kosten en opbrengsten aantoonbaar zijn gemaakt in het kader van de uitvoering van het projectplan en in overeenstemming met de bijbehorende projectbegroting waarop de beschikking tot subsidieverlening betrekking heeft.

2. Controleaanpak

2.1. Eisen voor de controleaanpak

De controle moet voldoen aan de controlestandaarden die onderdeel zijn van de nadere voorschriften Controle- en overige standaarden (NV COS), die door de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) zijn vastgesteld.
Voor de controle van aanbestedende diensten geldt dat bij aanbestedingen boven de Europese drempelbedragen voor de financiële rechtmatigheid van de in het financieel verlag opgenomen kosten de in dit protocol opgenomen goedkeuringstoleranties worden gehanteerd.

2.2. Materialiteit: goedkeuringstoleranties en gewenste zekerheid

23-12-2020

Bij zijn oordeelsvorming over de naleving van de subsidievoorwaarden streeft de accountant naar een redelijke mate van zekerheid. Indien dit begrip voor het gebruik van statistische technieken gekwantificeerd moet worden, wordt een betrouwbaarheid van 95% gehanteerd.

Een controleverklaring met een goedkeurende strekking impliceert dat, gegeven eerder genoemde betrouwbaarheid, de maximale afwijking niet groter is dan één procent en de maximale onzekerheid niet groter is dan drie procent van het totaalbedrag aan subsidiabele kosten dat in het financieel verslag wordt verantwoord. De hierna vermelde goedkeuringstoleranties zijn in dit kader van toepassing.

Aard van de aangelegenheid	Controleverklaring			
	Goedkeurend	Met beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Afwijkingen in het financieel verslag (fouten)	<1%	≥ 1% en < 3%	N.v.t.	≥ 3%
Het niet in staat zijn om voldoende en geschikte controle-informatie te verkrijgen (onzekerheden in de controle)	<3%	≥ 3% en <10%	≥ 10%	N.v.t.

Voor de financiële rechtmatigheid worden alle geconstateerde fouten die van invloed zijn op de hoogte van de vaststelling van subsidie, voor zover mogelijk door de subsidieontvanger gecorrigeerd. Hierbij is het niet van belang of de tolerantiegrenzen worden overschreden.

Indien de accountant zowel fouten in de verantwoordingsinformatie als onzekerheden in de controle aantreft, dan weegt hij deze bij zijn oordeelsvorming altijd in onderlinge samenhang.

3. Verslaglegging
De accountant legt de uitkomsten van de controle vast in een controleverklaring. Hiervoor wordt de meest actuele NBA voorbeeldtekst HRA 3 sectie II hoofdstuk 10.3: "Controleverklaring bij een subsidiedeclaratie in de (semi)publieke sector" als basis gehanteerd. In de verklaring dient te staan dat de accountant dit accountantsprotocol heeft gevolgd.

4. Reviewbeleid
De Auditdienst Rijk (ADR) kan een review uitvoeren op de uitgevoerde accountantscontrole op deze subsidie. De accountant, die de subsidiecontrole heeft uitgevoerd, verstrekt de ADR desgevraagd alle inlichtingen en bescheiden[1].

[1] Krachtens de Comptabiliteitswet 2016 (artikel 6.3) hebben EZK en LNV bij rechtspersonen, commanditaire vennootschappen, vennootschappen onder firma en natuurlijke personen die een beroep of bedrijf uitoefenen aan wie door de Staat of een derde voor rekening of risico van de Staat rechtstreeks of middellijk een subsidie, een lening of garantie wordt verstrekt het recht kennis te nemen van (interne) jaarrekeningen, jaarverslagen en daaraan toegevoegde overige gegevens, verantwoordingen, gegevens en documenten nodig voor vaststelling van subsidies, leningen en garanties en verslagen van onderzoeken van accountants hiernaar en naar aanleiding hiervan nadere inlichtingen in te winnen en zijn EZK en LNV bevoegd inzage te vorderen in de controledossiers van de accountant die de betreffende bescheiden heeft gecontroleerd om te bepalen of bij de vaststelling kan worden gesteund op de door deze accountant uitgevoerde controle. Met betrekking tot het verlenen van inzage in het controledossier kan de accountant zich niet beroepen op de omstandigheid dat hij op grond van andere bij of krachtens de wet opgelegde verplichtingen tot geheimhouding is verplicht van in dit dossier opgenomen vertrouwelijke gegevens. EZK en LNV zijn bevoegd van stukken inzake de betreffende controle uit de controledossiers kopieën te maken.

Van: 5.1.2.e @najk.nl>
Verzonden: dinsdag 23 februari 2021 09:53
Aan: 5.1.2.e
CC: 5.1.2.e
Onderwerp: Subsidieverzoek BoerNatuurlijk!
Bijlagen: NAJK 3513 5.1.2.e - Begeleidende brief bij projectplan BoerNatuurlijk! 22-02-2021.pdf; NAJK 3513 5.1.2.e - Projectplan BoerNatuurlijk! 22-02-2021.pdf

Opvolgingsvlag: Opvolgen
Vlagstatus: Met vlag

Geachte 5.1.2.e ,

Hierbij dien ik met veel plezier het subsidieverzoek in voor het plan 'BoerNatuurlijk!'.
Mochten er naar aanleiding van dit verzoek nog vragen zijn, dan hoor ik dat graag.
Mijn contactpersoon is 5.1.2.e .

Met vriendelijke groet, Kind regards,

5.1.2.e

Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK)

Bemuurde Weerd O.Z. 12

3514 AN Utrecht

0031 5.1.2.e

www.najk.nl

Werkdagen 5.1.2.e

NAJK: voor jonge boeren en tuinders met visie en lef!

Dit bericht en elke eventuele b jlage is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n) en kan vertrouwelijke informatie bevatten. Indien u niet de geadresseerde bent mag u dit bericht en de b jlage niet kopiëren of aan derden ter inzage geven of verspreiden. U wordt verzocht de afzender hiervan onmiddellijk op de hoogte te stellen en het bericht te vernietigen.

Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt

Ministerie van LNV
T.a.v. 5.1.2.e
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Utrecht, 22 februari 2021
Kenmerk: NAJK3513 5.1.2.e
Betreft: Projectaanvraag BoerNatuurlijk!

Geachte 5.1.2.e

Met veel plezier stuur ik u bij deze de aanvraag toe van het project BoerNatuurlijk! Dit project zal lopen van 1 mei 2021 tot 1 mei 2024.

Mocht u naar aanleiding van deze aanvraag vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met ondergetekenden.

Met vriendelijke groet,
5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

Bijlage: Projectplan BoerNatuurlijk!

NAJK
Bemuurde Weerd O.Z. 12
3514 AN Utrecht
T 030 5.1.2.e
E info@najk.nl
W www.najk.nl
IBAN 5.1.2.e
KvK 40483585
OBNAJK
@NAJKtweets

37b

Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt

BoerNatuurlijk!

Jongeren wegwijs maken in natuurinclusieve landbouw

Projectplan

NAJK
Bemuurde Weerd O.Z. 12
3514 AN Utrecht

T 030 5.1.2.e
E info@najk.nl
W www.najk.nl

IBAN 5.1.2.e
KvK 40483585

DBNAJK
@NAJKtweets

Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt
Bemuurde Weerd OZ 12
3514 AN Utrecht

Contactpersoon: 5.1.2.e
030-5.1.2.e
5.1.2.e @najk.nl
www.najk.nl

Kenmerk: NAJK-513 5.1.2.e

Inhoudsopgave

1. Aanleiding 1

2. Doelstellingen en doelgroep 2

3. Activiteiten 3

4. Organisatie 5

5. Resultaten 6

6. Planning 7

7. Monitoring en rapportage 8

8. Financieel overzicht 9

Bijlage 1. Kennisbronnen 11
Bijlage 2. Gedetailleerde begroting 12

1. Aanleiding

Natuurinclusieve landbouw is een integrale aanpak waarbij de ondernemer optimaal gebruik maakt van de natuurlijke omgeving (zoals de bodem, agribiodiversiteit en landschap) en dit integreert in de bedrijfsvoering. Het sleutelbegrip hierbij is 'samenhang'. Alle maatregelen samen in deze aanpak zorgen voor een robuuste vorm van landbouw waarbij de natuur de partner wordt van de ondernemer en er natuurwaarden worden toegevoegd. Natuurinclusieve landbouw dus!

Voor een duurzame toekomst is het van belang dat jongeren vroeg kennis maken met natuurinclusieve landbouw (NIL). Jonge boeren willen over veertig jaar nog kunnen boeren. Jonge boeren zijn de toekomst, zijn leergierig en zijn creatief. Wij willen hen ondersteunen zodat zij een brede blik ontwikkelen.

Een aantal onderwijsinstellingen heeft aandacht voor natuurinclusieve landbouw (NIL) in hun lespakket. Echter, een heel aantal agrarische onderwijsinstellingen nog onvoldoende. Juist om deze reden is het goed om met jongeren met het onderwerp natuurinclusieve landbouw (NIL) aan de slag te gaan. Bovendien bleek uit navraag van 5.1.2.e (5.1.2.e Clusius college & 5.1.2.e Kenniscentrum Natuur en Leefomgeving) dat er vanuit diverse agrarische opleidingen behoefte is aan een aanbod vanuit NAJK. Dit bleek ook uit de enthousiaste mails die wij ontvingen van docenten naar aanleiding van een bericht hierover in de nieuwsbrief Natuurinclusieve Landbouw.

Natuurinclusieve landbouw (NIL) wordt binnen dit project benaderd als een vanzelfsprekendheid: de jongeren gaan aan de slag met het benoemen van de kansen en het wegnemen van belemmeringen (die zij ervaren) voor de natuurinclusieve aanpak van de landbouw.

NAJK is onafhankelijk, en daarom niet gebonden aan belangen anders dan de jonge boer juist te informeren en enthousiasmeren voor natuurinclusieve landbouw. Dat komt de betrouwbaarheid ten goede.

NAJK maakt jongeren vol enthousiasme wegwijs in natuurinclusieve landbouw!

2. Doelstellingen en doelgroep

2.1 Doelstellingen

In het project 'BoerNatuurlijk!' wordt ingezet op de doelstellingen:

- Het verhogen van de bewustwording rondom natuurinclusieve landbouw (NIL) onder toekomstige boeren en erfbetreders (vmbo-, mbo- en hbo-studenten op agrarische scholen).
    - Het bevorderen van kennis over natuurinclusieve landbouw bij toekomstige boeren en erfbetreders, door het verspreiden van kennis;
    - Het bevorderen van kunde over natuurinclusieve landbouw bij toekomstige boeren en erfbetreders, door het aanbieden van praktische handvatten.

2.2 Doelgroep

De doelgroep bestaat uit studenten op agrarische scholen;

- Vmbo-studenten (alle niveaus)
- MBO-studenten (alle niveaus)
- HBO-studenten leerjaar 1 en 2

Het advies is om de activiteit aan te bieden in leerjaar 2, maar de keuze is aan de docent.
Door het project uit te voeren in samenwerking met vmbo, mbo en hbo en middels communicatie is het bereik onder jonge (aankomende) agrariërs nagenoeg volledig.
Ook na afloop van het project blijft het spel ingezet worden (zie paragraaf 7.2.2) waardoor er nog meer jongeren kunnen worden bereikt.
Deze doelgroep vormt de toekomst van de agrarische sector in Nederland en zorgt voor een ander perspectief op de natuurinclusieve landbouw (NIL).

Indirect bereiken we met BoerNatuurlijk! honderden docenten, die worden geïnformeerd over en geënthousiasmeerd voor natuurinclusieve landbouw.

3. Activiteiten

Er is veel kennis over natuurinclusieve landbouw beschikbaar (zie bijlage 1). Deze kennis moet verder verspreid worden. Om deze kennis onder de jongeren te verspreiden moet de informatie in een vorm gegoten worden die past bij de leefwereld van de jongeren en diverse keren aangeboden worden.

Projectduur: 1 mei 2021 tot 1 mei 2024.

3.1 BoerNatuurlijk! spel - ga de uitdaging aan!

De basis vormt het altijd populaire spelbord, waarmee jongeren aan de slag gaan met natuurinclusieve landbouw (NIL). Hierdoor worden gezelligheid, spanning, actie en kennis in een dagdeel gecombineerd. Een groep van zo'n vijftien personen wordt in teams ingedeeld. De teams kunnen met het (goed) uitvoeren van verschillende opdrachten punten verdienen en zo strijden voor de winst. Op deze wijze wordt op een ludieke en laagdrempelige manier ingegaan op het onderwerp natuurinclusieve landbouw (NIL) en worden de jongeren zich bewust van de uitdagingen en mogelijkheden rondom natuurinclusieve landbouw (NIL).

Het spelbord wordt vormgegeven als NIL spelbord met aantrekkelijke lay-out (vergelijkbaar aan risk, maar dan op het boerenerf) en diverse opdrachten;

- Kans/ pech kaarten
- Kennisvragen
- Noem x voorbeelden
- Door middel van tekenen woorden raden
- Rijtjes opnoemen waarbij teams tegen elkaar opbieden (bijvoorbeeld hoeveel methoden kennen jullie om weidevogels te beschermen).
- Er moet een NIL thema uitgelegd worden, maar er mag niet met ja of nee geantwoord worden.
- Vraag van de boer.
  Om de herkenbaarheid voor de jongeren te vergroten worden enkele vragen door andere jonge boeren (ambassadeurs van NIL) per video gesteld. Zo zien ze in dat NIL vaak geen ver[redacted]an[redacted]e[redacted]ed-show is.

Als uitbreidingsoptie kan er een excursie naar de bedrijven van de ambassadeurs worden georganiseerd, waar de jongeren met eigen ogen zien wat de effecten van de genomen NIL-maatregelen zijn. Dit kan een van de NIL-[redacted]demobedrijven zijn.

Het team dat de meeste munten verzamelt is de winnaar. Voor de winnaar is er een passende prijs (zoals bijvoorbeeld een zuringsteker, nestbeschermers, vogelhuisje of insectenhotel). Als uitbreidingsoptie kan er een competitie tussen scholen opgezet worden (bijvoorbeeld tijdens de al bestaande onderwijsdagen).

Uit ervaring weet NAJK dat een spelvorm erg gewaardeerd wordt door jongeren. Actief met elkaar en de lesstof bezig zijn. Niet alleen aanhoren, maar zelf een mening vormen en competitie aangaan!

Samengevat
Wat? BoerNatuurlijk! spel
Het spel start met een korte presentatie waarin de onderwerpen toegelicht worden die in het spel voorbij komen. Na de speluitleg, het verdelen in groepjes en bedenken van de teamnaam gaan we van start! Het spel kent geen begin en eind, dus je bent flexibel in de speeltijd (min. 45 minuten, max. 120 minuten).
Waar? Op school
Wanneer? Beschikbaar tot mei 2024
Voor wie? Vmbo-, mbo- en hbo-opleidingen met interesse voor NIL.
Er komen 3 kaartensets beschikbaar met vragen op 3 niveau's (voor vmbo 1&2, vmbo 3&4, mbo en hbo). Deze sets kunnen onderling ook gecombineerd worden indien gewenst.
Door wie? NAJK levert het materiaal en de spelleider. Kosteloos voor scholen!
Benodigdheden? Een ruimte voor het spel (het speldoek is 3*3m)
(er komen twee speldoeken met bijbehorende materialen beschikbaar)

Corona-alternatief
Mocht het spelen van BoerNatuurlijk! op locatie niet mogelijk zijn door de omstandigheden rondom het coronavirus, dan zal er voor die betreffende periode een online live NIL-event georganiseerd worden voor schoolklassen. Een event van 1,5 uur met hippe duopresentatie, filmpjes, bestuurders en leden aan het woord en discussie en competitie. Indien van toepassing, dan zullen wij dit in overleg doen met de betrokkenen.

3.1.1 Klankbordgroep
Met een klankbordgroep, bestaande uit docenten van vmbo, mbo en hbo, word getoetst of de vragen aansluiten op het niveau van de studenten. Binnen NAJK is ook kennis en ervaring aanwezig op dit vlak, maar het is verstandig om dit breed op te pakken. Op deze wijze wordt er ook draagvlak gecreëerd. Indien gewenst kunnen partijen als BoerenNatuur benaderd worden om op bepaalde onderdelen aan te sluiten en hun expertise in te brengen.

3.2 Communicatietraject
Alle activiteiten in het kader van 'BoerNatuurlijk!' worden ondersteund en onder een bredere doelgroep verspreid via een intensieve communicatiecampagne. De communicatie is erop gericht om agrarische jongeren te omgeven met een 'buzz' rondom natuurinclusieve landbouw (NIL). Een jongere moet niet alleen doordrongen zijn van het belang van de natuurinclusieve aanpak, maar zal via de communicatiecampagne ook oplossingen herkennen voor de eigen uitdagingen omtrent natuurinclusieve landbouw.
De berichtgeving bestaat (maar niet uitputtend) uit interviews, bedrijfsreportages, tips & tricks, onderzoeksresultaten, presentaties, video's, opinie, politieke berichtgeving, ervaringsverhalen, blogs, vlogs en NIL-weetjes. NIL-weetjes zijn korte berichtjes met daarin feitjes over natuurinclusieve landbouw (NIL). Er wordt aangesloten op of gebruik gemaakt van bestaande kennis (zie bijlage 1). Deze berichtgeving wordt verspreid via de sociale media kanalen van NAJK. Op deze manier wil NAJK de kennis, die gegeven wordt in de spellen, een groter bereik geven.
De communicatiemix staat garant voor een zeer groot bereik. Het uitgebreide netwerk van NAJK (8000 leden), de vmbo-, mbo- en hbo-scholen, de oplage van het leden- en relatieblad BNDR (9000 exemplaren), de website en de sociale mediakanalen staan hiervoor garant.

4. Organisatie

4.1 Uitvoer

NAJK zal zelf de algehele coördinatie, BoerNatuurlijk! spellen en inhoud van de communicatie verzorgen.

Uitvoering BoerNatuurlijk! spel

De spellen worden uitgevoerd en begeleid door onze jonge, kundige medewerkers en ondersteund door jonge boeren (leden) die al stappen hebben gezet op het gebied van natuurinclusieve landbouw. De medewerkers hebben een agrarische achtergrond, affiniteit met en kennis van natuurinclusieve landbouw (NIL) en zijn bekend met de doelgroep.
In eerdere projecten hebben wij veel kennis en vaardigheden opgedaan in de uitvoering van diverse gastlessen en spellen op scholen en bij lokale AJK-afdelingen.

Uitvoering communicatietraject

Onze communicatiespecialist zal zich bezig houden met het communicatietraject.5.1.2.e
5.1.2.e

Algehele coördinatie

Een projectleider met agrarische opleiding en werkervaring en ervaring in het leiden van projecten zal de coördinatie, evaluatie en rapportage verzorgen.5.1.2.e
5.1.2.e

4.2 Opleidingstraject

De medewerkers zullen zich blijven bijscholen, omdat het vakgebied zich blijft ontwikkelen. Hiervoor zijn in ieder jaar vier cursusdagen gebudgetteerd.

5. Resultaten

Concreet worden via de activiteiten de volgende resultaten geboekt:

BoerNatuurlijk! spel (900 deelnemers in totaal)

- 60 groepen van vijftien jonge agrarische studenten hebben BoerNatuurlijk! gespeeld.
- Na afronding van het project wordt blijft het spel beschikbaar, waardoor nog meer jongeren bereikt kunnen worden.
- Indirect bereiken we met BoerNatuurlijk! honderden docenten, die worden geïnformeerd over en geënthousiasmeerd voor natuurinclusieve landbouw. Zij begeleiden de studenten, of ze worden geïnformeerd via Groen Kennisnet.

Communicatietraject

Dankzij de communicatiemix zal aanvullend op het bereik van de directe activiteiten, een bijna volledige dekkingsgraad van jonge boeren in Nederland bereikt worden.

6. Planning

Het project 'BoerNatuurlijk!' start 1 mei 2021 en heeft een looptijd tot 1 mei 2024. De planning voor de ontwikkeling en uitvoering van de activiteiten is:

Mei 2021 – juli 2021:
- werving scholen
- ontwikkeling BoerNatuurlijk!
- opzetten communicatietraject

Augustus 2021 – juni 2022:
- werving scholen
- uitvoering BoerNatuurlijk! spellen
- implementatie communicatietraject

Juli 2022 – augustus 2022:
- tussentijdse evaluatie, bijwerken materiaal
- implementatie communicatietraject

September 2022 – juni 2023:
- werving scholen
- uitvoering BoerNatuurlijk! spellen
- implementatie communicatietraject

Juli 2023 – augustus 2023:
- tussentijdse evaluatie, bijwerken materiaal
- implementatie communicatietraject

September 2023 – april 2024:
- werving scholen
- uitvoering BoerNatuurlijk! spellen
- implementatie communicatietraject
- opleveren handleiding voor BoerNatuurlijk!
- eindevaluatie en eindrapportage

7. Monitoring en rapportage

7.1 Monitoring

De activiteiten die worden georganiseerd in het kader van BoerNatuurlijk!', zullen worden geregistreerd door middel van registratieformulieren. Op deze formulieren zal de volgende informatie worden vastgelegd:

- datum en plaats
- deelnemers
- naam begeleider

Aan de hand van deze registratieformulieren wordt ieder kwartaal bekeken in hoeverre het aantal georganiseerde bijeenkomsten voldoet aan de gestelde aantallen in het activiteitenschema van het project. Daarnaast zullen de uren die door de medewerkers worden besteed aan de projectactiviteiten, worden vastgelegd door middel van tijdschrijven. Ook hier wordt per kwartaal bekeken in hoeverre dit overeenkomt met de afgesproken besteding van tijd. Zowel de registratieformulieren als het tijdschrijven van medewerkers zullen worden geadministreerd en zijn op verzoek van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit te overleggen.
Om het materiaal continu aan te laten sluiten bij de doelgroep en actueel te houden, zal het spel altijd worden nabesproken met de organisator vanuit het onderwijs.

7.2 Verslaglegging

7.2.1 Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

De rapportage aan het ministerie bestaat uit een schriftelijke rapportage. De eerste rapportage wordt twaalf maanden na de start van het project uitgebracht. De volgende verslagen worden uitgebracht over de daaropvolgende periode van twaalf maanden. In de rapportage zal een toelichting gegeven op de stand van zaken met betrekking tot de in het projectplan besproken resultaten.

7.2.2 T.b.v. voortzetting spel

Tijdens de projectperiode zal het spel worden ontwikkeld, getest en aangepast worden. Zoveel mogelijk scholen worden bereikt en studenten enthousiast gemaakt voor natuurinclusieve landbouw. Na drie jaar is er een spel beschikbaar dat zich bewezen heeft in de praktijk. Maar dan stopt het zeker niet!
Ook na afloop van het project kan het spel ingezet blijven worden door de agrarische scholen. De materialen zullen zo ontwikkeld worden dat deze duurzaam zijn en niet vervangen hoeven worden. Kennis ontwikkelt zich uiteraard wel, hier zullen wij in het ontwerp van de vragen rekening mee houden; deze worden zo opgezet en vormgegeven dat aanpassingen eenvoudig door te voeren zijn. In overleg met de klankbordgroep zal besloten worden wie verantwoordelijk zal zijn voor BoerNatuurlijk! na afloop van de projectperiode.
Alle documenten en materialen uit de projectperiode komen beschikbaar voor de agrarische scholen. Ook wordt een spelleidersmap ontwikkeld, waardoor er een handleiding beschikbaar blijft. Daarnaast blijft NAJK ten allen tijde beschikbaar voor vragen en kan zij desgewenst ingehuurd worden om het spel te begeleiden.
Er zijn twee speldoeken beschikbaar met bijbehorende materialen. Indien gewenst, dan kunnen er op eenvoudige wijze meer sets op aanvraag en tegen vergoeding beschikbaar komen.

7.3 Overig

Er is financiële ruimte gereserveerd voor het laten opstellen van de accountantsverklaring.

8. Financieel overzicht

8.1 Begroting 'BoerNatuurlijk!'

Zie bijlage 2 voor de gedetailleerde begroting.
Periode 1 mei 2021 tot 1 mei 2024.
NAJK is niet BTW-plichtig. Alle kosten zijn daarom inclusief eventuele BTW.

Activiteit	Werkzaamheden	Totaal
3.1 BoerNatuurlijk! spel		
Projectmanagement	Planning, afstemming, overleg, financieel management	€ 12.750,00
Ontwikkeling	Invulling programma	€ 17.875,00
	Verbeteren en aanpassen	€ 7.300,00
	Klankbordgroep (overleg, afstemming)	€ 11.250,00
Werving	werving	€ 15.800,00
Begeleiding	Afstemming en planning	€ 7.500,00
	Voorbereiding	€ 22.500,00
	Begeleiding	€ 50.625,00
Reiskosten		€ 5.460,00
	SUBTOTAAL	€ 151.060,00
3.2 Communicatietraject		
Projectmanagement	Planning, afstemming, overleg, financieel management	€ 4.875,00
Ontwikkeling	Video's & vlogs	€ 8.250,00
	Gadget/ prijzen	€ 5.400,00
	Overige communicatie	€ 11.850,00
	SUBTOTAAL	€ 30.375,00
4.2 Opleidingstraject		
Projectmanagement	Planning, afstemming, overleg, financieel management	€ 1.875,00
Deelnemen training		€ 16.800,00
Reiskosten		€ 840,00
	SUBTOTAAL	€ 19.515,00
7.1 Evaluatie/ monitoring		
Uitvoeren evaluatie		€ 3.750,00
Opstellen evaluatierapportage		€ 7.500,00
	SUBTOTAAL	€ 11.250,00
7.2 Verslaglegging		€ 11.250,00
7.3 Overig		€ 9.500,00
	SUBTOTAAL	€ 20.750,00
Totalen		€ 232.950,00

8.2 Financiering

De totale financiering bedraagt € 232.950,-
NAJK verzoekt het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit jaarlijks een bijdrage over te maken op rekening 5.1.2.e t.n.v. N.A.J.K o.v.v. 'Project BoerNatuurlijk!'.

8.3 Toelichting begroting en financiering

De paragraafnummers in de begroting verwijzen naar de paragrafen in het projectplan.

Alle activiteiten in het kader van het project 'BoerNatuurlijk!' worden door NAJK met ondersteuning van jonge boeren (leden) uitgevoerd. De kennis uit andere NIL-projecten/ activiteiten wordt gebruikt als input voor de ontwikkeling van de lessen.

In de begroting is een onderscheid gemaakt tussen jaar 1, 2 en 3. Dit komt omdat de kosten in de jaren verschillen. In het eerste jaar zijn er, in tegenstelling tot het 2e en 3e jaar, ontwikkelkosten voor BoerNatuurlijk! meegenomen. Echter, in de jaren 2 en 3 worden juist kosten voor verbetering en aanpassing meegenomen.

In de financiering is er nadrukkelijk voor gekozen om geen deelnemersbijdrage te vragen. Een natuurinclusieve aanpak van de landbouw is van groot maatschappelijk belang. Twee derde van het landoppervlak in Nederland wordt beheerd door boeren. Om de jonge boeren allemaal te laten meebewegen hebben we besloten geen drempel op te werpen.

NAJK is niet BTW-plichtig. Alle kosten zijn daarom inclusief eventuele BTW.

Bijlage 1. Kennisbronnen

Onderstaande biedt geen uitputtend overzicht, maar belangrijke bronnen die zeker geraadpleegd worden.

- Filmpjes 'Op weg naar een natuurinclusieve landbouw'
  https://www.youtube.com/playlist?list=PLJtRzkWbC7oin-[redacted]_8OStMhVVPPZk2K4rm
- Factsheets 'Op weg naar een natuurinclusieve landbouw'
  https://library.wur.nl/WebQuery/edepot/472382
- Filmpjes Louis Bolk Instituut
  - NIL, het conceptuele kader
    https://www.youtube.com/watch?v=6tBvF04wZpc&list=PLJtRzkWbC7oiPwlYOtH4gaTuAEbJvhbLo&index=12
  - Verdienmodellen
    https://www.youtube.com/watch?v=HShoGxC7UNw&list=PLJtRzkWbC7oiPwlYOtH4gaTuAEbJvhbLo&index=10
  - De bodem
    https://www.youtube.com/watch?v=BMrXCjHMxU&list=PLJtRzkWbC7oiPwlYOtH4gaTuAEbJvhbLo&index=11

- Website https://www.natuurinclusief.info/ voor relevante informatie over natuurinclusieve landbouw.
- Portal natuurinclusieve landbouw van Groen Kennisnet, kennisplatform voor de groene sector
  https://www.groenkennisnet.nl/nl/groenkennisnet/portalen/Natuurinclusieve-landbouw.htm
- Wiki van GroenKennisnet, kennisplatform voor de groene sector
  https://www.groenkennisnet.nl/nl/groenkennisnet/wiki.htm
- Dossier Natuurinclusieve landbouw van Groen Kennisnet, kennisplatform voor de groene sector
  https://www.groenkennisnet.nl/nl/groenkennisnet/dossier/Dossier-[redacted]Natuurinclusieve-landbouw.htm
- Boek Biodivers boeren (geschreven door Jan Willem Erisman en Rosemarie Slobbe).

NIL-demobedrijven:

5.1.2.e van Hogeschool Van Hall Larenstein is betrokken bij het opzetten van de NIL demo-leerbedrijven.

Bijlage 2. Gedetailleerde begroting

		Jaar 1				Jaar 2				Jaar 3				
Activiteit	**Werkzaamheden**	**Uren**	**q**	**p**	**Materiele kosten**	**Uren**	**q**	**p**	**Materiele kosten**	**Uren**	**q**	**p**	**Materiele kosten**	**Totaal**
3.1 BoerNatuurlijk! spel														
Projectmanagement	Planning, afstemming, overleg, financieel management	€ 4.250,00	34	125		€ 4.250,00	34	125		€ 4.250,00	34	125		€ 12.750,00
Ontwikkeling	Invulling programma	€ 16.875,00	135	125	€ 1.000,00									€ 17.875,00
	Verbeteren en aanpassen					€ 3.250,00	26	125	€ 400,00	€ 3.250,00	26	125	€ 400,00	€ 7.300,00
	Klankbordgroep (overleg, afstemming)	€ 5.000,00	40	125		€ 5.125,00	25	125		€ 5.125,00	25	125		€ 11.250,00
Werving	werving	€ 5.000,00	40	125	€ 400,00	€ 5.000,00	40	125	€ 200,00	€ 5.000,00	40	125	€ 200,00	€ 15.800,00
Begeleiding	Afstemming en planning	€ 2.500,00	20	125		€ 2.500,00	20	125		€ 2.500,00	20	125		€ 7.500,00
	Voorbereiding	€ 7.500,00	60	125		€ 7.500,00	60	125		€ 7.500,00	60	125		€ 22.500,00
	Begeleiding	€ 16.875,00	135	125		€ 16.875,00	135	125		€ 16.875,00	135	125		€ 50.625,00
Reiskosten					€ 1.820,00				€ 1.820,00				€ 1.820,00	€ 5.460,00
	SUBTOTAAL	€ 58.000,00	464		€ 3.220,00	€ 42.500,00	340		€ 2.420,00	€ 42.500,00	340		€ 2.420,00	€ 151.060,00
3.2 Communicatietraject														
Projectmanagement	Planning, afstemming, overleg, financieel management	€ 1.625,00	13	125		€ 1.625,00	13	125		€ 1.625,00	13	125		€ 4.875,00
Ontwikkeling	Video's & vlogs	€ 3.750,00	30	125	€ 4.500,00									€ 8.250,00
	Gadget/ prijzen				€ 1.800,00				€ 1.800,00				€ 1.800,00	€ 5.400,00
	Overige communicatie	€ 3.750,00	30	125	€ 200,00	€ 3.750,00	30	125	€ 200,00	€ 3.750,00	30	125	€ 200,00	€ 11.850,00
	SUBTOTAAL	€ 9.125,00	73		€ 6.500,00	€ 5.375,00	43		€ 2.000,00	€ 5.375,00	43		€ 2.000,00	€ 30.375,00
4.2 Opleidingstraject														
Projectmanagement	Planning, afstemming, overleg, financieel management	€ 625,00	5	125		€ 625,00	5	125		€ 625,00	5	125		€ 1.875,00
Deelnemen training		€ 4.000,00	32	125	€ 1.600,00	€ 4.000,00	32	125	€ 1.600,00	€ 4.000,00	32	125	€ 1.600,00	€ 16.800,00
Reiskosten					€ 280,00				€ 280,00				€ 280,00	€ 840,00
	SUBTOTAAL	€ 4.625,00	37		€ 1.880,00	€ 4.625,00	37		€ 1.880,00	€ 4.625,00	37		€ 1.880,00	€ 19.515,00
7.1 Evaluatie/ monitoring														
Uitvoeren evaluatie		€ 1.250,00	10	125		€ 1.250,00	10	125		€ 1.250,00	10	125		€ 3.750,00
Opstellen evaluatierapportage		€ 2.500,00	20	125		€ 2.500,00	20	125		€ 2.500,00	20	125		€ 7.500,00
	SUBTOTAAL	€ 3.750,00	30			€ 3.750,00	30			€ 3.750,00	30			€ 11.250,00
7.2 Verslaglegging		€ 3.750,00	30	125		€ 3.750,00	30	125		€ 3.750,00	30	125		€ 11.250,00
7.3 Overig		€ 2.500,00	20	125		€ 2.500,00	20	125		€ 2.500,00	20	125	€ 2.000,00	€ 9.500,00
	SUBTOTAAL	€ 6.250,00	50			€ 6.250,00	50			€ 6.250,00	50		€ 2.000,00	€ 20.750,00
Totalen		€ 81.750,00			€ 11.600,00	€ 62.500,00			€ 6.300,00	€ 62.500,00			€ 8.300,00	€ 232.950,00

Van: 5.1.2.e @najk.nl>
Verzonden: donderdag 18 maart 2021 11:53
Aan: 5.1.2.e
Onderwerp: Re: Subsidieverzoek BoerNatuurlijk!

Dag 5.1.2.e

Fijn dat het project in 'proces' is!

Om terug te komen op jouw opmerkingen:

- Onderstaande staat in hoofdstuk 4 van het projectplan

Uitvoering BoerNatuurlijk! spel
De spellen worden uitgevoerd en begeleid door onze jonge, kundige medewerkers en ondersteund door jonge boeren (leden) die al stappen hebben gezet op het gebied van natuurinclusieve landbouw. De medewerkers hebben een agrarische achtergrond, affiniteit met en kennis van natuurinclusieve landbouw (NIL) en zijn bekend met de doelgroep.
In eerdere projecten hebben wij veel kennis en vaardigheden opgedaan in de uitvoering van diverse gastlessen en spellen op scholen en bij lokale AJK-afdelingen.

- De jonge boeren (leden) werven wij door heel Nederland, daarmee zijn ze naast ervaringsdeskundige ook lid van een lokale AJK en kunnen zij dit meenemen in hun verhaal.

- Wij zien dat tijdens de uitvoer van spellen naast onze medewerker (die overigens ook AJK-lid is) vaak ook een bestuurder van de lokale AJK aanwezig is. Ook voor hen is het van belang dat de studenten de activiteiten van een AJK kennen en de AJK steeds nieuwe aanwas krijgt.

- We benoemen in ieder bezoek ook de activiteiten die we als NAJK uitvoeren op lokaal, provinciaal en landelijk niveau. Zodat de drempel voor de jongeren lager wordt om ons te benaderen. Vaak komen er dan ook vragen uit de groep, of benaderen jongeren je aan het einde van een spel. Wij ruimen daar ook bewust tijd voor in. Er zijn nu eenmaal altijd jongeren die liever een persoonlijke vraag stellen, en daar wil je ook beschikbaar voor zijn.

- Wij vinden het wel spannend om te starten voor ontvangst van de officiële beschikking, de stelregel binnen NAJK is altijd om deze af te wachten. Persoonlijk denk ik ook dat dit niet een probleem hoeft te zijn. Wij kunnen bij goedkeuring gelijk aan de slag, omdat we een kundige medewerker in dienst hebben met kennis van en affiniteit met dit onderwerp. En we kunnen een vooraankondiging doen om te werven. De contacten liggen er, dus dan is het ook snel schakelen. Stel, we starten in mei, dan zouden we in september Coronaproof aan de gang kunnen op de scholen, die dan hopelijk ook vaker fysiek mogen lesgeven.

Is deze toelichting voldoende voor jou?

Met vriendelijke groet, Kind regards,

5.1.2.e

Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK)

Bemuurde Weerd O.Z. 12

3514 AN Utrecht

0031 5.1.2.e

www.najk.nl

Werkdagen 5.1.2.e

NAJK: voor jonge boeren en tuinders met visie en lef!

Dit bericht en elke eventuele b jlage is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n) en kan vertrouwelijke informatie bevatten. Indien u niet de geadresseerde bent mag u dit bericht en de b jlage niet kopiëren of aan derden ter inzage geven of verspreiden. U wordt verzocht de afzender hiervan onmiddellijk op de hoogte te stellen en het bericht te vernietigen.

Op do 18 mrt. 2021 om 11:17 schreef 5.1.2.e @minlnv.nl>:

> O sorry 5.1.2.e
>
> Ik dacht dat ik al gereageerd had naar jou. Excuus.
>
> Het subsidieverzoek is in goede orde ontvangen, maar ik heb hem inderdaad nog niet in mijn werkvoorraad gekregen. Ik heb ondertussen wel alle controles gedaan en de beschikking is in concept

klaar. Onze staatssteuncoördinator is echter pas volgende week weer beschikbaar, dus daar wacht ik nu al enige tijd op. Daarna kan het de lijn in voor formele goedkeuring.

Ik heb nog wel twee punten:

- We hebben het telefonisch gehad over het betrekken van de regionale AJK's bij de uitvoering/begeleiding. Jij gaf toen aan dat dit mogelijk was, maar ik zie het in de aanvraag niet expliciet terug. Graag nog even via de mail bevestiging dat dit gaat gebeuren. Voor de scholen is dit belangrijk. Dan voeg ik jouw mailtje toe aan het dossier.
- Je hebt de startdatum van het project opgeschoven van 1 februari naar 1 mei. Wellicht wordt het dan te laat om voor het eind van dit schooljaar nog in voldoende mate te werven bij scholen.

Jullie zouden – op eigen risico - al kunnen beginnen met de voorbereidende werkzaamheden, zodat er als de beschikking binnen is een vliegende start gemaakt kan worden. Ik heb dit mondeling afgestemd met 5.1.2.e . Als de subsidie verstrekt wordt kun je die activiteiten dan declareren. Activiteiten die vóór de formele indiening van de aanvraag zijn uitgevoerd kunnen NIET gedeclareerd worden.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e @najk.nl>
Verzonden: donderdag 18 maart 2021 10:29
Aan: 5.1.2.e @minlnv.nl>
Onderwerp: Fwd: Subsidieverzoek BoerNatuurlijk!

Dag 5.1.2.e

Op bovenstaande mail heb ik nog geen reactie ontvangen.

Wellicht heb jij er intern wel iets over gehoord. Kan ik daar nog iets in betekenen?

Alvast bedankt.

Met vriendelijke groet, Kind regards,

5.1.2.e

Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK)

Bemuurde Weerd O.Z. 12

3514 AN Utrecht

0031 5.1.2.e

www.najk.nl

Werkdagen 5.1.2.e

NAJK: voor jonge boeren en tuinders met visie en lef!

Dit bericht en elke eventuele b jlage is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n) en kan vertrouwel jke informatie bevatten. Indien u niet de geadresseerde bent mag u dit bericht en de bijlage niet kopiëren of aan derden ter inzage geven of verspreiden. U wordt verzocht de afzender hiervan onmiddell jk op de hoogte te stellen en het bericht te vernietigen.

---------- Forwarded message ---------
Van: 5.1.2.e @najk.nl>
Date: di 23 feb. 2021 om 09:52
Subject: Subsidieverzoek BoerNatuurlijk!
To: 5.1.2.e @minlnv.nl>
Cc: 5.1.2.e @minlnv.nl>

Reeds beoordeeld

Reeds beoordeeld

Van: 5.1.2.e
Verzonden: dinsdag 18 mei 2021 16:03
Aan: 5.1.2.e
CC: 5.1.2.e
Onderwerp: FW: 21086604 5.1.2.e beschikking BoerNatuurlijk!
Bijlagen: 21086604 5.1.2.e beschikking BoerNatuurlijk!.pdf

Dag 5.1.2.e

Het heeft even geduurd, maar bijgevoegd stuur ik jullie dan toch de beschikking voor de gevraagde subsidie voor BoerNatuurlijk! Ik blijf graag geïnformeerd over de voortgang, in ieder geval zoals aangegeven in de beschikking.
Ik wens jullie heel veel succes bij de uitvoering van het project!

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e @minezk.nl>
Verzonden: dinsdag 18 mei 2021 15:54
Aan: 5.1.2.e @minlnv.nl>
Onderwerp: FW: 21086604 5.1.2.e beschikking BoerNatuurlijk!

Van: 5.1.2.e @ziggo.nl>
Verzonden: dinsdag 18 mei 2021 15:54
Aan: Secretariaat Natuur Visserij en Landelijk Gebied (NVLG) <nvlg@minezk.nl>
CC: 5.1.2.e @minezk.nl>
Onderwerp: 21086604 5.1.2.e beschikking BoerNatuurlijk!

Marked up using iAnnotate PDF on my iPad

Groet,

5.1.2.e

Verstuurd vanaf mijn iPad

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt
5.1.2.e
Bemuurde Weerd OZ 12
3514 AN Utrecht

Directoraat-generaal Natuur, Visserij en Landelijk gebied

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Behandeld door
5.1.2.e

T 070 5.1.2.e
5.1.2.e @minlnv.nl

Ons kenmerk
DGNVLG / 21086604

Uw kenmerk

Bijlage(n)
1

Datum 17 mei 2021
Betreft Beschikking subsidieverzoek BoerNatuurlijk!

Besluit

BoerNatuurlijk! verplichtingnummer: 1400011763

Geachte 5.1.2.e ,

1. Aanvraag
Op 23 februari 2021 ontving ik via de mail uw brief van 22 februari 2021, kenmerk NAJK3513[5.1.2.e], waarin u subsidie aanvraagt voor BoerNatuurlijk!. U heeft daarbij een projectplan en begroting aan mij overgelegd.

1.1. Beoordeling van uw aanvraag
Het project zoals beschreven in uw aanvraag past binnen het kader van het LNV-beleid voor natuurinclusieve landbouw en de doorwerking daarvan naar het groene onderwijs. De kern van dit beleid is dat er een transitie in de landbouw nodig is om deze meer ecologisch én economisch robuust te maken, en om te zorgen dat de biodiversiteitsdoelen in het agrarisch gebied gerealiseerd worden. Om dat te bewerkstelligen is ook een transitie in het groene onderwijs nodig. Daaraan draagt uw project bij. Het project maakt jongeren op een speelse en uitdagende manier wegwijs in natuurinclusieve landbouw. Ze gaan aan de slag met de kansen en belemmeringen die natuurinclusieve landbouw in hun eigen (bedrijfs)situatie kan bieden. Natuurinclusief denken en handelen is voor deze doelgroep geen vanzelfsprekendheid. Het feit dat de battle wordt ontwikkeld en begeleid door jonge boeren die zelf ook stappen zetten vind ik belangrijk, zowel voor de scholieren/studenten als voor de scholen. De battle wordt gedurende drie jaar geheel verzorgd aangeboden aan een vooraf vastgesteld aantal scholen. Na afloop van het project is geborgd dat de battle gebruikt kan blijven worden.

1.3 Europeesrechtelijke aspecten
Op grond van artikel 7 van de Kaderwet EZK- en LNV-subsidies verleen ik geen subsidie als dit naar mijn oordeel leidt tot het verlenen van ongeoorloofde

staatssteun in de zin van artikel 107 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (hierna: VWEU).

Op basis van uw aanvraag kom ik tot het oordeel dat de subsidie verstrekt kan worden op grond van verordening (EU) nr. 702/2014 van de Commissie van 25 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun in de landbouw- en bosbouwsector en in plattelandsgebieden op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie met de interne markt verenigbaar worden verklaard (Pb EU 2014, L 193/33-36), met name artikel 21.

Dit artikel verklaart steun voor kennisverspreiding en voorlichting verenigbaar met de interne markt en vrijgesteld van de voorgenoemde aanmeldingsverplichting uit artikel 108, derde lid , VWEU, mits wordt voldaan aan de voorwaarden uit het 2e tot en met het 8e lid van het desbetreffende artikel, alsmede aan de voorwaarden uit het hoofdstuk I van Verordening (EU) nr. 702/2014.

Ik heb geconstateerd dat het Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK) geen onderneming in moeilijkheden is zoals bedoeld in artikel 2, onder punt 14, van Verordening (EU) nr. 702/2014. Ik heb verder geconstateerd dat er tegen NAJK geen bevel tot terugvordering uitstaat als bedoeld in artikel 1, vijfde lid, onderdeel b, van Verordening (EU) nr. 702/2014. Voorts heb ik vastgesteld dat met de uitvoering van dit projectplan niet is begonnen dan na de aanvraag van 22 februari 2021. Er gaat derhalve - onder meer om deze reden - een stimulerend effect uit van deze subsidieverlening aan NAJK.

Beknopte informatie over deze subsidieverlening is op grond van artikel 9, eerste lid, van Verordening (EU) nr. 702/2014 gemeld aan de Europese Commissie. De volledige tekst van de onderhavige beschikking wordt gepubliceerd op de staatssteunwebsite op het internet.

1.4 Bewaartermijn boekhouding
Ik wijs u erop dat de Europese Commissie nog gedurende tien jaar na de verstrekking van deze subsidie, deze achteraf kan controleren. Ik raad u aan de relevante documenten met betrekking tot deze subsidie gedurende deze periode te bewaren.

2. Besluit

In het kader van mijn beleid gericht op natuur en in het bijzonder natuurinclusieve landbouw, verstrek ik u hierbij, op grond van artikel 2a, eerste lid, onderdeel c en d, van de Kaderwet EZK- en LNV-subsidies, subsidie voor de uitvoering van BoerNatuurlijk!, waarvoor u subsidie hebt aangevraagd.

2.1 Periode
Het project dient te worden uitgevoerd in de periode van 1 mei 2021 tot 1 mei 2024.

2.2 Subsidiebedrag

Het subsidiebedrag zal 100% van de volgende subsidiabele kosten bedragen, met dien verstande dat, indien ter zake van de subsidiabele kosten of een deel daarvan reeds uit anderen hoofde vanwege een bestuursorgaan of de Europese Commissie subsidie is verstrekt, slechts een zodanig bedrag aan subsidie wordt verstrekt, dat het totale bedrag aan subsidies niet meer bedraagt dan 100% van de subsidiabele kosten. Het subsidiebedrag kan niet meer bedragen dan toegestaan volgens de toepasselijke Europese steunkaders.

Dit bedrag is inclusief alle eventuele belastingen waaronder de BTW.

De subsidie wordt ten hoogste vastgesteld op € 232.950,- inclusief BTW gelet op de gegevens opgenomen in uw aanvraag en is berekend volgens de bij uw aanvraag gevoegde begroting.

2.3 Subsidiabele kosten
De volgende, rechtstreeks aan het project toe te rekenen kosten, daadwerkelijk gemaakt in de voornoemde periode en die betaald zijn vóór 1 augustus 2024 worden door mij subsidiabel geacht:

- interne kosten op basis van loonkosten tegen een uurtarief, berekend op basis van integrale kosten, welke berekening is gebaseerd op bedrijfseconomische en maatschappelijk aanvaardbare grondslagen;
- aan derden verschuldigde kosten die direct voor de subsidiabele activiteiten worden gemaakt, bijvoorbeeld door uitbesteding van een deel van de subsidiabele activiteit en kosten van voor de subsidiabele activiteit geleverde goederen en diensten;
- reis- en verblijfskosten tot een maximum van 3% van de projectkosten;
- projectmanagement, met dien verstande dat ten hoogste 9% van de projectkosten in aanmerking is genomen.

De vóór indiening van de aanvraag gemaakte kosten komen niet voor subsidie in aanmerking.

Voor de toepassing van de hierboven genoemde punten geldt, dat winstopslagen bij transacties binnen een groep alleen in aanmerking zijn genomen voor zover het gebruikelijk is om die winstopslagen ook bij soortgelijke transacties buiten de groep in rekening te brengen.

2.4 BTW
U heeft mij opgegeven dat u niet BTW-plichtig bent. Derhalve kunt u de door u aan derden te betalen BTW niet met de fiscus verrekenen. Het u verleende bedrag is daarom gebaseerd op de projectkosten inclusief de door u aan derden te betalen BTW.

2.5 Subsidiabele kosten voor dit project
Op grond van uw projectplan en begroting raam ik de subsidiabele kosten voor dit project op:

Ontwikkelen en uitvoeren BoerNatuurlijk!, inclusief werving:	€ 151.060
Communicatietraject	€ 30.375
Opleidingstraject	€ 19.515
Evaluatie/monitoring	€ 11.250
Verslaglegging	€ 11.250
Overig	€ 9.500
Totaal:	€ 232.950

2.6 Verplichtingen
Aan de subsidie zijn de volgende verplichtingen verbonden:

1. U dient het project volledig uit te voeren overeenkomstig het bij de aanvraag ingediende plan en binnen de daarin voorziene tijdsduur. Waar mogelijk en in overleg met de scholen worden regionale AJK's ingezet bij de uitvoering en begeleiding.
2. U dient mij onverwijld een schriftelijke melding te doen zodra aannemelijk is dat de activiteiten waarvoor de subsidie is verleend niet, niet tijdig of niet geheel zullen worden verricht of dat niet, niet geheel of niet tijdig aan de aan de subsidie verbonden verplichtingen zal worden voldaan.
3. U dient voor elke essentiële wijziging in de aard of de uitvoering van het plan mijn voorafgaande schriftelijke toestemming te vragen. Geen toestemming is vereist voor een wijziging van de in de subsidieverlening gespecificeerde kostenposten indien als gevolg van deze wijzing de omvang van een kostenpost niet meer dan 15% wijzigt. Aan mijn toestemming kan ik nadere verplichtingen verbinden.
4. U dient mij schriftelijk verslag uit te brengen over de voortgang van het project. In dit verslag dient duidelijk inzicht te worden gegeven in de voortgang van het project in vergelijking met de voorziene tijdsduur en kosten zoals opgenomen in het door u ingediende projectplan. Het eerste verslag brengt u, conform uw projectplan, uit over de periode van twaalf maanden na de ingangsdatum van de subsidie; de volgende verslagen steeds over de daarop volgende periode van twaalf maanden. Alle verslagen dienen binnen twee maanden na afloop van de betrokken periode bij mij ingediend te zijn.
5. De inrichting van uw administratie dient zodanig te zijn dat deze aansluit bij de door u ingediende begroting en daaruit te allen tijden op eenvoudige en duidelijke wijze de rechtstreeks aan het project te rekenen kosten kunnen worden afgelezen. Ter zake van de loonkosten dient door middel van een urenadministratie vastgestelde urenverantwoording aanwezig te zijn.
6. Op mijn verzoek dient u inlichtingen te verschaffen omtrent de voortgang of resultaten van het project. U bent verplicht om op mijn verzoek medewerking te verlenen aan een evaluatie van het beleid op grond waarvan deze subsidie is verstrekt. Deze verplichtingen gelden tot vijf jaar na de datum van de beschikking tot subsidievaststelling.
7. U doet mij onverwijld schriftelijke mededeling van de indiening bij de rechtbank van een verzoek tot het op u van toepassing verklaren van de

schuldsaneringsregeling natuurlijke personen, tot verlening van surseance van betaling aan u of tot faillietverklaring van u.

8. Uiterlijk binnen 13 weken na de in deze beschikking genoemde einddatum dient u bij mij schriftelijk een verzoek om subsidievaststelling in. Dit verzoek dient vergezeld te gaan van:
    a. Een eindrapport waarin verloop en eindresultaten van het gesubsidieerde project zijn vastgelegd;
    b. Een gespecificeerde opgave van alle rechtstreeks aan het project toe te rekenen werkelijk gemaakte kosten, opgesteld conform de door u ingediende begroting;
    c. Een controleverklaring conform het in bijlage 1 van deze beschikking opgenomen controleprotocol.
    d. Een beschikking van de Belastingdienst waaruit volgt dat u voor de gesubsidieerde activiteiten niet BTW-plichtig bent.
9. U voert het project uit in overeenstemming met de verplichtingen, opgenomen in artikel 21 van verordening (EU) nr. 702/2014 van de Commissie van 25 juni 2014. Dit houdt, onder meer, in dat:
   a) de steun slechts mag worden aangewend voor de kosten van de organisatie van acties voor de verwerving van vaardigheden, waaronder opleidingscursussen, workshops en coaching, demonstratieactiviteiten en voorlichtingsacties, als bedoeld in artikel 21, derde lid, onderdeel a, van verordening (EU) nr. 702/2014; b) de steun niet wordt toegekend in de vorm van rechtstreekse betalingen aan de begunstigden, doch slechts aan u als aanbieder van de acties inzake kennisoverdracht en voorlichting, als bedoeld in artikel 21, vijfde lid, van verordening (EU) nr. 702/2014;
   c) u als aanbieder van de acties inzake kennisoverdracht en voorlichting beschikt over hiertoe gekwalificeerd en geregeld opgeleid personeel als bedoeld in artikel 21, zesde lid, van verordening (EU) nr. 702/2014, en
   d) de subsidiabele activiteiten en de resultaten daarvan onder objectief vastgestelde voorwaarden toegankelijk zijn voor alle ondernemingen die daarvoor in het betrokken gebied in aanmerking komen, als bedoeld in artikel 21, zevende lid, van verordening (EU) nr. 702/2014.
10. In het geval er activiteiten door een derde of derden worden uitgevoerd, dient opdrachtverlening aan deze derde(n) plaats te vinden op basis van transparante criteria en marktconforme tarieven.

2.7 Subsidievaststelling

De beschikking tot subsidievaststelling zal ik geven binnen 13 weken na ontvangst van uw aanvraag daartoe dan wel nadat de voor het indienen ervan geldende termijn genoemd in verplichting 8 is verstreken. Indien de beschikking niet binnen 13 weken kan worden gegeven zal ik u daarvan in kennis stellen en daarbij een redelijke termijn noemen waarbinnen de beschikking tegemoet gezien kan worden.

2.8 Voorschot

Ik verleen u bij deze een voorschot van 30% van het genoemde subsidiebedrag € 232.950,-. Het voorschot zal worden betaald binnen zes weken na de dag van verzending van deze beschikking op uw bankrekeningnummer: 5.1.2.e ten name van NAJK. Verdere voorschotten zullen op uw

verzoek, bij voldoende voortgang van het project, worden overgemaakt per 1mei 2022 en per 1 mei 2023 en wel ter hoogte van telkenmale 30%, te weten € 69.885. De resterende 10% € 23.295 zal na vaststelling va de subsidie worden uitbetaald.

2.9 Advies
Om eventuele problemen met de accountantscontrole op uw financiële verantwoording te voorkomen adviseer ik u om uw accountant zo vroeg mogelijk te betrekken.

3. Correspondentie
Alle correspondentie met betrekking tot deze subsidie dient u, met vermelding van bovenstaand verplichtingnummer, te zenden naar:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
t.a.v. 5.1.2.e
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,

5.1.2.e

5.1.2.e

Als u het niet eens bent met deze beslissing kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief een bezwaarschrift indienen. Stuur het ondertekende bezwaarschrift met een kopie van deze beslissing naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, Postbus 40219, 8004 DE, Zwolle. Op onze internetsite https://mijn.rvo.nl/bezwaar vindt u meer belangrijke informatie over het indienen van een bezwaarschrift. Dit besluit is verzonden op de in de aanhef van deze brief vermelde datum.

Bijlage 1

Controleprotocol beschikking tot (incidentele) subsidieverlening van de ministeries van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)

1. Uitgangspunten

1.1. Doelstelling

Dit protocol heeft als doel het geven van aanwijzingen over de reikwijdte en de diepgang van de controle aan de accountant, belast met de controle van de door de subsidieontvanger bij het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid (LNV) in te dienen financieel verslag opgenomen in de aanvraag om subsidievaststelling. Financiële afrekening door EZK of LNV vindt plaats op basis van het in de aanvraag tot subsidievaststelling opgenomen financieel verslag als bedoeld in artikel 50 van het Kaderbesluit nationale EZ-subsidies, voorzien van een controleverklaring van de accountant.

1.2. Definities

- *Accountant:* een registeraccountant of Accountant-Administratieconsulent als bedoeld in artikel 393, eerste lid, van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek aan wie de subsidieontvanger de opdracht heeft toegekend de aanvraag tot subsidievaststelling te controleren.
- *Subsidieontvanger:* een natuurlijke of rechtspersoon of diens gemachtigde aan wie namens EZK of LNV een subsidie is verstrekt.
- *Controleverklaring:* een schriftelijke verklaring van de accountant inhoudende een oordeel over de juistheid, de volledigheid en de financiële rechtmatigheid van een aanvraag tot subsidievaststelling.

1.3. Wet- en regelgeving

Voor de controle van het financieel verslag is de volgende wet- en regelgeving van toepassing:

- de voorwaarden en verplichtingen die in de (bijlagen bij) de beschikking tot subsidieverlening (of wijzigingen daarin) tot toetsingskader voor de accountant worden benoemd, voor zover dit de door hem te controleren financiële rechtmatigheid van het verslag betreft;
- indien de subsidieontvanger een aanbestedende dienst is volgens artikel 1.1 van de Aanbestedingswet 2012: de Aanbestedingswet 2012, het Aanbestedingsbesluit en de Gids Proportionaliteit.

Bij de uitvoering van de controle stelt de accountant vast dat:
a. in het financieel verslag:
1°. geen kosten als subsidiabel zijn opgenomen die niet voor subsidie in aanmerking komen op grond van het toetsingskader in de beschikking tot subsidieverlening;
2°. uitsluitend kosten als subsidiabel zijn opgenomen die zijn gemaakt binnen de subsidiabele periode en voor rekening komen van de subsidieontvanger;

b. de subsidieontvanger opgave doet van alle opbrengsten, waaronder subsidies, waarmee het programma / de activiteit waarop de subsidie betrekking heeft, mede is gefinancierd;
c. ingeval de subsidie strekt tot uitvoering van een project, kosten en opbrengsten aantoonbaar zijn gemaakt in het kader van de uitvoering van het projectplan en in overeenstemming met de bijbehorende projectbegroting waarop de beschikking tot subsidieverlening betrekking heeft.

2. Controleaanpak

2.1. Eisen voor de controleaanpak

De controle moet voldoen aan de controlestandaarden die onderdeel zijn van de nadere voorschriften Controle- en overige standaarden (NV COS), die door de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) zijn vastgesteld.
Voor de controle van aanbestedende diensten geldt dat bij aanbestedingen boven de Europese drempelbedragen voor de financiële rechtmatigheid van de in het financieel verlag opgenomen kosten de in dit protocol opgenomen goedkeuringstoleranties worden gehanteerd.

2.2. Materialiteit: goedkeuringstoleranties en gewenste zekerheid

Bij zijn oordeelsvorming over de naleving van de subsidievoorwaarden streeft de accountant naar een redelijke mate van zekerheid. Indien dit begrip voor het gebruik van statistische technieken gekwantificeerd moet worden, wordt een betrouwbaarheid van 95% gehanteerd.

Een controleverklaring met een goedkeurende strekking impliceert dat, gegeven eerder
genoemde betrouwbaarheid, de maximale afwijking niet groter is dan één procent en de maximale onzekerheid niet groter is dan drie procent van het totaalbedrag aan subsidiabele kosten dat in het financieel verslag wordt verantwoord. De hierna vermelde goedkeuringstoleranties zijn in dit kader van toepassing.

Aard van de aangelegenheid	Controleverklaring			
	Goedkeurend	Met beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Afwijkingen in het financieel verslag (fouten)	<1%	≥ 1% en < 3%	N.v.t.	≥ 3%
Het niet in staat zijn om voldoende en geschikte controle-informatie te verkrijgen (onzekerheden in de controle)	<3%	≥ 3% en <10%	≥ 10%	N.v.t.

Voor de financiële rechtmatigheid worden alle geconstateerde fouten die van invloed zijn op de hoogte van de vaststelling van subsidie, voor zover mogelijk door de subsidieontvanger gecorrigeerd. Hierbij is het niet van belang of de tolerantiegrenzen worden overschreden.

Indien de accountant zowel fouten in de verantwoordingsinformatie als onzekerheden in de controle aantreft, dan weegt hij deze bij zijn oordeelsvorming altijd in onderlinge samenhang.

3. Verslaglegging
De accountant legt de uitkomsten van de controle vast in een controleverklaring. Hiervoor wordt de meest actuele NBA-voorbeeldtekst in de Handleiding Regelgeving Accountancy, deel 3, sectie II, hoofdstuk 10.3: 'Controleverklaring bij een subsidiedeclaratie in de (semi)publieke sector' als basis gehanteerd. In de verklaring dient te staan dat de accountant dit accountantsprotocol heeft gevolgd.

4. Reviewbeleid
De Auditdienst Rijk (ADR) kan een review uitvoeren op de uitgevoerde accountantscontrole op deze subsidie. De accountant, die de subsidiecontrole heeft uitgevoerd, verstrekt de ADR desgevraagd alle inlichtingen en bescheiden[1].

[1] Krachtens de Comptabiliteitswet 2016 (artikel 6.3) hebben EZK en LNV bij rechtspersonen, commanditaire vennootschappen, vennootschappen onder firma en natuurlijke personen die een beroep of bedrijf uitoefenen aan wie door de Staat of een derde voor rekening of risico van de Staat rechtstreeks of middellijk een subsidie, een lening of garantie wordt verstrekt het recht kennis te nemen van (interne) jaarrekeningen, jaarverslagen en daaraan toegevoegde overige gegevens, verantwoordingen, gegevens en documenten nodig voor vaststelling van subsidies, leningen en garanties en verslagen van onderzoeken van accountants hiernaar en naar aanleiding hiervan nadere inlichtingen in te winnen en zijn EZK en LNV bevoegd inzage te vorderen in de controledossiers van de accountant die de betreffende bescheiden heeft gecontroleerd om te bepalen of bij de vaststelling kan worden gesteund op de door deze accountant uitgevoerde controle. Met betrekking tot het verlenen van inzage in het controledossier kan de accountant zich niet beroepen op de omstandigheid dat hij op grond van andere bij of krachtens de wet opgelegde verplichtingen tot geheimhouding is verplicht van in dit dossier opgenomen vertrouwelijke gegevens. EZK en LNV zijn bevoegd van stukken inzake de betreffende controle uit de controledossiers kopieën te maken.

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

TER ONDERTEKENING

Aan
5.1.2.e

Directoraat-generaal Agro
Directie Europees, Internationaal en Agro economisch beleid

Auteur
5.1.2.e

T 070 5.1.2.e
5.1.2.e @minlnv.nl

Datum
22 mei 2020

Kenmerk
DGA-EIA / 20150472

BHM: 20150526

Kopie aan

Bijlage(n)
1

nota

CEJA

Parafenroute

EIA, 5.1.2.e	EIA, 5.1.2.e

Aanleiding

In de periode juli 2017 tot juli 2019 was 5.1.2.e 5.1.2.e van The European Council of Young Farmers (CEJA). Zij heeft dit gedaan vanuit haar functie als bestuurslid met de portefeuille internationaal bij het NAJK. Het NAJK heeft in mei 2017 aan LNV ondersteuning / subsidie hiervoor gevraagd. Uw voorganger 5.1.2.e heeft mondeling €30.000,- toegezegd, dit is de formele bevestiging.

Advies

U kunt de bijgevoegde brief ondertekenen.

Kernpunten

- Met bijgevoegde brief zegt u €30.000,- subsidie toe aan NAJK ten behoeve van de reeds uitgevoerd CEJA activiteiten.
- Op 18 mei 2017 heeft NAJK een mail gestuurd aan EZ 5.1.2.e over de kandidatuur van 5.1.2.e voor het CEJA bestuur.
- Op 7 juni 2018 heeft NAJK een projectaanvraag ingediend bij LNV 5.1.2.e voor ondersteuning CEJA.
- Op 31 oktober 2018 heeft NAJK een aangepaste projectaanvraag ingediend bij LNV 5.1.2.e voor ondersteuning CEJA.
- De beoordeling van de projectaanvraag heeft vertraging opgelopen door onduidelijkheid over of deze aanvraag in strijd is met staatssteun.
- De staatssteun beoordeling is gedaan door WJZ, de staatssteun coördinator van LNV 5.1.2.e en 5.1.2.e.
- De afhandeling van de projectaanvraag is aangehouden door FDA omdat er nog twee subsidies van NAJK openstonden. Deze twee (Wereldboeren 2.0 en Boer zoekt boer) zijn recent afgehandeld.
- In de bijgevoegde behandelmap kunt u alle stukken terugvinden.

Ontvangen BPZ

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt
T.a.v. 5.1.2.e
Postbus 816
3500 AV UTRECHT

Directoraat-generaal Agro
Directie Europees, Internationaal en Agro economisch beleid

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Behandeld door
5.1.2.e
T 070 5.1.2.e
5.1.2.e @minlnv.nl

Ons kenmerk
DGA-EIA / 20150463

Uw kenmerk

Bijlage(n)

Datum - 0 9 JUNI 2020 -
Betreft NAJK projectaanvraag CEJA verplichtingnummer **1400011053**

Geachte 5.1.2.e,

1. Aanvraag
Op 31 oktober 2018 ontving ik per mail uw brief van 30 oktober 2018, kenmerk 06-05-3167[5.1.2.e], waarin u subsidie aanvraagt voor CEJA. U heeft daarbij een projectplan en begroting aan mij overgelegd.

1.1 Procesverloop
Op 18 mei 2017 heeft 5.1.2.e, namens NAJK, het Ministerie van Economische Zaken in persoon van 5.1.2.e een mail gestuurd met daarin haar kandidatuur voor het CEJA bestuur. In deze mail zijn de doelen voor deelname aan het CEJA bestuur toegelicht en is het Ministerie uitgenodigd om feed back hierop te geven
Op 7 juni 2018 heeft het NAJK een projectaanvraag ingediend bij het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit in persoon van 5.1.2.e
Op 31 oktober 2018 heeft het NAJK een aangepaste projectaanvraag ingediend. Dit is de projectaanvraag op basis waarvan besloten is om NAJK €30.000,- subsidie te verlenen voor de in de projectaanvraag genoemde activiteiten. Deze projectaanvraag is aangehouden omdat er nog twee verleende subsidies aan het NAJK (Wereldboeren 2.0 en Boer zoekt boer) openstonden. Dit omdat het NAJK de gevraagde documentatie nog niet had aangeleverd. De ontbrekende stukken zijn aangeleverd en deze subsidies zijn recent afgerond waardoor ook deze subsidie kan worden afgerond.

1.2 Beoordeling van uw aanvraag
Ik constateer dat u de activiteiten waarvoor u subsidie vraagt reeds hebt uitgevoerd. Uw subsidieaanvraag heeft u ingediend op 18 mei 2017 echter door administratieve onvolkomenheden kon de subsidieaanvraag niet eerder worden afgehandeld. De activiteiten zoals beschreven in uw aanvraag passen binnen de visie, Landbouw, natuur en voedsel: waardevol en verbonden van het Ministerie. De kern van deze visie is een omslag naar kringlooplandbouw in de sector. Om deze visie vorm te geven is een meetlat ontwikkeld waarin toetsingscriteria zijn opgenomen. Een van de toetsingscriteria is of het voorstel een bijdrage levert aan het versterken van de relatie tussen boer en burger. In de mail van 18 mei 2017 van

Directoraat-generaal Agro
Directie Europees, Internationaal en Agro economisch beleid

Ons kenmerk
DGA-EIA / 20150463

5.1.2.e , namens NAJK, aan 5.1.2.e van het ministerie is als doel opgenomen voor haar kandidatuur voor het CEJA: "het verkleinen van de zogenoemde kloof tussen boeren en burgers". Verder heeft het NAJK actief bijgedragen aan de totstandkoming van deze visie. Bovendien is in de visie opgenomen dat jonge ondernemers die innovatief zijn en de spil zijn in het realiseren van kringlooplandbouw ondersteund moeten worden.

1.3 Europeesrechtelijke aspecten
Op grond van artikel 7 van de Kaderwet EZK- en LNV-subsidies verstrek ik geen subsidie als dit naar mijn oordeel leidt tot het verlenen van ongeoorloofde staatssteun in de zin van artikel 107 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (hierna: VWEU).

Op basis van uw aanvraag zie ik geen aanleiding om tot het oordeel te komen dat de verstrekking van subsidie voor de daarin opgenomen activiteiten staatssteun inhouden.

2. Besluit
In het kader van mijn beleid gericht op het dichterbij elkaar brengen van boeren en burgers verstrek ik u hierbij, op grond van artikel 2, eerste lid, onderdeel e, van de Kaderwet EZK- en LNV-subsidies, subsidie voor de door u uitgevoerde voorlichtingsbijeenkomsten om kennis te verspreiden over de totstandkoming en inhoud van het GLB, het afvaardigen van een NAJK-bestuurslid naar het CEJA en het verkleinen van de kloof tussen boer en burgers, waarvoor u subsidie hebt aangevraagd.

2.1 Subsidiebedrag
Het subsidiebedrag bedraagt 63% van de volgende subsidiabele kosten, met dien verstande dat, indien ter zake van de subsidiabele kosten of een deel daarvan reeds uit anderen hoofde vanwege een bestuursorgaan of de Europese Commissie subsidie is verstrekt, slechts een zodanig bedrag aan subsidie wordt verstrekt, dat het totale bedrag aan subsidies niet meer bedraagt dan 63% van de subsidiabele kosten. Het subsidiebedrag kan niet meer bedragen dan toegestaan volgens de toepasselijke Europese steunkaders.

2.2 Vaststelling
Gelet op de gegevens in uw aanvraag bedraagt de subsidie € 30.000 inclusief BTW en stel ik dit subsidiebedrag ambtshalve vast. Dit bedrag is inclusief alle eventuele belastingen waaronder de BTW.

Dit bedrag zal worden betaald binnen zes weken na de dag van verzending van deze beschikking op uw bankrekeningnummer: 5.1.2.e ten name van N.A.J.K..

2.3 Subsidieverplichting
Aan de subsidie is de verplichting verbonden om op mijn verzoek medewerking te verlenen aan een evaluatie van het beleid op grond waarvan deze subsidie is verstrekt. Deze verplichting geldt tot vijf jaar na de datum van deze beschikking.

Directoraat-generaal Agro
Directie Europees,
Internationaal en Agro
economisch beleid

Ons kenmerk
DGA-EIA / 20150463

3. Correspondentie
Alle correspondentie met betrekking tot deze subsidie dient u, met vermelding van bovenstaand verplichtingnummer, te zenden naar:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
t.a.v. 5.1.2.e
Directoraat Generaal Agro
Directie Europees, Internationaal en Agro-economisch Beleid
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

5.1.2.e

Hoogachtend,
De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
namens deze:
5.1.2.e
5.1.2.e
5.1.2.e

Als u het niet eens bent met deze beslissing kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief een bezwaarschrift indienen. Stuur het ondertekende bezwaarschrift met een kopie van deze beslissing naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, Postbus 40219, 8004 DE, Zwolle. Op onze internetsite www.mijn.rvo.nl/bezwaar vindt u meer belangrijke informatie over het indienen van een bezwaarschrift. Dit besluit is verzonden op de in de aanhef van deze brief vermelde datum.

Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt

Kenniscentrum bedrijfsovername

opzet kenniscentrum

Projectplan

NAJK
Bemuurde Weerd O.Z. 12
3514 AN Utrecht

T 030 5.1.2.e
E info@najk.nl
W www.najk.nl

IBAN 5.1.2.e
KvK 40483585

DBNAJK
@NAJKtweets

Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt
Bemuurde Weerd OZ 12
3514 AN Utrecht

Contactpersoon: 5.1.2.e
030-5.1.2.e
5.1.2.e@najk.nl
www.najk.nl

Kenmerk: 06-[redacted]3-[redacted]2-[redacted]354 5.1.2.e

1. Inleiding

In het Regeerakkoord van kabinet-Rutte III heeft het Kabinet € 75 miljoen vrijgemaakt voor *"een bedrijfsovernamefonds waaruit jonge boeren worden ondersteund om de overname van het gezinsbedrijf en investeringen in innovatie te financieren."* (Regeerakkoord, Vertrouwen in de toekomst 2017 – 2021, pag. 44). Op 9 januari 2019 heeft minister Schouten van het ministerie van LNV de noodzaak, het belang, de uitgangspunten en de hoofdlijnen van het bedrijfsovernamefonds geschetst in een brief aan de Tweede Kamer. De minister heeft ervoor gekozen om van het totale beschikbare budget € 64 miljoen te benutten om een nieuwe Garantieregeling VermogensVersterkendKrediet (VVK) mogelijk te maken en € 11 miljoen voor het opzetten van een opleidings- en coachingstraject.

Kenniscentrum bedrijfsovername
Met betrekking tot het coachings- en opleidingsdeel, pleiten NAJK en LTO voor de oprichting, ontwikkeling en operationalisering van een Kenniscentrum Bedrijfsovername. Het Kenniscentrum Bedrijfsovername moet hét expertisecentrum op het gebied van duurzame agrarische bedrijfsovernames worden. Het Kenniscentrum Bedrijfsovername gaat kennis over bedrijfsovername (w.o. financieel inzicht, verdienmodellen, sociaal-emotionele steun) bundelen en verspreiden en opvolgers, overdragers en overige gezinsleden helpen op weg naar een succesvolle, duurzame bedrijfsovername. Het Kenniscentrum Bedrijfsovername gaat hiervoor een dienstenpakket ontwikkelen waar opvolgers en overdragers gebruik van kunnen maken. Het Kenniscentrum Bedrijfsovername moet onafhankelijk, betrouwbaar en open zijn. Op deze manier komt er een voordeur in Nederland als het gaat om bedrijfsovernames in de land- en tuinbouw.

2. Probleemomschrijving

Bedrijfsovername is een complex proces. Wonen en werken en bedrijf en prive lopen door elkaar. De hoge waarde van agrarische bedrijven, zorgen ervoor dat het nauwelijks mogelijk is om een bedrijf over te nemen zonder de gunfactor van de bedrijfsoverdrager. Er worden hoge bedragen geschonken. De doorgang van het familiebedrijf, wat al jaren in de familie is, heeft de hoogste prioriteit. De sociaal-emotionele aspecten zorgen er regelmatig voor dat agrarische bedrijfsovernames niet soepel verlopen tot zelf mislukken en dat er allen nog communicatie via de rechtbank met elkaar is. Hoewel een bedrijfsovername niet zonder het vastleggen van de financiële en juridische aspecten kan, kunnen de sociaal en emotionele aspecten wel ontweken worden. De sociaal en emotionele aspecten zijn geen voorwaarde om de bedrijfsovername op papier te mogen doen. De sociaal en emotionele aspecten zijn er wel en gaan vroeg of laat de bedrijfsovername in de weg zitten, wanneer deze niet besproken worden.

NAJK heeft eind 2017 en begin 2018 in samenwerking met het ministerie van LNV een rondgang gehouden langs de provinciale en lokale afdelingen van NAJK. Daarnaast heeft NAJK de afgelopen tijd intensief gesproken met belangenbehartigers en diverse marktpartijen uit de agribusiness. Uit al deze gesprekken, bleek dat er al veel kennis beschikbaar is, maar dat informatie niet altijd overzichtelijk beschikbaar is, dat de jonge ondernemers te weinig overzicht hebben van de mogelijkheden om informatie te krijgen, en dat er een behoefte is om dit bij elkaar te brengen. Daarnaast hebben bedrijfsoverdrager, opvolgers en hun familieleden vaak vragen, maar weten ze nu niet bij welke partij ze terecht kunnen met hun vragen.

Daarnaast is het aantal bedrijven zonder opvolger groot en het percentage boeren onder de 35 jaar klein. Het is belangrijk voor de continuïteit van de sector, de leefbaarheid op het platteland en de innovatie dat er voldoende bedrijfsovernames zijn, waarbij jongeren het bedrijf overnemen. Door een kenniscentrum op te richten kunnen agrarisch ondernemers en/of toekomstig ondernemers beter advies en kennis inwinnen om toekomstige uitdagingen te overwinnen. Dit draagt bij aan duurzamere bedrijven en daarmee duurzame agrarische sector. Want het aller belangrijkste is dat de juiste ondernemer aan het roer staat van het bedrijf, met een goed doordacht plan.

3. Doelstelling

Bij het Kenniscentrum Bedrijfsovername kunnen overdragers, opvolgers en de overige familieleden in het kader van het bedrijfsovernameproces terecht. Dit betreft zowel overnames binnen de familie als overnames buiten de familie. Het kenniscentrum bundelt en verspreidt kennis over bedrijfsovername en helpt opvolgers, overdragers en overige gezinsleden op weg naar een succesvolle bedrijfsovername.
Het bedoeling is dat het Kenniscentrum Bedrijfsovername voor onbepaalde tijd wordt opgezet en operationeel wordt per 1 januari 2020. Voor de uitwerking en de operationalisering van het Kenniscentrum Bedrijfsovername is een stevig businessplan nodig waarin de activiteiten, diensten, de aansturing en organisatie en de financiering zijn beschreven. Voor de uitwerking van dit businessplan zal een kwartiermaker moeten worden aangenomen, dan wel worden ingehuurd. De kwartiermaker krijgt van het NAJK en LTO als opdracht om een businessplan uit te werken en de benodigde praktische zaken te regelen (locatie, telefoon, website e.d.) ten behoeve van de operationele start per 1 januari 2020.

Doelgroep:

- Agrarisch bedrijfsopvolgers
- Agrarische bedrijfsoverdragers
- Overige gezinsleden van agrarisch ondernemers
- Startende agrarisch ondernemers (familiaire en niet-familiare bedrijfsovername)
- Zij instromers (mensen van buiten de landbouw die boer willen worden)

4. Resultaten

In januari 2020 moet het Kenniscentrum Bedrijfsovername operationeel zijn. De kwartiermaker krijgt van NAJK en LTO als opdracht om een businessplan uit te werken en de benodigde praktische zaken te regelen. Bedrijfsoverdragers, bedrijfsopvolgers en andere betrokkenen bij de bedrijfsovername kunnen in januari contact opnemen met het Kenniscentrum bedrijfsovername om zo op weg geholpen te worden. Dit projectplan betreft de eerste fase, de opzet van het Kenniscentrum bedrijfsovername. De resultaten in januari 2020 zijn:

- Er is een kwartiermaker ingehuurd voor fase 1
- Er is een uitgewerkt businessplan
- Het kenniscentrum is geoperationaliseerd

5. Concurrentie analyse en model

Concurrentie analyse
Een dergelijk kenniscentrum bestaat nog niet in Nederland. Dus van concurrentie is geen sprake. Wel is het belangrijk dat het kenniscentrum dusdanig wordt gepositioneerd dat het complementair is aan de bestaande adviespraktijk. Het belangrijk dat het kenniscentrum daarmee samenwerkt en dat we gezamenlijk de kennis binnen de agrarische sector op een hoger niveau krijgen.

Businessmodel
Nader uit te werken in het plan.

Organisatie model
Nader te bepalen met behulp van experts.

6. Financieel overzicht

Begroting

Begroting fase 1 (1 oktober 2019 - 29 februari 2020)					
	Aantal uren	*Kosten uren* (uurtarief: € 125 per uur)		*Materiele kosten*	
Kwartiermaker				€	80.000,00
Huisvesting				€	2.500,00
Ontwikkelen businessplan	100	€	12.500,00	€	6.500,00
Reiskosten				€	500,00
Werving en selectie kwartiermaker/directeur	80	€	10.000,00	€	1.500,00
Opzet organisatie	300	€	37.500,00	€	5.000,00
Overhead				€	2.880,00
Totaal				**€**	**158.880,00**

Toelichting op begroting

Kwartiermaker

Het grootste gedeelte van het budget zal besteed worden aan het inhuren van een kwartiermaker/directeur. NAJK kiest er bewust voor om de oprichting van het kenniscentrum niet door een van haar huidige medewerkers te laten doen. Het opzetten van het kenniscentrum vraagt ervaring met het opzetten van organisaties, het organiseren van organisaties en een groot netwerk. De medewerkers van NAJK zijn bekwaam, maar beschikken niet over de capaciteiten die nodig zijn voor het volledig zelfstandig opzetten van het kenniscentrum. Er zal iemand gezocht worden die al een hoog geplaatste functie(s) heeft bekleed bij organisaties en zijn/haar sporen verdiend heeft. De persoon zal door NAJK ingehuurd worden.

Huisvesting

De huisvestingskosten bestaan uit de werkplek voor de kwartiermaker. Daarnaast zal deze opzoek gaan naar een locatie maar de kosten van deze nieuwe locatie zijn nog niet inbegrepen in deze huisvestingskosten.

Ontwikkelen businessplan

Onder de kosten voor de ontwikkeling van het businessplan worden experts gerekend die nodig zijn bij de uitwerking hiervan. Denk hierbij aan juridisch en fiscaal advies. Daarnaast zal advies ingewonnen moeten worden van marketingbureau rondom branding van het kenniscentrum. NAJK en LTO zullen zelf wel nauw betrokken zijn, zodat ook het eindresultaat behaald wordt, zoals NAJK en LTO voor ogen had. Deze kosten staan in de kolom uren.

Reiskosten

De kwartiermaker zal tijdens de werkzaamheden verschillende afspraken hebben om informatie in te winnen. De reiskosten voor deze afspraken vallen onder deze post. Ook LTO en NAJK zullen regelmatig reiskosten maken voor de werkzaamheden, deze vallen ook onder deze post.

Werving en selectie

Vanwege de hoge eisen die aan de persoon gesteld wordt, is er ook budget gereserveerd voor de werving en selectie van deze persoon. Er zal met behulp van een gespecialiseerd selectiebureau gezocht worden naar de juiste kwartiermaker/directeur. De kosten voor de uren zijn voor de gesprekken die NAJK voert met potentiele kandidaten.

Opzet organisatie

Voor de opzet van de organisatie zijn naast de inzet van het NAJK-personeel ook experts nodig. Bijvoorbeeld voor organisatieadvies en advies rondom stakeholder management. Daarnaast moet

er bijvoorbeeld ook een website gemaakt worden, personeel geworven worden, materiaal aangeschaft worden.

Financiering

Het is van groot belang dat het kenniscentrum 4 jaar na de start op eigen financiële kracht kan draaien. In de uitwerking van het businessplan moet goed gekeken worden waar het kenniscentrum zijn verdiensten kan halen. Dit kan op verschillende manier maar uiteindelijk moet de begroting sluitend zijn, er zit geen winstoogmerk aan het kenniscentrum.
NAJK vraagt u voor fase 1 om te komen tot het Kenniscentrum om een financiële bijdrage. Dit betreft specifiek het aannemen of inhuren van de kwartiermaker, het ontwikkelen van het businessplan en het voorbereiden van het operationaliseren van het Kenniscentrum Bedrijfsovername. NAJK en LTO hebben de kosten geraamd op € 158.880,- inclusief BTW. Op basis van deze kostenraming vragen wij om een bijdrage van € 143.000,- euro. Het ontbrekende budget zal door LTO en NAJK worden ingelegd.

Go moment(en)

- Financieel rendabel na 4 jaar
- Financieel rendabel bij 500 klanten / activiteiten per jaar
- Draagvlak binnen de sector de vier grootste branche organisaties; VLB, NEVEDI, VAB, Banken.
- Draagvlak binnen NAJK en LTO
- Goede samenwerkingsafspraken tussen kenniscentrum en de verschillende RAAK-SIA projecten

Mochten 1 van bovenstaande punten niet worden bereikt is het een NO-GO.

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

Aan
5.1.2.e

Directoraat-generaal Agro
Directie Europees,
Internationaal en Agro
economisch beleid

Behandeld door
5.1 2.e

Datum
6 december 2019

Kenmerk
DGA-EIA / 19297699

Kopie aan
5.1 2.e , LNV/EIA

Bijlage(n)
3

memo

Subsidieaanvraag NAJK 1e fase oprichting Kenniscentrum Bedrijfsovername

Graag akkoord voor bijgaande subsidieaanvraag NAJK ten behoeve van de voorbereiding en de ontwikkeling opzet Kenniscentrum Bedrijfsovername voor de (fase 1).

Doel

De subsidie is aangevraagd om een kwartiermaker aan te nemen (1 fte) dan wel in te huren om:

1. een businessplan uit te werken t.b.v. het opzetten van een Kenniscentrum Bedrijfsovername (fase 1.a);
2. de start van het Kenniscentrum Bedrijfsovername voor te bereiden (o.a. locatie, telefoon, opzetten website)(fase 1.b);

alsmede voor projectondersteuning door medewerkers van NAJK.

Verantwoording

- Het beoogde Kenniscentrum Bedrijfsovername past binnen de doelstelling van het huidige Kabinet om bedrijfsovername door jonge boeren te stimuleren;
- Het Kenniscentrum loopt mee in het Programma duurzame bedrijfsovername dat onder auspiciën van het SIA in opdracht van LNV wordt ontwikkeld als uitwerking van het opleidings- en coachingstraject van het Bedrijfsovernamefonds uit het Regeerakkoord.
- De activiteit waarvoor een subsidie is aangevraagd bestaat uit twee delen (fase 1.a en 1.b.), waarvoor aparte deelbegrotingen zijn opgemaakt. In het subsidiebesluit is onder paragraaf 2.8 opgenomen dat het voorschot gelijk is aan het aangevraagde subsidiebedrag voor fase 1.a. (€ 65.240,00) en dat het restant van het bedrag (gelijk aan de aangevraagde subsidie voor 1.b.: € 76.570,00) pas betaald wordt op basis van een onderbouwd besluit dat fase 1.b van het project doorgang kan vinden conform de in het projectplan (versie 5) op pagina 7 genoemde criteria voor go-moment.
- Met het oog op voorgaande paragraaf wordt NAJK in paragraaf 2.6.5 gevraagd uiterlijk 31-1-2020 een tussentijds voortgangsverslag in te zenden, of eerder als fase 1.a van het project is afgerond, maar in ieder geval voordat het besluit genomen gaat worden over go-no go van fase 1.b van het project.
- Ten slotte is aan het einde van hoofdstuk 2 een disclaimer opgenomen dat toekenning van de subsidie voor fase 1 van het project Kenniscentrum Bedrijfsovername niet een automatische garantie betekent voor

Directoraat-generaal Agro
Directie Europees,
Internationaal en Agro
economisch beleid

toekenning van subsidies voor vervolgaanvragen die betrekking hebben op de realisatie van het project. Elke vervolgaanvraag zal opnieuw beoordeeld worden op doelmatigheid en effectiviteit.

Staatsteunanalyse

Zowel de staatssteuncoördinator als WJZ hebben geconcludeerd dat er uit juridisch oogpunt geen bezwaren zijn tegen de verlening van de aangevraagde subsidie.

Van: 5.1.2.e @najk.nl>
Verzonden: vrijdag 31 januari 2020 15:12
Aan: 5.1.2.e
CC: 5.1.2.e
Onderwerp: Verschuiven datum fase 1a kenniscentrum bedrijfsovername

Beste 5.1.2.e

Zoals telefonisch besproken willen we de periode voor fase 1a van het kenniscentrum bedrijfsovername veranderen van 1 november 2019 t/m 1 februari 2020 naar 15 februari 2020 t/m 15 juni 2020. Dit in verband met vertraging in de toezegging.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e
5.1.2.e

Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt
Bemuurde Weerd O.Z. 12
3514 AN Utrecht

030-5.1.2.e
www.najk.nl

Werkdagen 5.1.2.e

NAJK: voor jonge boeren en tuinders met visie en lef!

Dit bericht en elke eventuele b jlage is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n) en kan vertrouwelijke informatie bevatten. Indien u niet de geadresseerde bent mag u dit bericht en de b jlage niet kopiëren of aan derden ter inzage geven of verspreiden. U wordt verzocht de afzender hiervan onmiddellijk op de hoogte te stellen en het bericht te vernietigen.

Van: 5.1.2.e @najk.nl>
Verzonden: vrijdag 24 juli 2020 11:20
Aan: 5.1.2.e
Onderwerp: Re: Subsidieaanvraag - vragen over projectperiode

Opvolgingsvlag: Opvolgen
Vlagstatus: Met vlag

Beste 5.1.2.e

Conform ons voorstel zijn wij op 15 februari 2020 begonnen. Vanwege de coronacrisis heeft de uitwerking echter vertraging opgelopen. Wij hopen fase 1a op 31 oktober 2020 af te ronden. Fase 1b zal daarna inzetten. Van 1 december tot en met 1 april 2020.
De beschikking mag vanwege het aftreden van 5.1.2.e nu gericht worden aan mij.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e
5.1.2.e

Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt
Bemuurde Weerd O.Z. 12
3514 AN Utrecht

030-5.1.2.e
www.najk.nl

Werkdagen 5.1.2.e

NAJK: voor jonge boeren en tuinders met visie en lef!

Dit bericht en elke eventuele b jlage is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n) en kan vertrouwelijke informatie bevatten. Indien u niet de geadresseerde bent mag u dit bericht en de b jlage niet kopiëren of aan derden ter inzage geven of verspreiden. U wordt verzocht de afzender hiervan onmiddellijk op de hoogte te stellen en het bericht te vernietigen.

Op do 23 jul. 2020 om 13:51 schreef 5.1.2.e @minlnv.nl>:

> Beste 5.1.2.e
>
> In vervolg op ons telefoongesprek van afgelopen maandag met het goede nieuws dat date Europese Commissie de subsidieaanvraag eindelijk heeft goedgekeurd, heb ik nog een paar vragen i.v.m. het definitief maken van de subsidiebeschikking.
>
> - In januari is de periode voor fase 1a van het kenniscentrum bedrijfsovername veranderd naar 15 februari 2020 t/m 15 juni 2020. Ik kan me voorstellen dat door het lange wachten op uitsluitsel van de Europese Commissie over de aanvraag en de COVOD-19 crisis de plannen

wederom gewijzigd zijn. Kun je aangeven wanneer begonnen is met fase 1.a van het traject, wanneer fase 2.b begint/begonnen is en wanneer de verwachtte einddatum is?

- De aanvraag is destijds formeel gedaan door 5.1.2.e maar die is nu weg. Aan wie kan ik de beschikking richten?

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

5.1.2.e

.....
Directie Internationaal, Europees en Agro-economisch beleid

Directoraat Generaal Agro

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Bezuidenhoutseweg 73 | 2595 AC | Den Haag
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag
.....

T +31 70 5.1.2.e

M + 31 6 5.1.2.e
E 5.1.2.e @minlnv.nl

W Ministerie LNV

Twitter @5.1.2.e

HTML Disclaimer Title

Tekst aangepast Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages. <

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: 5.1.2.e
Aan: 5.1.2.e
Cc: 5.1.2.e "info@najk.nl"
Onderwerp: Subsidiebeschikknig aanvraag ondersteuning fase1- Voorbereiding en ontwikkeling opzet Kenniscentrum Bedrijfsovername
Datum: dinsdag 4 augustus 2020 16:07:37
Bijlagen: DOMUS-19208162-v14-Subsidiebeschikkig_aanvraag__ondersteuning_fase_1_-_Voorbereiding_en_ontwikkeling_opzet_Kenniscentrum_Bedrijfsovername.PDF

Beste 5.1.2.e

Hierbij – eindelijk - een digitale kopie van de subsidiebeschikking. De geprinte versie is onderweg.

Succes met het verdere verloop van het project.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e
5.1.2.e
.....
Directie Internationaal, Europees en Agro-economisch beleid
Directoraat Generaal Agro
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2595 AC | Den Haag
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag
.....
T +31 70 5.1.2.e
M + 31 6 5.1.2.e
E 5.1.2.e @minlnv.nl
W Ministerie LNV
Twitter @5.1.2.e

46a

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt
T.a.v. 5.1.2.e
Bemuurde Weerd O.Z. 12
3514 AN UTRECHT

Directoraat-generaal Agro
Directie Europees, Internationaal en Agro economisch beleid

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Behandeld door
5.1.2.e
T 070 5.1.2.e
5.1.2.e @minlnv.nl

Ons kenmerk
DGA-EIA / 19208162

Uw kenmerk
06-03-02-334 5.1.2.e

Bijlage(n)
1. Controleprotocol

Datum 30 juli 2020
Betreft Subsidiebeschikking ondersteuning fase 1a - Voorbereiding en ontwikkeling opzet Kenniscentrum Bedrijfsovername
Verplichtingsnummer 1400010844

Geachte 5.1.2.e

1. Aanvraag
Op 5 augustus 2019 ontving ik de brief van het Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (hier na te noemen NAJK), d.d. 30 juli 2019, kenmerk 06-03-02-334 5.1.2.e en getekend door 5.1.2.e , waarin het NAJK subsidie aanvraagt voor de ondersteuning van fase 1 – voorbereiding en ontwikkeling opzet Kenniscentrum Bedrijfsovername. U heeft daarbij een projectplan en begroting aan mij overgelegd.

1.1 Procesverloop
Op 6 augustus 2019 hebben we u per e-mail bevestigd de schriftelijke subsidieaanvraag in goede orde te hebben ontvangen.
Vervolgens is er 19 augustus telefonisch contact geweest om u te informeren over de stand van zaken en u te verzoeken aanvullende informatie te geven, te weten:
- een begroting c.q. financiële onderbouwing van uw verzoek
- een verklaring waarom voor het NAJK BTW niet fiscaal aftrekbaar is

Dit verzoek om aanvullende informatie is op 22 augustus ook per e-mail gedaan.

De gevraagde informatie is door ons ontvangen op 28 augustus per e-mail ontvangen. Vervolgens is er meerdere malen per e-mail, telefonisch en persoonlijk contact geweest over de financiële onderbouwing (P x Q) en in het bijzonder van het uurloon van de projectmedewerker(s) van NAJK, de tussentijdse verhoging van de vergoeding van de voor de extern te werven kwartiermaker (€ 50.000,00 naar € 80.000,00) en de tussentijdse verhoging van de subsidieaanvraag van € 90.000,00 naar € 143.000,00. Dit heeft geleid tot verschillende aanpassingen van de projectaanvraag (ontvangen op 20 september, 24 september, 18 oktober en 25 november 2019), waaronder ook de opsplitsing van het projectvoorstel in twee fasen, namelijk fase 1.a (ontwikkelen business plan) en fase 1.b (kwartiermaken).

Op 31 januari 2020 is telefonisch besproken, en per mail schriftelijk bevestigd, om vanwege de opgelopen vertraging bij de behandeling van de subsidieaanvraag, de projectperiode aan te passen van 15 februari 2020 tot 15 juni 2020.

- 31 JULI 2020 -

Directoraat-generaal Agro
Directie Europees,
Internationaal en Agro
economisch beleid

Ons kenmerk
DGA-EIA / 19208162

Op 3 maart 2020 ben ik geïnformeerd over het feit dat de Europese Commissie niet akkoord ging met de gekozen wettelijke basis als rechtvaardiginggrond voor de staatssteun. Uw collega 5.1.2.e is hiervan direct mondeling op de hoogte gesteld.

Op 17 juli 2020 ben ik geïnformeerd over het positieve besluit van de Europese Commissie op uw aanvraag. Hierover heb ik u 20 juli 2020 telefonisch op de hoogte gebracht. U heeft daarbij aangegeven dat het project, hoewel conform het voorstel op 15 februari 2020 begonnen, vanwege de COVID-19 crisis vertraging heeft opgelopen Dit heeft u per mail d.d. 24 juli 2020 schriftelijk bevestigd. De beschikking is hierop aangepast.

1.2 Beoordeling van uw aanvraag
Het project zoals beschreven in uw aanvraag past binnen het kader van de in het Regeerakkoord van kabinet Rutte III aangekondigde beleidsinzet om het potentieel van de Nederlandse agro-foodsector te benutten t.b.v. een duurzame voedselvoorziening. Aandacht voor de continuïteit van gezinsbedrijven wordt hierbij als cruciaal gezien. Dit is mede bevestigd in de Visie LNV. De kern van dit beleid is om jonge boeren te ondersteunen bij de overname van het gezinsbedrijf en de financiering van investeringen in innovatie via een bedrijfsovernamefonds. Hiervoor is door het kabinet € 75 miljoen beschikbaar gesteld. Zoals ik in mijn brief aan de Tweede Kamer van 9 januari 2019 heb aangekondigd, heb ik ervoor gekozen om de beschikbare financiële middelen te gebruiken voor een financieringsinstrument als ook voor een opleidings- en coachingstraject. Dit laatste traject wordt ingevuld door het onder auspiciën van het Regieorgaan SIA in opdracht van LNV te ontwikkelen Programma duurzame bedrijfsovername (in het kader van het SIA programma praktijkkennis Voedsel en Groen). SIA zal de ervaringen van het Kenniscentrum kunnen gebruiken om het programma duurzame bedrijfsovername te verbeteren en omgekeerd zal het Kenniscentrum inzichten opgedaan in het programma in de praktijk kunnen testen. Daarmee past de oprichting van een Kenniscentrum Bedrijfsovername waarvoor de subsidie wordt aangevraagd binnen de beleidskaders en heeft het de potentie om bij te dragen aan de beleidsdoelstellingen.

1.3 Europeesrechtelijke aspecten
Op grond van artikel 7, van de Kaderwet EZK- en LNV-subsidies verleen ik geen subsidie als dit naar mijn oordeel leidt tot het verlenen van ongeoorloofde staatssteun in de zin van artikel 107 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (hierna: VWEU).

Op basis van uw aanvraag kom ik tot het oordeel dat de subsidie verstrekt kan worden op grond van verordening (EU) nr. 702/2014 van de Commissie van 25 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun inde landbouw- en bosbouwsector en in plattelandsgebieden op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie met de interne markt verenigbaar worden verklaard (Pb EU 2014, L 193/33-36), met name artikel 21.

Dit artikel verklaart steun voor acties inzake kennisoverdracht en voorlichting verenigbaar met de interne markt en vrijgesteld van de voorgenoemde

aanmeldingsverplichting uit artikel 108, derde lid, VWEU, mits wordt voldaan aan de voorwaarden uit het tweede tot en met het achtste lid van het desbetreffende artikel, alsmede aan de voorwaarden uit het hoofdstuk I van Verordening (EU) nr. 702/2014.

De activiteit waarvoor de subsidie wordt aangevraagd is het opzetten van het Kenniscentrum Bedrijfsovername ten behoeve van de jonge landbouwers en landbouwers die zich voor het eerst vestigen, waar zij terecht kunnen voor voorlichting, advisering en ondersteuning bij het overnemen of opstarten van een agrarisch bedrijf. Het Kenniscentrum gaat kennis over bedrijfsovername (w.o. financieel inzicht, verdienmodellen, sociaal-emotioneel steun) bundelen en verspreiden en hiervoor een dienstenpakket ontwikkelen waarvan jonge landbouwers en overdragers gebruik kunnen maken. De voorliggende aanvraag betreft de eerste fase, het daadwerkelijk opzetten en operationaliseren van het Kenniscentrum Bedrijfsovername. De subsidieaanvrager heeft aangegeven ook voor het vervolgtraject, waaronder het ontwikkelen van dienstenpakketten, een of meerdere subsidieaanvragen in te zullen dienen.

Ik heb geconstateerd dat NAJK geen onderneming in moeilijkheden is zoals bedoeld in artikel 2, onder punt 14, van Verordening (EU) nr. 702/2014. Ik heb verder geconstateerd dat er tegen NAJK geen bevel tot terugvordering uitstaat als bedoeld in artikel 1, vijfde lid, onderdeel b, van Verordening (EU) nr. 702/2014. Voorts heb ik vastgesteld dat met de uitvoering van dit projectplan niet is begonnen dan na de aanvraag van 31 juli 2019. Er gaat derhalve - onder meer om deze reden - een stimulerend effect uit van deze subsidieverlening aan NAJK.

Beknopte informatie over deze subsidieverlening is op grond van artikel 9, eerste lid, van Verordening (EU) nr. 702/2014 gemeld aan de Europese Commissie. De volledige tekst van de onderhavige beschikking wordt gepubliceerd op de staatssteunwebsite op het internet.

De jonge boeren die willen deelnemen aan de trainingen en de kennisbijeenkomsten van het NAJK in het kader van dit programma dienen hiervoor bij het NAJK een aanvraag in te dienen overeenkomstig artikel 6, tweede lid, van de groepsvrijstellingsverordening landbouw.

1.4 Bewaartermijn boekhouding
Ik wijs u erop dat de Europese Commissie nog gedurende tien jaar na de verstrekking van deze subsidie, deze achteraf kan controleren. Ik raad u aan de relevante documenten met betrekking tot deze subsidie gedurende deze periode te bewaren.

2. Besluit
In het kader van mijn beleid gericht op landbouw verstrek ik u hierbij, op grond van artikel 2a, eerste lid, onderdeel c, van de Kaderwet EZK en LNV-subsidies, subsidie voor de voor de uitvoering van de voorbereidende activiteiten t.b.v. het opzetten van een Kenniscentrum Bedrijfsovername, waarvoor u subsidie hebt aangevraagd, te weten het opstellen van een businessplan en het aanstellen van een kwartiermaker voor fase 1 van de uitwerking van het businessplan.

Directoraat-generaal Agro
Directie Europees,
Internationaal en Agro
economisch beleid

Ons kenmerk
DGA-EIA / 19208162

2.1 Periode
Het project dient te worden uitgevoerd in de periode van 15 februari 2020 tot en met 1 april 2021 (fase 1.a: 15 februari 2020 t/m 31 oktober 2020 en, indien positief besloten is over het voortzetten van het project zoals opgenomen in de subsidieverplichting onder 2.6 punt 5, fase 1.b 1 december 2020 tot en met 1 april 2021).

2.2 Subsidiebedrag
Het subsidiebedrag bedraagt 93,4% van de volgende subsidiabele kosten, met dien verstande dat, indien ter zake van de subsidiabele kosten of een deel daarvan reeds uit anderen hoofde vanwege een bestuursorgaan of de Europese Commissie subsidie is verstrekt, slechts een zodanig bedrag aan subsidie wordt verstrekt, dat het totale bedrag aan subsidies niet meer bedraagt dan 100 % van de subsidiabele kosten. Het subsidiebedrag kan niet meer bedragen dan toegestaan volgens de toepasselijke Europese steunkaders. Dit bedrag is inclusief alle eventuele belastingen waaronder de BTW.

De subsidie wordt ten hoogste vastgesteld op € 141.810,00 inclusief BTW gelet op de gegevens opgenomen in uw aanvraag en is berekend volgens de bij uw aanvraag gevoegde begroting.

2.3 Subsidiabele kosten
Overeenkomstig artikel 21, derde lid, onderdeel a, van verordening (EU) nr. 702/2014 wordt de bijdrage vanuit de overheid ingezet om een kwartiermaker aan te nemen (1 fte) dan wel in te huren om:

1. een businessplan uit te werken t.b.v. het opzetten van een Kenniscentrum Bedrijfsovername (fase 1.a);
2. de start van het Kenniscentrum Bedrijfsovername voor te bereiden (o.a. huur huisvesting, telefoon, opzetten website)(fase 1.b);

alsmede voor projectondersteuning door medewerkers van NAJK.

De volgende, rechtstreeks aan het project toe te rekenen kosten, daadwerkelijk gemaakt in de voornoemde periode en die betaald zijn vóór 30-01-2021 (fase 1.a) en vóór 01-07-2021 (na besluit tot voortzetten fase 1.b) worden door mij subsidiabel geacht:

• interne kosten op basis van kosten per kostendrager (kostenplaats of volume-eenheid voor kostenberekening, bijvoorbeeld personeel-/arbeidsuren, apparaat/machine-uren, en overige kostendragers als output van apparaten en machines en verbruikte materialen), met een forfaitaire opslag voor indirecte kosten van 50%;

• aan derden verschuldigde kosten die direct voor de subsidiabele activiteiten worden gemaakt, bijvoorbeeld door uitbesteding van een deel van de subsidiabele activiteit en kosten van voor de subsidiabele activiteit geleverde goederen en diensten;

• reiskosten tot een maximum van 5% van de projectkosten voor zover die nodig zijn voor de kwartiermaker en projectondersteuners om het businessplan voor het

Directoraat-generaal Agro
Directie Europees,
Internationaal en Agro
economisch beleid

Ons kenmerk
DGA-EIA / 19208162

Kenniscentrum Bedrijfsovername uit te werken en om het Kenniscentrum op te zetten en te starten;

• projectmanagement

De vóór indiening van de aanvraag gemaakte kosten komen niet voor subsidie in aanmerking.

Voor de toepassing van de hierboven genoemde punten geldt, dat winstopslagen bij transacties binnen een groep alleen in aanmerking zijn genomen voor zover het gebruikelijk is om die winstopslagen ook bij soortgelijke transacties buiten de groep in rekening te brengen.

2.4 BTW
U heeft mij opgegeven dat u niet BTW-plichtig bent, zie 2.6 lid 4.d van de beschikking.

2.5 Subsidiabele kosten voor dit project
Op grond van uw projectplan en begroting raam ik de subsidiabele kosten voor dit project op € 151.810,00:

Begroting fase 1 a (1 november 2019 - 1 februari 2020)					
	Aantal uren	*Kosten uren (uurtarief € 105 per uur)*		*Materiele kosten*	
Inhuur kwartiermaker				€	40.000,00
Ontwikkelen businessplan	100	€	10.500,00	€	6.500,00
Reiskosten				€	1.500,00
Werving en selectie kwartiermaker/directeur	80	€	8.400,00	€	1.500,00
Overhead				€	1.440,00
Totaal				**€**	**69.840,00**

Begroting fase 1 b (1 februari 2020 - 1 juni 2020)					
	Aantal uren	*Kosten uren (uurtarief € 125 per uur)*		*Materiele kosten*	
inhuur kwartiermaker				€	40.000,00
Huisvesting				€	2.500,00
Reiskosten				€	1.500,00
Opzet organisatie	300	€	31.500,00	€	5.000,00
Overhead				€	1.470,00
Totaal				**€**	**81.970,00**

2.6 Subsidieverplichtingen
Aan de subsidie zijn de volgende verplichtingen verbonden:

1. U dient het project volledig uit te voeren overeenkomstig het bij de aanvraag ingediende plan en binnen de daarin voorziene tijdsduur.
2. U dient mij onverwijld een schriftelijke melding te doen zodra aannemelijk is dat de activiteiten waarvoor de subsidie is verleend niet, niet tijdig of

niet geheel zullen worden verricht of dat niet, niet geheel of niet tijdig aan de aan de subsidie verbonden verplichtingen zal worden voldaan.

3. U dient voor elke essentiële wijziging in de aard of de uitvoering van het plan mijn voorafgaande schriftelijke toestemming te vragen. Aan mijn toestemming kan ik nadere verplichtingen verbinden. Geen toestemming is vereist voor een wijziging van de in de subsidieverlening gespecificeerde kostenposten indien als gevolg van deze wijziging de omvang van een kostenpost niet meer dan 15% wijzigt of indien het bedrag van de wijziging lager is dan € 2.500.
4. Uiterlijk binnen 13 weken na de in deze beschikking genoemde einddatum dient u bij mij schriftelijk een verzoek om subsidievaststelling in. Dit verzoek dient vergezeld te gaan van:
    a. Een eindrapport waarin verloop en eindresultaten van het gesubsidieerde project zijn vastgelegd;
    b. Een gespecificeerde opgave van alle rechtstreeks aan het project toe te rekenen werkelijk gemaakte kosten, opgesteld conform de door u ingediende begroting;
    c. Een accountantsverklaring conform bijgaand controleprotocol.
    d. Een beschikking van de Belastingdienst waaruit volgt dat u voor de gesubsidieerde activiteiten niet BTW-plichtig bent.
5. U dient mij uiterlijk 31-10-2020 een tussentijds voortgangsverslag in te zenden, of eerder als fase 1.a van het project is afgerond en voordat het besluit genomen gaat worden over go-no go van fase 1.b van het project.
6. Op mijn verzoek dient u inlichtingen te verschaffen omtrent de voortgang of resultaten van het project. U bent verplicht om op mijn verzoek medewerking te verlenen aan een evaluatie van het beleid op grond waarvan deze subsidie is verstrekt. Deze verplichtingen gelden tot vijf jaar na de datum van de beschikking tot subsidievaststelling.
7. U doet mij onverwijld schriftelijke mededeling van de indiening bij de rechtbank van een verzoek tot het op u van toepassing verklaren van de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen, tot verlening van surseance van betaling aan u of tot faillietverklaring van u.
8. U voert het project uit in overeenstemming met de verplichtingen, opgenomen in artikel 21 van verordening (EU) nr. 702/2014 van de Commissie van 25 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun inde landbouw- en bosbouwsector en in plattelandsgebieden op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie met de interne markt verenigbaar worden verklaard. Dit houdt, onder meer, in dat:
    a. de steun slechts mag worden aangewend voor de kosten van de organisatie van acties voor de verwerving van vaardigheden, waaronder opleidingscursussen, workshops en coaching,
    b. demonstratieactiviteiten en voorlichtingsacties, als bedoeld in artikel 21, derde lid, onderdeel a, van de groepsvrijstellingsverordening landbouw;
    c. de steun niet wordt toegekend in de vorm van rechtstreekse betalingen aan de begunstigden, doch slechts aan u als aanbieder van de acties inzake kennisoverdracht en voorlichting, als bedoeld

in artikel 21, vijfde lid, van de groepsvrijstellingsverordening landbouw;

d. u als aanbieder van de acties inzake kennisoverdracht en voorlichting beschikt over hiertoe gekwalificeerd en geregeld opgeleid personeel als bedoeld in artikel 21, zesde lid, van de groepsvrijstellingsverordening landbouw, en
e. lidmaatschap van productengroepering dan wel organisatie, geen verplichting is voor deelname aan de activiteiten die in het kader van uitvoering van het projectplan georganiseerd worden. Toegang tot de steun dient, onder objectief vastgestelde voorwaarden, mogelijk te zijn voor alle ondernemingen die daarvoor in het betrokken gebied in aanmerking komen. Eventuele bijdragen van niet-leden in de kosten blijven beperkt tot de kosten van deelname aan de activiteit in kwestie als bedoeld in artikel 21, zevende lid, van de groepsvrijstellingsverordening landbouw.
f. jonge boeren die willen deelnemen aan de trainingen en de kennisbijeenkomsten van het NAJK in het kader van dit project dienen hiervoor bij het NAJK een aanvraag in te dienen overeenkomstig artikel 6, tweede lid, van de groepsvrijstellingsverordening landbouw.

9. In het geval er activiteiten door een derde of derden worden uitgevoerd, dient opdrachtverlening aan deze derde(n) plaats te vinden op basis van transparante criteria en marktconforme tarieven.

Toekenning van de subsidie voor fase 1 van het project Kenniscentrum Bedrijfsovername betekent geen automatische garantie voor toekenning van subsidies voor vervolgaanvragen die betrekking hebben op de realisatie van het project. Elke vervolgaanvraag zal opnieuw beoordeeld worden op doelmatigheid en effectiviteit.

2.7 Subsidievaststelling
De beschikking tot subsidievaststelling zal ik geven binnen 13 weken na ontvangst van uw aanvraag daartoe dan wel nadat de voor het indienen ervan geldende termijn genoemd in verplichting 4 is verstreken. Indien de beschikking niet binnen 13 weken kan worden gegeven zal ik u daarvan in kennis stellen en daarbij een redelijke termijn noemen waarbinnen de beschikking tegemoet gezien kan worden.

2.8 Voorschot
Ik verleen u bij deze een voorschot van 46% (€ 65.240,00) van € 141.810,00. Het voorschot zal worden betaald binnen zes weken na de dag van verzending van deze beschikking op uw IBAN 5.1.2.e ten name van NAJK. Het restant zal worden betaald na vaststelling van de subsidie en op basis van een onderbouwd besluit dat fase 1.b van het project doorgang kan vinden conform de in het projectplan (versie 5) op pagina 7 genoemde criteria voor go-moment.

3. Correspondentie
Alle correspondentie met betrekking tot deze subsidie dient u, met vermelding van bovenstaand verplichtingnummer, te zenden naar:

Directoraat-generaal Agro
Directie Europees,
Internationaal en Agro
economisch beleid

Ons kenmerk
DGA-EIA / 19208162

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
t.a.v. Directie EIA/Team ACE
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

5.1.2.e

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
namens deze:

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

Als u het niet eens bent met deze beslissing kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief een bezwaarschrift indienen. Stuur het ondertekende bezwaarschrift met een kopie van deze beslissing naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, Postbus 40219, 8004 DE, Zwolle. Op onze internetsite www.mijn.rvo.nl/bezwaar vindt u meer belangrijke informatie over het indienen van een bezwaarschrift. Dit besluit is verzonden op de in de aanhef van deze brief vermelde datum.

Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt

Ministerie van LNV
T.a.v. 5.1.2.e
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Utrecht, 21 november 2019
Kenmerk: NAJK3382 5.1.2.e
Betreft: Projectaanvraag Een duik in de bodem 2.0

Geachte 5.1.2.e

Met veel plezier stuur ik u bij deze de aanvraag toe van het project Een duik in de bodem 2.0. Dit project zal lopen van 1 januari 2020 tot 1 januari 2023. Deze aanvraag is 21 november per mail aan u verzonden.

Mocht u naar aanleiding van deze aanvraag vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met ondergetekende.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Bijlage: Projectplan Een duik in de bodem 2.0 DEF

NAJK
Bemuurde Weerd O.Z. 12
3514 AN Utrecht

T 030 5.1.2.e
E info@najk.nl
W www.najk.nl

IBAN 5.1.2.e
KvK 40483585

OBNAJK
@NAJKtweets

Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt

Een duik in de bodem 2.0

Jongeren wegwijs maken met bodem en klimaat

Projectplan

NAJK
Bemuurde Weerd O.Z. 12
3514 AN Utrecht

T 030 5.1.2.e
E info@najk.nl
W www.najk.nl

IBAN 5.1.2.e
KvK 40483585

DBNAJK
@NAJKtweets

Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt
Bemuurde Weerd OZ 12
3514 AN Utrecht

Contactpersoon: 5.1.2.e
030-5.1.2.e
5.1.2.e @najk.nl
www.najk.nl

Kenmerk: NAJK-382 5.1.2.e

Inhoudsopgave

1. Aanleiding	**1**
2. Doelstellingen en doelgroep	**2**
3. Activiteiten	**3**
4. Organisatie	**5**
5. Resultaten	**6**
6. Planning	**7**
7. Monitoring en rapportage	**8**
8. Financieel overzicht	**9**

1. Aanleiding

De bodem is het kapitaal van het agrarisch bedrijf en de basis van onze voedselproductie. Wat er onder de grond gebeurt of juist niet, bepaalt ook wat er boven de grond gebeurt. Wanneer er bijvoorbeeld weinig organische stof en bodemleven in de bodem zitten, is dit af te zien aan de gewassen die daar groeien. Ook heeft de kwaliteit van de bodem direct invloed op ons klimaat en kan de bodem in het klimaatvraagstuk een oplossing bieden.

Helaas zijn de bodemkwaliteit en de bodemvruchtbaarheid in de afgelopen jaren op verschillende plekken achteruitgegaan; afnemende gehaltes van organische stof, verdichting en verslechtering van de bodemstructuur. Hierdoor neemt ook de druk van ziekten en plagen toe. Zonder goede bodem is er minder gewasopbrengst en komt primair de voedselvoorziening onder druk te staan. De aankomende jaren zal de wereldbevolking namelijk gaan groeien. De vraag naar voedsel zal alleen maar groter worden. Kortom; een uitdaging.

Naast de uitdaging van de groeiende wereldbevolking is er ook nog de uitdaging met betrekking tot het klimaat. Door de klimaatverandering zijn er steeds vaker extreme weersomstandigheden; hoosbuien en extreme perioden met droogte. Dit heeft effect op de groei van de gewassen. In het regeerakkoord zijn afspraken gemaakt om de klimaatverandering tegen te gaan. De bodem is zeer effectief in het opslaan van CO_2. Wanneer er CO_2 in de bodem wordt opgeslagen, verbetert de bodemvruchtbaarheid en wordt de biodiversiteit verhoogd. Daarnaast kan de bodem meer water vasthouden wanneer er meer CO_2 in de bodem zit. Met het oog op de extreme weersomstandigheden waar we door het veranderende klimaat mee te maken hebben, is dit zeer belangrijk. Anderzijds moeten we ook manieren vinden hoe we emissies van broeikasgassen uit (veen)gronden kunnen beperken. Het is daarom dubbel belangrijk om verantwoord met de bodem om te gaan en werk te maken van een gezonde bodem.

De bodemkwaliteit en bodemvruchtbaarheid kunnen alleen niet van de ene op de andere dag verbeterd worden. Het is een jarenlang proces. Jonge boeren willen over veertig jaar nog kunnen boeren. Jonge boeren zijn de toekomst, zijn leergierig en zijn creatief. Uit het grote bodemonderzoek van het Nutriënten Management Instituut en communicatiebureau JEEN bleek ook dat jonge boeren in hoge mate geïnteresseerd zijn in kennis en kunde over de bodem. Een aantal onderwijsinstellingen heeft aandacht voor bodem in hun lespakket. Echter, een heel aantal agrarische onderwijsinstellingen nog niet of onvoldoende. Juist om deze redenen is het goed om met jongeren met het onderwerp bodem (en klimaat) aan de slag te gaan.

Een duik in de bodem 2.0

Studenten en AJK-leden willen we ondersteunen om kennis en kunde op peil te brengen. Zodat zij een brede en diepgaande basis (diepere duik in de bodem) hebben. Daarom richten we ons op de toekomstige boeren en erfbetreders (mbo- en hbo-studenten) en op de jonge boer van nu. Naast de BodemBattle willen wij ook BodemMasters en een intensief communicatietraject opzetten. NAJK is onafhankelijk, en daarom niet gebonden aan belangen anders dan de jonge boer juist te informeren en enthousiasmeren. Dat komt de betrouwbaarheid ten goede.

NAJK gaat met meer jongeren een diepere duik in de bodem nemen!

2. Doelstellingen en doelgroep

2.1 Doelstellingen

In het project Een duik in de bodem 2.0 wordt ingezet op de doelstellingen:

- Het bevorderen van kennis over de bodem bij toekomstige agrarische ondernemers, mbo- en hbo-studenten en jonge agrariërs, door het verspreiden van kennis.
- Het bevorderen van kunde over bodem bij toekomstige agrarische ondernemers, mbo- en hbo-studenten en jonge agrariërs, door het aanbieden van praktische handvatten.

2.2 Doelgroep

De doelgroep bestaat uit mbo- en hbo-studenten op de agrarische scholen en de jonge agrariërs (tot 35 jaar). NAJK streeft hierbij naar een diversiteit van agrarische ondernemers qua verdeling door Nederland, bedrijfsintensiteit en verdeling naar grondsoort. De dekkingsgraad van NAJK is zeer hoog. Door het project uit te voeren in samenwerking met mbo en hbo en middels communicatie is het bereik onder jonge (aankomende) agrariërs nagenoeg volledig.
Deze doelgroep vormt de toekomst van de agrarische sector in Nederland en zorgt voor een ander perspectief op de bodem.

3. Activiteiten

Er is veel kennis over de bodem beschikbaar. Deze kennis moet verder verspreid worden. Om deze kennis onder de jongeren te verspreiden moet de informatie in een vorm gegoten worden die past bij de leefwereld van de jongeren.

Projectduur: 1 januari 2020 tot 1 januari 2023

3.1 BodemBattle - ga de uitdaging aan!

NAJK gaat het spel BodemBattle inzetten, waarbij jongeren aan de slag gaan met het onderwerp bodem (en klimaat). Hiermee worden gezelligheid, spanning, actie en kennis in een avond/ dagdeel gecombineerd. Een groep van zo'n vijftien personen wordt in teams ingedeeld. De teams kunnen met het (goed) uitvoeren van verschillende opdrachten punten verdienen en zo strijden voor de winst. Op deze wijze kan op een ludieke manier ingegaan worden op het onderwerp bodem en klimaat en worden de jongeren zich bewust van de problematiek en oplossingen rondom bodem en klimaat. Hierbij een aantal voorbeelden van mogelijke opdrachten:

- Tekenopdracht: bandenspanning, klimaat, profielkuil.
- Vraagopdracht: wat betekent het als de bodem blauw kleurt? Hoeveel oppervlakte landbouwgrond in Nederland is verdicht?
- Stelling: niet-lerende grondbewerking moet voor iedereen verplicht worden.

Het winnende team gaat naar huis met een leuke prijs, namelijk een NAJK-legenmeter. Dit heeft ook betrekking op bodem (en klimaat). Het spel wordt ingeleid middels een presentatie, waar ook dieper op de onderwerpen wordt ingegaan die in het spel voorbij komen.

3.2 BodemMasters - helden van de bodem!

Voor het beste effect is het verstandig om in een groep eerst een BodemBattle te houden en een aantal weken later ook nog een workshop BodemMasters te houden. Waar in de BodemBattle een breed scala aan onderwerpen met betrekking tot bodem en klimaat wordt aangehaald, wordt in het onderdeel BodemMasters dieper ingegaan op specifieke elementen met betrekking tot bodem en klimaat. Om te zorgen dat de kwaliteit van de gastlessen/ workshops geborgd is en de informatie over bodem en klimaat te veel is om in slechts een gastles/ workshop te verwerken, wordt het opgedeeld in verschillende modules. Ook wordt er verschil gemaakt voor mbo- en hbo-studenten. Hierbij een aantal voorbeelden van mogelijke modules:

a. Chemische, biologische en fysische kant van de bodem
   Bemesting en bodemleven, structuur, textuur
b. Maatschappij en politiek
   In deze module wordt de maatschappelijke en politieke invloed op bodembeheer besproken.
c. Goed bodembeheer en klimaat
   Opslaan van CO2, veenoxidatie, zonnepanelen, derogatie

Goed bodembeheer wordt binnen dit project benaderd als een vanzelfsprekendheid: de jongeren gaan aan de slag met het wegnemen van belemmeringen (die zij ervaren) voor goed bodembeheer. De jongeren leren te denken in oplossingen, als helden van de bodem.

3.2.1 Methode: VAK-kennis

Als methode wordt er gekozen voor VAK-kennis. In VAK-kennis maakt de workshopbegeleider twee vakken op de grond. De begeleider legt de deelnemers uit dat er een aantal vragen volgen en dat iedereen daarna bedenktijd heeft (waarin er in duo's een paar minuten kan worden gespard, dit noemt men Buzzen) en positie inneemt in de vakken (waar/ niet waar – eens/ oneens). Vervolgens wordt iemand uit het juiste vak gekozen om toelichting te geven.
Niet het antwoord is van belang, maar de redenering die tot het antwoord heeft geleid. Op deze wijze doen alle jongeren actief mee; ze moeten tegelijkertijd over dat kennisgebied nadenken en discussiëren.
Verder dient deze werkvorm als indicator. Als veel jongeren een vraag in een categorie fout hebben, is dat een signaal dat dit thema of onderwerp meer toelichting nodig heeft.

Waarom Buzzen?
Voor sommige jongeren is het uitwisselen van meningen of ervaringen in een grotere groep een lastige opgave. Een gedachtewisseling in duo's is voor veel jongeren veel veiliger dan dit direct in een grote groep te doen. Door het Buzzen zijn jongeren op gang gekomen en is het daarna vaak makkelijker om deel te nemen aan het gesprek in de groep.

3.3 Communicatietraject

Alle activiteiten in het kader van Een duik in de bodem 2.0 worden ondersteund en onder een bredere doelgroep verspreid via een intensieve communicatiecampagne. De communicatie is erop gericht om agrarische jongeren te omgeven met 'gegons' rondom bodem. Een jongere moet niet alleen doordrongen zijn van het belang van goed bodembeheer, maar zal via de communicatiecampagne ook oplossingen herkennen voor de eigen uitdagingen omtrent goed bodembeheer.

In combinatie met berichtgeving in externe media, geschreven media, vlogs en nieuwsbrieven wordt een alomvattende communicatiemix aangeboden. De berichtgeving bestaat (maar niet uitputtend) uit interviews, bedrijfsreportages, tips & tricks, onderzoeksresultaten, presentaties, video's, opinie, politieke berichtgeving, ervaringsverhalen, blogs, vlogs en bodem-weetjes. Bodem-weetjes zijn korte berichtjes met daarin feitjes over de bodem. Deze worden verspreid via de sociale media kanalen van NAJK. Op deze manier wil NAJK de kennis, die gegeven wordt in de workshops, een groter bereik geven.

De communicatiemix staat garant voor een zeer groot bereik. Het uitgebreide netwerk van NAJK (8000 leden), de mbo- en hbo-scholen, de oplage van het leden- en relatieblad BNDR (9000 exemplaren), de website en de sociale mediakanalen, in combinatie met de externe media, staan hiervoor garant.

4. Organisatie

4.1 Uitvoer

NAJK zal zelf de algehele coördinatie, BodemBattles, BodemMasters en inhoud van de communicatie verzorgen.

Uitvoering BodemBattle en BodemMasters

De BodemBattle en BodemMasters blijven uitgevoerd door onze jonge, kundige medewerker. 5.1.2.e 5.1.2.e De projectmedewerker heeft zich inhoudelijk verder verdiept in bodemonderwerpen, onder andere door de contacten die er zijn met het lectoraat Bodem van Aeres hogeschool Dronten. Daarnaast is de projectmedewerker betrokken bij diverse andere projecten op het gebied van bodem, precisielandbouw en techniek, waardoor 5.1.2.e veel praktische kennis meeneemt. Bovendien is de projectmedewerker ook regelmatig te vinden op bijeenkomsten gericht met het thema bodem, waar veel van de trends op het gebied van bodem worden getoond. Daarmee blijft 5.1.2.e op de hoogte van de laatste ontwikkelingen.

Uitvoering communicatietraject

Onze communicatiespecialist zal zich bezig houden met het communicatietraject. 5.1.2.e 5.1.2.e

Algehele coördinatie

Een projectleider met agrarische opleiding en werkervaring en ervaring in het leiden van projecten zal de coördinatie, evaluatie en rapportage verzorgen. Zij is tevens werkzaam op het eigen melkveebedrijf.

4.2 Opleidingstraject

De projectmedewerker zal zich blijven bijscholen, omdat het vakgebied zich blijft ontwikkelen. Hiervoor zijn in jaar 1,2 en 3 respectievelijk 9, 4 en 4 cursusdagen gebudgetteerd.

5. Resultaten

Concreet worden via de activiteiten de volgende resultaten geboekt:

BodemBattle (225 deelnemers per jaar)

- 15 groepen van vijftien jonge agrarische ondernemers of agrarische studenten hebben de BodemBattle gespeeld

BodemMasters (225 deelnemers per jaar)

- 15 groepen van vijftien jonge agrarische ondernemers of agrarische studenten hebben BodemMasters gevolgd.

Communicatietraject

Dankzij de communicatiemix zal aanvullend op het bereik van de directe activiteiten, een bijna volledige dekkingsgraad van boeren in Nederland bereikt worden.

6. Planning

Het project ‘Een duik in de bodem 2.0’ start 1 januari 2020 en heeft een looptijd tot 1 januari 2023. De planning voor de ontwikkeling en uitvoering van de activiteiten is:

januari 2020 – maart 2020:
- werving deelnemers
- uitvoering BodemBattle
- ontwikkeling BodemMasters
- opzetten communicatietraject

april 2020 – mei 2020:
- werving deelnemers
- uitvoering BodemBattle
- uitvoering en ontwikkeling BodemMasters
- implementatie communicatietraject

juni 2020 – augustus 2020:
- tussentijdse evaluatie, bijwerken materiaal
- implementatie communicatietraject

september 2020 – mei 2021:
- werving deelnemers
- uitvoering BodemBattle
- uitvoering en ontwikkeling BodemMasters
- implementatie communicatietraject

juni 2021 – augustus 2021:
- tussentijdse evaluatie, bijwerken materiaal
- implementatie communicatietraject

september 2021 – mei 2022:
- werving deelnemers
- uitvoering BodemBattle
- uitvoering BodemMasters
- implementatie communicatietraject

juni 2022 – augustus 2022:
- tussentijdse evaluatie, bijwerken materiaal
- implementatie communicatietraject

september 2022 – december 2022:
- werving deelnemers
- uitvoering BodemBattle
- uitvoering BodemMasters
- implementatie communicatietraject
- eindevaluatie en eindrapportage

7. Monitoring en rapportage

7.1 Monitoring

De activiteiten die worden georganiseerd in het kader van Een duik in de bodem 2.0, zullen worden geregistreerd door middel van registratieformulieren. Op deze formulieren zal de volgende informatie worden vastgelegd:

- datum en plaats
- soort bijeenkomst
- deelnemers
- naam begeleider

Aan de hand van deze registratieformulieren wordt ieder kwartaal bekeken in hoeverre het aantal georganiseerde bijeenkomsten voldoet aan de gestelde aantallen in het activiteitenschema van het project. Daarnaast zullen de uren die door de medewerkers worden besteed aan de projectactiviteiten, worden vastgelegd door middel van tijdschrijven. Ook hier wordt per kwartaal bekeken in hoeverre dit overeenkomt met de afgesproken besteding van tijd. Zowel de registratieformulieren als het tijdschrijven van medewerkers zullen worden geadministreerd en zijn op verzoek van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit te overleggen.

Om het materiaal continu aan te laten sluiten bij de doelgroep en actueel te houden, zal de workshop altijd worden nabesproken met de organisator vanuit het onderwijs of AJK.

7.2 Rapportage aan ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

De rapportage aan het ministerie bestaat uit een schriftelijke rapportage. De eerste rapportage wordt twaalf maanden na de start van het project uitgebracht. De volgende verslagen worden uitgebracht over de daaropvolgende periode van twaalf maanden. In de rapportage zal een toelichting gegeven op de stand van zaken met betrekking tot de in het projectplan besproken resultaten.

7.3 Overig

Er is financiële ruimte gereserveerd voor het laten opstellen van de accountantsverklaring.

8. Financieel overzicht

8.1 Begroting 'Een duik in de bodem 2.0'

Periode 1 januari 2020 t/m 1 januari 2023.

NAJK is niet BTW-plichtig. Alle kosten zijn daarom inclusief eventuele BTW.

Een duik in de bodem
1 januari 2020 t/m 1 januari 2023
Uurtarief = 125,00 euro (inclusief overhead)

		jaar 1			jaar 2			jaar 3			
Activiteit	**Werkzaamheden**	**Uren**	**q**	**Materiele kosten**	**Uren**	**q**	**Materiele kosten**	**Uren**	**q**	**Materiele kosten**	**Totaal**
3.1 BodemBattle											
Projectmanagement	Planning, afstemming, overleg, financieel management	€ 3.250,00	26		€ 3.250,00	26		€ 3.250,00	26		€ 9.750,00
Ontwikkeling	Verbeteren en aanpassen	€ 2.500,00	20		€ 2.500,00	20	€ 400,00	€ 2.500,00	20	€ 200,00	€ 8.100,00
Werving	werving	€ 3.750,00	30	€ 400,00	€ 3.750,00	30	€ 200,00	€ 3.750,00	30	€ 100,00	€ 11.950,00
Begeleiding	Afstemming en planning	€ 1.875,00	15		€ 1.875,00	15		€ 1.875,00	15		€ 5.625,00
	Voorbereiding	€ 5.535,00	45		€ 5.535,00	45		€ 5.535,00	45		€ 16.605,00
	Begeleiding	€ 13.125,00	105		€ 13.125,00	105		€ 13.125,00	105		€ 39.375,00
Reiskosten				€ 1.050,00			€ 1.050,00			€ 1.050,00	€ 3.150,00
	SUBTOTAAL	€ 30.035,00	241	€ 1.450,00	€ 30.035,00	241	€ 1.650,00	€ 30.035,00	241	€ 1.350,00	€ 94.555,00
3.2 BodemMasters											
Projectmanagement	Planning, afstemming, overleg, financieel management	€ 4.375,00	35		€ 4.375,00	35		€ 4.375,00	35		€ 13.125,00
Ontwikkeling	Invulling programma	€ 16.875,00	135								€ 16.875,00
	Lesmateriaal			€ 1.000,00			€ 1.000,00			€ 1.000,00	€ 3.000,00
	Verbeteren en aanpassen				€ 5.000,00	40		€ 3.750,00	30		€ 8.750,00
Werving	werving	€ 5.625,00	45	€ 225,00	€ 5.625,00	45		€ 5.625,00	45		€ 17.100,00
Begeleiding	Afstemming en planning	€ 2.812,50	23		€ 2.812,50	23		€ 2.812,50	23		€ 8.437,50
	Voorbereiding	€ 7.380,00	60		€ 7.380,00	60		€ 7.380,00	60		€ 22.140,00
	Begeleiding	€ 15.000,00	120		€ 15.000,00	120		€ 15.000,00	120		€ 45.000,00
Reiskosten				€ 1.050,00			€ 1.050,00			€ 1.050,00	€ 3.150,00
	SUBTOTAAL	€ 52.067,50	418	€ 2.275,00	€ 40.192,50	323	€ 2.050,00	€ 38.942,50	313	€ 2.050,00	€ 137.577,50
3.3 Communicatietraject											
Projectmanagement	Planning, afstemming, overleg, financieel management	€ 1.625,00	13		€ 1.625,00	13		€ 1.625,00	13		€ 4.875,00
Ontwikkeling	Video's & vlogs	€ 3.750,00	30	€ 4.500,00							€ 8.250,00
	Thema-artikelen	€ 3.750,00	30	€ 140,00	€ 3.750,00	30	€ 140,00	€ 3.750,00	30	€ 140,00	€ 11.670,00
	Gadget			€ 1.800,00			€ 1.800,00			€ 1.800,00	€ 5.400,00
	Overige communicatie	€ 1.875,00	15	€ 200,00	€ 1.875,00	15	€ 200,00	€ 1.875,00	15	€ 200,00	€ 6.225,00
	SUBTOTAAL	€ 11.000,00	88	€ 6.640,00	€ 7.250,00	58	€ 2.140,00	€ 7.250,00	58	€ 2.140,00	€ 36.420,00
4.2 Opleidingstraject											
Projectmanagement	Planning, afstemming, overleg, financieel management	€ 1.250,00	10		€ 1.250,00	10		€ 1.250,00	10		€ 3.750,00
Deelnemen training		€ 9.000,00	72	€ 15.000,00	€ 4.000,00	32	€ 6.500,00	€ 4.000,00	32	€ 6.500,00	€ 45.000,00
Reiskosten				€ 630,00			€ 280,00			€ 280,00	€ 1.190,00
	SUBTOTAAL	€ 10.250,00	82	€ 15.630,00	€ 5.250,00	42	€ 6.780,00	€ 5.250,00	42	€ 6.780,00	€ 49.940,00
7.1 Evaluatie											
Evaluatie	Uitvoeren evaluatie	€ 1.875,00	15		€ 1.875,00	15		€ 1.875,00	15		€ 5.625,00
	Opstellen evaluatierapportage	€ 3.750,00	30		€ 3.750,00	30		€ 3.750,00	30		€ 11.250,00
	SUBTOTAAL	€ 5.625,00	45		€ 5.625,00	45		€ 5.625,00	45		€ 16.875,00
7.2 Verslaglegging		€ 1.875,00	15		€ 1.875,00	15		€ 2.500,00	15	€ 5.000,00	€ 11.250,00
7.3 Overig		€ 3.750,00	30	€ 750,00	€ 3.750,00	30	€ 750,00	€ 3.750,00	30	€ 750,00	€ 13.500,00
	SUBTOTAAL	€ 5.625,00	45	€ 750,00	€ 5.625,00	45	€ 750,00	€ 6.250,00	45	€ 5.750,00	€ 24.750,00
Totalen		€ 114.802,50		€ 26.745,00	€ 93.977,50		€ 13.370,00	€ 93.352,50		€ 18.070,00	€ 360.117,50

8.2 Financiering

De totale financiering bedraagt € 360.117,50
NAJK verzoekt het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit jaarlijks een bijdrage over te maken op rekening 5.1.2.e t.n.v. N.A.J.K o.v.v. Project Een duik in de bodem 2.0

8.3 Toelichting begroting en financiering

De paragraafnummers in de begroting verwijzen naar de paragraven in het projectplan.

Alle activiteiten in het kader van het project 'Een duik in de bodem 2.0' worden door NAJK uitgevoerd. Er wordt dus geen extern personeel ingehuurd om de activiteiten uit te voeren. Wel wordt de kennis uit andere bodemprojecten gebruikt als input voor de ontwikkeling van de lessen.

In de begroting is een onderscheid gemaakt tussen jaar 1, 2 en 3. Dit komt omdat de kosten in de jaren verschillen. In het eerste jaar zijn er, in tegenstelling tot het 2e en 3e jaar, ontwikkelkosten voor de BodemMaster meegenomen. Echter, in de jaren 2 en 3 worden juist kosten voor verbetering en aanpassing en evaluatie meegenomen. Voor de BodemBattle zijn geen kosten meegenomen voor de ontwikkeling en de aanschaf van materialen, omdat we het bestaande spel willen gaan blijven inzetten (dit spel is eerder ontwikkeld t.b.v. een pilot).

In de financiering is er nadrukkelijk voor gekozen om geen deelnemersbijdrage te vragen. Goed bodembeheer is van groot maatschappelijk belang. Twee derde van het landoppervlak in Nederland wordt beheerd door boeren. Om hen allemaal te laten meebewegen hebben we besloten geen drempel op te werpen.

NAJK is niet BTW-plichtig. Alle kosten zijn daarom inclusief eventuele BTW.

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

NAJK
T.a.v. 5.1.2.e
Bemuurde Weerd O.Z. 12
3514 AN UTRECHT

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Behandeld door
5.1.2.e
T 070 5.1.2.e

Ons kenmerk
DGA / 19310402

Uw kenmerk
NAJK3382 5.1.2.e

Bijlage(n)
1 (controleprotocol)

Datum - 2 1 JAN. 2020 -
Betreft Subsidiebeschikking 'Duik in de Bodem 2.0', Verplichtingennummer 1400010808

Geachte 5.1.2.e,

1. Aanvraag
Op 22 november 2019 ontving ik uw brief van 21 november 2019, waarin u subsidie aanvraagt voor het project een duik in de bodem 2.0. U heeft daarbij een projectplan en begroting aan mij overgelegd.

1.1 Beoordeling van uw aanvraag
Het project zoals beschreven in uw aanvraag past binnen het kader van het LNV beleid rond duurzaam bodembeheer. De kern van dit beleid is dat alle Nederlandse landbouwbodem in 2030 duurzaam worden beheerd.

1.2 Europeesrechtelijke aspecten
Op grond van artikel 7 van de Kaderwet EZK- LNV- subsidies verleen ik geen subsidie als dit naar mijn oordeel leidt tot het verlenen van ongeoorloofde staatssteun in de zin van artikel 107 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (hierna: VWEU).

Op basis van uw aanvraag kom ik tot het oordeel dat de subsidie verstrekt kan worden op grond van verordening (EU) nr. 702/2014 van de Commissie van 25 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun inde landbouw- en bosbouwsector en in plattelandsgebieden op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie met de interne markt verenigbaar worden verklaard (Pb EU 2014, L 193/33-36), met name artikel 21.

Dit artikel verklaart steun voor acties inzake kennisoverdracht en voorlichting verenigbaar met de interne markt en vrijgesteld van de voorgenoemde aanmeldingsverplichting uit artikel 108, derde lid, VWEU, mits wordt voldaan aan de voorwaarden uit het tweede tot en met het achtste lid van het desbetreffende artikel, alsmede aan de voorwaarden uit hoofdstuk I van Verordening (EU) nr 702/2014.

Ik heb geconstateerd dat het NAJK geen onderneming in moeilijkheden is zoals bedoeld in artikel 2, onder punt 14, van Verordening (EU) nr. 702/2014. Ik heb verder geconstateerd dat er tegen het NAJK geen bevel tot terugvordering uitstaat als bedoeld in artikel 1, vijfde lid, onderdeel b, van Verordening (EU) nr.

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

Ons kenmerk
DGA / 19310402

702/2014. Voorts heb ik vastgesteld dat met de uitvoering van dit projectplan niet is begonnen dan na de aanvraag van 21 november 2019.

Er gaat derhalve - onder meer om deze reden - een stimulerend effect uit van deze subsidieverlening aan het NAJK.
Beknopte informatie over deze subsidieverlening is op grond van artikel 9, eerste lid, van Verordening (EU) nr. 702/2014 gemeld aan de Europese Commissie. De volledige tekst van de onderhavige beschikking wordt gepubliceerd op de staatssteunwebsite op het internet.

1.3 Bewaartermijn boekhouding
Ik wijs u erop dat de Europese Commissie nog gedurende tien jaar na de verstrekking van deze subsidie, deze achteraf kan controleren. Ik raad u aan de relevante documenten met betrekking tot deze subsidie gedurende deze periode te bewaren.

2. Besluit
In het kader van mijn beleid gericht op duurzaam bodembeheer verleen ik u hierbij, op grond van artikel 2a, eerste lid, onderdeel c van de Kaderwet EZK- LNV -subsidies, subsidie voor de voor de uitvoering van de activiteiten genoemd in het projectplan een duik in de bodem 2.0 waarvoor u subsidie hebt aangevraagd.

2.1 Periode
Het project dient te worden uitgevoerd in de periode van 1 januari 2020 tot 1 januari 2023.

2.2 Subsidiebedrag
Het subsidiebedrag zal 100% van de volgende subsidiabele kosten bedragen, met dien verstande dat, indien ter zake van de subsidiabele kosten of een deel daarvan reeds uit anderen hoofde vanwege een bestuursorgaan of de Europese Commissie subsidie is verstrekt, slechts een zodanig bedrag aan subsidie wordt verstrekt, dat het totale bedrag aan subsidies niet meer bedraagt dan 100% van de subsidiabele kosten.

Dit bedrag is inclusief alle eventuele belastingen waaronder de BTW.

De subsidie wordt ten hoogste vastgesteld op € 360.117,50 incl. BTW gelet op de gegevens opgenomen in uw aanvraag en is berekend volgens de bij uw aanvraag gevoegde begroting.

2.3 Subsidiabele kosten
De volgende, rechtstreeks aan het project toe te rekenen kosten, daadwerkelijk gemaakt in de voornoemde periode en die betaald zijn vóór 2 april 2023 worden door mij subsidiabel geacht:
• interne kosten op basis van een forfaitair vastgesteld uurtarief van €125;
• aan derden verschuldigde kosten die direct voor de subsidiabele activiteiten worden gemaakt, bijvoorbeeld door uitbesteding van een deel van de subsidiabele activiteit en kosten van voor de subsidiabele activiteit geleverde goederen en diensten;
• reiskosten tot een maximum van 2% van de projectkosten;

• projectmanagement, met dien verstande dat ten hoogste 10% van de projectkosten in aanmerking is genomen.

De vóór indiening van de aanvraag gemaakte kosten komen niet voor subsidie in aanmerking.

Voor de toepassing van de hierboven genoemde punten geldt, dat winstopslagen bij transacties binnen een groep alleen in aanmerking zijn genomen voor zover het gebruikelijk is om die winstopslagen ook bij soortgelijke transacties buiten de groep in rekening te brengen.

2.4 BTW
U heeft mij opgegeven dat u niet BTW- plichtig bent . Derhalve kunt u de door u aan derden te betalen BTW niet met de fiscus verrekenen. Het u verleende bedrag is daarom gebaseerd op de projectkosten inclusief de door u aan derden te betalen BTW.

2.5 Subsidiabele kosten voor dit project
Op grond van uw projectplan en begroting raam ik de subsidiabele kosten voor dit project op:

-BodemBattle	€ 94.555,-
-BodemMasters	€ 137.577,50
-Communicatietraject	€ 36.420,-
-Opleidingstraject	€ 49.940,-
-Evaluatie	€ 16.875,-
-verslaglegging en overig	€ 24.750,-
Totaal	€ 360.117,50

2.6 Verplichtingen
Aan de subsidie zijn de volgende verplichtingen verbonden:

1. U dient het project volledig uit te voeren overeenkomstig het bij de aanvraag ingediende plan en binnen de daarin voorziene tijdsduur.
2. U dient mij onverwijld een schriftelijke melding te doen zodra aannemelijk is dat de activiteiten waarvoor de subsidie is verleend niet, niet tijdig of niet geheel zullen worden verricht of dat niet, niet geheel of niet tijdig aan de aan de subsidie verbonden verplichtingen zal worden voldaan.
3. U dient voor elke essentiële wijziging in de aard of de uitvoering van het plan mijn voorafgaande schriftelijke toestemming te vragen. Geen toestemming is vereist voor een wijziging van de in de subsidieverlening gespecificeerde kostenposten indien als gevolg van deze wijzing de omvang van een kostenpost niet meer dan 15% wijzigt. Aan mijn toestemming kan ik nadere verplichtingen verbinden.
4. U dient mij schriftelijk verslag uit te brengen over de voortgang van het project. In dit verslag dient duidelijk inzicht te worden gegeven in de voortgang van het project in vergelijking met de voorziene tijdsduur en kosten zoals opgenomen in het door u ingediende projectplan. Het eerste verslag brengt u uit over de periode van zes maanden na de datum van de beschikking; de volgende verslagen steeds over de daarop volgende periode van twaalf maanden. Alle verslagen dienen binnen twee maanden na afloop van de betrokken periode bij mij ingediend te zijn.

5. De inrichting van uw administratie dient zodanig te zijn dat deze aansluit bij de door u ingediende begroting en daaruit te allen tijden op eenvoudige en duidelijke wijze de rechtstreeks aan het project te rekenen kosten kunnen worden afgelezen. Ter zake van de loonkosten dient door middel van een urenadministratie vastgestelde urenverantwoording aanwezig te zijn.
6. Op mijn verzoek dient u inlichtingen te verschaffen omtrent de voortgang of resultaten van het project. U bent verplicht om op mijn verzoek medewerking te verlenen aan een evaluatie van het beleid op grond waarvan deze subsidie is verstrekt. Deze verplichtingen gelden tot vijf jaar na de datum van de beschikking tot subsidievaststelling.
7. U doet mij onverwijld schriftelijke mededeling van de indiening bij de rechtbank van een verzoek tot het op u van toepassing verklaren van de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen, tot verlening van surseance van betaling aan u of tot faillietverklaring van u.
8. Uiterlijk binnen 13 weken na de in deze beschikking genoemde einddatum dient u bij mij schriftelijk een verzoek om subsidievaststelling in. Dit verzoek dient vergezeld te gaan van:
    a. Een eindrapport waarin verloop en eindresultaten van het gesubsidieerde project zijn vastgelegd;
    b. Een gespecificeerde opgave van alle rechtstreeks aan het project toe te rekenen werkelijk gemaakte kosten, opgesteld conform de door u ingediende begroting;
    c. Een controleverklaring conform bijgaand controleprotocol;

9. U dient het project uit te voeren in overeenstemming met de verplichtingen, opgenomen in artikel 21 van verordening (EU) nr. 702/2014. Dit houdt, onder meer, in dat:
    a) de steun slechts mag worden aangewend voor de kosten van de organisatie van acties voor de verwerving van vaardigheden, waaronder opleidingscursussen, workshops en coaching, demonstratieactiviteiten en voorlichtingsacties, als bedoeld in artikel 21, derde lid, onderdeel a, van verordening (EU) nr. 702/2014;
    b) de steun niet wordt toegekend in de vorm van rechtstreekse betalingen aan de begunstigden, doch slechts aan u als aanbieder van de acties inzake kennisoverdracht en voorlichting, als bedoeld in artikel 21, vijfde lid, van verordening (EU) nr. 702/2014;
    c) u als aanbieder van de acties inzake kennisoverdracht en voorlichting beschikt over hiertoe gekwalificeerd en geregeld opgeleid personeel als bedoeld in artikel 21, zesde lid, van verordening (EU) nr. 702/2014, en
    d) de subsidiabele activiteiten en de resultaten daarvan onder objectief vastgestelde voorwaarden toegankelijk zijn voor alle ondernemingen die daarvoor in het betrokken gebied in aanmerking komen, als bedoeld in artikel 21, zevende lid, van verordening (EU) nr. 702/2014.
10. In het geval activiteiten door een derde of derden worden uitgevoerd, dient de opdrachtverlening aan deze derde(n) plaats te vinden (ofte hebben plaatsgevonden) op basis van transparante criteria en marktconforme tarieven.

2.7 Subsidievaststelling

De beschikking tot subsidievaststelling zal ik geven binnen 13 weken na ontvangst van uw aanvraag daartoe dan wel nadat de voor het indienen ervan geldende

termijn genoemd in verplichting 8 is verstreken. Indien de beschikking niet binnen 13 weken kan worden gegeven zal ik u daarvan in kennis stellen en daarbij een redelijke termijn noemen waarbinnen de beschikking tegemoet gezien kan worden.

2.8 Voorschot
Ik verleen u bij deze een voorschot van 25% van het genoemde subsidiebedrag € 360.117,50. Het voorschot zal worden betaald binnen zes weken na de dag van verzending van deze beschikking op uw IBAN 5.1.2.e ten name van het NAJK . Verdere voorschotten zullen op uw verzoek, bij voldoende voortgang van het project, worden overgemaakt per 1 februari 2021, 1 februari 2022, en wel ter hoogte van onderscheidenlijk € 90.029,38.

3. Correspondentie
Alle correspondentie met betrekking tot deze subsidie dient u, met vermelding van bovenstaand verplichtingnummer, te zenden naar:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
t.a.v. 5.1.2.e
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
namens deze:

5.1.2.e

5.1.2.e

Als u het niet eens bent met deze beslissing kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief een bezwaarschrift indienen. Stuur het ondertekende bezwaarschrift met een kopie van deze beslissing naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, Postbus 40219, 8004 DE, Zwolle. Op onze internetsite www.mijn.rvo.nl/bezwaar vindt u meer belangrijke informatie over het indienen van een bezwaarschrift. Dit besluit is verzonden op de in de aanhef van deze brief vermelde datum.

Controleprotocol beschikking tot (incidentele) subsidieverlening van de ministeries van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)

1. Uitgangspunten

1.1. Doelstelling

Dit protocol heeft als doel het geven van aanwijzingen over de reikwijdte en de diepgang van de controle aan de accountant, belast met de controle van de door de subsidieontvanger bij het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid (LNV) in te dienen financieel verslag opgenomen in de aanvraag om subsidievaststelling. Financiële afrekening door EZK of LNV vindt plaats op basis van het in de aanvraag tot subsidievaststelling opgenomen financieel verslag als bedoeld in artikel 50 van het Kaderbesluit nationale EZ-subsidies, voorzien van een controleverklaring van de accountant.

1.2. Definities

- *Accountant:* een registeraccountant of Accountant-Administratieconsulent als bedoeld in artikel 393, eerste lid, van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek aan wie de subsidieontvanger de opdracht heeft toegekend de aanvraag tot subsidievaststelling te controleren.
- *Subsidieontvanger:* een natuurlijke of rechtspersoon of diens gemachtigde aan wie namens EZK of LNV een subsidie is verstrekt.
- *Controleverklaring:* een schriftelijke verklaring van de accountant inhoudende een oordeel over de juistheid, de volledigheid en de financiële rechtmatigheid van een aanvraag tot subsidievaststelling.

1.3. Wet- en regelgeving

Voor de controle van het financieel verslag is de volgende wet- en regelgeving van toepassing:

- de voorwaarden en verplichtingen die in de (bijlagen bij) de beschikking tot subsidieverlening (of wijzigingen daarin) tot toetsingskader voor de accountant worden benoemd, voor zover dit de door hem te controleren financiële rechtmatigheid van het verslag betreft;
- indien de subsidieontvanger een aanbestedende dienst is volgens artikel 1.1 van de Aanbestedingswet 2012: de Aanbestedingswet 2012, het Aanbestedingsbesluit en de Gids Proportionaliteit.

Bij de uitvoering van de controle stelt de accountant vast dat:

a. in het financieel verslag:
   1°. geen kosten als subsidiabel zijn opgenomen die niet voor subsidie in aanmerking komen op grond van het toetsingskader in de beschikking tot subsidieverlening;
   2°. uitsluitend kosten als subsidiabel zijn opgenomen die zijn gemaakt binnen de subsidiabele periode en voor rekening komen van de subsidieontvanger;
b. de subsidieontvanger opgave doet van alle opbrengsten, waaronder subsidies, waarmee het programma / de activiteit waarop de subsidie betrekking heeft, mede is gefinancierd;
c. ingeval de subsidie strekt tot uitvoering van een project, kosten en opbrengsten aantoonbaar zijn gemaakt in het kader van de uitvoering van het projectplan en in overeenstemming met de bijbehorende projectbegroting waarop de beschikking tot subsidieverlening betrekking heeft.

2. Controleaanpak

2.1. Eisen voor de controleaanpak

De controle moet voldoen aan de controlestandaarden die onderdeel zijn van de nadere voorschriften Controle- en overige standaarden (NV COS), die door de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) zijn vastgesteld.
Voor de controle van aanbestedende diensten geldt dat bij aanbestedingen boven de Europese drempelbedragen voor de financiële rechtmatigheid van de in het financieel verlag opgenomen kosten de in dit protocol opgenomen goedkeuringstoleranties worden gehanteerd.

2.2. Materialiteit: goedkeuringstoleranties en gewenste zekerheid

Bij zijn oordeelsvorming over de naleving van de subsidievoorwaarden streeft de accountant naar een redelijke mate van zekerheid. Indien dit begrip voor het gebruik van statistische technieken gekwantificeerd moet worden, wordt een betrouwbaarheid van 95% gehanteerd.

Een controleverklaring met een goedkeurende strekking impliceert dat, gegeven eerder genoemde betrouwbaarheid, de maximale afwijking niet groter is dan één procent en de maximale onzekerheid niet groter is dan drie procent van het totaalbedrag aan subsidiabele kosten dat in het financieel verslag wordt verantwoord. De hierna vermelde goedkeuringstoleranties zijn in dit kader van toepassing.

Aard van de aangelegenheid	Controleverklaring			
	Goedkeurend	Met beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Afwijkingen in het financieel verslag (fouten)	<1%	≥ 1% en < 3%	N.v.t.	≥ 3%
Het niet in staat zijn om voldoende en geschikte controle-informatie te verkrijgen (onzekerheden in de controle)	<3%	≥ 3% en <10%	≥ 10%	N.v.t.

Voor de financiële rechtmatigheid worden alle geconstateerde fouten die van invloed zijn op de hoogte van de vaststelling van subsidie, voor zover mogelijk door de subsidieontvanger gecorrigeerd. Hierbij is het niet van belang of de tolerantiegrenzen worden overschreden.

Indien de accountant zowel fouten in de verantwoordingsinformatie als onzekerheden in de controle aantreft, dan weegt hij deze bij zijn oordeelsvorming altijd in onderlinge samenhang.

3. Verslaglegging

De accountant legt de uitkomsten van de controle vast in een controleverklaring. Hiervoor wordt de meest actuele NBA voorbeeldtekst HRA 3 sectie II hoofdstuk 10.3: "Controleverklaring bij een subsidiedeclaratie in de (semi)publieke sector" als basis gehanteerd. In de verklaring dient te staan dat de accountant dit accountantsprotocol heeft gevolgd.

4. Reviewbeleid

De Auditdienst Rijk (ADR) kan een review uitvoeren op de uitgevoerde accountantscontrole op deze subsidie. De accountant, die de subsidiecontrole heeft uitgevoerd, verstrekt de ADR desgevraagd alle inlichtingen en bescheiden[1].

[1] Krachtens de Comptabiliteitswet 2016 (artikel 6.3) hebben EZK en LNV bij rechtspersonen, commanditaire vennootschappen, vennootschappen onder firma en natuurlijke personen die een beroep of bedrijf uitoefenen aan wie door de Staat of een derde voor rekening of risico van de Staat rechtstreeks of middellijk een subsidie, een lening of garantie wordt verstrekt het recht kennis te nemen van (interne) jaarrekeningen, jaarverslagen en daaraan toegevoegde overige gegevens, verantwoordingen, gegevens en documenten nodig voor vaststelling van subsidies, leningen en garanties en verslagen van onderzoeken van accountants hiernaar en naar aanleiding hiervan nadere inlichtingen in te winnen en zijn EZK en LNV bevoegd inzage te vorderen in de controledossiers van de accountant die de betreffende bescheiden heeft gecontroleerd om te bepalen of bij de vaststelling kan worden gesteund op de door deze accountant uitgevoerde controle. Met betrekking tot het verlenen van inzage in het controledossier kan de accountant zich niet beroepen op de omstandigheid dat hij op grond van andere bij of krachtens de wet opgelegde verplichtingen tot geheimhouding is verplicht van in dit dossier opgenomen vertrouwelijke gegevens. EZK en LNV zijn bevoegd van stukken inzake de betreffende controle uit de controledossiers kopieën te maken.

Subsidies
POV

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
t.a.v. 5.1.2.e
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Datum : 5 oktober 2020
Kenmerk : U20045
Betreft : Aanvraag subsidie project 'Pilot integrale benchmark'

Geachte 5.1.2.e beste 5.1.2.e

Via deze brief dient de POV ten behoeve van de uitvoering van het actieplan van de Coalitie Vitale Varkenshouderij (CoViVa) een officieel subsidieverzoek in voor het project 'Pilot integrale benchmark'. In de volgende paragrafen staat een toelichting op het project en de benodigde en gevraagde financiering.

1. Toelichting op het project

Binnen het Programma Vitale Varkenshouderij is spoor 4: 'Robuuste en Gezonde Varkens in een diervriendelijke houderij'. Hierbij staan de verbetering van varkensgezondheid en -welzijn centraal, wat vraagt om kennis van en sturingsmogelijkheden op veel facetten binnen het bedrijf. Vanwege deze complexiteit wordt ingezet op een integrale benadering waarbij bedrijven inspanningen ook (h)erkend en beloond zien worden en waarbij sturing mogelijk wordt bij bedrijven die (op onderdelen) achterblijven. De Coalitie wil hiervoor een geborgde, integrale benchmarksystematiek voor varkenshouderijen ontwikkelen, waarin thema's op het gebied van zowel diergezondheid als dierwelzijn betrokken worden. De voorgestelde aanpak is geïnspireerd op de succesvolle aanpak die is gebruikt in het kader van de reductie van het antibioticagebruik in de varkenshouderij (dierdagdosering en de 'stoplichtmethode'). Op dit moment staan de volgende thema's binnen de benchmark centraal:

1. hogere varkensgezondheid
   - PRRS-vrije uitstroom
   - antibioticumgebruik
   - Salmonellastatus
   - bedrijfsgebonden aandoeningen[1]
2. Bigvitaliteit
3. Intacte staarten
4. Intacte beren

[1] Het onderdeel 'bedrijfsgebonden aandoeningen' heeft betrekking op de relatie tussen bedrijfsgebonden dierziekten (op basis van slachtlijnresultaten) enerzijds en dierwelzijn en economie anderzijds, zoals besproken in het 'expertteam gezondheidsladder' (Royal GD, FD, WUR, Min LNV en POV). Dit onderdeel moet nader uitgewerkt worden, voordat tot eventuele implementatie over kan worden gegaan.

Elk thema wordt in een module uitgewerkt, waarbij op basis van (ken)getallen bedrijven per module vergeleken kunnen worden en sturing, waar nodig, mogelijk is. Op basis van een classificatie in drie categorieën (groen, oranje, rood) per module krijgen bedrijven een dashboard met scores.
Waar relevant kunnen in de toekomst modules toegevoegd of verwijderd worden, waarmee de benchmark een dynamisch instrument wordt.

	Hogere gezondheid (PRRS)	Antibioticumgebruik	Bigvitaliteit	Intacte staarten	Intacte beren	Salmonella status
Cat. 1						
Cat. 2						
Cat. 3						

In deze systematiek wordt gewerkt met doel- in plaats van middelvoorschriften waardoor maatwerk per bedrijf mogelijk is. Ondernemers zijn het best op de hoogte van de situatie op hun bedrijf en worden aan de hand van deze systematiek in staat gesteld om te bepalen welke (management)maatregelen het best op hun bedrijf passen.
Uiteindelijk resulteert deze werkwijze in de volgende mogelijkheden:

- inzicht/monitoring: inzage cijfers voor varkenshouders (en erfbetreders)
- benchmark: vergelijken met collega varkenshouders
- verdieping: handelingsperspectief
- markt: verdienmodel op basis van wensen van concepten

In de uitvoering van het Programma Vitale Varkenshouderij wordt aandacht besteed aan al deze punten, waardoor varkenshouders optimaal gefaciliteerd worden bij het verder verbeteren van diergezondheid en dierwelzijn op hun bedrijf.

2. Tijdpad CoViVa

Het totale tijdpad voor de integrale benchmark ziet er als volgt uit:

2019-2020	2022	2025
• Normstellingen op de zes genoemde aandachtspunten vastgesteld (prioriteit bigvitaliteit en intacte staarten) • Monitor PRRS • **Benchmarkmethodiek en pilotgroep** • Doelstellingen voor 2022 en 2025 vastgesteld	• Oplevering van programmatuur keteninformatiesysteem • Opname en borging in het ketenkwaliteitssysteem (vrijwillige deelname)	• Borging in het ketenkwaliteitssysteem (verplichte deelname met minimale drempelwaarden) • Pijler PRRS is uitgebreid naar hogere gezondheid met aanvullende indicatoren voor gezondheid

3. Pilot integrale benchmark

Het totale project zoals omschreven is omvangrijk. Daarom is in overleg met het 'expertteam gezondheidsladder' besloten de integrale benchmark gefaseerd in te voeren, te beginnen met een pilot op vermeerderingsbedrijven met de volgende modules: **antibioticumgebruik, bigvitaliteit en PRRS**. In een volgende fase kunnen vleesvarkensbedrijven aangesloten worden, waarbij bijvoorbeeld Salmonella, slachtlijnresultaten en bedrijfsgebonden aandoeningen betrokken kunnen worden.

a. Antibioticumgebruik
   Hiervoor wordt de dierdagdoseringssystematiek overgenomen die de SDa hanteert. Deze systematiek is gebruiksklaar.
b. Bigvitaliteitsindex
   De ontwikkeling van een benchmark zorg voor jonge dieren is een prioritair thema voor de varkenssector, maar ook voor de overheid. De varkenssector werkt al meerdere jaren met verschillende ketenpartijen en de overheid samen in het project bigvitaliteit. In deze periode is door de Focusgroep bigvitaliteit de bigvitaliteitsindex (BVI) ontwikkeld. De BVI is ontwikkeld als tool ter ondersteuning van het management en moet nog gevalideerd worden als benchmarkinstrument. Hiervoor heeft 5.1.2.e van de Faculteit Diergeneeskunde een plan van aanpak inclusief offerte gemaakt. Meer uitleg over dit onderdeel: zie bijlage 1.
c. PRRS
   Royal GD gaat een eenduidig protocol opstellen ter vaststelling van de PRRS-status van varkensbedrijven, op basis van laboratoriumdiagnostiek en toepasbaar op alle verschillende soorten varkensbedrijven (open of gesloten, wel of geen PRRS vaccinatiebeleid etc.) in Nederland. Hierdoor wordt uniforme monitoring (en interpretatie) van PRRS mogelijk, wat de basis is voor benchmarking. Daarnaast wordt een nulmeting PRRS-status van varkensbedrijven in Nederland, inclusief bijeenbrengen van voorlopergroepen, voorbereid en opgestart. Voor deze onderdelen heeft Royal GD een plan van aanpak inclusief offerte gemaakt. Meer uitleg over dit onderdeel: zie bijlage 2.

4. Go/no-go moment

Korte termijn: uitkomst validatie en analyse

a. Indien uit de onder punt 3b genoemde validatie blijkt dat de BVI (nog) geen geschikt benchmarkinstrument is, zal de voortgang van de pilot opnieuw beoordeeld moeten worden. Mogelijk moet de BVI aangepast worden of moet een alternatief gezocht worden, voordat de pilot kan starten
b. Indien uit de onder punt 3b genoemde validatie blijkt dat de BVI een geschikt benchmarkinstrument is en er een geschikt PRRS-protocol is (punt 3c), kan de pilot verder vormgegeven worden. Dit houdt onder andere in:
   - het selecteren van deelnemende bedrijven;
   - het verzamelen van de data van de pilotbedrijven in een database;
   - het creëren van de database en een dashboard/portaal waar deze data inzichtelijk zijn voor de varkenshouder en eventueel erfbetreders;

- het ontsluiten van informatie voor deelnemende varkenshouders over bijvoorbeeld handelingsperspectief: wat kan een varkenshouder, die oranje of rood scoort op een bepaald onderdeel, doen om naar het groene gebied te bewegen?

Lange termijn: uitkomsten pilot
Afhankelijk van de uitkomsten van de pilot kan het tijdpad zoals beschreven onder punt 2 nader ingevuld worden.

5. **Onderbouwing uitvoerende instanties**
   a. Het valideren van de BVI wordt uitbesteed aan de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht, leerstoel Epidemiologie, Infectieziekten en Gezondheidszorg, onder leiding van 5.1.2.e . Deze leerstoel heeft veel expertise op het gebied van (veterinair) epidemiologische studies en beschikt daarnaast over de benodigde praktische kennis met betrekking tot bigvitaliteit.
   b. Het PRRS-onderdeel wordt uitbesteed aan Royal GD, onder leiding van 5.1.2.e Europees specialist varkensgezondheid. Royal GD is hét instituut in Nederland met uitgebreide kennis en ervaring op het gebied van veterinaire laboratoriumdiagnostiek, veterinaire monitoringsprogramma's in het algemeen en PRRS in het bijzonder. Royal GD is daarnaast betrokken geweest bij de PRRS-pilot Noord-Nederland en deze ervaring wordt gebruikt bij de uitvoering van de pilot.

Zowel de Faculteit Diergeneeskunde als Royal GD zijn bovendien vanaf het begin bij de ontwikkeling van de integrale benchmark betrokken geweest en dus volledig op de hoogte van de achtergrond en doelstelling van het project.

6. Subsidieaanvraag

- Aanvrager: Producentenorganisatie Varkenshouderij (POV)
  Contactpersoon: 5.1.2.e 5.1.2.e @pov.nl)
- Activiteit
  Dit subsidieverzoek heeft betrekking op de activiteiten die nodig zijn voor het valideren van de bigvitaliteitsindex, het opstellen van een eenduidig PRRS-protocol en het voorbereiden en opstarten van een nulmeting PRRS-status, zoals beschreven onder punt 3b en 3c. Deze activiteiten zijn uitgebreider beschreven in bijlage 1 en bijlage 2.
- Resultaat
  Het resultaat van de activiteit zal zijn:
  - een onderbouwd antwoord op de vraag of de BVI geschikt is voor toepassing als benchmarkinstrument zorg voor jonge dieren, eventueel onder welke voorwaarden of met welke aanpassingen;
  - een eenduidig protocol ter vaststelling van de PRRS-status van varkensbedrijven, op basis van laboratoriumdiagnostiek en toepasbaar op alle verschillende soorten varkensbedrijven in Nederland;
  - een voorbereide en opgestarte nulmeting PRRS-status van varkensbedrijven in Nederland.

- Uitvoerders
  - Faculteit Diergeneeskunde Universiteit Utrecht
  - Royal GD
  - Producentenorganisatie Varkenshouderij (projectmanagement)
- Looptijd
  - **Valideren BVI (inclusief verkrijgen van de dataset)**
    oktober 2020 - juni 2021
  - **Analyse PRRS-systematiek**
    Start: binnen drie maanden na gegund project
    Duur: uitwerken monitoring en interpretatie: 4 maanden, opzetten klankbordgroep en bijeenkomsten: 3 maanden
- Totale kosten
  In onderstaande tabel staan de verwachte kosten voor de pilot uitgesplitst.

Onderdeel	Verwachte kosten (excl. BTW)	Verwachte kosten (incl. BTW)	Uitvoerder
Valideren BVI a. aanschaf dataset b. valideren (omvormen dataset, berekeningen en rapportage)	a. €5000,-[1] b. €47.465,-[2]	a. € 6.050,- b. € 57.433,-	a. POV b. Faculteit Diergeneeskunde
Protocol PRRS en nulmeting PRRS	€53.113,-[2]	€ 64.267,-	Royal GD
Projectmanagement	In kind bijdrage vanuit de onder-zoeksagenda		POV
Totale kosten:	**€ 105.578,-**	**€ 127.750,-**	

[1] Kosten door Topigs Norsvin, geleverd als in-kind bijdrage
[2] Kosten zoals genoemd in bijlage 1
[3] Kosten zoals genoemd in bijlage 2

De totale kosten voor de activiteit waarvoor subsidie aangevraagd wordt, zijn €105.578,- (excl. BTW). Van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit vragen wij een bijdrage van €100.000,- (excl. BTW).
Het project 'Pilot integrale benchmark' is onderdeel van de Onderzoeksagenda varkenshouderij, waarin zowel de POV als het bedrijfsleven vertegenwoordigd zijn. Naast bovenstaande gevraagde bijdrage vindt financiering van het project plaats vanuit deze onderzoeksagenda, waarvan 50% in kind en 50% cash.

- Aangevraagde subsidie
  - €100.000,- excl. BTW
  - Btw-plichtig: ja

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

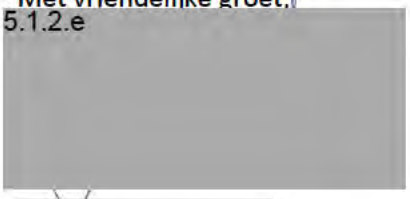

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

Bijlage 1

Gebruikswaarde 'Bigvitaliteitsindex'

Doelstelling

In de focusgroep bigvitaliteit is de 'bigvitaliteitsindex' (BVI) ontwikkeld. In de 'Pilot integrale benchmark' zal de praktische bruikbaarheid van de BVI verder uitgewerkt worden, met betrekking tot de volgende onderdelen:

1. Wat is de variatie tussen bedrijven en is er handelings- en verbeteringsperspectief?
2. Hoe is het resultaat van de bigvitaliteitsindex onder te verdelen in een stappen-/tredensystematiek zodat benchmark mogelijk wordt?
3. Wat is de relatie tussen de bigvitaliteitsindex en de beoordeling van de bigvitaliteit en bigoverleving op het bedrijf?

Plan van aanpak

Het verzamelen van bedrijfskengetallen van minimaal 50 bedrijven per bedrijfstype van 2015 tot en met 2020 (5 kalenderjaren). De POV legt de contacten met de beheerders van databestanden en verleent medewerking bij het aanleveren van de data. Voor het project volstaan geanonimiseerde data, Naam/Adres/Woonplaats of locatiedata zijn niet nodig. Bij voorkeur vergelijken we 10 verschillende categorieën bedrijven van bijvoorbeeld 1/1/2015 tot 1/1/2020, om te kijken of de index op verschillende typen bedrijven op gelijke wijze bruikbaar (toepasbaar/interpreteerbaar) is. De verschillende categorieën zijn biologisch (concept), vermeerderaars/gesloten, genetica zeugen en bedrijfsgrootte, lengte zoogperiode, toomgrootte (lev. geb). (Opmerking: dit betekent niet 500 verschillende bedrijven)

Met de verzamelde kengetallen wordt per subset de BVI berekend alsook de (big)overleving tot spenen, tot verkoop en tot slacht. Waarmee de BVI in breder perspectief geplaatst kan worden tot de productiviteit van het bedrijf.

Op basis van deze gegevens kunnen vervolgens de volgende berekeningen worden uitgevoerd:

A. Wat is de bruikbaarheid van de index afhankelijk van de vraagstelling (handelingsperspectief en benchmark)?
B. Kunnen we met 1 benchmark uit de voeten, of moeten we een benchmark per bedrijfstype (/kenmerk) gebruiken?
C. Hoe ziet de variatie in de populatie eruit: bijv. verdeling van de index (jaarbasis) van bedrijven?
D. Hoe ziet de ontwikkeling in de loop van de laatste 5 jaar er uit per groep bedrijven?
E. Welke variatie is er in de tijd binnen bedrijven en over het geheel? M.a.w. hoe stabiel is de index en wat is de optimale tijdseenheid om enerzijds relevante veranderingen op te kunnen sporen, maar niet beïnvloed te worden door normale variatie?
F. Wat is de associatie tussen de index en het aantal geleverde biggen per zeug?
G. Wat is de associatie van de index met bedrijfsgrootte?
H. Wat is de associatie van de index met bijvoorbeeld conventioneel/genetica etc.?

Begroting

Activiteit	Omschrijving	Aantal uren	Uurtarief	Bedrag (excl. BTW)
Verwerving data	Overleg dataprovider, afstemming over voorwaarden aan dataset, AVG etc.	120	€ 88,00	€10.560,00
		75	€105,00	€7875,00
	Totaal			*€18435,00*
Analyse	Data opschonen en klaarmaken voor analyses	35	€ 88,00	€ 3.080,00
	Data analyse ronde 1	120	€ 88,00	€ 10.560,00
	Tussentijdse afstemming met specialist en epidemioloog	5	€ 146,00	€ 730,00
	Vervolg data analyse	100	€ 88,00	€ 8.800,00
	Eindafstemming specialist en epidemioloog	5	€ 146,00	€ 730,00
	Totaal			*€ 23.900,00*
Rapportage	Schrijven rapportage incl. voorbereiding wetenschappelijk artikel	50	€ 88,00	€ 4.400,00
	Lezen en controleren	5	€ 146,00	€ 730,00
	Totaal			*€ 5.130,00*
Totaal				**€47.465,00**

NB Bedragen excl. BTW en indexatie en facturatie op basis van nacalculatie.

PILOT INTEGRALE BENCHMARK

'meten = weten = bijsturen = resultaat verbeteren'

PRRS-vrije uitstroom

Het PRRS-virus is een belangrijke ziekteverwekker in de Nederlandse varkenshouderij en is veroorzaker van diverse secundaire infecties. Het terugdringen van PRRS draagt bij aan een lagere ziektedruk van andere ziektekiemen en zal een positief effect hebben op de reductie van antibioticagebruik. Het uiteindelijke doel van de PRRS-aanpak is een verlaging van het voorkomen van PRRS-infecties op Nederlandse bedrijven, door te werken aan PRRS-virus vrije dieren, die het bedrijf verlaten. Er wordt ingezet op monitoring om op systematische wijze in beeld te brengen wat de status is van een bedrijf. Het op een systematische en uniforme manier inzichtelijk maken van de status is namelijk een belangrijke eerste stap voor verdere bedrijfsspecifieke aanpak van PRRS. De monitoring van PRRS is in lijn met de nieuwe Europese verordening (Animal Health Law) die landen aanspoort tot actieve aanpak van PRRS en PRRS-virus vrije uitstroom.

Dit voorstel geeft een toelichting op de bijdrage zoals GD die voorstelt te doen aan het project 'pilot integrale benchmark'' van de POV en andere samenwerkende partijen. Deze bijdrage heeft betrekking op eerder besproken onderwerpen in 2019 en sluit aan bij nieuwe PRRS aanpak binnen de Coviva:

Doelstelling:

De doelstelling is tweeledig:

1. Het opstellen van een eenduidig protocol (inclusief interpretatie) ter vaststelling van de PRRS status van varkensbedrijven op basis van laboratoriumdiagnostiek en toepasbaar op alle verschillende soorten varkensbedrijven (open of gesloten, wel of geen PRRS vaccinatiebeleid etc.) in Nederland. Hierdoor wordt uniforme monitoring (en interpretatie) van PRRS mogelijk. Deze monitoring (laboratoriumdiagnostiek) dient uitgevoerd te worden door gekwalificeerde laboratoria met gekwalificeerde testen. En de statusbepaling moet bruikbaar zijn in de stoplicht systematiek zoals voorgesteld binnen spoor 4 van Coviva.
2. Het voorbereiden en opstarten van de nul-meting PRRS status van varkensbedrijven in Nederland inclusief bijeenbrengen van voorlopergroepen.

Het *eindresultaat* van beide doelstellingen is dat er een eenduidig, uniform en geaccepteerd PRRS monitoringsschema (inclusief interpretatie) voor 'varkenshouderij BV Nederland' ontstaat, tezamen met het landelijke, representatieve beeld de PRRS status van de bedrijven in Nederland.
Dit eindresultaat levert de volgende praktische handvatten op:

- Door een uniforme, geaccepteerde PRRS monitoring wordt het mogelijk om op verschillende soorten varkensbedrijven is een startpunt bepaald van de PRRS aanpak zoals beschreven in spoor 4 Coviva.
- Omdat het resultaat van de PRRS monitoring verschillende treden of statussen zal kennen, is bij landelijke toepassing van deze monitoring benchmarking mogelijk: individuele varkenshouders kunnen zich afzetten tegen het landelijke beeld (vergelijk de systematiek zoals toegepast in het antibioticumreductiebeleid).

- Door uniforme monitoring, ontstaat helderheid tussen de verschillende schakels binnen de productieketen (‘iedereen meet met dezelfde maat’).

Plan van aanpak

Doelstelling 1:

1. Uitvoeren van literatuuronderzoek om de (on)mogelijkheden, tips en tricks voor PRRS bedrijfsstatus bepaling te inventariseren.
    - Literatuuronderzoek beperkt zich tot de meer recente literatuur (met name 2016 t/m heden).
    - Literatuuronderzoek omvat de mogelijke monstermatrices, bemonsterschema's en mogelijkheden voor diagnostische testen alsmede informatie over prevalenties.
2. Tezamen met de bij GD aanwezige kennis wordt vanuit het literatuuronderzoek een protocol opgesteld. Hierbij zal specifiek aandacht gegeven worden aan:
    - De definitie van 'PRRS bedrijfsstatus',
    - De monstermatrix (bloed, speeksel, 'processing fluid' etc.);
    - Type laboratoriumtesten (PCR, ELISA, sequencing etc.);
    - Bemonsterschema (welke dieren, welke aantallen, welke frequenties, wel/niet poolen);
    - Interpretatie van laboratoriumresultaten;
    - Kwaliteitseisen laboratoriumdiagnostiek;
    - Het al dan niet aanwezig zijn van virus/afweer ten gevolge van vaccinatie;
    - Verschillende typen bedrijven;

Doelstelling 2:

Samen met een klankbord groep en daarmee in afstemming met de stakeholders wordt op basis van de resultaten uit doelstelling 1 een monitoringsschema geformuleerd.

Onderdeel	Omschrijving	2021 Uren / stuks	Totaal Totaal
FASE 1			-
Uitwerken monitoring en interpretatie			
			-
	Productmanagement / marktmanagement	16	2.368
	Dierenarts	100	19.600
	R&D staf / veterinair epidemiologen	50	9.800
			-
Subtotaal			€ 31.768
Opstellen monitoring plan, bijeenkomsten klankbordgroep			
			-
voorbereiden: bijeenkomst	Productmanagement / marktmanagement	8	1.184
2x8 dierenartsen; 2*8 overig	Dierenarts	8	1.568
	R&D staf / veterinair epidemiologen	8	1.568
	Staf adviseur / specialist	16	2.592
4 bijeenkomsten bijwonen	Productmanagement / marktmanagement	16	2.368
idem	Dierenarts	16	3.136
			-
deelname klanbord/stakeholder	vergoeding dierenarts	32	3.200
	Vergoeding overig	32	3.200
			-
Subtotaal			€ 18.816
Niet aftrekbare voorbelasting	Niet aftrekbare voorbelasting		-
Onvoorzien	Onvoorzien	5%	2.529
Totaal excl. btw			€ 53.113
Totaal incl. btw			€ 64.267

Tijdpad

Start : Binnen 3 maanden na gegund project
Duur: Uitwerken monitoring en interpretatie: 4 maanden
Opzetten klankbordgroep en bijeenkomsten 3 maanden

50

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Producenten Organisatie Varkenshouderij
t.a.v. 5.1.2.e
Postbus 240
8000 AE ZWOLLE

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Behandeld door
5.1.2.e
T 070 [redacted] 5.1.2.e
5.1.2.e @minlnv.nl

Ons kenmerk
DGA-DAD / 20274101

Uw kenmerk

Bijlage(n)

Datum 10 DECEMBER 2020
Betreft 'Pilot integrale benchmark'

Relatienummer: 142702
Verplichtingennummer: 1400011476

Geachte 5.1.2.e,

1. Aanvraag
Op 5 oktober 2020 ontving ik uw subsidieaanvraag, met kenmerk U20045, waarin u subsidie aanvraagt voor het project 'Pilot integrale benchmark'. U heeft daarbij een projectplan en begroting aan mij overgelegd.

1.1 Beoordeling van uw aanvraag
Het project zoals beschreven in uw aanvraag past binnen het kader van het verbeteren van diergezondheid op primaire bedrijven in Nederland. De kern van dit beleid is door middel van het verbeteren van inzicht en kennis op het primaire bedrijf de diergezondheid en -welzijn op het bedrijf te verhogen. Dit vraagt om kennis van en sturingsmogelijkheden op veel facetten binnen het bedrijf. Vanwege deze complexiteit wordt ingezet op een integrale benadering waarbij bedrijven inspanningen ook (h)erkend en beloond zien worden en waarbij sturing mogelijk wordt bij bedrijven die (op onderdelen) achterblijven. Hiervoor wordt een geborgde, integrale benchmark-systematiek voor varkenshouderijen ontwikkeld. Deze aanpak is geïnspireerd op de succesvolle aanpak die is gebruikt in het kader van de reductie van het antibioticagebruik in de varkenshouderij (dierdagdosering en de 'stoplichtmethode'). Dit past binnen het streven van overheid en sectorpartijen om een verduurzaming van de veehouderij. Daarbij sluit dit project ook aan bij de gestelde doelen van het plan van de Coalitie Vitale Varkenshouderij. Hiermee is er veel draagvlak voor dit plan en is het van belang dat hier ook uitvoering aan wordt gegeven.

1.3 Europeesrechtelijke aspecten
Op grond van artikel 7, van de Kaderwet EZK- en LNV-subsidies verleen ik geen subsidie als dit naar mijn oordeel leidt tot het verlenen van ongeoorloofde staatssteun in de zin van artikel 107 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (hierna: VWEU).

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Ons kenmerk
DGA-DAD / 20274101

Op basis van uw aanvraag kom ik tot het oordeel dat de subsidie verstrekt kan worden op grond van verordening (EU) nr. 1407/2013 van de Commissie van 18 december 2013 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun (Pb EU 2013, L 352/1).

In deze verordening is een drempel vastgesteld, waaronder steunmaatregelen geacht worden niet aan alle criteria van artikel 107 VWEU te voldoen, en derhalve niet onder de aanmeldingsprocedure van artikel 108 VWEU vallen. Subsidie die deze drempel niet overschrijdt kan in principe worden verleend. Er moet dan wel aan de voorwaarden uit deze verordening worden voldaan. De Europese Commissie ziet erop toe dat deze staatssteunregels worden nageleefd en de voorwaarden in acht worden genomen.

Eén van de voorwaarden is dat het totale bedrag van de-minimissteun dat is verleend aan één onderneming niet hoger mag zijn dan € 200.000,- over een periode van drie belastingjaren. Dit plafond is van toepassing ongeacht de vorm van de steun en ongeacht het daarmee beoogde doel. De vereiste de-minimisverklaring heeft u aan mij overgelegd.

1.4 Bewaartermijn boekhouding
Ik wijs u erop dat de Europese Commissie nog gedurende tien jaar na de verstrekking van deze subsidie, deze achteraf kan controleren. Ik raad u aan de relevante documenten met betrekking tot deze subsidie gedurende deze periode te bewaren.

2. Besluit
In het kader van mijn beleid gericht op het verbeteren van de diergezondheid, in dit geval de gezondheid van varkens in het bijzonder, en het verminderen van het gebruik van antibiotica in de veehouderij, verstrek ik u hierbij, op grond van artikel 2a, eerste lid, onderdeel b (dierenwelzijn), van de Kaderwet EZK en LNV-subsidies, subsidie voor de voor de uitvoering van het valideren van de bigvitaliteitsindex (BVI) en een analyse en uitwerking van de PRRS systematiek, waarvoor u subsidie hebt aangevraagd.

2.1 Periode
Het project dient te worden uitgevoerd in de periode van 6 oktober 2020 tot 31 december 2021.

2.2 Subsidiebedrag
Het subsidiebedrag bedraagt 95% van de volgende subsidiabele kosten, met dien verstande dat, indien ter zake van de subsidiabele kosten of een deel daarvan reeds uit anderen hoofde vanwege een bestuursorgaan of de Europese Commissie subsidie is verstrekt, slechts een zodanig bedrag aan subsidie wordt verstrekt, dat het totale bedrag aan subsidies niet meer bedraagt dan 100% van de subsidiabele kosten. Het subsidiebedrag kan niet meer bedragen dan toegestaan volgens de toepasselijke Europese steunkaders

Dit bedrag is inclusief alle eventuele belastingen waaronder de BTW.

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Ons kenmerk
DGA-DAD / 20274101

De subsidie wordt ten hoogste vastgesteld op € 100.000,- exclusief BTW gelet op de gegevens opgenomen in uw aanvraag en is berekend volgens de bij uw aanvraag gevoegde begroting.

2.3 Subsidiabele kosten
De volgende, rechtstreeks aan het project toe te rekenen kosten, daadwerkelijk gemaakt in de voornoemde periode en die betaald zijn vóór 1 april 2022 worden door mij subsidiabel geacht:

• interne kosten op basis van loonkosten tegen een uurtarief, berekend op basis van integrale kosten, welke berekening is gebaseerd op bedrijfseconomische en maatschappelijk aanvaardbare grondslagen;

• aan derden verschuldigde kosten die direct voor de subsidiabele activiteiten worden gemaakt, bijvoorbeeld door uitbesteding van een deel van de subsidiabele activiteit en kosten van voor de subsidiabele activiteit geleverde goederen en diensten;

• projectmanagement, met dien verstande dat ten hoogste 10% van de projectkosten in aanmerking is genomen.

De vóór indiening van de aanvraag gemaakte kosten komen niet voor subsidie in aanmerking.

Voor de toepassing van de hierboven genoemde punten geldt, dat winstopslagen bij transacties binnen een groep alleen in aanmerking zijn genomen voor zover het gebruikelijk is om die winstopslagen ook bij soortgelijke transacties buiten de groep in rekening te brengen.

2.4 BTW
U heeft mij opgegeven dat u BTW- plichtig bent. Derhalve kunt u de door u aan derden te betalen BTW met de fiscus verrekenen. Aangezien de BTW voor u dus geen kostenpost vormt, is mijn subsidie gebaseerd op de door u begrote kosten, uitgezonderd de BTW.

2.5 Subsidiabele kosten voor dit project
Op grond van uw projectplan en begroting raam ik de subsidiabele kosten voor dit project op:

- Valideren BVI: €52.465,- (excl. BTW)
a. aanschaf dataset
b. valideren (omvormen dataset, berekeningen en rapportage)
- Protocol PRRS en nulmeting PRRS: €53.113,- (excl. BTW)

Totaal: € 105.578,- (excl. BTW)

2.6 Subsidieverplichtingen
Aan de subsidie zijn de volgende verplichtingen verbonden:

1. U dient het project volledig uit te voeren overeenkomstig het bij de aanvraag ingediende plan en binnen de daarin voorziene tijdsduur.
2. U dient mij onverwijld een schriftelijke melding te doen zodra aannemelijk is dat de activiteiten waarvoor de subsidie is verleend niet, niet tijdig of niet geheel zullen worden verricht of dat niet, niet geheel of niet tijdig aan de aan de subsidie verbonden verplichtingen zal worden voldaan.
3. Uiterlijk binnen 13 weken na de in deze beschikking genoemde einddatum dient u bij mij schriftelijk een verzoek om subsidievaststelling in. U dient mij desgevraagd aan te tonen dat de activiteiten waarvoor de subsidie is verleend, zijn verricht en dat is voldaan aan de aan de subsidie verbonden verplichtingen, door
   een verklaring van werkelijke kosten en opbrengsten, waarin wordt aangegeven
   a. dat de activiteiten waarvoor de subsidie is verleend zijn verricht, voorzien van een korte toelichting;
   b. dat aan de aan de subsidie verbonden verplichtingen is voldaan;
   c. wat het totale bedrag van de gerealiseerde subsidiabele kosten is;
4. U dient mij uiterlijk 31-5-2021 een tussentijds voortgangsverslag in te zenden.
5. Op mijn verzoek dient u inlichtingen te verschaffen omtrent de voortgang of resultaten van het project. U bent verplicht om op mijn verzoek medewerking te verlenen aan een evaluatie van het beleid op grond waarvan deze subsidie is verstrekt. Deze verplichtingen gelden tot vijf jaar na de datum van de beschikking tot subsidievaststelling.
6. U doet mij onverwijld schriftelijke mededeling van de indiening bij de rechtbank van een verzoek tot het op u van toepassing verklaren van de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen, tot verlening van surseance van betaling aan u of tot faillietverklaring van u.
7. In het geval er activiteiten door een derde of derden worden uitgevoerd, dient opdrachtverlening aan deze derde(n) plaats te vinden op basis van transparante criteria en marktconforme tarieven.

2.7 Subsidievaststelling
De beschikking tot subsidievaststelling zal ik geven binnen 13 weken na ontvangst van uw aanvraag daartoe dan wel nadat de voor het indienen ervan geldende termijn genoemd in verplichting 3 is verstreken. Indien de beschikking niet binnen 13 weken kan worden gegeven zal ik u daarvan in kennis stellen en daarbij een redelijke termijn noemen waarbinnen de beschikking tegemoet gezien kan worden.

2.8 Voorschot
Ik verleen u bij deze een voorschot van 80% van € 100.000,-. Het voorschot van € 80.000,00 zal worden betaald binnen zes weken na de dag van verzending van deze beschikking op uw bankrekeningnummer: 5.1.2.e ten name van Vereniging Producenten Organisatie Varkenshouderij.

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Ons kenmerk
DGA-DAD / 20274101

3. Correspondentie
Alle correspondentie met betrekking tot deze subsidie dient u, met vermelding van bovenstaand verplichtingnummer 1400011476, te zenden naar:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
t.a.v. 5.1.2.e
Directie Dierlijke Agroketens en Dierwelzijn
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
namens deze:

5.1.2.e

5.1.2.e

Als u het niet eens bent met deze beslissing kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief een bezwaarschrift indienen. Stuur het ondertekende bezwaarschrift met een kopie van deze beslissing naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, Postbus 40219, 8004 DE, Zwolle. Op onze internetsite www.mijn.rvo.nl/bezwaar vindt u meer belangrijke informatie over het indienen van een bezwaarschrift. Dit besluit is verzonden op de in de aanhef van deze brief vermelde datum.

Verplichtingen

Tijdstip uitgevoerd 28-6-2022 15 04 48

Verplichting Nr	Omschrijving Verplichting	Leverancier	Leveranciernr	Verplichting Status	Goedkeuring Status	Eigenaar	Begindatum	Einddatum	Einddatum Contract	Briefnr Eindafrekening	Datum Afrekening	Verplichting Bedrag	Betaald	Openstaand	BPI
1300024922	17068767/Domus 17061652 Bijdrage uitvoeringskosten projecten Actieplan vitalisering varkenshouderij Proj.nr. 103407 en 103684	Producenten Organisatie Varkenshouderij	142702	Voltooid	Goedgekeurd	5.1.2.e	23-6-2017	31-12-2020	01-11-2019	DGA/ 20039017	2020/03/17	1.200.000,00	1.200.000,00	0,00	N
1400011476	20274101/Bhm 20290445 Pilot integrale Benchmark	Producenten Organisatie Varkenshouderij	142702	Aangegaan	Goedgekeurd, gereserveerd	5.1.2.e	2-12-2020	31-12-2022	31-12-2021			100.000,00	80.000,00	20.000,00	N
Eindtotaal												**1.300.000,00**	**1.280.000,00**	**20.000,00**	

Organisatie is gelijk aan / valt in **KD LNV**

en Verplichting Status is gelijk aan **Aangegaan** ; **Voltooid**

en Leverancier is gelijk aan **Producenten Organisatie Varkenshouderij**

Subsidies Weidegang

Subsidieaanvraag demonstratieproject *Grip op gras*: meer weiden in combinatie met een laag ruw eiwit

AAN	5.1.2.e (ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit)
VAN	5.1.2.e (Stichting Weidegang)
DATUM	4 februari 2021

Aanleiding

In de brief aan de Tweede Kamer 'Voortgang stikstofproblematiek, structurele aanpak' van 24 april 2020 geeft het kabinet aan dat het vergroten van weidegang een brede maatschappelijke wens is en bovendien een bijdrage aan de reductie van ammoniakemissie levert. De ambitie van het kabinet is een uitbreiding van dit aantal uren weidegang met 125 uren in 2021 en 250 uren vanaf 2022 waarmee een stikstofreductie van 0,8-3,7 mol/ha/jaar wordt gerealiseerd. Het kabinet geeft in dezelfde brief aan dat haar inzet is om middels het verlagen van ruw eiwitgehalte in rantsoenen tegelijkertijd een stikstofreductie van 14,4-63,4 mol/ha/jaar te realiseren. Omdat weidegras een belangrijk onderdeel is van het rantsoen is in deze notitie een integrale aanpak voor melkveebedrijven met weidegang uitgewerkt voor zowel uitbreiding van het aantal uren weidegang als verlagen van het ruw eiwit gehalte in het rantsoen. Door beide thema's samen op te pakken kunnen synergie voordelen tussen beide maatregelen worden benut en een optimale afweging worden gemaakt waar maatregelen voor de twee thema's elkaar tegenwerken. Ander belangrijk voordeel is dat door een pakket aan maatregelen te maken het voor de melkveehouder, en zijn adviseurs, overzichtelijk blijft om stappen te zetten.

Grip op gras is de sleutel om deze beide doelstellingen te combineren. Gras speelt namelijk niet alleen een belangrijke rol bij weiden maar heeft, als belangrijkste eiwitbron in het rantsoen van melkvee, ook een sleutelrol om het ruw eiwit gehalte in het rantsoen te verlagen. Bovendien kan sturen met gras een wezenlijk onderdeel vormen in het realiseren van de bredere duurzaamheidsdoelstellingen. In de praktijk van de melkveehouderij zijn er nog verschillende mogelijkheden om te sturen met gras om meer weiden mogelijk te maken en/of het ruw eiwitgehalte in het rantsoen te verlagen. Denk niet alleen aan oogstwijze (weiden of maaien en inkuilen) maar ook oogsttijdstip, conservering, graslandsamenstelling en de (verdeling van de) bemesting. Sturen met gras is vaak ook een kosteneffectieve manier om het ruw eiwitgehalte in rantsoenen te verlagen. Als de samenstelling van gras en graskuil beter aansluit op de voederbehoefte van koeien kan mogelijk zelfs op kosten worden bespaard van relatief dure eiwitrijke voedermiddelen. Door met grip op gras meer in de teelt, het oogsten (en conserveren) en het rantsoen te sturen kan daarnaast de bodem–ruwvoer-koe-mest-kringloop verder gesloten worden waarmee een bijdrage geleverd kan worden aan andere duurzaamheidsthema's.

In deze subsidieaanvraag een projectaanpak ontwikkeld om met groepen weidende melkveehouders één samenhangende aanpak te ontwikkelen en demonstreren voor meer weidegang in combinatie met een lager ruweiwitgehalte in het rantsoen. De aanpak bouwt voort op de succesvolle aanpak van de afgelopen jaren in het agenderen van vakmanschap voor gras en weidegang en het werven van nieuwe weiders. Met dit programma is de afgelopen jaren een kanteling gerealiseerd in het denken over gras en weiden bij zowel melkveehouders als erfbetreders door, zowel formele als informele wijze, effectieve samenwerking tussen een groot aantal partijen.

Aanpak

In de aanpak staat de (aspirant) weidende melkveehouder centraal en dagen we de veehouder uit om meer weiden met minder ruw eiwit in het rantsoen te combineren. Kern van het project zijn 500 melkveehouders in studiegroepen die 2 jaar door WeideCoaches begeleid worden om in de eigen specifieke bedrijfsvoering meer weiden met minder eiwit in het rantsoen te combineren. De informatie uit deze studiegroepen wordt op verschillende manieren in de hele sector verspreid:

- Brede communicatie bij de start, gedurende en na afloop van het project
- Het betrekken van de belangrijkste erfbetreders bij het project
- Het ontwikkelen van eenvoudige en robuuste concepten, tools en vuistregels om meer weiden met minder ruw eiwit in rantsoen te combineren.

Studiegroepen

500 weidende melkveehouders worden ingedeeld in 50 studiegroepen. Vanwege praktische aspecten en een maximale kennisuitwisseling tussen de melkveehouders worden de melkveehouders op basis van regio, intensiteit, aandeel weidegras in het rantsoen (dag en nacht weiden versus beperkt weiden) en melksysteem (robot of conventioneel), biologisch of gangbaar ingedeeld met melkveehouders met een vergelijkbaar profiel.

De melkveehouders worden door een WeideCoach groepsgewijs en individueel begeleid. Aan het begin van het traject en in het tweede jaar krijgen de melkveehouders individuele begeleiding van de WeideCoach om een advies op te stellen over mogelijke aanpassingen in de beweiding, grasteelt, oogst en conservering en de rantsoensamenstelling. In zo'n adviesgesprek staat een nieuwe methodiek voor rantsoenberekeningen centraal die uitgaat van de beschikbare, zelf geteelde, voerdermiddelen op het melkveebedrijf. In 6 groepsbijeenkomsten in 2 jaar en 4 digitale meetings worden de melkveehouders begeleid in het praktische management om een nieuwe aanpak met betrekking tot weiden en rantsoen te implementeren. De groepsbijeenkomst vindt bij een van de melkveehouders plaats om te stimuleren dat de melkveehouders, naast de WeideCoach, ook van andere melkveehouders nieuwe inzichten op doen. In elke groepsbijeenkomst wordt doormiddel van een FarmWalk en het beoordelen van de rantsoenen en de technische prestaties zowel stil gestaan bij de aspecten van de teelt, de oogst en conservering als de rantsoensamenstelling. Continue monitoring vindt plaats door het verzamelen van de ureumgehalten in de melk, de registratie van het aantal uren weidegang en monstername van vers gras en graskuilen.

WeideCoaches worden voor de specifieke aspecten van dit project getraind in de Praktijkschool voor Beweiding van de Stichting Weidegang. Daarbij is zowel aandacht voor de technische aspecten als voor kennis en vaardigheden om melkveehouders individueel en in groepen te begeleiden. De technische kennis voor het project wordt verzameld uit de resultaten vanfundamenteel en praktijkonderzoek, de verschillende proeftuinen en stappen die de demonstratiebedrijven van de stichting reeds op dit terrein hebben gezet.

Communicatie

Om de hele melkveehouderijsector mee te nemen in de bevindingen in het traject wordt gedurende het hele project actief gecommuniceerd. De vakpers wordt geïnformeerd over tussenresultaten en krijgt de mogelijkheid bij deelnemende melkveehouders rapportages te maken. De Weideman zal via de bekende kanalen tips vertalen voor een bredere doelgroep. En na afloop van het project worden in een minisymposium de resultaten en de ontwikkelde concepten, tools en handvatten gepresenteerd. De concepten, tools en handvatten worden ook in een aantrekkelijk format gepresenteerd zodat het voor melkveehouders en adviseurs aanspreekt en ze er direct mee aan de slag kunnen.

Betrekken erfbetreders

Om de resultaten in de hele sector verspreiden is het belangrijk deze op een goede manier te laten landen en daarvoor ook de belangrijkste erfbetreders bij het project te betrekken. Dit gebeurt op twee manieren. Ten eerste zijn er vanuit de stichting via de WeideCoaches relaties met alle belangrijke erfbetreders. Door de WeideCoaches in de praktijkschool op te leiden komt de informatie ook beschikbaar voor de buitendiensten van de verschillende erfbetreders. Daarnaast worden bij de ontwikkeling van concepten, tools en handvatten de belangrijkste erfbetreders betrokken om ervoor zorg te dragen dat alle beschikbare kennis benut is maar ook dat er een nieuwe gezamenlijke tool ontwikkeld wordt om de concepten, tools en handvatten te implementeren. De erfbetreders krijgen de mogelijkheid de tools, zoals met producten van de Stichting veelvuldig gebeurt, om te zetten naar eigen adviesproducten.

Concepten, tools en vuistregels

Door gedurende het project een aantal onderzoekers en een aantal WeideCoaches intensief met elkaar te laten samenwerken worden concepten, tools en vuistregels ontwikkeld en fijngeslepen op basis van de praktijkervaring in de studiegroepen. Randvoorwaarden voor concepten, tools en vuistregels zijn de standaard randvoorwaarden vanuit de stichting die ook voor producten als Robot & Weiden en Nieuw Nederlands Weiden zijn gebruikt: de producten moeten robuust zijn en eenvoudig voor het gros van de melkveehouders en adviseurs. De concepten, tools en vuistregels worden actief gedeeld met melkveehouders, erfbetreders en het agrarisch onderwijs (via het Lectoraat Weidegang en het NAJK worden aparte projecten opgezet om weidegang in het lespakket van het agrarisch onderwijs te integreren).

Planning en begroting

Het project start in de zomer van 2021 als de beperkingen vanwege Corona grotendeels zijn opgeheven. Omdat we midden in het beweidingsseizoen starten krijgen we de mogelijkheid de huidige stand van zaken op de deelnemende melkveebedrijven goed in beeld te brengen, waar mogelijk de eerste stappen te zetten, maar vooral ook een aanpak te ontwikkelen en voor te bereiden voor het volgende beweidingsseizoen. Vervolgens worden de melkveehouders twee beweidingsseizoenen begeleid om de aanpak te implementeren.

Parallel aan begeleiden van melkveehouders worden concepten, tools en vuistregels ontwikkeld en wordt gecommuniceerd over de bevindingen uit het project. Het project wordt in de herfst van 2023 afgerond.

De begrote kosten van het project zijn in onderstaande tabel weergegeven. Stichting Weidegang vraagt bij het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit een subsidie aan om de volledige kosten van dit project te dekken.

	2021	2022	2023	Totaal
Begeleiden melkveehouders				
Werving melkveehouders[1]	€ 25.000			**€ 25.000**
Studiegroepen[2]	€ 50.000	€ 125.000	€ 75.000	**€ 250.000**
Eén op één begeleiding[3]	€ 200.000	€ 200.000	€ 100.000	**€ 500.000**
Opleiden WeideCoaches[4]	€ 30.000	€ 30.000	€ 18.000	**€ 78.000**
Coördinatie[5]	€ 35.000	€ 35.000	€ 35.000	**€ 105.000**
Communicatie[6]	€ 60.000	€ 60.000	€ 60.000	**€ 180.000**
Betrekken erfbetreders				
Stoomcursus erfbetreders[7]	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	**€ 90.000**
Implementeren in beleid ondernemingen[8]	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	**€ 75.000**
Ontwikkelen tools[9]	€ 25.000	€ 50.000	€ 50.000	**€ 125.000**
Projectmanagement[10]	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	**€ 75.000**
Totaal excl. BTW	**€ 505.000**	**€ 580.000**	**€ 418.000**	**€ 1.503.000**
BTW	€ 106.050	€ 121.800	€ 87.780	€ 315.630
Totaal incl. BTW	**€ 611.050**	**€ 701.800**	**€ 505.780**	**€ 1.818.630**

[1]15 dagen à € 1.000 + € 10.000 Out of Pocket

[2]500 studiegroep bijeenkomsten à € 500 Euro in 3 jaar (circa 8 melkveehouders in een groep & circa 8 bijeenkomsten per studiegroep in twee jaar)

[3]Eén dag per melkveehouder à € 1.000 (4 uur adviesgesprek + plan van aanpak, 2 uur voor bezoek in 2e jaar en 2 uur voor 4x (video)bellen)

[4]Organisatie 12 opleidingsbijeenkomsten in drie jaar (per bijeenkomst 2x2,5 dag cursusleiding a € 1.000 per dag + € 1.000 externe spreker + € 500 Out of Pocket)

[5]Per jaar 30 dagen à € 1.000 coördinatie werving + opzet studiegroepen + coördinatie opleidingsdagen + 5000 Out of Pocket

[6]30 dagen à € 1.000 + € 30.000 Out of Pocket per jaar

[7]Per jaar twee stoomcursussen van 3 bijeenkomsten (per bijeenkomst 2 x 2 dagen à € 1.000 + € 1.000 OOP)

[8]15 dagen à € 1.000 + € 10.000 Out of Pocket

[9]In het eerste jaar 20 dagen à € 1.000 + € 5.000 Out of Pocket en tweede en derde jaar 40 dagen à € 1000 + € 10.000 Out of Pocket

[10]Per jaar 20 dagen a € 1.000 Euro + € 5.000 Euro Out of Pocket

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

TER INFORMATIE

Aan
5.1.2.e

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Auteur
5.1.2.e

T 070 5.1.2.e
5.1.2.e @minlnv.nl

Datum
24 september 2021

Kenmerk
DGA-DAD / 21241705

Kopie aan
5.1.2.e (DAD)

Bijlage(n)
1

nota

Subsidieaanvraag Demonstratieproject Grip op Gras

Parafenroute

5.1.2.e	DAD, 5.1.2.e 5.1.2.e	DAD, 5.1.2.e
WJZ 5.1.2.e	FEZ/FDA klantteam	

Aanleiding

Om de stikstofbronmaatregelen ‘verlaging eiwitgehalte veevoer’ en ‘meer uren weidegang’ te stimuleren en kennis en ervaring op te doen voor beide maatregelen wordt het Demonstratieproject Grip op Gras opgestart. Voor dit project is een subsidie aangevraagd van €1.818.630.

Advies

U kunt kennis nemen van de nota en akkoord gaan met de subsidieverstrekking.

Kernpunten

- De subsidie betreft een bedrag van €1.818.630 voor de looptijd van mei 2021 tot december 2023. In de beschikking wordt een voorschot van 25% van het genoemde bedrag verleend voor 2021.
- De steun wordt uitgekeerd aan Stichting Weidegang, een KMO en de organisator en ontvanger van de subsidie. Stichting Weidegang zet gelden van de subsidie onder andere in voor: de begeleiding van melkveehouders, communicatie, het betrekken van erfbetreders, de ontwikkeling van tools en projectmanagement.

Toelichting

Het demonstratieproject Grip op Gras draagt bij aan het opdoen van kennis en ervaring over het samenspel tussen weidegang en veevoer. Meer uren weiden en eiwitverlaging in het veevoer zijn twee bronmaatregelen uit de 24 april brief structurele aanpak stikstof. Het kabinet geeft in dezelfde brief aan dat haar inzet is om middels het verlagen van ruw eiwitgehalte in rantsoenen de stikstofreductie te verlagen. Omdat weidegras een belangrijk onderdeel is van het rantsoen is dit project een integrale aanpak voor melkveebedrijven met weidegang uitgewerkt voor zowel uitbreiding van het aantal uren weidegang als verlagen van het ruw eiwit gehalte in het rantsoen. Dit pakket draagt bij aan het behalen van de stikstofdoelen zoals opgesteld in de Wet Stikstofreductie en Natuurherstel (Wsn).

Ontvangen BPZ

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Kenmerk
DGA-DAD / 21241705

De steun wordt uitgekeerd aan Stichting Weidegang, een KMO en de organisator en ontvanger van de subsidie. Stichting Weidegang zet gelden van de subsidie onder andere in voor: de begeleiding van melkveehouders, communicatie, het betrekken van erfbetreders, de ontwikkeling van tools en projectmanagement. Stichting Weidegang betaalt met de steun derden, namelijk WeideCoaches die boeren begeleiden gedurende het hele project.

kopie

54

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Stichting Weidegang
T.a.v. 5.1.2.e
Nieuwe Gracht 3
2011 NB Haarlem

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Behandeld door
5.1.2.e
T 070 5.1.2.e
5.1.2.e @minlnv.nl

Ons kenmerk
DGA-DAD / 21271995

Uw kenmerk

Bijlage(n)
1

Datum - 3 0 NOV. 2021 -
Betreft Subsidiebeschikking Demonstratieproject Grip op Gras
Verplichtingenummer: 1400012212

Geachte 5.1.2.e ,

1. Aanvraag
Op 5 februari 2021 ontving ik uw brief waarin u subsidie aanvraagt voor het Demonstratieproject Grip op Gras. U heeft daarbij een projectplan en begroting aan mij overgelegd.

1.2 Beoordeling van uw aanvraag
Deze subsidie voor het demonstratieproject Grip op Gras draagt bij aan het opdoen van kennis en ervaring omtrent het meer uren weiden van koeien. Meer uren weiden is één van de bronmaatregelen uit de 24 april 2020 brief aan de Tweede Kamer over structurele aanpak stikstof. In deze brief is een structureel pakket van maatregelen opgenomen dat ervoor moet zorgen dat stikstofemissie- en depositie uit de landbouw de komende jaren wordt gereduceerd. Dit pakket draagt bij aan het behalen van de stikstofdoelen zoals opgesteld in de Wet Stikstofreductie en Natuurherstel (Wsn).

1.3 Europeesrechtelijke aspecten
Op grond van artikel 7 van de Kaderwet EZK en LNV-subsidies verleen ik geen subsidie als dit naar mijn oordeel leidt tot het verlenen van ongeoorloofde staatssteun in de zin van artikel 107 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (hierna: VWEU).

Op basis van uw aanvraag kom ik tot het oordeel dat de subsidie verstrekt kan worden op grond van verordening (EU) nr. 702/2014 van de Commissie van 25 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun inde landbouw- en bosbouwsector en in plattelandsgebieden op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie met de interne markt verenigbaar worden verklaard (Pb EU 2014, L 193/33-36), met name artikel 21.

Dit artikel verklaart steun voor 21 verenigbaar met de interne markt en vrijgesteld van de voorgenoemde aanmeldingsverplichting uit artikel 108, derde lid , VWEU, mits wordt voldaan aan de voorwaarden uit het eerste tot en met het achtste lid van het desbetreffende artikel, alsmede aan de voorwaarden uit het hoofdstuk I van Verordening (EU) nr. 702/2014.

Ik heb geconstateerd dat Stichting Weidegang geen onderneming in moeilijkheden is zoals bedoeld in artikel 2, onder punt 14, van Verordening (EU) nr. 702/2014. Ik heb verder geconstateerd dat er tegen Stichting Weidegang geen bevel tot terugvordering uitstaat als bedoeld in artikel 1, vijfde lid, onderdeel b, van Verordening (EU) nr. 702/2014. Voorts heb ik vastgesteld dat met de uitvoering van dit projectplan niet is begonnen dan na de aanvraag van 5 februari 2021. Er gaat derhalve - onder meer om deze reden - een stimulerend effect uit van deze subsidieverlening aan Stichting Weidegang.

Beknopte informatie over deze subsidieverlening is op grond van artikel 9, eerste lid, van Verordening (EU) nr. 702/2014 gemeld aan de Europese Commissie. De volledige tekst van de onderhavige beschikking wordt gepubliceerd op de staatssteunwebsite op het internet.

1.4 Bewaartermijn boekhouding
Ik wijs u erop dat de Europese Commissie nog gedurende tien jaar na de verstrekking van deze subsidie, deze achteraf kan controleren. Ik raad u aan de relevante documenten met betrekking tot deze subsidie gedurende deze periode te bewaren.

2. Besluit
In het kader van mijn beleid gericht op reductie van stikstofemissie- en depositie in de landbouw verleen ik u hierbij, op grond van artikel 2a, eerste lid, onderdeel b (dierenwelzijn), c (landbouw) , d (natuur) en e (groen onderzoek), van de Kaderwet EZK- en LNV-subsidies, subsidie voor de uitvoering van Demonstratieproject Grip op Gras, waarvoor u subsidie hebt aangevraagd.

2.1 Periode
Het project dient te worden uitgevoerd in de periode van 1 mei 2021 tot 31 december 2023.

2.2 Subsidiebedrag
Het subsidiebedrag zal 100% van de volgende subsidiabele kosten bedragen, met dien verstande dat, indien ter zake van de subsidiabele kosten of een deel daarvan reeds uit anderen hoofde vanwege een bestuursorgaan of de Europese Commissie subsidie is verstrekt, slechts een zodanig bedrag aan subsidie wordt verstrekt, dat het totale bedrag aan subsidies niet meer bedraagt dan 100% van de subsidiabele kosten.

Dit bedrag is inclusief alle eventuele belastingen waaronder de BTW.

De subsidie wordt ten hoogste vastgesteld op € 1.818.630 inclusief BTW. gelet op de gegevens opgenomen in uw aanvraag en is berekend volgens de bij uw aanvraag gevoegde begroting.

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Ons kenmerk
DGA-DAD / 21271995

2.3 Subsidiabele kosten
De volgende, rechtstreeks aan het project toe te rekenen kosten, daadwerkelijk gemaakt in de voornoemde periode en die betaald zijn vóór 31 maart 2024 worden door mij subsidiabel geacht:

• Begeleiden van melkveehouders	€958.000,-
• Communicatie	€180.000,-
• Betrekken erfbetreders	€165.000,-
• Ontwikkelen tools	€125.000,-
• Projectmanagement	€75.000,-
• BTW	€315.630,-
Totaal	**€1.818.630,-**

• aan derden verschuldigde kosten die direct voor de subsidiabele activiteiten worden gemaakt, bijvoorbeeld door uitbesteding van een deel van de subsidiabele activiteit en kosten van voor de subsidiabele activiteit geleverde goederen en diensten;

• projectmanagement, met dien verstande dat ten hoogste 10% van de projectkosten in aanmerking is genomen.

De vóór indiening van de aanvraag gemaakte kosten komen niet voor subsidie in aanmerking.

Voor de toepassing van de hierboven genoemde punten geldt, dat winstopslagen bij transacties binnen een groep alleen in aanmerking zijn genomen voor zover het gebruikelijk is om die winstopslagen ook bij soortgelijke transacties buiten de groep in rekening te brengen.

2.4 BTW
U heeft mij opgegeven dat u niet BTW- plichtig bent. Derhalve kunt u de door u aan derden te betalen BTW niet met de fiscus verrekenen. Het u verleende bedrag is daarom gebaseerd op de projectkosten inclusief de door u aan derden te betalen BTW.

2.5 Subsidiabele kosten voor dit project
Op grond van uw projectplan en begroting raam ik de subsidiabele kosten voor dit project op €1.818.630,-

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Ons kenmerk
DGA-DAD / 21271995

	2021	2022	2023	Totaal
Begeleiden melkveehouders				
Werving melkveehouders[1]	€ 25.000			**€ 25.000**
Studiegroepen[2]	€ 50.000	€ 125.000	€ 75.000	**€ 250.000**
Eén op één begeleiding[3]	€ 200.000	€ 200.000	€ 100.000	**€ 500.000**
Opleiden WeideCoaches[4]	€ 30.000	€ 30.000	€ 18.000	**€ 78.000**
Coördinatie[5]	€ 35.000	€ 35.000	€ 35.000	**€ 105.000**
Communicatie[6]	€ 60.000	€ 60.000	€ 60.000	**€ 180.000**
Betrekken erfbetreders				
Stoomcursus erfbetreders[7]	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	**€ 90.000**
Implementeren in beleid ondernemingen[8]	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	**€ 75.000**
Ontwikkelen tools[9]	€ 25.000	€ 50.000	€ 50.000	**€ 125.000**
Projectmanagement[10]	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	**€ 75.000**
Totaal excl. BTW	**€ 505.000**	**€ 580.000**	**€ 418.000**	**€ 1.503.000**
BTW	€ 106.050	€ 121.800	€ 87.780	€ 315.630
Totaal incl. BTW	**€ 611.050**	**€ 701.800**	**€ 505.780**	**€ 1.818.630**

[1] 15 dagen à € 1.000 + € 10.000 Out of Pocket

[2] 500 studiegroep bijeenkomsten à € 500 Euro in 3 jaar (circa 8 melkveehouders in een groep & circa 8 bijeenkomsten per studiegroep in twee jaar)

[3] Eén dag per melkveehouder à € 1.000 (4 uur adviesgesprek + plan van aanpak, 2 uur voor bezoek in 2e jaar en 2 uur voor 4x (video)bellen)

[4] Organisatie 12 opleidingsbijeenkomsten in drie jaar (per bijeenkomst 2x2,5 dag cursusleiding a € 1.000 per dag + € 1.000 externe spreker + € 500 Out of Pocket)

[5] Per jaar 30 dagen à € 1.000 coördinatie werving + opzet studiegroepen + coördinatie opleidingsdagen + 5000 Out of Pocket

[6] 30 dagen à € 1.000 + € 30.000 Out of Pocket per jaar

[7] Per jaar twee stoomcursussen van 3 bijeenkomsten (per bijeenkomst 2 x 2 dagen à € 1.000 + € 1.000 OOP)

[8] 15 dagen à € 1.000 + € 10.000 Out of Pocket

[9] In het eerste jaar 20 dagen à € 1.000 + € 5.000 Out of Pocket en tweede en derde jaar 40 dagen à € 1000 + € 10.000 Out of Pocket

[10] Per jaar 20 dagen a € 1.000 Euro + € 5.000 Euro Out of Pocket

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Ons kenmerk
DGA-DAD / 21271995

2.6 Verplichtingen

Aan de subsidie zijn de volgende verplichtingen verbonden:

1. U dient het project volledig uit te voeren overeenkomstig het bij de aanvraag ingediende plan en binnen de daarin voorziene tijdsduur.
2. U dient mij onverwijld een schriftelijke melding te doen zodra aannemelijk is dat de activiteiten waarvoor de subsidie is verleend niet, niet tijdig of niet geheel zullen worden verricht of dat niet, niet geheel of niet tijdig aan de aan de subsidie verbonden verplichtingen zal worden voldaan.
3. U dient voor elke essentiële wijziging in de aard of de uitvoering van het plan mijn voorafgaande schriftelijke toestemming te vragen. Geen toestemming is vereist voor een wijziging van de in de subsidieverlening gespecificeerde kostenposten indien als gevolg van deze wijzing de omvang van een kostenpost niet meer dan 15% wijzigt. Aan mijn toestemming kan ik nadere verplichtingen verbinden.
4. U dient mij schriftelijk verslag uit te brengen over de voortgang van het project. In dit verslag dient duidelijk inzicht te worden gegeven in de voortgang van het project in vergelijking met de voorziene tijdsduur en kosten zoals opgenomen in het door u ingediende projectplan. Het eerste verslag brengt u uit over de periode van zes maanden na de datum van de beschikking; de volgende verslagen steeds over de daarop volgende periode van twaalf maanden. Alle verslagen dienen binnen twee maanden na afloop van de betrokken periode bij mij ingediend te zijn.
5. De inrichting van uw administratie dient zodanig te zijn dat deze aansluit bij de door u ingediende begroting en daaruit te allen tijden op eenvoudige en duidelijke wijze de rechtstreeks aan het project te rekenen kosten kunnen worden afgelezen. Ter zake van de loonkosten dient door middel van een urenadministratie vastgestelde urenverantwoording aanwezig te zijn.
6. Op mijn verzoek dient u inlichtingen te verschaffen omtrent de voortgang of resultaten van het project. U bent verplicht om op mijn verzoek medewerking te verlenen aan een evaluatie van het beleid op grond waarvan deze subsidie is verstrekt. Deze verplichtingen gelden tot vijf jaar na de datum van de beschikking tot subsidievaststelling.
7. U doet mij onverwijld schriftelijke mededeling van de indiening bij de rechtbank van een verzoek tot het op u van toepassing verklaren van de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen, tot verlening van surseance van betaling aan u of tot faillietverklaring van u.
8. Uiterlijk binnen 13 weken na de in deze beschikking genoemde einddatum dient u bij mij schriftelijk een verzoek om subsidievaststelling in. Dit verzoek dient vergezeld te gaan van:
    a. Een eindrapport waarin verloop en eindresultaten van het gesubsidieerde project zijn vastgelegd;
    b. Een gespecificeerde opgave van alle rechtstreeks aan het project toe te rekenen werkelijk gemaakte kosten, opgesteld conform de door u ingediende begroting;
    c. Een controleverklaring conform bijgaand controleprotocol.
    d. Een beschikking van de Belastingdienst waaruit volgt dat u voor de gesubsidieerde activiteiten niet BTW-plichtig bent. In het geval dat u deze beschikking niet kunt overleggen of uit de beschikking blijkt dat u wel BTW-plichtig bent, zal de subsidie alsnog exclusief

BTW worden vastgesteld. Een te veel betaald subsidiebedrag zal worden teruggevorderd.

9. U voert het project uit in overeenstemming met de verplichtingen, opgenomen in artikel 21 van de Landbouwgroepsvrijstellingsverordening (hierna: LVV). Dit houdt, onder meer, in dat:
   a) De steun slechts mag worden aangewend voor de kosten van de organisatie van acties voor de verwerving van vaardigheden, waaronder opleidingscursussen, workshops en coaching, demonstratieactiviteiten en voorlichtingsacties, als bedoeld in artikel 21, derde lid, onderdeel a, van de LVV;
   b) de steun niet wordt toegekend in de vorm van rechtstreekse betalingen aan de begunstigden, doch slechts aan u als aanbieder van de acties inzake kennisoverdracht en voorlichting, als bedoeld in artikel 21, vijfde lid, van de LVV;
   c) u als aanbieder van de acties inzake kennisoverdracht en voorlichting beschikt over hiertoe gekwalificeerd en geregeld opgeleid personeel als bedoeld in artikel 21, zesde lid, van de LVV, en
   d) lidmaatschap van productengroepering dan wel organisatie, geen verplichting is voor deelname aan de activiteiten die in het kader van uitvoering van het projectplan georganiseerd worden. Toegang tot de steun dient, onder objectief vastgestelde voorwaarden, mogelijk te zijn voor alle ondernemingen die daarvoor in het betrokken gebied in aanmerking komen. Eventuele bijdragen van niet-leden in de kosten blijven beperkt tot de kosten van deelname aan de activiteit in kwestie als bedoeld in artikel 21, zevende lid, van de LVV.

2.7 Subsidievaststelling
De beschikking tot subsidievaststelling zal ik geven binnen 13 weken na ontvangst van uw aanvraag daartoe dan wel nadat de voor het indienen ervan geldende termijn genoemd in verplichting 8 is verstreken. Indien de beschikking niet binnen 13 weken kan worden gegeven zal ik u daarvan in kennis stellen en daarbij een redelijke termijn noemen waarbinnen de beschikking tegemoet gezien kan worden.

2.8 Voorschot
Ik verleen u bij deze een voorschot van 35% van het genoemde subsidiebedrag zijnde € 636.520,50. Het voorschot zal worden betaald binnen zes weken na de dag van verzending van deze beschikking op uw bankrekeningnummer: 5.1.2.e 5.1.2.e ten name van Stichting Weidegang. Verdere voorschotten zullen worden overgemaakt per februari 2022 en wel ter hoogte van onderscheidenlijk 40% = € 727.452,00 van het subsidiebedrag en per februari 2023 ter hoogte van 5% = € 90.931,50 van het subsidiebedrag. Het restant ontvangt u bij subsidievaststelling.

2.9 Advies
Om eventuele problemen met de accountantscontrole op uw financiële verantwoording te voorkomen adviseer ik u om uw accountant zo vroeg mogelijk te betrekken.

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Ons kenmerk
DGA-DAD / 21271995

3. Correspondentie
Alle correspondentie met betrekking tot deze subsidie dient u, met vermelding van bovenstaand verplichtingnummer 1400012212, te zenden naar:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
t.a.v. 5.1.2.e
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
namens deze:

5.1.2.e

5.1.2.e

Als u het niet eens bent met deze beslissing kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief een bezwaarschrift indienen. Stuur het ondertekende bezwaarschrift met een kopie van deze beslissing naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, Postbus 40219, 8004 DE, Zwolle. Op onze internetsite www.mijn.rvo.nl/bezwaar vindt u meer belangrijke informatie over het indienen van een bezwaarschrift. Dit besluit is verzonden op de in de aanhef van deze brief vermelde datum.

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Ons kenmerk
DGA-DAD / 21271995

Bijlage 1

Controleprotocol beschikking tot (incidentele) subsidieverlening van de ministeries van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)

1. Uitgangspunten

1.1. Doelstelling

Dit protocol heeft als doel het geven van aanwijzingen over de reikwijdte en de diepgang van de controle aan de accountant, belast met de controle van de door de subsidieontvanger bij het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid (LNV) in te dienen financieel verslag opgenomen in de aanvraag om subsidievaststelling. Financiële afrekening door EZK of LNV vindt plaats op basis van het in de aanvraag tot subsidievaststelling opgenomen financieel verslag als bedoeld in artikel 50 van het Kaderbesluit nationale EZ-subsidies, voorzien van een controleverklaring van de accountant.

1.2. Definities

- *Accountant:* een registeraccountant of Accountant-Administratieconsulent als bedoeld in artikel 393, eerste lid, van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek aan wie de subsidieontvanger de opdracht heeft toegekend de aanvraag tot subsidievaststelling te controleren.
- *Subsidieontvanger:* een natuurlijke of rechtspersoon of diens gemachtigde aan wie namens EZK of LNV een subsidie is verstrekt.
- *Controleverklaring:* een schriftelijke verklaring van de accountant inhoudende een oordeel over de juistheid, de volledigheid en de financiële rechtmatigheid van een aanvraag tot subsidievaststelling.

1.3. Wet- en regelgeving

Voor de controle van het financieel verslag is de volgende wet- en regelgeving van toepassing:

- de voorwaarden en verplichtingen die in de (bijlagen bij) de beschikking tot subsidieverlening (of wijzigingen daarin) tot toetsingskader voor de accountant worden benoemd, voor zover dit de door hem te controleren financiële rechtmatigheid van het verslag betreft;
- indien de subsidieontvanger een aanbestedende dienst is volgens artikel 1.1 van de Aanbestedingswet 2012: de Aanbestedingswet 2012, het Aanbestedingsbesluit en de Gids Proportionaliteit.

Bij de uitvoering van de controle stelt de accountant vast dat:
a. in het financieel verslag:
1°. geen kosten als subsidiabel zijn opgenomen die niet voor subsidie in aanmerking komen op grond van het toetsingskader in de beschikking tot subsidieverlening;

2°. uitsluitend kosten als subsidiabel zijn opgenomen die zijn gemaakt binnen de subsidiabele periode en voor rekening komen van de subsidieontvanger;
b. de subsidieontvanger opgave doet van alle opbrengsten, waaronder subsidies, waarmee het programma / de activiteit waarop de subsidie betrekking heeft, mede is gefinancierd;
c. ingeval de subsidie strekt tot uitvoering van een project, kosten en opbrengsten aantoonbaar zijn gemaakt in het kader van de uitvoering van het projectplan en in overeenstemming met de bijbehorende projectbegroting waarop de beschikking tot subsidieverlening betrekking heeft.

2. Controleaanpak

2.1. Eisen voor de controleaanpak

De controle moet voldoen aan de controlestandaarden die onderdeel zijn van de nadere voorschriften Controle- en overige standaarden (NV COS), die door de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) zijn vastgesteld.
Voor de controle van aanbestedende diensten geldt dat bij aanbestedingen boven de Europese drempelbedragen voor de financiële rechtmatigheid van de in het financieel verlag opgenomen kosten de in dit protocol opgenomen goedkeuringstoleranties worden gehanteerd.

2.2. Materialiteit: goedkeuringstoleranties en gewenste zekerheid

Bij zijn oordeelsvorming over de naleving van de subsidievoorwaarden streeft de accountant naar een redelijke mate van zekerheid. Indien dit begrip voor het gebruik van statistische technieken gekwantificeerd moet worden, wordt een betrouwbaarheid van 95% gehanteerd.

Een controleverklaring met een goedkeurende strekking impliceert dat, gegeven eerder genoemde betrouwbaarheid, de som van de afwijking en de onzekerheid niet groter is dan twee procent van het totaalbedrag aan subsidiabele kosten dat in het financieel verslag wordt verantwoord. De hierna vermelde goedkeuringstoleranties zijn in dit kader van toepassing voor de bepaling van de strekking van de af te geven controleverklaring.

Materialiteitstabel	Goedkeurende verklaring	Verklaring met beperking	Verklaring van oordeelonthouding / Afkeurende verklaring
Fouten (afwijkingen) in het financieel verslag en onzekerheden in de controle	≤ 2%	>2% - ≤ 4%	> 4%

Voor de financiële rechtmatigheid worden alle geconstateerde fouten die van invloed zijn op de hoogte van de vaststelling van subsidie, voor zover mogelijk door de subsidieontvanger gecorrigeerd. Hierbij is het niet van belang of de tolerantiegrenzen worden overschreden.

Indien de accountant zowel fouten in de verantwoordingsinformatie als onzekerheden in de controle aantreft, dan weegt hij deze bij zijn oordeelsvorming altijd in onderlinge samenhang.

3. Verslaglegging

De accountant legt de uitkomsten van de controle vast in een controleverklaring. Hiervoor wordt de meest actuele NBA-voorbeeldtekst in de Handleiding Regelgeving Accountancy, deel 3, sectie II, hoofdstuk 10.3: 'Controleverklaring bij een subsidiedeclaratie in de (semi)publieke sector' als basis gehanteerd. In de verklaring dient te staan dat de accountant dit accountantsprotocol heeft gevolgd.

4. Reviewbeleid

De Auditdienst Rijk (ADR) kan een review uitvoeren op de uitgevoerde accountantscontrole op deze subsidie. De accountant, die de subsidiecontrole heeft uitgevoerd, verstrekt de ADR desgevraagd alle inlichtingen en bescheiden[1].

[1] Krachtens de Comptabiliteitswet 2016 (artikel 6.3) hebben EZK en LNV bij rechtspersonen, commanditaire vennootschappen, vennootschappen onder firma en natuurlijke personen die een beroep of bedrijf uitoefenen aan wie door de Staat of een derde voor rekening of risico van de Staat rechtstreeks of middellijk een subsidie, een lening of garantie wordt verstrekt het recht kennis te nemen van (interne) jaarrekeningen, jaarverslagen en daaraan toegevoegde overige gegevens, verantwoordingen, gegevens en documenten nodig voor vaststelling van subsidies, leningen en garanties en verslagen van onderzoeken van accountants hiernaar en naar aanleiding hiervan nadere inlichtingen in te winnen en zijn EZK en LNV bevoegd inzage te vorderen in de controledossiers van de accountant die de betreffende bescheiden heeft gecontroleerd om te bepalen of bij de vaststelling kan worden gesteund op de door deze accountant uitgevoerde controle. Met betrekking tot het verlenen van inzage in het controledossier kan de accountant zich niet beroepen op de omstandigheid dat hij op grond van andere bij of krachtens de wet opgelegde verplichtingen tot geheimhouding is verplicht van in dit dossier opgenomen vertrouwelijke gegevens. EZK en LNV zijn bevoegd van stukken inzake de betreffende controle uit de controledossiers kopieën te maken.

Verplichtingen

Tijdstip uitgevoerd: 28-6-2022 15:14:45

Verplichting Nr	Omschrijving Verplichting	Leverancier	Leveranciernr	Verplichting Status	Goedkeuring Status	Eigenaar	Begindatum	Einddatum	Einddatum Contract	Briefnr Eindafrekening	Datum Afrekening	Verplichting Bedrag	Betaald	Openstaand	BPI
1300022911	16088149/Domus 16053555 Project Nieuwe Weiders Proj.nr. 103067	Stichting Weidegang	146300	Aangegaan	Goedgekeurd, gereserveerd	5.1.2.e	1-7-2016	31-12-2022	31-12-2021			578.250,00	549.337,50	28.912,50	N
1400011127	INK007201 Adviesvraag aanpak vergroten aantal uren weidegang projectnr. 105597	Stichting Weidegang	146300	Voltooid	Goedgekeurd	5.1.2.e	23-7-2020	31-12-2021	31-12-2020	zie mail in bijlage	2021/02/22	23.900,53	23.900,53	0,00	N
1400012212	21271995/Bhm 21241656 Demonstratieproject Grip op Gras	Stichting Weidegang	146300	Aangegaan	Goedgekeurd, gereserveerd	5.1.2.e	23-11-2021	31-12-2023	31-12-2023			1.818.630,00	1.363.972,50	454.657,50	N
Eindtotaal												**2.420.780,53**	**1.937.210,53**	**483.570,00**	

Organisatie is gelijk aan / valt in **KD LNV**

en Verplichting Status is gelijk aan **Aangegaan** ; **Voltooid**

en Leverancier is gelijk aan **Stichting Weidegang**

Subsidies
ZuivelNL

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

TER ONDERTEKENING

Aan
5.1.2.e

Directoraat-generaal Agro

Auteur
5.1.2.e
T 070 5.1.2.e
5.1.2.e @minlnv.nl

Datum
15 juli 2020

Kenmerk
DGA / 20197185

nota

Beschikking subsidie projecten verkleinen kloof agrariërs en (psychosociale) hulpverleners

Kopie aan

Bijlage(n)
1

Parafenroute
5.1.2.e DAD
5.1.2.e

WJZ 5.1.2.e
5.1.2.e

FEZ / FDA

Aanleiding

De minister heeft in een brief aan de TK (november 2018) gemeld dat zij het van belang vindt dat agrariërs de goede (psychosociale) hulp krijgen om zodoende de gesignaleerde kloof tussen de agrariërs en de hulpverleners te verkleinen. Zij heeft aan vertegenwoordigers van LTO, NZO en ZOB gevraagd om een werkgroep in te stellen met alle van belang zijnde organisaties met als doel om activiteiten op te pakken die deze kloof verkleinen. Tevens heeft ze aangegeven dat ze deze activiteiten, waar nodig, wil ondersteunen. De werkgroep heeft projecten ingediend voor het verkrijgen van subsidie.

Advies

U kunt bijgevoegde Beschikking ondertekenen.

Kernpunten

- Tijdens begrotingsbehandeling op 7 december 2017 heeft het lid Geurts aandacht gevraagd en verzocht om erop toe te zien dat er in crisissituaties vanaf het begin aandacht is voor de ondernemer en zijn omgeving en daarbij na te gaan of de juiste stappen worden genomen.
- op 4 juli 2018 is de Tweede Kamer geïnformeerd dat er voldoende aanbod is van psychosociale hulpverleningsinstanties, maar dat hulpverleningsinstanties en de agrarische sector onvoldoende van elkaars bestaan op de hoogte zijn en niet alle hulpverleningsinstanties even goed bekend zijn met de doelgroep agrariërs, m.a.w. er is sprake van een kloof tussen beide beroepsgroepen.
- op 31 oktober 2018 heeft LNV een bijeenkomst georganiseerd over hulpverlening aan agrarische ondernemers waarvoor zowel vertegenwoordigers van agrarische organisaties, hulpverleningsorganisaties, erfbetreders, agrarische coaches, NVWA en VWS zijn uitgenodigd.
- In een brief aan de Tweede Kamer (17 november 2018) is een terugkoppeling gedaan van deze bijeenkomst: de bijeenkomst heeft o.a. opgeleverd dat

Ontvangen BPZ

betrokken partijen elkaar nu makkelijker weten te vinden en de eerder genoemde onbekendheid van elkaars bestaan verkleind is.

- Om het contact tussen alle betrokken partijen verder te versterken heeft de minister LTO Nederland, NZO en ZOB gevraagd om een werkgroep van vertegenwoordigers van agrariërs, erfbetreders en hulpverleningsinstanties in te stellen.
- De minister vindt het belangrijk dat er vanuit de agrarische sector, erfbetreders en hulpverleningsorganisaties de nodige initiatieven worden opgepakt om boeren in nood te bereiken en te helpen. Tevens heeft de minister aangegeven dat, indien nodig, zij dit wil ondersteunen.
- De werkgroep heeft in 2019 bij LNV twee projecten ingediend waarvoor subsidie is verleend:
    - Uitbreiden agrozorgwijzer (www.agrozorgwijzer.nl) naar andere dierlijke sectoren dan de zuivelsector, onder de aandacht brengen van training/voorlichtingsmogelijkheden en communicatie.
    - Maken van een agro-zorgnetwerkkaart. De kaart helpt agrarische ondernemers en hun omgeving in het vinden van de juiste (psychosociale) hulp. De professionele hulpverlener krijgt inzicht in het netwerk van een agrarisch ondernemer.
- Voor 2020 heeft ZuivelNL, die namens de werkgroep handelt, ook weer projecten ingediend waarvoor zij subsidie aanvraagt:
    1. Onderzoek naar de haalbaarheid van een onafhankelijk overlegplatform voor structurele aandacht voor psychosociale zorg voor agrariërs. Het platform moet de verbinding leggen tussen de reguliere/ psychosociale hulpverlening en de agrarische sector met als doel agrariërs meer zicht te geven op de mogelijkheden voor directe hulpverlening, de hulpverlening toegankelijker wordt voor de agrariërs en de hulpverlening beter samenwerkt.
    2. Voorstel tot opzet van een loketfunctie voor psychosociale problematiek gericht op het ondersteunen van agrariërs en erfbetreders. Dit voorstel geeft invulling aan de in de Tweede Kamer brief van 17 november 2018 benoemde verkenning voor het openen van een landelijk loket waar (anonieme) meldingen door erfbetreders gedaan kunnen worden.
    3. Verdere digitalisering van de agro-zorgnetwerkkaart waardoor de huidige PDF-kaart gebruiksvriendelijker en meer dynamische wordt waardoor deze beter bruikbaar wordt voor agrariërs, professionele hulpverleners, erfbetreders en het sociaal netwerk rond de agrariër.
    4. Opstellen van een voorstel om van ZonMW subsidie te kunnen krijgen voor een pilot *Mental Health First Aid (MFHA)*. Door agrariërs en erfbetreders te trainen krijgen agrariërs met een hulpvraag eerder ondersteuning op een manier die aansluit bij hun persoonlijke problematiek. Deze pilot moet erfbetreders betere vaardigheden geven om agrariërs te helpen die niet zelf om hulp vragen.
    5. Agrarische sector zichtbaar maken bij de reguliere psychosociale hulpverlening met als doel om verbindingen te leggen met regionale partijen, regionale initiatieven en kennisuitwisseling.
- Wij zijn van mening dat dit goede projecten zijn en het advies is, mede na een gesprek met o.a. LTO, om ze een incidentele subsidie te geven.

- Uit de analyse of er sprake is van staatssteun is gebleken er sprake is van staatssteun(zie bijlage voor de staatssteunanalyse). Op basis van de de-minimis verordening kunnen ondernemingen over een periode van drie belastingjaren tot € 200.000,- ontvangen zonder dat dit staatssteun oplevert. Deze steun is zo minimaal (de-minimis) dat het weinig tot geen impact heeft op de interne markt.
- Gezien het bedrag van de subsidie en het feit dat ZuivelNL nog geen andere steun heeft ontvangen kan gebruik gemaakt worden van de de-minimis verordening. ZuivelNL heeft een de-minimis verklaring aangeleverd die in het dossier is opgenomen.
- Het totale bedrag bedraagt € 58.000 (excl. BTW) waarbij op vier data een voorschot ter hoogte van onderscheidenlijk 25% wordt verstrekt.
- ZuivelNL is nog in gesprek is met de Belastingdienst over een eventuele herziening van de BTW-plichtigheid van ZuivelNL. Ingeval sprake zal zijn van BTW-vrijstelling is het bedrag van € 58.000 van toepassing en ingeval van ongewijzigde BTW-plichtigheid van ZuivelNL wordt het bedrag inclusief BTW, zijnde €70.180. Bij de eindafrekening zal ZuivelNL de verklaring van de belastingdienst moeten aanleveren om zodoende vast te stellen of wij de BTW moeten betalen.
- Er is geld op DAD-bestedingsplan gereserveerd onder instrument nummer: 251300-U11 Crisisorg&management en project nummer 105238.

Verklaring de-minimissteun

Versie: juli 2016
Wij raden u aan om, voordat u de verklaring invult, eerst de toelichting in de bijlage van dit formulier te lezen.

Verklaring

Hierbij verklaart ondergetekende, dat aan de hierna genoemde onderneming

X **geen de-minimissteun is verleend**
- Over de periode van 1 januari 2018 (begindatum van het belastingjaar gelegen twee jaar vóór de datum van ondertekening van deze verklaring) tot 16 juli 2020 (datum van ondertekening van deze verklaring) is niet eerder de-minimissteun verleend.

☐ **beperkte de-minimissteun is verleend**
- Over de periode van (begindatum van het belastingjaar gelegen twee jaar vóór de datum van ondertekening van deze verklaring) tot _____ (datum van ondertekening van deze verklaring) is eerder de-minimissteun (in welke vorm of voor welk doel ook) verleend tot een bedrag van in totaal €

Of deze de-minimissteun al daadwerkelijk is uitbetaald, doet niet ter zake. Een kopie van de stukken waaruit het verlenen van de steun blijkt, voegt u bij deze verklaring.

☐ **reeds andere steun voor dezelfde in aanmerking komende kosten is verleend**
- Voor dezelfde in aanmerking komende kosten is al staatssteun verleend tot een bedrag van in totaal €

Deze staatssteun is verleend op grond van een vrijstellingsverordening, kaderregeling of een besluit van de Commissie d.d.

Een kopie van de stukken waaruit het verlenen van de staatssteun voor dezelfde in aanmerking komende kosten blijkt, voegt u bij deze verklaring.

Aldus volledig en naar waarheid ingevuld door:

ZuivelNL (Bedrijfsnaam)

KvK nummer: 59667222 (Inschrijfnummer KvK)

5.1.2.e , stafmedewerker Informatie & Arbeid (Naam functionaris en functie)

Benoordenhoutseweg 46 (Adres onderneming)

2596 BC Den Haag (Postcode en plaatsnaam)

15 juli 2020 (datum) 5.1.2.e (Handtekening)

Toelichting verklaring de-minimissteun

Deze toelichting dient als hulpmiddel bij het invullen van de de-minimisverklaring. Aan de toelichting kunnen geen rechten worden ontleend. Verordening (EU) Nr. 1407/2013 van de Commissie van 18 december 2013 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun (PbEU 2013,L352/1), dan wel de verordeningen voor de-minimissteun voor de sectoren landbouw en visserij, dan wel voor compensatie van kosten voor het beheer van diensten van algemeen economisch belang (DAEB) zijn bepalend [1].

De de-minimisverordening en staatssteun

De staatssteunregels in het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie (artikel 107 en 108 VWEU) stellen beperkingen aan overheden als zij steun willen verlenen aan ondernemingen [2]. Deze de-minimisverklaring is nodig voor de overheid [3] om na te gaan of het voordeel dat uw onderneming door deze de-minimissteun krijgt, past binnen de voorwaarden die de Europese staatssteunregels stellen.

In de de-minimisverordening heeft de Europese Commissie verklaard dat steunmaatregelen (zoals subsidieverlening) tot een bepaalde drempel het handelsverkeer tussen de lidstaten niet ongunstig beïnvloeden en de mededinging niet vervalsen en daarom niet beschouwd worden als staatssteun in de zin van het VWEU. Deze drempel is gesteld op een bedrag van € 200.000,- (€ 100.000,- voor ondernemingen die voor rekening van derden goederenvervoer over de weg verrichten). Voor de visserijsector geldt een drempel van € 30.000,-. Voor de landbouwproductiesector is de drempel gesteld op € 15.000,-. Dit bedrag geldt per onderneming over een periode van drie belastingjaren. Steun die genoemde drempelbedragen niet overschrijdt, wordt aangemerkt als 'de-minimissteun'.

De de-minimisverordening kan gebruikt worden voor kleine, middelgrote of grote ondernemingen. Naast ondernemingen in de genoemde sectoren waarvoor een eigen de-minimisverordening geldt, is de de-minimisverordening (nr. 1407/2013) in bepaalde gevallen niet van toepassing op steun aan ondernemingen die actief zijn in de sector verwerking en afzet van landbouwproducten. Ook steun voor werkzaamheden die verband houden met de uitvoer naar derde landen of lidstaten en steun die afhangt van het gebruik van binnenlandse in plaats van ingevoerde goederen is uitgezonderd.

Eén onderneming

Het de-minimisplafond geldt voor één onderneming. Artikel 2 lid 2 van de de-minimisverordening (nr. 1407/2013) geeft aan wanneer sprake is van één onderneming. Het kan namelijk voorkomen dat twee (of meer) ondernemingen een bepaalde band met elkaar onderhouden en onder deze verordening als één onderneming worden gezien. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het hebben van de meerderheid van de stemrechten van de aandeelhouders van een andere onderneming, het recht om onder meer bestuursleden van een andere onderneming te benoemen/ontslaan en het recht een overheersende invloed op een andere onderneming uit te oefenen.

Bedrag van de de-minimissteun

Door middel van deze verklaring heeft u aan dat met de huidige subsidieverlening voor uw onderneming de de-minimisdrempel niet wordt overschreden. U moet daarom nagaan of gedurende het lopende en de twee voorafgaande belastingjaren enige vorm van de-minimissteun door een overheidsorganisatie aan uw onderneming is verstrekt. Indien dit het geval is bent u hierover door de overheidsinstantie in kennis gesteld. Het gaat dus niet alleen om steun die u heeft ontvangen van een gemeente of een ministerie: alle de-minimissteun telt mee. Bij overschrijding van de drempel kan geen beroep meer

---

[1] Voor de sector van de primaire productie van landbouwproducten zie Verordening (EU) Nr. 1408/2013 van de Commissie van 18 december 2013 inzake de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun in de landbouwsector. Voor de sector visserij zie Verordening (EU) Nr. 717/2014 van de Commissie van 27 juni 2014 inzake de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun in de visserij- en aquacultuursector. Voor DAEB zie Verordening (EU) Nr. 360/2012 van de Commissie van 25 april 2012 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun verleend aan diensten van algemeen economisch belang verrichtende ondernemingen.

[2] Een onderneming in Europeesrechtelijke zin is een eenheid die een economische activiteit uitoefent. Een economische activiteit is het aanbieden van goederen en diensten op de markt. De rechtsvorm van deze eenheid of de wijze waarop zij wordt gefinancierd is hierbij niet van belang. Daarbij kunnen zowel privaatrechtelijke als publiekrechtelijke rechtspersonen een onderneming vormen. Dat er geen winstoogmerk is (zoals bij een stichting) is niet relevant.

[3] Een overheidsinstantie kan zowel de centrale overheid, de provincie, de gemeente of een waterschap betreffen. Het kan ook zo zijn dat een uitvoeringsinstantie bevoegd is om namens hen steun te verlenen.

worden gedaan op de de-minimisverordening. Handelen in strijd met de staatssteunregels kan in het ergste geval leiden tot terugvordering van de verleende steun!

De bedragen die dienen te worden gebruikt bij het invullen van de verklaring, zijn brutobedragen vóór aftrek van belastingen. Behalve om subsidieverlening kan het daarbij gaan om leningen tegen gunstige voorwaarden, de verkoop van grond tegen een lagere prijs dan de marktwaarde, vrijstellingen, verlagingen of kwijtschelding van directe of indirecte belastingen etc. Onder voorwaarden is het mogelijk de verordening toe te passen op leningen en garanties die langer dan drie jaren lopen.

De de-minimissteun wordt geacht te zijn verleend op het tijdstip waarop uw onderneming een wettelijke aanspraak op de steun verwerft, ongeacht de datum waarop de de-minimissteun aan de onderneming wordt betaald. Dit betekent concreet de datum waarop een besluit tot subsidieverlening (of verlening van een voordeel door bijvoorbeeld het aangaan van een lening of garantstelling) aan uw onderneming is genomen.

Samenloop met reguliere staatssteun
Mogelijk heeft uw onderneming voor dezelfde kosten die in aanmerking komen voor de huidige de-minimissteun reeds staatssteun ontvangen, die door de Europese Commissie is goedgekeurd of binnen het toepassingsgebied van de algemene groepsvrijstellingsverordening [4], de Landbouwgroepsvrijstellingsverordening [5], de Visserijvrijstellingsverordening [6], het vrijstellingsbesluit over de compensatie van kosten voor het beheer van diensten van algemeen economische belang (DAEB) [7] valt. Het totaalbedrag van de-minimissteun en deze staatssteun mag dan de maxima niet overschrijden die op basis van het relevante besluit van de Europese Commissie of de betreffende vrijstellingsverordening zijn toegestaan. Als u twijfelt of bepaalde steun die u hebt ontvangen goedgekeurde of vrijgestelde steun is, kunt u hierover contact opnemen met de overheid of uitvoeringsinstantie van wie u de steun heeft ontvangen.

Het formulier heeft betrekking op drie situaties:
- uw onderneming heeft gedurende het lopende en de twee voorafgaande belastingjaren in het geheel geen de-minimissteun ontvangen,
- uw onderneming, heeft gedurende het lopende en de twee voorafgaande belastingjaren de-minimissteun ontvangen. Opgeteld bij het bedrag van de huidige voorgenomen steun wordt echter het bedrag van € 200.000,- niet overschreden (respectievelijk € 100.000,-/ € 30.000,-/ € 15.000,-), of
- uw onderneming, heeft voor dezelfde kosten die in aanmerking komen voor de huidige voorgenomen steun reeds andere vormen van staatssteun ontvangen.

Het bewaren van gegevens
De Europese Commissie kan onrechtmatige steun nog gedurende tien jaar na de verlening terugvorderen. De mogelijkheid bestaat dan ook dat de Europese Commissie naderhand bij (de) Nederland(se overheidsinstantie) nog informatie opvraagt over hoe de steun is besteed om na te kunnen gaan of er wellicht sprake is van onrechtmatige steun. De overheidsinstantie van wie u de steun heeft ontvangen kan – indien zij zelf niet over die informatie beschikt – in een dergelijk geval aan u vragen om documenten waarmee kan worden aangetoond dat de steun besteed is aan die activiteiten waarvoor deze is verleend. Het gaat daarbij dan om documenten die u op grond van de algemene administratie- en bewaarverplichting voor ondernemers moet bewaren[8].

---

[4] Verordening (EU) Nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard.

[5] Verordening (EU) Nr. 702/2014 van de Commissie van 25 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun in de landbouw- en de bosbouwsector en in plattelandsgebieden op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie met de interne markt verenigbaar worden verklaard.

[6] Verordening (EU) Nr. 1388/2014 van de Commissie van 16 december 2014 waarbij bepaalde categorieën steun voor ondernemingen die actief zijn in de productie, de verwerking en de afzet van visserij- en aquacultuurproducten, op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie met de interne markt verenigbaar worden verklaard.

[7] Besluit van de Commissie van 20 december 2011 betreffende de toepassing van artikel 106, lid 2, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op staatssteun in de vorm van compensatie voor de openbare dienst, verleend aan bepaalde met het beheer van diensten van algemeen economisch belang belaste ondernemingen.

[8] Artikel 2:10, lid 1, BW (rechtspersonen) en artikel 3:15i BW (ondernemingen en vrije beroepsbeoefenaren).

Van: 5.1.2.e
Verzonden: woensdag 26 augustus 2020 09:00
Aan: 5.1.2.e
CC: 5.1.2.e
Onderwerp: FW: subsidiebeschikking ZuivelNL
Bijlagen: subsidiebeschikking...pdf

Hoi 5.1.2.e
Kun je deze email in Domus zetten zodat zichtbaar is dat de beschikking via email is verstuurd?
Gr. 5.1.2.e

Van: 5.1.2.e
Verzonden: woensdag 26 augustus 2020 08:58
Aan: 5.1.2.e @zuivelnl.org>
CC: 5.1.2.e @zuivelnl.org>
Onderwerp: subsidiebeschikking ZuivelNL

Beste 5.1.2.e
Bijgevoegd de subsidiebeschikking.
De brief wordt ook nog per post verstuurd.
Veel succes met de aanpak van de projecten.
Groetjes, 5.1.2.e

57a

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

ZuivelNL
5.1.2.e
Postbus 93453
2509 AL DEN HAAG

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Behandeld door
5.1.2.e

T 070 5.1.2.e
5.1.2.e @minlnv.nl

Ons kenmerk
DGA-DAD / 20212568

Uw kenmerk
200042

Bijlage(n)

Datum 26 augustus 2020
Betreft Subsidiebeschikking Aanpak 2020 Psychosociale zorg agrarische sector. Verplichtingnummer 1400011173

Geachte 5.1.2.e ,

1. Aanvraag
Op 15 juli 2020 ontving ik uw brief van 15 juli 2020, kenmerk 200042, waarin u namens ZuivelNL subsidie aanvraagt voor de Aanpak 2020 Psychosociale zorg agrarische sector. Verkleining van de kloof tussen agrarische ondernemers en reguliere hulpverlening. U heeft daarbij een projectplan en begroting aan mij overgelegd.

1.1 Procesverloop
De werkgroep voor verkleining van de kloof tussen agrarische ondernemers en reguliere hulpverlening heeft, in afstemming met vertegenwoordigers van (psychosociale) hulpverleningsinstanties, een aantal projecten opgesteld die de kloof moet verkleinen. Voor de uitvoering van deze projecten heeft u op 15 juli 2020 een verzoek voor het verlenen van subsidie ingediend. ZuivelNL is namens de werkgroep de aanvrager van de subsidie. Na ontvangst zijn de projecten door LNV beoordeeld. Na beoordeling zijn aan ZuivelNL nog enkele voorstellen voor aanpassingen gedaan, die door ZuivelNL zijn overgenomen.

1.2 Beoordeling van uw aanvraag
De activiteiten zoals beschreven in uw aanvraag passen binnen het kader van mijn beleid om de kloof tussen de agrarische ondernemer en de reguliere zorghulpverlening te verkleinen, zoals is vastgelegd in de brief aan de Tweede Kamer op 17 november 2018 (kamerstuk 30 252 nr. 24). De kern van dit beleid is dat er activiteiten ontplooid dienen te worden om deze kloof te verkleinen. Daarnaast wordt in deze brief ook melding gemaakt van het verkennen van een landelijk loket waar (anonieme) meldingen door erfbetreders gedaan kunnen gaan worden met betrekking tot mogelijk psychosociale problemen bij de agrarische ondernemer waar de erfbetreder op het bedrijf komt.

1.3 Europeesrechtelijke aspecten
Op grond van artikel 7, van de Kaderwet EZK- en LNV-subsidies verleen ik geen subsidie als dit naar mijn oordeel leidt tot het verlenen van ongeoorloofde

staatssteun in de zin van artikel 107 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (hierna: VWEU).

Op basis van uw aanvraag kom ik tot het oordeel dat de subsidie verstrekt kan worden op grond van verordening (EU) nr. 1407/2013 van de Commissie van 18 december 2013 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun (Pb EU 2013, L 352/1).

In deze verordening is een drempel vastgesteld, waaronder steunmaatregelen geacht worden niet aan alle criteria van artikel 107 VWEU te voldoen, en derhalve niet onder de aanmeldingsprocedure van artikel 108 VWEU vallen. Subsidie die deze drempel niet overschrijdt kan in principe worden verleend. Er moet dan wel aan de voorwaarden uit deze verordening worden voldaan. De Europese Commissie ziet erop toe dat deze staatssteunregels worden nageleefd en de voorwaarden in acht worden genomen.

Eén van de voorwaarden is dat het totale bedrag van de-minimissteun dat is verleend aan één onderneming niet hoger mag zijn dan € 200.000,- over een periode van drie belastingjaren. Dit plafond is van toepassing ongeacht de vorm van de steun en ongeacht het daarmee beoogde doel. De vereiste de-minimisverklaring heeft u aan mij overgelegd.

1.4 Bewaartermijn boekhouding
Ik wijs u erop dat de Europese Commissie nog gedurende tien jaar na de verstrekking van deze subsidie, deze achteraf kan controleren. Ik raad u aan de relevante documenten met betrekking tot deze subsidie gedurende deze periode te bewaren.

2. Besluit

In het kader van mijn beleid gericht op landbouw verstrek ik u hierbij, op grond van artikel 2a, eerste lid, onderdeel c, van de Kaderwet EZK- en LNV-subsidies, subsidie voor de voor de uitvoering van het door u ingediende plan voor *Aanpak 2020 Psychosociale zorg agrarische sector. Verkleining van de kloof tussen agrarische ondernemers en reguliere hulpverlening*, waarvoor u subsidie hebt aangevraagd.

2.1 Periode
De activiteiten dienen te worden uitgevoerd in de periode van 1 september 2020 tot en met 31 mei 2021.

2.2 Subsidiebedrag
Het subsidiebedrag bedraagt 100% van de volgende subsidiabele kosten, met dien verstande dat, indien ter zake van de subsidiabele kosten of een deel daarvan reeds uit anderen hoofde vanwege een bestuursorgaan of de Europese Commissie subsidie is verstrekt, slechts een zodanig bedrag aan subsidie wordt verstrekt, dat het totale bedrag aan subsidies niet meer bedraagt dan 100% van de subsidiabele kosten. Het subsidiebedrag kan niet meer bedragen dan toegestaan volgens de toepasselijke Europese steunkaders.

De subsidie wordt ten hoogste vastgesteld op € 58.000 exclusief BTW gelet op de gegevens opgenomen in uw aanvraag en is berekend volgens de bij uw aanvraag gevoegde begroting.

2.3 Subsidiabele kosten
De volgende, rechtstreeks aan het project toe te rekenen kosten, daadwerkelijk gemaakt in de voornoemde periode en die betaald zijn vóór 30 augustus 2021 worden door mij subsidiabel geacht:
• interne kosten op basis van loonkosten tegen een uurtarief, berekend op basis van integrale kosten, welke berekening is gebaseerd op bedrijfseconomische en maatschappelijk aanvaardbare grondslagen;
• aan derden verschuldigde kosten die direct voor de subsidiabele activiteiten worden gemaakt, bijvoorbeeld door uitbesteding van een deel van de subsidiabele activiteit en kosten van voor de subsidiabele activiteit geleverde goederen en diensten;
• projectmanagement, met dien verstande dat ten hoogste 12% van de projectkosten in aanmerking is genomen.
De vóór indiening van de aanvraag gemaakte kosten komen niet voor subsidie in aanmerking.

Voor de toepassing van de hierboven genoemde punten geldt, dat winstopslagen bij transacties binnen een groep alleen in aanmerking zijn genomen voor zover het gebruikelijk is om die winstopslagen ook bij soortgelijke transacties buiten de groep in rekening te brengen.

2.4 BTW
U heeft mij opgegeven dat u voor de in uw aanvraag genoemde activiteiten niet BTW-plichtig bent. Derhalve kunt u de door u aan derden te betalen BTW niet met de fiscus verrekenen. Het aan u verleende bedrag is voor nu gebaseerd op de projectkosten exclusief de door u aan derden te betalen BTW. Op het moment van de vaststelling en het naleven van verplichting 3.d van deze beschikking, op basis van werkelijk gemaakte btw-kosten aan derden, zullen
deze kosten als subsidiabel worden meegenomen in de eindafrekening.

2.5 Subsidiabele kosten voor dit project
Op grond van uw projectplan en begroting raam ik de subsidiabele kosten voor dit project op:

Omschrijving	**Bedrag excl. btw**
Voorstel opzet onafhankelijke organisatie voor structurele aandacht	15.000
Voorstel tot opzet van loket voor psychosociale problematiek	10.000
Digitalisering Agro-Zorgnetwerkkaart	14.000
Projectaanvraag opstellen pilotontwikkeling MHFA	3.000
Agrarische sector zichtbaar bij reguliere psychosociale hulpverleningen vice versa	9.000
Projectleiding/coördinatie werkgroepen	7.000
Totaal	**€ 58.000**

2.6 Subsidieverplichtingen
Aan de subsidie zijn de volgende verplichtingen verbonden:

1. U dient het project volledig uit te voeren overeenkomstig het bij de aanvraag ingediende plan en binnen de daarin voorziene tijdsduur.
2. U dient mij onverwijld een schriftelijke melding te doen zodra aannemelijk is dat de activiteiten waarvoor de subsidie is verleend niet, niet tijdig of niet geheel zullen worden verricht of dat niet, niet geheel of niet tijdig aan de aan de subsidie verbonden verplichtingen zal worden voldaan.
3. Uiterlijk binnen 13 weken na de in deze beschikking genoemde einddatum dient u bij mij schriftelijk een verzoek om subsidievaststelling in. U dient mij desgevraagd aan te tonen dat de activiteiten waarvoor de subsidie is verleend, zijn verricht en dat is voldaan aan de aan de subsidie verbonden verplichtingen, door een verklaring van werkelijke kosten en opbrengsten, waarin wordt aangegeven:
    a. dat de activiteiten waarvoor de subsidie is verleend zijn verricht, voorzien van een korte toelichting;
    b. dat aan de aan de subsidie verbonden verplichtingen is voldaan;
    c. wat het totale bedrag van de gerealiseerde subsidiabele kosten is;
    d. een beschikking van de Belastingdienst waaruit volgt dat u voor de gesubsidieerde activiteiten niet BTW-plichtig bent.
4. U dient mij uiterlijk 14-12-2020 een tussentijds voortgangsverslag in te zenden.
5. Op mijn verzoek dient u inlichtingen te verschaffen omtrent de voortgang of resultaten van het project. U bent verplicht om op mijn verzoek medewerking te verlenen aan een evaluatie van het beleid op grond waarvan deze subsidie is verstrekt. Deze verplichtingen gelden tot vijf jaar na de datum van de beschikking tot subsidievaststelling.
6. U doet mij onverwijld schriftelijke mededeling van de indiening bij de rechtbank van een verzoek tot het op u van toepassing verklaren van de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen, tot verlening van surseance van betaling aan u of tot faillietverklaring van u.
7. In het geval er activiteiten door een derde of derden worden uitgevoerd, dient opdrachtverlening aan deze derde(n) plaats te vinden op basis van transparante criteria en marktconforme tarieven.

2.7 Subsidievaststelling
De beschikking tot subsidievaststelling zal ik geven binnen 13 weken na ontvangst van uw aanvraag daartoe dan wel nadat de voor het indienen ervan geldende termijn genoemd in verplichting 3 is verstreken. Indien de beschikking niet binnen 13 weken kan worden gegeven zal ik u daarvan in kennis stellen en daarbij een redelijke termijn noemen waarbinnen de beschikking tegemoet gezien kan worden.

2.8 Voorschot
Ik verleen u bij deze een voorschot van 50% van € 58.000, te weten €29.000. Het voorschot zal worden betaald binnen zes weken na de dag van verzending van deze beschikking op uw bankrekeningnummer: 5.1.2.e ten name van ZuivelNL. Verdere voorschot van 25% zal worden overgemaakt per 1 februari 2021 en wel ter hoogte van € 14.500. Het resterende bedrag zal worden overgemaakt na subsidievaststelling.

3. Correspondentie
Alle correspondentie met betrekking tot deze subsidie dient u, met vermelding van bovenstaand verplichtingnummer, te zenden naar:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
t.a.v. 5.1.2.e
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
namens deze:

5.1.2.e

5.1.2.e
5.1.2.e

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Ons kenmerk
DGA-DAD / 20212568

Als u het niet eens bent met deze beslissing kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief een bezwaarschrift indienen. Stuur het ondertekende bezwaarschrift met een kopie van deze beslissing naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, Postbus 40219, 8004 DE, Zwolle. Op onze internetsite www.mijn.rvo.nl/bezwaar vindt u meer belangrijke informatie over het indienen van een bezwaarschrift. Dit besluit is verzonden op de in de aanhef van deze brief vermelde datum.

ZuivelNL
KETENORGANISATIE VAN DE ZUIVELSECTOR

Tussenrapportage LNV-opdracht
Psychosociale zorg agrariërs 2020-2021

Den Haag,
16 december 2020

1. Inleiding

Dit verslag betreft een tussenrapportage over de door ZuivelNL in opdracht van LNV uitgevoerde activiteiten in de context van AgroZorgwijzer. Hierbij wordt gerefereerd aan de LNV subsidiebeschikking *Aanpak 2020 Psychosociale zorg agrarische sector*, afgegeven op 26 augustus 2020 en de daarmee door ZuivelNL aangegane verplichtingen (verplichtingnummer 1400011173).
Deze rapportage informeert ten eerste in beknopte vorm over de inhoudelijke stand van zaken van de verschillende deelprojecten. Voor wat betreft het deelproject over een voorstel tot opzet van een loketfunctie (zie onderdeel 2.1) wordt daarbij grotendeels verwezen naar een specifieke tussenrapportage over dat deelproject uit november.
Ten tweede wordt in deze rapportage inzicht gegeven in de verdere tijdfasering voor de diverse deelprojecten, waarbij op basis van de huidige situatie een zo reëel mogelijke planning is gehanteerd.

2. Inhoudelijk verslag

Onderstaand een update van uitgevoerde activiteiten in de periode september – december 2020 voor de activiteiten 1 t/m 5 zoals beschreven in het projectplan.

2.1 Voorstel onafhankelijk overlegplatform voor structurele aandacht voor psychosociale zorg voor boeren en tuinders

Voor de opzet van het onafhankelijk overlegplatform, bouwen we voort op de resultaten van de verkenning van een gezamenlijk loket (activiteit 2). In die verkenning is de uitdrukkelijke wens uitgesproken voor een platform waar de partijen uit zorg en agrosector met elkaar ervaringen, signalen en wensen uitwisselen en gezamenlijk acties initiëren. Daarnaast is in de interviews aangegeven dat er behoefte is aan een centrale toegang/structuur waarin verschillende initiatieven samenkomen en vindbaar zijn. Deze wensen worden meegenomen in de uitwerking van de verkenning naar het overlegplatform.

Om de precieze vraagstelling en verwachtingen bij een platform scherp te krijgen en om de juiste potentiële partnerorganisaties te identificeren zijn met bestaande projectpartners allereerst verkennende gesprekken gevoerd. De vervolggesprekken met potentiële partnerorganisaties komen echter in een ander licht te staan door het wegvallen van de eventuele vervolgfinanciering vanuit ZuivelNL. Waren de gesprekken eerst gericht op het verbreden van het bestaande partnership met de zuivelsector als eerste duurzame partner, waar ook financieel commitment onder lag, verschuiven de gesprekken nu naar het bouwen van een nieuw commitment dat moet bouwen op een veel smallere basis. De focus van de gesprekken moet hierdoor wel worden bijgesteld, waarover we nu keuzes moeten maken.

2.2 Voorstel tot opzet van loketfunctie voor psychosociale problematiek gericht op het ondersteunen van boeren, tuinders en erfbetreders

In november is hiervoor een tussenrapportage opgeleverd (zie bijlage). De laatste interviews zijn inmiddels gehouden en verwerkt. Nu wordt de stap gemaakt naar de eindrapportage.

2.3 Digitalisering Agro-Zorgnetwerkkaart

De Agro-zorgnetwerkkaart is ontwikkeld om twee behoeftes te vervullen. De eerste is voor de boer zelf. In veel gevallen vinden de boeren het lastig om hulp te vragen. Ze weten niet wat ze moeten doen en bij wie ze moeten zijn. De tweede behoefte is van de hulpverlener. Het is soms lastig om in contact te komen met de boer. Het is dan prettig om te weten wat het netwerk is van de boer. Op dit moment is de kaart toereikend, maar werkt niet handig.

Voor doorontwikkeling van de kaart zijn gesprekken gevoerd met de werkgroep die betrokken was bij de ontwikkeling van de kaart, de gebruikers uit de zorgsector en de agrarische sector, de vormgever van de kaart en de webbouwer. In de gesprekken is geconcludeerd dat een regionale versie van de kaart aansluit bij de behoefte van de agrarische sector. Voor de zorgsector is een regionale versie van de kaart niet haalbaar (dat zou betekenen dat alle bedrijven met erfbetreders er op moeten) en minder noodzakelijk.

Uit een inventarisatie van verbeterpunten onder doelgroep zorg blijken slechts kleine aanpassingen noodzakelijk. De kaart wordt door de deelnemers van de werkgroep goed verspreid in bijvoorbeeld opleiding huisartsen, bij de GGD e.d. Volgend jaar zal de kaart een belangrijke plek innemen tijdens een congres voor de Vakgroep Psychosociale Hulpverlening. De betrokkenen vanuit de zorgkant geven aan dat een pdf voor hen werkbaar is. Dit na een paar aanpassingen (updaten telefoonnummers e.d.).

Vanuit de agrarische kant is er de wens voor een meer regionale indeling, zodat de ondernemer de informatie makkelijk kan vinden. Denk bijvoorbeeld aan pop-ups per organisatie of het kunnen selecteren op organisaties bij de ondernemer in de buurt. De digitalisering lijkt nu vooral voor de agrarische sector van toegevoegde waarde en dan kan een regionale tool handig zijn.

De volgende stap in dit deelproject is het digitaliseren van met name een meer regionale kaart voor de agrarische sector zodat deze hem makkelijker en daardoor vaker gaat gebruiken. De pdf wordt aangepast met actuele gegevens.

2.4 Projectaanvraag opstellen pilotontwikkeling MHFA[1]

In oktober en november 2020 hebben er twee gesprekken met MHFA plaatsgevonden over de pilotontwikkeling. In oktober is verkend bij vier gemeenten in Overijssel of er animo is voor samenwerking in deze pilotaanvraag.

In januari wordt bij NAJK getoetst wat eerdere ervaringen en resultaten waren met samenwerkingen met MFHA. In januari wordt met GGZ Friesland gespard over de aanpak m.b.t. de pilotaanvraag en wordt de pilotaanvraag getoetst bij projectleider 5.1.2.e en de betrokkenen van MFHA en worden afspraken gemaakt over aanscherping en indiening.

2.5 Agrarische sector zichtbaar bij reguliere psychosociale hulpverleningen en vice versa

Na twee sessies met werkgroepleden is er een lijst gemaakt met organisaties (wijkteams, koepelorganisaties, huisartsenvereniging e.d) en kanalen die gebruikt kunnen worden om meer te vertellen over de agrarische sector. Op deze lijst staan ook de tips die gegeven zijn in de interviews over een mogelijk loket. Leden uit de werkgroep en de trekker van dit projectonderdeel nemen contact op met de beschreven organisaties.

Er zijn veel suggesties gekomen over te behandelen thema's (mentale weerbaarheid), kanalen (agrarische media, denk ook aan whatsapp, webinar, film) personen (erfbetreders, buren, kerk,) de vorm (succesverhalen, ervaringsverhalen).

De volgende stap is om vanuit deze suggesties een communicatiematrix met planning te maken met daarin verschillende kanalen, invalshoeken, doelgroepen e.d.

Concreet onderdeel van die planning is de lancering van de film van GGD IJsselland 'Waarom niet eerder'[2]. We werken momenteel samen met GGD IJsselland aan een versie voor de agrarische sector. Daarnaast is er volgend jaar (waarschijnlijk maart) het vakgroepoverleg van Psychosociale Hulpverlening (PSH) over de agrarische sector. De AgroZorgnetwerkkaart zal hier een belangrijke plek innemen evenals de factsheet van GGD IJsselland.

2.6 Projectleiding/coördinatie werkgroepen

De projectleiding bestaat grotendeels uit het verbinden van de verschillende deelprojecten en het betrekken van de werkgroepleden. De organisatie van de digitale bijeenkomst op 28 oktober was tijdsintensief, maar heeft een duidelijke impuls gegeven aan de betrokkenheid.

[1] MHFA – Mental Health First Aid

[2] Film om het taboe over zelfdoding te doorbreken: "Praat erover!" - GGD IJsselland

3. Verdere tijdsfasering

In onderstaand overzicht is aangegeven hoe de projectcoördinator op basis van de actuele situatie de reële tijdfasering voor het verdere verloop van de verschillende deelprojecten inschat.

Omschrijving	Aanvang	Oplevering	Begroot bedrag (€ incl. btw.)
Voorstel onafhankelijk overlegplatform voor structurele aandacht voor psychosociale zorg voor boeren en tuinders	Sept- Okt 2020	1 april 2021	18.150
Voorstel tot opzet van loketfunctie voor psychosociale problematiek gericht op het ondersteunen van boeren, tuinders en erfbetreders	Sept- Okt 2020	1 februari 2021[3]	12.100
Digitalisering Agro-Zorgnetwerkkaart	Okt 2020	1 februari 2021	16.940
Projectaanvraag opstellen pilotontwikkeling MHFA	Nov 2020	31 januari 2021	3.630
Agrarische sector zichtbaar bij reguliere psychosociale hulpverleningen en vice versa	Dec 2020	Gespreide activiteiten (december-1 mei 2021[4]	10.890
Projectleiding/coördinatie werkgroepen	September 2020	Doorlopend (t/m mei 2021)	8.470
Totaal			**70.180**

[3] De oplevering van het loket stond aanvankelijk op eind december maar dit is door nieuwe coronamaatregelen niet haalbaar (combi thuiswerken en geen kinderopvang).

[4] Voorgesteld wordt om deze activiteit uit te smeren tussen nu en uiterlijk 1 mei 2021. Dit omdat een spreiding van activiteiten veel mooier past bij deze opdracht i.p.v. alles realiseren in een paar maanden.

Verkenning loketfunctie psychosociale zorg agrarische sector

Tussenrapportage 20-11-2020

Opdrachtgever: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Contactpersoon: 5.1.2.e
Opdrachtnemer: AgroZorgwijzer
Contactpersonen: 5.1.2.e 5.1.2.e

Opdracht vanuit LNV

Op verzoek van het ministerie van LNV voert AgroZorgwijzer een verkenning uit naar een mogelijke "Loketfunctie psychosociale zorg agrarische sector". Onderliggende tussenrapportage van deze verkenning leidt uiteindelijk (zoals beschreven in de opdracht) naar een: "Rapport met beschrijving van de behoefte van agrariërs en erfbetreders enerzijds en psychosociale hulpverleners (regulier en agrarisch) en vertegenwoordigers van de sector anderzijds in het werkveld, randvoorwaarden en kaders, mogelijkheden qua invulling en zicht op kosten." Eind 2020 wordt dit complete rapport opgeleverd.

Aanpak verkenning

De verkenning is uitgevoerd door diepte-interviews te houden met organisaties/personen uit de agrarische sector en reguliere psychosociale hulpverlening die dichtbij de praktijk staan. Voor deze tussenrapportage zijn zeven partijen uit de agrarische sector en vier partijen uit de psychosociale hulpverlening (zie bijlage 1) bevraagd. Daarnaast is informatie gebruikt uit een sessie van februari 2020 waarin verschillende betrokken organisaties een gezamenlijk standpunt hebben geformuleerd over de manier waarop psychosociale zorg in de agrarische sector structureel ingebed kan worden (zie bijlage 2). Deze tussenrapportage beschrijft de hoofdlijnen die uit dit gezamenlijk standpunt en de interviews gedestilleerd kunnen worden, de do's and don'ts en de koppeling met het mogelijke overlegplatform (organisatiestructuur) 'structurele aandacht voor psychosociale zorg voor boeren en tuinders'.

Opzet gesprekken

In de gesprekken zijn op hoofdlijnen de volgende vragen aan de orde geweest:

- In hoeverre weten boeren en erfbetreders de psychosociale zorg te vinden en vice versa?
- Moet er een apart meldpunt/loket voor agrariërs komen en hoe zou die zich moeten verhouden tot bestaande initiatieven binnen en buiten de agrarische sector?
- Wat zou het loket praktisch gezien moeten bieden?
- Wie zou er betrokken moeten worden en/of eigenaar zijn van een dergelijk loket?
- Hoe kan de toegang tot het hulpaanbod voor agrariërs laagdrempeliger gemaakt worden?

Duiding van begrippen meldpunt, loket en organisatiestructuur

Deze verkenning naar een mogelijk loket richt zich op het invullen van de behoefte die er is om individuele hulpvragers eenvoudig toegang te laten vinden tot passende psychosociale hulp. Daarnaast is het de vraag hoe een loket invulling kan geven aan de behoefte die er is op doelgroep/sectorniveau om de psychosociale hulpverlening beter te organiseren/bespreekbaar te maken.

In de interviews wordt duidelijk dat er verschillende beelden zijn bij wat een meldpunt of een loket is én dat er bij de term meldpunt weerstand ontstaat. Dit laatste vanwege de associatie met 'verklikken

van mensen' en het gevoel dat de melder hetgeen hij/zij signaleert over de schutting gooit. In het interview met 113 Zelfmoordpreventie is de onderstaande schets gegeven. Deze opzet, waarin de vergelijking met de opzet bij 113 is gemaakt, weerspiegelt tevens de gemene deler uit de gesprekken.

Meldpunt: "Wanneer iemand hier een melding doet, dan wil hij/zij dat het meldpunt het oplost. Dit betekent dat je een structuur moet hebben om de benodigde zorg te kunnen leveren. Een meldpunt gaat over individuele gevallen waar iets aan gedaan moet worden.

Loket: "Bij een loket kunnen mensen terecht voor vragen op organisatie/organisatorisch niveau, het helpt mensen de weg te wijzen. Je acteert vanuit een loket direct op vraagniveau, waardoor ook direct de hiaten in de hulpverlening in beeld komen. Dit maakt dat een loket ook een tool is om breder te signaleren waar behoefte aan is en daarop in te spelen."

Een (overleg)platform: dit is een structureel samenwerkingsverband van agropartijen en psychosociale hulpverlenende instanties, dat door korte lijntjes en regelmatig overleg goed zicht heeft op de doelgroep, diens problematiek, de hulpbehoefte, het netwerk, het aanbod en de hiaten. Vanuit dit platform kunnen reguliere hulpverlening en de sector passende oplossingen/aanpak ontwikkelen.

Rode draad uit de interviews
In de interviews dragen de respondenten de volgende onderwerpen aan:

- Agrarische sector en reguliere hulpverlening vinden elkaar onvoldoende, dit wordt bevestigd in het recente onderzoek van GGD IJsselland onder boeren in die regio (Bijlage 3).
- Erfbetreders signaleren/kunnen een signaalfunctie hebben.
- Boer moet zelf willen, het is aan de boer zelf om een (eventuele vervolg)stap te zetten. In erkennen, accepteren, er over praten, hulp zoeken en/of hulp aannemen.
- Thema mentale zorg kent een enorme reikwijdte: van jong tot oud, van bedrijfsovername tot bedrijfsbeëindiging, van persoonlijke zoektocht 'Waar word ik echt blij van' tot aan 'hoe overleef ik als ik onder de kostprijs produceer'?
- Mentale problematiek gaat verder dan begeleiden van stoppers. Het gaat ook over voorlopers die in wereld van kleine marges risico's moeten nemen en moeten investeren.
- Een grote uitdaging ligt bij boeren zelf: (h)erkennen, schaamte voorbij, durven vragen. Maar dan moet hij wel weten waar!
- Er zijn voor boeren vele ingangen tot hulp. Het beeld leeft dat boeren in de huisarts een vertrouwenspersoon zien, maar daar vaak (te) laat naartoe gaan.
- Toegankelijkheid van reguliere zorg vanuit de agrosector vraagt extra aandacht
- Voor toegang tot de zorg bestaan meerdere ingangen, zowel binnen de agrosector als in de reguliere zorg
- Gemeentelijke meldpunten (vaak door GGD of GGZ bemenst) zijn onbekend bij en met boeren
- Problematiek is niet alleen van de veehouderij, maar gaat over alle agrarische sectoren.
- Onderwijs heeft een rol bij het agenderen van het thema bij toekomstige ondernemers.

Adviezen uit de interviews

Ga aan de slag met….

- Zorg voor één ingang (portaal) waar mensen terecht kunnen met vragen over psychosociale zorg in de agrarische sector.
- Maak gebruik van de verschillende initiatieven(uit agrosector en reguliere hulpverlening) die vanuit diverse expertises een bijdrage leveren aan psychosociale zorg voor agrariërs.
- Zorg dat alle kanalen/organisaties goed in beeld zijn én met elkaar in verbinding staan voor inzicht in een ieders expertise en snelle doorverwijzing naar de juiste partij.
- Bestaande loketten binnen de agrosector hebben ieder een heel specifieke insteek en specialisatie. Wat ontbreekt, is een loket voor articulatie van de hulpvraag en doorgeleiding naar de juiste hulp binnen of buiten de sector.
- Zorg dat reguliere hulpverlening basiskennis heeft over de agrarische sector en koppel de AgrozorgNetwerkkaart en sociale kaarten op lokaal niveau aan elkaar.
- Maak gebruik van de lokale meldpunten en zorg dat deze goed geïnformeerd zijn over de agrarische sector.
- Organiseer een structureel overlegplatform van agropartijen en reguliere zorg, die samen vinger aan de pols houden en gericht acties blijven ontwikkelen om de kloof te verkleinen.
- De verbinding tussen agrarische sector en reguliere hulpverlening moet **structureel** georganiseerd en gefaciliteerd worden, met financiële ondersteuning voor meerdere jaren.

Ga niet….:

- Positioneren als meldpunt: associatie met verklikken.
- Een nieuwe organisatiestructuur inrichten, dit vergroot de complexiteit voor de zorgbehoevenden.
- Als sector zelf meer hulp/zorg inrichten, dit vergroot de kloof tussen agrarische sector en reguliere psychosociale hulpverlening.

Betrokkenheid en eigenaarschap

In de diverse gesprekken wordt benoemd dat veel van benodigde organisaties al betrokken zijn, onder meer via de werkgroep Psychosociale zorg agrariërs (op verzoek van LNV geïnitieerd door NZO, LTO en Zorg Om Boer en Tuinder, begeleid door AgroZorgwijzer). In deze werkgroep zitten vertegenwoordigers vanuit de agrarische sector en de reguliere psychosociale hulpverlening. Elkaar nog beter kunnen vinden en begrijpen wordt gezien als voorwaarde om het zorgnetwerk voor agrariërs laagdrempeliger te maken. Waarbij de rol die AgroZorgwijzer als verbinder en initiator nu invult, door enkele partijen genoemd wordt als goede basis om dit onderwerp structureel een plek te geven. Dat de invulling van deze rol nu afhankelijk is van jaarlijkse budget keuzes en hoofdzakelijk vanuit de zuivel wordt gefinancierd benoemen geïnterviewden zorgelijk. Dit maakt het erg kwetsbaar. Daarnaast wordt verwezen naar de verantwoordelijkheid die LNV heeft ten opzichte van ondernemers die midden in een periode vol verandering zitten.

Eerste conclusie en denkrichting

Op basis van de tot nu toe gehouden interviews kan voorzichtig geconcludeerd worden dat vooral bestaande initiatieven en structuren in de reguliere psychosociale zorg en agrarische sector beter en

slimmer verbonden en benut moeten worden. Onder meer door elkaar goed te informeren over de juiste benadering van de doelgroep, over elkaars expertise om daarin complementair te kunnen handelen ten einde de doelgroep agrariërs snel en effectief te kunnen bedienen.

Een centrale ingang IN de agrarische sector (loket) zou drempelverlagend kunnen werken voor individuele hulpvragen maar ook als ingang voor hulpvragen op doelgroepniveau kunnen fungeren. Logisch zou zijn om het loket aan te laten sluiten bij of onderdeel te laten zijn van een bestaande én toekomstbestendige organisatiestructuur waarin agrarische sector en de reguliere psychosociale zorg al samenwerken.

Functie van de centrale ingang/het loket op hoofdlijnen:

- Verduidelijken van de individuele vraag.
- Op basis van hulpbehoefte begeleiden naar bijvoorbeeld:
    - Gemeentelijk meldpunt voor geestelijke gezondheidszorg bij indicatie van zorgmijdend zorgwekkend gedrag en vice versa: binnenkomende vragen bij meldpunt begeleiden naar de juist hulpbron in de agrarische sector
    - Vertrouwensloket welzijn landbouwhuisdieren bij indicatie dierverwaarlozing
    - Zorg om Boer en Tuinder voor een luisterend oor
    - Agrocoach voor ondernemersvragen
    - Etc.
- Ondersteuning van erfbetreders bij vragen over het aangaan van een gesprek of over mogelijkheden om naar door te verwijzen/begeleiden.
- De ingang voor vragen en opgaven op doelgroepniveau aan de gehele organisatie(structuur):
    - Monitoren van vraag (hulpbehoefte) en aanbod
    - Hiaten invullen om het zorgnetwerk in de agrarische sector sterker te maken
    - Volgen van ontwikkelingen binnen de doelgroep
    - Verbindingen leggen
    - Gerichte doelgroepbenadering

Deze denkrichting die uit de tot nu toe gevoerde gesprekken is gedestilleerd, is begin dit jaar ook gedeeld door 113 Zelfmoordpreventie, GGD GHOR, LTO Nederland, Nederlandse Zuivelorganisatie, NVWA, Zorg Om Boer en Tuinder en de ministeries van LNV en VWS. De uitwerking van het overleg dat toen is gevoerd, staat in bijlage 2. AgroZorgwijzer vulde afgelopen drie jaar grotendeels de structuur al in zoals gewenst is voor een basisorganisatie. Een toevoeging van de loketfunctie aan AgroZorgwijzer zou een logische stap zijn.

Bijlage 1 Overzicht respondenten verkenning naar loketfunctie

d.d. 15 november 2020

Respondenten psychosociale zorg

- **Meldpunt Zorgwekkend gedrag/niet acute zorg**
  5.1.2.e , 5.1.2.e
- **113 Zelfmoordpreventie**
  5.1.2.e - 5.1.2.e
- **GGZ Fryslân**
  5.1.2.e - 5.1.2.e
- **GGD IJsselland**
  5.1.2.e , 5.1.2.e ,
  5.1.2.e , 5.1.2.e
  5.1.2.e , 5.1.2.e

Respondenten agrarische sector

- **ProducentenOrganisatie Varkenshouderij (POV)**
  5.1.2.e , 5.1.2.e
- **Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA)**
  5.1.2.e , 5.1.2.e
- **Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK)**
  5.1.2.e , 5.1.2.e
  5.1.2.e ; 5.1.2.e
  5.1.2.e , 5.1.2.e
- **Hogenkamp Agrarische Coaching**
  5.1.2.e , 5.1.2.e
- **AgiVakNet**
  5.1.2.e , 5.1.2.e
- **Vereniging Agrarische Bedrijfsadviseurs (VAB)**
  5.1.2.e , 5.1.2.e

NB 5.1.2.e 5.1.2.e), 5.1.2.e (5.1.2.e), 5.1.2.e (LTO) zijn tijdens een werkgroepoverleg van 28 oktober jl. kort bevraagd.
Een gesprek met AVINED is uitgesteld/afgezegd door vogelgriep.

Noodzaak voor meerjarige structurele inbedding van psychosociale zorg agrariërs in reguliere zorg, agrosector en bij overheden

De landbouwsector staat voor ingrijpende veranderingen. Voor veel mensen in de sector betekent dit een toename van druk, onduidelijkheid en onzekerheid. Voor technische en financiële ondersteuning bij die verandering bestaat veel aandacht. Juist in tijden van grote verandering, is het noodzakelijk om de agrariër en zijn gezin – waar nodig - ook op psychosociaal vlak ondersteuning te kunnen bieden. Uitvoerend vertegenwoordigers van 113 Zelfmoordpreventie, GGD GHOR, LTO Nederland, Nederlandse Zuivelorganisatie, NVWA en Zorg Om Boer en Tuinder benadrukken deze noodzaak. Zij stellen dat in de zorg voor de mens achter de agrarisch ondernemer, een meerjarige samenwerking tussen partijen en organisaties uit de reguliere psychosociale zorg, agrosector en overheid van groot belang is. Het is soms letterlijk een zaak van leven en dood. De zorg voor deze kwetsbare groep dient los te staan van politieke of zakelijke belangen. De uitvoerders roepen de bestuurlijk verantwoordelijken daarom op om de randvoorwaarden te creëren om - tenminste de komende vier tot acht jaar - vanuit agrosector, overheid en reguliere zorg, de juiste aandacht aan psychosociale zorg voor agrariërs te kunnen geven.

Urgentie structurele inbedding psychosociale hulp agrosector

Op dit moment werkt een breed netwerk van organisaties (en individuen) uit de agrarische sector en de reguliere psychosociale hulpverlening actief samen aan verbetering en versterking van psychosociale zorg in de agrarische sector. Dit gebeurt vooral middels losse activiteiten of kortdurende projecten. Door de transitie van de sector, neemt de druk op ondernemers de komende jaren toe. De huidige projectmatige aanpak biedt te weinig continuïteit, en de reikwijdte (regionaal of sectoraal) is te beperkt. Het is tijd voor de overstap naar een structurele aanpak vanuit een plan en middelen voor minimaal 4 jaar.

Agrariër als aparte doelgroep binnen de psychosociale hulpverlening

Dat agrarisch ondernemers aandacht behoeven blijkt onder meer uit de specifieke vermelding van deze doelgroep in de nieuwe Landelijke Agenda Suïcidepreventie (in opdracht van het ministerie van VWS opgesteld) 113 Zelfmoordpreventie heeft een actieve rol in het opstellen van deze agenda en geeft aan dat de doelgroep agrariërs aantoonbaar gerichte aandacht moeten krijgen. Dit gezien de demografische en economische druk op individuele bedrijven. Daarnaast zijn er regionale initiatieven zoals Supranet Fryslân en Supranet Hardenberg (onderdeel van Supranet IJsselland) die nadrukkelijk de verbinding met agrariërs en hun gezinnen zoeken. Uit de voorlopige resultaten van een onderzoek van GGD IJsselland blijkt dat er een kloof te dichten is om er als reguliere hulpverlening voor deze specifieke doelgroep te kunnen zijn. Voor een goede uitvoering van meerjarenplannen zoals de Landelijke Agenda Suïcidepreventie en de regionale initiatieven is een eveneens meerjarige inzet vanuit de agrosector zeer gewenst.

Wie doet wat?

Sinds eind 2017 pakt de zuivelsector vanuit de zorg voor ondernemers en medewerkers een verbindende en coördinerende rol op zich via het project AgroZorgwijzer. Het ministerie van VWS heeft haar focus op de reguliere hulpverlening. Het ministerie van LNV faciliteert via projectfinanciering en bijeenkomsten het proces om de kloof tussen regulier en agrarisch te dichten.

Wat is nodig?

Vanuit de reguliere psychosociale zorg en de agrarische sector is behoefte aan een onafhankelijke organisatie die de nodige rol pakt in het verbinden, versterken en verbreden van het netwerk en het hulpaanbod. Dit door te werken vanuit wat er al is: AgroZorgwijzer kan vanuit de huidige projectvorm

doorgroeien naar de basis voor de gevraagde structurele inbedding. En aandacht te verbreden naar meerdere agrarische sectoren.
Om de agrariër en zijn gezin op psychosociaal vlak passende ondersteuning te kunnen bieden is het zaak om de juiste randvoorwaarden te organiseren binnen organisaties en overheid. Het gaat hierbij om tijd, geld en bestuurlijke aandacht/draagvlak. Vertegenwoordigers van zorg en agro geven aan dat het hiervoor van belang is om niet vanuit politieke en bestuurlijke verantwoordelijkheid naar de zorg om agrariërs te kijken. Het gaat om de zorg die we als samenleving hebben om naar elkaar om te zien zodat mensen met een hulpvraag tijdig en laagdrempelig bij de juiste hulpverlener terecht komen.

Bestuurlijke randvoorwaarden
Om een goede zorg op dit gebied te kunnen borgen is het noodzakelijk dat op bestuurlijk niveau de randvoorwaarden worden gecreëerd om gericht en meerjarig aandacht te kunnen geven aan samenwerking in de psychosociale zorg voor agrariërs. Daarbij werkt de agrosector aan erkenning en signalering van problemen/risicogroepen en wordt de reguliere sector gericht gevoed met kennis en signalen over deze doelgroep.
113 Zelfmoordpreventie, GGD GHOR, LTO Nederland, Nederlandse Zuivelorganisatie, NVWA en Zorg Om Boer en Tuinder doen gezamenlijk een oproep aan sectorpartijen, zorguitvoerders en betrokken departementen om concreet aan te geven hoe zij financiële en organisatorische randvoorwaarden willen scheppen voor meerjarige, landelijke en sectoroverschrijdende aandacht voor psychosociale zorg in de agrosector. Het is noodzaak om op dit onderwerp expliciet een gedeelde verantwoordelijkheid op te pakken, die geen onderdeel vormt van politieke en of bestuurlijke onderhandelingen. Zorg voor de agrarisch ondernemers is niet onderhandelbaar.

Praktische aanpak vanuit de uitvoering
In samenwerking willen diverse zorg- en agrarische organisaties stappen zetten naar structurele inbedding door:

- Doorontwikkeling van AgroZorgwijzer naar een slagvaardige, onafhankelijke organisatie die verbindt, verbreed en nieuwe initiatieven stimuleert op dit vlak.
- Onderzoek naar mogelijkheden voor langdurige financiering.
- Grondige probleemanalyse “Wat is de kloof?” en “Wat ontbreekt voor goede psychosociale zorg in de sector?”
- Analyse van beschikbare cijfers en waar nodig aanvullend onderzoek.
- Opstellen van een meerjarenplan met als doel dat agrarisch ondernemers met psychosociale problemen weten dat zij hierover in gesprek kunnen en de weg naar hulp weten te vinden, waarbij tegelijkertijd de hulpverleners weten wat agrarisch ondernemers nodig hebben - kijkend vanuit de unieke kenmerken - kan aansluiten bij agrarisch ondernemers en passende hulpverlening bieden.

Wanneer de betrokken partijen de nodige kaders voor structurele inbedding daadwerkelijk organiseren zal het meerjarenplan een vertaling in concrete acties krijgen. Dit vooral ingestoken op het werken via en met regionale initiatieven. Veelal via pilots om vervolgens informatie en ervaringen landelijk te delen. Onderwerpen van dergelijke pilots zijn gericht op:

- Tijdig herkennen van signalen, in gesprek gaan en de weg naar hulp (helpen) vinden (voor naasten en hulpverleners).
- Ketensamenwerking verbeteren door kennis over de doelgroep te vergroten, samenwerkingen op te zetten, etc.
- Mediacampagnes om agrariërs en hun omgeving (zoals erfbetreders) te laten weten dat je psychisch niet goed voelen ook normaal is en waar zij passende hulp kunnen vinden.

Door losse, lokale initiatieven te organiseren en of te verbinden, ontstaan nieuwe inzichten van waaruit verdere ontwikkeling mogelijk is en tot een gedegen landelijke aanpak/dekking te komen.

Vraag
Op welke wijze kunnen en willen betrokken organisaties en de ministeries het bovenstaande ondersteunen in het organiseren van de eerder genoemde randvoorwaarden tijd, geld en bestuurlijke aandacht/draagvlak.

Van: 5.1.2.e @zuivelnl.org>
Verzonden: vrijdag 30 juli 2021 12:22
Aan: 5.1.2.e
Onderwerp: Einddeclaratie project Aanpak 2020 Psychosociale zorg agrarische sector (Verplichtingsnummer 1400011173)
Bijlagen: Eindrapportage AgroZorgwijzer2020-2021-ZuivelNL-LNV.pdf; Buiten reikwijdt
Buiten reikwijdte

Categorieën: Categorie Rood

Aan: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
t.a.v. 5.1.2.e
Postbus 20401 2500 EK Den Haag
E-mail: 5.1.2.e @minlnv.nl

Betreft: Einddeclaratie project Aanpak 2020 Psychosociale zorg agrarische sector (Verplichtingsnummer 1400011173)

Beste 5.1.2.e

In het kader van de einddeclaratie behorende bij de door LNV verstrekte subsidie op het eind mei afgesloten project 'Aanpak 2020 Psychosociale zorg agrarische sector' (*Verplichtingsnummer 1400011173 d.d. 26 augustus 2020*) stuur ik je bijgesloten de volgende documentatie:

1) Eindrapportage;
2) De door ZuivelNL voor dit project voldane nota's (ondergebracht in gezipte mappenstructuur);
3) Brief Belastingdienst waarin ZuivelNL te kennen is gegeven *niet* voor btw-verrekening in aanmerking te komen.

Ad 1: Bij de eindrapportage heb ik ervoor gekozen om alle in het kader van dit project uitgebrachte rapportages op deelprojecten nogmaals als bijlage op te nemen, zodat een compleet overzicht ontstaat. Met het oog op de leesbaarheid is daarbij de kern van de opbrengsten in het rompgedeelte van het rapport samengevat, met een verwijzing naar de complete rapportages in de bijlagen.

Ad 2: In de rapportage is een financiële paragraaf (zie paragraaf 3, pagina 16) opgenomen met daarin een verwijzing naar bijlage 7, waarin een overzicht staat van de in dit project door ZuivelNL voldane nota's (zowel totaaloverzicht een als specificatie van per deelactiviteit opgevoerde kosten). De achterliggende nota's zelf heb ik gesorteerd in een mappenstructuur gestopt, die in dit bijgesloten ZIP-document te vinden is. Ik hoop dat dit voldoende over- en inzicht biedt.

Ad 3: Zoals eerder besproken (zie o.a. ook onze correspondentie hierover op jl. 13 en 18 november en 11 mei) sluit ik nogmaals de eerder gedeelde brief van de Belastingdienst bij, waaruit blijkt dat deze uiteindelijk geoordeeld heeft dat ZuivelNL *niet* in aanmerking komt voor btw-verrekening. Dit betekent dat ZuivelNL alle kosten voor het project inclusief btw heeft moeten maken. Zoals bekend was daar bij de oorspronkelijke subsidietoekenning niet vanuit gegaan. Op basis van ons contact hierover ga ik ervan uit dat met de afwikkeling van de einddeclaratie alsnog de btw-ophoging wordt meegenomen. Dit is belangrijk omdat, zoals je weet, ZuivelNL voor dit aanvullende AgroZorgwijzer-traject geen eigen

middelen heeft kunnen inzetten en daarmee volledig afhankelijk is van de door LNV toegekende subsidie. Overigens heb ik in bijlage 7 van de rapportage ook een overzichtje opgenomen van de reeds ontvangen voorschotten en op basis daarvan verwachte eindafrekening.

Ik vertrouw erop je hiermee voldoende te hebben geïnformeerd met het oog op de verdere afwikkeling. Mochten er n.a.v. de informatie nog aanvullende vragen zijn, dan weet je me te vinden. Zou je mij nog even willen bevestigen dat deze einddeclaratie in goede orde is ontvangen?

Rest mij niets dan LNV in het algemeen namens ZuivelNL te bedanken voor de getoonde bereidheid om via dit project te investeren in het belangrijke thema van psychosociale zorg van agrariërs en jou in het bijzonder te danken voor de prettige en vruchtbare samenwerking in dit project!

Met vriendelijke groet,
5.1.2.e .

ZuivelNL
Marktinformatie & arbeidszaken
Tel: 06 5.1.2.e
E-mail: 5.1.2.e @zuivelnl.org
www.zuivelnl.org

Eindrapportage

Project Aanpak 2020 Psychosociale zorg agrarische sector

Verkleining van de kloof tussen
agrarische ondernemers en reguliere hulpverlening

i.s.m. de LNV-werkgroep Psychosociale zorg agrariërs

Contactgegevens:
ZuivelNL
t.a.v. 5.1.2.e
Postbus 93453
2509 AL 's-Gravenhage

Den Haag, 30 juli 2021

Inhoudsopgave

Samenvatting 3
1. Inleiding 4
2. Uitvoering onderdelen plan van aanpak 4
2.1 Haalbaarheidsstudie onafhankelijk overlegplatform 4
2.1.1 Samenvatting structuur platform 5
2.1.2 Randvoorwaarden en kaders 6
2.1.3 Conclusies en aanbevelingen 6
2.2 Voorstel tot opzet loketfunctie 7
2.2.1 Functie loket samengevat 7
2.2.2 Oplossingsrichtingen loket 8
2.2.3 Werkwijze loket en geschatte begroting 8
2.3 Digitalisering AgroZorgnetwerkkaart 9
2.4 Pilotontwikkeling Mental Health First Aid 11
2.5 Agrarische sector zichtbaar bij reguliere hulpverlening en vice versa 11
2.6 Projectleiding en coördinatie werkgroep 15
2.6.1 Slotbijeenkomst 15
3. Begroting en realisatie 16
Bijlage 1 Subsidieaanvraag Plan van Aanpak 2020 17
Bijlage 2 Deelrapportage onafhankelijk overlegplatform 25
Bijlage 3. Deelrapportage verkenning loketfunctie 37
Bijlage 4: AgroZorgnetwerkkaart 61
Bijlage 5. Concept Projectaanvraag Pilotontwikkeling MHFA 64
Bijlage 6 Verslag slotbijeenkomst 7 juni 2021 69
Bijlage 7: Financieel overzicht 74

Samenvatting

Een werkgroep van vertegenwoordigers van agrarische organisaties en van psychosociale hulverleningsorganisaties is gezamenlijk aan de slag om de gesignaleerde kloof tussen agrosector en hulpaanbieders te verkleinen. In 2020-2021 is een deel van hun activiteiten gefinancierd door het ministerie van LNV, dit in aanvulling op het eerder vanuit de zuivelsector gefinancierde AgroZorgwijzer Project 2020. Voorliggende eindrapportage beschrijft deze werkzaamheden.

Een van de onderdelen is het onderzoek naar strategische inbedding van dit onderwerp door inrichting van een platform voor verbinding, samenwerking en agendasetting. Uit het onderzoek blijkt dat voortborduren op het (in mei 2021 geëindigde) project AgroZorgwijzer gewenst is. Middels dit project is een aanpak ontwikkeld die samen met de werkgroep zorgt voor concrete stappen om de drempel om hulp te vragen door de agrariër. Dit kan eventueel gecombineerd met een loket voor advies en doorverwijzing waar agrariërs, erfbetreders en personen uit de reguliere zorg terecht kunnen. De verkenning naar een loketfunctie heeft de behoefte aan een dergelijk loket verhelderd, waarbij de nadruk wordt gelegd op het doorverwijzen naar de organisaties die op dit vlak reeds actief zijn. Vanuit het werkveld wordt genoemd dat het hier zou moeten gaan om een onafhankelijke organisatie voor zowel platform als loket. Hierbij is de rol van een coördinator/verbinder als duidelijk van meerwaarde benoemd.

Om elkaar beter te kunnen vinden en het netwerk rond de agrariër in beeld te brengen is de AgroZorgnetwerkkaart doorontwikkeld met een zoekfunctie op postcode en een eenvoudig stroomschema om bij passende organisaties uit te komen. Erfbetreders zijn vanuit hun functie in de gelegenheid om te signaleren wanneer het minder goed gaat met een ondernemer/het gezin. Voor erfbetreders zijn daarom diverse trainingen beschikbaar rondom signaleren en bespreekbaar maken van wat ze zien. Samen met Mental Health First Aid Nederland is besproken hoe hun trainingsprogramma vertaald kan worden naar maatwerk voor de agrarische sector. Helaas is dit vanwege coronamaatregelen niet tot een concreet plan gekomen.

Om de drempel om hulp te vragen te verlagen en de kennis bij de reguliere zorg over de sector te vergroten zijn met werkgroepleden en via free publicity verschillende activiteiten opgestart. Naast meer bekendheid, agendasetting en taboe doorbreken is een belangrijke nevenopbrengst van de uitgevoerde projecten rond psychosociale zorg de groeiende samenwerking tussen werkgroepleden en andere organisaties.

1. Inleiding

In een kamerbrief (Kamerstuk 30252, nr. 22) van 4 juli 2018 beschrijft Minister Schouten dat het kabinet aandacht wil besteden aan de psychosociale ondersteuning van agrariërs. In diezelfde brief is de kamer geïnformeerd dat er voldoende aanbod is van (en doorverwijzing naar) psychosociale hulpverleningsinstanties, maar dat hulpverleningsinstanties en de agrarische sector onvoldoende van elkaars bestaan op de hoogte zijn en niet alle hulpverleningsinstanties even goed bekend zijn met de doelgroep agrariërs.

Een werkgroep van vertegenwoordigers van agrarische organisaties (onder meer LTO Nederland, NZO en ZOB[1]), vertegenwoordigers van psychosociale hulverleningsorganisaties en de ministeries van LNV en VWS is - op basis van projectplan "Plan van aanpak 2019" - gezamenlijk aan de slag gegaan met concrete acties om de gesignaleerde kloof te verkleinen. Om deze acties nader uit te werken is voor 2020/2021 een vervolgplan uitgewerkt om op korte termijn al stappen te zetten, in aanvulling op het eerder vanuit de zuivelsector gefinancierde AgroZorgwijzer Project 2020. Voor dit aanvullende plan (*Plan van aanpak 2020*) is door ZuivelNL op 15 juli 2020 bij het Ministerie van LNV een subsidieverzoek neergelegd (zie bijlage 1), dat is gehonoreerd[2]. De looptijd van dit door LNV gesubsidieerde ZuivelNL traject was 1 september 2020 tot en met 31 mei 2021. Deze rapportage vormt het eindverslag van de in het kader van dat project uitgevoerde activiteiten. Zij beschrijft beknopt de uitvoering van het plan van aanpak en verwijst waar mogelijk naar de eerdere deelrapportages, die een nadere uitwerking geven van de specifieke deelactiviteiten of -projecten en nadrukkelijk als een aanvulling op dit samenvattende rapport moeten worden gezien.

2. Uitvoering onderdelen plan van aanpak

Het Plan van aanpak 2020 bevat de volgende onderdelen:

- Haalbaarheidsstudie naar de opzet van een onafhankelijk overlegplatform voor structurele aandacht voor psychosociale zorg voor boeren en tuinders.
- Voorstel tot opzet van loketfunctie voor psychosociale problematiek gericht op het ondersteunen van boeren, tuinders en erfbetreders, waarbij onderzocht wordt op welke manier dit loket bij kan dragen aan het huidige netwerk.
- Verdere digitalisering Agro-Zorgnetwerkkaart.
- Aanpak opstellen voor pilotontwikkeling Mental Health First Aid (MFHA)- Door agrariërs en erfbetreders te trainen krijgen agrariërs met een hulpvraag eerder ondersteuning op een manier die aansluit bij hun persoonlijke problematiek.
- Agrarische sector zichtbaar bij reguliere psychosociale hulpverlening en vice versa.

In onderstaande paragrafen per onderdeel een korte toelichting op de activiteiten.

2.1 Haalbaarheidsstudie onafhankelijk overlegplatform

Een van de onderdelen van het plan van aanpak is het onderzoek naar het nut van, en de noodzaak voor, een onafhankelijk platform psychosociale zorg agrariërs. Het verzoek tot deze aanvraag komt voort uit een bijeenkomst op 20 februari 2020 waar door uitvoerende vertegenwoordigers van 113 Zelfmoordpreventie, GGD, LTO Nederland, Nederlandse

[1] ZOB: Zorg om Boer en Tuinder (www.zorgomboerentuinder nl)
[2] Subsidiebeschikking Aanpak 2020 Psychosociale zorg agrarische sector d.d. 26 augustus 2020. Verplichtingnummer 1400011173

Zuivelorganisatie (NZO) en Zorg Om Boer en Tuinder (ZOB) de noodzaak werd uitgesproken om structureel aandacht te besteden aan psychosociale problematiek in de agrosector.

De uitvoering van de haalbaarheidsstudie is door ZuivelNL bij AgroZorgwijzer neergelegd. Tijdens de uitvoering van de opdracht is de opdracht begin maart 2021 opnieuw geformuleerd. Dit was als gevolg van de nieuwe situatie na het wegvallen van mogelijke vervolgfinanciering vanaf 2021 via ZuivelNL en het (op dat moment) ontbreken van duidelijkheid vanuit de initiatiefnemers van AgroZorgwijzer over welke rol zij voor zichzelf zagen. Dit was ook de reden dat deze haalbaarheidsstudie in nauwe afstemming met LNV uiteindelijk wat anders is ingevuld dan de oorspronkelijk voorgestelde aanpak waarvoor LNV-subsidie had verstrekt aan ZuivelNL. De in overleg met LNV vastgestelde herformulering van de opdracht was als volgt:

Haalbaarheidsstudie naar de opzet van een onafhankelijk overlegplatform voor structurele aandacht voor psychosociale zorg voor boeren en tuinders. Een platform dat de noodzakelijke verbinding tussen de reguliere psychosociale hulpverlening en de agrarische sector faciliteert met als doel boeren en tuinders meer zicht te geven op de mogelijkheden voor directe hulpverlening, waarbij de hulpverlening beter samenwerkt en toegankelijker is vooraan boeren en tuinders. In de haalbaarheidsstudie ligt de nadruk op een openbaar platform, toegankelijk voor elke boer of tuinder (of erfbetreder) die hier gebruik van wil maken.

De haalbaarheidsstudie is een verkenning om vanuit AgroZorgwijzer een slagvaardig overlegplatform te ontwikkelen dat verbindt, verbreedt en nieuwe initiatieven stimuleert op dit vlak. In de uitwerking komt een concretisering van activiteiten gericht op het directe belang voor boeren en tuinders. Hierbij staat de hulpvraag van de boeren en tuinders centraal, geredeneerd vanuit hun behoefte aan ondersteuning en gericht op het verlagen van de drempel die zij ervaren bij het inschakelen van psychosociale hulp én met de psychosociale hulpverlening bespreken hoe aan deze behoefte/drempelverlaging tegemoetgekomen kan worden.

Het rapport over de haalbaarheidsstudie beschrijft achtereenvolgens de opdracht, een mogelijke structuur voor een onafhankelijk platform, de activiteiten die daarvoor benodigd zijn en eindigt met kaders, randvoorwaarden, conclusies en aanbevelingen. In deze eindrapportage zijn de mogelijke structuur (subparagraaf 2.1.1), de randvoorwaarden/kaders (2.1.2) en de conclusies/aanbevelingen (2.1.3) opgenomen. Het complete rapport (*Onafhankelijk platform psychosociale zorg agrariërs 28052021*) inclusief bijlagen is op 28 mei 2021 per mail verzonden naar de werkgroep (waaronder het ministerie van LNV) en te vinden in bijlage 2.

2.1.1 Samenvatting structuur platform

Uitgangspunt voor een onafhankelijk platform is dat het voortborduurt op de basis van AgroZorgwijzer. Uit de gesprekken met betrokkenen zijn de volgende elementen benoemd die de basis vormen van het Platform AgroZorgwijzer:

- Werkgroep, dit is een voortzetting van de groep die sinds 2019 actief is. Het is een structureel samenwerkingsverband van agropartijen en reguliere hulpverlenende instanties, dat door onderlinge afstemming goed zicht heeft op de doelgroep, diens problematiek, de hulpbehoefte, het netwerk, het aanbod en de hiaten. Vanuit deze werkgroep kunnen reguliere hulpverlening en agrosector passende oplossingen/aanpak ontwikkelen. De taken van de werkgroep zijn:
    - Signaleren en agenderen van ontwikkelingen, aandachtspunten, relevante thema's en hiaten in de zorg voor de agrariër.
    - Gezamenlijk acties initiëren en uitvoeren.
- Website, digitale centrale toegang waar een hulpvrager zelf de weg kan vinden naar passende hulp. Wanneer de website moet aansluiten bij genoemde kaders/ uitgangspunten/wensen, dan kan Agrozorgwijzer.nl na aanpassing dienen om:

- Informatie te ontsluiten (doelgroepgericht)
- Netwerk zichtbaar te maken (agrarisch en reguliere hulpverlening)
- Psychosociale zorg/problemen bespreekbaar te maken

Met een goede analyse van het websitegebruik kan deze nuttige informatie opleveren, bijvoorbeeld:

- Inzicht in vraag (hulpbehoefte) en aanbod, gebruikmakend van ingekomen vragen en zoekgedrag op de website.
- Hiaten in kennis/informatie zichtbaar maken door individuele vraagstukken

- Communicatie, via de kanalen van AgroZorgwijzer en van de betrokken partijen kan actief gewerkt worden aan:
  - Bespreekbaar maken van psychosociale problematiek (gericht op preventie)
  - Bekendmaken van mogelijkheden tot passende hulp en netwerk
  - Drempel verlagen naar reguliere hulpverlening voor agrariërs
  - Reguliere hulpverlening inzicht geven in leefwereld en specifieke problematiek agrariërs
  - De agrarische sector inzicht geven in nut en noodzaak van het reguliere hulpverleningsaanbod

2.1.2 Randvoorwaarden en kaders

De volgende randvoorwaarden/kaders zijn in het rapport opgenomen:

- *Voldoende balans tussen agro & regulier:* Voor het verkleinen van de kloof is een goede balans tussen vertegenwoordigers van agrosector en reguliere hulpverlening van belang.
- *Neutraliteit:* Hulpvragers en potentiële hulpbieders hechten aan een neutrale organisatie waar zij terecht kunnen.
- *Professionele coördinator:* Professionele ondersteuning van de werkgroepleden (betaalde inzet van de verbinder/coördinator) maakt dat er beweging blijft en verbinding is op meerdere vlakken.
- *Gevoel van urgentie:* Om aan dit onderwerp in de agrosector te willen werken, moet urgentie gevoeld worden. Wanneer de aandacht voor psychosociale zorg niet als urgent wordt gezien, dan wordt er minder tijd (en geld) aan besteed.

2.1.3 Conclusies en aanbevelingen

In het rapport zijn de onderstaande conclusies en aanbevelingen beschreven.

Conclusies:

- De betrokkenheid van de werkgroepdeelnemers is groot en deze bevlogen individuen maken dat een grotere beweging mogelijk is.
- Een platform vanuit AgroZorgwijzer dat allerlei initiatieven verbindt wordt door meerdere werkgroepleden als waardevol genoemd.
- AgroZorgwijzer heeft als meerwaarde om in het totale netwerk een belangrijke bijdrage te kunnen leveren aan het "verbinden, initiëren en stimuleren", maar wordt soms nog te veel gezien als een van de uitvoerende partijen op het gebied van coachen, luisterend oor, trainen. Hier is op communicatievlak nog winst te behalen.

Aanbevelingen voor vervolg:

- Maak gebruik van de kracht van de denkers én de doeners in de werkgroep.
- Zet in op het verbinden van initiatieven en mensen, om te versterken wat er al is. Denk hierbij aan het stimulerende voorbeeld van samenwerking tussen GGD, 113, Hogenkamp Coaching, huisarts en AgroZorgwijzer zoals in de film "Waarom niet eerder" en in het webinar "Zorg om de boer" (*op 20 mei 2021*) rond suïcidepreventie naar voren kwam.
- Wees open in wat goed gaat en waar we samen nog in zoeken. Denk aan het zoeken van de reguliere hulpverlening in "hoe bereik ik boer en tuinder? " en het zoeken van de sector in "snapt die hulpverlener mijn vraag als boer wel?".

- Werk creatief met beperkte budgetten en probeer mensen te laten investeren via andere wegen dan geld. Zeker op dit onderwerp willen mensen en organisaties al snel "iets" bijdragen zoals het aanbieden van overlegruimte, inzet van medewerkers, standruimte op beurzen, gratis advertentieruimte, etc.
- Maak een concreet plan per jaar met daarin een aantal acties. Zorg dat deze opgevolgd worden en deel de successen.

Zoals eerder aangegeven is de deelrapportage met een uitgebreider overzicht van de opbrengsten van dit deelproject als bijlage 2 van deze eindrapportage bijgesloten.

2.2 Voorstel tot opzet loketfunctie

In 2020/2021 is gewerkt aan een voorstel tot opzet van loketfunctie voor psychosociale problematiek, gericht op het ondersteunen van boeren, tuinders en erfbetreders waarbij onderzocht is op welke manier dit loket kan bijdragen aan het huidige netwerk. Dit resulteerde in een rapport, met daarin enerzijds verwoord de behoeftes van de agrariërs en erfbetreders en anderszijds die van psychosociale hulpverleners (agrarisch en regulier) en vertegenwoordigers van de sector in het werkveld. Daarnaast komen aan de orde de randvoorwaarden en kaders, de mogelijkheden qua invulling en een eerste inzicht in de daarmee gemoeide kosten.

In voorliggende eindrapportage wordt een samenvatting gepresenteerd van de verkenning naar het loket, die op 11 mei 2021 is verzonden naar de werkgroep (inclusief het ministerie van LNV). De volledige rapportage over de verkenning naar een loketfunctie is opgenomen als bijlage 3 bij deze eindrapportage. Hierbij gaat het om:

- Rapportage verkenning loket, inclusief:
  - Bijlage 1: Overzicht respondenten
  - Bijlage 2: Noodzaak voor meerjarige, structurele inbedding van psychosociale zorg agrariërs in reguliere zorg, agrosector en bij overheden
  - Bijlage 3: Agro Factsheet Onderzoek Mentale Fitheid (onder agrarische studenten)
  - Bijlage 4: GGD factsheet Boeren aan het woord

De basis voor de verkenning rondom een loketfunctie komt voort uit diepte-interviews die zijn gehouden met mensen uit de agrarische sector en de reguliere psychosociale zorg. In de gesprekken spreken de geïnterviewden de behoefte uit aan een structureel overlegplatform van agropartijen en reguliere zorg, die samen vinger aan de pols houden en gericht acties blijven ontwikkelen om de kloof te verkleinen. De verbinding tussen agrarische sector en reguliere hulpverlening moet volgens geïnterviewden structureel georganiseerd en gefaciliteerd worden, met financiële ondersteuning voor meerdere jaren.

2.2.1 Functie loket samengevat

In de interviews is de volgende functiebeschrijving van een loket naar voren gekomen:

- Een loket is nadrukkelijk geen meldpunt waar meldingen 'gedeponeerd' worden;
- Een loket zorgt voor goede articulatie van de individuele hulpvraag;
- Een loket is de centrale ingang voor agrariërs én de mensen/partijen om hem heen;
- Een loket heeft een doorverwijsfunctie en begeleidt o.b.v. hulpbehoefte naar bijvoorbeeld:
  - Gemeentelijk meldpunt voor personen met zorgwekkend gedrag. Dit werkt ook andersom: binnenkomende vragen bij meldpunt begeleiden naar de juist hulpbron in de agrarische sector;
  - Vertrouwensloket welzijn landbouwhuisdieren bij indicatie dierverwaarlozing
  - Zorg om Boer en Tuinder voor een luisterend oor;

    - Agrocoach voor ondernemersvragen rondom persoonlijke ontwikkeling.
- Een loket ondersteunt erfbetreders bij vragen over hoe een gesprek aan te gaan of waar naartoe door te verwijzen of begeleiden
- Een loket is de ingang voor vragen en opgaven op doelgroep niveau aan de gehele organisatie(structuur):
    - Monitoren van vraag (hulpbehoefte) en aanbod;
    - Hiaten invullen om het zorgnetwerk in de agrarische sector sterker te maken;
    - Volgen van ontwikkelingen binnen de doelgroep;
    - Verbindingen leggen;
    - Gerichte doelgroep benadering.

2.2.2 Oplossingsrichtingen loket

Het advies vanuit de verkenning luidt nadrukkelijk: "tuig niet iets nieuws op, maar sluit aan bij bestaande initiatieven. Breng het netwerk in beeld en zorg voor verbinding. En bij voorkeur vindt vraagarticulatie plaats *IN* de agrarische sector via een onafhankelijk loket."

Meerdere geinterviewden zien in AgroZorgwijzer een onafhankelijk digitaal platform dat de afgelopen drie jaar heeft gefaciliteerd met tools op signalering, gesprekstechnieken en doorverwijzing naar passende hulp via de Agrozorgnetwerkkaart. Daarin staat al een gedegen basisorganisatie die aansluit bij de wensen en behoeften die uit de verkenning zijn gekomen. Een toevoeging van de loketfunctie aan Agrozorgwijzer is een logische stap. Verder zijn de volgende opties genoemd:

1. AgroZorgwijzer krijgt tevens een loketfunctie. Dat kan beperkt blijven tot alleen een digitaal loket. Voorkeur is om er ook een telefonisch loket aan te verbinden;
2. De loketfunctie zou belegd kunnen worden bij (hulp- of informatielijnen van) agrarische coaches;
3. Het Vertrouwensloket Welzijn landbouwhuisdieren – dat zich richt op de veehouderij - is al 20 jaar actief en heeft een telefonische ingang. Een optie kan zijn om de dienstverlening uit te breiden naar andere agrarische sectoren;
4. LTO Noord investeert als belangenbehartiger van boeren en tuinders in het thema mentale weerbaarheid en onderzoekt momenteel (voorjaar en zomer 2021) welke inzet zij daarop gaat plegen. Een loketfunctie kan tot de mogelijkheden behoren.

Let wel! Dit zijn denkrichtingen die door de projectuitvoerders uit de interviews zijn gedestilleerd, maar niet zijn getoetst bij bovengenoemde initiatieven of organisaties.

2.2.3 Werkwijze loket en geschatte begroting

In het voorstel voor het loket is bij de beschrijving van de werkwijze uitgegaan van vier hoofdlijnen, te weten: een digitale centrale toegang, een telefonische centrale toegang, communicatie en coördinatie.

1. Digitale centrale toegang
    a. Bijhouden van de informatievoorziening via de centrale toegang, waar agrariërs, erfbetreders en hulpverleners 24/7 met hun vragen/voor informatie terecht kunnen;
    b. Ontwikkeling invulformulier hulpvragen;
    c. Dagelijks beantwoorden van hulpvragen via de mail;
    d. Bijhouden en monitoren van de hulpvragen.
2. Telefonische centrale toegang
    a. Invoeren telefoonnummer die op werkdagen bereikbaar is voor agrariërs, erfbetreders en hulpleners met niet-acute hulpvragen;
    b. Eenmalig mensen werven en opleiden;
    c. Bemanning telefonisch loket een dagdeel op alle werkdagen;
    d. Bijhouden en monitoren van de hulpvragen.

3. Communicatie
    a. Naamsbekendheid genereren voor loket;
    b. Bijhouden informatievoorziening reguliere hulpverlening, agrariërs en erfbetreders;
    c. Up-to-date houden van AgroZorgnetwerkkaart, koppeling met sociale kaarten;
    d. Delen ervaringsverhalen.
4. Coördinatie
    a. Monitoren van vraag (hulpbehoefte) en aanbod;
    b. Verbinding leggen met hulpverlenende instanties;
    c. Signalen over structurele hiaten in zorgverlening doorspelen aan platform;
    d. Aanspreekpunt voor platform en periodieke deelname aan werkgroep overleg;
    e. Volgen van ontwikkelingen binnen de doelgroep.

Uitgaande van deze vier hoofdpunten is een geschatte begroting op hoofdlijnen beschreven.

*Begroting scenario 1 */**/****

Onderdeel	Inzet manuren per jaar (Uurtarief **€ 100)**	Eenmalige kosten	Totaal kosten 2021-2025 excl. btw	Totaal kosten 2021-2025 incl. btw
Digitale centrale toegang (website)	€ 26.000	€ 5.000	€109.000	€ 131.890
Telefonische centrale ingang	€ 52.000	€ 10.000	€ 218.000	€ 263.780
Communicatie	€ 25.000	€ 0	€ 100.000	€ 121.000
Coördinatie	€ 30.000	€ 0	€ 120.000	€ 145.200
Totaal	**€**133.000	€ 15.000	€ 547.000	€ 661.870

** Dit betreft een ruwe schatting op basis van digitale en telefonische bereikbaarheid van 3 uur per werkdag (=260 dagen per jaar). Hier zijn vele mogelijkheden in, die besproken dienen te worden en die vanzelfsprekend van directe invloed zijn op de benodigde begroting;*
*** Daarnaast kan er sprake zijn van overlap – met name op communicatie – met de activiteiten van het platform. Daar zal afstemming over plaats moeten vinden.*
**** Een en ander is afhankelijk van de voortgang van AgroZorgwijzer*

2.3 Digitalisering AgroZorgnetwerkkaart

Medio februari 2020 is de agrozorgnetwerkkaart gelanceerd. Daarmee is een brug gelegd tussen de professionele hulpverlening en agrariërs; de kaart helpt agrarische ondernemers en hun (agrarische/sociale) omgeving in het vinden van de juiste hulp én het geeft de professionele hulpverlener inzicht in het netwerk van een agrarisch ondernemer. Het doel van de kaart is inzicht geven in wie wat kan doen voor de ondernemer.

Het uitgangspuint bij de digitalisering van de kaart was om de kaart gebruikersvriendelijker te maken, zodat deze nog meer gebruikt wordt door de professionele hulpverlening, erfbetreders en het sociaal netwerk van agrariërs. Hierbij zijn er verschillende mogelijkheden:

- Interactieve kaart op de website van AgroZorgwijzer zetten met:

- Korte info ballonnen met uitleg over de instantie/initiatief/organisatie/begrip met een landelijke website. Deze ballonnen poppen op wanneer je met de muis op de organisatie klikt.
- Korte uitleg hoe de kaart te gebruiken.
- Korte uitleg d.m.v. info-ballonnen over de verschillende schijven.
- De kaart smartphone-vriendelijk maken.

Dat laatste onderdeel maakte de opdracht gecompliceerd. De kaart is namelijk te groot om op een smartphone weer te geven. Dus is gestart met een inventarisatie van verbeterpunten aan de huidige kaart en de wensen voor digitalisatie bij de werkgroep. In dit proces bleek het volgende:

De Agro-zorgnetwerkkaart is ontwikkeld om twee behoeftes te vervullen. Allereerst vinden agrarische ondernemers het in veel gevallen lastig om hulp te vragen. Ze weten niet wat ze moeten doen en bij wie ze moeten zijn. Ten tweede is het voor de hulpverlener lastig om de juiste adviezen te geven aan een agrarisch ondernemer, omdat diens wereld onvoldoende bekend is. Op dit moment is de AgroZorgnetwerkkaart in pdf-vorm toereikend voor de hulpverleners, maar niet voor de agrarische ondernemer. Digitalisering is om die reden wenselijk. De volgende doelstelling voor deze doorontwikkeling is van toepassing: Help de agrarisch ondernemer en zijn omgeving om op een gemakkelijke wijze de juiste psychosociale hulp te vinden. De doelgroep is de agrarische ondernemer en zijn omgeving die op zoek is naar psychosociale hulp.

Met dit als uitgangspunt, luidde het advies van de webbouwer:

De doelstelling van AgroZorgwijzer is helder en de doelgroep is in kaart gebracht. En nu? Belangrijk is dat de agrarische ondernemer en zijn omgeving via de website de juiste hulp kan vinden en contact kan opnemen met de juiste persoon of organisatie. De drempel moet zo laag als mogelijk zijn, want hulp zoeken kan voor de doelgroep lastig zijn. De website moet hier op eenvoudige wijze in faciliteren. Aangezien hulp vanuit meerdere hoeken kan komen, moeten we alleen de relevante personen of instanties tonen aan gebruiker. De behoeften/de hulpvraag van de agrarisch ondernemer zijn hierin leidend. Vanuit dat oogpunt het advies om deze behoeften van de gebruiker eerst in kaart te brengen. Op welk gebied heeft de agrarisch ondernemer hulp nodig? Wat is zijn hulpvraag? Op basis van de antwoorden van de gebruiker, laten we resultaten zien.

Dit heeft uiteindelijk tot de volgende, voorgestelde aanpak geleid:

De scope van het project wordt grotendeels bepaald door de verschillende templates die gebouwd gaan worden. Deze templates kunnen worden gezien als een sjabloon, waarmee het uiterlijk van een pagina en dus ook de website wordt bepaald. Het advies was om de volgende templates in het kader van dit project te ontwikkelen:

■ Hulpvraag uitvragen

Deze template wordt ingezet om de behoeften/de hulpvraag van de eindgebruiker in kaart te brengen. Vermeld wordt dat deze vragen noodzakelijk zijn om de gebruiker door te verwijzen naar de juiste persoon of instantie. De opties staan duidelijk uitgewerkt in buttons. Op basis van de geselecteerde button wordt de eindgebruiker doorgestuurd naar een vervolgpagina. Het kan nodig zijn om daarbij één of meerdere vragen te stellen. In dat geval wordt deze template meerdere keren gebruikt.

■ Resultaten pagina - gegevens instantie

Om de resultaten bij hem/haar in de buurt te laten zien, wordt de gebruiker gevraagd om zijn/haar postcode of plaatsnaam. Aansluitend worden op basis van de hulpvraag van de eindgebruiker de relevante instanties/organisaties als output gegeven. Naam, adres en contactgegevens zijn zichtbaar.

■ Resultaten pagina - advies

Wanneer de gebruiker geen postcode of plaatsnaam wil invullen, dan wordt deze template ingezet. Aan de gebruiker wordt een advies gegeven welke instantie hem het beste verder

kan helpen. Indien bekend worden de algemene contactgegevens erbij vermeld. Deze template wordt ook ingezet wanneer geen gegevens van een specifieke instanties kunnen worden getoond. Een voorbeeld optie is dan b.v. iets als: 'Op basis van je hulpvraag adviseren we contact op te nemen met relatiebeheer van de jouw bank.'

De webbouwer heeft voor bovenstaande aanpak een bedrag geoffreerd van €11.170.

Het eerste concept van het design van de webbouwer is op 28 maart 2021 voor commentaar voorgelegd aan de werkgroep. De eerste reacties op het design waren positief. Wel vroegen de leden zich af of een gebruiker weet in welk kwadrant hij de hulp moet zoeken. De inleiding en uitleg hierover mocht volgens de werkgroepleden uitgebreider.

Dit concept is aangepast door de designer en gevuld met gegevens van alle bedrijven en instanties, die weergegeven moeten worden. Dit leidde tot het tweede concept dat op 7 juni 2021 tijdens de eindbijeenkomst aan de werkgroep is gepresenteerd. Eind juni is opnieuw getest door groepjes ondernemers via de werkgroepleden. Na aanpassing van het design en verwerking van de feedback van de werkgroep en de testgroep is in de week van 5 juli de nieuwe AgroZorgnetwerkkaart gelanceerd met bijbehorende communicatie via de kanalen van AgroZorgwijzer en, waar mogelijk en passend, communicatiekanalen van werkgroepleden. Bijlage 4 toont de gedeelde standaard communicatie tekst met relevante links alsmede een aantal schermprints van het eindresultaat.

2.4 Pilotontwikkeling Mental Health First Aid

Door agrariërs en erfbetreders te trainen krijgen agrariërs met een hulpvraag eerder ondersteuning op een manier die aansluit bij hun persoonlijke problematiek. Hiervoor is samenwerking gezocht met MHFA Nederland (www.mhfa.nl). Dit is een partij, die een internationaal beproefde cursus 'Eerste hulp bij psychische problemen' in heel Nederland beschikbaar stelt via samenwerking met een aantal partners in het land, waarbij gebruik wordt gemaakt van bestaande infrastructuren. De samenwerkingspartners bedienen allen een of meerdere GHOR[3]-regio's.

Na verkenning met MHFA Nederland in 2019 is voor het Plan van aanpak 2020 besloten om in samenwerking met hen een voorstel uit te werken voor het ontwikkelen van een pilot met Mental Health First Aid (MHFA) specifiek voor de agrosector. Het daarbij op te leveren product zou zijn: een projectaanpak voor indiening bij ZonMW, de Nederlandse organisatie voor gezondheidsonderzoek en zorginnovatie.

Helaas is het niet gelukt binnen de afgesproken termijn een degelijk uitgewerkt projectvoorstel op te leveren. Reden hiervoor was dat de betrokken partijen door de effecten van de coronacrisis hun prioriteiten en tijdsbesteding moesten verleggen. Dit maakt dat in een deel van de begrote uren een beperkt concept projectplan is uitgewerkt (zie bijlage 5). De inhoud van het bijgevoegde document is niet definitief afgestemd met alle betrokkenen. LTO Noord en NAJK zijn voornemens de samenwerking met MHFA verder op te pakken.

2.5 Agrarische sector zichtbaar bij reguliere hulpverlening en vice versa

Om de kloof tussen de reguliere psychosociale hulpverlening en de agrarische sector te verkleinen is gewerkt aan het zichtbaar maken van de agrarische sector bij de reguliere psychosociale hulpverlening en vice versa. De werkgroep met vertegenwoordigers uit deze twee werkvelden heeft meegedacht en gewerkt aan het beter zichtbaar maken. In twee sessies (28 oktober 2020 en 7 december 2020) en in de interviews naar de mogelijke loketfunctie zijn veel ideeën geopperd. Deze zijn onderverdeeld in communicatiekanalen

[3] Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio

en middelen. Uit de hele lijst met suggesties is een selectie gemaakt waarin zowel de reguliere zorg als de agrarische sector geïnformeerd worden. Door de samenwerking met andere organsiaties is er ontzettend veel gedaan met het beschikbare budget.

Informatie voor erfbetreders
Via Nieuwe Oogst, de klankbordgroep en werkgroep AgroZorgwijzer en het Vetrouwenloket is informatie gedeeld over dit onderwerp met erfbetreders.

Contact Vereniging Nederlandse gemeenten
Met VNG is contact gelegd voor het informeren van de sociale wijkteams, bijvoorbeeld middels een artikel in hun nieuwsbrief via afdeling communicatie. Deze actie is nog niet afgerond bij het schrijven van deze eindrapportage (juni-juli 2021).

Huisartsen in opleiding, Noord-Nederland
De factsheet van GGD IJsselland en de AgroZorgnetwerkkaart zijn in december 2020 verspreid onder huisartsenopleiders en haios.

Presentaties/bijeenkomsten

- Voor praktijkondersteuners huisarts (POH) en huisartsen

5.1.2.e , Psychiater en Waarnemend geneesheer-directeur van GGZ Friesland, hield in april 2021 een presentatie 'Boer zoekt touw' voor huisartsenopleiders. De aanwezigen kregen na afloop een document per mail met daarin een beschrijving van het boerenleven als identiteit en de link naar factsheet, film en AgroZorgnetwerkkaart.
In juni 2021 wordt deze presentatie ook aan huisartsen gegeven. Daarnaast is aan de werkgroepleden aangeboden dat 5.1.2.e de presentatie ook voor andere doelgroepen kan houden.

- Tijdens GGD-GHOR kenniskring – PSH

5.1.2.e van GGD IJsselland en 5.1.2.e van AgroZorgwijzer hebben een presentatie gehouden en input geleverd tijdens een kennissessie

- Voor Supranet Communities (deze werken aan suïcidepreventie middels een community-aanpak)

In overleg met 113 Zelfmoordpreventie is besproken op welke wijze de agrarische sector onder de aandacht gebracht kan worden bij de Supranet Communities. Dit wordt gedaan via een algemene bijeenkomst waar vertegenwoordigers van al deze communities aanwezig zijn.

Factsheet over en voor het onderwijs

5.1.2.e studente aan de Aeres Hogeschool Dronten, heeft in opdracht van AgroZorgwijzer een afstudeeropdracht uitgevoerd naar de mentale weerbaarheid van studenten in het agrarisch onderwijs. De reden hiervoor was dat de druk op studenten in het algemeen hoog ligt én dit ook geldt voor de druk die de werkenden in de agrarische sector ervaren. In combinatie met enkele actualiteiten is er een aanname gedaan dat dit invloed heeft op de mentale fitheid van een agrarisch student. Vanuit deze aanname is de hoofdvraag van het onderzoek geformuleerd: Hoe is het gesteld met de mentale fitheid onder agrarische studenten en wat voor positieve invloed kunnen het onderwijs, LTO Noord, het NAJK en AgroZorgwijzer hierop hebben?

De resultaten van het onderzoek zijn verwerkt in een uitgebreide rapportage, maar ook in een overzichtelijke factsheet. De factsheet (*zie inzet met illustratie*) is verspreid onder de deelnemende scholen, NAJK en via de kanalen van AgroZorgwijzer.

Online talkshow 'Zorg om de boer'

Op donderdagavond 20 mei 2021 vond de online talkshow 'Zorg om de boer' plaats. Een samenwerking tussen GGD IJsselland en AgroZorgwijzer. GGD-onderzoeker 5.1.2.e presenteerde haar onderzoek naar de mentale gesteldheid onder boeren. Huisarts 5.1.2.e, agrarisch ondernemer 5.1.2.e en agrarisch coach 5.1.2.e gingen in gesprek over het dichten van de kloof tussen de reguliere zorg en de agrarische sector. De agrarische en verkorte variant van de film 'Waarom niet eerder?' werd vertoond. Stadsdichter 5.1.2.e maakte speciaal voor de avond een gedicht over dit thema en presentator 5.1.2.e leidde de avond in goede banen.

5.1.2.e

Van de 224 aanmelders keken er 144 live mee. Ook van de chatmogelijkheid werd gebruik gemaakt. De talkshow staat nu op het youtubekanaal van AgroZorgwijzer en was eind mei 2021 al ruim 300 keer bekeken.

Na afloop kregen alle kijkers een mailbericht met daarin de terugkijkmogelijkheid, een link naar de AgroZorgnetwerkkaart, de sheets, het gedicht van dichteres 5.1.2.e en een overzicht van de media-aandacht.

Agrarische verkorte versie van film Waarom niet eerder?

Op blue monday 2021 ging de film 'Waarom niet eerder?' online in première. Een indringende documentaire van GGD IJsselland en 113 Zelfmoordpreventie om het taboe rondom suïcide te doorbreken. De agrarische sector staat in de top 10 van sectoren met relatief gezien de meeste suïcides. Daarom hebben de makers van deze film, samen met AgroZorgwijzer, een verkorte versie van de film gemaakt. Met bijdragen van Hogenkamp Agrarische Coaching, AgroZorgwijzer en verhalen van nabestaanden en andere betrokkenen bij dit onderwerp. Ze maken het kristalhelder dat dit een onderwerp is waar we echt over in gesprek moeten.

Free publicity

AgroZorgwijzer heeft op verschillende manieren meegewerkt aan nieuwsitems over dit onderwerp. Vaak door mee te denken over te interviewen personen en achtergrondinformatie te verstrekken en soms door zelf input te leveren in een interview. Het hoogtepunt hierin ligt in de dagen voorafgaand aan de talkshow. In die periode was er ruim aandacht voor het thema in de regionale en landelijke media. RTV Oost besteedde met een aantal reportages en een live talkshow aandacht aan de talkshow en het thema. 1Vandaag en Radio 1 maakten opnames die woensdagmiddag en -avond, voorafgaand aan de talkshow, werden uitgezonden. Het NOS-journaal: NOS Journaal Regio gemist? Start

met kijken op NPO Start) en de NOS-nieuwsberichten: https://nos.nl/regio/overijssel/artikel/137053-aantal-zelfdodingen-in-agrarische-sector-neemt-zorgwekkend-toe. Daarnaast kwam het bericht terug in radiojournaals van onder andere 3FM. Op 21 mei stond er, na maandenlange voorbereiding, een groot artikel in NRC.

Item van RTV Oost: interviews met nabestaande van een voormalig boer en met projectleider 5.1.2.e

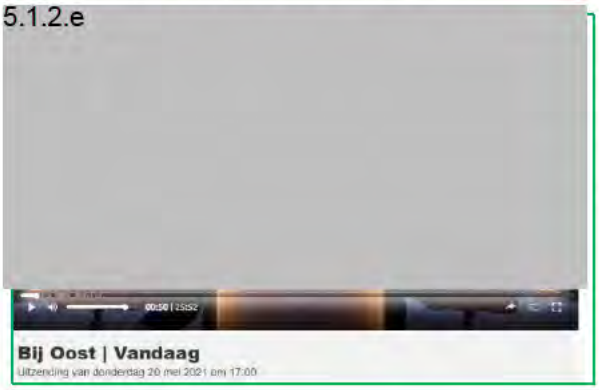

De live talkshow Bij Oost Vandaag van 20 mei. Links verslaggeefster 5.1.2.e *, die de reportages maakte die gedurende de dag werden vertoond. Rechts* 5.1.2.e *van GGD IJsselland die vertelde over het onderzoek en de online talkshow 'Zorg om de boer'.*

Artikel in NRC

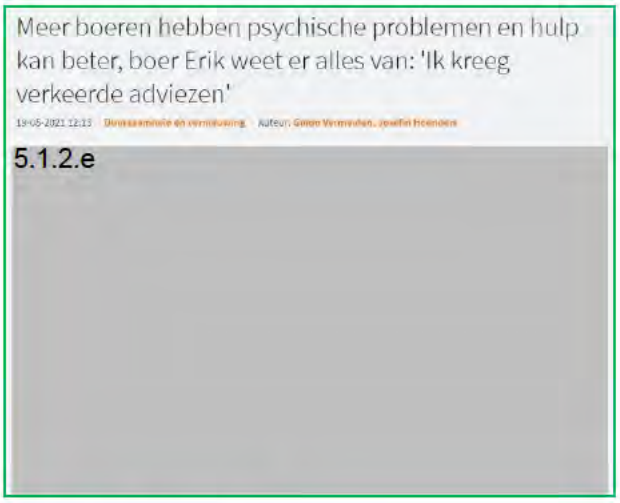

Website 1Vandaag

Eigen communicatiekanalen AgroZorgwijzer

Nieuwsberichten worden verspreid via

- Website
- Facebook
- Twitter
- LinkedIn
- Instagram
- YouTube
- Nieuwsbrieven

Met regelmaat zijn AgroZorgwijzer e-mailnieuwsbrieven verzonden naar de 170 personen die zich hiervoor ingeschreven hebben. De ontvangers zijn werkzaam in o.a de reguliere zorg en de agrarische sector. Hiernaast een impressie van de editie van maart 2021

Tenslotte, deze AgroZorgwijzer-nieuwsbrieven en andere gerelateerde nieuwsberichten zijn ook regelmatig via de betrokken organisaties gedeeld. Op deze manier heeft het project bijvoorbeeld ook de e-Nieuwsbrief ZuivelNL (maandelijkse, elektronische verspreiding aan 2.500 geïnteresseerden) als platform kunnen benutten.

2.6 Projectleiding en coördinatie werkgroep

De werkzaamheden van de projectleiding bestaan deels uit het verbinden van de verschillende deelprojecten, het monitoren van voortgang, dienen als sparringpartner en contacten onderhouden met betrokken organisaties. Daarnaast is een aanzienlijk deel van de tijd besteed aan het organiseren van werkgroepbijeenkomsten, het faciliteren van de werkgroep en het stimuleren van de samenwerking. Ook woordvoering voor de pers is een belangrijk onderdeel geweest van het projectleiderschap.

2.6.1 Slotbijeenkomst

Op 7 juni 2021 is een online-eindbijeenkomst georganiseerd, waarbij de uitvoering van het Plan van Aanpak 2020 is toegelicht. Voor deze bijeenkomst was de werkgroep psychosociale zorg agrariërs uitgenodigd en een aantal personen die een rol hebben gehad in de uitvoering. Het verslag van deze bijeenkomst is toegevoegd aan deze eindrapportage als **bijlage 6**.

In de bespreking van de verschillende deelprojecten zijn met name verdiepende vragen gesteld over hoe een mogelijk loket en platform kunnen werken. Naast de praktische mogelijkheden is stilgestaan bij de redenen om het werk van AgroZorgwijzer (inclusief de werkgroep) via een onafhankelijke organisatie voort te zetten. Daarnaast is de inzet van de projectleider als coördinator en trekker van dit onderwerp als waardevol benoemd, wat ook benadrukt dat bij voortzetting van activiteiten er een coördinator/verbinder moet zijn die de partijen en activiteiten aan elkaar verbindt.

5.1.2.e heeft namens Zorg Om Boer en tuinder aangegeven dat zij een deel van de activiteiten van AgroZorgwijzer willen voortzetten. Wat zij kunnen doen en welke financiering daarvoor benodigd is, wordt in de periode na dit project (zomer 2021) door Zorg Om Boer en tuinder onderzocht.

3. Begroting en realisatie

De besteding van het beschikte budget ligt op twee posten lager dan begroot. Ten eerste is de aanpak voor de verkenning naar een onafhankelijk overlegplatform gewijzigd (zie paragraaf 2.1), waardoor hier minder uren aan zijn besteed. Ten tweede is het budget voor de pilotontwikkelling met MHFA niet volledig benut (zie beschrijving paragraaf 2.4). Bij de posten digitalisering agro-zorg netwerkkaart (+6%) en projectleiding (+7%) is sprake van enige overschrijding, doordat betreffende werkzaamheden meer tijd vroegen dan aanvankelijk voorzien.

De uiteindelijke uitgaven voor dit project bedroegen €63.065,20, waardoor per saldo sprake is van een onderrelaisatie van 10%. Hieronder is op hoofdlijn aangegeven hoe de uitgaven per begrote post zijn geweest. In bijlage 7 is een meer gedetailleerd overzicht van de uitgaven opgenomen. Een overzicht van de achterliggende, afzonderlijke nota's die ZuivelNL in het kader van dit project heeft voldaan, wordt separaat in digitale vorm bijgeleverd.

Begroting (zoals meegenomen in de subsidieaanvraag) en realisatie

(Bedragen in euro, inclusief btw)

Omschrijving*	Begroting**	Realisatie
Voorstel opzet onafhankelijk overlegplatform voor structurele aandacht voor psychosociale zorg	18.150	11.071,50
Voorstel tot opzet van loket voor psychosociale problematiek	12.100	12.251,25
Digitalisering Agro-Zorgnetwerkkaart	16.940	17.908,00
Projectaanvraag opstellen pilotontwikkeling MHFA	3.630	1.875,50
Agrarische sector zichtbaar bij reguliere psychosociale hulpverleningen vice versa	10.890	10.883,95
Projectleiding/coördinatie werkgroepen	8.470	9.075,00
Totaal	70.180	63.065,20

** ZuivelNL heeft voor de uitvoering van bovenstaande activiteiten derden ingeschakeld*
*** tarief €100,-- per uur*

Aangezien tijdens de aanvraag van de subsidie ZuivelNL in overleg was met de Belastingdienst aangaande een mogelijke btw-vrijstelling, is er bij de subsidietoekenning door LNV aanvankelijk vanuit gegaan dat ZuivelNL de mogelijkheid tot btw-verrekening zou krijgen. Dit betekende dat in de oorspronkelijke beschikking is uitgegaan van het nettobedrag aan voorgestelde begroting, zijnde €58k. Gaande het project werd vanuit de Belastingdienst echter duidelijk gemaakt dat btw-verrekening door ZuivelNL vooralsnog toch niet tot de mogelijkheden behoort.

LNV heeft inmiddels toegezegd dat onder overlegging van de informatie vanuit de Belastingdienst bij de eindafrekening de btw-post alsnog zal worden meegenomen, wat betekent dat men zal uitgaan van een subsidietoekenning van €70,18 k (€58k incl. 21% btw). Dit is belangrijk, omdat vanuit ZuivelNL voor dit project geen eigen financiering meer beschikbaar was en er vanwege de netto-basis van de beschikbaar gestelde voorschotten sprake was van een relatief hoge mate van voorfinanciering om de lopende kosten (btw incl.) te kunnen dekken.

ZuivelNL
KETENORGANISATIE VAN DE ZUIVELSECTOR

Bijlage 1

Subsidieaanvraag Plan van Aanpak 2020

Ministerie van LNV
Werkgroep Psychosociale hulpverlening i.o.
T.a.v. 5.1.2.e
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

uw kenmerk	:	doorkiesnummer	: 070 - 219 1611
ons kenmerk	: 200042	bijlage(n)	: 1 (*'Aanpak 2020'*)
datum	: 15 juli 2020		

onderwerp : Subsidieaanvraag Plan van aanpak 2020

Geachte 5.1.2.e beste 5.1.2.e

Hierbij stuur ik u het plan van aanpak 2020 welke een vervolg invulling geeft aan hetgeen in de kamerbrief (Kamerstuk 30252, nr. 22) van 4 juli 2018 is verwoord. Minister Schouten beschrijft hierin dat het kabinet aandacht wil besteden aan de psychosociale ondersteuning van agrariërs.
In diezelfde brief is de kamer geïnformeerd dat er voldoende aanbod is van (en doorverwijzing naar) psychosociale hulpverleningsinstanties, maar dat hulpverleningsinstanties en de agrarische sector onvoldoende van elkaars bestaan op de hoogte zijn en niet alle hulpverleningsinstanties even goed bekend zijn met de doelgroep agrariërs.

Een werkgroep van vertegenwoordigers van agrarische organisaties (LTO Nederland, NZO en ZOB), vertegenwoordigers van psychosociale hulverleningsorganisaties en de ministeries van LNV en VWS is op basis van projectplan "Plan van aanpak 2019" gezamenlijk aan de slag gegaan met concrete acties om de gesignaleerde kloof te verkleinen. Om deze acties nader uit te werken is voor 2020 bijgevoegd plan uitgewerkt om op korte termijn al stappen te zetten. Dit op verzoek van het ministerie van LNV.

De werkgroep doet het voorstel om in 2020 de volgende werkzaamheden op te pakken:

- Haalbaarheidsstudie naar de opzet van een onafhankelijk overlegplatform voor structurele aandacht voor psychosociale zorg voor boeren en tuinders. *Op te leveren product: Rapport met voorstel voor het opzetten van een overlegplatform, met mogelijke organisatievorm, randvoorwaarden en kaders, samenvattingen van gesprekken en overzicht van financieringsopties.*
- Voorstel tot opzet van loketfunctie voor psychosociale problematiek gericht op het ondersteunen van boeren, tuinders en erfbetreders, waarbij onderzocht wordt op welke manier dit loket bij kan dragen aan het huidige netwerk. *Op te leveren product: Rapport met beschrijving van de behoefte van de agrariërs en erfbetreders enerzijds en psychosociale hulpverleners (regulier en agrarisch) en vertegenwoordigers van de sector anderzijds in het werkveld, randvoorwaarden en kaders, mogelijkheden qua invulling en zicht op kosten.*
- Verdere digitalisering Agro-Zorgnetwerkkaart *Op te leveren product: De huidige pdf-kaart is getransformeerd in een gebruiksvriendelijker en meer dynamisch vorm bruikbaar voor agrariërs, professionele hulpverlening, erfbetreders en het sociaal netwerk rond de agrariër.*

- Aanpak opstellen voor pilotontwikkeling Mental Health First Aid (MFHA)- Door agrariërs en erfbetreders te trainen krijgen agrariërs met een hulpvraag eerder ondersteuning op een manier die aansluit bij hun persoonlijke problematiek. *Op te leveren product: Projectaanpak voor indiening bij ZonMW.*
- Agrarische sector zichtbaar bij reguliere psychosociale hulpverlening. *Op te leveren product: Overzicht van uitgevoerde activiteiten en gelegde verbindingen.*

Onderstaand treft u een begroting op hoofdlijnen aan. Het totale plan bevindt zich in de bijlage, inclusief een overzicht van de werkgroepleden. ZuivelNL wacht nog op antwoord van de belastinginspecteur over haar btw-positie.

Omschrijving	**Uitvoerende partij***	**Wanneer aanvang**	**Bedrag excl. btw****	**Bedrag incl. btw**
Voorstel opzet onafhankelijk overlegplatform voor structurele aandacht voor psychosociale zorg	ZuivelNL	Sep-Dec 2020	15.000	18.150
Voorstel tot opzet van loket voor psychosociale problematiek	ZuivelNL	Sep-Dec 2020	10.000	12.100
Digitalisering Agro-Zorgnetwerkkaart	ZuivelNL	Dec 2020	14.000	16.940
Projectaanvraag opstellen pilotontwikkeling MHFA	ZuivelNL	Jan 2021	3.000	3.630
Agrarische sector zichtbaar bij reguliere psychosociale hulpverleningen vice versa	ZuivelNL	Feb 2021	9.000	10.890
Projectleiding/coördinatie werkgroepen	ZuivelNL	t/m mei 2021	7.000	8.470
Totaal			**€58.000**	**70.180**

* *ZuivelNL schakelt voor de uitvoering van bovenstaande activiteiten derden in*
** *tarief €100,-- per uur*

Verzoek om uitbetaling als volgt met 3 maal een voorschot en bedrag bij afronding. Over te boeken op gegevens zoals onderstaand.
25 procent van het totaalbedrag bij aanvang (1 september)
25 procent per 1 november
25 procent per 1 februari
25 procent bij afronding op 1 juni.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en zie met belangstelling uw reactie tegemoet. Met vriendelijk groet,

5.1.2.e
5.1.2.e
Marktanalyse en arbeid
070 5.1.2.e / 06 5.1.2.e / 5.1.2.e@zuivelnl.org

Contactgegevens:
ZuivelNL Bezoekadres: Benoordenhoutseweg 46 2596 BC 's-Gravenhage
Postadres: Postbus 93453, 2509 AL 's-Gravenhage
KvK nummer: 59667222
Vestigingsnummer: 853596153
IBAN-rekeningnummer: 5.1.2.e op naam van ZuivelNL
Btw-nummer: 5.1.2.e

Aanpak 2020 - psychosociale zorg agrarische sector
Verkleining van de kloof tussen agrarische ondernemers en reguliere hulpverlening

Het ministerie van LNV werkt op verschillende manieren samen met de reguliere psychosociale hulpverlening en de agrarische sector aan het verkleinen van de kloof tussen deze werkvelden. Op verzoek van het ministerie hebben LTO Nederland, NZO en Zorg Om Boeren Tuinder de werkgroep "Psychosociale zorg agrarische sector" samengesteld met deelnemers vanuit agrarische sector en reguliere hulpverlening (zie appendix 1).

De deelnemers aan deze werkgroep benadrukken (onder andere tijdens een werkbijeenkomst op 20 februari 2020) de noodzaak om samen te werken in de zorg voor de mens achter de agrarisch ondernemer. De zorg voor deze groep in de samenleving gaat voorbij politieke of zakelijke belangen. Het is noodzaak om de agrariër en zijn gezin op psychosociaal vlak ondersteuning te kunnen bieden wanneer nodig in deze tijden vol verandering en onzekerheid. Dit vanuit een samenwerking tussen partijen en organisaties uit de reguliere psychosociale zorg, agrosector en overheid.

Input projectvoorstel
In juli 2019 is deze werkgroep voor het eerst bijeengekomen. Dit om te verkennen waar de kloof tussen agrariërs en reguliere hulpverlening uit bestaat en te inventariseren aan welke activiteiten de werkgroepleden willen samenwerken. In het laatste kwartaal van2019 is hier praktisch invulling aan gegeven door de deelnemers met de ontwikkeling van de Agro-Zorgnetwerkkaart en verbreding van AgroZorgwijzer naar andere dierlijke sectoren. Dit met financiële ondersteuning van het ministerie van LNV.

In februari 2020 heeft een deel van de werkgroep besproken of en hoe de structurele inbedding van psychosociale zorg in de agrarische sector georganiseerd kan worden. Vanuit de reguliere psychosociale zorg en de agrarische sector is behoefte aan een onafhankelijke organisatie die de nodige rol pakt in het verbinden, versterken en verbreden van het netwerk en het hulpaanbod. Dit door te werken vanuit wat er al is. De betrokken partijen stellen voor om te onderzoeken hoe AgroZorgwijzer vanuit de huidige projectvorm kan doorgroeien naar de basis voor de gevraagde structurele inbedding.

Op verzoek van LNV is vanuit input van de verschillende bijeenkomsten en gesprekken onderliggend projectvoorstel opgesteld.

Projectactiviteiten verkleining kloof
De werkgroep zet zich in om de kloof tussen de sector en de reguliere psychosociale hulpverlening te verkleinen. Dit met als doel: *Betere ondersteuning van boeren en tuinders bij mentale problemen*.
Middels dit project willen de werkgroepleden vanuit de reguliere psychosociale zorg en de agrosector in 2020 samen aan het volgende werken:

- Haalbaarheidsstudie naar de opzet van een onafhankelijk overlegplatform voor structurele aandacht voor psychosociale zorg voor boeren en tuinders. Een platform dat de noodzakelijke verbinding tussen de reguliere psychosociale hulpverlening en de agrarische sector faciliteert met als doel boeren en tuinders meer zicht te geven op de mogelijkheden voor directe hulpverlening, waarbij de hulpverlening beter samenwerkt en toegankelijker is vooraan boeren en tuinders. In de haalbaarheidsstudie ligt de nadruk op een openbaar platform, toegankelijk voor elke boer of tuinder (of erfbetreder) die hier gebruik van wil maken.
    - Verkenning om vanuit AgroZorgwijzer een slagvaardig overlegplatform te ontwikkelen dat verbindt, verbreedt en nieuwe initiatieven stimuleert op dit vlak.
    - Verkenning van meerjarige financieringsopties.

- Concretisering van activiteiten gericht op het directe belang voor boeren en tuinders. Duidelijke richting bepalen waarbij de hulpvraag van de boeren en tuinders centraal staan, geredeneerd vanuit hun behoefte aan ondersteuning en gericht op het verlagen ven de drempel die zij ervaren bij het inschakelen van psychosociale hulp én met de psychosociale hulpverlening bespreken hoe aan deze behoefte/drempelverlaging tegemoet gekomen kan worden.

Op te leveren product: Rapport met voorstel voor het opzetten van een overlegplatform, met mogelijke organisatievorm, randvoorwaarden en kaders, samenvattingen van gesprekken en overzicht van financieringsopties.

- Voorstel tot opzet van loketfunctie voor psychosociale problematiek gericht op het ondersteunen van boeren, tuinders en erfbetreders, waarbij onderzocht wordt op welke manier dit loket bij kan dragen aan het huidige netwerk. Mogelijke functies zijn; vragen over waar passende hulp te krijgen is, sparren over hoe je in gesprek kunt komen, informatie over samenwerkingen met reguliere hulpverlening en de agrosector, inzicht in het zorgnetwerk, of het melden van zorg over een boer of tuinder
    - Behoefte inventariseren middels gesprekken (minimaal 10) met diverse erfbetreders psychosociale hulpverleners (regulier en agrarisch) en vertegenwoordigers van de sector (waaronder naast LTO-Nederland ook andere (branche) organisaties POV, AVINED). Wat ontbreekt en wat is er al. Denk aan:
        - initiatieven die een deel van de problematiek dekken: Vertrouwensloket Welzijn Landbouwhuisdieren, Vertrouwenslijn, Zorg Om Boer en Tuinder, NAJK-loket (in oprichting). Wat bieden bestaande initiatieven voor wie?
    - Nader definiëren doelgroepen (boer, tuinder, visser)
    - Mogelijke invulling loket (kennis en bemensing)
    - Inschatting kosten loket (uitrol en instandhouding)

Op te leveren product: Rapport met beschrijving van de behoefte van de agrariërs en erfbetreders enerzijds en psychosociale hulpverleners (regulier en agrarisch) en vertegenwoordigers van de sector anderzijds in het werkveld, randvoorwaarden en kaders, mogelijkheden qua invulling en zicht op kosten.

NB: Mogelijke product is een voorstel voor opzetten van een slim systeem waar de erfbetreder (anoniem) en agrariër meldingen kan doen m.b.t. agrarische ondernemer die wellicht psychosociale problemen heeft en dus hulp nodig heeft. Of dit daadwerkelijk het voorstel gaat zijn, is afhankelijk van hetgeen er al is en de behoefte die uit de inventarisatie komt.

- Verdere digitalisering Agro-Zorgnetwerkkaart. Deze kaart toont het totaalaanbod aan hulpverleners (uit de agrarische sector en regulier), waardoor boeren, tuinders en vissers beter inzicht krijgen in waar zij terecht kunnen en betere keuzes maken in waar zij heen willen voor ondersteuning Daarnaast gebruiken ook de erfbetreders deze kaart om agrariërs verder te helpen in het vinden van de juiste hulpaanbieder. Voor mensen werkzaam in de reguliere psychosociale hulpverlening is deze kaart (bijvoorbeeld in geval van crisis op een agrarisch bedrijf) te gebruiken om gericht ondersteuning te zoeken in het eigen netwerk van de agrariër.
    - Informatie per instantie/initiatief/organisatie/begrip middels pop-ups toevoegen.
    - Uitleg over gebruik Agro-Zorgnetwerkkaart
    - Smartphone-versie van de kaart maken
    - Communicatie gericht op bekendmaking, stimuleren gebruik en verder aanvullen van de kaart

Op te leveren product: De huidige pdf-kaart is getransformeerd in een gebruiksvriendelijker en meer dynamisch vorm bruikbaar voor agrariërs, professionele hulpverlening, erfbetreders en het sociaal netwerk rond de agrariër.

- Aanpak opstellen voor pilotontwikkeling Mental Health First Aid (MFHA)- Door agrariërs en erfbetreders te trainen krijgen agrariërs met een hulpvraag eerder ondersteuning op een manier die aansluit bij hun persoonlijke problematiek. Middels deze pilot en het product daarvan verspreidt de opgedane kennis van Mental Health First Aid zich in de agrarische sector op een manier die past bij de Nederlandse agrariërs. Door deze pilots te draaien krijgen erfbetreders betere vaardigheden om juist die boeren en tuinders te helpen die niet zelf om hulp vragen. Mental Health First Aid is een "Eerste Hulp bij psychische problemen" ontwikkeld in Australië in 2001. Dit programma wordt in Australië, Nieuw Zeeland en sinds kort ook Canada ingezet om erfbetreders te trainen. Het benut de kennis vanuit de reguliere psychosociale hulpverlening en zorgt voor verbinding tussen de sector en hulpverlening. In een pilot met MHFA kan verkend worden of deze werkwijze aansluit bij de Nederlandse situatie. De projectaanpak wordt ingediend bij ZonMw. Deze organisatie financiert gezondheidsonderzoek en stimuleert het gebruik van de ontwikkelde kennis om daarmee de zorg en gezondheid te verbeteren. Dat sluit aan bij ons gezamenlijk doel, te weten verbinding tussen sector en hulpverlening. Het kan een vergelijkbare aanpak zijn met de 113 Zelfmoordpreventie Gatekeepertraining die als maatwerk voor de agrosector is doorontwikkeld.
    - Verkenning mogelijkheden met MHFA voor pilotontwikkeling
    - Betrekken boeren als primaire doelgroep voor betere toegang tot psychosociale zorg.
    - Betrekken minimaal 4 gemeenten bij de pilotopzet waarbij erfbetreders praktisch getraind worden om agrariërs te ondersteunen bij het vinden van passende hulp.
    - Gezamenlijke aanvraag van MHFA en AgroZorgwijzer voor ZonMW ontwikkelen

Op te leveren product: Projectaanpak voor indiening bij ZonMW.

- Agrarische sector zichtbaar bij reguliere psychosociale hulpverlening.
    - Communicatieactiviteiten via kanalen (papier, digitaal) van werkgroepdeelnemers en diverse dierlijke sectoren. Primair gericht op agrariërs. Dit gebeurt via directe communicatie en indirect via communicatie met erfbetreders en hulpverleners.
    - Kennisuitwisseling via netwerk en medewerkersbijeenkomsten.
    - Verbinden van regionale partijen en initiatieven.
    - Aansluiten bij Supranet-aanpak in verschillende regio's

Op te leveren product: Overzicht van uitgevoerde activiteiten en gelegde verbindingen.

NB: het bovenstaande sluit aan op de activiteiten rondom psychosociale zorg in de agrarische sector die waarvoor ZuivelNL financiële middelen beschikbaar heeft gesteld. Zie ook appendix 2 van dit voorstel.

Begroting

Onderstaande begroting is beschreven vanuit de benodigde financiering voor de subwerkgroepen en coördinatie/projectleiding. Voor de bijeenkomsten van de werkgroep en subwerkgroepen wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de locaties en catering van deelnemende partijen.

De werkgroep komt dit jaar naar verwachting twee maal bij elkaar. Eventuele tussentijdse afstemming gebeurt per mail /telefoon. De benodigde uren voor overleg, het agenderen van het onderwerp binnen de eigen organisatie/op de werkvloer en bijdragen aan de duurzame inbedding van een basisorganisatie zijn eigen investeringen van de werkgroepleden.

Evenals in 2019 heeft elke projectactiviteit een "trekker" die betaald wordt voor zijn/haar inzet. Deze trekker zal het overgrote deel van de werkzaamheden verzorgen en is eindverantwoordelijk

voor de betreffende activiteit. Per activiteit kunnen werkgroepleden aangeven of zij mee willen denken of doen. Dit is een eigen investering van de betreffende werkgroepleden.

De projectleiding en de coördinatie van de werkgroepen ligt bij ZuivelNL, als zijnde indiener van deze projectaanvraag. ZuivelNL voert met derden het project uit.

Omschrijving	Uitvoerende partij*	Wanneer aanvang	Bedrag excl. btw**	Bedrag incl. btw
Voorstel onafhankelijk overlegplatform voor structurele aandacht voor psychosociale zorg voor boeren en tuinders	ZuivelNL	Sep-Dec 2020	15.000	18.150
Voorstel tot opzet van loketfunctie voor psychosociale problematiek gericht op het ondersteunen van boeren, tuinders en erfbetreders	ZuivelNL	Sep-Dec 2020	10.000	12.100
Digitalisering Agro-Zorgnetwerkkaart	ZuivelNL	Dec 2020	14.000	16.940
Projectaanvraag opstellen pilotontwikkeling MHFA	ZuivelNL	Jan 2021	3.000	3.630
Agrarische sector zichtbaar bij reguliere psychosociale hulpverleningen vice versa	ZuivelNL	Febr 2021	9.000	10.890
Projectleiding/coördinatie werkgroepen	ZuivelNL	t/m Mei 2021	7.000	8.470
Totaal			**€58.000**	**70.180**

** ZuivelNL schakelt voor de uitvoering van bovenstaande activiteiten derden in.*
*** tarief €100,-- per uur*

Appendix 1 – Deelnemers werkgroep

Organisatie	Vertegenwoordiger	Mailadres
LTO Nederland	5.1.2.e	j5.1.2.e @zlto.nl
Nederlandse Zuivelorganisatie	5.1.2.e	5.1.2.e @nzo.nl
Zorg Om Boer en Tuinder	5.1.2.e	5.1 2.e @boerdereus.nl
AgroZorgwijzer	5.1.2.e	info@5.1.2.e .nl
Vertrouwensloket welzijn landbouwhuisdieren	5.1.2.e	5.1.2.e @gddiergezondheid.nl
113 Zelfmoordpreventie	5.1.2.e	5.1.2.e @113.nl
GGZ Friesland	5.1.2.e	5.1.2.e @ggzfriesland.nl
ministerie LNV	5.1.2.e	5.1.2.e @minlnv.nl
NVWA	5.1.2.e	5.1.2.e @nvwa.nl
GGD GHOR	5.1.2.e	5.1.2.e @ggdghor.nl
Arq Kenniscentrum Impact	5.1.2.e	5.1.2.e @impact.arq.org
Huisartsen	5.1.2.e	5.1.2.e @introweb.nl
ministerie VWS	5.1.2.e	5.1.2.e @minvws.nl
GGD IJsselland	5.1.2.e	5.1.2.e @ggdijsselland.nl
GGD IJsselland	5.1.2.e	5.1.2.e @ggdijsselland.nl
GGZ Kaderhuisarts	5.1.2.e	5.1.2.e @5.1.2.e .com

Appendix 2 - Aansluiting op activiteiten AgroZorgwijzer

Begin 2020 heeft ZuivelNL een projectvoorstel (*Aangepast projectplan Zuivel AgroZorgwijzer 07022020*) goedgekeurd voor diverse activiteiten rondom psychosociale zorg in de agrarische sector. Deze activiteiten voor 2020 worden gefinancierd vanuit de zuivel en zijn gericht op de volgende onderwerpen:

1. Bereiken van boer en erfbetreder
    - *Inventarisatie do's and dont's uit het buitenland*
    - *Vertaling Nederlandse situatie*
    - *Schets voor doeltreffende communicatie richting boer en erfbetreder en voor het betrekken van bedrijfsleven*
2. Training en voorlichting
    - *Trainingsaanbod voor het voetlicht brengen*
    - *Inbedding op organisatieniveau*
3. Activeren melkveehouderijonderwijs
    - *Gesprek onder studenten stimuleren*
    - *Verbinden netwerk van onderwijsinstellingen (melkveehouderijonderwijs) met (regionale) hulpverleners.*
    - *Uitbouwen handleiding voor docenten 'Signaleren, gesprek voeren en doorverwijzen in het agrarisch onderwijs'*
    - *Aanbieden van trainingen en workshop op maat voor melkveehouderijonderwijs*
4. Communicatie
    - *Ontwikkelen en uitvoeren socialmediaplan*
    - *Inventariseren en benutten van free publicity middels betrokken organisaties*
    - *Aansluitend op ontwikkelingen in het project korte communicatieplannen schrijven/uitvoeren*

Bijlage 2:

Deelrapportage onafhankelijk overlegplatform

Onafhankelijk overlegplatform psychosociale zorg agrariërs

Haalbaarheidsstudie naar de opzet van een onafhankelijk overlegplatform voor structurele aandacht voor psychosociale zorg voor boeren en tuinders

Datum: 28 mei 2021
Opdrachtgever: ZuivelNL
Uitgevoerd door: AgroZorgwijzer

Inhoudsopgave

Inleiding 3
1. Opdrachtomschrijving 4
2. Samenvatting input voor haalbaarheidsstudie 5
3. Schets onafhankelijk platform 5
3.1 Uitgangspunten 5
3.2 Elementen 6
3.3 Wisselwerking elementen 7
4. Activiteiten 7
4.1 Activiteiten werkgroep 7
4.2 Activiteiten website 8
4.3 Activiteiten communicatie 8
4.4 Verbinder/coördinator 9
4.5 Activiteiten begroting 9
5. Randvoorwaarden en kaders 10
6. Conclusies en aanbevelingen 10
BIJLAGE 1 – DOCUMENT URGENTIE STRUCTURELE INBEDDING 11

Inleiding

ZuivelNL heeft van het ministerie van LNV subsidie ontvangen om onderzoek te doen naar het nut van, en de noodzaak voor, een onafhankelijk platform psychosociale zorg agrariërs. De subsidieaanvraag is gedaan namens Nederlandse Zuivelorganisatie, Zorg Om Boer en Tuinder en LTO. Het verzoek tot deze aanvraag komt voort uit een bijeenkomst op 20 februari 2020 waar door uitvoerend vertegenwoordigers van 113 Zelfmoordpreventie, GGD, LTO Nederland, Nederlandse Zuivelorganisatie en Zorg Om Boer en Tuinder de noodzaak is uitgesproken om structureel aandacht te besteden aan psychosociale problematiek in de agrosector. (Als aanvullende informatie over de basis voor dit verzoek is de notitie die na deze bijeenkomst is opgesteld bijgevoegd als bijlage 1.)

Dit rapport beschrijft de achtereenvolgens de opdracht, een mogelijke structuur voor een onafhankelijk platform, de activiteiten die daarvoor benodigd zijn en eindigt met kaders, randvoorwaarden, conclusies en aanbevelingen.

Aandachtspunt bij het lezen van dit rapport
Een van de uitgangspunten voor dit rapport is dat het project AgroZorgwijzer basis is voor de verkenning van een onafhankelijk platform. De financiering van AgroZorgwijzer eindigt op 31 mei 2021. Het rapport schetst daarmee een mogelijke aanpak die door “een” organisatie ontwikkeld kan worden. Hetgeen door het project ontwikkeld is, kan voortgezet worden, maar er is geen basis in financiering en/of menskracht die benut kan worden.

1. Opdrachtomschrijving

De uitvoering van de haalbaarheidsstudie is door ZuivelNL bij AgroZorgwijzer neergelegd. Tijdens de uitvoering van de opdracht is de opdracht begin maart 2021 opnieuw geformuleerd. Dit als gevolg van de nieuwe situatie na het wegvallen van financiering via ZuivelNL en het (op dat moment) ontbreken van duidelijkheid vanuit de initiatiefnemers van AgroZorgwijzer over welke rol zij voor zichzelf zien. Met dit als reden is deze haalbaarheidsstudie anders ingevuld dan de oorspronkelijke aanpak waarvoor LNV subsidie heeft verstrekt aan ZuivelNL. Laatstgenoemde heeft een gewijzigde invulling voorgelegd waar LNV mee akkoord is gegaan. De herformulering van de opdracht is als volgt:

Haalbaarheidsstudie naar de opzet van een onafhankelijk overlegplatform voor structurele aandacht voor psychosociale zorg voor boeren en tuinders. Een platform dat de noodzakelijke verbinding tussen de reguliere psychosociale hulpverlening en de agrarische sector faciliteert met als doel boeren en tuinders meer zicht te geven op de mogelijkheden voor directe hulpverlening, waarbij de hulpverlening beter samenwerkt en toegankelijker is vooraan boeren en tuinders. In de haalbaarheidsstudie ligt de nadruk op een openbaar platform, toegankelijk voor elke boer of tuinder (of erfbetreder) die hier gebruik van wil maken.

De haalbaarheidsstudie is een verkenning om vanuit AgroZorgwijzer een slagvaardig overlegplatform te ontwikkelen dat verbindt, verbreedt en nieuwe initiatieven stimuleert op dit vlak. In de uitwerking komt een concretisering van activiteiten gericht op het directe belang voor boeren en tuinders. Hierbij staat de hulpvraag van de boeren en tuinders centraal, geredeneerd vanuit hun behoefte aan ondersteuning en gericht op het verlagen van de drempel die zij ervaren bij het inschakelen van psychosociale hulp én met de psychosociale hulpverlening bespreken hoe aan deze behoefte/drempelverlaging tegemoet gekomen kan worden.

Op te leveren product is een rapport dat beschrijft:

1. Mogelijke opzet van een platform
2. Concretisering van activiteiten
3. Randvoorwaarden en kaders
4. Conclusies en aanbevelingen.
5. Samenvatting van de input voor punt 1 t/m 4

Het rapport is een schets van wat nodig is om structurele aandacht op dit onderwerp in te bedden in de sector, zonder de doorkijk naar wie wat gaat doen vanuit welk budget.

NB: door de herformulering van de opdracht is de term “haalbaarheidsstudie” achterhaald. In de oorspronkelijke opdracht waren ook gesprekken met mogelijke ondersteuners van het platform opgenomen waarin ook de haalbaarheid in uitvoering (actieve ondersteuning en financiering) aan de orde zou komen.

2. Samenvatting input voor haalbaarheidsstudie

Deze haalbaarheidsstudie is een resultaat van gesprekken die gevoerd zijn met vertegenwoordigers van de agrarische sector en de reguliere hulpverlening en de bijeenkomsten van de werkgroep Psychosociale zorg agrariërs[1]. Daarnaast is de ervaring van ruim drie jaar AgroZorgwijzer benut om te komen tot deze beschrijving en hebben diverse werkgroepleden gereflecteerd op conceptversies van dit schrijven.

Betrouwbare kengetallen op het vlak van psychosociale zorg voor de doelgroep agrariërs ontbreken in Nederland. Om die reden is deze uitwerking niet voorzien van onderbouwende cijfers, maar is de beschrijving gevormd vanuit de expertise en ervaringen van de betrokkenen.

Aanvullende informatie over de doelgroep agrariërs in relatie tot deze problematiek, zoals door betrokken partijen geschetst wordt, is hier te vinden:

- Urgentiedocument Structurele inbedding psychosociale hulp agrosector (verzonden naar leden van de werkgroep Psychosociale zorg agrariërs op 6 maart 2020) (Bijlage 1)
- Onderzoek GGD IJsselland "Boeren aan het woord over stress en psychische nood"
- Informatie 113 Zelfmoordpreventie "Agrarische sector " en de factsheet van LTO en 113 Zelfmoordpreventie "Suïcidaliteit onder agrariërs"

3. Schets onafhankelijk platform

3.1 Uitgangspunten

De opdrachtomschrijving (hoofdstuk 1) geeft de volgende richting mee bij de beschrijving van een onafhankelijk platform voor structurele aandacht voor psychosociale zorg voor boeren en tuinders.

Doelgroep:

- Primair: boeren, tuinders en erfbetreders
- Secundair: organisaties/bedrijven in de agrarische sector en reguliere hulpverlening

Doel onafhankelijk platform:

- Inbedding van structurele aandacht voor psychosociale zorg in de agrosector
- Faciliteren van verbinding tussen de reguliere psychosociale hulpverlening en de agrosector
- Boeren en tuinders meer zicht geven op de mogelijkheden voor directe hulpverlening

Kaders:

- Het platform moet openbaar zijn, toegankelijk voor elke boer, tuinder en erfbetreder die hiervan gebruik wil maken.
- Activiteiten zijn gericht op het directe belang van boeren en tuinders.
- Vanuit AgroZorgwijzer een slagvaardig overlegplatform ontwikkelen dat verbindt, verbreedt en nieuwe initiatieven stimuleert.

[1] De werkgroep Psychosociale zorg agrariërs is in 2019 samengesteld door Zorg Om Boer en Tuinder, LTO Nederland en de Nederlandse ZuivelOrganisatie. In deze groep werken deelnemers vanuit de agrarische sector en de reguliere psychosociale hulpverlening samen aan het verkleinen van de kloof tussen deze twee werkvelden.

Let wel: als kader is meegegeven dat een platform ontwikkeld wordt vanuit AgroZorgwijzer. De financiering van AgroZorgwijzer eindigt op 31 mei 2021. Dit betekent dat er vanaf dat moment geen financiering en/of menskracht is om de bestaande activiteiten uit te blijven voeren.

3.2 Elementen

Uitgangspunt voor een onafhankelijk platform is dat het verder borduurt op de basis van AgroZorgwijzer. Ten eerste een beknopte beschrijving van de manier waarop AgroZorgwijzer als project gewerkt heeft afgelopen jaren: AgroZorgwijzer verbindt bestaande initiatieven die werken aan een toegankelijker hulpnetwerk voor boeren en tuinders én maakt psychosociale problematiek bespreekbaar, samen met organisaties die actief zijn op dit vlak. AgroZorgwijzer heeft een initiërende en stimulerende rol en is niet gericht op het zelfstandig uitvoeren van commerciële activiteiten. AgroZorgwijzer versterkt wat er al is en vormt een centrale toegang op dit onderwerp. Deze centrale toegang is zowel in real life (via gesprekken, bijeenkomsten, etc.) als op het internet, want:

- AgroZorgwijzer heeft een organiseert de bijeenkomsten van de werkgroep psychosociale zorg agrariërs, zorgt voor afstemming met en tussen werkgroepleden, maakt hiaten bespreekbaar en is steeds vaker een eerste aanspreekpunt voor agrosector, reguliere hulpverlening en de pers.
- De website is een groeiende bron van informatie voor agrariërs, onderwijs en reguliere hulpverlening.

Uit de gesprekken met betrokkenen zijn de volgende elementen benoemd die de basis vormen van het Platform AgroZorgwijzer:

1. Werkgroep Psychosociale zorg agrariërs
2. Website - digitale centrale toegang
3. Communicatie

Hieronder per element een schets, passend bij de uitgangspunten/kaders zoals beschreven in paragraaf 3.1.

- **Werkgroep,** dit is een voortzetting van de groep die sinds 2019 actief is. Het is een structureel samenwerkingsverband van agropartijen en reguliere hulpverlenende instanties, dat door onderlinge afstemming goed zicht heeft op de doelgroep, diens problematiek, de hulpbehoefte, het netwerk, het aanbod en de hiaten. Vanuit deze werkgroep kunnen reguliere hulpverlening en agrosector passende oplossingen/aanpak ontwikkelen. Taken:
    - Signaleren en agenderen van ontwikkelingen, aandachtspunten, relevante thema's en hiaten in de zorg voor de agrariër.
    - Gezamenlijk acties initiëren en uitvoeren.

- **Website,** een digitale centrale toegang waar een hulpvrager zelf de weg kan vinden naar passende hulp. Wanneer de website moet aansluiten bij de genoemde kaders/uitgangspunten/wensen, dan kan na enige aanpassing Agrozorgwijzer.nl dienen om:
    - Informatie te ontsluiten (doelgroepgericht)
    - Netwerk zichtbaar te maken (agrarisch en reguliere hulpverlening)
    - Psychosociale zorg/problemen bespreekbaar te maken

Met een goede analyse van het websitegebruik kan deze nuttige informatie opleveren, bijvoorbeeld:

- Inzicht in vraag (hulpbehoefte) en aanbod, gebruikmakend van ingekomen vragen en zoekgedrag op de website.
- Hiaten in kennis/informatie zichtbaar maken door individuele vraagstukken

- **Communicatie,** via de kanalen van AgroZorgwijzer en van de betrokken partijen kan actief gewerkt worden aan:
  - Bespreekbaar maken van psychosociale problematiek (gericht op preventie)
  - Bekendmaken van mogelijkheden tot passende hulp en netwerk
  - Drempel verlagen naar reguliere hulpverlening voor agrariërs
  - Reguliere hulpverlening inzicht geven in leefwereld en specifieke problematiek agrariërs
  - De agrarische sector inzicht geven in nut en noodzaak van het reguliere hulpverleningsaanbod

Uit de samenwerking van werkgroepleden tot nu toe blijkt dat er veel mogelijkheden zijn om via elkaars netwerk te werken aan voorgenoemde punten. Op die manier is heel efficiënt de kloof tussen reguliere hulpverlening en agrarische sector te verkleinen en daarmee de toegang tot hulp te vergemakkelijken.

3.3 Wisselwerking elementen

De wisselwerking tussen de verschillende elementen maakt dat een onafhankelijk platform efficiënt en effectief kan werken. Zo levert de werkgroep enerzijds informatie en inspiratie voor de website en voor communicatieactiviteiten en krijgen de werkgroepleden anderzijds input vanuit de samenwerking met anderen in communicatie en door monitoring van de website. De actualiteit van de website staat of valt bij het ontvangen van input vanuit de agrosector en de reguliere hulpverlening. Hierbij is een website an sich een statisch middel waar mensen vaak pas terecht komen wanneer andere kanalen hen hierheen leiden. De doelgroep (boeren, tuinders en erfbetreders) lijkt smal, maar is het best via verschillende wegen en op verschillende manieren te bereiken. Om die reden is communicatie, bij voorkeur in nauwe samenwerking met de werkgroepleden, van belang.

4. Activiteiten

Onderliggend hoofdstuk beschrijft de activiteiten per platformelement, te weten: werkgroep, website en communicatie. Daarnaast is de rol van de verbinder beschreven bij de benodigde activiteiten.

4.1 Activiteiten werkgroep

Paragraaf 3.2 beschrijft de taken van de werkgroep, waarbij de huidige werkwijze als uitgangspunt is genomen. Welke activiteiten de werkgroep exact gaat uitvoeren, dat is niet vast te leggen. Het is een dynamische groep waarbij de manier van kennis uitwisselen en verbinden van ideeën en initiatieven

zal leiden tot resultaten. Om dit proces in beweging te houden, kunnen de volgende activiteiten helpen:

- Bijeenkomst (al dan niet online) drie maal per jaar
    - Gericht het gesprek faciliteren, zodat de deelnemers uitgenodigd worden om samen nieuwe ideeën te ontwikkelen
    - Verbinding versterken door gezamenlijke activiteiten actief te delen/bespreken
    - Actielijst samen opstellen -> Van praten naar doen
- Uitwisseling van voortgang en monitoring via mail/telefoon
    - Actielijst benutten voor monitoring
    - Meedenken en meehelpen in uitvoering

De werkgroep is een mooie combinatie van denkers en doeners. Stuk voor stuk bevlogen en drukbezette mensen. Afgelopen periode is daarom ook de meerwaarde van een verbinder/coördinator (zie 4.4) zichtbaar geworden, die de werkgroep ondersteunt, het proces faciliteert, monitort, aanvullende vragen van de werkgroep oppakt (mits passend binnen een basisbudget). De verschillende deelnemers dragen bij aan de werkgroep op een manier die past bij hun eigen organisatie/werkveld, waarbij er niet altijd voldoende tijd is om voorgenomen activiteiten uit te voeren. Een verbinder/coördinator kan de olie zijn die maakt dat de werkgroep blijft draaien.

4.2 Activiteiten website

De website van AgroZorgwijzer geeft basisinformatie voor agrariërs, erfbetreders en hulpverleners. Het is een centrale plek waar mensen 24/7 voor informatie terecht kunnen. Voor de huidige site moet in ieder geval het volgende gedaan worden:

- Onderhouden/actueel houden van informatie
    - NB: Vanwege het einde van AgroZorgwijzer als project per 31 mei 2021, moet vanaf die datum de informatie over het “project AgroZorgwijzer” op de website aangepast worden, evenals de contactgegevens, etc.
- Betalen van vaste kosten voor domeinnaam en technische ondersteuning.

Wensen die genoemd zijn door werkgroepleden voor verdere aanpassing van de website AgroZorgwijzer.nl:

- Uitbreiden van dierlijke sectoren naar zoals de akkerbouw en fruitteelt
- Op de startpagina bezoekers op basis van hun achtergrond (bv: specifieke agrarische sector, hulpverlener, onderwijs) verder leiden.
- Website als startpagina laten fungeren om de weg naar passende hulp te vinden. Met AgroZorgwijzer.nl als ingang en daarachter snelle verwijzingen naar bijvoorbeeld Zorg Om Boer en Tuinder, Vertrouwensloket Welzijn Landbouwhuisdieren, AgroCoaching, Gemeentelijke meldpunten, … etc.

4.3 Activiteiten communicatie

Paragraaf 3.2 beschrijft de communicatiedoelen. Afhankelijk van het beschikbare budget kunnen keuzes gemaakt worden in de uitvoering. Een effectieve werkwijze zonder hoge kosten is de realiseren door:

- Het inventariseren van mogelijkheden met werkgroepleden
- Inzet van (collega’s van) werkgroepleden

- Gebruik te maken van bestaande kanalen en zorgen voor een regelmatige berichtenverspreiding.
- Hetzelfde bericht, met enige aanpassing, delen via verschillende kanalen (ook social media).

4.4 Verbinder/coördinator

In voorgaande paragrafen is een aantal keer de rol van verbinder/coördinator genoemd. De werkgroepleden zijn van belang om daadwerkelijk de kloof tussen de reguliere hulpverlening en de agrosector te verkleinen. Ondersteuning via een verbinder/coördinator is onmisbaar om de voorgenomen activiteiten daadwerkelijk uit te voeren en voor de onderlinge afstemming. Het is een aanjager die maakt dat de wisselwerking tussen de werkgroepleden volop benut wordt. Voor deze functie zal tijd en of budget vrijgemaakt moeten worden.

- Ondersteunen werkgroep (zie 4.1)
- Aanspreekpunt AgroZorgwijzer
- Monitoring op en afstemming tussen de elementen van het onafhankelijk platform
- Verbinden van bestaande en nieuwe initiatieven
- Bijhouden van socialmediakanalen

4.5 Activiteiten begroting

In paragraaf 4.1 tot en met 4.4 zijn mogelijke activiteiten beschreven. Wat er daadwerkelijk uitgevoerd gaat worden is afhankelijk van de organisatie die AgroZorgwijzer gaat voortzetten (met welke arbeidsinzet, tegen welk tarief, welk beschikbaar budget en welke eigen organisatiedoelen) en van de manier waarop de werkgroepleden betrokken willen zijn. Vanwege deze variabelen geeft onderstaande tabel alleen een denkrichting weer.

Wat de tabel zichtbaar maakt is:

- De werkgroepleden kunnen vanuit hun eigen organisatie gezamenlijk een forse bijdrage leveren aan een onafhankelijk platform. Het gaat dan om bijdragen in natura via de werkgroep en bijvoorbeeld inzet van communicatiemedewerkers van betrokken organisaties.
- De eenmalige kosten voor de aanpassing van de basisopzet van de website zijn hoog, met name door het opnieuw inrichten van de website gericht op doelgroepen. Door een bezoeker direct naar de informatie van zijn/haar doelgroep te geleiden, stijgt de gebruiksvriendelijkheid.
- Werkgroepleden en de coördinator zijn actief betrokken bij “communicatie”, maar naar verwachting is de inzet van externe betaalde communicatiekrachten een post om rekening mee te houden.

	Investering werkgroepleden (uren)	Eenmalige kosten	Basiskosten/jaar excl. btw	Basiskosten/jaar incl. btw
Werkgroep – (leden 40 uur pp x gem. 15 leden)	600	€ 0	€ 0	€ 0
Website	60	€ 30.000	€ 10.000	€ 12.100
Communicatie	150	€ 0	€ 20.000	€ 24.200
Verbinder/coördinator	n.v.t	€ 0	€ 20.000	€ 24.200
Totaal	**700**	**€ 30.000**	**€ 55.000**	**€ 60.400**

5. Randvoorwaarden en kaders

Wanneer de beschreven werkwijze leidt tot de opzet van een onafhankelijk platform (met alle elementen zoals benoemd in 3.2), dan zijn er een aantal randvoorwaarden/kaders om te komen tot een succesvolle samenwerking binnen dit platform. Denk hierbij aan het volgende:

- Voor het verkleinen van de kloof is een goede balans tussen vertegenwoordigers van agrosector en reguliere hulpverlening van belang.
- Hulpvragers en potentiële hulpbieders hechten aan een neutrale organisatie waar zij terecht kunnen.
- Betaalde ondersteuning van de werkgroepleden (inzet van de verbinder/coördinator) maakt dat er beweging blijft en verbinding is op meerdere vlakken.
- Om aan dit onderwerp in de agrosector te willen werken, moet urgentie gevoeld worden. Wanneer de aandacht voor psychosociale zorg niet als urgent wordt gezien, dan wordt er minder tijd (en geld) aan besteed.

6. Conclusies en aanbevelingen

Bij het uitwerken van deze “haalbaarheidsstudie” is duidelijk geworden dat eigenaarschap een belangrijk aspect is om een onafhankelijk overlegplatform op te zetten. Wie is er eigenaar en daarmee trekker van het platform? Welke keuzes worden gemaakt en zijn er financiële middelen beschikbaar? Hoewel deze vragen eind april 2021 niet beantwoord zijn, kunnen een aantal conclusies ten aanzien van het platform getrokken worden:

- De betrokkenheid van de werkgroepdeelnemers is groot en deze bevlogen individuen maken dat een grotere beweging mogelijk is.
- Een platform vanuit AgroZorgwijzer dat allerlei initiatieven verbindt wordt door meerdere werkgroepleden als waardevol genoemd.
- AgroZorgwijzer heeft als meerwaarde in het totale netwerk de kracht van “verbinden, initiëren en stimuleren”, maar wordt soms nog gezien als een van de uitvoerende partijen op het gebied van coachen, luisterend oor, trainen. Hier is op communicatievlak nog winst te behalen.

Aanbevelingen voor vervolg:

- Maak gebruik van de kracht van de denkers én de doeners in de werkgroep.
- Zet in op het verbinden van initiatieven en mensen om te versterken wat er al is. Denk aan samenwerking tussen GGD, 113, Hogenkamp Coaching, huisarts en AgroZorgwijzer in de film en het webinar rond suïcidepreventie.
- Wees open in wat goed gaat en waar we samen nog in zoeken. Denk aan het zoeken van de reguliere hulpverlening in “hoe bereik ik boer en tuinder? ” en het zoeken van de sector in “snapt die hulpverlener mijn vraag als boer wel?”.
- Werk creatief met beperkte budgetten en probeer mensen te laten investeren via andere wegen dan geld. Zeker op dit onderwerp willen mensen en organisaties al snel “iets” bijdragen zoals het aanbieden van overlegruimte, inzet van medewerkers, standruimte op beurzen, gratis advertentieruimte, etc.
- Maak een concreet plan per jaar met daarin een aantal acties. Zorg dat deze opgevolgd worden en deel de successen.

BIJLAGE 1 – DOCUMENT URGENTIE STRUCTURELE INBEDDING

Noodzaak voor meerjarige structurele inbedding van psychosociale zorg agrariërs in reguliere zorg, agrosector en bij overheden

De landbouwsector staat voor ingrijpende veranderingen. Voor veel mensen in de sector betekent dit een toename van druk, onduidelijkheid en onzekerheid. Voor technische en financiële ondersteuning bij die verandering bestaat veel aandacht. Juist in tijden van grote verandering, is het noodzakelijk om de agrariër en zijn gezin – waar nodig - ook op psychosociaal vlak ondersteuning te kunnen bieden.
Uitvoerend vertegenwoordigers van 113 Zelfmoordpreventie, GGD GHOR, LTO Nederland, Nederlandse Zuivelorganisatie en Zorg Om Boer en Tuinder benadrukken deze noodzaak. Zij stellen dat in de zorg voor de mens achter de agrarisch ondernemer, een meerjarige samenwerking tussen partijen en organisaties uit de reguliere psychosociale zorg, agrosector en overheid van groot belang is. Het is soms letterlijk een zaak van leven en dood. De zorg voor deze kwetsbare groep dient los te staan van politieke of zakelijke belangen. De uitvoerders roepen de bestuurlijk verantwoordelijken daarom op om de randvoorwaarden te creëren om - tenminste de komende vier tot acht jaar - vanuit agrosector, overheid en reguliere zorg, de juiste aandacht aan psychosociale zorg voor agrariërs te kunnen geven.

Urgentie structurele inbedding psychosociale hulp agrosector
Op dit moment werkt een breed netwerk van organisaties (en individuen) uit de agrarische sector en de reguliere psychosociale hulpverlening actief samen aan verbetering en versterking van psychosociale zorg in de agrarische sector. Dit gebeurt vooral middels losse activiteiten of kortdurende projecten. Door de transitie van de sector, neemt de druk op ondernemers de komende jaren toe. De huidige projectmatige aanpak biedt te weinig continuïteit, en de reikwijdte (regionaal of sectoraal) is te beperkt. Het is tijd voor de overstap naar een structurele aanpak vanuit een plan en middelen voor minimaal 4 jaar.

Agrariër als aparte doelgroep binnen de psychosociale hulpverlening
Dat agrarisch ondernemers aandacht behoeven blijkt onder meer uit de specifieke vermelding van deze doelgroep in de nieuwe Landelijke Agenda Suïcidepreventie (in opdracht van het ministerie van VWS opgesteld) 113 Zelfmoordpreventie heeft een actieve rol in het opstellen van deze agenda en geeft aan dat de doelgroep agrariërs aantoonbaar gerichte aandacht moeten krijgen. Dit gezien de demografische en economische druk op individuele bedrijven. Daarnaast zijn er regionale initiatieven zoals Supranet Fryslân en Supranet Hardenberg (onderdeel van Supranet IJsselland) die nadrukkelijk de verbinding met agrariërs en hun gezinnen zoeken. Uit de voorlopige resultaten van een onderzoek van GGD IJsselland blijkt dat er een kloof te dichten is om er als reguliere hulpverlening voor deze specifieke doelgroep te kunnen zijn. Voor een goede uitvoering van meerjarenplannen zoals de Landelijke Agenda Suïcidepreventie en de regionale initiatieven is een eveneens meerjarige inzet vanuit de agrosector zeer gewenst.

Wie doet wat?
Sinds eind 2017 pakt de zuivelsector vanuit de zorg voor ondernemers en medewerkers een verbindende en coördinerende rol op zich via het project AgroZorgwijzer. Het ministerie van VWS heeft haar focus op de reguliere hulpverlening. Het ministerie van LNV faciliteert via projectfinanciering en bijeenkomsten het proces om de kloof tussen regulier en agrarisch te dichten.

Wat is nodig?
Vanuit de reguliere psychosociale zorg en de agrarische sector is behoefte aan een onafhankelijke organisatie die de nodige rol pakt in het verbinden, versterken en verbreden van het netwerk en het hulpaanbod. Dit door te werken vanuit wat er al is: AgroZorgwijzer kan vanuit de huidige projectvorm doorgroeien naar de basis voor de gevraagde structurele inbedding. En aandacht te verbreden naar meerdere agrarische sectoren.
Om de agrariër en zijn gezin op psychosociaal vlak passende ondersteuning te kunnen bieden is het zaak om de juiste randvoorwaarden te organiseren binnen organisaties en overheid. Het gaat hierbij om tijd, geld en bestuurlijke aandacht/draagvlak. Vertegenwoordigers van zorg en agro geven aan dat het hiervoor van belang

is om niet vanuit politieke en bestuurlijke verantwoordelijkheid naar de zorg om agrariërs te kijken. Het gaat om de zorg die we als samenleving hebben om naar elkaar om te zien zodat mensen met een hulpvraag tijdig en laagdrempelig bij de juiste hulpverlener terecht komen.

Bestuurlijke randvoorwaarden
Om een goede zorg op dit gebied te kunnen borgen is het noodzakelijk dat op bestuurlijk niveau de randvoorwaarden worden gecreëerd om gericht en meerjarig aandacht te kunnen geven aan samenwerking in de psychosociale zorg voor agrariërs. Daarbij werkt de agrosector aan erkenning en signalering van problemen/risicogroepen en wordt de reguliere sector gericht gevoed met kennis en signalen over deze doelgroep.
113 Zelfmoordpreventie, GGD GHOR, LTO Nederland, Nederlandse Zuivelorganisatie en Zorg Om Boer en Tuinder doen gezamenlijk een oproep aan sectorpartijen, zorguitvoerders en betrokken departementen om concreet aan te geven hoe zij financiële en organisatorische randvoorwaarden willen scheppen voor meerjarige, landelijke en sectoroverschrijdende aandacht voor psychosociale zorg in de agrosector. Het is noodzaak om op dit onderwerp expliciet een gedeelde verantwoordelijkheid op te pakken, die geen onderdeel vormt van politieke en of bestuurlijke onderhandelingen. Zorg voor de agrarisch ondernemers is niet onderhandelbaar.

Praktische aanpak vanuit de uitvoering
In samenwerking willen diverse zorg- en agrarische organisaties stappen zetten naar structurele inbedding door:

- Doorontwikkeling van AgroZorgwijzer naar een slagvaardige, onafhankelijke organisatie die verbindt, verbreed en nieuwe initiatieven stimuleert op dit vlak.
- Onderzoek naar mogelijkheden voor langdurige financiering.
- Grondige probleemanalyse “Wat is de kloof?” en “Wat ontbreekt voor goede psychosociale zorg in de sector?”
- Analyse van beschikbare cijfers en waar nodig aanvullend onderzoek.
- Opstellen van een meerjarenplan met als doel dat agrarisch ondernemers met psychosociale problemen weten dat zij hierover in gesprek kunnen en de weg naar hulp weten te vinden, waarbij tegelijkertijd de hulpverleners weten wat agrarisch ondernemers nodig hebben - kijkend vanuit de unieke kenmerken - kan aansluiten bij agrarisch ondernemers en passende hulpverlening bieden.

Wanneer de betrokken partijen de nodige kaders voor structurele inbedding daadwerkelijk organiseren zal het meerjarenplan een vertaling in concrete acties krijgen. Dit vooral ingestoken op het werken via en met regionale initiatieven. Veelal via pilots om vervolgens informatie en ervaringen landelijk te delen. Onderwerpen van dergelijke pilots zijn gericht op:

- Tijdig herkennen van signalen, in gesprek gaan en de weg naar hulp (helpen) vinden (voor naasten en hulpverleners).
- Ketensamenwerking verbeteren door kennis over de doelgroep te vergroten, samenwerkingen op te zetten, etc.
- Mediacampagnes om agrariërs en hun omgeving (zoals erfbetreders) te laten weten dat je psychisch niet goed voelen ook normaal is en waar zij passende hulp kunnen vinden.

Door losse, lokale initiatieven te organiseren en of te verbinden, ontstaan nieuwe inzichten van waaruit verdere ontwikkeling mogelijk is en tot een gedegen landelijke aanpak/dekking te komen.

Vraag
Op welke wijze kunnen en willen betrokken organisaties en de ministeries het bovenstaande ondersteunen in het organiseren van de eerder genoemde randvoorwaarden tijd, geld en bestuurlijke aandacht/draagvlak?

Verkenning loketfunctie psychosociale zorg agrarische sector

Eindrapportage 26-02-2021

Opdrachtgever:	ZuivelNL
Contactpersoon:	5.1.2.e
Opdrachtnemer:	AgroZorgwijzer
Contactpersonen:	5.1.2.e 5.1.2.e

ZuivelNL heeft bij het Ministerie van LNV een subsidieaanvraag ingediend voor een plan van aanpak 2020 m.b.t. psychosociale ondersteuning agrariërs. Eén van de projecten in het werkplan betreft een verkenning naar een mogelijke "Loketfunctie psychosociale zorg agrarische sector".
De opdracht zoals in de subsidieaanvraag 'Plan van aanpak 2020' dd 15-07-2020 beschreven:

"Voorstel tot opzet van loketfunctie voor psychosociale problematiek gericht op het ondersteunen van boeren, tuinders en erfbetreders waarbij onderzocht wordt op welke manier dit loket bij kan dragen aan het huidige netwerk. Op te leveren product: Rapport met de behoeftes van de agrariërs en erfbetreders enerzijds en psychosociale hulpverleners (agrarisch en regulier) en vertegenwoordigers van de sector in het werkveld anderzijds, randvoorwaarden en kaders, mogelijkheden qua invulling en zicht op kosten."

Aanpak verkenning
De verkenning is uitgevoerd door diepte-interviews te houden met organisaties/personen uit de agrarische sector en reguliere psychosociale hulpverlening die relatief dichtbij de praktijk staan. Er zijn in totaal negen partijen (veertien personen) uit de agrarische sector en vijf partijen (zeven personen) uit de psychosociale hulpverlening (zie bijlage 1) bevraagd. Tijdens het werkgroepoverleg op 28-10-2020 is een loketfunctie ook onderwerp van gesprek geweest in een korte sessie.

Daarnaast is informatie gebruikt uit een sessie van februari 2020 waarin verschillende betrokken organisaties een gezamenlijk standpunt hebben geformuleerd over de manier waarop psychosociale zorg in de agrarische sector structureel ingebed kan worden (zie bijlage 2). Dit document is binnen de betreffende organisaties gedeeld.

Opzet gesprekken
In de gesprekken zijn op hoofdlijnen de volgende vragen aan de orde geweest:

- In hoeverre weten boeren en erfbetreders de psychosociale zorg te vinden en vice versa?
- Moet er een apart meldpunt/loket voor agrariërs komen en hoe zou die zich moeten verhouden tot bestaande initiatieven binnen en buiten de agrarische sector?
- Wat zou het loket praktisch gezien moeten bieden?
- Wie zou er betrokken moeten worden en/of eigenaar zijn van een dergelijk loket?
- Hoe kan de toegang tot het hulpaanbod voor agrariërs laagdrempeliger gemaakt worden?

Inhoud rapportage
De onderliggende rapportage van deze verkenning laat zien in hoeverre er sprake is van een kloof tussen agrariërs en hulpverlening, welke behoeftes er zijn ten aanzien van het agenderen van het thema mentale weerbaarheid, de functie, invulling en eigenaarschap van een loketfunctie en de mogelijke oplossingsrichtingen.

Kloof tussen agrariërs en hulpverlening

Oorzaken kloof en ideeën reguliere hulpverlening

Urgentie
In de landbouwsector is sprake van ingrijpende veranderingen. Voor veel mensen in de sector betekent dit een toename van druk, onduidelijkheid en onzekerheid. Voor technische en financiële ondersteuning bij die verandering bestaat veel aandacht, voor de impact op psychosociaal vlak is weinig (tot geen) aandacht. Juist in tijden van grote verandering is het noodzakelijk om de agrariër en zijn gezin – waar nodig - ook op psychosociaal vlak ondersteuning te kunnen bieden. Daarbij is kennis van en aandacht voor de agrarische cultuur en het familiebedrijf een voorwaarde.

Kloof
Het ontbreekt de reguliere hulpverlening aan kennis van en zicht op de agrarische sector. Anderzijds maken agrariërs in beperkte mate gebruik van (reguliere) hulpverlening. Enkele partijen uit het onderzoek geven aan dat agrariërs en hulpverlening elkaar beter weten te vinden. Dat blijkt onder meer uit de mate waarin agrarische coaches steeds vaker worden geraadpleegd. Echter, de meeste respondenten zeggen ook dat er nog steeds sprake is van een kloof tussen boeren en reguliere hulpverlening. Verschillende organisaties (sector en hulpverlening) hebben overigens de laatste jaren wel diverse activiteiten opgepakt om de kloof te verkleinen. Boeren maken echter niet zo snel gebruik van (psychosociale) hulpverlening; andersom heeft de reguliere hulpverlening onvoldoende zicht op wat er bij de doelgroep agrariërs leeft.

Er worden verschillende oorzaken genoemd:

- Er rust een taboe op het thema mentale gezondheid
- Boeren vragen niet snel om hulp en zijn geen echte praters
- Boeren weten niet goed waar ze terecht kunnen voor hulp
- Er is onvoldoende kennis over en weer: Reguliere hulpverlening weet niet goed hoe de agrarische sector acteert, wat er leeft bij agrariërs en hoe ze geholpen kunnen worden. Agrariërs weten onvoldoende hoe de (reguliere) hulpverlening is georganiseerd en waar welke ondersteuning/hulp geboden wordt.
- Reguliere hulpverlening en agrariërs weten elkaar daardoor onvoldoende te vinden
- Huisarts is de sleutel tot de psychosociale hulpverlening, maar boeren gaan daar vaak (te) laat naartoe

Vanuit de reguliere hulpverlening
De reguliere hulpverlening heeft onvoldoende kennis van en ervaring met de leefwereld van agrariërs. Ze snapt niet altijd dat boeren hun identiteit verlenen aan hun werk. Daardoor mist er vaak aansluiting en inleving. En dus vermogen om goed en tijdig te kunnen helpen. Het snappen van de agrarische cultuur is helpend in de begeleiding.
Anderzijds weten agrariërs niet wat de reguliere hulpverlening precies inhoudt en wat ze voor hen kan betekenen. Er is dus meer kennis van elkaar nodig om preventief te kunnen werken, tijdig te anticiperen op signalen en goed door te kunnen verwijzen naar de juiste hulpverlenende instanties.

Ideeën en wensen vanuit de reguliere hulpverlening:

- Huisartsen zijn de eerste ingang naar bijvoorbeeld geestelijke gezondheidszorg. Inlevingsvermogen van huisartsen is cruciaal voor een eventueel verder traject binnen de reguliere hulpverlening, bijvoorbeeld de geestelijke gezondheidszorg. Vanuit de opleiding van

huisartsen en andere reguliere hulpverleners zou meer aandacht moeten komen voor het agrarische leven. Niet om kennis op te doen, maar om gevoel te krijgen bij de agrarische leefwereld.

- Huisartsen en POH GGZ zouden periodiek geschoold moeten worden over de bijzonderheden van de agrarische sector.
- Wenselijk is dat in plattelandsgebieden de sociaal wijkteams gecompleteerd worden met een agrariër of een hulpverlener die bekend is met de agrarische sector.
- Zorg voor informatiemateriaal voor de reguliere hulpverlening. Denk aan factsheets voor huisartsen, Luisterlijn, Mind, GGD, GGZ en 113, webinars en e-learning voor de reguliere zorg of een film/documentaire over het agrarische leven.
- Laat de verschillende landbouworganisaties het thema mentale weerbaarheid – ook vanuit een zakelijke context – agenderen.

In het project “Agrarische sector zichtbaar maken bij reguliere psychosociale hulpverlening” wordt een aantal van bovengenoemde ideeën opgepakt/ten uitvoer gebracht.

Agenderen thema mentale weerbaarheid

Ideeën en behoeftes

Aandacht voor thema

Alle geïnterviewden zien het belang van goede (psychosociale) zorg voor agrarische ondernemers. Het thema mentale weerbaarheid verdient aandacht.
De zorg dient passend, goed georganiseerd en laagdrempelig te zijn. Een enkeling is van mening dat agrariërs een grote mate van zelfredzaamheid kennen en we moeten voorkomen dat ze als 'zielig' worden gezien en 'een probleem aangepraat krijgen'.

Agenderen

Er zijn ideeën en wensen op verschillende terreinen genoemd. De meeste respondenten geven aan het belangrijk te vinden dat er herhaaldelijk aandacht moet zijn voor het thema mentale weerbaarheid. Om het uit de taboesfeer te halen, het gesprek erover te stimuleren en de stap naar hulp vragen te verkleinen. Wensen ten aanzien van het agenderen van het thema mentale weerbaarheid:

- Meer inzet op bewustwording van psychosociale uitdagingen onder verschillende omstandigheden. Denk aan druk van wet- en regelgeving, vraagstukken in verschillende fases ondernemerschap, polarisatie sector en maatschappij, persoonlijke omstandigheden, etc.
- Richt je hierbij op agrarische ondernemers, maar ook op familie, vrienden, kerk, erfbetreders.
- Maak het thema bespreekbaar in media, via webinars, symposia en andere bijeenkomsten.
- Houd rekening met regionale en sectorale verschillen en uitdagingen. Mentale weerbaarheid is zeker niet alleen een thema van de veehouderij.
- Laat ervaringsverhalen van agrariërs horen en zien.
- Laat zien waar de hulpverlening goed georganiseerd is als stimulans voor andere regio's.
- Laat organisaties in de agrarische sector het belang van een sociaal contactpersoon zien.
- Breng erven- en agrarische coaches meer in positie.

Onderwijs

De doelgroep onderwijs verdient bijzondere aandacht. Zo blijkt uit verschillende interviews waarin herhaaldelijk wordt aangegeven dat het onderwijs nadrukkelijk betrokken dient te worden om het thema mentale weerbaarheid te agenderen onder de doelgroep jonge (potentiële) agrariërs. Het stageonderzoek 'Mentale fitheid onder studenten' dat 5.1.2.e in opdracht van AgroZorgwijzer (Zuivel NL), LTO Noord en het NAJK onder MBO en HBO- studenten heeft uitgevoerd eind 2020 bevestigt de urgentie ervan (bijlage 3).

- Vele studenten, met een zwaartepunt op het HBO onderwijs, ervaren stress en hebben behoefte aan ondersteuning. Een groot deel vindt dat er een taboe heerst op het thema.
- Adviezen uit dit onderzoek:
    1. Blijf communiceren en maak praten over het thema mentale weerbaarheid normaal
    2. Zorg voor goede tools die helpen bij signaleren en snel schakelen
    3. Zet personen in die hun verhaal over ervaring of expertise kunnen delen

Het NAJK geeft aan graag meer verbinding te zien tussen onderwijs, jonge boeren en agrarische coaching.

Schets van een loket

Aandachtspunten, functie en invulling

Meerdere ingangen

Een grote uitdaging ligt bij boeren zelf: (h)erkennen, schaamte voorbij, durven vragen. Het is aan hen om een stap te zetten. Maar dan moeten ze (of degene die signaleert) wel weten hoe en waar! Er zijn voor boeren vele ingangen tot hulp. Het beeld leeft dat boeren in de huisarts een vertrouwenspersoon zien, maar daar vaak (te) laat naartoe gaan. De gemeentelijke meldpunten hebben een loketfunctie maar zijn onbekend bij en met boeren.

Voor toegang tot de zorg bestaan meerdere ingangen, zowel binnen de agrosector als in de reguliere zorg. Bestaande initiatieven binnen de agrosector hebben ieder een heel specifieke insteek en specialisatie. Wat ontbreekt, is een onafhankelijk loket waar de hulpvraag wordt gearticuleerd, dat zicht heeft op het hele zorgnetwerk en de hulpvrager doorgeleidt naar de juiste hulpverlenende instantie. Een loket kan helpend zijn om de stap naar de (reguliere) zorg laagdrempelig te maken.

De respondenten geven het volgende aan:

<u>Ontwikkel niet iets nieuws, maar maak gebruik van wat er al is</u>

Er zijn verschillende initiatieven binnen en buiten de agrarische sector die een specialisatie of een eigen aanvliegroute kennen. Een aantal is goed bekend bij de respondenten, een aantal minder. Deze initiatieven zijn veelal complementair aan elkaar. Het devies luidt dan ook: tuig niets nieuws op, maak gebruik van de bestaande kanalen en initiatieven en kijk daarna waar de hiaten zitten. Een goede verbinding tussen alle initiatieven is belangrijk. Een loket kan als centrale ingang dienen, een spil- en doorverwijsfunctie vervullen en voor verbinding zorgen.

<u>Investeer in het netwerk</u>

Een loket is bedoeld voor agrariërs met een mentale hulpvraag. Daarnaast heeft een agrariër verschillende actoren in zijn directe omgeving: de dierenarts, de accountant, de voerleverancier, familie, vrienden, kerk, een ervencoach, een agrarische coach. Deze partijen staan in meer of mindere mate dichtbij de boer, zijn vertrouwd, hebben een signaalfunctie en vormen de eerste hulplijn. Zij zijn belangrijke warme contacten van de agrariër. En dienen dan ook goed gefaciliteerd te worden. Ze moeten weten waar ze terecht kunnen voor advies en ondersteuning. Bijvoorbeeld voor advies over gesprekstechnieken of doorverwijzing naar de juiste hulpverlenende instantie.

Functie van het loket

Deze verkenning naar een loket richtte zich op het invullen van de behoefte die er is om individuele hulpvragers eenvoudig toegang te laten vinden tot passende psychosociale hulp. Daarnaast is het de vraag hoe een loket invulling kan geven aan de behoefte die er is op doelgroep/sectorniveau om de psychosociale hulpverlening beter te organiseren en bespreekbaar te maken.

In de interviews werd duidelijk dat er verschillende beelden zijn bij wat een meldpunt of een loket is én dat er bij de term meldpunt weerstand ontstaat. Dit laatste vanwege de associatie met ‘verklikken van mensen’ en het gevoel dat de melder hetgeen hij/zij signaleert over de schutting gooit. In het interview met 113 Zelfmoordpreventie is de onderstaande schets gegeven. Deze opzet, waarin de vergelijking met de opzet bij 113 is gemaakt, weerspiegelt de gemene deler uit de gesprekken.

Uit de tussenrapportage:

Duiding van begrippen meldpunt, loket en organisatiestructuur

Meldpunt: “Wanneer iemand hier een melding doet, dan wil hij/zij dat het meldpunt het oplost. Dit betekent dat je een structuur moet hebben om de benodigde zorg te kunnen leveren. Een meldpunt gaat over individuele gevallen waar iets aan gedaan moet worden.

Loket: “Bij een loket kunnen mensen terecht voor vragen op organisatie/organisatorisch niveau, het helpt mensen de weg te wijzen. Je acteert vanuit een loket direct op vraagniveau, waardoor ook direct de hiaten in de hulpverlening in beeld komen. Dit maakt dat een loket ook een tool is om breder te signaleren waar behoefte aan is en daarop in te spelen.”

Een (overleg)platform: dit is een structureel samenwerkingsverband van agropartijen en psychosociale hulpverlenende instanties, dat door korte lijntjes en regelmatig overleg goed zicht heeft op de doelgroep, diens problematiek, de hulpbehoefte, het netwerk, het aanbod en de hiaten. Vanuit dit platform kunnen reguliere hulpverlening en de sector passende oplossingen/aanpak ontwikkelen. “

Vraag verduidelijken en doorverwijzen

Een loket is nadrukkelijk géén meldpunt. Zoals gezegd, een meldpunt heeft een associatie met ‘klikken’ en ‘over de schutting gooien’. Melden alleen heeft geen nut; er dient ook een actie aan gekoppeld te worden.

Een loket heeft een doorverwijsfunctie en faciliteert in het vinden van passende hulp. Om naar de juiste hulp door te kunnen geleiden, is het essentieel om de individuele hulpvraag scherp te krijgen. Daar heeft het loket een belangrijke rol in. Een loket is bedoeld als centrale ingang voor zowel de agrariër zelf, als voor de mensen om hem heen die signaleren en willen helpen.

Daarnaast heeft het loket een bredere signaalfunctie, brengt het behoeftes maar ook de hiaten in de hulpverlening in beeld. Vanuit het loket kunnen organisatorisch – via of in samenspraak met het platform – oplossingen gezocht worden om invulling te geven aan de leemtes in de hulpverlening om de zorg rondom de agrariër te optimaliseren.

Over een platform

Geïnterviewden spreken de behoefte uit voor een structureel overlegplatform van agropartijen en reguliere zorg, die samen vinger aan de pols houden en gericht acties blijven ontwikkelen om de kloof te verkleinen.

De verbinding tussen agrarische sector en reguliere hulpverlening moet structureel georganiseerd en gefaciliteerd worden, met financiële ondersteuning voor meerdere jaren.

Contacten netwerk binnen sector en reguliere hulpverlening
Een loket heeft alle kanalen goed in beeld zijn én zorgt – via en in afstemming met het platform – dat ze met elkaar in verbinding staan. Denk onder meer aan de lokale gemeentelijke meldpunten. Zij dienen goed geïnformeerd te worden over de agrarische sector en het loket. Zo ontstaat er inzicht in waar een ieders expertise ligt en kan snel naar de juiste partij doorverwezen worden. Helpend is om de sociale kaarten vanuit de reguliere hulpverlening te koppelen aan de AgroZorgnetwerkkaart.

Functie loket samengevat:

- Een loket is nadrukkelijk geen meldpunt waar meldingen 'gedeponeerd' worden *
- Een loket zorgt voor goede articulatie van de individuele hulpvraag
- Een loket is de centrale ingang voor agrariërs én de mensen/partijen om hem heen
- Een loket heeft een doorverwijsfunctie en begeleidt obv hulpbehoefte naar bijvoorbeeld:
    - Gemeentelijk meldpunt voor geestelijke gezondheidszorg bij indicatie van zorgmijdend zorgwekkend gedrag en vice versa: binnenkomende vragen bij meldpunt begeleiden naar de juist hulpbron in de agrarische sector
    - Vertrouwensloket welzijn landbouwhuisdieren bij indicatie dierverwaarlozing
    - Zorg om Boer en Tuinder voor een luisterend oor
    - Agrocoach voor ondernemersvragen ea
- Een loket ondersteunt erfbetreders bij vragen over hoe een gesprek aan te gaan of waar naartoe door te verwijzen of begeleiden
- Een loket is de ingang voor vragen en opgaven op doelgroepniveau aan de gehele organisatie(structuur):
    - Monitoren van vraag (hulpbehoefte) en aanbod
    - Hiaten invullen om het zorgnetwerk in de agrarische sector sterker te maken
    - Volgen van ontwikkelingen binnen de doelgroep
    - Verbindingen leggen
    - Gerichte doelgroepbenadering

**Op pagina 6 wordt het verschil tussen een meldpunt en een loket benoemd. Bijna alle respondenten hebben duidelijk aangegeven dat een meldpunt in deze context NIET afdoende is, maar dat er behoefte is aan een centrale ingang waar de hulpvrager echt begeleid wordt in vraagverduidelijking, gesprekstechnieken en het vinden van passende hulp.*

Deze denkrichting is begin 2020 ook gedeeld door 113 Zelfmoordpreventie, GGD GHOR, LTO Nederland, Nederlandse Zuivelorganisatie en Zorg Om Boer en Tuinder. De uitwerking van het overleg dat toen is gevoerd, vindt u in de bijlagen (Bijlage 2). Dit document is onderschreven door de genoemde partijen en binnen hun eigen organisaties gedeeld. AgroZorgwijzer vulde afgelopen 3 jaar grotendeels de structuur al in zoals gewenst is voor een basisorganisatie.

Jonge doelgroep
Het NAJK is van mening dat een loket meer dan een doorverwijsfunctie zou moeten hebben. Het zou als ontmoetingsplek kunnen dienen waar jongeren in anonimiteit elkaar ontmoeten, ervaringen delen, tips en trucs uitwisselen. Als een forum. Een dergelijk forum voor het thema weerbaarheid zou ook deels ingevuld kunnen worden door professionele agrarische coaches die kunnen reageren, sturen, adviseren, informatie delen, 'hulpbehoevenden' naar de juist hulp begeleiden.

Praktische invulling van het loket

Een loket is niet een nieuw initiatief dat psychosociale zorg biedt aan boeren en tuinders, maar is juist een centrale ingang voor vraagarticulatie en doorverwijzing naar alle bestaande initiatieven en hulpbronnen binnen de agrarische sector en de reguliere hulpverlening. De respondenten hebben de volgende ideeën bij de praktische invulling van een loket.

- Een loket is een centrale ingang voor zowel agrariërs, erfbetreders, vrienden, familie als andere personen in de omgeving van de hulpbehoevende
    - Stelt de hulpvraag scherp
    - Geeft antwoord op psychosociale vragen van agrariërs en diens omgeving
    - Geeft advies aan familie, vrienden, erfbetreders over hoe een gesprek aan te gaan met een agrariër die hulp nodig heeft.
    - Begeleidt een agrariër (direct of via erfbetreder) naar passende hulp
- Een loket is zowel per mail als per telefoon bereikbaar
    - 24/7 bereikbaarheid is niet nodig; het is immers geen noodlijn. Voor noodsituaties kan 112 of 113 gebeld worden.
- De bemensing van een loket bestaat niet perse uit hulpverleners, maar wel uit professionals in vraagarticulatie en routing naar de juiste hulpverlenende instantie.
- De bemensing dient kennis van en inlevingsvermogen in de agrarische cultuur te hebben. Het loket bevindt zich dan bij voorkeur in de agrarische sector.
- Naast een persoonlijke vraag- en adviesdienst biedt een loket digitale informatie en tools voor agrariërs en periferie over onder meer signalering, gesprekstechnieken en het netwerk van hulpverlenende instanties waar naartoe verwezen kan worden.
- De centrale ingang dient onafhankelijk te zijn zonder commerciële motieven.

Betrokkenheid en eigenaarschap

In de diverse gesprekken wordt benoemd dat veel van benodigde organisaties al betrokken zijn, onder meer via de werkgroep Psychosociale zorg agrariërs (op verzoek van LNV geïnitieerd door NZO, LTO en Zorg Om Boer en Tuinder, begeleid door AgroZorgwijzer). In deze werkgroep zitten vertegenwoordigers vanuit de agrarische sector en de reguliere psychosociale hulpverlening. Elkaar nog beter kunnen vinden en begrijpen wordt gezien als voorwaarde om het zorgnetwerk voor agrariërs laagdrempeliger te maken. Waarbij de rol die AgroZorgwijzer als verbinder en initiator nu invult, door enkele partijen genoemd wordt als goede basis om dit onderwerp structureel een plek te geven. Betrokkenen noemen het zorgelijk dat AgroZorgwijzer afhankelijk is van jaarlijkse budget keuzes en hoofdzakelijk vanuit de zuivel wordt gefinancierd. Dit maakt het erg kwetsbaar.

En dat is onlangs bevestigd toen bekend werd dat de financiering voor AgroZorgwijzer stopt in 2021. De voortgang van AgroZorgwijzing is onzeker.

Daarnaast wordt verwezen naar de verantwoordelijkheid die LNV heeft ten opzichte van ondernemers die midden in een periode vol verandering zitten.

Oplossingsrichtingen loket

Het advies vanuit de verkenning luidt nadrukkelijk: “tuig niet iets nieuws op, maar sluit aan bij bestaande initiatieven. Breng het netwerk in beeld en zorg voor verbinding. En bij voorkeur vindt vraagarticulatie plaats IN de agrarische sector via een onafhankelijk loket.”

In de gesprekken zijn verschillende scenario’s aangestipt of genoemd. Verschillende respondenten hebben niet expliciet één, maar meerdere opties, denkrichtingen of (bestaande) initiatieven benoemd. Daarnaast zijn er ook respondenten die alleen hebben aangegeven welke ideeën ze hebben bij een loketfunctie, zonder een oplossingsrichting te noemen.

Meerdere respondenten zien in AgroZorgwijzer een onafhankelijk digitaal platform dat de afgelopen drie jaar heeft gefaciliteerd met tools op signalering, gesprekstechnieken en doorverwijzing naar passende hulp via de Agrozorgnetwerkkaart. Daarin staat al een gedegen basisorganisatie die aansluit bij de wensen en behoeften die uit de verkenning zijn gekomen. Een toevoeging van de loketfunctie aan Agrozorgwijzer is een logische stap. Verder zijn de volgende opties genoemd:

1. AgroZorgwijzer krijgt tevens een loketfunctie. Dat kan beperkt blijven tot alleen een digitaal loket. Voorkeur is om er ook een telefonisch loket aan te verbinden.
2. De loketfunctie zou belegd kunnen worden bij (hulp- of informatielijnen van) agrarische coaches.
3. Het Vertrouwensloket Welzijn landbouwhuisdieren – dat zich richt op de veehouderij - is al 20 jaar actief en heeft een telefonische ingang. Een optie kan zijn om de dienstverlening uit te breiden naar andere agrarische sectoren.
4. LTO Noord investeert als belangenbehartiger van boeren en tuinders in het thema mentale weerbaarheid en onderzoekt momenteel welke inzet zij daarop gaat plegen. Een loketfunctie kan tot de mogelijkheden behoren.

Let wel! Dit zijn denkrichtingen die uit de interviews zijn gedestilleerd, maar NIET zijn getoetst bij bovengenoemde initiatieven of organisaties!

<u>Kaders</u>

Ad.1 AgroZorgwijzer voorzien van digitale en telefonisch loket voor individuele hulpvragen

- Het digitale platform is up-to-date, biedt agrariërs en erfbetreders informatie over het herkennen van signalen, geeft tips om een gesprek aan te gaan en biedt een actueel overzicht met de Agrozorgnetwerkkaart en verwijsschema naar passende hulp.
- Is een onafhankelijk platform
- Is een platform voor de agrarische sector in de volle breedte
- Is initiatiefnemer van en aangesloten bij de werkgroep ‘Psychosociale zorg’ en heeft daarmee een positie in het netwerk van agrarische en reguliere hulpverlening
- Een digitaal loket is eenvoudig te realiseren op het bestaande platform
- Er zullen medewerkers geworven en opgeleid moeten worden voor bemensing van het telefonische en digitale loket
- Het initiatief AgroZorgwijzer is projectmatig opgetuigd; de financiering stopt in 2021. De voortgang van AgroZorgwijzer is onzeker.

Ad.2 Loketfunctie beleggen bij hulp- of informatielijnen agrarische coaches

- Diverse agrarische coaches zijn reeds verenigd en via een centrale ingang of hulplijn te bereiken.
- De telefoonlijn wordt bemand door coaches. Zij zijn goed bereikbaar, ervaren in vraagarticulatie en bekend met de agrarische sector.
- Een dergelijke hulplijn is vaak gekoppeld aan een commercieel coaching bureau. Er zouden twijfels kunnen ontstaan over de onafhankelijkheid en betrouwbaarheid van de lijn.

Ad.3 Verbreding van het Vertrouwensloket welzijn landbouwhuisdieren

- Het Vertrouwensloket welzijn landbouwhuisdieren heeft geruime ervaring – 20 jaar – met psychosociale zorg, maar nadrukkelijk vanuit de aanvliegroute dierverwaarlozing.
- Het Vertrouwensloket is een telefonisch loket
- Het Vertrouwensloket is exclusief voor veehouderij; ervaring met andere sectoren ontbreekt
- Het Vertrouwensloket heeft veel ervaring met erfbetreders
- De coördinatie is in handen van de Gezondheidsdienst voor dieren en LTO Noord
- Het Vertrouwensloket lijkt een goede naamsbekendheid te genieten

Ad. 4 Loketfunctie bij belangenbehartiger LTO (Noord) beleggen

- LTO Noord investeert in ledenzorg en 'de mens achter de ondernemer'
- Heeft een telefonisch informatiecentrum met medewerkers die getraind zijn om door te vragen onder meer op signalen die psychosociale zorg vragen.
- LTO Noord is een vereniging; haar dienstverlening richt zich op leden. Daarmee biedt ze geen volledige dekking.

Voorkeuren respondenten:
In de interviews is niet letterlijk de vraag gesteld waar een loket ondergebracht zou moeten worden. Onderstaande tabel met voorkeuren is een denkrichting van de interviewer die uit de vraaggesprekken is gedestilleerd waarin suggesties en gedachtegangen aan de orde zijn geweest.

Groepen respondenten	**Totaal aantal**	**Optie 1** AgroZorgwijzer	**Optie 2** Agrarische coaches	**Optie 3** Vertrouwens-loket	**Optie 4** LTO (Noord)	**Overig***
Agrarische sector	5	3	1			1
Erfbetreders	4		2	1	1	2
Reguliere hulpverlening	5	2	1	1		2

**Hieronder vallen onder meer de respondenten die geen expliciete voorkeur hebben uitgesproken voor één van de genoemde opties, niet weten welke organisaties en initiatieven er precies zijn of geen concrete oplossingsrichting weten. De meeste daarvan hebben wel ideeën over wat ze van een loketfunctie verwachten. Enkele respondenten geven aan dat vooral op lokaal niveau geïnvesteerd moet worden in het netwerk zonder daar een specifiek loket voor op te tuigen. Sommigen zien een combinatie van diensten (bijvoorbeeld een luisterend oor via Zorg om Boer en Tuinder, begeleiding door agrarische coaches) en producten (agrozorgnetwerkkaart van AgroZorgwijzer). Een enkeling ziet aansluiting bij de gemeentelijke meldpunten.*

NB Er zijn ook respondenten die meerdere opties hebben genoemd, zonder volgorde in voorkeur. Dat maakt dat de som van de verschillende opties bij de groepen respondenten Erfbetreders en Reguliere hulpverlening hoger uitvalt dan het Totaal aantal.

Werkwijze loket

1. Digitale centrale toegang
    a. Bijhouden van de informatievoorziening via de centrale toegang, waar agrariërs, erfbetreders en hulpverleners 24/7 met hun vragen/voor informatie terecht kunnen.
    b. Ontwikkeling invulformulier hulpvragen
    c. Dagelijks beantwoorden van hulpvragen via de mail
    d. Bijhouden en monitoren van de hulpvragen
2. Telefonische centrale toegang
    a. Invoeren telefoonnummer die op werkdagen bereikbaar is voor agrariërs, erfbetreders en hulpleners met niet-acute hulpvragen.
    b. Eenmalig mensen werven en opleiden
    c. Bemanning telefonisch loket een dagdeel op alle werkdagen
    d. Bijhouden en monitoren van de hulpvragen
3. Communicatie
    a. Naamsbekendheid genereren voor loket
    b. Bijhouden informatievoorziening reguliere hulpverlening, agrariërs en erfbetreders
    c. Up-to-date houden van AgroZorgnetwerkkaart, koppeling met sociale kaarten
    d. Delen ervaringsverhalen
4. Coördinatie
    a. Monitoren van vraag (hulpbehoefte) en aanbod
    b. Verbinding leggen met hulpverlenende instanties
    c. Signalen over structurele hiaten in zorgverlening doorspelen aan platform
    d. Aanspreekpunt voor platform en periodieke deelname aan werkgroepoverleg
    e. Volgen van ontwikkelingen binnen de doelgroep

Begroting scenario 1 */**/***

Onderdeel	**Inzet manuren per jaar** **(uurtarief € 100)**	**Eenmalige kosten**	**Totaal kosten 2021-2025 excl. btw**	**Totaal kosten 2021-2025 incl. btw**
Digitale centrale toegang (website)	€ 26.000	€ 5.000	€109.000	€ 131.890
Telefonische centrale ingang	€ 52.000	€ 10.000	€ 218.000	€ 263.780
Communicatie	€ 25.000	€ 0	€ 100.000	€ 121.000
Coördinatie	€ 30.000	€ 0	€ 120.000	€ 145.200
Totaal	**133.000**	**€ 15.000**	**€ 547.000**	**€ 661.870**

*Dit betreft een ruwe schatting op basis van digitale en telefonische bereikbaarheid van 3 uur per werkdag (=260 dagen per jaar). Hier zijn vele mogelijkheden in die besproken dienen te worden. En vanzelfsprekend van invloed zijn op de begroting

**Daarnaast kan er sprake zijn van overlap – met name op communicatie – met de activiteiten van het platform. Daar zal afstemming over plaats moeten vinden.
***Een en ander is afhankelijk van de voortgang van AgroZorgwijzer

Bijlage 1 Overzicht respondenten verkenning naar loketfunctie

d.d. 26 februari 2021

Respondenten psychosociale zorg

- **Meldpunt Zorgwekkend gedrag/niet acute zorg**
  5.1.2.e 5.1.2.e
- **113 Zelfmoordpreventie**
  5.1.2.e -5.1.2.e
- **GGZ Fryslân**
  5.1.2.e -5.1.2.e
- **GGD IJsselland**
  5.1.2.e ,5.1.2.e ,
  5.1.2.e ,5.1.2.e
  5.1.2.e ,5.1.2.e
- **Huisarts**
  5.1.2.e

Respondenten agrarische sector

- **ProducentenOrganisatie Varkenshouderij (POV)**
  5.1.2.e ,5.1.2.e
- **Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA)**
  5.1.2.e 5.1.2.e
- **Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK)**
  5.1.2.e ,5.1.2.e
  5.1.2.e ; 5.1.2.e
  5.1.2.e 5.1.2.e
- **Hogenkamp Agrarische Coaching**
  5.1.2.e ,5.1.2.e
- **AgiVakNet**
  5.1.2.e ,5.1.2.e
- **Vereniging Agrarische Bedrijfsadviseurs (VAB)**
  5.1.2.e ,5.1.2.e
  5.1.2.e ,5.1.2.e
- **Avined/LTO**
  5.1.2.e ,5.1.2.e
  5.1.2.e ,5.1.2.e
- **Vertrouwensloket welzijn landbouwhuisdieren**
  5.1.2.e ,5.1.2.e
- **LTO Noord, commissie Vrouw & Bedrijf**
  5.1.2.e ,5.1.2.e
  5.1.2.e ,5.1.2.e

Noodzaak voor meerjarige structurele inbedding van psychosociale zorg agrariërs in reguliere zorg, agrosector en bij overheden

De landbouwsector staat voor ingrijpende veranderingen. Voor veel mensen in de sector betekent dit een toename van druk, onduidelijkheid en onzekerheid. Voor technische en financiële ondersteuning bij die verandering bestaat veel aandacht. Juist in tijden van grote verandering, is het noodzakelijk om de agrariër en zijn gezin – waar nodig - ook op psychosociaal vlak ondersteuning te kunnen bieden. Uitvoerend vertegenwoordigers van 113 Zelfmoordpreventie, GGD GHOR, LTO Nederland, Nederlandse Zuivelorganisatie, NVWA en Zorg Om Boer en Tuinder benadrukken deze noodzaak. Zij stellen dat in de zorg voor de mens achter de agrarisch ondernemer, een meerjarige samenwerking tussen partijen en organisaties uit de reguliere psychosociale zorg, agrosector en overheid van groot belang is. Het is soms letterlijk een zaak van leven en dood. De zorg voor deze kwetsbare groep dient los te staan van politieke of zakelijke belangen. De uitvoerders roepen de bestuurlijk verantwoordelijken daarom op om de randvoorwaarden te creëren om - tenminste de komende vier tot acht jaar - vanuit agrosector, overheid en reguliere zorg, de juiste aandacht aan psychosociale zorg voor agrariërs te kunnen geven.

Urgentie structurele inbedding psychosociale hulp agrosector

Op dit moment werkt een breed netwerk van organisaties (en individuen) uit de agrarische sector en de reguliere psychosociale hulpverlening actief samen aan verbetering en versterking van psychosociale zorg in de agrarische sector. Dit gebeurt vooral middels losse activiteiten of kortdurende projecten. Door de transitie van de sector, neemt de druk op ondernemers de komende jaren toe. De huidige projectmatige aanpak biedt te weinig continuïteit, en de reikwijdte (regionaal of sectoraal) is te beperkt. Het is tijd voor de overstap naar een structurele aanpak vanuit een plan en middelen voor minimaal 4 jaar.

Agrariër als aparte doelgroep binnen de psychosociale hulpverlening

Dat agrarisch ondernemers aandacht behoeven blijkt onder meer uit de specifieke vermelding van deze doelgroep in de nieuwe Landelijke Agenda Suïcidepreventie (in opdracht van het ministerie van VWS opgesteld) 113 Zelfmoordpreventie heeft een actieve rol in het opstellen van deze agenda en geeft aan dat de doelgroep agrariërs aantoonbaar gerichte aandacht moeten krijgen. Dit gezien de demografische en economische druk op individuele bedrijven. Daarnaast zijn er regionale initiatieven zoals Supranet Fryslân en Supranet Hardenberg (onderdeel van Supranet IJsselland) die nadrukkelijk de verbinding met agrariërs en hun gezinnen zoeken. Uit de voorlopige resultaten van een onderzoek van GGD IJsselland blijkt dat er een kloof te dichten is om er als reguliere hulpverlening voor deze specifieke doelgroep te kunnen zijn. Voor een goede uitvoering van meerjarenplannen zoals de Landelijke Agenda Suïcidepreventie en de regionale initiatieven is een eveneens meerjarige inzet vanuit de agrosector zeer gewenst.

Wie doet wat?

Sinds eind 2017 pakt de zuivelsector vanuit de zorg voor ondernemers en medewerkers een verbindende en coördinerende rol op zich via het project AgroZorgwijzer. Het ministerie van VWS heeft haar focus op de reguliere hulpverlening. Het ministerie van LNV faciliteert via projectfinanciering en bijeenkomsten het proces om de kloof tussen regulier en agrarisch te dichten.

Wat is nodig?

Vanuit de reguliere psychosociale zorg en de agrarische sector is behoefte aan een onafhankelijke organisatie die de nodige rol pakt in het verbinden, versterken en verbreden van het netwerk en het hulpaanbod. Dit door te werken vanuit wat er al is: AgroZorgwijzer kan vanuit de huidige projectvorm

doorgroeien naar de basis voor de gevraagde structurele inbedding. En aandacht te verbreden naar meerdere agrarische sectoren.
Om de agrariër en zijn gezin op psychosociaal vlak passende ondersteuning te kunnen bieden is het zaak om de juiste randvoorwaarden te organiseren binnen organisaties en overheid. Het gaat hierbij om tijd, geld en bestuurlijke aandacht/draagvlak. Vertegenwoordigers van zorg en agro geven aan dat het hiervoor van belang is om niet vanuit politieke en bestuurlijke verantwoordelijkheid naar de zorg om agrariërs te kijken. Het gaat om de zorg die we als samenleving hebben om naar elkaar om te zien zodat mensen met een hulpvraag tijdig en laagdrempelig bij de juiste hulpverlener terecht komen.

Bestuurlijke randvoorwaarden
Om een goede zorg op dit gebied te kunnen borgen is het noodzakelijk dat op bestuurlijk niveau de randvoorwaarden worden gecreëerd om gericht en meerjarig aandacht te kunnen geven aan samenwerking in de psychosociale zorg voor agrariërs. Daarbij werkt de agrosector aan erkenning en signalering van problemen/risicogroepen en wordt de reguliere sector gericht gevoed met kennis en signalen over deze doelgroep.
113 Zelfmoordpreventie, GGD GHOR, LTO Nederland, Nederlandse Zuivelorganisatie, NVWA en Zorg Om Boer en Tuinder doen gezamenlijk een oproep aan sectorpartijen, zorguitvoerders en betrokken departementen om concreet aan te geven hoe zij financiële en organisatorische randvoorwaarden willen scheppen voor meerjarige, landelijke en sectoroverschrijdende aandacht voor psychosociale zorg in de agrosector. Het is noodzaak om op dit onderwerp expliciet een gedeelde verantwoordelijkheid op te pakken, die geen onderdeel vormt van politieke en of bestuurlijke onderhandelingen. Zorg voor de agrarisch ondernemers is niet onderhandelbaar.

Praktische aanpak vanuit de uitvoering
In samenwerking willen diverse zorg- en agrarische organisaties stappen zetten naar structurele inbedding door:

- Doorontwikkeling van AgroZorgwijzer naar een slagvaardige, onafhankelijke organisatie die verbindt, verbreed en nieuwe initiatieven stimuleert op dit vlak.
- Onderzoek naar mogelijkheden voor langdurige financiering.
- Grondige probleemanalyse “Wat is de kloof?” en “Wat ontbreekt voor goede psychosociale zorg in de sector?”
- Analyse van beschikbare cijfers en waar nodig aanvullend onderzoek.
- Opstellen van een meerjarenplan met als doel dat agrarisch ondernemers met psychosociale problemen weten dat zij hierover in gesprek kunnen en de weg naar hulp weten te vinden, waarbij tegelijkertijd de hulpverleners weten wat agrarisch ondernemers nodig hebben - kijkend vanuit de unieke kenmerken - kan aansluiten bij agrarisch ondernemers en passende hulpverlening bieden.

Wanneer de betrokken partijen de nodige kaders voor structurele inbedding daadwerkelijk organiseren zal het meerjarenplan een vertaling in concrete acties krijgen. Dit vooral ingestoken op het werken via en met regionale initiatieven. Veelal via pilots om vervolgens informatie en ervaringen landelijk te delen. Onderwerpen van dergelijke pilots zijn gericht op:

- Tijdig herkennen van signalen, in gesprek gaan en de weg naar hulp (helpen) vinden (voor naasten en hulpverleners).
- Ketensamenwerking verbeteren door kennis over de doelgroep te vergroten, samenwerkingen op te zetten, etc.
- Mediacampagnes om agrariërs en hun omgeving (zoals erfbetreders) te laten weten dat je psychisch niet goed voelen ook normaal is en waar zij passende hulp kunnen vinden.

Door losse, lokale initiatieven te organiseren en of te verbinden, ontstaan nieuwe inzichten van waaruit verdere ontwikkeling mogelijk is en tot een gedegen landelijke aanpak/dekking te komen.

Vraag
Op welke wijze kunnen en willen betrokken organisaties en de ministeries het bovenstaande ondersteunen in het organiseren van de eerder genoemde randvoorwaarden tijd, geld en bestuurlijke aandacht/draagvlak.

Onderzoek mentale fitheid onder agrarische studenten

Er komt veel af op de agrarische student. Naast het feit dat de druk op studenten in het algemeen hoog ligt, wordt de druk op de agrarische sector ook steeds hoger. De aanname is dat dit, gecombineerd met enkele actualiteiten, invloed heeft op de mentale fitheid van de agrarische student. De hoofdvraag van het onderzoek is dan ook: **Hoe is het gesteld met de mentale fitheid onder agrarische studenten en wat voor positieve invloed kan het onderwijs, LTO Noord, het NAJK en AgroZorgwijzer hierop hebben?**

Middels een enquête is de mentale fitheid onder agrarische studenten gepeild. Naast vragen over de mentale fitheid is de studenten gevraagd hoe ze denken dat de betrokken partijen zich kunnen inzetten voor mentale fitheid[1]. Daarna zijn 8 agrarische scholen, LTO Noord, NAJK en AgroZorgwijzer geïnterviewd over wat ze op dit moment doen aan mentale fitheid. Vervolgens is aan de professionele hulpverlening gevraagd hoe de betrokken partijen zich het beste kunnen inzetten om de mentale fitheid te verbeteren. Het onderzoek vond plaats tussen september en december 2020.

Wat zeggen studenten over hun mentale fitheid?

398 mbo- en 430 hbo-studenten vulden de enquête in. De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 19 jaar, 57% hiervan is man en 43% vrouw. De uitslag tussen mbo- en hbo-studenten was vrijwel gelijk. In het hbo-onderwijs bleek er opvallend meer ervaring van stress en meer behoefte aan ondersteuning. 59% van de hbo-studenten vindt dat er een taboe ligt op mentale fitheid. 29% van de mbo-studenten ervaart mentale fitheid als een taboe.

Hieronder een overzicht van de positieve punten en de aandachtspunten op het gebied van mentale fitheid bij agrarische studenten:

Positieve punten

Agrarische studenten

- zijn trots op de agrarische sector
- vinden hun werk en studie zinvol
- komen er bovenop na een tegenslag
- besteden voldoende aandacht aan vrienden en familie
- zien toekomstperspectief in de agrarische sector
- laten zich inspireren door medestudenten, docenten en collega's

Aandachtspunten

Agrarische studenten

- piekeren veel
- trekken negatieve berichten persoonlijk aan
- kunnen moeilijk afstand nemen van werk of studie
- delen niet altijd hun zorgen met anderen
- hebben moeite met de coronasituatie
- vinden bedrijfsovername een zwaar emotioneel proces

[1] Disclaimer: een deel van de vragen u t de enquête zijn afgeleid van de vragen u t de Mentale fitheidstest die is ontworpen door AgroZorgw jzer en Trimbos-inst tuut. De u tkomsten zijn niet wetenschappelijk onderbouwd, maar geven een richtl jn.

Aanbevelingen

Op basis van de enquêtes onder de studenten en de interviews met de betrokken partijen volgen drie aanbevelingen voor het onderwijs, LTO Noord, NAJK en AgroZorgwijzer:

1. Blijf communiceren over het onderwerp en maak mentale fitheid normaal

Gebruik diverse communicatie-uitingen via verschillende kanalen en partijen. Zorg dat de informatie en het aanbod van hulp laagdrempelig is.

2. Gebruik een pakket aan producten die helpen bij snel signaleren en schakelen

Zet verwijsschema's en proto-collen in bij een signalering van en/of het ontvangen van een hulpvraag, zodat er snel geschakeld kan worden en de juiste hulp kan worden aangeboden.

3. Zet personen in die hun verhaal vanuit ervaring of expertise delen

Zet ervaringsdeskundigen, rolmodellen of personen uit de professionele reguliere hulp-verlening in als ambassadeur om het onderwerp meer bespreekbaar te maken.

5.1.2.e

Dit onderzoek is uitgevoerd door 5.1.2.e , student aan Aeres Hogeschool Dronten:

"Ik heb dit onderzoek uitgevoerd, omdat ik de combinatie van de agrarische sector en de zorg interessant vind. Ik heb deze periode geleerd dat mentale gezondheid steeds belangrijker wordt en dat dit een thema is dat iedereen aangaat.

Ik hoop via deze weg mensen te inspireren en inzicht te geven in de ernst en behoefte aan mentale fitheid."

5.1.2.e

5.1.2.e werkt mede aan het project AgroZorgwijzer en is verantwoordelijk voor het werkpakketten Onderwijs en Voorlichting & Trainingen:

"De resultaten van dit onderzoek onderstrepen het gevoel dat er meer moet gebeuren op het vlak van mentale gezondheid.
Ben jij geïnspireerd en benieuwd naar de mogelijkheden van trainingen voor docenten of studenten?
*Kijk op de website **www.agrozorgwijzer.nl/onderwijs** of neem contact op met mij via **info@agrozorgwijzer.nl.**"*

De onderzoeksrapportage is te vinden op de website van AgroZorgwijzer.

Mogelijk gemaakt door LTO noord ZuivelNL

Bijlage 4

Factsheet

BOEREN AAN HET WOORD

Psychosociale gezondheid van boeren

Een kwalitatief onderzoek naar de psychosociale gezondheid van IJssellandse boeren en hun behoefte aan hulp.

www.ggdijsselland.nl

GGD IJsselland

Aanleiding onderzoek

Uit verschillende hoeken van het land komen bezorgde geluiden over stress, psychosociale problemen en suïcide onder boeren. Gezien de mogelijke ernst van de gesignaleerde problematiek is het vaak van belang dat boeren hulp zoeken bij hun psychosociale problemen. Maar er zijn bovendien signalen dat boeren niet zo gemakkelijk uit zichzelf praten over psychosociale problemen, geen hulp zoeken en dat zij een grote kloof ervaren tussen de reguliere hulpverlening, waaronder de GGZ, en hun eigen situatie en behoeftes.

In Nederland wordt regelmatig gepraat en geschreven over hoe boeren zouden handelen bij psychosociale problemen en of zij adequaat hulp zoeken. Maar kennen wij het echte verhaal? In dit onderzoek is de boer daarover zelf aan het woord.

Doel van het onderzoek

Er is onderzocht welke factoren voor boeren bepalend zijn voor het zoeken en accepteren van hulp bij psychosociale problemen. En er is onderzocht welke wensen en behoeftes boeren hebben als het gaat om hulp. Met de uitkomsten van dit onderzoek kunnen aanbevelingen worden gedaan over hoe de juiste zorg aan agrariërs met psychosociale problemen kan worden geboden.

Centrale onderzoeksvraag

Wat zijn de bevorderende en belemmerende factoren voor het zoeken van hulp bij psychosociale problemen door boeren in de regio IJsselland?

Methodiek

Met 16 IJssellandse boeren zijn diepte-interviews gehouden die zijn gebaseerd op een model over stappen in zorggebruik. De boeren zijn geworven door een oproep in de media en een aantal boeren is aangedragen door een derde partij.

De interviews zijn afgenomen door twee onderzoekers van GGD IJsselland. De verzamelde data uit de interviews zijn getranscribeerd en vervolgens met een coderingstechniek thematisch geanalyseerd en geïnterpreteerd door een team van vier onderzoekers.

Onderzoeksresultaten

De boeren hebben in een open interview hun verhaal verteld over het boerenleven en psychosociale problemen. Uit deze verhalen hebben we vier thema's kunnen onderscheiden:

- **Het boerenbestaan**
- **Kloof tussen de boer en de samenleving**
- **Omgaan met psychosociale problemen**
- **Wensen voor psychosociale hulp**

Hieronder staan per thema de belangrijkste bevindingen met bijbehorende citaten van de deelnemende boeren.

Over de deelnemende boeren

Er is met **16 boeren** gesproken, in een aantal gevallen samen met de partner (en zoon).

De boeren wonen verspreid over de **11 gemeenten** van regio IJsselland.

De meeste boeren hebben een melkveebedrijf. Eén boer heeft een varkensbedrijf en een aantal boeren deed ook aan nevenactiviteiten, zoals kleinschalige landbouw, het runnen van een zorgboerderij en het fokken van kleinvee.

Het boerenbestaan

Boer zijn is geen 9 tot 5 baan, maar een manier van leven. Boeren zijn continu bezig en moeten altijd bereid zijn om weer aan het werk te gaan. Het werk is onvoorspelbaar, boeren zijn afhankelijk van de natuur en het weer en zij lopen bijbehorende risico's. Boeren werken hard en het werk gaat altijd voor. Er heerst een "niet zeuren, maar doorgaan" mentaliteit. Boeren zijn vaak eenlingen op hun bedrijf en dragen de volledige verantwoordelijkheid voor het bedrijf alleen of hooguit met het gezin.

Je kunt wel even weglopen, maar er blijft altijd wat liggen. Het is heel anders als je zegt: "Ik ga op vakantie en onze collega neemt het over." Die is hier niet, zeg maar. Dat lukt niet.

Ja, 't moet echt anders. Dit moet echt helemaal terug naar het onderwijs, naar de scholen toe. Daar zitten die boerenjongens, daar kan je ze leren 'praten'. Je moet met andere mensen leren schakelen en niet alleen met je ouders.

Als men een zoon heeft dan gaat het al gauw zo van: die zal het wel overnemen. Zo ging dat altijd op een boerderij. Dat is de enige manier.

Aan de andere kant geeft het je ook wel weer een bepaalde kracht, vind ik. Om gewoon door te doen. Enne... Niet eindeloos doordoen, maar ook gewoon naar onze kinderen toe. Die worden daar ook heel flexibel van. Het heeft ook wel weer een bepaalde positieve bijdrage, vind ik. Waar anderen hun kopje dan laten hangen.

Maar goed, ik ben boer geworden om 'het boeren' en niet om ondernemertje te spelen...

Kloof tussen de boer en de samenleving

Boeren ervaren veel druk van een steeds veranderende regelgeving en de vele controles vanuit de overheid. Daarnaast biedt de overheid geen financieel vangnet bij risico's die soms wel genomen moeten worden om te blijven bestaan. Ze ervaren ook druk door de vele erfbetreders, afhankelijkheid van banken en grote bedrijven, schaalvergroting, kleine winstmarges en de vele eisen aan hun bedrijfsvoering.

Ook hebben boeren last van de negatieve beeldvorming in de media en van de kritische houding van veel burgers. De media richt zich vaak alleen op de negatieve kanten van de landbouw. De burger is daardoor niet goed geïnformeerd over hun bestaan, vindt een deel van de boeren.

De maatschappij en de consument willen steeds meer, maar tegelijkertijd lagere prijzen en minder milieuvervuiling. De landelijke en regionale landbouworganisaties zouden voor hen moeten opkomen, maar ook van hen ervaren boeren lang niet altijd steun.

Ja de burger die kijkt met twee gezichten. Ze hebben het allemaal heel goed met je voor, alleen in de winkel willen ze niet betalen.

Ik denk dat de gemiddelde boer zich momenteel schaamt om te zeggen dat hij boer is... Want boer is in Nederland een scheldwoord geworden.

De meeste mensen gaan weg van huis om te werken, maar dat hoeven wij niet, en daar zit ook gelijk de valkuil in. Ik denk dat er heel vaak gekozen wordt voor het bedrijf en niet voor de persoon zelf.

Iedereen wil zich wel ergens mee bemoeien. Als je ziet, zo'n bedrijf als wij, hoeveel controleurs als hier lopen?! Niet normaal...

Ja omdat er zoveel over je heen komt, kijk iedere keer maar weer nieuwe regelgeving en ook vanuit de overheid. Dat de overheid niet één rechte lijn heeft van nou jongens deze regelgeving kun je 20 jaar mee vooruit.

Het is gewoon een modern communisme. Je kan wel zeggen waar het op staat, maar de overheid bepaalt alles. Alles wordt bepaald voor jou.

Ik denk eigenlijk ook dat het wel een beetje meevalt, want wat we in de media lezen is natuurlijk niet de mening van heel Nederland. Daar moet je heel goed mee uitkijken, met het jezelf dingen aantrekken.

Van het ministerie naar boeren toe. Gewoon niet direct beschuldigen of ervan uitgaan dat je het verkeerde wilt, maar ervan uitgaan dat je het goede wilt en dan positief benaderen. Dat zou al zo'n verschil maken!

Omgaan met psychosociale problemen

Boeren erkennen de problemen wel, maar hebben vaak manieren om er zelf mee om te gaan. Boeren zijn gewend om problemen zelf op te lossen. Ze doen dit vaak door harder te werken en zich snel aan te passen aan onverwachte situaties.

In sommige situaties erkennen boeren dat ze er zelf niet helemaal uitkomen en zoeken daarom informele hulp van bijvoorbeeld familieleden . De rol van erfbetreders wordt hierin wisselend ervaren. De ene boer staat er voor open en ziet een signalerende rol voor een erfbetreder. De andere boer stelt zich niet kwetsbaar op ten opzichte van een erfbetreder en vindt dit geen geschikte partij om zorgen en problemen mee te delen.

Boeren geven aan dat het helpt om zich open te stellen en te praten, bijvoorbeeld met een partner of een familielid. Maar ze nemen dat initiatief vaak niet of pas heel laat. Sommige boeren hebben het gevoel dat ze niemand hebben om mee te praten.

Een deel van de boeren ziet wel een rol voor formele hulp, maar zoekt het niet actief op. Omdat ze hun psychosociale problemen vaak onderschatten en daarnaast is er nog steeds een taboe rondom het zoeken van formele hulp. Boeren vinden vaak dat hulp zoeken gelijkstaat aan falen en schamen zich om hulp nodig te hebben.

Erfbetreders zijn professionals die met regelmaat bij een agrariër op het erf komen, zoals voerleveranciers, dierenartsen, accountants, bedrijfsadviseurs, klauwbekappers, loonwerkers etc.

Je komt in een spiraal terecht en je gaat naar onder aan toe. Maar je wilt het voor je vrouw en kinderen goed doen. Je gaat thuis niet vertellen dat het niet goed gaat. Dat wil je niet vertellen.

Ja, als ik zeg: "Ik loop bij zo iemand." Dan zeggen ze: "Goh, dat is ook een watje."

Kijk, de één komt thuis, je buurman, je buurvrouw die heeft ook z'n werk en daar kun je morgen of vanavond gewoon over dingen beginnen. Je hebt geen belang bij elkaars werk. Maar als ik tegen de buren zeg dat ik het zwaar heb, dan denkt die boer alleen maar: "Kan ik mooi een deel van je land overnemen." Je hebt altijd belang bij elkaars werk. Dus de afgunst is er ook...

Schaamte, faalangst. Je geeft niet gauw toe dat je het niet goed hebt gedaan.

Dan zeggen zulke erfbetreders: "Wij moeten jou in de gaten houden." Terwijl ik van hem weet, dat hij een extreem zware burn-out gehad heeft. En hij zal mij de les lezen. Nou, daar ben ik heel gauw klaar mee. Want ik moet jou gewoon betalen!

Maar volgens mij de erfbetreders die het dichtstbij je staan en je vrouw, en andersom hè, twee kanten, die moeten het als eerste zien. Als die het niet signaleren, dan is het vaak te laat. Dan hangt hij al in een schuur. Want de nood is vaak hoog hoor.

Ja, wat is het criterium? Hoe zie je aan iemand dat het slecht gaat. En de meeste boeren zijn kort van stof dus vertellen weinig.

Wensen voor psychosociale hulp

Om gebruik te maken van formele hulp is het voor boeren belangrijk dat het hulpaanbod persoonlijk en vertrouwd voelt, waarbij de hulpverlener het boeren bestaan begrijpt. Vertrouwen is heel belangrijk.

Voor sommige boeren is het moeilijk om tijd te maken om naar een locatie te gaan en zouden daarom graag zien dat er iemand bij hen langs komt op de boerderij. Maar tegelijkertijd zijn er ook boeren die bang zijn voor hun anonimiteit en willen daarom juist elders afspreken. Beide opties moeten mogelijk zijn.

Boeren zoeken zelf niet gauw professionele psychosociale hulp. Erfbetreders kunnen hier volgens een aantal boeren een rol in spelen, door problemen bij boeren tijdig te signaleren en de boer zo nodig naar een geschikte professional verwijzen.

Als boeren hulp nodig hebben, dan vinden veel boeren het moeilijk om dat concreet te benoemen. Soms komt een boer met een andere klacht bij een professional, waar de 'echte hulpvraag' in verborgen zit. Het is voor boeren belangrijk dat een professional hier oog voor heeft en de werkelijke hulpvraag boven water krijgt.

Maar het moet niet te lang schakelen van over 14 dagen ben je aan de beurt. Want als je zoiets signaleert... en het is echt zo en dan denk je "oh shit". Dan moet je er heel kort op zitten. Want voor je het weet ben je te laat...

De boerenproblematiek heeft helemaal echt z'n eigen problematiek. Ik denk dat er in de hele hulpverlening heel weinig mensen zijn die precies van de hoed en de rand weten. En dat is wel nodig om bij de boeren aan te kunnen sluiten.

Als je als erfbetreder ergens komt, het is altijd, je verklikt eigenlijk iemand hè. Maar je wilt een ander wel helpen. Dat is moeilijk.

Ik heb heel veel mensen waar ik mee kan sparren op technisch gebied. Kijk, als je je dan wat open opstelt, dan kun je dan ook makkelijker een hulpvraag weg zetten.

Geef boeren de gelegenheid om te kunnen kiezen voor hun eigen ontplooiing. Dan benader je het heel anders. Je moet niet zeggen: "Jij hebt een probleem en jij moet met je probleem naar de dokter."

Samenvattend

Vele factoren hebben een ongunstige invloed op de psychische gezondheid van boeren: financiële problemen, aanhoudende werkdruk, negatief beeld in media en samenleving, economische onzekerheden en voortdurend veranderende regelgeving. Van oudsher reageren veel boeren op ervaren problemen met hard werken en door problemen zelf op te willen lossen.

Boeren zoeken zelf niet gauw professionele psychosociale hulp. Omdat ze hun eigen hulpbehoeften onderschatten, maar ook omdat ze onvoldoende vertrouwen hebben in de reguliere hulpverlening. Ze weten ook vaak niet waar ze moeten zijn en hoe ze hulp kunnen krijgen die goed aansluit bij het boerenbestaan. Daarnaast is er sprake van schaamte en trots wat het aanvaarden van hulp belemmert. Boeren zien een rol voor informele psychosociale hulp, maar als er sprake is van een zakelijke en dus afhankelijke relatie, laten veel boeren zich niet teveel uit over hun problemen en zorgen. Informele hulp heeft dan hooguit een signalerende functie.

Vervolg

Uit dit onderzoek komt naar voren dat veel boeren regelmatig stress ervaren en de psychische nood soms hoog is. Daarnaast bestaat er volgens de geïnterviewde boeren inderdaad een kloof tussen de boer en de bestaande hulpverlening. Deze kloof wordt door verschillende factoren bepaald. Samen met professionals, verschillende (agrarische) organisaties en boeren moet er gekeken worden hoe de kloof tussen boer en hulpverleners kleiner gemaakt kan worden.

Colofon

Dit onderzoek is uitgevoerd door **GGD IJsselland** in samenwerking met het **Amsterdam UMC** en is tot stand gekomen met de medewerking van een aantal boeren in regio IJsselland.

Juli 2019 – juli 2020

www.ggdijsselland.nl

Amsterdam UMC
Universitair Medische Centra

GGD IJsselland

GGDIJ084/Agrariërs

Bijlage 4: AgroZorgnetwerkkaart

Gedeelde communicatietekst (5 juli 2021):

Zorgnetwerk rondom de boer gedigitaliseerd

Na de Agro Zorgnetwerkkaart, waarmee boeren en hulpverleners inzicht krijgen in het zorgnetwerk rond een boer, introduceert AgroZorgwijzer nu een digitale variant van deze kaart. Met een handige functie voor het zoeken van de juiste hulp in de eigen regio.
Het vragen, zoeken en vinden van de juiste hulp als je als boer mentale problemen hebt is vaak lastig. Daarnaast kan het voor de reguliere hulpverlening lastig zijn om de juiste link te krijgen met een agrarisch ondernemer, omdat de wereld van de agrariër onvoldoende bekend is. AgroZorgwijzer introduceerde vorig jaar al de Agro Zorgnetwerkkaart. Deze kaart helpt agrarische ondernemers en hun omgeving in het vinden van de juiste mentale hulp. En het geeft de professionele hulpverlener inzicht in het netwerk van een agrarisch ondernemer. Zo ontstaat een breder beeld bij wie wat kan doen voor het welzijn van de ondernemer en weten betrokkenen elkaar beter te vinden.

Zoeken op postcode

Dit jaar digitaliseerde AgroZorgwijzer de Agro Zorgnetwerkkaart. Op de website krijgt een ondernemer, na het invullen van een paar vragen en het invoeren van zijn of haar postcode, inzicht in de juiste hulpverleners bij hem of haar in de buurt. De huisarts blijft overigens een belangrijke rol spelen als eerste aanspreek- en doorverwijspunt.

Kaart met netwerk rond de boer

Vooral voor de reguliere hulpverlening blijkt de pdf een mooi inzicht te geven in het netwerk rond een ondernemer. Deze kaart blijft ook nog beschikbaar op de website van AgroZorgwijzer. Deze kaart bevat een cirkel met verschillende ringen rondom een agrarisch ondernemer. Hierin staan personen of organisaties vermeld. Hoe dichterbij de ondernemer, hoe bekender deze persoon of organisatie (in het algemeen) is voor de ondernemer. De cirkel is onderverdeeld in vier kwadranten: agrarisch, hulpverlening, sociaal en agrarische sociale ondersteuning. Vanuit de digitale kaart kan doorgelinkt worden naar de websites van de verschillende organisaties.

Breed netwerk aan betrokken partijen

De digitale en de pdf-kaart kwamen tot stand met medewerking van LTO, NZO, ZuivelNL, huisartsen, Zorg om Boer en Tuinder, GGD, 113 Zelfmoordpreventie, GGZ, ARQ-kenniscentrum Impact, Vertrouwensloket welzijn Landbouwhuisdieren, Ministerie van LNV en agrarische ondernemers.

Enkele schermprints ter illustratie van het eindresultaat:

Startscherm:

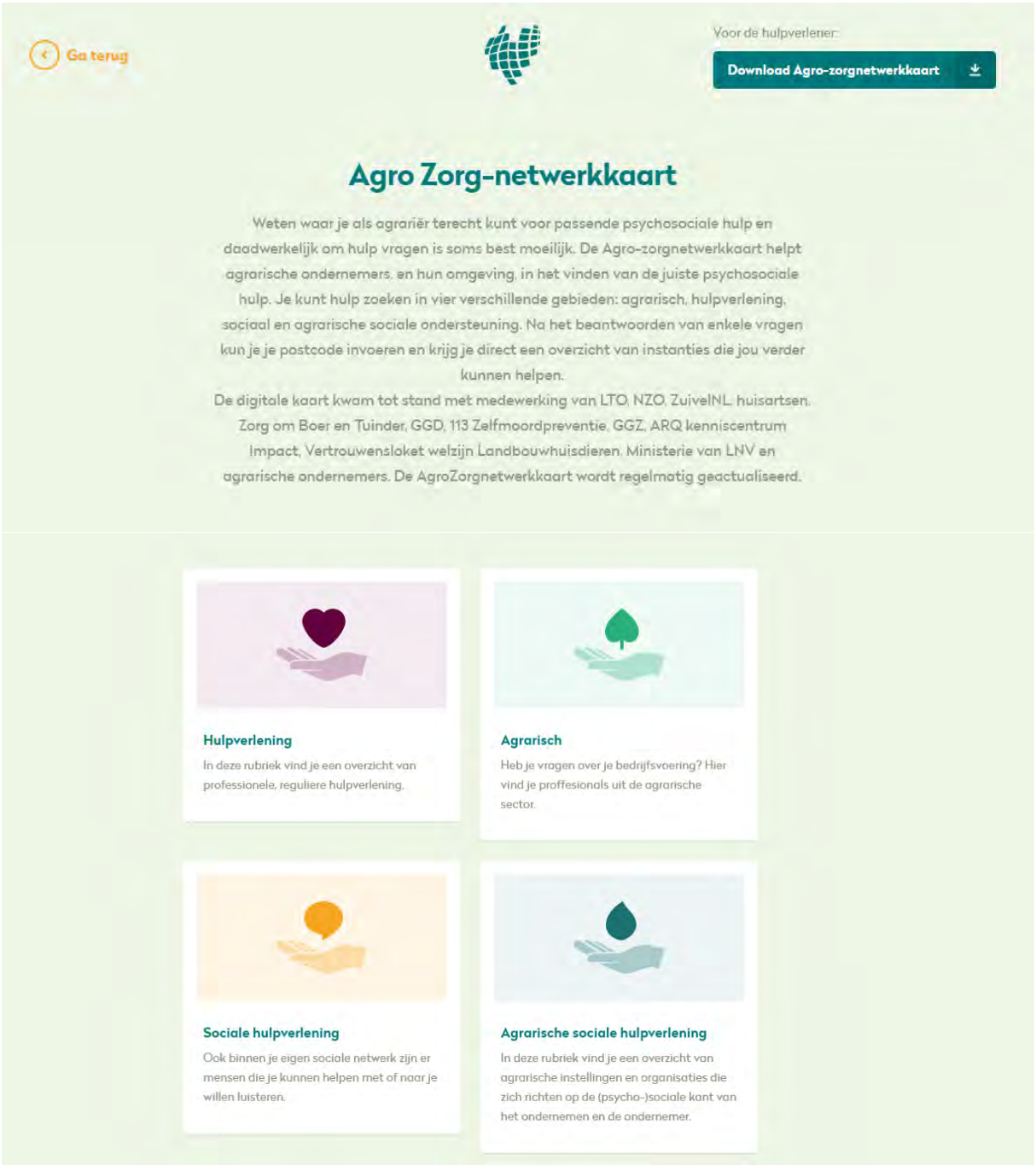

Tussenvraag:

Invoerscherm postcode:

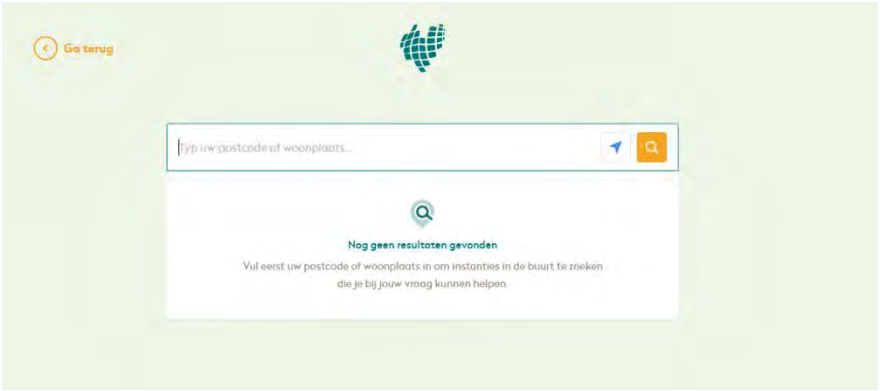

Weergave resultaten (krijgt nog enige aanpassing in juli 2021):

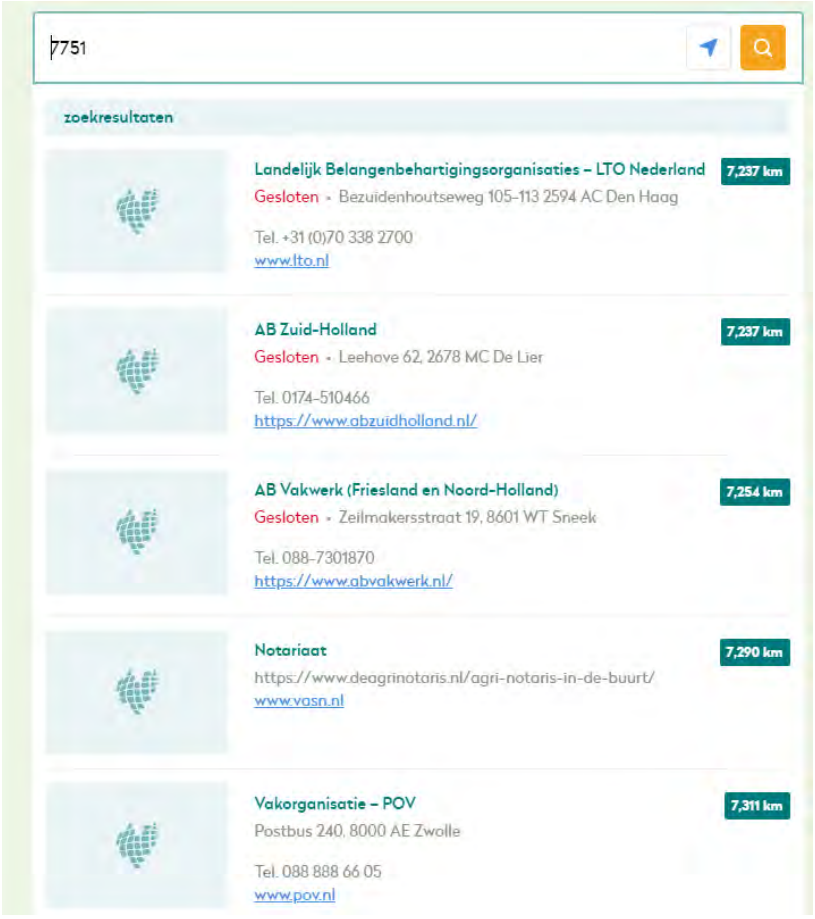

Bijlage 5. Concept Projectaanvraag Pilotontwikkeling MHFA

Datum: 29 januari 2021

Projectplan: Concept

Opdrachtnemer: AgroZorgwijzer
Contactpersonen: 5.1.2.e (uitvoerder)

In samenwerking met: MHFA NL BV
Contactpersoon: 5.1.2.e

In samenwerking met: GGzE
Contactpersoon: 5.1.2.e

Opdracht: Aanpak opstellen voor pilotontwikkling Mental Health First Aid (MHFA). Door agrariërs en erfbetreders te trainen krijgen agrariërs met een hulpvraag eerder ondersteuning op een manier die aansluit bij hun persoonlijke problematiek. Op te leveren product: Projectaanpak voor indiening ZonMW.

1. INTRODUCTIE

De landbouwsector staat voor ingrijpende veranderingen. Voor veel mensen in de sector betekent dit een toename van druk, onduidelijkheid en onzekerheid. Voor technische en financiële ondersteuning bij die verandering bestaat is er veel aandacht. Juist in tijden van grote verandering is het noodzakelijk om de agrariër en zijn gezin – waar nodig - ook op psychosociaal vlak ondersteuning te kunnen bieden.

In opdracht van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is deze eerste aanzet voor een projectaanpak ter indiening bij ZonMw[4] opgeleverd. In de projectaanpak wordt omschreven hoe standaard cursus van Mental Health First Aid[5] (hierna te noemen MHFA) doelgericht ingezet kan worden in de agrarische sector. In deze standaard cursus leren deelnemers eerste hulp te bieden aan mensen met (beginnende) psychische problemen.

Helaas is het niet gelukt binnen de afgesproken termijn een degelijk uitgewerkt projectvoorstel op te leveren. Het proces verliep niet voorspoedig genoeg. Reden hiervoor was dat de betrokken partijen/ actoren door de genomen maatregelen naar aanleiding van de coronacrisis hun prioriteiten en tijdsbesteding moesten verleggen. Dit maakt dat er alleen een summiere uitwerking voor u ligt. De inhoud van dit document is nog niet definitief afgestemd met alle betrokkenen.
Er is nog meer onderzoek en afstemming nodig om het voorstel verder uit werken. Hier is nog wel budget beschikbaar, wat uitstel van de deadline mogelijk kan maken – mits de opdrachtgever daartoe bereid is. Hierover moet nog een gesprek plaatsvinden.

Gelukkig komt er meer aandacht voor de psychische problemen van agrariërs. Zo zijn er verschillende initiatieven zoals www.agrozorgwijzer.nl, www.zorgomboerentuinder.nl en ook www.113.nl heeft een stappenplan suïcidepreventie voor de agrarische sector gemaakt.

Deze initiatieven wijzen op signalen en wat mensen in de omgeving van de boer kunnen doen. Meestal is dit het gesprek aangaan. Maar dat is niet zo gemakkelijk. Zeker niet als mensen gewend zijn hun eigen problemen op te lossen en niet zomaar een opening voor een gesprek geven. Toch is het belangrijk om oog te hebben voor elkaar en dit toch te doen.

Er bestaat nog veel onwetendheid over psychische aandoeningen. Mensen met psychische problemen worden nog vaak gezien als lui, tegendraads, gevaarlijk of lastig. Vaardigheden om het gesprek aan te gaan over psychische problemen worden vaak gemist. Kennis over psychische aandoeningen en vaardigheden om het gesprek aan te gaan maken dat er meer begrip ontstaat voor mensen met psychische problemen en dat er vaker eerste hulp wordt verleend aan mensen die het moeilijk hebben of in een crisis verkeren.
Met iedereen kan het even minder gaan of een psychische aandoening krijgen. De recente boerenprotesten, het dalende aantal bedrijfsopvolgers, het animo voor de stoppersregeling, de (dreiging van) aanpassingen in wet- en regelgeving, een vaak eenzijdig verdienmodel, de

[4] ZonMw werkt aan een goede gezondheid voor iedereen. Ook voor mensen voor wie dat niet vanzelfsprekend is. We financieren gezondheidsonderzoek, stimuleren het gebruik van de ontwikkelde kennis en signaleren waar meer kennis nodig is. Van onderzoek gedreven door nieuwsgierigheid tot implementatie in de praktijk: samen maken we het verschil.
[5] MHFA is 'de eerste hulp' die gegeven wordt aan een persoon die een psychisch probleem aan het ontwikkelen is of in een crisis is beland.

kloof tussen boeren en burgers, mondige consumenten. Deze opstapeling van complexe dossiers met grote impact op de agrarische sector leidt tot de behoefte aan meer kennis over psychische aandoeningen.
Eerdere crisissen als de fipronil-crisis en MKZ zijn voorbeelden waar een groot aantal agrarisch ondernemers geconfronteerd zijn met drama-scenario's. Een groot aantal ondernemers, gezinsleden en andere directe betrokkenen hebben hier nog steeds moeite mee. De gereserveerde houding in de agrarische sector remt op het stellen van een (mentale) hulpvraag. Door meer kennis te hebben van psychische aandoeningen kunnen erfbetreders sneller hulpvragen signaleren, de situatie inschatten en handelen.

2. VRAAGSTELLING

2.1 Vraagstelling

Hoe kan de internationaal gewaarde MHFA-cursus doelmatig ingezet worden in de agrarische sector?

2.2 Positieve ontwikkelingen

De agrarische sector typeert zich door innovaties, ondernemerschap en betrokkenheid, maar tegelijkertijd ook ingetogenheid en conservatief. Er heerst nog steeds een taboe op psychische gezondheid. Er wordt liever harder gewerkt, dan gepraat over iemands gemoedstoestand.

Door erfbetreders en (collega-)agrariërs, die door hun contacten een unieke kijk hebben op agrarische gezinnen, handvaten te geven om problemen te signaleren en bespreekbaar te maken kunnen sneller problemen opgespoord en behandeld worden. Het helpt erfbetreders bij het signaleren van problemen als zij kennis hebben van psychosociale aandoeningen. Zij zijn in staat om de situatie beter in te schatten en te handelen.

2.3 Strategische keuzes

De MHFA-cursus heeft zich als succesvol bewezen in 23 landen en ook in Nederland wordt de cursus steeds bekender. GGzE heeft deze cursus naar Nederland gehaald, omdat er een maatschappelijke behoefte is aan praktisch toepasbare kennis over psychische problemen.

De cursus wordt gegeven door gecertificeerde trainers van de verschillende samenwerkingspartners van MHFA Nederland. Er is een gebord systeem van kennis en licentie-houdende aanbieders en trainers. Het is daarom een logische stap om bestaande kennis uit te bouwen me en door te geven. Met een agrarisch accent, zodat deelnemers zich sneller kunnen identificeren in de materie en praktijkcasussen en daarmee optimaal de opgedane kennis toe kunnen passen in de praktijk.

GGzE is hoofd licentiehouder van de training MHFA. Daarom wordt er in de pilot samengewerkt met deze partij en met de trainers die verbonden zijn aan de GGZE.

De projectaanpak wordt aangeboden bij ZonMw. In bijlage 1 staat uitgelegd hoe het subsidieaanvraagproces verloopt.

2.4 Doelgroep

De doelgroep voor deze training zijn erfbetreders en (collega-)agrariërs (hierna te noemen 'erfbetreders'). Zij zijn mensen die voor hun werk boeren op hun bedrijf bezoeken. Wie regelmatig op agrarische bedrijven komt, kent het leven van boeren en tuinders door en door. Voorbeelden van erfbetreders zijn adviseurs, leveranciers, chauffeurs, dierenarts, bedrijfsverzorgers én natuurlijk collega-agrariërs.

3. PLAN VAN AANPAK

3.1 Doelstellingen

De doelstelling van het pilotproject is het ontwikkelen van de cursus 'MHFA voor de agrarische sector'.

Subdoelstellingen zijn:

-Het verkennen van mogelijkheden uitbreiding licentiehouders, met oog op landelijke uitrol van de cursus 'MHFA voor de agrarische sector' waarbij rekening wordt gehouden met licentiebeheer MHFA: (financiële) voorwaarden, data, en andere dergelijke randvoorwaarden. = basis voor uitwerken projectvoorstel ZONmW;

-Ontwikkelen van een regelement inclusief licentiebeheer voor inbedding van de cursus 'MHFA voor de agrarische sector' die aansluit bij de MHFA-voorwaarden;

-Vooronderzoek 50 erfbetreders naar behoefte en werkbaarheid gerelateerd aan de inhoud van de MHFA-cursus, met oog voor de financiële en tijdsinvestering, inzicht huidige kennis en behoefte aan nieuwe kennis, vorm (fysiek, online, blended) en andere aangedragen randvoorwaarden;

-Het ontwikkelen van de cursus 'MHFA voor de agrarische sector', inclusief materialen, naslagwerk en promotiemateriaal;

-Ontwikkelen van regelement voor (toetredende) trainers die cursus 'MHFA voor de agrarische sector' willen aanbieden;

-Ontwikkelen en toetsen van een training voor trainers inclusief examen die passen bij MHFA-criteria, voor (toetredende) trainers die cursus 'MHFA voor de agrarische sector' willen aanbieden;

-Ontwikkelen van agrarische regionale netwerkkaarten voor maximaal drie GHOR-regio partners waarmee inzichtelijk wordt gemaakt hoe de bedrijfsmatige agrarische en agrarisch sociale ondersteuning georganiseerd is inclusief voorstel om deze partijen de MHFA-cursus aan te bieden;

-In de regio Oost en Noord met elk twee trainers twee pilot-trainingen aanbieden aan groepen van minimaal zes en maximaal tien deelnemers.

3.2 Resultaten

Het te behalen resultaat is een programmacursus 'MHFA voor de agrarische sector' die praktijkrijp is en landelijk uitgerold kan worden. Er zijn minimaal vier trainers inzetbaar naar afronding van de pilotfase. De kwaliteit van de cursus wordt gebord door de voorwaarden te hanteren van MHFA. Nadat de subsidie is toegekend wordt het project binnen één jaar afgerond.

3.3 Verder uit te werken onderdelen

Er is meer onderzoek en afstemming nodig om invulling te geven aan de onderdelen Planning, Projectbeheer (monitoring, organisatie, communicatie, projectrisico's en risicobeheer), Kosten & Begroting.

Bijlage: ZonMw – In 10 stappen subsidie aanvragen

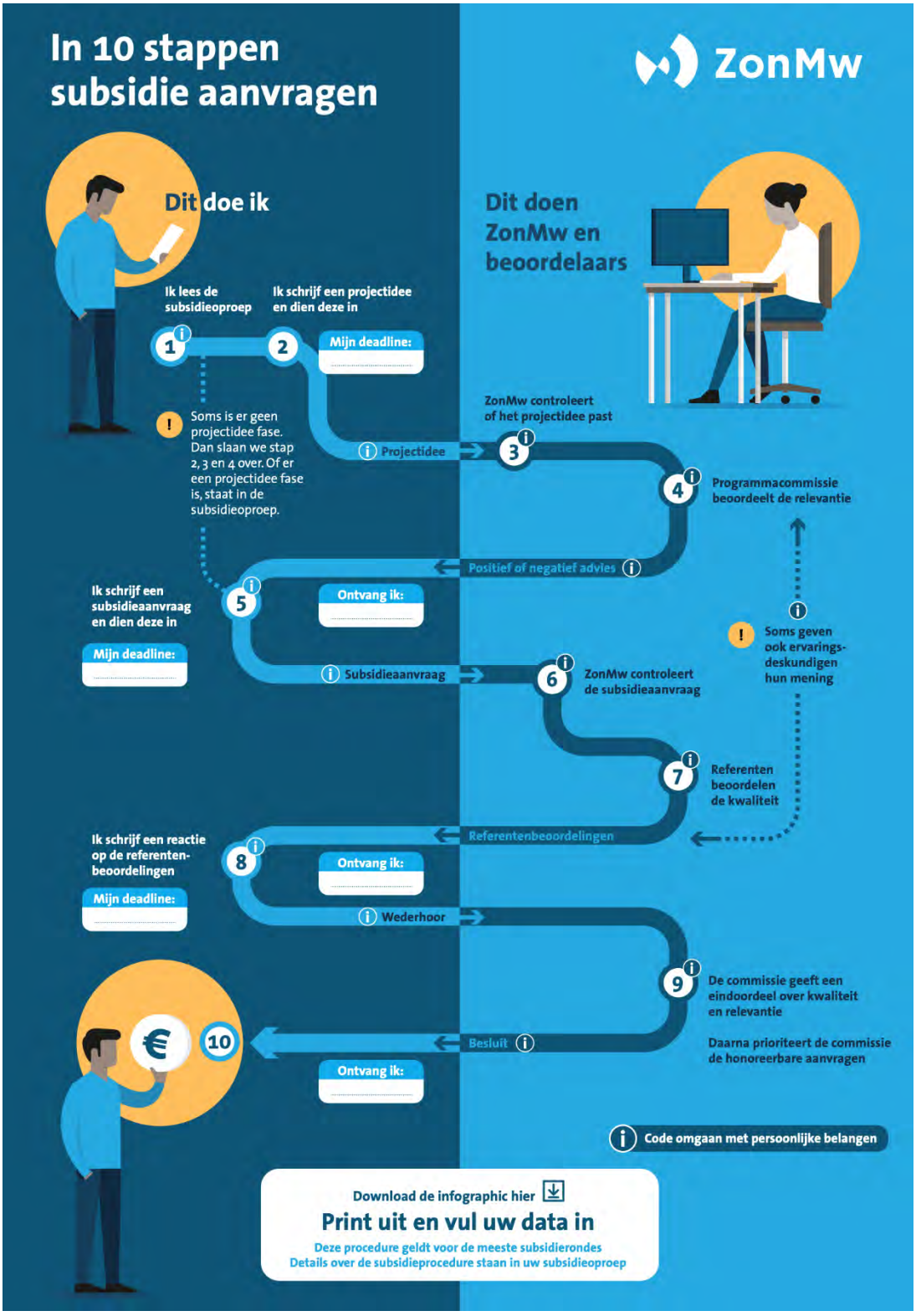

Bijlage 6 Verslag slotbijeenkomst 7 juni 2021

Aanwezig: 5.1.2.e , 5.1.2.e , 5.1.2.e , 5.1.2.e , 5.1.2.e , 5.1.2.e , 5.1.2.e , 5.1.2.e , 5.1.2.e , 5.1.2.e , 5.1.2.e , 5.1.2.e , 5.1.2.e , 5.1.2.e , 5.1.2.e , 5.1.2.e en 5.1.2.e .

Afwezig: 5.1.2.e , 5.1.2.e , 5.1.2.e , 5.1.2.e , 5.1.2.e , 5.1.2.e , 5.1.2.e , 5.1.2.e , 5.1.2.e , 5.1.2.e en 5.1.2.e .

1. Agenda en voorstelrondje

5.1.2.e 5.1.2.e opent de vergadering, stelt agenda vast en doet een kort voorstelrondje. De aanwezigen stellen zich kort voor.

2. Verkenning loketfunctie voor psychosociale problematiek gericht op het ondersteunen van boeren, tuinders en erfbetreders.

5.1.2.e geeft een toelichting aan de hand van een aantal sheets.
Voor de verkenning zijn diepte-interviews gedaan door 5.1.2.e en 5.1.2.e met zowel met vertegenwoordigers uit agrarische sector als uit de reguliere hulpverlening. De rapportage is beschikbaar. Bij de interviews stonden vier vragen centraal:

- Is er sprake van een kloof tussen boeren en hulpverlening?
- Is er behoefte aan een loketfunctie?
- Wat is de praktische invulling van een loketfunctie?
- Wie pakt de loketfunctie op?

Het beeld is dat iedereen de urgentie ten aanzien van thema psychosociale zorg her- en erkent. Het taboe is nog niet geslecht, waardoor het thema structurele aandacht vraagt. Daarnaast is duidelijk dat de huisarts de sleutel tot de hulpverlening is. Daar ligt deels dus ook de actie om huisartsen en andere zorgverleners meer te informeren en periodiek bij te scholen.

Het advies met betrekking tot het loket is vooral om aan te sluiten bij bestaande initiatieven, breng het netwerk in beeld en zorg voor verbinding. Dus start niet iets nieuws op, maar gebruik elkaars kracht. Ook kwam heel duidelijk de behoefte aan een "onafhankelijk loket" naar voren. Dit loket bij een organisatie onder te brengen met andere belangen, bijvoorbeeld lidmaatschap, of afname van diensten/producten vinden agrariërs ongewenst.

Het loket moet geen meldpunt zijn. Het verduidelijken van de vraag dient centraal te staan om vervolgens de hulpvraag neer te leggen waar die hoort. Het moet een centrale ingang zijn voor zowel agrariërs als periferie. Het loket kan dus onder andere erfbetreders ondersteunen met het verduidelijken van de hulpvraag.
Na de vraagverheldering kan dan gericht verwezen worden naar het netwerk reguliere zorg én agrosector. Verder dient het loket de ontwikkelingen te monitoren om zo een continu proces van vraag en aanbod te kunnen waarborgen. Dat hoeft zeker niet 24/7 (want, urgente gevallen gaan naar 112 of huisarts), maar op gezette tijden. Ook andere vormen van digitale tools kunnen daarbij van dienst zijn. De ondervraagden gaven een aantal denkrichtingen welke nog niet zijn getoetst bij de organisaties.

- 5.1.2.e *:* NAJK is ook geïnteresseerd. Dat staat los van SIA bedrijfsovername/ ondernemersplatform.
- 5.1.2.e merkt in de uitleg dat er een nieuw loket moet komen, hoe past dat bij de wens om aan te sluiten bij iets bestaands? 5.1.2.e geeft aan dat het niet zo zeer gaat om het oprichten van een nieuw loket, maar om nieuwe functionaliteiten die als loket aan iets bestaands toegevoegd kunnen worden. Met dien verstande dat een loket ook tegemoet moet komen aan de wens om tot een onafhankelijke instelling te komen. Dit zijn twee belangrijke aspecten die in de doorontwikkeling mee genomen dienen te worden.
- 5.1.2.e vraagt nog om nadere toelichting over de digitale meldmogelijkheden. 5.1.2.e reageert dat in noodsituaties huisarts, 113 en 112 de gebruikelijke route is. Zowel 113, MIND als Luisterlijn hanteren een bredere werkwijze met chat, telefoon en email. Het landelijk meldpunt voor personen met verward gedrag kent de Luisterlijn kennen een systematiek via het invoeren van een postcode wanneer je het algemene nummer belt. De hulpvrager toetst zijn postcode in en komt dan bij het lokale meldpunt (vaak gekoppeld aan de GGD) terecht. Ook digitale functionaliteiten als chat ed. kunnen een onderdeel zijn.

3. Haalbaarheidsstudie Onafhankelijk overlegplatform psychosociale zorg agrariërs

De aanleiding van deze haalbaarheidsstudie was de behoefte aan structurele aandacht voor en inbedding van deze problematiek met als uitgangspunt een openbaar platform (voortbordurend op AgroZorgwijzer) welke de noodzakelijke verbinding reguliere psychosociale hulpverlening en agrosector faciliteert met als doel:

- Meer zicht geven op mogelijkheden voor directe hulpverlening
- Betere samenwerking en toegankelijker.

Agrozorgwijzer versterkte bestaande initiatieven door ze te verbinden, maakte psychosociale problematiek bespreekbaar en werkte initiërend en stimulerend. De Agrozorgwijzer was niet gericht op uitvoeren van commerciële activiteiten. Deze ervaring maakt dat ook een beeld is hoe een mogelijk platform eruit kan zien met drie elementen.

- Werkgroep Psychosociale zorg agrariërs; bijeenkomsten gericht op het samen nieuwe ideeën te ontwikkelen en om gesprekken te faciliteren. Dus van praten naar doen, waarbij alle werkgroep leden meedenken én meedoen in uitvoering. Door deze werkwijze worden gezamenlijke activiteiten versterkt. Een onderdeel hiervan is een actielijst opstellen en deze te monitoren op voortgang.
- Website - digitale centrale toegang. De website AgroZorgwijzer is nog in de lucht, maar een structurele inbedding dient nog wel plaats te vinden. De website dient echt een startpunt te zijn.
- De communicatie kan effectief zonder hoge kosten door hetzelfde bericht, met enige aanpassing, te delen via de verschillende kanalen.

Om zorg te dragen voor verbinding van de verschillende activiteiten en de voortgang te monitoren is het van belang om een coördinator aan te stellen. Deze kan ook het aanspreekpunt zijn voor pers en socialmediakanalen beheren. Een schaap met 5 poten dus.

Voor een goede uitvoering gelden wel aantal (rand)voorwaarden en er dient een goede balans tussen vertegenwoordigers van agrosector en reguliere hulpverlening te zijn. De vragers om hulp hechten aan een neutrale organisatie zonder belang. Van het allergrootste belang is het gevoel van urgentie, zonder dat is er sprake is van geen tijd en geld. Een aantal aanbevelingen voor vervolg is:

- Gebruik de kracht van denkers én doeners in de werkgroep
- Zet in op het verbinden van initiatieven en van mensen om te versterken wat er al is.
- Werk creatief met beschikbare budgetten en probeer mensen te laten investeren via andere wegen dan geld.
- Wees open in wat goed gaat en waar we samen nog zoeken.

- 5.1.2.e *:* heeft behoefte aan de presentatie. Deze zal nagestuurd worden.
- 5.1.2.e bedankt 5.1.2.e voor haar tomeloze inzet. Verschillende personen vallen bij.
- 5.1.2.e geeft aan dat met name door de inzet van 5.1.2.e het punt op de agenda staat.
- 5.1.2.e geeft aan dat het onderwerp haar raakt. Het raakt ook dat, hoewel het onderwerp iedereen raakt, het lijkt of het moeilijk blijft om de urgentie om weet te zetten in acties. De drempel om het onderwerp te bespreken en zaken op te pakken lijkt nog altijd te hoog, concludeert 5.1.2.e . 5.1.2.e geeft aan dat te herkennen. Hetzelfde komt uit trainingen met erfbetreders. Als je het bespreekbaar maakt, dan blijkt iedereen het fijn te vinden het onderwerp wel te bespreken.

4. Digitalisering Agrozorgnetwerkkaart.

Toelichting 5.1.2.e . 5.1.2.e deelt haar scherm waarop de Agrozorgnetwerk kaart te zien is. Dat is een pdf. Het geeft inzicht/ overzicht welke hulpvraag er zijn. Deze wilden we graag digitaliseren waarop je kan door klikken en kunt zoeken naar hulpverlening in de regio. De digitalisering is vooral gericht op de agrariër. De hulpverlening kan uit de voeten met de pdf-vorm.

In de digitale omgeving kun je op 4 gebieden hulp zoeken. Stel je zoekt hulp binnen agrarische hulpverlening dan kom je met een aantal vragen bij de juiste hulpverlener terecht bij jou in de regio. Dat lukt via postcode/ plaatsnaam maar ook instanties zonder plaatsnaam komen in het overzicht terug. Verzoek is aan eenieder om mee te kijken/denken. 5.1.2.e en 5.1.2.e hebben aangegeven te willen testen.

- 5.1.2.e *:* Discussie over de huisarts is een bekende. Boeren vinden dat niet fijn en vallen vaak terug op agrarische hulpverleners. Het advies is en blijft: hulp gaat via de huisarts.
- 5.1.2.e Kan zich vinden in de werkafspraak om te komen met aanvullingen. Het vervolg is dan wel helder dus maak hem even SMART. 5.1.2.e geeft aan dat haar uren op zijn. Half juli gaat ze op vakantie. Volgende week zal zij een voorzet mailen naar de werkgroep, dan eind juni/ begin juli testen en afronden. 5.1.2.e zet deadlines in de mail.

5. Aanpak pilotontwikkeling Mental Health First Aid (MHFA)

5.1.2.e geeft een toelichting. 5.1.2.e ondersteunt haar verhaal met een aantal sheets. Ze is aan de slag gegaan met projectvoorstel voor een pilotprojecthet pilotproject agro MHFA in Nederland. Dit om in te dienen bij ZonMW voor financiering. Deze cursus is erkend en dat is de kracht, maar maakt het tegelijkertijd ook complex. GGZ Eindhoven is licentiehouder in Nederland. Licentiehouders mogen enkel in een bepaald gebied op bepaalde manier de cursus doen. Al snel bleek de door ons gewenste opzet niet passend in de licentiesystematiek met voorwaarden, reglementen en opleiding van trainers. Helaas is dit traject gestrand. Het advies is om het traject alsnog op te pakken. Het is een goede manier om de hulpvraag te activeren.
5.1.2.e vraagt zich af of nieuwe termijn komt met ZonMW. 5.1.2.e geeft aan dat NAJK samen met LTO Noord ermee aan de slag gaat.

6. Agrarische sector zichtbaar maken bij reguliere psychosociale hulpverleningsinstanties en vice versa

5.1.2.e geeft een toelichting: uit de twee werkgroepsessies kwam een enorme waslijst aan ideeën voort. Daarnaast kwamen er aanvullingen vanuit de gesprekken die 5.1.2.e heeft gevoerd rondom een eventueel loket. Er is een selectie gemaakt op basis van reeds beschikbare middelen en kanalen en opties die we voor deze relatief makkelijk en voor weinig geld kunnen aanpassen. Voorbeelden van de activiteiten op dit vlak: Bijvoorbeeld:

- GGZ IJsselland Factsheet "Boeren aan het woord" is actief gedeeld via verschillende kanalen in de agrarische sector
- GGD IJsselland heeft een film gemaakt waarvan een korte agrarische versie is gemaakt met een aantal sprekers zoals een: nabestaande, huisarts, 5.1.2.e, agrarisch coach 5.1.2.e, pastoraal medewerker, psychiater, 5.1.2.e 5.1.2.e namens AgroZorgwijzer, 113 zelfmoordpreventie, GGD IJsselland. Het doel is om het onderwerp bespreekbaar te maken door bijvoorbeeld in bijeenkomsten het gesprek aan te gaan na het zien van deze film.
- AgroZorgnetwerkkaart ontsluiten
- Factsheet Mentale fitheid onder agrarische studenten en de NAJK verspreiden.

Daarnaast is gekeken welke doelgroepen met welke middelen bereikt zouden kunnen worden. Voorbeeld hiervan is de huisartsenpresentatie en de online talkshow van de GGD IJsselland online waarin alles waaraan in de afgelopen periode is gewerkt langskwam. De talkshow is terug te kijken via de Agrozorgwijzer website (Terugblik online talkshow Zorg om de boer - Agro Zorgwijzer). Het heeft veel los gemaakt en het onderwerp is goed onder de aandacht gebracht, mede door persaandacht van RTV Oost (dagthema), EenVandaag, NRC en het NOS-journaal op diverse zenders. Kristel is nog bezig de VNG te informeren. Door de aandacht is de kloof wat dichter gemaakt.

7. Rondje waarbij de deelnemers kort aangeven welke activiteiten zij hebben opgepakt dan wel gaan doen

- 5.1.2.e geeft aan dat LTO Noord financiering rond heeft gemaakt voor een project van 3 jaar met de ZLTO en LLTB met 2 speerpunten; mentale gezondheid van de ondernemer en het andere speerpunt is gezond en bewust ondernemen.
- 5.1.2.e geeft aan dat het Vertrouwensloket een film en een podcast heeft gemaakt van een veehouder die geholpen is door het Vertrouwensloket. Deze wordt beschikbaar gesteld voor de erfbetreders. Deze film en podcast zijn goed te gebruiken voor de training van medewerkers. 5.1.2.e geeft aan dat het Vertrouwensloket de rechten heeft van Wij Varkensland. Ook deze is te gebruiken, zodra de stuurgroep daar mee heeft ingestemd. Daar komt Jeannette van de Ven op terug bij 5.1.2.e.
- 5.1.2.e geeft aan dat ze presentaties geeft voor huisartsenopleiding en deze desgewenst ook voor andere groepen kan houden.
- 5.1.2.e geeft aan dat er een interdepartementaal overleg is geweest over preventie van suïcide. Daar is aangegeven dat het wenselijk is om cijfers te hebben én dat doelgroepenbeleid gehanteerd dient te worden. Er komt een jaarlijks overleg tussen 113, Ministeries van VWS en LNV om het thema en de acties actueel te houden.

8. Ideeën voor vervolg

5.1.2.e geeft een toelichting. Zorg om Boer en tuinder ziet voor zichzelf een rol om het platform beschikbaar te houden en al het gedane werk voort te zetten, waarbij de richting is om het bestaande overeind te houden en niets nieuws te ontwikkelen. Het ZOB kan de gewenste onafhankelijkheid bieden. Het ZOB gaat zijn uiterste best doen om een plan te schrijven om het platform voort te zetten. De website, de digitale zorgkaart en het overlegplatform zullen daar zeker een onderdeel van zijn. 5.1.2.e is blij

met het aanbod en wacht in spanning af. Ook 5.1.2.e spreekt zijn waardering uit en wenst 5.1.2.e veel succes. 5.1.2.e geeft richting 5.1.2.e aan: om gebruik te maken van de personen binnen een organisatie. 5.1.2.e geeft aan eind dit jaar iets te zullen organiseren voor deze werkgroep.

9. Sluiting

5.1.2.e bedankt eenieder.

Bijlage 7: Financieel overzicht

Betreft: Project Aanpak 2020 Psychosociale zorg agrarische sector
LNV subsidiebeschikking d.d. 26 augustus 2020 (verplichtingsnummer 1400011173)

- Totaaloverzicht realisatie i.r.t. begroting

Begroting (zoals meegenomen in de subsidieaanvraag) en realisatie

(Bedragen in euro)

Omschrijving*	Begroting** (ex btw)	Begroting (incl. btw	Realisatie (incl. btw)
Voorstel opzet onafhankelijk overlegplatform voor structurele aandacht voor psychosociale zorg	15.000	18.150	11.071,50
Voorstel tot opzet van loket voor psychosociale problematiek	10.000	12.100	12.251,25
Digitalisering Agro-Zorgnetwerkkaart	14.000	16.940	17.908,00
Projectaanvraag opstellen pilotontwikkeling MHFA	3.000	3.630	1.875,50
Agrarische sector zichtbaar bij reguliere psychosociale hulpverleningen vice versa	9.000	10.890	10.883,95
Projectleiding en coördinatie werkgroepen	7.000	8.470	9.075,00
Totaal	58.000	70.180	63.065,20

* *ZuivelNL heeft voor de uitvoering van bovenstaande activiteiten derden ingeschakeld*
** *tarief €100,-- per uur*

- Verwachte nabetaling aan ZuivelNL n.a.v. einddeclaratie

Subsidietoekenning*:	**€58.000** (exclusief. btw)
-Voorschotbetaling 50% bij aanvang project (sept 2020) -Voorschotbetaling 25% tijdens voortgang (feb/mrt 2021)	€29.000 €14.500
Totaal aan voorschot ontvangen:	€43.500
Totaal aan gemaakte subsidiabele kosten:	€63.065,20
Verwachte nabetaling n.a.v. einddeclaratie:	**€**19.565,20

* *NB. Bij de vaststelling van de subsidie is door LNV uitgegaan van de mogelijkheid tot btw-verrekening door ZuivelNL. Inmiddels heeft de Belastingdienst aangegeven dat dit niet aan de orde is. ZuivelNL heeft voor dit project echter wel de btw-kosten gemaakt. LNV heeft aangegeven in een dergelijke situatie bij de einddeclaratie alsnog uit te zullen gaan van een bruto toekenning, d.w.z. de €58.000 inclusief btw (ofwel €70.180).*

- **Totaaloverzicht door ZuivelNL voldane facturen**

Indiener	Factuurnr.	Datum	Totaalbedrag (incl. BTW)
5.1.2.e (CVR)	CVR2020016	14-10-2020	€ 786,50
5.1.2.e (CVR)	CVR2020019	8-11-2020	€ 4.114,00
5.1.2.e (CVR)	CVR2020022	7-12-2020	€ 3.630,00
5.1.2.e (CVR)	CVR2020026	30-12-2020	€ 2.147,75
5.1.2.e (CVR)	CVR2021002	29-1-2021	€ 2.268,75
5.1.2.e (CVR)	CVR2021005	25-3-2021	€ 2.934,25
5.1.2.e (CVR)	CVR2021006	12-4-2021	€ 2.722,50
5.1.2.e (CVR)	CVR2021008	7-6-2021	€ 2.087,25
5.1.2.e (CVR)	CVR2021009	16-6-2021	€ 1.996,50
Buromooor (5.1.2.e)	AgroZorgwijzer LNV-project 20-21, F0078	10-11-2020	€ 786,50
Buromooor (5.1.2.e)	AgroZorgwijzerLNV-project20-21,F0083	8-12-2020	€ 605,00
Buromooor (5.1.2.e)	AgroZorgwijzerLNV-project20-21,F0088	22-12-2020	€ 726,00
Buromooor (5.1.2.e)	AgroZorgwijzerLNV-project20-21,F0092	8-2-2021	€ 1.089,00
Buromooor (5.1.2.e)	AgroZorgwijzerLNV-project20-21,F0098	14-3-2021	€ 1.089,00
Buromooor (5.1.2.e)	AgroZorgwijzerLNV-project20-21F0103	12-4-2021	€ 1.936,00
Buromooor (5.1.2.e)	AgroZorgwijzerLNV-project20-21F108	14-5-2021	€ 1.391,50
Buromooor (5.1.2.e)	AgroZorgwijzerLNV-project20-21F0110	31-5-2021	€ 3.726,80
LTO-Noord (5.1.2.e)	20101620	17-12-2020	€ 10.043,00
LTO-Noord (5.1.2.e)	21100019	29-1-2021	€ 484,00
LTO-Noord (5.1.2.e)	21100311	19-2-2021	€ 1.270,50
Blikopeners.nu (5.1.2.e)	f2020-037	21-12-2020	€ 2.873,75
Gravity	Factuur 141474	30-4-2021	€ 6.757,85
Gravity	Factuur 141515	31-5-2021	€ 6.757,85
Agri Pers	Factuur 21600898	11-6-2021	€ 840,95
	TOTALE UITGAVEN:		**€ 63.065,20**

- **Overzicht van gedeclareerde bedragen per deelactiviteit (op factuurniveau[6])**

Deelactiviteit: Voorstel **opzet onafhankelijk overlegplatform** voor structurele aandacht voor psychosociale zorg

Uitvoerder		Factuurnr.	Datum	Netto bedrag	btw	Totaal
5.1.2.e	(CVR)	CVR2020016	14-10-2020	€ 50,00	€ 10,50	€ 60,50
5.1.2.e	(CVR)	CVR2020019	8-11-2020	€ 375,00	€ 78,75	€ 453,75
5.1.2.e	(CVR)	CVR2020022	7-12-2020	€ 425,00	€ 89,25	€ 514,25
5.1.2.e	(CVR)	CVR2020026	30-12-2020	€ 100,00	€ 21,00	€ 121,00
5.1.2.e	(CVR)	CVR2021002	29-1-2021	€ 850,00	€ 178,50	€ 1.028,50
5.1.2.e	(CVR)	CVR2021005	25-3-2021	€ 1.550,00	€ 325,50	€ 1.875,50
5.1.2.e	(CVR)	CVR2021006	12-4-2021	€ 1.125,00	€ 236,25	€ 1.361,25
5.1.2.e	(CVR)	CVR2021008	7-6-2021	€ 850,00	€ 178,50	€ 1.028,50
5.1.2.e	(CVR)	CVR2021009	16-6-2021	€ 1.450,00	€ 304,50	€ 1.754,50
Blikopeners.nu (5.1.2.e)		f2020-037	21-12-2020	€ 2.375,00	€ 498,75	€ 2.873,75
TOTAAL:				€ 9.150,00	€ 1.921,50	**€ 11.071,50**

Deelactiviteit: Voorstel tot **opzet van loket** voor psychosociale problematiek

Uitvoerder		Factuur	Datum	Netto bedrag	btw	Totaal
5.1.2.e	(CVR)	CVR2020016	14-10-2020	€ 100,00	€ 21,00	€ 121,00
5.1.2.e	(CVR)	CVR2020019	8-11-2020	€ 600,00	€ 126,00	€ 726,00
5.1.2.e	(CVR)	CVR2020022	7-12-2020	€ 675,00	€ 141,75	€ 816,75
5.1.2.e	(CVR)	CVR2020026	30-12-2020	€ 550,00	€ 115,50	€ 665,50
LTO-Noord (5.1.2.e)		20101620	17-12-2020	€ 7.850,00	€ 1.648,50	€ 9.498,50
LTO-Noord (5.1.2.e)		21100019	29-1-2021	€ 350,00	€ 73,50	€ 423,50
TOTAAL:				€ 10.125,00	€ 2.126,25	**€ 12.251,25**

[6] Nb: de vermelding van factuurnummers geldt in deze overzichtstabellen als referentie: verschillende deelactiviteiten worden namelijk vaak via eenzelfde factuur gedeclareerd, waardoor de vermelde deelbedragen niet persé het volledige factuurbedrag vertegenwoordigen.

Deelactiviteit - Digitalisering Agro-Zorgnetwerkkaart

Uitvoerder	Factuur	Datum	Netto bedrag	btw	Totaal
Buromooor (5.1.2.e)	AgroZorgwijzer LNV- project 20-21, F0078	10-11-2020	€ 250,00	€ 52,50	€ 302,50
Buromooor (5.1.2.e)	AgroZorgwijzerLNV-project20-21,F0083	8-12-2020	€ 200,00	€ 42,00	€ 242,00
Buromooor (5.1.2.e)	AgroZorgwijzerLNV-project20-21,F0088	22-12-2020	€ 150,00	€ 31,50	€ 181,50
Buromooor (5.1.2.e)	AgroZorgwijzerLNV-project20-21,F0092	8-2-2021	€ 100,00	€ 21,00	€ 121,00
Buromooor (5.1.2.e)	AgroZorgwijzerLNV-project20-21,F0098	14-3-2021	€ 400,00	€ 84,00	€ 484,00
Buromooor (5.1.2.e)	AgroZorgwijzerLNV-project20-21F0103	12-4-2021	€ 300,00	€ 63,00	€ 363,00
Buromooor (5.1.2.e)	AgroZorgwijzerLNV-project20-21F108	14-5-2021	€ 300,00	€ 63,00	€ 363,00
Buromooor (5.1.2.e)	AgroZorgwijzerLNV-project20-21F0110	31-5-2021	€ 1.930,00	€ 405,30	€ 2.335,30
Gravity	Factuur 141474	30-4-2021	€ 5.585,00	€ 1.172,85	€ 6.757,85
Gravity	Factuur 141515	31-5-2021	€ 5.585,00	€ 1.172,85	€ 6.757,85

TOTAAL:	**€ 14.800,00**	**€ 3.108,00**	**€ 17.908,00**

Deelactiviteit - Projectaanvraag opstellen pilotontwikkeling MHFA

Uitvoerder	Factuur	Datum	Netto bedrag	btw	Totaal
LTO-Noord (5.1.2.e)	20101620	17-12-2020	€ 450,00	€ 94,50	€ 544,50
LTO-Noord (5.1.2.e)	21100019	29-1-2021	€ 50,00	€ 10,50	€ 60,50
LTO-Noord (5.1.2.e)	21100311	19-2-2021	€ 1.050,00	€ 220,50	€ 1.270,50

TOTAAL:	**€ 1.550,00**	**€ 325,50**	**€ 1.875,50**

Deelactiviteit - Agrarische sector zichtbaar bij reguliere psychosociale hulpverlening en vice versa

Uitvoerder		Factuur	Datum	Netto bedrag	btw	Totaal
5.1.2.e	(CVR)	CVR2020022	7-12-2020	€ 125,00	€ 26,25	€ 151,25
5.1.2.e	(CVR)	CVR2021002	29-1-2021	€ 400,00	€ 84,00	€ 484,00
5.1.2.e	(CVR)	CVR2021005	25-3-2021	€ 250,00	€ 52,50	€ 302,50
5.1.2.e	(CVR)	CVR2021006	12-4-2021	€ 775,00	€ 162,75	€ 937,75
5.1.2.e	(CVR)	CVR2021008	7-6-2021	€ 800,00	€ 168,00	€ 968,00
5.1.2.e	(CVR)	CVR2021009	16-6-2021	€ 200,00	€ 42,00	€ 242,00
Buromooor (5.1.2.e)		AgroZorgwijzer LNV-project 20-21, F0078	10-11-2020	€ 400,00	€ 84,00	€ 484,00
Buromooor (5.1.2.e)		AgroZorgwijzerLNV-project20-21,F0083	8-12-2020	€ 300,00	€ 63,00	€ 363,00
Buromooor (5.1.2.e)		AgroZorgwijzerLNV-project20-21,F0088	22-12-2020	€ 450,00	€ 94,50	€ 544,50
Buromooor (5.1.2.e)		AgroZorgwijzerLNV-project20-21,F0092	8-2-2021	€ 800,00	€ 168,00	€ 968,00
Buromooor (5.1.2.e)		AgroZorgwijzerLNV-project20-21,F0098	14-3-2021	€ 500,00	€ 105,00	€ 605,00
Buromooor (5.1.2.e)		AgroZorgwijzerLNV-project20-21F0103	12-4-2021	€ 1.300,00	€ 273,00	€ 1.573,00
Buromooor (5.1.2.e)		AgroZorgwijzerLNV-project20-21F108	14-5-2021	€ 850,00	€ 178,50	€ 1.028,50
Buromooor (5.1.2.e)		AgroZorgwijzerLNV-project20-21F0110	31-5-2021	€ 1.150,00	€ 241,50	€ 1.391,50
Agri Pers		Factuur 21600898	11-6-2021	€ 695,00	€ 145,95	€ 840,95
TOTAAL:				€ 8.995,00	€ 1.888,95	**€ 10.883,95**

Deelactiviteit – Projectleiding en coördinatie werkgroepen

Uitvoerder		Factuur	Datum	Netto bedrag	btw	Totaal
5.1.2.e	(CVR)	CVR2020016	14-10-2020	€ 500,00	€ 105,00	€ 605,00
5.1.2.e	(CVR)	CVR2020019	8-11-2020	€ 2.425,00	€ 509,25	€ 2.934,25
5.1.2.e	(CVR)	CVR2020022	7-12-2020	€ 1.775,00	€ 372,75	€ 2.147,75
5.1.2.e	(CVR)	CVR2020026	30-12-2020	€ 1.125,00	€ 236,25	€ 1.361,25
5.1.2.e	(CVR)	CVR2021002	29-1-2021	€ 625,00	€ 131,25	€ 756,25
5.1.2.e	(CVR)	CVR2021005	25-3-2021	€ 625,00	€ 131,25	€ 756,25
5.1.2.e	(CVR)	CVR2021006	12-4-2021	€ 350,00	€ 73,50	€ 423,50
5.1.2.e	(CVR)	CVR2021008	7-6-2021	€ 75,00	€ 15,75	€ 90,75
5.1.2.e	(CVR)	CVR2021009	16-6-2021	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
TOTAAL:				€ 7.500,00	€ 1.575,00	**€ 9.075,00**

NB: *Alle facturen waaraan in bovengenoemde overzichten wordt gerefereerd zijn als onderdeel van de einddeclaratie elektronisch overlegd aan LNV.*

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

TER TEKENING

Directoraat-generaal Agro

5.1.2.e

Auteur
5.1.2.e
T 070 5.1.2.e
5.1.2.e @minlnv.nl

Datum
27 september 2021

Kenmerk
DGA / 21242075

nota

Kopie aan

Bijlage(n)

Parafenroute

MT-DAD	FEZ-FDA Klantteam
5.1.2.e	

Aanleiding

De minister heeft in een brief aan de TK (november 2018) gemeld dat zij het van belang vindt dat agrariërs goede (psychosociale) hulp krijgen om zodoende de gesignaleerde kloof tussen de agrariërs en de hulpverleners te verkleinen. Zij heeft aan vertegenwoordigers van LTO, NZO en ZOB gevraagd om een werkgroep in te stellen met alle van belang zijnde organisaties met als doel om activiteiten op te pakken die deze kloof verkleinen. Tevens heeft ze aangegeven dat ze deze activiteiten, waar nodig, wil ondersteunen. De werkgroep heeft voor 2020 en 2021 projecten ingediend voor het verkrijgen van subsidie. Hiervoor is subsidie verstrekt. De projecten zijn inmiddels afgerond.

Advies

U kunt de bijgevoegde subsidievaststellingsbeschikking ondertekenen.

Kernpunten

- De minister vindt het belangrijk dat er vanuit de agrarische sector, erfbetreders en hulpverleningsorganisaties de nodige initiatieven worden opgepakt om boeren in nood te bereiken en te helpen. Tevens heeft de minister aangegeven dat, indien nodig, zij dit wil ondersteunen.
- Voor 2020 en 2021 heeft ZuivelNL, die namens de werkgroep handelt, projecten ingediend voor subsidie. LNV heeft besloten om een incidentele subsidie te verstrekken.
- Er zijn 5 projecten uitgevoerd waarvan de eindresultaten zijn gepresenteerd aan de werkgroep, nl.
    - Haalbaarheidsstudie naar de opzet van een onafhankelijk overlegplatform voor structurele aandacht voor psychosociale zorg voor boeren en tuinders
    - Voorstel tot opzet van loketfunctie voor psychosociale problematiek gericht op het ondersteunen van boeren, tuinders en erfbetreders, waarbij onderzocht wordt op welke manier dit loket bij kan dragen aan het huidige netwerk

Ontvangen BPZ

- Verdere digitalisering Agro-Zorgnetwerkkaart
- Opstellen van een voorstel om van ZonMW subsidie te kunnen krijgen voor een pilot *Mental Health First Aid (MFHA)*
- Agrarische sector zichtbaar bij reguliere psychosociale hulpverlening en vice versa

- Het totale bedrag van de 5 projecten in de subsidiebeschikking bedroeg € 58.000 (excl. BTW).
- ZuivelNL was ten tijde van het indienen van deze projecten in gesprek met de Belastingdienst over een eventuele herziening van de BTW-plichtigheid van ZuivelNL. Ingeval sprake zal zijn van BTW-vrijstelling is het bedrag van € 58.000 van toepassing en ingeval van ongewijzigde BTW-plichtigheid wordt het bedrag verhoogd met BTW, zijnde € 70.180. De Belastingdienst heeft het verzoek van de BTW-vrijstelling niet gehonoreerd. Deze verklaring van de Belastingdienst is bij de eindafrekening van ZuivelNL aangeleverd waardoor de BTW aan ZuivelNL betaald dient te worden.
- De werkelijke kosten zijn lager dan begroot, nl. € 63.065,20 (incl. BTW) vanwege het voortijdig stopzetten van één project (pilot MFHA) en een andere invulling van een ander project (onafhankelijk overlegplatform). Per saldo is sprake van een onderrealisatie van 10%.
- Er is een voorschot van € 43.500 verstrekt, zodoende moet ZuivelNL nog € 19.565,20 ontvangen.
- Er is geld op DAD-bestedingsplan gereserveerd onder instrument nummer: 251300-U11 Crisisorg&management en project nummer 105238 voor het betalen van de subsidie.
- Zorg om Boer en Tuinder (ZOB) heeft aangegeven het voortouw te nemen (tezamen met LTO) voor het opstellen van een meerjarenprogramma. Een eerste versie is ontvangen. Er lopen gesprekken over de inhoud waarna het subsidietraject gestart zal worden.

Toelichting

- *Haalbaarheidsstudie naar de opzet van een onafhankelijk overlegplatform voor structurele aandacht voor psychosociale zorg voor boeren en tuinders*
  Voorstel is om dit platform drieledig in te richten middels continuering van de huidige werkgroep, doorstart van Agrozorgwijzer (draagt zorg voor digitale centrale toegang voor de hulpvrager bij zoeken naar passende hulp) en zorgdragen voor doelgerichte communicatie (via de kanalen van AgroZorgwijzer en van de betrokken partijen).

- *Voorstel tot opzet van loketfunctie voor psychosociale problematiek gericht op het ondersteunen van boeren, tuinders en erfbetreders*
  Het advies vanuit de verkenning luidt nadrukkelijk: “tuig niet iets nieuws op, maar sluit aan bij bestaande initiatieven. Breng het netwerk in beeld en zorg voor verbinding. Bij voorkeur vindt vraagarticulatie plaats in de agrarische sector via een onafhankelijk loket”.
  Voorstel is drieledig: een digitale centrale toegang voor agrariërs maar ook voor erfbetreders, een telefonische centrale toegang en communicatie over deze toegangen.

- *Verdere digitalisering Agro-Zorgnetwerkkaart*

De papierenversie die met LNV-subsidie in 2020 is ontwikkeld, helpt agrarische ondernemers en hun (agrarische/sociale) omgeving in het vinden van de juiste hulp én het geeft de professionele hulpverlener inzicht in het netwerk van een agrarisch ondernemer. De subsidie die in 2021 is verstrekt, had tot doel om middels digitalisering de kaart gebruikersvriendelijker te maken, zodat deze nog meer gebruikt wordt door de professionele hulpverlening, erfbetreders en het sociaal netwerk van agrariërs. De digitale versie is op AgroZorgwijzer geplaatst.

- *Opstellen van een voorstel om van ZonMW subsidie te kunnen krijgen voor een pilot Mental Health First Aid (MFHA).*
  Er is een Plan van aanpak opgesteld om in samenwerking met MHFA een voorstel uit te werken voor het ontwikkelen van een pilot MFHA specifiek voor de agrosector. Het op te leveren product zou zijn: een projectaanpak voor indiening bij ZonMW. Het is niet gelukt binnen de afgesproken termijn een degelijk uitgewerkt projectvoorstel op te leveren aangezien de betrokken partijen a.g.v. de coronacrisis hun prioriteiten en tijdsbesteding moesten verleggen. LTO Noord en NAJK zijn voornemens de samenwerking met MHFA alsnog verder op te pakken.

- *Agrarische sector zichtbaar bij reguliere psychosociale hulpverlening en vice versa.*
  Om de kloof tussen de reguliere psychosociale hulpverlening en de agrarische sector te verkleinen is gewerkt aan het zichtbaar maken van de agrarische sector bij de reguliere psychosociale hulpverlening en vice versa. Enkele voorbeelden:
  - Via Nieuwe Oogst, AgroZorgwijzer en het Vertrouwensloket welzijn landbouwhuisdieren is informatie gedeeld over dit onderwerp met erfbetreders
  - GGD IJsselland heeft een factsheet opgesteld die tezamen met de Agro-Zorgnetwerkkaart is verspreid onder huisartsenopleiders en huisartsen in opleiding
  - Presentatie “Boer zoekt touw” door GGZ-Friesland voor huisartsenopleiders
  - Presentatie door AgroZorgwijzer en GGD IJsselland bij GGD-GHOR kenniskring – PSH
  - 113 Zelfmoordpreventie heeft middels een bijeenkomst de agrarische sector onder de aandacht gebracht bij de Supranet Communities
  - Onderzoek naar mentale weerbaarheid van studenten in het agrarisch onderwijs. De resultaten zijn verwerkt in een uitgebreide rapportage en een factsheet
  - Online talkshow “Zorg om de boer” (samenwerking GGD IJsselland en AgroZorgwijzer)
  - Online film “Waarom niet eerder?” Indringende documentaire van GGD IJsselland en 113 Zelfmoordpreventie om het taboe rondom suïcide te doorbreken
  - AgroZorgwijzer heeft op verschillende manieren meegewerkt aan nieuwsitems over dit onderwerp: RTV Oost, 1Vandaag, radio 1, NOS-journaal
  - Communicatiekanalen van AgroZorgwijzer: website, facebook, Twitter, LinkedIn, Instagram, YouTube, Nieuwsbrieven

61

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

ZuivelNL
T.a.v. 5.1.2.e
Postbus 93453
2509 AL DEN HAAG

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Behandeld door
5.1.2.e
T 070 [redacted] 5.1.2.e
5.1.2.e [redacted]@minlnv.nl

Ons kenmerk
DGA / 21226262

Uw kenmerk

Bijlage(n)

Datum - 0 2 DEC. 2021 -
Betreft Subsidievaststellingsbeschikking Aanpak 2020 Psychosociale zorg agrarische sector. Verplichtingnummer 1400011173

Geachte 5.1.2.e ,

Uw aanvraag tot subsidievaststelling van 30 juli 2021 voorzien van het eindrapport en de einddeclaratie is door mij op 30 juli 2021 in goede orde ontvangen. Ik besluit om de subsidie vast te stellen op € 63.065,20 (incl. BTW). Het door u bijgeleverde document met de resultaten van de projectonderdelen waarvoor subsidie is aangevraagd, is door mij akkoord bevonden.

Op het moment van het opstellen van de subsidiebeschikking was nog niet duidelijk of ZuivelNL BTW-plichtig is. ZuivelNL had hiervoor een verzoek bij de Belastingdienst ingediend waarop nog geen besluit was ontvangen. Bij de subsidievaststellingsbeschikking is zodoende uitgegaan dat ZuivelNL BTW-plichtig is. Tijdens de looptijd van de projecten heeft de Belastingdienst geoordeeld dat ZuivelNL niet BTW-plichtig is en derhalve de BTW niet met de fiscus kan verrekenen. Het u toegezegde bedrag wordt zodoende aangepast en gebaseerd op de projectkosten inclusief de door u aan derden te betalen BTW, zijnde € 63.065,20 (incl. BTW)

Aan ZuivelNL is reeds een bedrag van € 43.500 als voorschot verleend. Zodoende resteert nog een bedrag van € 19.565,20 zal worden betaald binnen 6 weken na de dag van verzending van deze vaststelling op uw IBAN 5.1.2.e ten name van ZuivelNL.

- 1 0 DEC. 2021 -

Directoraat-generaal Agro

Ons kenmerk
DGA / 21226262

Ik beschouw het project hiermee in financiële zin als afgesloten.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
namens deze:
5.1.2.e

5.1.2.e
5.1.2.e

Als u het niet eens bent met deze beslissing kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief een bezwaarschrift indienen. Stuur het ondertekende bezwaarschrift met een kopie van deze beslissing naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, Postbus 40219, 8004 DE Zwolle. Op de internetsite www.mijn.rvo.nl/bezwaar vindt u meer belangrijke informatie over het indienen van een bezwaarschrift.

Verplichtingen

Tijdstip uitgevoerd: 28-6-2022 14:42:21

Verplichting Nr	Omschrijving Verplichting	Leverancier	Leveranciernr	Verplichting Status	Goedkeuring Status	Eigenaar	Begindatum	Einddatum	Einddatum Contract	Briefnr Eindafrekening	Datum Afrekening	Verplichting Bedrag	Betaald	Openstaand	BPI
1400011173	20212577 m.b.t. Bhm nota bij Beschikking subsidie projecten verkleinen kloof agrari?rs en (psychosociale) hulpverleners / 105238 bhm 21250814 vaststelling met ophoging inz. btw	ZuivelNL	140434	Voltooid	Goedgekeurd	5.1.2.e	21-8-2020	31-12-2021	31-05-2021	21226262	2021/12/08	63.065,20	63.065,20	0,00	N
Eindtotaal												**63.065,20**	**63.065,20**	**0,00**	

Organisatie is gelijk aan / valt in **KD LNV**

en Verplichting Status is gelijk aan **Aangegaan** ; **Voltooid**

en Leverancier is gelijk aan **ZuivelNL**